الله -جل جلاله- أنيس المحبين وملاذ القاصدين
الله - جل جلاله-؛ د مينه والو آرامتيا

الله - جل جلاله-؛ د مينه والو آرامتيا
د الله جل جلاله ښكلي نومونه او د هغه غوره صفتونه له كتاب او سنت څخه

عبدالله بن مشبب بن مسفر القحطاني

د چاپ حقونه د ليكوال لپاره خوندي دي

دويم چاپ

١٤٤١هـ ق – ٢٠٢٠ زيږديز كال

بسم الله الرحمن الرحيم

ډالۍ

زما مور او پلار ته..

ځينې هغه څه چې تاسو زما لپاره له څښتن تعالى څخه غوښتل؛ زه ستاسو د ډير سخاوت او نيكۍ يوه برخه هم بيرته درګرځولى نشم..

بيا: هر هغه زړه ته چې خپل رب پيژني او هغه ته نږدې كيږي..

تاسو ته ... د هڅو محصول ډالۍ كوم؛ له الله تعالى څخه ددې عمل قبولي غواړم!

د دويم چاپ سريزه

په پيل او پاى كې د الله ستاينه په ظاهر او باطن كې ادا كوم، او پر خپل پيغمبر؛ محمد - صلى الله عليه وسلم - باندې درود وايم، اما بعد:

دا دویم چاپ دی چې د ګران لوستونکي مخې ته یې ږدم وروسته لدې چې لومړۍ ګڼه چې شمیر یې (۶۰۰۰) ټوکه وو په ډیر لږ وخت کې خلاص شول چې پدې کار سره د الله تعالی مننه وی یم، او وروسته لدې چې د کتاب د منځپانګې بیا کتنه، زیاتول، او حذفول تر سره شول، هیله ده چې کتاب د لوستونکو لپاره مناسب، په موضوع کې بشپړ او هدف ته د رسیدو لپاره پوره وي.

او د علم په خپرولو کې د ثواب غوښتونکی یم؛ زه په لاندې شرایطو سره د کتاب د چاپ اجازه ورکوم:

پرته له حذف او اضافه کولو، او دا چې چاپ باید مجلل او د کتاب د منځپانګې سره مناسب وي، او ددی ګرځنده شمیرې 00966564570117 یا بریښنالیک سره اړیکه وساتل شي ga.1440.ga@gmail.com

د دې لپاره چې ډاډ ترلاسه شي چې په کتاب کې کوم بدلون یا اضافه والی ندی راغلی؛ او پوره والی او کمال یوازې د الله - تعالی - د کتاب لپاره دی.

بیا د دار ابن الجوزي او المتنبي کتابتون څخه د دوی د تیرو هڅو مننه کوم، د الله څخه د بریالیتوب، هدایت او قبولتیا غوښتنه کوم.

او ټوله ستاینه د رب العالمین لپاره ده

لیکوال

سريزه

ټول ستاينه د رب العالمين لپاره ده، درود او سلام دې وي پر رسول الله صلى الله عليه وسلم او د هغه په کورنۍ او اصحابو باندې، اما بعد:

د ايمان د زياتولو له سترو لارو څخه: د الله – سبحانه و تعالى - پيژندنه د هغه په نومونو، صفتونو او فعلونو کې ده، د الله هر نوم د ننوتلو لپاره له ګڼو دروازو څخه يوه دروازه ده . (وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا [الأعراف:180]، او خاص د الله لپاره تر ټولو ښکلي نومونه دي، نو تاسو الله په دغو (نومونو) سره رابلئ، نو د هغه کس به څه حال وي چې دغه نومونه حفظ کړي؟! د رسول الله - صلى الله عليه وسلم - څخه ثابت دى چې فرمايلي يې دي:

«إِنَّ لِلهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ اسْمًا مِائَةً إِلَّا وَاحِدًا مَنْ أَحْصَاهَا دَخَلَ الجَنَّةَ»

" الله - تعالى - لره نهه نوي نومونه دي، يو کم سل، څوک چې هغه يادې - حفظ - کړي جنت ته به داخل شي" [بخاري او مسلم روايت کړى].

ما به له الله تعالى څخه دا غوښتنه کوله چې ماته يې د حفظولو شرف را نصيب کړي، نو په ۱۴۳۰ هجري قمري کال کې مې په لنډه توګه د هغه په بيانولو پيل وکړ، نو د الله - تعالى - نومونو او صفتونو ته مې د اوربدونکو ليوالتيا حس کړه..

او څرنګه کیدلی شي چې یو مؤمن یې پیژندلو ته لیوالتیا ونه لري؛ په داسې حال کې چې د هر نوم په پیژندلو سره د الله تعالی ملاقات ته د هغه مینه او شوق ورځ تر بلې زیاتیږي؟!

څنګه به یو مؤمن د الله نومونو او صفتونو پیژندلو ته نه لیواله کیږي؟ پداسې حال کې چې هغه پدې پوه شوی چې: هغه د هر غم ځپلي، مظلوم، قرضدار، ناروغ، زنداني او حیران لپاره د ژغورنې وسیله ده؟!

څنګه به یو مؤمن د الله نومونو او صفتونو پیژندلو ته نه لیواله کیږي؟ پداسې حال کې چې پوه شي چې دا: د خلاصون، نیکمرغۍ او خزانو کونجیاني دي؟! بلکې چا چې - دا نومونه - په حقه وپیژندل نو نیمګړي به تر هیڅکله جلا نه شي.

لدې ځایه؛ مې له الله - تعالی- نه وغوښتل چې د داسې یو کتاب د لیکلو توفیق راکړي چې زما لپاره یو اثر او ښایسته چینه وي چې خلک تر خپروبه کیږي، نو ما یوازې د راټولولو او جوړولو طریقه غوره کړه، زه په لیکلو کې د خپلې ناتوانۍ او د خپل علمیت له کمښت څخه خبر یم؛ زه نه ماهر آس چلوونکی یم او نه ماهر پیاده تلونکی یم.

نو ما ټول هغه څه راټول کړل چې زما سترګو لیدلي و، او هغه څه مې ولیکل چې ما په کې د راحتۍ احساس کاوه، په دې هیله چې زه به په هغه څه کې ښه کار وکړم چې زه یې راټولولو ته ترجیح ورکوم، په اسماو او صفاتو کې مې د مخکنیو صالحینو عقیده تعقیب کړې ده.

بیا مې هغه په نوې بڼه کې جوړ کړ، چې د عظمت او ښکلا په جامو پوښل شوی وي، البته د زده کونکو او پوهانو د طبقې

په نظر کې نیولو سره، او له بشپړې اکاډیمیکې طریقې څخه مې لرې ساتلی دی.

او صحیح او حسن حدیث باندې مې بسنه کړې، آثار او تاریخ مې په کې ندي څیرلي.

او موخه مې: د اسانتیا راوستل، تشویقول او لوستونکي په خورا اسانه لار او لنډ وخت کې هدف ته رسول دي.

په دې هیله چې دا به خوشحالۍ راولي، اندیښنه به لرې کړي، زړه به پراخه کړي، ایمان به پیاوړی کړي، پوهه به ډیره کړي، زړه به ډک کړي، زړه ته به عمر وبخښي، او فکر ته به وده ورکړي.

او ددی کار احسان او منت یوازې الله – عزوجل- لره دی، بیا د علم او احسان خاوندانو ته چې ما له هغو څخه خورا خوندورې میوې راټولې کړې وې، که ما سم کار کړی وي نو هغه به د الله –جل و علا- لخوا وي، او د الله ډیر شکر ادا کوم، او که ما تیروتنه کړې وي، نو هغه به زما او د شیطان لخوا وي او ما پدې کار سره یوازې خیر او نیکي غوښتي؛ نو زه د الله څخه بخښنه غواړم او هغه ته توبه کوم!

او په پای کې؛ دغه لږ کوښښ، او د بې وزله وړتیا ده، د دې کتاب د بشپړیدلو لپاره د الله شکر ادا کوم، هیله ده چې الله یې زما څخه قبوله کړي، او لدې ویره لرم چې هغه یې رد کړي، الله –سبحانه و تعالی- په ګواهۍ نیسم چې له هغه سره مینه لرم، او د هغه په اړه ښه ګمان لرم.

او زه د الله څخه غوښتنه کوم چې زما لپاره او د هغه چا لپاره چې ما له هغوی څخه دا راټول کړي دي ډیر اجر

ورکړي، او د هر هغه چا لپاره چې په بیاکتنه، تصحیح، تنسیق او تنظیم، کاپي او چاپ کولو، یا مشوره یا نظر ورکولو کې برخه اخیستی ډیر اجرونه ورکړي.

همدارنګه د الله –عزوجل- څخه غوښتنه کوم چې دغه کار سم وګرځوي، او د ځان لپاره یې خالص وګرځوي، د هغه د مینې منندوی یم، او د هغه رضا ته نږدې کیدل غواړم، او دا چې ماته او زما مور او پلار، زما شیخانو، زما کورنۍ او ټولو مسلمانانو ته بخښنه وکړي؛ بیشکه چې ښه اوریدونکی او د دعا قبلونکی دی!

ستاسو ورور:

عبدالله بن مشبب القحطاني

qa.1440.qa@gmail.com

موبایل (د واتساپ پیغامونو لپاره):

00966564570117

اې زما ربه ..

څومره ستر موقف دی، څومره ستر مقام دی، او څومره سخت کار دی!

کلمې عاجزی دي، او زړه لړزیږي، او ژبه بندیږي، او جملې لنډیږي، او عقل حیرانیږي، او ستا کمزوری بنده ستا په وړاندې ولاړ دی؛ هغه غواړي چې ستا ستاینه وکړي، او هغه څه چې په خپل ځان کې یې دي تاسو ته بیان کړي، په داسې حال کې چې تاسو د هغه له حال څخه با خبر یاست.

ډالۍ کوونکي په ستاینې سره تا ته نشي رسیدلی ... حتا که دوی مبالغه هم وکړي، ځکه هغه څه چې په تاسو کې دي ډیر لوی دي.

ای ربه!

موږ پوهیږو چې کله موږ ستا ستاینه او ستا ویاړ بیانوو، او ستاسو د عظمت درناوی کوو، او ستا یاد کوو، دا ټول پر مونږ باندې ستا نعمتونه او منتونه دي؛ ته هغه ذات یې چې موږ ته دې هدایت وکړ، او موږ ته دې لارښوونه وکړه..

او موږ پوهیږو چې ته - ای زموږ ربه - د هغه څه څخه پورته یې چې ستاینه کوونکي ستا ستاینه کوي، او د هغه څه څخه پورته یې څوک چې ستا ستاینه کوي.

نو – ای الله - هغه څه چې تا ماته او د دې لیکنو لوستونکو ته ورکړي دي قبولې کړه او زموږ نیمګړتیاوې وبخښه.

الله ته زه خپله ستاینه او ثنا ډالۍ کوم ... او په زړه پورې خبرې چې هیڅکله پای ته نه رسیږي

2 - 1

اللهُ الإِلَــهُ -جل جلاله-

په هغه لوی او خورې نوم پیل کوو چې بشریت پېژندلی دی، په نومونو کې غوره، او تر ټولو ښکلي توري، چې په ژبو ویل کیږي ... او روحونه په هغه سره آرامتیا مومي ... روح ته نږدې ... او زړه ته محبوب ...

هغه: د الله (تبارک و تعالی) نوم دی،

(هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا)

(هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا)

ایا ته د ده کوم همنام پېژنې! [مریم: ٦٥].

د الله – تبارک و تعالی – نوم په ټولو عالمیانو کې ځانګړی دی؛ دا یوازې د هغه نوم دی، له هغه پرته یې په بل چا یې اطلاق نه کیږي، او نه یې له مخلوقاتوو څخه څوک دعوا کوي، الله –سبحانه و تعالی- د جاهلانو زړونه او ژبې یې نیولي دي چې په دې نوم سره ونومول شي.

هغه الله دی – تبارک و تعالی - د جلال، ښکلا، عظمت، وقار او ځواک خاوند دی.

هر څومره چې ستا په عظمت کې مو لیکل وکړو، مقدسې کلمې دی چې روحونه پرې پیاوړې کیږي.

نو ای ربه ته تر ټولو لوی یې... او له ټولو کلمو څخه ستاسو جلال لوی دی.

د الله -تبارك وتعالى- نوم که په لږ څه کې یاد شي زیاتوي یې، که د ویرې پر مهال واخستل شي له منځه یې وړي، تکلیف لرې کوي، غم او اندیښنه خلاصوي، تنګي او مصیبت له منځه وړي، که کمزورې ورسره تعلق وساتي پیاوړې کوي یې، ذلیل انسان څخه ته قدرمن کوي، غریب انسان شتمنوي، او مغلوب انسان بریا ته رسوي.

دا هغه نوم دی چې مصیبتونه پرې پای مومي، برکتونه نازلیږي، دعاګانې پرې قبلیږي، ښه عملونه پرې راجلبیږي، او بد عملونه شړي، تېروتنې ورسره بخښل کیږي.. د الله له جلال څخه لوی څه نشته!

او د الله –تبارک و تعالی- د نوم اصل: إله دی، او هغه د معبود په مانا دی، هغه –سبحانه و تعالی- فرمايي:

(يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ ۚ إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَىٰ مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِّنْهُ ۖ فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ ۖ وَلَا تَقُولُوا ثَلَاثَةٌ ۚ انتَهُوا خَيْرًا لَّكُمْ ۚ إِنَّمَا اللَّهُ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ ۖ سُبْحَانَهُ أَن يَكُونَ لَهُ وَلَدٌ ۘ لَّهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۗ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ وَكِيلًا)

(يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ ۚ إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَىٰ مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِّنْهُ ۖ فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ ۖ وَلَا تَقُولُوا ثَلَاثَةٌ ۚ انتَهُوا خَيْرًا لَّكُمْ ۚ إِنَّمَا اللَّهُ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ ۖ سُبْحَانَهُ أَن يَكُونَ لَهُ وَلَدٌ ۘ لَّهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۗ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ وَكِيلًا)

ای اهلِ کتابو! تاسو په خپل دین کې غُلُوّ (زیاتی) مه کوئ او الله ته یوازې د حقې خبرې نسبت کوئ، یقیناً همدا خبره ده چې د مریمې زوی مسیح عیسیٰ خو بس د الله رسول دی او د هغه کلمه ده، چې هغه یې مریم ته غورځولې وه او د هغه (الله) له جانبه روح دی، نو تاسو پر الله او د هغه پر رسولانو ایمان راوړئ او تاسو مه وایئ چې (معبودان) درې دي، تاسو (له دې نه) منع شئ، ستاسو لپاره به (دا) ډېره ښه وي، یقیناً همدا خبره ده چې الله یو معبود دی زه د هغه پاکي بیانوم له دې نه چې د هغه لپاره دې اولاد وي، خاص د هغه لپاره دي هر هغه څه چې په اسمانونو کې دي او هر هغه څه چې په ځمکه کې دي او الله ښه کافي دی (په حیث د) کار ساز. [النساء:171].

ابن عباس -رضي الله عنهما- فرمايلي دي: "الله په خپل ټول مخلوق د الوهيت او بنده ګۍ حقدار دى".

او الله – سبحانه و تعالى - خورا محبوب ذات دى چې روحونه يې غواړي، او د هغه په ياد او نږدېوالي سره د آرامۍ احساس کوي، او هغه ته ليوالتيا لري،

(وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِن دُونِ اللَّهِ أَندَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ ۖ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِّلَّهِ)

(وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِن دُونِ اللَّهِ أَندَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ ۖ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِّلَّهِ)

او په خلقو کې ځينې هغه څوک دي چې له الله نه غير شريکان نيسي، له هغوى سره مينه کوي له الله سره د مينې په شان، او هغه کسان چې ايمان يې راوړي دي؛ له الله سره په مينه کې ډېر سخت (او کلک) دي. [البقرة:165].

او له هغه – سبحانه وتعالى - څخه په هر مصيبت او آفت کې مرسته غوښتل کيږي.

(وَمَا بِكُم مِّن نِّعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ ۖ ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجْأَرُونَ)

(وَمَا بِكُم مِّن نِّعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ ۖ ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجْأَرُونَ)

او پر تاسو چې هر نعمت شوى دى، نو د الله له طرفه دى، بيا چې کله تاسو ته ضرر درورسيږي، نو (بيا هم) خاص هغه ته زاري کوئ. [النحل:53].

او هغه – سبحانه و تعالى – هغه ذات دى چى عقلونه ورته حيرانيږي، او عقلونه هغه نشي احاطه كولى، او پوهه يې نشي درک كولى، او شكونه د هغه عظمت ته نه رسي، او مخلوق د هغه د علم احاطه نشي كولاى.

(وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا)

(وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا)

او دوى د هغه د علم احاطه نشي كولى [طه:110].

الله –تبارک و تعالى-: هغه ذات دى چې زړونه يې په مينې او تواضع سره معبود مني، په ويرې، حرص، اميد، تعظيم او اطاعت سره.

هغه حقيقي معبود دى او له هغه پرته چې د څه عبادت كيږي هغه باطل دي، له عرش څخه يې نيولې د زمكې تر پاى پورې.

او الله -عزوجل-: د الوهيت د ټولو صفتونو لرونكى دى، او هغه د: كمال، جلال، بنايست او عظمت صفتونه دي، پداسې حال كې چې د هغه - جل جلاله - څخه يې مخالف صفتونه نفي دي.

زړونه يې عبادت كوي، او روحونه يې غواړي..

لدې املە؛ كله چې بنده د (الله) د نوم په معنى پوه شو نو زړه يې له خپل رب سره وترل شي؛ او په هغه كې مشغول شي؛ په مينه، ليوالتيا او خوند سره، چې له هغه څخه بشكلى او بهتر نشته، او دا تر ټولو لوى څيز دى چې عبادت كوونكي يې پرې عبادت كوي، او نږدې كيدونكي هغه ته نږدې كيږي. (يُحِبُّهُمْ

وَيُحِبُّونَهُ) (هغه له دوی سره مینه لري او دوی له هغه سره مینه لري) [المائدة: 54]، او د حالت پاکوالی د الله د نومونو او صفاتو د پوهې د پاکوالي پر بنیاد دی.

شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمه الله فرمایلي: په دې دنیا کې یو جنت دی که څوک هغه ته داخل نشي هغه به د آخرت جنت ته داخل نشي.

او ځینو عارفانو ویلي دي: ځیني وختونه په زړه داسې حالات تیریږي چې وایم : که جنتیان په داسې حال کې وي، نو واقعا چې هغوی به ښه ژوند ولري!

ابن عینیه ویلي: "الله خپلو بندګانو ته تر دې ښه نعمت ندی ورکړی چې دا یې ورښودلي ده چې : لا اله الا الله) ووایي، هغه وفرمایل: او لا اله الا الله به د دوی لپاره په آخرت کې داسې حیثیت ولري لکه څرنګه چې دنیا کې دوی ته اوبو حیثیت درلوده"

او مؤمن پوهیږي چې دا حالت د بنده په توان او ځواک کې ندی، هغه یوازې (الله) دی چې هر کله خپل بنده سره مینه ولري د هغه په زړه کې د هغه مینه ځای پر ځای کوي، بیا کله چې بنده د هغه په توفیق سره ورسره مینه وکړي، نو الله به هغه ته د بلې مینې بدله ورکړي او دا هماغه: خالص احسان دی؛ ځکه چې سبب او مسبب د هغه لخوا ځخه دي.

اسم اعظم (ستر نوم):

قرطبي وایی چې ځینو علماوو ویلي دي: د (الله) نوم: تر ټولو لوی نوم دی، هغه چې که په هغه سره راوبلل شي نو

قبلوي يې او که په هغه سره تړې وغوښتل وشي، نو ورکوي يې.

رسول الله صلى الله عليه وسلم له يو سړي څخه واورېده چې وييل يې: اې الله! زه له تا سوال کوم پدې چې شاهدي ورکوم چې ته الله يې، له تا پرته بل معبود نشته، يو او بې نيازه ذات، چې نه زيږيدلی او نه څوک له هغه زيږيدلي، او هېڅوک د هغه برابر نشته؛ نو رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:

«وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ! لَقَدْ سَأَلَ اللهَ بِاسْمِهِ الأَعْظَمِ الَّذِي إِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَابَ، وَإِذَا سُئِلَ بِهِ أَعْطَى»

" قسم په هغه ذات چې زما ژوند د هغه په لاس کې دی! هغه له الله څخه په خپل لوی نوم غوښتنه وکړه کوم چې که په دې نوم ورته بلنه ورکړ شي ځواب ورکوي، او که تړې وغواړي ورکوي يې". [حديث صحيح دی. اصحاب السنن او أحمد په خپل مسند کې روايت کړی].

او دا يوازيني نوم دی چې په ټولو حديثونو کې ذکر شوي چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- ويلي دي چې په دې کې د الله لوی نوم دی.

او پدې نوم سره عام ماثوره اذکار يو ځای ذکر شوي دي؛ نو تهليل(لا ٰاله اِلا الله)، تکبير(الله أكبر) تحميد(الحمد لله) تسبيح(سبحان الله) حوقله(لا حول ولا قوة اِلا بالله) حسبله(حسبى الله و نعم الوكيل) استرجاع(اِنا لله و اِنا اِليه راجعون) بسم الله او نور اذکار له دې نوم سره يو ځای ذکر شوي دي او له دې نه جلا کيږي.

دا د الله د بښکلي نومونو اصل دی؛ او هغه د دغو نومونو څخه هیڅ یو ته هم نه منسوبیږي، حال دا چې د نورو ټولو نیکو نومونو اضافت دې نوم ته کیږي، او داسې نه ویل کیږي چې: الله د رحمان له نومونو څخه دی، او یا د رحیم له نومونو څخه یو نوم دی، بلکې ویل کیږي: چې رحمان یا رحیم د الله له نومونو څخه دی،

(وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا)

(وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا)

او خاص د الله لپاره تر ټولو بښکلي نومونه دي نو په دغو (نومونو) سره یې راوبلئ. [الأعراف:180].

او ډیرې وخت الله –جل جلاله- د (اللهم) په لفظ سره یادیږي، او رسول الله -صلى الله عليه وسلم- به ډېر ځله خپل رب داسې باله او ویل به یې: اللهم!

حسن بصري -رحمه الله- فرمایي: «اللهم: د دعاګانو مجموع ده، کله چې سوالکونکی ووایي: اللهم إني أسألك! (اې الله زه له تا څخه دا غوښتنه کوم! دا په دې معنا ده لکه چې ووایی: زه له الله -جل جلاله- څخه غوښتنه کوم چې تر ټولو بښکلي نومونه او لوړ صفتونه لري، د هغه په نومونو او صفتونو سره».

د تبرک او تیمن له وجې په دغه نوم سره هر کار پیل کیږي.

همدارنګه د قرآن په لومړي آیت کې لومړی نوم دی: (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) او یا (الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ) [الفاتحة:

1]، او دا همدارنګه وروستی نوم دی چې په سورت الناس (الناس: 3) کې یاد شوی دی.

دا په شهادت کې یوازینی نوم دی چې له کفر څخه اسلام ته انتقالول کوي: أشهد أن لا إله إلا الله، (زه ګواهي ورکوم چې له الله پرته بل معبود نشته) او له دې نوم پرته شهادت د اعتبار وړ نه دی.

ددې نوم له عزت څخه دا دی: چې الله به هغه په آخر زمان کې له ځمکې څخه پورته کړي کله چې د مومنانو روحونه واخیستل شي، رسول الله -صلى الله عليه وسلم- فرمایلي:

«لَا تَقُومُ السَّاعَةُ عَلَى أَحَدٍ يَقُوْلُ: اللهُ.. اللهُ»

"قیامت به پر هیچا نه قائمیږي ترڅو چې د: الله.. الله ویونکي شتون ولري" [امام مسلم روایت کړی].

دا د الله ښکلي نومونو کې تر ټولو ډیر په قران کریم کې ذکر شوی دی؛ چې له دوه زره دوه سوه څخه ډیر ځله ذکر شوی دی، ځینو علماوو د الله تعالى د دې قول سره ویلي:

(قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَوِ ادْعُوا الرَّحْمَٰنَ)

{قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَوِ ادْعُوا الرَّحْمَٰنَ}

«ته (دوی ته) وویه: تاسو الله بلئ، یا تاسو رحمٰن بلئ»: [سورت اسراء: ایت ۱۱۰] دغه دوه نومونه د دوی د شرف او عزت له وجې خاص شوي دي، او د الله د نوم په مخکې کولو سره د الرحمن نوم لپاره شرف دی.

په صحیح حدیث کې له رسول الله -صلى الله عليه وسلم- څخه ثابت شوي دي چې فرمایي:

«إِنَّ أَحَبَّ أسمائكم إِلَى اللهِ -عز وجل- : عَبْدُ اللهِ، وَعَبْدُ الرَّحْمَن»

"ستاسو په نومونو کې الله –عزوجل- ته تر ټولو غوره نومونه: 'عبدالله او' عبدالرحمن دي" [مسلم روايت کړی].

له الله سره اوسه هغه به له تا سره اوسي!

او بنده که الله ته په خپله خوښه او اختيار رجوع ونکړي؛ هرومرو به هغه ته د اړتيا له مخې رجوع کوي.

په عاجزۍ سره ودرپېژه او په لوړ آواز ووايه يا الله ... کريم ذات هغه چاته ځواب ورکوي چې راويې بلي

او همدارنګه کله چې غربت او يا تکليف درباندې راشي ... نو الله راوبله او ووايه، يا الله

نو که اندېښنه او غم راشي، او سختۍ زياتې شي، او حادثه لويه شي، او لارې تنګې شي، او چارې خلاصې شي؛ نو غږ کوونکی آواز وکړي: يا الله!

کله چې د ناروغ ناروغي سخته شي، او ډاکټر ناتوانی شي؛ نو آواز وکړي: يا الله! که کښتۍ د سمندر په تيارو کې ډوبيدو ته نږدې شي، او سيلۍ پرې لوبې وکړي؛ نو غږ کوونکی آواز وکړي: يا الله! کله چې ځمکه وچه شي، فصلونه مړه شي، ونې وچې شي؛ نو غږ کوونکی غږ وکړي چې : يا الله!

دا الله دی: په سختيو کې پناه ځای، په يوازيتوب کې آرام ګاه، او په لږوالي کې مرسته کوونکی.

خلک بې وسه دي چې زيان ورسوي ترڅو چې الله د هغه اجازه نه وي ورکړي، او يا ګټه ورسوي ترڅو چې الله اجازه نه وي کړي؛ نو خپل زړه په الله وتړه!

د الله له رسۍ پرته ټولې رسۍ پرې کيدونکي دي، او د الله له دروازې پرته ټولې دروازې بندېږي،

(أَمَّن يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ)
(أَمَّن يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ)

(بلکې هغه ذات (غوره دی) چې د مجبور (او عاجز) سوال قبلوي) [النمل:62] .

نسفي -رحمه الله- فرمايي: «واسطي ويلي دي: هغه څوک چې الله باندې ځان بې نيازه کړي هېڅکله به بل چاته محتاج نشي، او څوک چې د الله په واسطه عزتمن او غالب شي هغه به هېڅکله نه ذليل کيږي؛ او حسين وويل: د بنده افتقار الله ته چې په هره پيمانه وي، په هماغه پيمانه به په الله باندې غني او بې نيازه وي».

اې انديښنه کونکيه! انديښنه له منځه تلونکې ده ... د بنه زيري په تمه اوسه، ځکه چې خلاصوونکی الله دی ... نا اميدي کله ناکله خپل خاوند پرې کوي ... او مه نا اميده کيږه، ځکه چې الله کافي دی ... الله له سختۍ وروسته اسانتياوې پيدا کوي ... غم مه کوه، ځکه چې ويشونکی الله دی

او کله چې ګرفتار شوې، نو په الله توکل وکړه او په هغه راضي شه ... هغه څوک چې مصيبت لري کوي هغه الله دی

... قسم په الله چې ستا لپاره له الله پرته بل څوک نشته... نو الله تاته کافي دی، په هر څه کې ستا لپاره الله دی

لا إله إلا الله؛ (له الله پرته بل معبود نشته)؛ په ریښتیا چې مور په حق سره ستا عبادت ندی کړی!

ای الله! مور له تا څخه د جنت غوښتنه کوو او هر هغه څه چې جنت ته مو په وینا او عمل سره نږدې کوي، او له اور څخه پناه غواړو او هغه څه چې اور ته مو په وینا او عمل سره نږدې کوي.

3

رب – جل جلاله-

دروازه ټکول..

ای ربه! مور له تا څخه ستا په عزت او زمور په ذلت، ستا په ځواک او زمور په کمزورۍ، او زمور څخه ستا په بې احتیاجۍ او تاته زمور په بې وزلۍ سوال کوو؛ زمور درواغجن او خطاکار مخونه ستا پر وړاندې قرار لري، له مور پرته ستا بندګان ډېر دي، مګر ستا پرته زمور لپاره بل معبود نشته، ستا پرته بل هېڅ د پناه او خلاصون ځای نشته مګر همدا ته یې.

مور له تا څخه د مسکینانو په څیر غوښتنه کوو، او مونږ ستا د رحمت د لاسته راوړلو لپاره د ستړتیا تر کچې په ټوله عاجزۍ ستا په وړاندې خپله ذلت او عاجزي ښکاره کوو ، او د ویریدونکي ږوند په څیر دعا کوو.

د هغو کسانو په څیر غوښتنه کوو چې د هغوی سرونه ستا په وړاندې ټیټ دي او پوزې ستا په وړاندې په خاورو ککړې دي، او سترګې یې تا ته له اوښکو ډکې دي، د دوی زړونه تا ته ذلیل دي: چې ته مونږ او ټولو مسلمانانو ته ښښنه وکړې، او مونږ په خپل رحمت کې داخل کړه، ای تر ټولو زیات مهربان ذاته!

بنده له خپل رب پرته له بل چا مرسته وغواړي

او څوک دی د یو ځوان لپاره د سختیو او کړاوونو په وخت کې

او د دنیا او د هغې د خلکو مالک څوک دی

او هغه څوک دی چې لرې او نږدې مصیبت لرې کوي

او څوک دی چې د وخت ناکردې له منځه وړي کله چې را نازلې شي

او ایا دا یوازې ستا له کارونو څخه ندي، ای زما ربه

په دې کرښو کې مونږ د الله د یو له خورا ښکلي نومونو څخه د خبرو کولو ویاړ لرو چې هغه: رب – تبارک و تعالى- دی:

هغه - جل و علا- فرمایلي:

(رَبُّ الْمَشْرِقَيْنِ وَرَبُّ الْمَغْرِبَيْنِ)

(رَبُّ الْمَشْرِقَيْنِ وَرَبُّ الْمَغْرِبَيْنِ)

[(هغه د ژمي او د اوړي) د دواړو مشرقونو رب دی او (د ژمي او د اوړي) د دواړو مغربونو رب دی] [الرحمن: 17]، الله -سبحانه و تعالى- فرمایي:

(سَلَامٌ قَوْلًا مِّن رَّبٍّ رَّحِيمٍ)

(سَلَامٌ قَوْلًا مِّن رَّبٍّ رَّحِيمٍ)

(سلام دی (چې دوی ته به ویلی شي) ښکاره ویل د رب له جانبه، چې ډېر مهربان دی) [یس:58].

زمونږ رب، خالق، مالک، چار سمبالی، تصرف کوونکی، د ځښتنانو ځښتن او د بندګانو معبود، د سلطنتونو، پاچاهانو او ټولو بندګانو مالک، او هغه داسې ذات دی چې د هغه د مخلوقاتو د ګټو لپاره یې هر څه ترتیب کړي، او هغه پر دوی زورور او د هغوی– د انسانانو او پیریانو - د چارو سموونکی دی، د دنیا او آخرت پالونکی دی.

او د هغه ربوبیت د مخلوق لپاره په دوه ډوله دي:

عمومي ربوبیت: چې ټول مخلوقات پکې شامل دي؛ ښه او بد، مومن او کافر، حتی جمادات.

هغه دا دی: چې د هغوی پالنه وکړي په پیدایښت، روزې او اداره کولو، انعام او عطا ورکولو سره.

او ځانګړی ربوبیت، او هغه: د الله –تبارک و تعالی- پالنه د هغه د اولیاوو او خاصو بندګانو ده؛ هغه دا چې هغوی ته په ایمان راوړلو باندې لاربښوونه کوي او پدې لاره کې هغوی ته توفیق ورکوي، او د دوی زړونه، ارواح او اخلاق سموي، او هغوی له تیارو څخه رڼا ته راوباسي.

او هغه: د هر خیر لپاره توفیق، او د هر شر څخه ساتنه ده.

او زمونږ رب – سبحانه وتعالى - خپل ځان په رب العالمين باندې توصيف کړى:

(الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ)

(الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ)

(ټول (د کمال) صفتونه خاص د الله لپاره دي چې د ټولو عالَمونو ښه پالونکى دى) [الفاتحة:2]

او خپل ځان يې د عرش د څښتن په توګه توصيف کړى ، الله -تبارک و تعالى- فرمايلي:

(سُبْحَانَ رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ)

(سُبْحَانَ رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ)

(پاکي ده د آسمانونو او ځمکې رب لره، د عرش رب لره له هغه څه نه چې دوى يې (د هغه په باره کې) بيانوي) [الزخرف:82]،

(اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ۩)

(اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ۩)

(الله چې دى، نشته هېڅ لايق د عبادت مګر هم دى دى، د ډېر ستر عرش رب دى) [النمل:26].

او خپل ځان يې د اسمانونو او ځمکې د څښتن په توګه توصيف کړى؛ الله -تبارک و تعالى- فرمايي:

(سُبْحَانَ رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ)

(سُبْحَانَ رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ)

(پاکي ده د اسمانونو او ځمکې رب لره، د عرش رب لره له هغه څه نه چې دوی يې (د هغه په باره کې) بيانوي) [الزخرف:82].

نو پدې وجې سره ټولو مخلوقاتو د رب –سبحانه وتعالى- ستاينه وکړه :-

(وَقِيلَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ)

(وَقِيلَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ)

(او وبه ويل شي: ټول د کمال صفتونه خاص د الله لپاره دي چې د عالمونو ښه پالونکی دی) [الزمر: 75]، نو هغه په دنيا او آخرت کې د ستاينې وړ دی:

(دَعْوَاهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ ۚ وَآخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ)

(دَعْوَاهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ ۚ وَآخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ)

د دوی وينا به په دغو (جنتونو) کې سُبْحَانَكَ اللهم (ای الله! ستا پاکي بيانوو) وي او په دغو (باغونو) کې به د دوی دالی سلام وي او د دوی د وينا اخر به دا وي چې ټول صفتونه خاص الله لره دي چې د ټولو عالمونو ښه پالونکی دی) [يونس:10].

او کله چې پیغمبران او صالحان پوه شول چې دا نوم د دعا کلي ده؛ دوی په خپلو دعاګانو کې الله ته په همدې نوم عاجزي او دعاوې وکړې.

نوح -علیه السلام- په همدې نوم دعا وکړه:

(رَّبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَن دَخَلَ بَيْتِيَ مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ)

(رَّبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَن دَخَلَ بَيْتِيَ مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ)

[اې زما ربه! ته ما وبخښه او زما مور و پلار او هغه څوک (هم) چې زما کور ته داخل شي، چې ایمان لرونکی وي اومومن سړي او مومنې ښځې (وبخښه)] [نوح:28].

په همدې نوم باندې ابراهیم او اسماعیل -علیهما السلام- دعاوې وکړې:-

(رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا ۖ إِنَّكَ أَنتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ)

(رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا ۖ إِنَّكَ أَنتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ)

(اې زمونږه رَبه! زمونږ نه (دا عمل) قبول کړه، ته چې یې، خاص ته، ښه اوریدونکی، ښه عالم یې) [البقرة:127].

په همدې نوم باندې مصطفی -علیه الصلاة والسلام- دعا کړې ده:-

(وَقُل رَّبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ (97) وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَن يَحْضُرُونِ (98))

(وَقُل رَّبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ (97)

(او ته ووايه: اې زما ربه! زه په تا پورې پناه نيسم د شيطانانو له وسوسو نه)

وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَن يَحْضُرُونِ (98))

(او زه په تا پورې پناه نيسم اې زما ربه! له دې نه چې دوی ما ته حاضر شي) [المؤمنون:97-98].

اې ربه!

او هرکله چې به رسول الله - صلى الله عليه وسلم - ته ستونزه متوجه کيدله، او مصيبت ورته رسيده، هغه به ويل:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ العَظِيمُ الحَلِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ رَبُّ العَرْشِ العَظِيمِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَرَبُّ الأَرْضِ، وَرَبُّ العَرْشِ الكَرِيمِ»

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ العَظِيمُ الحَلِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ رَبُّ العَرْشِ العَظِيمِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَرَبُّ الأَرْضِ، وَرَبُّ العَرْشِ الكَرِيمِ»

"له الله پرته بل معبود نشته، لوی او حليم ذات دی، له الله پرته بل معبود نشته، د لوی عرش څښتن دی، له الله پرته بل معبود نشته، د اسمانونو او ځمکې څښتن، او د عزتمند عرش څښتن دی". [د بخاري او مسلم روايت]

او که څوک په خپله خوښه د رب –جل و علا- په نومونو سره دعاوې نکوي؛ هغه ته به د مجبورې له مخې ورګرځي، هغه ناروغ چې په خپل بستر کې دی، او د ناروغۍ سره مبارزه کوي، هغه غږ کوي: اې ربه، ای ربه! نو همدا ده چې

روغتیا د الله له جانبه راځي، او شفا د هغه– تبارک و تعالی - لخوا را نازليږي.

او فقیر د هغه په نوم سره دعا کوي؛ هغه څوک چې د کجورې د دانې د پردې په اندازه څه شی نه لري، په بدبختۍ سره ساه اخلي، او له بې وزلۍ څخه غږ اوچتوی: ای ربه.. ای ربه! نو ناڅاپه رب د هغه ارتیا پوره کوي، او یوازې هغه – تبارک و تعالی - مصیبت ورڅخه لیرې کوي.

او وږی غږ کوي، او هغه د لوږې په خاطر ځان ګونج کړی وي، او هغه د ضرر له وجې ژاړي: ای ربه.. ای ربه! نو ناڅاپه رزق کې پټ شي او د الله - تعالی - ورکړې پرې راوورږي.

او مظلوم کس هغه ته پناه وړي، په داسې حال کې چې هغه خپلې ګرمې اوښکې پاکوي، او خپل ګرم فریاد پټوي: ای ربه، ای ربه! همدا ده چې ستره بریا او ښه نتیجه ترلاسه کړي.

حافظ ابن رجب -رحمه الله- فرمایي: "د الله د ربوبیت په تکرار سره ټینګار کول یو له لویو شیانو څخه دي چې د دعا ځواب پرې غوښتل کیږي".

ای ربه، خپل کوچنی بنده له تکلیف څخه خلاص کړه ... او د هر هغه څه څخه چې شکایت لري او ورته رسیدلی دی آرام یې کړه

رب څومره عظیم الشان، بهتره بادشاهي، لوړ مقام لري، خپل مخلوق ته نږدې، او په خپلو بندګانو رحم او لطف کونکی دی.

د الله – تبارک و تعالی - ربوبیت؛ د عظمت او جلال ربوبیت دی،

(سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى)

(سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى)

(ته پاکي بیان کړه د خپل رب د نامې چې تر ټولو اوچت دی) [الأعلى سورت: ایت 1].

د هغه –سبحانه و تعالی- ربوبیت، برکت، وده او ورکړه ده.

(تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ)

(تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ)

(ډېر برکت والا دی الله چې رب د ټولو مخلوقاتو دی) [الأعراف سورت: ایت 54].

د هغه –سبحانه و تعالی- ربوبیت : پرده اچول او بخښنه ده.

(بَلْدَةٌ طَيِّبَةٌ وَرَبٌّ غَفُورٌ)

(بَلْدَةٌ طَيِّبَةٌ وَرَبٌّ غَفُورٌ)

(دا ښار) پاکیزه ښار دی او (ستاسو) رب دی ډېر بخښونکی دی) [سبإ سورت: ایت 15].

د هغه –سبحانه و تعالى- ربوبيت؛ عزت، قوت، غلبه او ځواک دی.

(رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ)
(رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ)

(چې رب دی د اسمانونو او ځمکې او د هغه څه چې د دواړو په مینځ کې دي، چې ډېر غالب، ښه بخښونکی دی) [ص سورت: ایت 66].

او د هغه –سبحانه و تعالى- ربوبيت: رحمت دی.

(رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمَٰنِ)
(رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمَٰنِ)

(چې د اسمانونو او ځمکې رب دی او د هغه څه چې د دغو دواړو په مینځ کې دي، چې ډېر زیات مهربان دی) [النبأ سورت: ایت 37].

او د هغه –سبحانه و تعالى- ربوبيت: سخاوت دی.

(يَا أَيُّهَا الْإِنسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ)
(يَا أَيُّهَا الْإِنسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ)

(اې (کافره) انسانه! ته په خپل کریم (او سخي) رب باندې څه شي دوکه کړی یې) [الانفطار سورت : ایت 6].

لا إله إلا الله الواحد الأحد (له الله پرته بل معبود نشته چې یو دی)، واقعاً چې مور په حق سره ستا عبادت نه دی کړی، اې زمور ربه!

څوک چې په شي چې الله –سبحانه و تعالى- رب الارباب دی، له هغه پرته بل څوک د خپل رب په توګه نه نیسي، او د

هغه په ربوبیت به راضي وي، او څوک چې راضي شي د ایمان خوند به وځکي، او د هغه – علیه الصلاة والسلام- څخه روایت دی چې فرمایلي دي:

«ذَاقَ طَعْمَ الإِيمَانِ مَنْ رَضِيَ بِاللهِ رَبًّا، وَبِالإِسْلَامِ دِينًا، وَبِمُحَمَّدٍ رَسُوْلًا»

"څوک چې په الله رب، په اسلام دین او د محمد په پیغمبرۍ راضي شو، نو د ایمان خوند یې وځاکه". [مسلم روایت کړی].

(وَقُل رَّبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ)

(وَقُل رَّبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ)

(او ته ووایه: ای زما ربه! بخښنه وکړه او رحم وکړه او ته ترټولو ډېر غوره رحم کوونکی یې)

[المؤمنون سورت :ایت 118].

ابن رجب -رحمه الله- فرمایلي: "د الله د ربوبیت په تکرار سره پر هغه ټینګار کول یو له لویو شیانو څخه دی چې د دعا قبلیدل پرې غوښتل کیږي".

ای زموږ ربه! ستا د رحمت هیله لرو؛ د سترګو د رپ په اندازه مو هم خپل ځان ته مه پریږده، او خپل رحمت کې مو داخل کړه.

ای زمونږه ربه! بخښنه وکړه او رحم وکړه او ته تر ټولو ښه رحم کوونکی یې.

5 - 4

يوازې يو الله -جل جلاله-

په صحيح بخاري کې راغلي دي چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:

«يَلْقَى إِبْرَاهِيمُ أَبَاهُ آزَرَ يَوْمَ القِيَامَةِ وَعَلَى وَجْهِ آزَرَ قَتَرَةٌ وَغَبَرَةٌ، فَيَقُوْلُ لَهُ إِبْرَاهِيمُ: أَلَمْ أَقُلْ لَكَ: لا تَعْصِنِي! فَيَقُوْلُ أَبُوْهُ: فَالْيَوْمَ لا أَعْصِيكَ، فَيَقُولُ إِبْرَاهِيمُ: يَا رَبِّ! إِنَّكَ وَعَدْتَنِي أَنْ لَا تُخْزِيَنِي يَوْمَ يُبْعَثُوْنَ؛ فَأَيُّ خِزْيٍ أَخْزَى مِنْ أَبِي الأَبْعَدِ؟! فَيَقُوْلُ اللهُ -تَعَالَى-: إِنِي حَرَّمْتُ الجَنَّةَ عَلَى الكَافِرِينَ، ثُمَ يُقَالُ: يَا إِبْرَاهِيمُ! مَا تَحْتَ رِجْلَيْكَ؟ فَيَنْظُرُ فَإِذَا هُوَ بِذِيخٍ مُلْتَطِخٍ، فَيُؤْخَذُ بِقَوَائِمِهِ فَيُلْقَى فِي النَّارِ».

«ابراهيم -عليه السلام- به د قيامت په ورځ له خپل پلار آزر سره ملاقات وکړي او د آزر پر مخ به خاورې او دوړې پرتې وي، ابراهيم به ورته ووايي: آيا ما تا ته و نه ويل چې زما نافرماني مه کوه! پلار به يې ووايي: نن به زه ستا نافرماني ونکړم، ابراهيم به وايي: اې زما ربه! تا له ما سره وعده کړې وه چې د بيا ژوندي کيدو په ورځ به ما نه رسوا کوې. تر ټولو ذلت او شرم به کوم وي چې په خپل پلار ذليل شم؟! الله -تعالى- به وفرمايي: ما پر کافرانو جنت حرام کړی دی، بيا به وويل شي: اې ابراهيمه! ستا د پښو لاندې څه دي؟ بيا به هغه وګوري چې يو ليوه په خټو يا په خپلو خرشنو کې لت پت پروت دی، بيا به هغه د خپلو پښو څخه ونيول شي او اور ته به واچول شي».

الذيخ: نر ليوه چې ډير ويښتان ولري.

زمونږ مهربان رب – سبحانه و تعالى - د ابراهيم -عليه السلام- شفاعت د خپل پلار په حق کې نه مني؛ ځکه چې پلار يې مشرک مړ شوى، او الله جنت په هر مشرک کافر باندې حرام کړى، او دا چې الله له ابراهيم سره وعده کړې وه چې د قيامت په ورځ به هغه نه رسوا کوي، په هغه ورځ به د هغه پلار د ليوه په څېر مسخه کړي، او اور ته به واچول شي، نو هيڅ څوک به پوه نشى چې هغه د ابراهيم پلار و، نو د هغه په وجه به نه شرميږي.

د خليل الله شفاعت د مشرک په حق کې الله نه مني؛ نو د هغه چا شفاعت به څنګه ومنل شى چې له خليل -عليه السلام- څخه يې مقام تيت وي؟!

الله -سبحانه وتعالى- فرمايي :

(إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَن يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَاءُ ۚ وَمَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدِ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا)

(إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَن يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَاءُ ۚ وَمَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدِ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا)

(بېشکه الله نه بخښي دا چې له هغه سره دې (څوك) شريك کړى شي او هغه بخښي هغه (ګناه) چې له دې (شرك) نه کمه وي د چا لپاره چې وغواړي او څوك چې له الله سره شريك ونيسي، نو يقينًا هغه ډېره لويه ګناه راجوړه کړله). [النساء سورت: ايت 48].

نو لدې کبله؛ بنده باندې د ټولو نه لوى واجب دا دى چې: په عبادت کې د الله وحدانيت ته پام وکړي.

او الله –سبحانه و تعالى- د خپل ذات ستاينه کړې ده چې هغه -عزوجل- يو او واحد دی:-

(قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ)

(قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ)

(اې نبي!) ته (دوی ته) ووايه: شان دا دی چې الله يو دی). [الإخلاص سورت: ايت 1]،

(وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَٰهًا وَاحِدًا ۖ لَّا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ)

(وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَٰهًا وَاحِدًا ۖ لَّا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ)

(حال داچې دوی ته حکم نه و شوی مګر د دې چې دوی دې د يو حق معبود عبادت کوي چې نشته هيڅ حق معبود مګر همدی دی) [التوبة سورت: ايت31].

مونږ د دې دوو نومونو سره تم کيږو او د هغو له سيوري څخه ګټه پورته کوو؛ د دې لپاره چې الله -تعالى- مونږ باندې خپل توحيد ولوروي، او ښه ايمان چې د هغه د يووالي او وحدانيت څرګندوينه وکړي:

زمونږ رب – عزوجل – چې د جلال او عظمت صفاتو باندې ځانګړی دی، د عظمت، لويي او ښايست له صفتونو سره يو او تنها دی، هغه په خپل ذات کې يو دی؛ د هغه په څير هيڅ شی نشته.

هغه په خپل ذات کې يو دی؛ د هغه په څير هيڅ شی نشته.

او يو دی په صفتونو کې؛ بې مثال دی.

او يو دی په خپلو کړنو کې؛ هغه هيڅ شريک او ملاتړی نلري.

او یو دی په خپل الوهیت کې؛ له هغه سره په مینه، تعظیم، خشوع او خضوع کې برابر څوک نشته.

هغه واحد ذات دی چې عظیم صفتونه لري؛ تر دې چې هغه ټول کمال یې ځانته خاص کړ، او ټولو مخلوقات و نشو کولای چې د هغه یو څه صفتونو باندې احاطه ولري، او یا د هغه د ستاینو یو څه درک ولري؛ او لرې خبره ده چې څوک د هغه په صفتونو کې ورته والی ولري.

فطرت ..

او وحدانیت: دا د پیغمبرانو د بلنې لنډیز او د دوی د پیغامونو بنسټ دی:

(قُلْ إِنَّمَا يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ ۖ فَهَلْ أَنتُم مُّسْلِمُونَ)

(قُلْ إِنَّمَا يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ ۖ فَهَلْ أَنتُم مُّسْلِمُونَ)

(وویایه: بېشکه همدا خبره ده چې ما ته وحي کولی شي چې یقیناً هم دا خبره ده چې ستاسو حق معبود یو معبود دی، نو ایا تاسو اسلام راوړونکي یئ؟) [الأنبياء سورت: ایت 108].

او وحدانیت: دا د الله –سبحانه و تعالی- هغه فطرت دی چې خلک یې په هغه پیدا کړي، او د هغه ټرون چې هغه یې له خلکو څخه اخیستی، او د هغه د رسولانو بلنه چې په هغه باندې لیږل شوي، او د هغه لیکلو بیان چې هغه نازل کړی دی.

او د هغه لپاره د جنت او د دوزخ بازار جوړ شوی، د هغې لپاره صراط (پول) کیښودل شوی، او صحیفې الوتلې، او تله کیښودل شوې، او د ملت توره راوتلې، او د جهاد بیرغ پورته

شوی، او د شهیدانو روحونه الوتلي، او د مرګ خوند خوړ شوی، او مرګونو ته د جنګیالیو روحونه وړاندې شوي دي.

(قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ فَاسْتَقِيمُوا إِلَيْهِ وَاسْتَغْفِرُوهُ ۗ وَوَيْلٌ لِّلْمُشْرِكِينَ)

(قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ فَاسْتَقِيمُوا إِلَيْهِ وَاسْتَغْفِرُوهُ ۗ وَوَيْلٌ لِّلْمُشْرِكِينَ)

(ته (دوی ته) ووایه: بېشکه هم دا خبره ده چې زه ستاسو په شان بشر یم، ما ته دا وحي کولی شي چې بېشکه همدا خبره ده چې ستاسو حق معبود یو معبود دی، نو تاسو ده ته مستقیم (او درست) اوسئ او له ده نه مغفرت غواړئ او د مشرکانو لپاره هلاکت دی). [فصلت سورت: ایت 6].

او د و حدانیت په بیان او دین ته د اخلاص په واجبوالي سره الله –سبحانه و تعالی- فرمایلی:-

(وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ ۚ وَذَٰلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ)

(وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ ۚ وَذَٰلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ)

(حال دا چې دوی ته حکم نه و ورکړی شوی مګر په دې چې دوی دې د الله عبادت کوي، په داسې حال کې چې دین (عبادت) دغه (الله) لره خالص کوونکي وي (او) حنیفان (له باطله حق ته راګرځېدونکي) وي، او (د دې چې) دوی دې لمونځ قایموي او زکات دې ورکوي او هم دغه ډېر محکم دین دی). [البیّنة سورت: ایت 5].

او الله –سبحانه و تعالى- خپل وحدانيت ته په تسليمى او عظمت باندې امر كړى دى:

(فَإِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ فَلَهُ أَسْلِمُوا ۗ وَبَشِّرِ الْمُخْبِتِينَ)

(فَإِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ فَلَهُ أَسْلِمُوا ۗ وَبَشِّرِ الْمُخْبِتِينَ)

(نو ستاسو حق معبود يو معبود دى، نو تاسو خاص هغه ته غاړه كېږدئ او عاجزي كوونكو ته زېرى وركړه). [الحج سورت: ايت 34].

شكاره دليل:

او په يقين سره چې د مشركانو عقيده يې باطله كړه؛ الله – سبحانه و تعالى - فرمايي:

(وَقَالَ اللَّهُ لَا تَتَّخِذُوا إِلَٰهَيْنِ اثْنَيْنِ ۖ إِنَّمَا هُوَ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ ۖ فَإِيَّايَ فَارْهَبُونِ) [النحل:51]، (أَأَرْبَابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمِ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ)

(وَقَالَ اللَّهُ لَا تَتَّخِذُوا إِلَٰهَيْنِ اثْنَيْنِ ۖ إِنَّمَا هُوَ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ ۖ فَإِيَّايَ فَارْهَبُونِ) [النحل:51]،

(او الله وويل: تاسو دوه معبودان مه نيسئ، همدا خبره ده چې هغه يو معبود دى، نو تاسو خاص له ما نه ووېرېږئ).

(أَأَرْبَابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمِ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ)

(ايا كُنې او متفرق خدايان غوره دي يا كه هغه الله چې يو دى، ډېر قوي او غالب دى) [يوسف سورت: ايت 39].

هغه چا ته په ځواب كې وويل چې وايى: الله له دريو څخه دريم دى:

(وَلَا تَقُولُوا ثَلَاثَةٌ ۚ انتَهُوا خَيْرًا لَّكُمْ ۚ إِنَّمَا اللَّهُ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ)
(وَلَا تَقُولُوا ثَلَاثَةٌ ۚ انتَهُوا خَيْرًا لَّكُمْ ۚ إِنَّمَا اللَّهُ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ)

(او تاسو مه وايئ چې (معبودان) درې دي، تاسو (له دې نه) منع شئ، ستاسو لپاره به (دا) ډېره ښه وي، يقيناً همدا خبره ده چې الله يو معبود دى). [النساء سورت: ايت 171].

او له ځانه څخه يې ورته، مثل او مانند، شريک، او برابري په ټولو برخو کې نفي کړه؛ او هغه –تبارک و تعالى- يو دى چې هيڅ ورته والي او نظير نلري.

(هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا)
(هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا)

(ايا ته د ده کوم همنام پېژنې!) [مريم سورت: ايت 65].

او مونږ يې منع کړي يو چې هغه د هغه له کوم مخلوق سره تشبيه کړو، مګر دا چې هغه مونږ ته د خپل ځان په اړه خبر راکړى؛ او هغه خپل ځان ښه پيژني.

او هر هغه څه چې د الله په اړه د خلکو په ذهنونو کې راځي؛ الله له هغه څخه توپير لري، او هغه لره هيڅ شريک، مثل، او مشابه نشته،

(لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۖ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ)
(لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۖ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ)

(د هغه په مثل هيڅ شى نشته او هم دغه ښه اورېدونکى، ښه ليدونکى دى) [الشورى سورت: ايت 11]، د هغه په مخلوقاتو کې د هغه مشابه څوک نشته، ځکه هغه لره خورا

بنکلي نومونه او لوړ صفتونه دي، او هغه لره کمال، بنکلا، عظمت، جلال او کبرياء دي.

مشرکانو رسول الله -صلى الله عليه وسلم- ته وويل: مونږ ته د خپل رب وصف بيان کړه! آيا هغه د سروزو څخه دی؟ آيا د مسو څخه دی او که د زيړو څخه دی؟ او ځينو يې وويل: د خپل رب نسب بيان کړه، اې محمده!

يهودانو به ويل: مونږ د الله د زوی عزير عبادت کوو، او نصرانيانو ويل: مونږ د الله د زوی مسيح عبادت کوو، او مجوسيانو به ويل: مونږ د لمر او سپوږمۍ عبادت کوو او مشرکانو به ويل: موږ د بتانو عبادت کوو..

الله -تعالى- د هغوی په ځواب کې وويل:

(قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ)

(قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ)

(اې نبي!) ته [(دوی ته) ووايه: شان دا دی چې الله يو دی]. [الإخلاص سورت : ايت 1].

څه چې دوی وايي الله له هغه څخه لوړ دی!

دوی د الله - عزوجل – پر وړاندې جرات وکړ، او لوی جرم يې ترسره کړ، نژدې ده چې اسمانونه لدې نه وچوي، او ځمکه ټوټې ټوټې شي، او غرونه راولوېږي ذرې ذرې شي، په دې خبره چې دوی د الله لپاره اولاد وبالله – الله د هغه څه څخه لوړ دي چې دوی يې وايي!

ټول د هغه د ملک او زور لاندې دي، او ټول به د قيامت په ورځ په جلا جلا توګه ورته راځي:

(لَّقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِدًّا (89) تَكَادُ السَّمَاوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنشَقُّ الْأَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا (90) أَن دَعَوْا لِلرَّحْمَٰنِ وَلَدًا (91) وَمَا يَنبَغِي لِلرَّحْمَٰنِ أَن يَتَّخِذَ وَلَدًا (92) إِن كُلُّ مَن فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتِي الرَّحْمَٰنِ عَبْدًا (93) لَّقَدْ أَحْصَاهُمْ وَعَدَّهُمْ عَدًّا (94) وَكُلُّهُمْ آتِيهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَرْدًا (95))

(لَّقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِدًّا (89)

(يقيناً يقيناً تاسو ډېره لويه د ګناه خبره وکړه)

تَكَادُ السَّمَاوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنشَقُّ الْأَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا (90)

نژدې دي چې اسمانونه له دې نه وچوي او ځمکه ټوټې ټوټې شي او غرونه راولوېږي ذرې ذرې.

أَن دَعَوْا لِلرَّحْمَٰنِ وَلَدًا (91)

په دې خبره چې دوی د رحمٰن لپاره اولاد وبالله.

وَمَا يَنبَغِي لِلرَّحْمَٰنِ أَن يَتَّخِذَ وَلَدًا (92)

او رحمٰن ته نه ښايي چې اولاد ونيسي.

إِن كُلُّ مَن فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتِي الرَّحْمَٰنِ عَبْدًا (93)

نه دي دغه هر یو چې په اسمانونو او ځمکه کې دي مګر رحمٰن ته راتلونکي دي، په دې حال کې چې بنده به وي.

لَّقَدْ أَحْصَاهُمْ وَعَدَّهُمْ عَدًّا (94)

یقیناً یقیناً ده دوی راګېر کړي دي او دوی یې شمېرلي دي، شمېرل.

وَكُلُّهُمْ آتِيهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَرْدًا (95))

او هر يو له دوی نه ده ته راتلونکی دی په ورځ د قیامت کې یواځې). [مریم سورت: ایتونه 89-95].

او په صحیح البخاري کې راغلي: رسول الله -صلى الله عليه وسلم- فرمایلي دي:

«قَالَ اللهُ: كَذَّبَنِي ابْنُ آدَمَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يُكَذِّبَنِي! وَشَتَمَنِي ابْنُ آدَمَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يَشْتُمَنِي!

«قَالَ اللهُ: كَذَّبَنِي ابْنُ آدَمَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يُكَذِّبَنِي! وَشَتَمَنِي ابْنُ آدَمَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يَشْتُمَنِي!

«الله وفرمایل: د آدم اولاد زما څخه انکار وکړ او د هغه لپاره دا مناسبه نده چې زما څخه انکار وکړي! او د آدم اولاد ما ته بنکنځل وکړل او هغه لره دا مناسبه نه ده چې ما ته بنکنځل وکړي!

فَأَمَّا تَكْذِيبُهُ إِيَّايَ؛ فَقَوْلُهُ: لَنْ يُعِيدَنِي كَمَا بَدَأَنِي، وَلَيْسَ أَوَّلُ الخَلْقِ بِأَهْوَنَ مَا يَكُوْنُ عَلَيَّ مِنْ إِعَادَتِهِ.

فَأَمَّا تَكْذِيبُهُ إِيَّايَ؛ فَقَوْلُهُ: لَنْ يُعِيدَنِي كَمَا بَدَأَنِي، وَلَيْسَ أَوَّلُ الخَلْقِ بِأَهْوَنَ مَا يَكُوْنُ عَلَيَّ مِنْ إِعَادَتِهِ.

زما په اړه د هغه انکار؛ د هغه دغه خبره ده چې وایي: هغه به ما بیرته نه راګرځوي لکه څنګه چې یې زه یې پیدا کړی وم، او زما لپاره د هغوی په اول ځل پیدا کول آسانه ندي د هغوی له بیا ځلې پیدا کولو څخه!

وَأَمَّا شَتْمُهُ إِيَّايَ؛ فَقَوْلُهُ: اتَّخَذَ اللهُ وَلَدًا، وَأَنَا اللهُ الأَحَدُ الصَّمَدُ؛ الَّذِي لَمْ أَلِدْ، وَلَمْ أُوْلَدْ، وَلَمْ يَكُنْ لِي كُفُوًا أَحَدٌ».

وَأَمَّا شَتْمُهُ إِيَّايَ؛ فَقَوْلُهُ: اتَّخَذَ اللهُ وَلَدًا، وَأَنَا اللهُ الأَحَدُ الصَّمَدُ؛ الَّذِي لَمْ أَلِدْ، وَلَمْ أُوْلَدْ، وَلَمْ يَكُنْ لِي كُفُوًا أَحَدٌ».

او د هغه بنسکنځل کله چې ووايي: الله ځانته يو زوی نيولی، زه، يو الله، او بې نيازه يم، نه مې څوک زيږولي، او نه له چا څخه زيږول شوی يم، او هيڅوک زما برابر نشته».

نو الله – سبحانه وتعالى – واحد ذات دی؛ شريک نلري، او هغه لره په خپل ذات، صفاتو او عملونو کې برابر څوک نشته.

جهان د هغه پر وحدانيت ګواهي ورکوي:

د جهان هر خلاقيت، نظم، توافق او همغږي؛ دا په ډاګه کوي: چې ددې خالق او اداره کونکی يو دی، که د دې جهان تر شا له يو څخه ډير اداره کوونکي او تنظيموونکي شتون درلوده؛ د جهان نظام به يې مختل او قوانين به يې ګډوډ شوي وو؛

(لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا ۚ فَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ)

(لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا ۚ فَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ)

(که چېرې په دغو (ځمکه او اسمان) کې له الله نه پرته نور معبودان وی (نو) دواړه به خامخا وران شوي وو، نو الله د عرش مالك، پاك دی له هغو خبرو چې دوی يې بيانوي) [الأنبياء:22] .

د ځمکې د نباتاتو په اړه فکر وکړه او وګوره ... د هغه څه نښې چې پاڅا پیدا کړي ... د سپینو زرو څخه جوړې شوې چینې... چې د زمردو او یاقوتو په څیر ښکاري

سترګو په تور کې ګواکې د زمرودو شفافه توټه ده ... دا پدې دلالت کوي چې الله لره هیڅ شریک نشته

الله د شریکانو له شرک څخه غني (بې حاجته) دی..

یواځې الله –عزوجل- د عبادت وړ دی؛ بنده له الله پرته بل څه ته رجوع نکوي، او د الله پرته بل څه ته د عبادت هیڅ کومه برخه نه متوجه کوي: که هغه لمونځ وي، او یا دعا، او یا قرباني، او یا نذر، او یا توکل، او یا امید لرل، او یا ویره، او یا خشوع، او یا عاجزي وي:

(قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (162) لَا شَرِيكَ لَهُ ۖ وَبِذَٰلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ ((163)

(قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (162)

(ته ووایه: بېشکه زما لمونځ او زما قرباني او زما ژوند او زما مرګ خاص د الله رب العالمین لپاره دي.

لَا شَرِيكَ لَهُ ۖ وَبِذَٰلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ (163))

د هغه هیڅ شریك نشته او ما ته د همدې (توحید) حکم شوی دی او زه تر ټولو مسلمانانو اول یم). [الأنعام:162-163].

لویه مسله دا ده چې: عبادت یوازې الله ته وشي؛

(وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ)

(وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ)

(او ما پيريان او انسانان نه دي پيدا کړي مګر د دي لپاره چې دوی زما عبادت وکړي) [الذاريات:56]،

(وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَٰهًا وَاحِدًا ۖ لَّا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ)

(وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَٰهًا وَاحِدًا ۖ لَّا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ)

(حال داچې دوی ته حکم نه و شوی مګر د دې چې دوی دې د يو حق معبود عبادت کوي چې نشته هېڅ حق معبود مګر همدی دی) [التوبة:31].

توحيد تر ټولو نازک، پاک او تر ټولو صفا شی دی، وړوکی څيز يې مخدوش، ناپاکه کوي او اغېز پرې کوي.

او د رسول الله -صلى الله عليه وسلم- څخه ثابت دي چې فرمايلي دي:

«قَالَ اللهُ -تبارك وتعالى- : مَنْ عَمِلَ عَمَلًا أَشْرَكَ فِيهِ مَعِي غَيْرِي؛ تَرَكْتُهُ وَشِرْكَهُ»

«قَالَ اللهُ -تبارك وتعالى- : مَنْ عَمِلَ عَمَلًا أَشْرَكَ فِيهِ مَعِي غَيْرِي؛ تَرَكْتُهُ وَشِرْكَهُ». «الله تبارک و تعالى فرمايلي دي: څوک چې يو کار وکړي، په هغه کې بل څوک زما سره شريک کړي؛ زه به هغه کس د هغه شرک ته پرېږدم». [د مسلم روايت].

او د رسول الله -صلى الله عليه وسلم- څخه ثابت دي چې فرمايلي يې دي:

«إِذَا جَمَعَ اللهُ -عز وجل- الأَوَّلِينَ وَالآخِرِينَ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ؛ نَادَى مُنَادٍ: مَنْ كَانَ أَشْرَكَ فِي عَمَلٍ عَمِلَهُ للهِ أَحَدًا؛ فَلْيَطْلُبْ ثَوَابَهُ

مِنْ عِنْدَ غَيْرِ اللهِ -عز وجل- ، فَإِنَّ اللهَ أَغْنَى الشُّرَكَاءِ عَنِ الشِّرْكِ»

"کله چې الله – عزوجل- ، لومړنی او وروستنی مخلوق د هغې ورځې لپاره سره راټول کړي چې په کې هیڅ شک نشته؛ یو آواز کوونکی به آواز وکړي: څوک چې کوم کار وکړي او بل څوک یې له الله سره شریک کړی وي؛ نو هغه دې خپل اجر له الله –عزوجل- پرته له بل چا څخه وغواړي، ځکه الله د شریکانو له شرک څخه غني (بې حاجته) دی". [حسن حدیث، احمد په مسند کې روایت کړی دی]

پند او نصیحت ..

په صحیح سنت کې ډیرې حدیثونه شته چې د توحید لوري ته هڅوي او فضیلت یې بیانوي، د هغې له جملې څخه:

د ابو هریره -رضي الله عنه- حدیث دی چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمایل:

«مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ المُلْكُ وَلَهُ الحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، فِي يَوْمٍ مِئَةَ مَرَّة؛ كَانَتْ لَهُ عَدْلَ عَشْرِ رِقَابٍ، وَكُتِبَتْ لَهُ مِئَةُ حَسَنَةٍ، وَمُحِيَتْ عَنْهُ مِئَةُ سَيِّئَةٍ، وَكَانَتِ لَهُ حِرْزًا مِنَ الشَّيْطَانِ يَوْمَهُ ذَلِكَ حَتَّى يُمْسِيَ، وَلَمْ يَأْتِ أَحَدٌ بِأَفْضَلَ مِمَّا جَاءَ بِهِ، إِلَّا أَحَدٌ عَمِلَ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ»

«څوک چې ووایي: لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ المُلْكُ وَلَهُ الحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، په ورځ کې سل ځلې ووایي نو داسې ده لکه چې لس غلامان آزاد کړي، او سل نیکۍ ورته ولیکل شي، او سل ګناهونه ورڅخه پاک شي، او د هغه لپاره به د شیطان څخه د هغې ورځې تر مابنامه ساتنه

وشي، او هيڅوک به د هغه څخه ښه شي را نه وړي کوم شي چې هغه راوړی، مګر هغه څوک چې له هغه څخه يې ډير راوړی وي». [د بخاري او مسلم روايت].

او د ترمذي او ابو داود په حديث کې له بريده څخه روايت دی: رسول الله -صلى الله عليه وسلم- له يو سړي څخه واورېدل چې ويل يې: اللهم إني أسألك بأنك أنت الله، لا إله إلا أنت الأحد الصمد، الذي لم يلد ولم يولد، ولم يكن له كفوًا أحد!

اې الله زه له تا څخه سوال کوم چې په ربښتيا سره ته الله يې، له تا پرته بل هيڅ معبود نشته، يو او بې نيازه يې، هغه ذات چې نه چا زيږولی او نه زيږيول شوی دی، او د هغه هيڅوک سيال او برابر نشته!

او هغه -صلى الله عليه وسلم- فرمايلي دي:

«لَقَدْ سَأَلْتَ اللهَ بِاسْمِهِ الأَعْظَمِ؛ الَّذِي إِذَا سُئِلَ بِهِ أَعْطَى، وَإِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَابَ»

«لَقَدْ سَأَلْتَ اللهَ بِاسْمِهِ الأَعْظَمِ؛ الَّذِي إِذَا سُئِلَ بِهِ أَعْطَى، وَإِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَابَ». «تا د الله څخه د هغه په لوی نوم غوښتنه وکړه؛ که هغه باندې ترې وغوښتل شي هغه ته يې ورکوي، او که هغه باندې بلنه ورکړل شي قبلوي يې». [صحيح حديث دی].

رسول الله -صلى الله عليه وسلم- مسجد ته ننوت او وايوريده چې يو سړي دعا کوي او وايي: اې الله! زه له تا څخه سوال کوم چې په ربښتيا سره ته الله يې، له تا پرته بل هيڅ معبود نشته، يو او بې نيازه يې، هغه ذات چې نه چا زيږولی دی او

نه زيږيول شوی دی زما ګناهونه معاف کړه؛ بيشک چې ته ښښونکی او مهربان يې.

هغه -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:

«قَدْ غُفِرَ لَهُ، قَدْ غُفِرَ لَهُ، قَدْ غُفِرَ لَهُ» ثلاث مرار.

«قَدْ غُفِرَ لَهُ، قَدْ غُفِرَ لَهُ، قَدْ غُفِرَ لَهُ». "هغه ته بخښنه وشوه، هغه ته بخښنه وشوه، هغه ته بخښنه وشوه" دري ځله. [صحيح حديث دی، احمد په مسند کې روايت کړی دی].

حافظ ابن رجب -رحمه الله- فرمايي: "د توحيد کلمې عملي کول د غلامانو د آزاديدو لامل ګرځي، او د غلامانو آزاديدل د اور څخه د خلاصون لامل ګرځي".

او هغه –رحمه الله- وويل: د بخښنې له اسبابو څخه: (توحيد دی)، او دا تر ټولو لوی سبب دی، څوک چې دا له لاسه ورکړي بخښنه له لاسه ورکوي، او څوک چې دا له ځانه سره راوړي هغه د بخښنې ترټولو لويه وسيله راوړې ده.

امام ابن القيم -رحمه الله- فرمايي: توحيد: اسلام ته د ننوتلو لومړی شی او له دنيا څخه د وتلو آخرنی شی دی؛ ځرنګه چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- فرمايلي دي:

«مَنْ كَانَ آخِرُ كَلَامِهِ : لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، دَخَلَ الجَنَّةَ»،

«مَنْ كَانَ آخِرُ كَلَامِهِ : لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، دَخَلَ الجَنَّةَ»، «د هر چا چې وروستی خبره: لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، يعنې نشته بل معبود مګر الله تعالى دی وي، هغه به جنت ته ننوځي». دا لومړی واجب او آخرنی واجب دی، نو توحيد: د موضوع پيل او پای دی.

او هغه –رحمه الله- وويل: "د دنيا سختۍ د توحيد په څير په بل شي له منځه نه وړل کيږي".

او هغه –رحمه الله - وويل: "جنت ته به مشرک نفس نه ننوځي، بلکې اهل توحيد به جنت ته ننوځي؛ ځکه چې توحيد د جنت د دروازې کلي ده".

ابن الجوزي -رحمه الله- فرمايلي: «سفيان الثوري به ابراهيم بن ادهم ته راته او ويل به يې: اى ابراهيمه! له الله څخه وغواړه چې مونږ توحيد سره وفات کړي».

رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وليد چې يو سړی په دوو ګوتو سره دعاء کوي؛ رسول الله -صلى الله عليه وسلم- هغه ته وفرمايل:

«أَحَدٌ أَحَدٌ!»

«أَحَدٌ أَحَدٌ» ! يو دی يو دی. [صحيح حديث دی، ابو داود روايت کړی] او په دې کې اشاره ده چې : که غواړئ په دعا کې اشاره وکړئ، يوازې په يوې ګوتې اشاره وکړئ.

اې الله، اې واحد .. اې بې نياز ذاته! مونږ له تانه سوال کوو، تر څو مونږ د هغو کسانو له جملې څخه جوړ کړې چې تا ته بلنه درکوي او ته ځواب ورکوې، او چې تا ته عاجزي وکړي ته وربانديې رحم وکړې، او څوک چې تا ته پناه راوړي ته ورته له اور څخه پناه ورکوي، او په دنيا کې زمونږ آخرني خبره دا وګرځوه چې لا إله إلا الله، يعني له الله پرته بل معبود نشته، بيشک چې ته تر ټولو زيات رحم کوونکی يې.

6

الصَّـمَـدُ (بې نيازه) -جل جلاله-

که ستونزې سره مخ شوې؛ نو صمد ذات ته وګرځه، او که عزت مو له منځه لاړ شي او خواري درته راشي، د صمد

ذات دروازه وټکوه، که په بدن کې مو کمزوري راښکاره شي؛ له هغه صمد ذات څخه ځواک ترلاسه کړه.

هغه واحد او بې مثاله ذات دی ... چې د خپلو نومونو او صفتونو په معنی کې بې مثاله دی

داسې بې نیازه ذات چې مخلوقات پرې ودریږي ... او یوازی ضمیرونه آراموي

د الله نوم: (الصمد) لږ ذکر شوی دی؛ مګر دغه نوم د خاص مقام صاحب دی.

الله – جل وعلا- فرمایي:

(قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (1) اللَّهُ الصَّمَدُ (2) لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ (3) وَلَمْ يَكُن لَّهُ كُفُوًا أَحَدٌ (4))

(قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (1)

(اې نبي!) ته (دوی ته) ووایه: شان دا دی چې الله یو دی.

اللَّهُ الصَّمَدُ (2)

هم دا الله بې نیازه (بې حاجته) دی.

لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ (3)

نه يې (څوك) زېږولی دی او نه دی (له چا) زېږول شوی دی.

وَلَمْ يَكُن لَّهُ كُفُوًا أَحَدٌ (4))

او د ده هیڅوك سیال (او) برابر نشته). [سورة الإخلاص].

زموږ رب – سبحانه و تعالی- کوم چې ټول مخلوقات هغه ته رجوع کوي: انسانان او پیریان، بلکه ټول جهان، کوم چې

پورته دي او ښکته دي، په خوښيو کې هغه ته رجوع کوي، او په آفتونو کې د هغه څخه مرسته غواړي.

او زمونږ رب – سبحانه و تعالى- بادار دى چې بادارې ور باندې ختمه ده، شريف دى چې شرافت ور باندې ختم دى، او عظيم دى چې عظمت ور باندې ختم دى، حليم او مهربان دى چې مهرباني ورباندې ختمه ده، هغه غالب دى چې په خپل عظمت کې بشپړ شوى دى، او شتمن دى چې شتمني ور باندې ختمه ده، دغه صفتونه نه ښايي مګر د الله -سبحانه و تعالى- لپاره.

او زمونږ رب –سبحانه و تعالى- هغه ذات دى چې هيڅ خلا نلري؛ هغه نه خوري او نه څښي، هغه طعام ورکوي او هغه ته څوک طعام نه ورکوي، هغه له هر چا څخه بې نيازه دى؛ هغه څوک دى چې له هغه پرته ټول هغه ته اړتيا لري – تبارک و تعالى-، د هغه په څير هيڅ شى نشته، او هغه اوريدونکى، ليدونکى دى.

کافي ځواب..

بيهقي ذکر کړى او حافظ د ابن عباس -رضي الله عنهما- له حديث څخه حسن ګڼلى دى چې وايي: يهوديان رسول الله صلى الله عليه وسلم ته راغلل او ويې ويل: اې محمده! ! مونږ ته دخپل رب نسب بيان کړه چې ته يې راليږلې؟! نو الله -جل جلاله- خپل دا قول نازل کړ:

(قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (1) اللَّهُ الصَّمَدُ (2) لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ (3) وَلَمْ يَكُن لَّهُ كُفُوًا أَحَدٌ (4))

(قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (1)

(اى نبي!) ته (دوى ته) ووايه: شان دا دى چې الله يو دى.

اللَّهُ الصَّمَدُ (2)

هم دا الله بې نياز (بې حاجته) دى.

لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ (3)

نه يې (څوك) زېږولى دى او نه دى (له چا) زېږول شوى دى.

وَلَمْ يَكُن لَّهُ كُفُوًا أَحَدٌ (4))

او د ده هيڅوك سيال (او) برابر نشته). [سورة الإخلاص].

يو لنډ سورت چې د عظمت، جلال او د كمال صفتونه يې راتول كړي دي.

د هغې د عظمت له امله، هر څوك چې هغه تلاوت كړي پدې معنا ده لكه چې د قرآن دريمه برخه يې تلاوت كړي وي، په "صحيحينو" كې راغلي: چې رسول الله صلى الله عليه وسلم خپلو اصحابو ته وفرمايل:

«أَيَعْجَزُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَقْرَأَ فِي لَيْلَةٍ ثُلُثَ القُرْآنِ؟»، قالوا: وكيف يقرأ ثلث القرآن؟ قال: «(قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) [الإخلاص:1] تَعْدِلُ ثُلُثَ القُرْآنِ»

«أَيَعْجَزُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَقْرَأَ فِي لَيْلَةٍ ثُلُثَ القُرْآنِ؟»، قالوا: وكيف يقرأ ثلث القرآن؟ قال: «(قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) [الإخلاص:1] تَعْدِلُ ثُلُثَ القُرْآنِ»

"آيا ستاسو څخه يو څوك نشي كولى چې په يوه شپه كې د قرآن دريمه برخه تلاوت كړي؟" دوى وويل: هغه څنګه كولى

شي د قرآن دريمه برخه تلاوت کړي ؟ هغه وويل: قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ، د قرآن دريمه برخه ده". [د مسلم لفظ].

ځينو علماوو ويلي دي: «قرآن درې برخو باندې نازل شوی: يوه دريمه برخه يې: احکام، بله دريمه برخه يې: وعده او ګواښ، او بله دريمه برخه يې: اسما او صفات دي، او سورت الصمد له دريو څخه يو راټول کړي دي، او هغه: اسما او صفات دي؛ نو لدې کبله ددې سورت تلاوت کول يې د قرآن د درېيمې برخې د تلاوت ثواب لري».

وفي «صحيح البخاري»: أن صحابيًّا كان يقرأ لأصحابه في صلاتهم كلها بـ(قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) [الإخلاص:1]، فذكروا ذلك للنبي -صلى الله عليه وسلم- ! فقال: «سَلُوهُ لِأَيِّ شَيْءٍ يَصْنَعُ ذَلِكَ؟»؛ فسألوه، فقال: لأنها صفة الرحمن؛ فأنا أحب أن أقرأ بها، فقال رسول الله -صلى الله عليه وسلم- : «أَخْبِرُوهُ أَنَّ اللهَ -عز وجل- يُحِبُّهُ».

او په صحيح البخاري کې راغلي دي: چې يو صحابي خپلو ملګرو ته په خپلو ټولو لمونځونو کې د (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) [اخلاص: 1] تلاوت کاوه، نو دوی دا خبره رسول الله -صلى الله عليه وسلم- ته يادە کړه! ويې ويل: «سَلُوهُ لِأَيِّ شَيْءٍ يَصْنَعُ ذَلِكَ؟»؛ فسألوه، فقال: لأنها صفة الرحمن؛ فأنا أحب أن أقرأ بها، فقال رسول الله -صلى الله عليه وسلم- : «أَخْبِرُوهُ أَنَّ اللهَ -عز وجل- يُحِبُّهُ». له هغه څخه وپوښتئ چې دا کار د څه لپاره کوي؟ هغوی ترې پوښتنه وکړه، نو هغه وويل: ځکه دا د رحمن صفت دی؛زه يې لوستل خوښوم، رسول الله -صلى

الله عليه وسلم- وفرمايل: هغه ته ووايئ چې الله -تعالى- هغه سره مينه لري.

د زړه سپارل..

د صالحانو په روح کې دې مينې عاشقان د خپل رب د مينې په لټه کې کړل ..

د بندګانو په زړونو کې دا مينه نه پوره کيږي پرته له دې چې هغه ته د تعظيم سر ټيټ کړي، او د هغه له کور نه طواف وکړي، او د هغه مخامخ ودريږي، او د هغه لپاره له خوبه پاڅيږي، او د هغه په لاره کې نفس او وينه قرباني کړي.

او د مينه والو زړونه د هغه له ذکر پرته نه آرامږي، او د مشتاقانو روحونه د هغه له ليدو پرته سکون نه مومي.

که ناروغه شو، نو ستاسو په ياد باندې درملنه کوو ... او کله کله له ياد څخه غافل کيږو او بيا بيرته راګرځو

هغوی په سوکالۍ کې الله ته پايدار پاتې شول؛ نو الله د تکليف په وخت کې وپېژندل، او د پايداريۍ په اندازه به لوړتيا او راحتي وي.

دا د الله پيغمبر ابراهيم -عليه السلام- دی چې ډير مصيبتونه وربانديې تيريږي؛ نو الله –سبحانه و تعالى- په هغې سره د هغه مقام لوړوي؛ تر دې چې د الله له طرفه د دوست او خليل درجې مستحق شو، الله - عزوجل - وفرمايل:

(وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا)

(وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا)

(او الله ابراهيم لره خليل نيولی دی) [النساء: 125].

او دا ایوب -علیه السلام- دی چې د مصیبت ځپلو امام، د آزموینې او د مرضونو د خاوندانو مشر؛ کله چې هغه خپل رب – سبحانه تعالی- ته پایدار پاتې شو د هغه په وینا سره چې فرمایی:

(أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ)

(أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ)

(یقیناً زه (چې یم) ما ته تکلیف رارسېدلی دی او ته تر ټولو زیات رحم کوونکی یې) [الأنبياء:83]؛ د صمد –تبارک و تعالی- ځواب دا و چې :-

(فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَكَشَفْنَا مَا بِهِ مِن ضُرٍّ)

(فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَكَشَفْنَا مَا بِهِ مِن ضُرٍّ)

(نو مونږ د هغه دعا قبوله کړه، نو مونږ هغه تکلیف لرې کړ چې هغه ته و). [الأنبياء:84].

او دا یونس -علیه السلام- د کب په خیټه کې او په دریو تیارو کې دی، هغه خپل رب –سبحانه و تعالی- ته اصرار کوي په دې وینا:

(لَّا إِلَٰهَ إِلَّا أَنتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنتُ مِنَ الظَّالِمِينَ (87) فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ ۚ وَكَذَٰلِكَ نُنجِي الْمُؤْمِنِينَ)

(لَّا إِلَٰهَ إِلَّا أَنتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنتُ مِنَ الظَّالِمِينَ (87)

(نشته هېڅ لایق د عبادت مګر ته یې، ته پاک یې، بېشکه هم زه له ظالمانو څخه یم)

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ ۚ وَكَذَٰلِكَ نُنجِي الْمُؤْمِنِينَ)

(نو مونږ د هغه دعا قبوله کړه او مونږ هغه له غم نه خلاص کړ او همداسې مونږ مومنانو ته نجات ورکوو) [الأنبياء: 87-88].

دا د ټولو انبياؤ -عليهم السلام- او نيکو خلکو حال دی.. دوی په آسانۍ کې الله پېژندلی و، نو الله هغوی په سختۍ کې وپېژندل.

ایا دوی بلنه ومنله؟!

بیا ستا بې نیاز رب – جل وعلا- خپله دروازه خلاصه کړه، نه یوازې د اولیاوو لپاره، بلکې د ټولو مخلوقاتو لپاره.

دا د هغه د مهربانۍ، رحم او سخاوت څخه دی؛ نو دا مشرکان چې کله د دوی لپاره دنیا تنګه شي او حقیقي مرګ وګوري، بیا نو الله –سبحانه وتعالى- ته رجوع کوي؛ او اواز ورته کوي چې : اې الله! اې الله! همدا ده چې هغوی ژغورل کیږي؛

(فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلْكِ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ)

(فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلْكِ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ)

(نو کله چې دوی په کښتۍ کې سواره شي (، نو) دوی الله بولي، په داسې حال کې چې خاص هغه لره دین خالص کوونکي وي، نوکله چې هغه (الله) دوی ته وچې ته نجات ورکړي (نو) ناڅاپه دوی (له الله سره) شریکان نیسي). [العنكبوت سورت: ايت 65].

دوی دي باندي اقرار کوي؛ او ټوله نړۍ که الله تعالی ته په خپله اراده رجوع و نکړي، د مجبورۍ او اړتیا له مخې به هغه ته رجوع کوي.

ډاډه اوسه!

الله –سبحانه و تعالی- د مجبورۍ او سخت په وخت کې د کافرانو ځواب ورکوي، نو د هغه چا په اړه به څنګه وي چې د الله په وحدانیت او د رسول الله -صلی الله علیه وسلم – په رسالت ګواهي ورکوي؟!

نوکله چې درته څه حاجت پیښ شو، هغه ته رجوع وکړه، او خپل حاجت د هغه په دروازه کې کیږده او ووایه: ای صمد ذاته له هغه څه چې ما باندې راغلي دي ما خلاص کړه!

د خپل غم، ناروغۍ یا پور څخه مه ستړی کیږه؛ ستا رب صمد دی، چې که ورته رجوع وکړې، نه به مایوسه کیږې او نه به دې خفه کوي، او په یاد ولره، چې تر ټولو غوره عبادت: د خلاصون انتظار کول دي، او د حال تلوالی ناشونی دی، او زمانه بدلیږي، او په شپو کې ډیر رازونه او خبرې دي، او غیب پټ دي، او د سختۍ سره اسانتیا راځي.

په سنن ابو داود کې راغلي: رسول الله -صلی الله علیه وسلم- جومات ته ننوت او د یوه سړي دعا یې واورېده چې ویل یې: ای الله زه له تا څخه غوښتنه کوم ای الله! چې ته یو او بې نیازه یې، چې نه زیږیدلی یې او نه یې څوک زیږولی، او د هغه سیال او برابر هیڅ څوک نشته: ته زما ګناهونه معاف کړه؛ واقعا چې ته بخښونکی او مهربان یې.

او هغه -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:
«قَدْ غُفِرَ لَهُ.. قَدْ غُفِرَ لَهُ» -ثلاثًا-
«قَدْ غُفِرَ لَهُ.. قَدْ غُفِرَ لَهُ». "هغه ته بخښنه وشوه.. هغه ته بخښنه وشوه " – دري ځلي- [صحيح حديث دى]
او په يو روايت کې راغلي:
«لَقَدْ سَأَلْتَ اللهَ بِالِاسْمِ الَّذِي إِذَا سُئِلَ بِهِ أَعْطَى، وَإِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَابَ»
"تا د الله څخه په هغه نوم غوښتنه وکړه چې که په هغه باندې ور څخه وغوښتل شي ورکوي يې، او کله چې هغه پرې راوبلل شي نو هغه ځواب ورکوي". [صحيح حديث دى، ابوداود روايت کړى].
په ما رحم وکړه اې د بندګانو ربه، ته زما هيله يې
زما هدف ستا رضامندي ده، نو زما دعا قبوله کړه
ستا په نوم مې په عاجزۍ سره اواز وکړ، اې زما ربه
که ته ځواب را نه کړي، زما د ژړا ځواب به څوک راکوي؟
ته کريم ذات يې، نو ما مه پريږده چې سرګردان شم
زه د لرې والي څخه ډير ستړى شوى يم
او ما ستا څخه په اميد سره بخښنه وغوښته، اې زما ربه
او په عاجزۍ سره، نو زما اميد مه رد کوه
اې الله، اې واحد ذاته.. اې بې نياز ذاته.. موږ له تا څخه د جنت غوښتنه کوو او هغه څه چې هغه ته مو په وينا او عمل

سره نږدې کوي، او مونږ له تا څخه د اور نه پناه غواړو او هغه څه چې هغه ته مو په وينا او عمل سره نږدې کوي.

8 – 7

الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ (ډيرمهربانه او ډير رحم کونکی) -جل جلاله-

الله -سبحانه وتعالى فرمايلي- :

(قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَوِ ادْعُوا الرَّحْمَٰنَ ۖ أَيًّا مَّا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ)

(قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَوِ ادْعُوا الرَّحْمَٰنَ ۖ أَيًّا مَّا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ)

(ته (دوی ته) ووایه: تاسو الله بلئ، یا تاسو رحمٰن بلئ، هر یو (نوم) یې چې وبلئ، نو خاص د هغه لپاره دي تر ټولو ښکلي نومونه) [الإسراء:110].

زمونږ پیغمبر - صلى الله عليه وسلم - ته به چې کله تکليف ورسيده نو ويل به يې:

«يَا حَيُّ.. يَا قَيُّوْمُ! بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيثُ»

"اې تل پاتې، اې قايم ذاته! ستا په رحمت سره د مرستې غوښتنه کوم" [حسن حديث دى. احمد په مسند کې روايت کړى دى] څنګه به د رحمان څخه مرسته نه غوښتل کيږي؛ حال دا چې هغه په سختۍ کې د پنا ورکولو والا ذات دى، په يوازيتوب کې ملګرى، او په کم شمير کې مرستندوى دى؟

هغه د فرمانبردارانو آرامتیا، د تښتیدونکو پناه ځای، د ډاریدونکو لپاره امن ځای دی؛ هغه تر ټولو زیات رحم کوونکی دی.

یوازې د هغه لور ته د رکابونو رسۍ ټرل کیږي ... او له هغه څخه پرته هیله مند به نا امیده دی

(وَإِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ ۖ لَّا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَٰنُ الرَّحِيمُ)
وَإِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ ۖ لَّا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَٰنُ الرَّحِيمُ)

(او ستاسو حق معبود یو معبود دی، هیڅ لایق د عبادت نشته مګر یوازې هغه دی چې ډیر زیات مهربان، بې حده رحم کوونکی دی)

[البقرة سورت : ایت 163].

رحمت: د ربوبیت نخښه، او د الوهیت پته ده؛ له همدې امله الله – جل و علا - خپل ځان په: الرحمن (ډیر مهربان) الرحیم (ډیر رحم کوونکی) سره یاد کړی دی.

مونږ په دې دوو سترو او نفسونو ته په محبوبو نومونو سره د الله د کتاب په تلاوت پیل کوو: (بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) (د الله په نوم پیل کوم چې ډیر مهربان او ډیر رحم کوونکی دی).

دا دوه عالي نومونه د مبالغې له مخې د (رحمت) څخه اخیستل شوي دي.

او رحمت په لغت کې: نرمي، شفقت، عطف او مهربانی ته وایی.

زمونږ رب – سبحانه و تعالى - د ټولو مخلوقاتو لپاره ټول شموله رحم کوونکى دى.

(وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ)

(وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ)

(او زما رحمت هر شى راګېر کړى دى). [الأعراف سورت: ايت 156]،

(إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ)

(إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ)

(بېشکه الله په خلقو باندې خامخا ډېر نرمي کوونکى، مهربان دى) [الحج سورت : ايت 65].

هغه مومنان له دې څخه په لويه برخه او خورا بشپړې برخې سره ځانګړي کړي دي.

(وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا)

(وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا)

(هغه په مومنانو ډېر رحم کوونکى دى) [الأحزاب سورت: ايت 43].

زمونږ رب "الرحمن" – تبارک و تعالى دى – يعني: رحمت د هغه صفت دى، او "الرحيم" يعني: په خپلو بندګانو رحم کوونکى دى.

هغه پر مونږ تر هر رحم کوونکي ډېر رحم کوونکى دى، پر مونږ تر پلرونو، ميندو او اولادونو ډېر مهربان دى، او حتا له خپل ځانونو څخه هم.

بخاري په خپل کتاب "الادب المفرد" کې ذکر کړي دي: يو سړی چې خپلې سينې ته يې يو ماشوم ټينګ نيولی و، رسول الله -صلى الله عليه وسلم- ته راغی، رسول الله –صلى الله عليه وسلم- وفرمايل: «أَتَرْحَمُهُ؟»، آيا ته په هغه رحم کوې؟ هغه وويل: هو، هغه وويل:

«فَاللهُ أَرْحَمُ بِكَ مِنْكَ بِهِ، وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ»

«فَاللهُ أَرْحَمُ بِكَ مِنْكَ بِهِ، وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ»

"الله پر تاسو باندې تر تا ډير رحم کوونکی دی، او هغه د رحم کوونکو څخه ډير رحم کوونکی دی". [صحيح حديث دی]

د الرحمن – سبحانه و تعالى - نوم د هغه لپاره ځانګړی دی، او دا جواز نلري چې د الله – سبحانه و تعالى- پرته بل څوک پرې ياد کړی شي، او بل څوک پدې نوم باندې نشي يادېدلای؛

(قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَوِ ادْعُوا الرَّحْمَٰنَ ۖ أَيًّا مَّا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ)

(قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَوِ ادْعُوا الرَّحْمَٰنَ ۖ أَيًّا مَّا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ)

(ته (دوی ته) ووايه: تاسو الله بلئ، يا تاسو رحمٰن بلئ، هر يو (نوم) يې چې وبلئ، نو خاص د هغۀ لپاره دي تر ټولو ښکلي نومونه) [الإسراء سورت : ايت 110]، نو له هغه سره يې د جلالت نوم داسې برابر کړ چې بل څوک پکې شريکېدلای نه شي؛ حتى ځينو يې ويل: دا اسم اعظم دی.

او د الرحيم نوم؛ نو په دې سره د مخلوق نومول روا دي، لکه څنګه چې هغه –سبحانه و تعالى- فرمايلي:

(لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُم بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ)

(لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُم بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ) (يقيناً تاسو ته له هم ستاسو له جنس نه رسول راغلى دى، هغه څه چې تاسو په تكليف كې اچوي؛ پر ده ډېر سخت (او درانه) دي، ستاسو (د هدايت) لپاره پر تاسو باندې ډېر حرصناك دى، په مومنانو باندې ډېر نرمي كوونكى، ډېر مهربان دى) [التوبة سورت: ايت 128]، ويل كيږي چې: مهربان سړى، خو داسې نه ويل كيږي چې رحم كوونكى سړى.

او د الله رحمت په دوه ډوله دى:

عمومي رحمت: دا د ټولو مخلوقاتو لپاره دى؛ ټول مخلوقات د الله د رحمت څخه برخمند شوي دي، د دوى په پيدايښت، پالنه، روزې وركولو او نورو بې شمېره نعمتونو سره.

(إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ)

(إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ)

يقيناً الله پر خلقو خامخا ډېر نرمي كوونكى، بې حده رحم كوونكى دى

[البقرة سورت: ايت 143]،

(إِنَّهُ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا)

(إِنَّهُ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا)

(بېشکه هغه پر تاسو له شروع نه ډېر رحم کوونکی دی) [الإسراء سورت: ایت 66].

او خاص رحمت: چې هغه د دنیا او آخرت سعادت دی، او یوازې هغه د مومنو بندګانو لپاره دی؛

(وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا)

(وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا)

(او هغه په مومنانو ډېر رحم کوونکی دی) [الأحزاب سورت: ایت 43]،

(يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُم بِرَحْمَةٍ مِّنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّاتٍ)

(يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُم بِرَحْمَةٍ مِّنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّاتٍ)

(دوی ته د خپل رب له خپل جانب نه د رحمت او رضامندۍ او د داسې جنتونو زېرى ورکوي چې) [التوبة سورت: ایت 21].

هغه الرحمن (رحم کونکی) دی..

هغه د ذکر ډېر مستحق دی، د معبودیت ډېر حقدار دی، او د هغه د مهربانۍ او رحمت په خاطر د شکر ډېر مستحق دی.

هرچیرې چې مخ واړوئ، په دې کائناتو کې به د الله رحمت ووینئ، چې تر ټولو لوی یې په دې کائنات کې: نازله شوې وحي ده؛

(وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ)

(وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ)

(او مونږ په تا باندې کتاب نازل کړی دی، په داسې حال کې چې (د دین) د هر شي لپاره (په کې) واضحه بیان دی او هدایت او رحمت او زېرى دی د مسلمانانو لپاره) [النحل سورت: ایت 89].

هرکله چې ځمکه وچه شي، فصلونه مړه شي، ونې وچې شي، او مصیبت سخت شي؛ رحمتونه به نازل شي؛

(وَهُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ الْغَيْثَ مِن بَعْدِ مَا قَنَطُوا وَيَنشُرُ رَحْمَتَهُ ۚ وَهُوَ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ)

(وَهُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ الْغَيْثَ مِن بَعْدِ مَا قَنَطُوا وَيَنشُرُ رَحْمَتَهُ ۚ وَهُوَ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ)

(او دی همغه ذات دی چې باران وروي، وروسته له دې چې دوی نا امیده شي او هغه خپل رحمت خوروي او هم دی ښه کارساز، ښه ستایل شوی دی) [الشورى سورت: ایت 28].

کله چې عذاب راشي، او نارینه وژارې، او ښځې چیغې ووهي، او ماشومان وویریږي، پر مخلصو بندګانو به رحمتونه نازل شي؛

(وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا هُودًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِّنَّا)

(وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا هُودًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِّنَّا)

(او کله چې زمونږ حکم (عذاب) راغی (،نو) مونږ هود ته او هغو کسانو ته چې له هغه سره یې ایمان راوړی و؛ له خپل جانب نه په رحمت سره نجات ورکړ). [هود سورت: ایت 58]،

(وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا شُعَيْبًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِّنَّا)
(وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا شُعَيْبًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِّنَّا)

(او کله چې زمونږ حکم (د عذاب) راغی (،نو) مونږ شعیب ته او هغو کسانو ته چې له هغه سره یې ایمان راوړی و؛ خلاصی ورکړ په رحمت سره له خپل جانب نه) [هود سورت: ایت 94].

هیڅوک به خپلو ته ونه رسیږي مګر د رحم کوونکي ذات له لوري، د هیڅ اړتیا شتون نشته مګر د رحم کونکی په میدان کې، هیڅ شی نه کارول کیږي مګر د رحم کونکي په واسطه؛ ځکه هغه یوازې ډیر مهربان دی چې د هغه –سبحانه و تعالی- له لارې پرته په جهان کې بل هیڅ ځواک او قوت شتون نلري.

په خپل رحمت سره یې مونږ ته خپل پیغمبران راولیږل.

او په خپل رحمت سره یې مونږ ته خپل کتابونه نازل کړل.

او په خپل رحمت سره یې مونږ ته لارښوونه وکړه او له ګمراهۍ څخه یې وژغورلو.

او په خپل رحمت سره یې مونږ ته له ړوندتوب څخه لارښوونه وکړه.

او په خپل رحمت سره یې مونږ ته هغه څه رازده کړل چې مونږ پرې نه پوهیدو.

او په خپل رحمت سره یې لمر او سپوږمۍ مسخرې کړې، شپه او ورځ یې پیدا کړه او ځمکه یې وغوړوله.

او په خپل رحمت سره یې جنت پیدا کړ، او په اوسیدونکو یې آباد کړ، او د هغوی ژوند ښاپسته شوه.

د هغه له رحمتونو څخه دا هم دي چې سل رحمتونه يې پيدا کړل چې هر يو يې د ځمکې او اسمان تر منځ يوه طبقه ده؛ نو له هغې څخه يې يو ځمکې ته نازل کړ، د مخلوقاتو په منځ کې يې خپور کړ، تر څو يو پر بل باندې رحم وکړي، په هغې سره مور له خپل ماشوم سره خواخوږي کوي، او په همدې رحمت سره د نړۍ بنسټ او نظم ولاړ دی.

زیری!

او د هغه د پراخ رحمت په اړه واوره:

﴿۞ قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا ۚ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾

(قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا ۚ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ)

(ته (دوی) ته ووایه: ای زما هغو بنده ګانو چې په خپلو ځانونو يې زياتی کړی دی! تاسو د الله له رحمت نه مه نا امېده کېږئ، بېشکه الله تعالی ټول ګناهونه بخښي، بېشکه دغه (الله)، هم دی ښه بخښونکی، بې حده رحم کوونکی دی) [الزمر سورت: ايت 53]، او په مستند ډول روايت شوی دی چې هغه - صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:

«لَوْ يَعْلَمُ المُؤْمِنُ مَا عِنْدَ اللهِ مِنَ العُقُوْبَةِ؛ مَا طَمِعَ بِجَنَّتِهِ أَحَدٌ، وَلَوْ يَعْلَمُ الكَافِرُ مَا عِنْدَ اللهِ مِنَ الرَّحْمَةِ؛ مَا قَنَطَ مِنْ جَنَّتِهِ أَحَدٌ»

«لَوْ يَعْلَمُ المُؤْمِنُ مَا عِنْدَ اللهِ مِنَ العُقُوْبَةِ؛ مَا طَمِعَ بِجَنَّتِهِ أَحَدٌ، وَلَوْ يَعْلَمُ الكَافِرُ مَا عِنْدَ اللهِ مِنَ الرَّحْمَةِ؛ مَا قَنَطَ مِنْ جَنَّتِهِ أَحَدٌ»

"که مؤمن پوه شي چې د الله سره ځومره عذاب دی، هیڅوک به د جنت هیله ونه کړي، او که کافر پوه شي چې الله ځومره مهربان دی؛ نو هیڅوک به د هغه له جنت ځخه نا امیده نشي" [مسلم روایت کړی]

دغه رحمتونه: د وقار، قوت، تسلط او ځواک رحمت دی، نه د کمزورۍ رحمت؛

(وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ)

(وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ)

(او بېشکه ستا رب خامخا هم هغه ښه غالب، بې حده رحم کوونکی دی) [الشعراء سورت: ایت 9].

او زه ګواهي ورکوم چې له الله پرته بل رب نشته ... چې کریم، مهربان دی، هیله ورتل لرل کیږي او تمه ورڅخه ساتل کیږي.

د رحمت کلیاني:

هغه زمونږ او زمونږ له عبادت ځخه بې نیازه دی، مونږ به د هغه د رحمت پرته جنت ته داخل نه شو؛ حتی زمونږ پیغمبر - صلى الله عليه وسلم -،

جاء في «الصحيحين» من حديث أبي هريرة -رضي الله عنه- : أن رسول الله -صلى الله عليه وسلم- قال: «لَنْ يُدْخِلَ أَحَدًا عَمَلُهُ الجَنَّةَ»، قالوا: ولا أنت يا رسول الله؟ قال: «لَا، وَلَا أَنَا؛ إِلَّا أَنْ يَتَغَمَّدَنِي اللهُ بِفَضْلٍ وَرَحْمَةٍ».

په صحیحینو کې له ابوهریره -رضي الله عنه- ځخه روایت دی چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمایل: «لَنْ يُدْخِلَ

أَحَدًا عَمَلُهُ الجَنَّةَ»، قالوا: ولا أنت يا رسول الله؟ قال: «لَا، وَلَا أَنَا؛ إِلَّا أَنْ يَتَغَمَّدَنِي اللهُ بِفَضْلٍ وَرَحْمَةٍ». «هيڅوک به په خپل عمل سره جنت ته داخل نشي، وويل شو: حتا ته هم يا رسول الله؟ هغه وفرمايل: نه، زه هم نه؛ پرته لدې چې الله راباندې فضل او رحم وکړي».

که څوک په دې خبره پوه شي؛ هغه بايد د امید عبادت وکړي، او د الله –سبحانه و تعالى- د رحمت سره تعلق وساتي، او د هغې لپاره هڅه وکړي، او دا په تقوا، ایمان او د اطاعت په عملي کولو سره کیږي.

نو پدې سره رحمتونه تحقق مومي؛

(وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ ۚ فَسَأَكْتُبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُم بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ)

(وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ ۚ فَسَأَكْتُبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُم بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ)

(او زما رحمت هر شی راګېر کړی دی، نو ژر به زه وليکم دا (رحمت) د هغو کسانو لپاره چې پرهېزګاره دي او زکات ادا کوي او هغه کسان چې هغوی زمونږ پر ایتونو ایمان لري) [الأعراف سورت: ایت 156].

رحمتونه د الله جل جلاله - او د رسول الله -صلى الله عليه وسلم- په اطاعت سره ترلاسه کیږي؛ ځکه الله فرمایلي:

(وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ)

(وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ)

(او د الله او د رسول اطاعت وکړئ، لپاره د دې چې پر تاسو رحم وکړی شي) [آل عمران سورت: ایت 132].

په احسان او نیکیو سره ترلاسه کیږي؛ ځکه الله -تعالی- فرمایلي:

(إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ)

(إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ)

(بېشکه د الله رحمت نېکي کوونکو ته ډېر نژدې دی) [الأعراف سورت: ایت 56].

او په استغفار سره ترلاسه کیږي؛ ځکه الله فرمایي:

(لَوْلَا تَسْتَغْفِرُونَ اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ)

(لَوْلَا تَسْتَغْفِرُونَ اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ)

(ولې تاسو له الله نه مغفرت نه غواړئ ؟ د دې لپاره چې په تاسو رحم وکړی شي) [النمل سورت: ایت 46].

او د الله –عزوجل- په ذکر او ډیرو دعاګانو سره ترلاسه کیږي.

په "سنن ابي داود" کې رسول الله –صلى الله عليه وسلم- فرمایلي:

«دَعَوَاتِ المَكْرُوْبِ: اللَّهُمَّ رَحْمَتَكَ أَرْجُوْ، فَلَا تَكِلنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ، وَأَصْلِحْ لِي شَأْنِي كُلَّهُ، لَا إِلَه إِلَّا أَنْتَ»

د مصیبت ځپلي دعا: «اللَّهُمَّ رَحْمَتَكَ أَرْجُوْ، فَلَا تَكِلنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ، وَأَصْلِحْ لِي شَأْنِي كُلَّهُ، لَا إِلَه إِلَّا أَنْتَ»، یعنی ای الله زه ستا د رحمت امید لرم، نو ما د سترګو د رپ په

اندازه خپل ځان ته مه سپاره، او زما کارونه سم کړه، ستا پرته بل معبود نشته" [حسن حديث دی].

د الله رحمت یوازې مهربانو بندګانو ته رسېږي، ځکه رسول الله -صلى الله عليه وسلم- فرمايلي دي:

«وَإِنَّمَا يَرْحَمُ اللهُ مِنْ عِبَادِهِ الرُّحَمَاءَ»

«وَإِنَّمَا يَرْحَمُ اللهُ مِنْ عِبَادِهِ الرُّحَمَاءَ»

"او الله یوازې په خپلو مهربانو بندګانو رحم کوي". [بخاري او مسلم روایت کړی] او هغه فاحشه ښځه چې په خپل رحمت سره يې تږي سپي ته په خپلو څپلیو کې اوبه ورکړې، جنت ته داخله شوه.

شیطان دې تا نه مایوسه کوي!

داسې خلک شته چې په مصیبتونو، بحرانونو او غمونو اخته شي؛ خپل ایمان پرېږدي، او دا يې یاد نه کړل چې الله په هغه باندې د هغه ځخه ډېر مهربان دی! د رحمان دروازه نه ټکوي، او د هغه د رحمت تمه نکوي، نو هغه د شیطان په فتنې کې راښکیل کیږي، او کیدای شي هغه د خپل ځان تباهی ته ورسوي، او الله - عزوجل - فرمایی:

(وَلَا تَقْتُلُوا أَنفُسَكُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا)

(وَلَا تَقْتُلُوا أَنفُسَكُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا)

(او تاسو خپل ځانونه مه وژنئ، بېشکه الله پر تاسو باندې بې حده مهربان دی) [النساء سورت: ایت 29].

او خبردار اوسه چې دا فکر و نکړې چې ستا ګناه که هر څومره لویه وي، د الله له رحمت ځخه لویه ده! او شیطان له

دي پرته له تا څخه بل څه نه غواړي، هغه غواړي: ستا په سترګو کې ګناهونه لوي کړي او د الله رحمت کوچنی کړي.

او د الله رحمت ستا له ګناه او ټولو ګناهونو څخه لوی دی؛ هغه سړی چې نهه نوي کسان يې وژلي وو او سل يې پرې پوره کړل؛ الله د هغه ریښتیني توبې باندې پوهیده، نو الله – عزوجل- د هغه تصدیق وکړ.

او اې الله زه پر تا باور لرم.

او زه ستا ددروازې پرته بله لاره نه لرم

الله -عزوجل- فرمايي:

(يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِينَ إِلَى الرَّحْمَٰنِ وَفْدًا)

(يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِينَ إِلَى الرَّحْمَٰنِ وَفْدًا)

[(یاده کړه) هغه ورځ چې مونږ به متقیان راجمع کړو د رحمٰن په طرف بلل شوي سواره مېلمانه] [مریم سورت: ایت 85] ، څومره عالي ژمنه، څومره عالي پلاوی، او څومره ښکلی احساس دی! الله دې ما او تاسو له دې پلاوي څخه وګرځوي.

اې الله! که مونږ ستا د رحمت د تر لاسه کولو وړ نه یو؛ ستا رحمت مونږ ته د رسیدو توان لري، او ستا رحمت په هر څه کې شامل دی؛ خپل رحمت مو په دنیا او آخرت کې پر مونږ شامل کړه؛ اې د ډېر رحم څښتنه!

9

الحَـيُّ (تل ژوندی پاته کیدونکی) -جل جلاله-

کله چې د غمونو وربځې یرغل وکړي، او د اندېښنو زولنې سره یوځای شي؛ او ته د وتلو لاره نه مومې، او زړه دې را تنګ شي؛ لکه څنګه چې ستا روح ستا له ستوني څخه وتلي وي، او نږدې ده چې حالات دې زندۍ کړي؛ او په سختۍ سره ساه اخلې، او نړۍ راتنګه شي، ستا شاوخوا خلک ستا څخه لرې کیږي، او ته یوازې پاتې کیږې؛ نه آرامي بخښونکی شته او نه آسانتیا راوستونکی، نو مرګ یقیني شو..

دلته؛ څښتن ستا لپاره د خلاصون ځواک او د امید وړمه پرانیزي، تا کې ډاډ را منځته کوي، تا ته د مرستې لاس در اوږدوي، او تا د مرګ له لیدو وروسته ژوندی کوي؛ نو ته به په سجده پریوځي او ژړا به کوې او ژبه به دې دا تکراروي چې: ای ژوندی ذاته.. ای قیوم ذاته! ټول ثنا او ستاینه تا لره ده.

دا یوازې هغه وخت پیښیږي کله چې تاسو په ژوندي ذات؛ چې نه مري باور وکړئ؛

(وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِ ۚ وَكَفَىٰ بِهِ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا)

(وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِ ۚ وَكَفَىٰ بِهِ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا)

(او ته توکل وکړه په هغه تل ژوندي ذات چې نه مري او ته د هغه له ستاینې سره تسبیح بیانوه او هم الله د خپلو بنده ګانو په ګناهونو بسنه کافي خبردار دی) [الفرقان سورت : ایت 58].

زمونږ رب –سبحانه و تعالی- د خپل ځان لپاره د (ژوند) صفت ثابت کړی دی چې هغه: یو بشپړ ژوند دی چې له هغه مخکې عدم شتون نه درلود، هیڅکله په هغه زوال او فنا نه راځي، نقصان، عیب، غفلت او بې کفایتي، په خوب او سپک خوب نه اخته کیږي، او په هیڅ حالت کې مرګ ورته نه رسیږي:

(لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ)

(لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ)

(پر ده نه پرکالي راځي، او نه خوب) [البقرة سورت : ایت 255] - زمونږ رب لدې څخه لوړ او پاک دی-.

او د هغه – جل وعلا – ژوند پاک دی تر دې چې د مخلوق له ژوند سره یې مشابهت وشي.

(لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۖ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ)

(لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۖ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ)

(د هغه په مثل هیڅ شی نشته او هم دغه ښه اورېدونکی، ښه لیدونکی دی) [الشوری سورت: ایت 11] ، هغه ژوند چې د هغه –سبحانه و تعالی- د صفاتو بشپړتیا لره مستلزم دی لکه؛ د هغه پوهه، اوریدل، لیدل، وړتیا، اراده او د هغه رحمت چې هغه یې غواړي، او همدارنګه د هغه نور د کمال صفتونه.

او زمونږ ژوندی رب – سبحانه و تعالی- چې ژوند پرې ولاړ دی، او هر ژوندی ورسره ژوندی شو، د هغه پرته نور هرڅیز، د الله –سبحانه و تعالی- په ژوندي کولو پورې تړلی دی، هغه –سبحانه و تعالی- فرمایلي:

(وَكُنتُمْ أَمْوَاتًا فَأَحْيَاكُمْ ۖ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ)
(وَكُنتُمْ أَمْوَاتًا فَأَحْيَاكُمْ ۖ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ)

(حال دا چې تاسو نشت وئ، نو هغه تاسو راژوندي کړئ، بيا به هغه تاسو مړه کوي، بيا به تاسو راژوندي کوي، بيا به خاص د هغه په طرف ګرځولی شئ) [البقرة سورت : ايت 28].

او زمونږ رب - سبحانه وتعالى- هغه ذات دی؛ څوک چې د علم، هدايت او ايمان په رڼا سره نفسونه او روحونه را ژوندي کوي.

او زمونږ رب - سبحانه وتعالى -؛ هغه ذات دی څوک چې د جنت اوسيدونکو ته تل پاتې ژوند ورکوي، هغه - سبحانه وتعالى - فرمايلي:

(وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ ۚ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ)
(وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ ۚ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ)

(او بېشکه کور د اخرت (جنت) خامخا همغه واقعي ژوندون دی، که چېرې دوی پوهېدلی) [العنكبوت سورت: ايت 64].

شبکاره دليل:

ژوندی دی، له هغه پرته بل معبود نشته، څوک چې پر هغه توکل وکړي، د هغه لپاره کافي دی، هيڅ شی نشي کولی د هغه اراده ماته کړي، او هيڅ شی نشي کولی هغه بې وسه کړي، هغه شر لرې کوي، هغه د اړمن ځواب ورکوي، هغه

هډوکي بيا راژوندي کوي کله چې وراسته شي، هغه خلقت بيرته راګرځوي لکه څنګه چې يې لومړی ځل پيل کړی وو، او دا کار د هغه لپاره ډير آسان دی، او هغه د حکمت څښتن دی چې هيڅ شی بې ځايه نه پيدا کوي، او هيڅ شي بې ځايه نه پريږدي.

ابن جرير او بيهقي له ابن عباس -رضي الله عنهما- څخه روايت کړی دی چې هغوی وويل: عاص بن وائل رسول الله -صلى الله عليه وسلم- ته راغی؛ نو هغه پورته شو او يو وروست شوی هډوکی يې راواخيست او په خپل لاس يې ورژاوه او ويې ويل: څوک دی هغه چې هډوکي بيا راژوندي کوي کله چې وراسته شي؟! -قيامت او حشر يې دروغ ګانه- هغه وفرمايل:

«نَعَمْ، يَبْعَثُ اللهُ هَذَا، ثُمَّ يُمِيتُكَ، ثُمَّ يُحْيِيَكَ، ثُمَّ يُدْخِلُكَ نَارَ جَهَنَّمَ»، «نَعَمْ، يَبْعَثُ اللهُ هَذَا، ثُمَّ يُمِيتُكَ، ثُمَّ يُحْيِيَكَ، ثُمَّ يُدْخِلُكَ نَارَ جَهَنَّمَ»،

"هو، دا الله بيا راژوندي کول همداسي دي، بيا به تا مړ کړي، بيا به دي بيرته را ژوندي کړي، بيا به دي دوزخ اور ته داخل کړي". او الله -سبحانه وتعالى- دغه آيت نازل کړ-:

(أَوَلَمْ يَرَ الْإِنسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِن نُّطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّبِينٌ)

(أَوَلَمْ يَرَ الْإِنسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِن نُّطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّبِينٌ)

(آيا انسان نه دي کتلي چې ببشکه مونږ دغه (انسان) له نطفې (يو څاڅکي اوبو) نه پيدا کړی دی، نو ناڅاپه دی ښکاره سخت جګړه کوونکی دی) [يس سورت : ايت 77] د سورت

تر پايه [صحيح حديث دى. امام حاكم روايت كړى او صحيح يې بللى او الذهبي ورسره هم موافقه كړې].

انسان څومره ناشكره دى! هغه خپل پيدايشت هېر كړ او د خپل خالق څخه يې انكار وكړ: هغه چا چې لومړى ځل باندې پيدا كړى دى بيرته يې راګرځوي او بيا يې ژوندي كوي؛ ځكه چې دويم پيدايښت اسانه دى - د عقل له مخې -، او دا ټول د الله لپاره اسان دي؛ د الله لپاره پيل او تكرار يو شان دي؛

(وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ)

(وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ)

(او دى همغه ذات دى چې مخلوق اول ځلي پيدا كوي، بيا به دغه دوباره راژوندي كوي او دغه (بيا راژوندي كول) هغه (الله) ته ډېر اسان دي) [الروم سورت : ايت 27].

عزت د هغه لپاره دى، جبروت د هغه لپاره دى، عظمت د هغه لپاره دى، لويي د هغه لپاره ده، واک د هغه لپاره دى، پاچاهي د هغه لپاره ده، قضاوت او حكم د هغه لپاره دي، ځواک د هغه لپاره دى، ستاينه د هغه لپاره ده او پاكي هم هغه لره ده.. د هغه مقام څومره لوړ دى، او د هغه پادشاهي څومره د فخر وړ ده، او د لوړې مرتبې خاوند دى!

د كاينناتو آواز..

پاكي ده هغه ذات لره چې هر مخلوق ته يې خاص ژوند وركړى دى! د ملايكو ژوند د انسان سره توپير لري، د جنياتو ژوند د انسانانو له ژوند سره توپير لري، او د حيواناتو ژوند د انسانانو او پيريانو او ملايكو له ژوند سره توپير لري.

حتا جمادات د الله د نوم (الحي، ژوندی) له نښو څخه ډک دي؛ نو هغه ژوندی دی، د جماداتو ژوند ته په کتلو سره هغوی ته ژوند ورکړل شوی، لکه د موسی –علیه السلام- لکړه:

(فَأَلْقَىٰ مُوسَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ)

(فَأَلْقَىٰ مُوسَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ)

(نو موسی خپله امسا وغورځوله، نو ناڅاپه هغې هغه څه ښویه تېرول چې دوی په دروغه جوړ کړي وو) [الشعراء سورت: ایت 45].

حتا وني یو ځانګړی ژوند لري؛ د کجوري د وني ډډ رسول الله -صلی الله علیه وسلم- لپاره وژړل، په صحیح بخاري کې راغلی چې:

"كان النبي -صلى الله عليه وسلم- يخطب إلى جذع، فلما اتخذ المنبر تحول إليه، فحن الجذع؛ فأتاه، فمسح يده عليه"،

"رسول الله -صلی الله علیه وسلم – د کجوري د وني په یو ډډ خطبه ورکوله، کله چې ورته منبر جوړ شو نو منبر ته یې مخه کړه، پدې وخت کې د کجوري له ډډ څخه د ژړا آواز راپورته شو، نو هغه ورته راوګرځید او خپل لاس یې پرې کش کړ». او په "السنن" کې راغلي: نو هغه ورته راغی، او په غېږ کې یې ونیوه، نو هغه آرام شو، او هغه – صلی الله علیه وسلم- وفرمایل:

«لَوْ لَمْ أَحْتَضِنْهُ لَحَنَّ إِلَى يَوْمِ القِيَامَةِ»

«لَوْ لَمْ أَحْتَضِنْهُ لَحَنَّ إِلَى يَوْمِ القِيَامَةِ»

"که ما په غېږ کې نه و نیولی، نو د قیامت تر ورځې به یې ژړل". [صحیح حدیث دی. ابن ماجه روایت کړی].

په جماد کي د ژوندۍ مادې ښکاره کيدل آيا د الله - عزوجل – له نښانو څخه يوه نښه نده؟ دا پدې دلالت کوي چې الله ژوندی دی او له هغه پرته بل معبود نشته؟!

او په هر څه کې د هغه يوه نښه شته ... پردې دلالت کوي چې هغه يو دی.

د مينه والو زړونه..

او د رسول الله -صلى الله عليه وسلم- له دعاو څخه:

«اللَّهُمَّ! إِنِّي أَعُوْذُ بِعِزَّتِكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ: أَنْ تُضِلَّنِي، أَنْتَ الحَيُّ الَّذِي لَا يَمُوْتُ وَالجِنُّ وَالإِنْسُ يَمُوتُونَ»

«اللَّهُمَّ! إِنِّي أَعُوْذُ بِعِزَّتِكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ: أَنْ تُضِلَّنِي، أَنْتَ الحَيُّ الَّذِي لَا يَمُوْتُ وَالجِنُّ وَالإِنْسُ يَمُوتُونَ»

«اې الله! زه ستا په عزت پناه غواړم، له تا پرته بل معبود نشته: تردې چې ما ګمراه کړې، ته ژوندی يې چې نه مرې، او پيريان او انسانان مري". [مسلم روايت کړی]

پدې کې شک نشته چې هدايت: د زړونو ژوند دی، او دغه هدايت د هغه معبود له لوري دی چې له هغه پرته بل معبود نشته، که څوک يې غواړي له ژوندی ذات څخه دې وغواړي، ځکه الله – جل و علا- فرمايلي دي:

(هُوَ الْحَيُّ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ فَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ ۗ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ)

(هُوَ الْحَيُّ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ فَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ ۗ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ)

(هم دی (تل) ژوندی دی، نشته هېڅ حق معبود مګر هم دی دی، نو تاسو دا بلئ، په داسې حال کې چې همده لره د دین خالص کوونکي یئ، ټول د کمال صفتونه خاص د الله رب العالمین لپاره دي) [غافر سورت: ایت 65].

او هرکله چې زړه له ایمان او د الله له عظمت څخه ډک شي؛ هغه وخت به ژوند خوږ شي، دنیا به صفا شي، بصیرت به روښانه شي، اندیښنې به ختمې شي، او غمونه به لرې شي، او ژوند کې به خوشحاله وي.

نو د الله –جل و علا- نومونه د مومنانو په زړونو کې مینه او لیوالتیا راپاروي، او هغوی به په دنیا او په آخرت کې خوشحاله اوسي.

(مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُ حَيَاةً طَيِّبَةً ۖ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ)

(مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُ حَيَاةً طَيِّبَةً ۖ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ)

(چا چې نېك عمل وکړ، سړی وي، یا که ښځه، پداسې حال کې چې مؤمن وي، نو خامخا هرومرو به مونږ هغه ته ژوند ورکړو، ډېر پاکیزه ژوند او خامخا هرومرو به مونږ هغوی ته د هغوی د اجر جزا ورکړو د هغو تر ټولو ښو عملونو په بدل کې چې دوی به کول) [النحل سورت: ایت 97].

او که څوک کفر غوره کړي؛ ژوند به یې تنګ شي، په دنیا او آخرت کې به یې ژوند له ستونزو سره مخ وي، ځکه الله – سبحانه و تعالی- فرمایلي دي:

(وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَىٰ)

(وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَىٰ)

(او هغه څوك چې زما له ذكر (قرآن) نه مخ وګرځوي، نو بېشكه د ده لپاره ډېر تنګ ګذران (او ژوند) دی او دی به مونږ د قیامت په ورځ ړوند راپورته كوو) [طه سورت: ایت 124]، حتا كه هغه په خپلو پښو روان هم اوسي، هغه په مړو كې حسابيږي؛

(أَمْوَاتٌ غَيْرُ أَحْيَاءٍ ۖ وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ)

(أَمْوَاتٌ غَيْرُ أَحْيَاءٍ ۖ وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ)

(مړه دي، ژوندي نه دي او دوی نه پوهيږي چې كله به دوی بيا راژوندي كولی شي) [النحل سورت: ایت 21].

څوك چې مړ شي او آرام شي مړ ندی ... مګر مړ هغه دی چې په ژوندانه كې مړ وي

هغه ته تواضع وكړه!

د امام احمد په مسند كې د انس بن مالک -رضي الله عنه- څخه روایت دی چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمایل: هركله چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- ته به څه تكليف ورسيده، نو هغه به وفرمایل:

«يَا حَيُّ.. يَا قَيُّوْمُ! بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيثُ»

«يَا حَيُّ.. يَا قَيُّوْمُ! بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيثُ»

"اې ژوندی ذاته.. او ډیر قائم ساتونکی ذاته! ستا د رحمت غوښتونکی یم" [حسن حدیث دی].

نسایي وایي: رسول الله -صلی الله علیه وسلم- خپلې لور فاطمې -رضی الله عنها- ته وویل:

«مَا يَمْنَعُكِ أَنْ تَسْمَعِي مَا أُوصِيكِ بِهِ! أَنْ تَقُولِي إِذَا أَصْبَحْتِ وَإِذَا أَمْسَيْتِ: يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ! بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيثُ؛ أَصْلِحْ لِي شَأْنِي كُلَّهُ، وَلَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ»

"تا څه شی منع کوی چې هغه څه واورې چې زه تا ته پرې وصیت کوم! سهار او ماښام وایه چې: يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ! بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيثُ؛ أَصْلِحْ لِي شَأْنِي كُلَّهُ، وَلَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ. اې ژوندی ذاته اې د ټول عالم انتظام کوونکی ذاته! زه ستا د رحمت غوښتونکی یم؛ زما ټولې چارې زما لپاره سمې کړه، او د سترګو د رپېدو لپاره مې ځان ته مه پرېږده». [صحیح حدیث دی]

په ترمذي او حاکم کې د ابن مسعود -رضي الله عنه- څخه روایت دی - هغه وویل: رسول الله -صلی الله علیه وسلم- وفرمایل: څوک چې ووایي: «أَسْتَغْفِرُ اللهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الحَيَّ القَيُّومَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ؛ غُفِرَ لَهُ وَإِنْ كَانَ فَرَّ مِنَ الزَّحْفِ» «زه له الله څخه بخښنه غواړم، چې له هغه پرته بل معبود نشته، ژوندی دی د ټول عالم انتظام کوونکی ذات دی او زه هغه ته رجوع کوم؛ هغه ته به بخښنه وشي، که څه هم د جنګ له میدان څخه تښتېدلی وي». [صحیح حدیث دی].

او په «سنن» کې له انس -رضی الله عنه- څخه روایت دی چې: یو سړي دعا وکړه؛ هغه وویل: «اللهم إني أسألك بأن لك

الحمد، لا إله إلا أنت المنان، بديع السماوات والأرض، يا ذا الجلال والإكرام.. يا حي.. يا قيوم!» اې الله زه له تا څخه سوال کوم چې ستا ټوله ستاينه تا لره ده، له تا پرته بل معبود نشته، ډېر احسان کونکی، د اسمانونو او ځمکې پیدا کوونکی یې، اې د عظمت او عزت خاونده.. اې ژوندی.. اې د ټول عالم انتظام کوونکیه ذاته!

نو رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمایل:

«دَعَا اللَهَ بِاسْمِهِ الأَعْظَمِ الَّذِي إِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَابَ، وَإِذَا سُئِلَ بِهِ أَعْطَى»

«دَعَا اللَهَ بِاسْمِهِ الأَعْظَمِ الَّذِي إِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَابَ، وَإِذَا سُئِلَ بِهِ أَعْطَى»

"هغه له الله څخه د هغه د لوی نوم په واسطه دعا وکړه، هغه چې که بلنه پرې ورکړل شي قبلوي یې، او که هغه باندې څخه وغوښتل شي ورکوي یې". [صحيح حديث دی]

ابن القيم -رحمه الله- فرمايي: «د (ژوند) صفت د کمال ټول صفتونه لري، او هغې لره مستلزم دی، او د (قیومیت) صفت کې د افعالو ټول صفتونه ته شامل دي، او له همدې امله د الله تر ټولو لوی نوم دا دی چې که هغه باندې ورته بلنه ورکړل شي نو ځواب ورکوي او که تر یې وغوښتل شي ورکوي یې، هغه نوم: الحي القيوم – ژوندی او د ټول عالم انتظام ساتونکی ذات دی».

اې الله! زه ستا عزت ته پناه وړم، له تا پرته بل معبود نشته چې ما ګمراه کړي، ته هغه ژوندی یې چې نه مري او انسانان او پیریان مري.

اې الله! اې ژوندی.. اې د ټول عالم انتظام کوونکیه ذاته! ستاسو په رحمت سره مرسته غواړم، زما ټولې چارې سمې کړه.

10

الـقَــيُّومُ (د ټول عالم انتظام کوونکی ذات) -جل جلاله-

اې د کاینناتو خالقه، ته یو یې ... ټول کاینات ستا پر وجود باندې ګواه دي

اې ژوندی او د ټول عالم انتظام کوونکیه ذاته ... او ستا د لوړوالي لپاره سجده کوونکی تندی پورته کیږي

په ترمذي کې راغلي چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- له یوه سړي څخه واورېدل چې په لمانځه کې یې ویل: ای الله زه له تا سوال کوم چې تا لره ستاینه ده، له تا پرته بل معبود نشته اې احسان کوونکیه، د اسمانونو او ځمکې خالقه! اې د عظمت او عزت خاونده.. اې ژوندی.. اې د ټول عالم انتظام کوونکیه ذاته!

نو رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمایل:

«وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ! لَقَدْ سَأَلَ اللهَ بِاسْمِهِ الأَعْظَمِ الَّذِي إِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَابَ، وَإِذَا سُئِلَ بِهِ أَعْطَى»

«قسم په هغه ذات دی چې زما ژوند د هغه په لاس کې دی! هغه له الله څخه د هغه لوی نوم په وسیله سوال وکړ، چې که هغه باندې ورته بلنه ورکړل شي نو ځواب ورکوي، او که تري وغوښتل شي ورکوي یي». [صحيح حديث دی].

دا ستاسو د پيغمبر– صلى الله عليه وسلم - پيغام دى، هر هغه چا ته چې ژوند په ژړا کړى دى: خپل رب ته وګرځه، خپل زړه له نورو خالي کړه، بيا دعا وکړه او ووايه (اې ژوندى.. اې د ټول عالم انتظام کوونکيه ذاته!) هغه ستا ځواب درکوي، او تا ته به د هغه څه ډير درکړي چې ته يې تمه لرې.

يوازې د هغه لپاره، که نه نو د بل چا لپاره رکابونه نه چمتو کيږي

يوازې له هغه څخه اميد شته، که نه نو هيله مند به مايوسه شي

مور د الله له يو له بنکلو نومونو سره تم کيږو، او هغه: (القيوم (د ټول عالم انتظام کوونکى) –جل و علا- ذات دى:

الله –سبحانه و تعالى- فرمايلي:

(۞ وَعَنَتِ الْوُجُوهُ لِلْحَيِّ الْقَيُّومِ)

(وَعَنَتِ الْوُجُوهُ لِلْحَيِّ الْقَيُّومِ)

(او مخونه تل ژوندي، د ټول عالم انتظام کوونکي ذات ته ټيټ شول) [طه سورت: ايت 111].

نو زمونږ رب –سبحانه و تعالى- هغه ذات دى چې په بشپړ ډول پر ځان بسيا دى، په خپل استقامت او تل پاتې والي کې هيڅ ته اړتيا نه لري، پر خپل ځان باندې له هر څيز څخه بې نياز دى.

(۞ يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ ۖ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ)

(يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ ۖ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ)
(ای خلقو! هم تاسو الله ته محتاجان یئ، او الله، هم دی ښه بې پروا، ښه ستایل شوی دی) [فاطر سورت : ایت 15].

او زمونږ رب –جل وعلا- هغه ذات دی چې ټول مخلوقات پر هغه ولاړ دي؛ ځوک چې په ځمکه او اسمانونو کې دي، د دوی لپاره له هغه –سبحانه و تعالی- پرته د پاتې کیدو او صلاح هیڅ شی نشته، مخلوق هغه ته په هر لحاظ اړمن دی، او هغه په هر لحاظ له هغوی ځخه بې نیازه دی؛ حتا عرش او د هغه پورته کوونکي، ځکه چې عرش یوازې د الله – جل و علا – په واسطه درول شوی دی، او د عرش پورته کوونکي ندي درول شوي مګر د الله –تبارک و تعالی- په واسطه.

او زمونږ رب –جل و علا- د ټولې نړۍ قایمونکی دی، پورته او ښکته، او ددې په منځ کې موجود مخلوقات، په ټولو حالتونو کې؛ د هغوی په اداره کولو، هغوی ته په روزۍ ورکولو او له هغوی د ساتنې، او د هغوی په ټولو چارو کې په هر وخت او هره موقع کې د پاملرنې او توجه له لحاظه.

بلکې هغه ذات –جل وعلا- د خپلو بندګانو اداره کونکی دی، ځوک چې د دوی د عملونو او خبرو، د دوی د نیکو اعمالو او ګناهونو حساب ثبتوي؛ هغه ذات چې دوی ته به په آخرت کې بدله ورکوي.

(أَفَمَنْ هُوَ قَائِمٌ عَلَىٰ كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ ۗ وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ قُلْ سَمُّوهُمْ ۚ أَمْ تُنَبِّئُونَهُ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي الْأَرْضِ أَم بِظَاهِرٍ مِّنَ الْقَوْلِ ۗ بَلْ زُيِّنَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مَكْرُهُمْ وَصُدُّوا عَنِ السَّبِيلِ ۗ وَمَن يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ)

(أَفَمَنْ هُوَ قَائِمٌ عَلَىٰ كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ ۗ وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ قُلْ سَمُّوهُمْ ۚ أَمْ تُنَبِّئُونَهُ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي الْأَرْضِ أَم بِظَاهِرٍ مِّنَ الْقَوْلِ ۗ بَلْ زُيِّنَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مَكْرُهُمْ وَصُدُّوا عَنِ السَّبِيلِ ۗ وَمَن يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ)

(ایا نو هغه ذات چې ولاړ (او نګران) دی پر هر نفس باندې سره د هغه د هغو عملونو چې کوي یې (نو بل څوك د ده برابر کېدی شي؟) او دوی د الله لپاره شریکان مقرر کړل، ته (ورته) ووایه: تاسو د دوی نومونه (او صفتونه) ذکر کړئ، یا تاسو هغه (الله) ته د هغه څه خبر ورکوئ چې هغه یې په ځمکه کې نه پیژني، بلکې تاسو په ظاهره (بې دلیله) وینا سره (تش په خولې، دوی شریکان جوړوئ) بلکې کافران شویو کسانو ته خپل مکرونه (او دروغ) ښایسته کړی شوي دي او له سمې لارې نه بند کړی شوي دي او هغه څوك چې الله یې ګمراه کړي، نو د هغه لپاره هېڅ هدایت ورکوونکی نشته) [الرعد سورت: ایت 33].

او د هغه د الوهیت له کمال څخه: دا دی چې آسمانونه او ځمکه د هغه په امر او ځواک سره جوړ شو او د هغه په امر او ځواک سره په خپل ځای کې مستقر او ثابت پاتې شول؛ پرته له کومې ستنې چې ورباندې تکیه شي:

(۞ إِنَّ اللَّهَ يُمْسِكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ أَن تَزُولَا ۚ وَلَئِن زَالَتَا إِنْ أَمْسَكَهُمَا مِنْ أَحَدٍ مِّن بَعْدِهِ ۚ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا)

(إِنَّ اللَّهَ يُمْسِكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ أَن تَزُولَا ۚ وَلَئِن زَالَتَا إِنْ أَمْسَكَهُمَا مِنْ أَحَدٍ مِّن بَعْدِهِ ۚ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا)

(بېشكه چې الله اسمانونه او ځمكه ساتي او (نيسي يې) چې زايل نشي او قسم د ى كه دواړه په زوال شي (نو) له هغه (الله) نه غير به يې هيڅوك ونه ساتلى شي) (ونه نيولى) شي، بېشكه هغه (الله) دى، ښه تحمل والا، ډېر بخښونكى) [فاطر سورت: ايت 41].

له ټولو څخه ډير د عبادت ور..

ځكه الله: ژوندى، پاينت لرونكى –عزوجل- ذات دى، رب العالمين او تر ټولو زيات رحم كوونكى دى، او تر ټولو قادر، او د واكمنانو څخه تر ټولو واكمن، هغه څوك چې د خلقت او امر څښتن دى او ګټه او تاوان د هغه په لاس كې دي.

هغه څه چې په فطرت سره پيژندل شوي دي.. او عقلونه يې تاييدوي، او ټول موجودات وربانديې دلالت كوي، چې شتون او دوام يې په هر حركت او سكون كې ليدل كيږي، هغه ذات چې مصيبت ځپلي ته ځواب وركوي هركله چې بلنه وركړاى شي، او د مشكل لرونكي سره مرسته كوي هر كله چې يې راوغواړي، او شر لرې كوي، تكليفونه او خندونه ليرې كوي.

د هرې بدبختۍ او ناخوالي په وخت كې له هغه څخه مرسته غوښتل كيږي، او له هغه څخه د نيكۍ او كرم توقع كيږي.

هغه چې مخونه ورته ټيټ شول، او غږونه ورته په خشوع او خضوع شوي،

(۞ وَعَنَتِ الْوُجُوهُ لِلْحَيِّ الْقَيُّومِ)

(وَعَنَتِ الْوُجُوهُ لِلْحَيِّ الْقَيُّومِ)

(او مخونه تل ژوندي، د ټول عالم انتظام کوونکي ذات ته ټيټ شول) [طه سورت: ايت 111].

هغه د يادولو ډير مستحق دی، تر ټولو زيات حقدار دی چې عبادت يې وشي، په شکر ويستولو کې بايد لومړيتوب ورکړل شي، او د هغه چا څخه ډير مستحق دی چې مرسته ور څخه وغوښتل شي، او تر ټولو مهربانه مالک، او تر ټولو سخي دی کله چې له ورڅخه وغوښتل شي، او د وړتيا پر مهال تر ټولو زيات بخښونکی دی، او تر ټولو زيات سخي دی کله چې ورته قصد وشي، او تر ټولو عادل کله چې انتقام اخلي.

او د هغه حلم او نرمي وروسته له پوهې څخه ده، عفوه يې وروسته له قدرت څخه، بخښنه يې وروسته له عزت څخه، او د هغه منع کول د حکمت له مخې دي.

هغه الله، ژوندی او ډير قائم ساتونکی دی، هيڅ شريک نلري، يو او بې مثاله دی:

(اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ)

(اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ)

(الله (چې دی) نشته هيڅ لايق د عبادت مګر هم دی دی، همېشه ژوندی دی، د ټول عالم انتظام کوونکی دی) [البقرة سورت: ايت 255].

خپل دلالت يې مفکرينو ته بيان کړی دی، او خپل ثبوتونه يې ليدونکو ته ښودلي دي، او خپلې نښانې يې نړۍ والو ته بيان کړي، د ضد کوونکو عذرونه يې قطع کړل، او د منکرينو دليلونه يې رد کړل؛ نو د ربوبيت نښانې يې روښانه شوي، او د الوهيت دليلونه يې روښانه شوي.

الله –جل وعلا- د خپلو مخلوقاتو انتظام کوونکی دی، هغوی ته هیڅ اړتیا نلري، او هغوی ټول هغه ته محتاج دي، ټول هغه ته محتاج دي: مقربې ملائکې، د عرش پورته کوونکي، او د اسمانونو او ځمکې اوسیدونکي،

(۞ يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ ۖ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ)

(يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ ۖ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ)

(اې خلقو! هم تاسو الله ته محتاجان یئ، او الله، هم دی ښه بې پروا، ښه ستایل شوی دی) [فاطر سورت: ایت 15].

هغه لپاره عزت،ځواک، عظمت، لویي، سلطان، بادشاهي، فیصله او قضاوت، قوت، ټوله ستاینه، ټول درناوی یوازې هغه لره دی.. په صفتونو او فعلونو کې بشپړ دی.

(اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ ۚ لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ ۚ لَّهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ)

(اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ ۚ لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ ۚ لَّهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ)

(الله (چې دی) نشته هیڅ لایق د عبادت مګر هم دی دی، همېشه ژوندی دی، د ټول عالم انتظام کوونکی دی، پر ده نه پرکالي راځي، او نه خوب، خاص هم ده لره دي هغه څه چې په اسمانونو کې دي، او هغه څه چې په ځمکه کې دي) [البقرة سورت: ایت 255].

الله –عزوجل- نه ويده كيږي او هغه لپاره نه ښايي چې ويده شي، له هغه –صلى الله عليه وسلم- څخه په صحيح روايت سره راغلى چې فرمايي:

«إِنَّ اللهَ -عز وجل- لَا يَنَامُ، وَلَا يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يَنَامَ، يَخْفِضُ القِسْطَ وَيَرْفَعُهُ، يُرْفَعُ إِلَيْهِ عَمَلُ اللَّيْلِ قَبْلَ عَمَلِ النَّهَارِ، وَعَمَلُ النَّهَارِ قَبْلَ عَمَلِ اللَّيْلِ، حِجَابُهُ النُّورُ -النَّارُ- لَوْ كَشَفَهُ لَأَحْرَقَتْ سُبُحَاتُ وَجْهِهِ مَا انْتَهَى إِلَيْهِ بَصَرُهُ مِنْ خَلْقِهِ»

«إِنَّ اللهَ -عز وجل- لَا يَنَامُ، وَلَا يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يَنَامَ، يَخْفِضُ القِسْطَ وَيَرْفَعُهُ، يُرْفَعُ إِلَيْهِ عَمَلُ اللَّيْلِ قَبْلَ عَمَلِ النَّهَارِ، وَعَمَلُ النَّهَارِ قَبْلَ عَمَلِ اللَّيْلِ، حِجَابُهُ النُّورُ -النَّارُ- لَوْ كَشَفَهُ لَأَحْرَقَتْ سُبُحَاتُ وَجْهِهِ مَا انْتَهَى إِلَيْهِ بَصَرُهُ مِنْ خَلْقِهِ»

«په حقيقت كې الله –عزوجل- نه ويده كيږي، او هغه لپاره نه ښايي چې ويده شي، او د بندګانو رزق ښکته او پورته کوي، د ورځې عمل څخه مخکې د شپې عمل ورته پورته كيږي، او د شپې له عمل څخه مخکې د ورځې کار ورته پورته كيږي، د هغه پرده رڼا - اور – ده، كه هغه لرې كړي، نو د مخ وړانګې به يې ټول هغه څه وسوځوي چې له مخلوقاتو څخه يې ليد وررسيږي». [مسلم روايت كړى].

پاک دى هغه ذات چې رڼا يې اسمانونه او ځمكه روښانه كوي، او مخ يې تياره روښانه كوي! پاكي ده ژوندي او انتظام كوونكي ذات لره!

ډاډه اوسه!

څوک چې پوه شي چې الله انتظام كوونكى ذات دى؛ د هغه زړه د مخلوق څخه قطع كيږي، او زړه يې د خپل خالق،

روزونکي او تدبير کونکي سره آرامتيا مومي، په نفس کې داسې اړتيا شته چې مال يې نشي پوره کولی، نه د مقام لوړوالی، نه خوندونه، او نه شهرت.. دا يوازې پر الله – عزوجل- باندې د ايمان، اطمينان او توکل په لرلو له مخې امکان لري، نو الله –سبحانه وتعالی- فرمايلی:

يوازې پر الله – عزوجل- باندې په ايمان، اطمينان او توکل سره خړوبيدلای شي ، نو الله –سبحانه وتعالی- فرمايلي دي:

(الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُم بِذِكْرِ اللَّهِ ۗ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ)

(الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُم بِذِكْرِ اللَّهِ ۗ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ)

(هغه کسان چې ايمان يې راوړی دی او د هغوی زړونه د الله په ذکر سره ډاډمنيږي، خبردار شئ! يوازې د الله په ذکر (ياد) سره زړونه مطمئن کيږي) [الرعد سورت: ايت 28].

اې الله مورږ له تا نه سوال کوو، اې ژوندی.. اې انتظام کوونکيه ذات! دا چې زمونږ ګناهونه معاف کړې، زمورږ عيبونه پټ کړې، په خپل اطاعت کې مو مرسته وکړې، جنت ته مو داخل کړې او له اوره مو وژغورې.

11 - 12

- المَلِكُ المَلِيكُ- حقيقي پادشاه او مالک -جل جلاله-

بخاري د ابن مسعود -رضي الله عنه- څخه روايت کوي چې وايي: د يهودو يو عالم رسول الله -صلى الله عليه وسلم-

ته راغی او ویې ویل: ای محمده! موږ موندلي دي چې الله - تعالی- اسمانونه په یوه ګوته، ځمکې په بله ګوته، ونې په بله ګوته، اوبه او خاوره په بله ګوته او نور ټول مخلوقات په بله ګوته کې نیسي، بیا وایي: زه پادشاه یم.

رسول الله -صلی الله علیه وسلم- وخندل تر دې چې آخرني غاښونه یې ښکاره شول ددې عالم د خبرې د پخلي په وجه باندې، بیا رسول الله -صلی الله علیه وسلم- دغه آیت تلاوت کړ:

(وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ ۚ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ)

(وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ ۚ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ)

(او دغو (مشرکانو) د الله تعظیم ونه کړ د هغه حق تعظیم، حال دا چې ځمکه ټوله د ده په قبضه کې ده د قیامت په ورځ کې او اسمانونه د ده په ښي لاس کې رانغاړل (راټول کړی) شوي دي، ده لره پاکي ده او هغه ډېر اوچت دی له هغو څیزونو نه چې دوی یې (له هغه سره) شریکوي) [الزمر سورت: ایت 67].

یوازې هغه پوهیږي چې هغه د څه څیز مستحق دی...!

او بل څوک نه شي کولی د هغه پوهه احاطه کړي...!

یوازې هغه کولی شي د خپل قدر ستاینه وکړي...!

د هغه پرته بل څوک د هغه ښه ستاینه نشي کولی...!

بیان او فصاحت او تعبیر.. خپلې نیمګړتیاوې اعلان کړې...!

حیاء زمونږ زړونه ډکوي، او مونږ پدې وخت کې غواړو د پاچاهانو د پاچا صفتونه بیان کړو! او مونږ دا ویاړ لرو چې د هغه – جل وعلا- د عظمت او د هغه د لوی قدرت لپاره خپلې پوزې په خاورو کې ومرورو، او دا ویاړ لرو چې زمونږ ژبې او قلمونه د هغه ستاینه کوي، که مونږ د هغه پاکي، تسبیح، او تمجید کوو دا د هغه –جل و علا- احسان او منت دی پر مونږ باندې.

ډالۍ کوونکي په ستاینې سره تا ته نشي رسیدلی

حتا که دوی مبالغه هم وکړي، ځکه هغه څه چې په تاسو کې دي ډیر لوی دي

د پادشاه د نوم د سیوري لاندې:

(هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ)

(هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ)

(دغه الله هغه ذات دی چې نشته هیڅ حق معبود مګر هم دی دی، چې (حقیقي) پادشاه دی)

[الحشر سورت: ایت 23].

زمونږ رب - عزوجل - هغه ذات دی چې په خپله پادشاهۍ کې خپل امر پلي کوي، هغه د ټولې پادشاهۍ مالک دی، او هغه بشپړ پادشاه دی، د قیامت د ورځې مالک دی، هغه د مخلوقاتو پادچاه دی، او د هغه څخه پورته هیڅ پادشاه نشته، او له هغه پرته بل هیڅ څه نشته، هغه د ټولو شیانو اختیار

لري، او د هغه –سبحانه و تعالى- لپاره هيڅ مانع كوونكى يا مدافع نشته.

يو پياوړى پاچا چې هيڅكله خپل ځواك له لاسه نه وركوي ... د هغه په وړاندې قضاوت كيږي او بخښنه تري غوښتل كيږي ... هغه پاچا چې هغه لره د فضا مخ او شا حاكميت دى ... د هغه د پاچاهۍ ځواك د زمانې په تيريدو سره نه كمزورى كيږي

هغه داسې يو پادشاه دى چې د خپل حلم او مهربانۍ له امله ... د هغه د نېک امتحان له امله به د هغه نافرماني او ورسره جفا كيږي ... د هر واكمن واكمني له منځه ځي ... او الله هغه بادشاه دى چې واكمني يې نه زړيږي

او ريښتينى ملكيت يوازې الله - عزوجل – لره دى؛ هيڅوک هغه سره شريک ندى، او هر څوک چې د يو څه مالک دى؛ هغه د الله لخوا وركړل شوى دى، او هغه -صلى الله عليه وسلم- فرمايلي دي:

«لَا مَالِكَ إِلَّا اللهُ -عز وجل- »،

«لَا مَالِكَ إِلَّا اللهُ -عز وجل- »،

"له الله –عزوجل- پرته بل مالک نشته". او په بل روايت كې راغلي چې:

«لَا مَلِكَ إِلَّا اللهُ»

«لَا مَلِكَ إِلَّا اللهُ»

"له الله پرته بل پادشاه نشته" [دواړه مسلم روايت كړي دي]

(قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَن تَشَاءُ وَتَنزِعُ الْمُلْكَ مِمَّن تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَن تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَن تَشَاءُ ۖ بِيَدِكَ الْخَيْرُ ۖ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ)

(قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَن تَشَاءُ وَتَنزِعُ الْمُلْكَ مِمَّن تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَن تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَن تَشَاءُ ۖ بِيَدِكَ الْخَيْرُ ۖ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ)

(ته ووايه: اى الله!د پادشاهۍ مالكه! ته بادشاهي وركوې هغه چا ته چې وغواړې او پادشاهي ببرته اخلې له هغه چا نه چې وغواړې، چا ته چې وغواړې عزت وركوې او چا ته چې وغواړې ذلت وركوې، هم ستا په لاس كې خير دى، بېشكه ته په هر شي باندې ښه قادر يې) [آل عمران سورت: ايت 26].

نو زمونږ رب جل وعلا- د اسمانونو او ځمكې د خزانو مالك دى، د هغه په لاس كې خير دى، هغه چا ته چې وغواړي روزي وركوي.

او هغه - عزوجل - د مرګ، ژوند، قيامت، ګټې او ضرر مالك دى او هغه ته د ټولو كارونو اختيار راجع كيږي.

هغه په خپله بادشاهۍ كې ځنګه چې وغواړي تصرف كوي، هره ورځ هغه په يو خاص حالت كې قرار لري! د رسول الله –صلى الله عليه وسلم- ځخه ثابت دي چې فرمايي:

«مِنْ شَأْنِهِ: أَنْ يَغْفِرَ ذَنْبًا، وَيُفَرِّجَ كَرْبًا، وَيَرْفَعَ قَوْمًا، وَيَخْفِضَ آخَرِينَ»

«د هغه د شان او كار ځخه دا دي چې: ګناهونه وبخښي، تكليف لرې كړي، ځينې خلك لوړ كړي او نور ښكته كړي» [حسن حديث دى. ابن ماجه روايت كړى].

او دا د الله پادشاهي ده – سبحانه و تعالى - هغه چا ته يې ورکوي چې غواړي:

(وَاللَّهُ يُؤْتِي مُلْكَهُ مَن يَشَاءُ)

(وَاللَّهُ يُؤْتِي مُلْكَهُ مَن يَشَاءُ)

(او الله خپله پادشاهي ورکوي چا ته چې يې وغواړي) [البقرة سورت: ايت 247].

د امام احمد په مسند کې راغلي: رسول الله -صلى الله عليه وسلم- فرمايلي:

«لَا تَسُبُّوا الدَّهْرَ! فَإِنَّ اللهَ -عز وجل- قَالَ: أَنَا الدَّهْرُ، الأَيَّامُ وَاللَّيَالِي لِي؛ أُجَدِّدُهَا وَأُبْلِيهَا، وَآتِي بِمُلُوْكٍ بَعْدَ مُلُوْكٍ»

«لَا تَسُبُّوا الدَّهْرَ! فَإِنَّ اللهَ -عز وجل- قَالَ: أَنَا الدَّهْرُ، الأَيَّامُ وَاللَّيَالِي لِي؛ أُجَدِّدُهَا وَأُبْلِيهَا، وَآتِي بِمُلُوْكٍ بَعْدَ مُلُوْكٍ». «زماني (وخت) ته بنکنځلي مه کوئ! ځکه چې الله -عزوجل- فرمايي: زه زمان (وخت) يم، ورځې او شپې زما دي؛ زه يې نوي کوم او له منځه يې وړم، او زه به له بادشاهانو وروسته بادشاهان راولم». [صحيح حديث دى. لومړى يې په "صحيح مسلم" کې دى].

د يمن بادشاهان چيرته دي چې تاجونه يې درلودل ... او د هغوى ګلان او تاجونه چيرته دي

په ټولو داسې يو شى راغلى چې هيڅ چاره ترې نشته ... داسې لارې ګواکې هغو خلکو هيڅ شتون نه درلودل.

کله چې الله –تبارک و تعالی- فرعون ته بادشاهي ورکړه؛ هغه فکر وکړ چې اصلي مالک دی، نو هغه کبر، غرور، او خلکو باندې ظلم وکړ؛ تر دې چې هغه حالت ته ورسید چې: د ځان لپاره يې د بادشاهۍ او الوهيت دعوه وکړه!

(وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ مَا عَلِمْتُ لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرِي)
(وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ مَا عَلِمْتُ لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرِي)

(او فرعون وويل: اې سردارانو! زه ستاسو لپاره له خپل ځان نه غير بل هېڅ معبود نه پېژنم) [القصص سورت: ايت 38]، الله -عزوجل- هغه له منځه يوړ او د قيامت تر قاېمېدو پورې يې د ځمکې د بادشاهانو لپاره مثال او عبرت وګرځاوه؛ تر څو بادشاهي پر دوی طغيان او غلبه ونه کړي او خپل اصل، کمزوري او ميعاد هير نه کړي.

که څه هم بادشاهان د دنيا په ژوند کې د بادشاهۍ سره شباهت لري؛ ځکه دوی د جايدادونو، مانيو، باغونو، سرو زرو او سپينو زرو مالکان دي، او دوی دوه انتخابه لري: يا به له دوی څخه اخيستل کيږي، يا به دوی له هغې څخه اخيستل کيږي، ځکه چې دا يو لنډ مهاله ملکيت دی، او داسې امانت دی چې بايد بيرته وګرځول شي..

نو الله - عزوجل- هغوی ته يادونه وکړه چې د هغوی ورتګ الله ته دی؛

(وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ۖ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ)
(وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ۖ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ)

(او خاص د الله لپاره د اسمانونو او ځمکې بادشاهي ده او د هغه څه چې د دې دواړو په مینځ کې دي او خاص د هغه په طرف ورتلل دي) [المائدة سورت: ایت 18].

او رسول الله -صلى الله عليه وسلم- د شاهنشاه له نومولو څخه منع کړې ده، په "صحیحینو" کې راغلي دي: چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمایل:

«أَخْنَعُ الأَسْمَاءِ عِنْدَ اللهِ: رَجُلٌ تَسَمَّى بِمَلِكِ الأَمْلَاكِ».

"د الله په نیز تر ټولو بد او ذلیل نوم دادی چې: یو سړی د شاهنشاه په نوم باندې ونومول شي".

د قیامت د ورځې مالک..

د قیامت په ورځ به الله -جل و علا- اسمانونه په خپل ښي لاس کې او ځمکه په بل لاس کې ونیسي؛ لکه څنګه چې الله -تعالى- فرمایلي دي:

(وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ ۚ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ)

(وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ ۚ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ)

(او دغو (مشرکانو) د الله تعظیم ونه کړ د هغه حق تعظیم، حال دا چې ځمکه ټوله د ده په قبضه کې ده د قیامت په ورځ کې او اسمانونه د ده په ښي لاس کې رانغاړل (راټول کړی) شوي دي، ده لره پاکي ده او هغه ډېر اوچت دی له هغو

څيزونو نه چې دوی يې (له هغه سره) شريکوي) [الزمر سورت: ايت 67].

په صحيحينو کې له ابو هريره -رضي الله عنه- څخه روايت دی چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:

«يَقْبِضُ اللهُ -تبارك وتعالى- الأَرْضَ يَوْمَ القِيَامَةِ، وَيَطْوِي السَّمَاءَ بِيَمِينِهِ، ثُمَّ يَقُولُ: أَنَا المَلِكُ! أَيْنَ مُلُوْكُ الأَرْضِ؟».

«يَقْبِضُ اللهُ -تبارك وتعالى- الأَرْضَ يَوْمَ القِيَامَةِ، وَيَطْوِي السَّمَاءَ بِيَمِينِهِ، ثُمَّ يَقُولُ: أَنَا المَلِكُ! أَيْنَ مُلُوْكُ الأَرْضِ؟».

«الله –تبارک و تعالى- به د قيامت په ورځ ځمکه خپله قبضه کې راولي، او په خپل ښي لاس به اسمان راونغاړي، بيا به ووايي: زه پادشاه يم! د ځمکې پادشاهان چيرته دي؟».

او په صحيح مسلم کې له عبدالله بن عمر -رضي الله عنهما- څخه روايت دی چې هغه وويل: رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:

«يَطْوِي اللهُ -عز وجل- السَّمَاوَاتِ يَوْمَ القِيَامَةِ، ثُمَّ يَأْخُذُهُنَّ بِيَدِهِ اليُمْنَى، ثُمَّ يَقُوْلُ: أَنَا المَلِكُ! أَيْنَ الجَبَّارُوْنَ؟ أَيْنَ المُتَكَبِّرُوْنَ؟

«يَطْوِي اللهُ -عز وجل- السَّمَاوَاتِ يَوْمَ القِيَامَةِ، ثُمَّ يَأْخُذُهُنَّ بِيَدِهِ اليُمْنَى، ثُمَّ يَقُوْلُ: أَنَا المَلِكُ! أَيْنَ الجَبَّارُوْنَ؟ أَيْنَ المُتَكَبِّرُوْنَ؟

«الله –عزوجل- به د قيامت په ورځ اسمانونه راونغاړي، بيا به يې په خپل ښي لاس کې ونيسي، بيا به ووايي: زه پادشاه يم! زورواکي چيرته دي؟ لويي کوونکي چيرته دي؟»

ثُمَّ يَطْوِي الأَرْضِينَ بِشِمَالِهِ، ثُمَّ يَقُولُ: أَنَا المَلِكُ! أَيْنَ الجَبَّارُوْنَ؟ أَيْنَ المُتَكَبِّرُوْنَ؟».

بيا به ځمکې په خپل کين لاس کې راونغاړي، بيا به ووايي: زه پادشاه يم! زورواکي چيرته دي؟ لويي چاري (لويي کوونکي) چيرته دي؟.

او د قيامت په ورځ به رب –سبحانه و تعالى- وفرمايي: (نن پادشاهي د چا ده)؟ هيڅوک به ځواب ورنکړي!

او حق -تعالى- به په خپله ځواب ورکړي:

: (لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ) [غافر سورت: ايت 16].

خاص د الله (پادشاهي ده) چې يو دى، ښه غالب دى.

د هغه پادشاهي بشپړه ده:

که څه هم الله –عزوجل – پادشاه دى، او زمونږ له عبادت څخه بى نياز دى؛ خو د هغه پر خپلو بندګانو د ښکلي احسان او منت په خاطر : خپل نوم (پادشاه) د خپلو نورو نومونو سره يوځاى کړ؛ د دې لپاره چې نفسونه آرامتيا وومومي او د هغه سره د ليدو لپاره ليوالتيا پيدا کړي، هغه –سبحانه و تعالى- وفرمايل:

(الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ (3) مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ (4))

(الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ (3)

(پېر زيات مهربان، بې حده رحم کوونکى دى)

مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ (4))

(د بَدلې د ورځې مالك دى) [الفاتحة سورت: ايت 3-4]، او هغه -سبحانه وتعالى- وفرمايل:

(هُوَ الرَّحْمَٰنُ الرَّحِيمُ (22) هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ)

(هُوَ الرَّحْمَٰنُ الرَّحِيمُ (22)

(هم دی ډېر مهربان، بې حده رحم کوونکی دی

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ)

دغه الله هغه ذات دی چې نشته هېڅ حق معبود مګر هم دی دی، چې (حقيقي) پادشاه دی) [الحشر سورت: ایت 22-23]، او الله -عزوجل- مونږ ته خبر راکوي چې پادشاهي له احسان او مهربانۍ پرته نه ښه کيږي او نه بشپړيږي؛ او هغه -سبحانه و تعالى- پادشاه او رحم کونکی دی.

او زمونږ د رب -عزوجل- پادشاهي له نیمګړتیاوو څخه پاکه ده؛

(يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ)

(يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ)

(د الله لپاره پاکي بيانوي هر هغه څه چې په اسمانونو کې دي او هر هغه څه چې په ځمکه کې دي، (د هغه الله چې) بادشاه دی، ډېر پاك دی، ښه غالب دی، ډېر حکمت والا دی) [الجمعة سورت: ایت 1].

او پدې چې د ځمکې پادشاهان په نیمګړتیاوو لکه تکبر، ډېر شهوت، بې عدالتۍ او ظلمونو کې اخته شول، الله -عزوجل- مونږ ته خبر راکړ چې د هغه حاکمیت بشپړ دی، چې په هغه کې د کمال او احسان ټول صفتونه راټول شوي

دي؛ له همدي امله رسول الله -صلى الله عليه وسلم- به چې کله د وتر له لمانځه وروسته سلام ګرځاوه نو ويل به يې:
«سُبْحَانَ المَلِكِ القُدُّوْسِ»، ثلاثًا، ويرفع صوته بالثالثة.
«سُبْحَانَ المَلِكِ القُدُّوْسِ»، "پاکی ده مقدس پاچا لره" دري ځلي، او دريم ځل يې خپل غږ پورته کړ. [صحيح حديث دی. نسائی روايت کړی]

او بنده لپاره واجب دادی چې: د الله د بادشاهۍ او رحمت شکر ادا کړي، او تل د هغه ستاينه وکړي؛ الله –عزوجل- فرمايي:

(لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ)
(لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ)

(خاص د هغه لپاره بادشاهي ده او خاص د هغه لپاره ټول د کمال صفتونه دي) [التغابن سورت: ايت 1]، هغه په خپله پادشاهۍ کې د ستاينې وړ دی، د ستاينې پرته پادشاهي نيمګړې وي، او له ستاينې پرته پادشاهي بې وزلي ده، او ستاينه له پادشاهۍ سره بې نهايت کمال او عظمت دی.

او د هغه د پادشاهۍ له عظمت څخه: دا دي چې هغه پناه ورکوي څوک چې هغه ته پناه وړي، او هيڅوک نشي کولی د هغه چا ساتنه او حمايت وکړي کله چې الله د هغه د تباهۍ اراده وکړي؛

(قُلْ مَن بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ)
(قُلْ مَن بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ)

(ته (دوی ته) ووایه: څوك دی هغه ذات چې د هغه په لاس کې د هر شي بادشاهي ده او هغه پناه ورکوي او د هغه په خلاف پناه نشي ورکول کېدی که چېرې تاسو پوهیږئ) [المؤمنون سورت: ایت 88].

اې مالکه هغه چې ټولې چارې په خپل اختیار کې لري ... او د هغه قضاوت په هر څه کې پلی کیږي

زه تاته پناه راوړم، اې سخي ذاته چې څوک نه مایوسه کوې...بنده ستا په عزت باندې پناه او ساتنه غواړي

اې هغه ذاته چې د هغه پادشاهی نه ختمیږي!

تاریخ پوهانو ویلي: کله چې هارون الرشید خپله مانۍ جوړه کړه، په هغه وخت کې د دې مانۍ په څیر ښکلا چا نه وه لیدلې! خلک ننوتل او هغه ته یې مبارکي ویله، پدې ډله کې ابو العتاهیه هم وو؛ هغه پاڅید او ویې ویل:

څومره چې غواړې ژوند وکړه ترڅو چې ته سالم یې ... د مانیو د سیوری لاندې ... تا ته به په لاس درشي هغه څه چې ته یې غواړې ... کله چې خلک سهار او ماښام په لوړو قصرونو کې راتګ وکړي ... ستا لپاره به هغه څه عملي شي چې تا اراده کړې وي ... سهار، ماښام د خلکو په تګ او راتګ سره

کله چې له سینو څخه د ځنکدن آواز پورته شي ... او کله چې سینې ستړي شي ... هلته به په یقین سره پوه شې ... چې ته نه وې مګر په خپل غرور کې وې

نو هارون تر هغه وخته پوري وژړل چې په ځمکه ولوېد او یوه میاشت نه وه تیره شوې چې هغه د مړو په قطار کې شو".

هارون!.. هغه څوک و چې ورېځو ته به یې وییل: هر چېرته چې غواړي باران و اوروه؛ ستا خراج (محصول) په یقین سره ما ته رارسیږي؟! هارون.. هغه څوک وو چې یو کال به یې حج کاوه او یو کال به یې غزا کوله؟!

او عبدالملک بن مروان – د اسلامي نړۍ حاکم ته – چې کله مرګ راغی؛ هغه د خپلې مانۍ په شاوخوا کې یو دوبي ولیده چې په خوښۍ سره سندرې وایي! عبدالملک وویل: ای کاش چې زه جامې مینځونکی وای! ای کاش چې پادشاهي او خلافت مې نه وای پېژندلی! بیا مړ شو.

او بل وایي: ای هغه ذاته چې پادشاهي یې نه ختمېږي، په هغه چا رحم وکړه چې پادشاهی یې ختمه شوه، او کله چې سعید بن المسیب دا خبرې واورېدې نو په ځواب کې یې ورته وویل:

"ټوله ستاینه الله لره ده چې دوی د مرګ په وخت کې زمونږ خوا ته را تښتې، او مونږ ددوی خوا ته نه تښتو".

د پادشاه دروازه وټکوه!

ګرانه لوستونکیه! ناروغي به لیرې شي، ناروغ او ټپي به روغ شي، ګناه به وبخښل شي، پور به ادا شي، بندي به خوشې شي، غایب به را ستون شي، ګناهګار به توبه اوباسي، بې وزله به شتمن شي .. او دا ټول د پادشاهانو د پادشاه –سبحانه

و تعالى- په لاس کې دي-، الله -عزوجل- په هر ساعت او هر وخت کې ستا پټنځای، پناه ګاه، او امید دی؛ په ځانګړې توګه د شپې په پای کې؛ الله – جل و علا - هره شپه لاندینې اسمان ته راښکته کېږي او اواز کوي:

«أَنَا المَلِكُ، أَنَا المَلِكُ، مَنْ ذَا الَّذِي يَدْعُوْنِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ؟ مَنْ ذَا الَّذِي يَسْأَلُنِي فَأُعْطِيَهُ؟ مَنْ ذَا الَّذِي يَسْتَغْفِرُنِي فَأَغْفِرَ لَهُ،؟ فَلَا يَزَالُ كَذَلِكَ حَتَّى يُضِيءَ الفَجْرُ»

«أَنَا المَلِكُ، أَنَا المَلِكُ، مَنْ ذَا الَّذِي يَدْعُوْنِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ؟ مَنْ ذَا الَّذِي يَسْأَلُنِي فَأُعْطِيَهُ؟ مَنْ ذَا الَّذِي يَسْتَغْفِرُنِي فَأَغْفِرَ لَهُ،؟ فَلَا يَزَالُ كَذَلِكَ حَتَّى يُضِيءَ الفَجْرُ»

«زه پادشاه یم، زه پادشاه یم، آیا څوک شته چې ما وبلي نو زه یې غوښتنه ومنم؟ آیا څوک شته چې زما څخه څه وغواړي چې زه یې ورکړم؟ آیا څوک شته چې زما څخه بخښنه وغواړي او زه ورته بخښنه وکړم؟ او دا به تر هغه وخته پورې وي چې سهار روښانه شي». [مسلم روایت کړی].

او زمونږ پېغمبر - صلى الله عليه وسلم - چې پر الله تر ټولو مخلوقاتو پوه او د هغه لپاره تر ټولو ډېر عبادت کوونکی دی – مونږ دې ته هڅوي چې تل د الله –جل وعلا- پر پادشاهۍ باندې اقرار و کړو، سمدستي د لمانځه وروسته، او کله چې د شپې له خوا په خوب کې وپرېږو، او دا چې سهار او مابنام او له سفر څخه له راستنېدو وروسته دا زمونږ د اذکارو څخه وي، بیا که تاسو دا په ورځ کې سل ځله تکرار کړ نو تاسو به له ګټونکو څخه اوسئ.

په صحيح روايت کې راغلي دي چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:

«مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ المُلْكُ وَلَهُ الحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، فِي يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ؛ كَانَتْ لَهُ عَدْلَ عَشْرِ رِقَابٍ، وَكُتِبَتْ لَهُ مِائَةُ حَسَنَةٍ، وَمُحِيَتْ عَنْهُ مِائَةُ سَيِّئَةٍ، وَكَانَتْ لَهُ حِرْزًا مِنَ الشَّيْطَانِ يَوْمَهُ ذَلِكَ حَتَّى يُمْسِيَ، وَلَمْ يَأْتِ أَحَدٌ بِأَفْضَلَ مِمَّا جَاءَ بِهِ؛ إِلَّا أَحَدٌ عَمِلَ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ»

«مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ المُلْكُ وَلَهُ الحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، فِي يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ؛ كَانَتْ لَهُ عَدْلَ عَشْرِ رِقَابٍ، وَكُتِبَتْ لَهُ مِائَةُ حَسَنَةٍ، وَمُحِيَتْ عَنْهُ مِائَةُ سَيِّئَةٍ، وَكَانَتْ لَهُ حِرْزًا مِنَ الشَّيْطَانِ يَوْمَهُ ذَلِكَ حَتَّى يُمْسِيَ، وَلَمْ يَأْتِ أَحَدٌ بِأَفْضَلَ مِمَّا جَاءَ بِهِ؛ إِلَّا أَحَدٌ عَمِلَ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ»

"څوک چې سل ځلې (کرتې) ووايي: لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ المُلْكُ وَلَهُ الحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، يعنې د الله پرته بل معبود نشته، هغه يو دى، هغه لره هيڅ شريک نشته، هغه لره پادشاهي او ستاينه ده، او هغه په هر څه باندې قادر دى؛ ددې په مقابل کې به د هغه لپاره د لسو غلامانو د آزادولو، سل نيکۍ به ورته وليکل شى، او سل بدۍ به ترې لرې شي، او پدې ورځ به تر ماښام پورې د شيطان له شره د هغه لپاره د حفاظت وسيله وي، او هېڅا به له هغه څخه ښه شى نه وي راوړى؛ پرته له هغه چا چې له ده څخه يې ډير ويلي وي". [د بخاري او مسلم روايت دى].

اې د قيامت د ورځې څښتنه! زموږ د ژوند وروستۍ برخه په خير ولړه، او زموږ لپاره حساب اسانه کړه؛ اې د جهانيانو ربه!

13

کامل او له عيبونه څخه پاک -جل جلاله-

علماوو ويلي دي: د نومونو او صفتونو (توحيد) يووالی په دوو ستنو ولاړ دی، او هغه د توحيد خلاصه دی:

1- د الله –سبحانه وتعالی- د نومونو، صفتونو او افعالو د کمال ثابتول.

2- د الله –سبحانه و تعالی- پاکوالی د ټولو هغو نيمګړتياوو څخه چې د هغه له صفتونو، افعالو او کمال سره تضاد لري.

او په موږ باندې د الله له رحمت څخه دا دي چې: هغه موږ ته لارښوونه وکړه چې څنګه د هغه پاکي د تسبيح ويلو له لارې بيان کړو، هغه –عزوجل- فرمايي:

(وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا)

(وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا)

(او تاسو د هغه پاکي بيانوئ د ورځې په اوله او اخري برخه کې) [الأحزاب سورت: ايت 42].

پاکي ده هغه ذات لره چې لا تر اوسه د هغه تسبيح کيږي ... تل او له هغه پرته د بل چا پاکي نه بيانيږي

پاکي ده هغه ذات لره چې په ذکر کولو سره يې د هغه د رضايت لار ده ... له هغه څخه او په هغه کې ژوند او خوشبويي ده

هیڅکله او نه د بل چا لپاره پاکي ده، له هغه څخه او په هغه کې ژوند او خوشبویي ده

زمونږ رسول الله -صلى الله عليه وسلم- به په رکوع او سجده کې به ویل:

«سُبُّوْحٌ قُدُّوْسٌ، رَبُّ المَلَائِكَةِ وَالرُّوْحِ»

«سُبُّوْحٌ قُدُّوْسٌ، رَبُّ المَلَائِكَةِ وَالرُّوْحِ»

"پاکي دي وي پاک ذات لره، د پرښتو او روح رب لره".

[مسلم روایت کړی].

او تسبیح په لغت کې: تنزیه او پاکوالي ته وایي، (سبح الله) یعنی: د هغه پاکوالی له هر ډول عیب څخه بیان کړه.

زمونږ رب – عزوجل – له هر ډول عیب، نیمګړتیا او بدیو څخه پاک دی، او هغه – تبارک و تعالی- لره کمال مطلق دی.

تاسو تر ټولو حقدار یاست..

ټول کاینات عبادت کونکي دي، هرڅوک په دې جهان کې د الله– جل و علا- تسبیح وایي او دا ترټولو لوی شی دی چې پر هغه باندې د الله عبادت وشي.

او دا د اسمان اوسیدونکي د ملایکو څخه دي:

(قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَن يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ ۖ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ)

(قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَن يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ ۖ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ)

(هغوی وویل: ایا ته په هغې کې داسې څوك پیدا کوې چې په هغې کې به ورانی کوي او وینې به تویوي؟ حال دا چې

مونږ ستا له ستايلو سره تسبيح وايو او ستا پاکوالی بيانوو، (الله) وويل: يقيناً زه پوهيږم پر هغه څه چې تاسو پرې نه پوهيږئ) [البقرة سورت: ايت 30].

په کاياناتو کې هيڅ شی نشته مګر دا چې هغه د خپل خالق تسبيح وايي او اړخونه يې د خپل خالق په تسبيح سره ځواب ورکوي؛ پرته له کافرو انسانانو او پيريانو څخه.

الله -عز وجل- فرمايلي:

(تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَن فِيهِنَّ ۚ وَإِن مِّن شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَٰكِن لَّا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ ۗ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا)

(تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَن فِيهِنَّ ۚ وَإِن مِّن شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَٰكِن لَّا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ ۗ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا)

(خاص د هغه لپاره تسبيح وايي اووه اسمانونه او ځمکه او هغه څوك چې په دغو کې دي، او نشته هيڅ يو شی مګر د هغه له ستاينې سره تسبيح وايي او لېکن تاسو د هغو پر تسبيح نه پوهيږئ، بېشکه هغه له ازله ډېر تحمل والا، ډېر بخښونکی دی) [الإسراء سورت: ايت 44].

او هغه – تبارک و تعالی - د تسبيح وړ دی، د ذات او صفات د کمال په لرلو سره.

له ابوهريره -رضي الله عنه- څخه روايت دی چې هغه وويل: ما له رسول الله -صلى الله عليه وسلم- څخه اوريدلي دي چې ويل يې:

«قَرَصَتْ نَمْلَةٌ نَبِيًّا مِنَ الأَنْبِيَاءِ، فَأَمَرَ بِقَرْيَةِ النَّمْلِ؛ فَأُحْرِقَتْ، فَأَوْحَى اللهُ إِلَيْهِ: أَنْ قَرَصَتْكَ نَمْلَةٌ أَحْرَقْتَ أُمَّةً مِنَ الأُمَمِ تُسَبِّحُ؟!»
«يو مېرۍ له انبياوو څخه يو نبي وچيچه، نو امر يې وکړ چې د مېرۍيانو کلی دې وسوځول شي؛ او وسوځول شوه، بيا الله ورته وحي وکړه: د يو مېرۍ په چيچلو تا يو ملت چې تسبيح وايي وسيزه؟!» [بخاري روايت کړی- او دا د هغه لفظ دی - او مسلم روايت کړی].

غرونه او مرغان د الله –سبحانه و تعالی- تسبيح بيانوي او هر څوک د الله تسبيح وايي:

(وَسَخَّرْنَا مَعَ دَاوُودَ الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرَ ۚ وَكُنَّا فَاعِلِينَ)
وَسَخَّرْنَا مَعَ دَاوُودَ الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرَ ۚ وَكُنَّا فَاعِلِينَ)

(او مونږ د داود سره غرونه تابع کړي وو چې تسبيح به يې ويله او مرغان (هم) او مونږ (د داسې کارونو) کوونکي وو) [الأنبياء سورت: ايت 79]، نو مونږ د الله –سبحانه و تعالی- د تسبيح ويلو ډير مستحق يو.

ځينو سلفو ويلي دي: آيا د تاسف ځای ندی چې د يو چا سوارلی چې هغه باندې سورېږي؛ او هغه جامې چې اغوندي يې؛ له هغه څخه ډير د الله ذکر وايي؟!

زړونو واوړيدل..

کله چې نيک خلک د انعامونو څخه خبر شول: دا چې تسبيح د الله لپاره ترټولو ښه او غوره وينا ده؛ په هر حالت کې د الله -سبحانه وتعالی- د تسبيح لپاره هڅه کوي، ځکه دا يو آسانه

غنیمت دی، له رسول الله -صلی الله علیه وسلم- څخه روایت شوی چې هغه وفرمایل:

«كَلِمَتَانِ خَفِيفَتَانِ عَلَى اللِّسَانِ، ثَقِيلَتَانِ فِي المِيزَانِ، حَبِيبَتَانِ إِلَى الرَّحْمَنِ: سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ، سُبْحَانَ اللهِ العَظِيمِ»

"دوه کلمې چې په ژبه سپکې، په تله کې درنې، رحمان ته محبوبې دي: سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ، سُبْحَانَ اللهِ العَظِيمِ، یعنې پاکي او ستاینه الله لره ده، پاکي عظیم الله لره ده». [بخاري او مسلم روایت کړی].

او د رسول الله - علیه الصلاة والسلام- نه صحیح روایت دی چې هغه وفرمایل:

«مَنْ قَالَ: سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ، فِي يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّة؛ حُطَّتْ خَطَايَاهُ، وَإِنْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ البَحْرِ»

«څوک چې په ورځ کې سل ځلې: سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ ووایي وي؛ د هغه ګناهونه به پاک شي، حتی که د سمندر د ځګ په اندازه هم وي». [بخاري او مسلم روایت کړی].

او هغه -صلی الله علیه وسلم- فرمایلي:

«أَيَعْجِزُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَكْسِبَ كُلَّ يَوْمٍ أَلْفَ حَسَنَةٍ؟»،

"ایا ستاسو څخه یو څوک د دې توان نه لري چې هره ورځ زر نیکۍ وګټي؟" د ناستو کسانو څخه یو پوښتونکي تړې وپوښتل: زمونږ څخه یو کس څنګه زر نیکۍ ګټلای شي؟

هغه ووېل: سل ځلې دې تسبیحات ووایي، نو د هغه لپاره به زر نیکۍ ولیکل شي، یا به له هغه څخه زر ګناهونه پاک شي". [مسلم روایت کړی].

د خوشحالۍ کلیاني:

د الله –سبحانه و تعالی- تسبیح ویل: یو له هغو نیکیو څخه دي چې پاتې کیږي.

او په تسبیح ویلو کې: د اطاعت کوونکو لپاره آرامي، د تښتیدونکو لپاره پټنځاي، او د ویرېدونکو لپاره د پناه ځای؛ او پوهیږي چې هغه ذات چې د هغه ستاینه کوي او له هر عیب او نیمګړتیا څخه یې پاک بولي هغه: په سختۍ کې د دوی لپاره پټنځای، په یوازیتوب کې آرامتیا، او په لږو کې مرستندوی ذات دی.

څنګه به تسبیح کوونکو ته ځواب ورنکړای شي، پداسې حال کې چې هغوی الله د آسانۍ په وخت کې پیژندلی و، نو څنګه به یې هغه د سختۍ په وخت کې ونه پیژني؟!

او دا د الله پیغمبر یونس بن متا – علیه السلام- ؛ الله – عزوجل- د هغه په اړه څه وویل؟

(فَلَوْلَا أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ (143) لَلَبِثَ فِي بَطْنِهِ إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ (144))

(فَلَوْلَا أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ (143)

(نو که دا خبره نه وي چې بېشکه هغه له تسبیح ویونکو څخه و.

لَلَبِثَ فِي بَطْنِهِ إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ (144))

(نو) خامخا دې به د هغه (کب) په خپټه کې تر هغې ورځې پورې پاتې و چې دوی به بیا ژوندي راپاڅولی شي) [الصافات سورت: ایتونه 143-144].

ابن عباس -رضي الله عنهما- ويلي: «په بحر کې به کبانو آرام کاوه خو هغه به له تسبيح ويلو څخه آرام نه کاوه، او چونګښې به د اواز کولو څخه آرامېدلې، خو هغه به د الله – سبحانه و تعالى- له ذکر څخه چپ نه پاتې کيده».

حسن ويلي: "يونس -عليه السلام- د کب په خېټه کې لمونځ نه و کړی، بلکې د آسانۍ پر مهال نيک کار کړی و، نو الله تعالى د سختۍ پر مهال ياد کړ".

کرجي ويلي: «دليل پر دې دی چې تسبيح او تهليل غمونه لرې کوي، او له مصيبتونو او آفتونو څخه ژغورل کوي».

او په اثر کې راغلي دي: "که يو بنده نيک وي، هغه په اسمان کې پيژندل شوی وي؛" ځکه تسبيح يو نيک کار دی، او الله –عزوجل- فرمايي:

(وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ)

(وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ)

(او نېک عمل دغه (کلمات) پورته کوي) [فاطر سورت: ايت 10].

بنده ته په تسبيح ويلو سره روزي ورکول کيږي، دا په «الادب المفرد» کې له رسول الله -صلى الله عليه وسلم- څخه نقل شوي دي چې فرمايي:

«..وَسُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ؛ فَإِنَّهَا صَلَاةُ كُلِّ شَيْءٍ، وَبِهَا يُرْزَقُ كُلُّ شَيْءٍ»

"... او سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ؛ دا د هر څه دعا ده، او په دې سره ټولو ته روزي ورکول کيږي". [صحيح حديث دی]

پاکي تا لره ده!

الله لره پاکي ده د هغو شيانو د شمير په اندازه چې په آسمان کې يې پيدا کړي دي.

الله لره پاکي ده د هغو شيانو د شمير په اندازه چې په ځمکه کې يې پيدا کړي دي.

الله لره پاکي ده د هغو شيانو د شمير په اندازه چې د هغو دواړو په منځ کې شتون لري.

الله لره پاکي ده د هغو شيانو د شمير په اندازه چې هغه پيدا کړي دي.

الله –سبحانه و تعالى- خپلو بندګانو ته امر کړى: چې د لمر په راختلو او لوېدو په وخت کې د هغه تسبيح ډير ووايي؛ نو فرمايلي يې دي:

(فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ)

(فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ)

نو (وايئ) د الله تسبيح کله چې تاسو مابنام کوئ او کله چې تاسو سبا کوئ) [الروم سورت: ايت 17]، او هغه -عز وجل- فرمايي- :

(وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا)

(وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا)

(او تاسو د هغه پاکي بيانوئ د ورځې په اوله برخه او اخري برخه کې) [الأحزاب سورت: ايت 42].

او د تسبیح د اهمیت لپاره؛ الله تعالی د جنت خاوندانو ته د تسبیح الهام کوي لکه څنګه چې نفس ته الهام کوي؛

(دَعْوَاهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ ۚ وَآخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ)

(دَعْوَاهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ ۚ وَآخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ)

(د دوی وینا به په دغو (جنتونو) کې سُبْحَانَكَ اللهم (ای الله! ستا پاکي بیانوو) وي او په دغو (باغونو) کې به د دوی ډالی سلام وي او د دوی د وینا اخر به دا وي چې ټول صفتونه خاص الله لره دي چې د ټولو عالمونو ښه پالونکی دی) [یونس سورت: ایت 10].

ابن رجب -رحمه الله- فرمایي: "او ټول عملونه پاي مومي، او ذکر هیڅ کله پای نه مومي او نه ختمیږي! ټول عملونه د دنیا په ختمیدو سره ختمیږي، او د هغه څخه په آخرت کې هیڅ شی نه پاتې کیږي، او ذکر هیڅ کله نه ختمیږي، مومن په ذکر سره ژوند کوي، او هغه سره مري، او هغه باندې بیا ژوندی کیږي.

پاکي ده هغه ذات لره چې امتونه یې ستاینه کوي

د هغه ثنا په تسبیح سره چې د نعموتونو څخه غوره دی

پاکي ده هغه ذات لره چې ستاینه یې وکړه هغه ژبې چې پوهیږي

چې د هغه تسبیح کول تر ټولو ښه رسی دی

پاکي ده هغه ذات لره چې که هغه وغواړي مجرم شرموي

او كه وغواړي د لوى او كوچني ګناه بښنه كوي
پاكي ده هغه ذات لره چې موږ له هغه ځواكمن ذات څخه د بخښنې تمه لرو
او هغه ته پناه وړو د ظالم د غچ اخيستلو څخه
الله –سبحانه و تعالى- دي موږ د هغو كسانو په ډله كې وشميري چې د هغه تسبيح كوي، او د هغو كسانو نه چې په نومونو او صفاتو يې ايمان لري، او هغه كسان چې د هغه توحيد او تعظيم مني؛ يقينا چې هغه اوريدونكى نږدې دى.
(فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ (17) وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ (18))
(فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ (17)
(نو (وايئ) د الله تسبيح كله چې تاسو ماښام كوئ او كله چې تاسو سبا كوئ.
وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ (18))
(او خاص هغه لره ستاينې دي په اسمانونو اوپه ځمكه كې او (تسبيح وايئ) د ورځې په اخره برخه كې او كله چې تاسو ماسپښين كوئ)
[الروم سورت: ايت 17-18]،
14
د ټولو عيبو څخه پاک -جل جلاله-
نن ورځ خپل ځان په بيه واخله! بازار شتون لري، نرخ شته، توكي ارزانه دي، په دې بازار او مالونو باندې به داسې

ورځ راشي چې په هغه وخت کې به لږ يا ډېر ته لاسرسی و نلرې:

(ذَٰلِكَ يَوْمُ التَّغَابُنِ)

(ذَٰلِكَ يَوْمُ التَّغَابُنِ)

(دغه د تاوان د ښکاره کېدو ورځ ده) [التغابن سورت: ايت 9]،

(وَيَوْمَ يَعَضُّ الظَّالِمُ عَلَىٰ يَدَيْهِ)

(وَيَوْمَ يَعَضُّ الظَّالِمُ عَلَىٰ يَدَيْهِ)

(او (یاده کړه) هغه ورځ چې ظالم به په خپلو دواړو لاسونو خوله لګوي) [الفرقان سورت: ايت 27] .

که ته د پرهيزګارۍ په توښې سره لاړ نشې ... او د قيامت په ورځ وګورې چې نورو خلک به له هغې څخه ډير څه له ځانه سره راوړي وي

نو پر دې حالت به پښيمانه شې چې ته د هغوی په څېر نه وې ... او تا وا نه خيستل هغه څه چې هغوی اخيستلي وو

مور د الله له ښکلي نومونو څخه يو له هغه نوم سره تم کيږو چې مور الله ته نږدې کوي، او دغه نوم د توحيد خلاصه دی، او د اسماء او صفاتو د توحيد له دوه ستنو څخه يوه ستنه ده چې هغه: د الله – جل و علا - نوم (القدوس) دی.

هغه -سبحانه وتعالى- وفرمايل:

(هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ)

(هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ)

(دغه الله هغه ذات دی چې نشته هېڅ حق معبود مګر هم دی دی، چې (حقیقي) پادشاه دی، ښه پاك دی) [الحشر سورت: ایت 23]، او په صحیح مسلم کې راغلي: چې رسول الله -صلی الله علیه وسلم- به په رکوع او سجده کې ویل:

«سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ، رَبُّ المَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ».

«سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ، رَبُّ المَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ»، «یعنې هغه د ستاینې وړ او سپېڅلی ذات دی، د ملایکو او روح څښتن دی».

او د امام احمد په مسند کې راغلي: چې رسول الله -صلی الله علیه وسلم- کله د وتر لمونځ پای ته ورساوه، ویې فرمایل:

«سُبْحَانَ المَلِكِ القُدُّوسِ، سُبْحَانَ المَلِكِ القُدُّوسِ، سُبْحَانَ المَلِكِ القُدُّوسِ»، ویرفع صوته بالثالثة.

«سُبْحَانَ المَلِكِ القُدُّوسِ، سُبْحَانَ المَلِكِ القُدُّوسِ، سُبْحَانَ المَلِكِ القُدُّوسِ»، یعنی ستاینه هغه پادشاه لره ده چې پاک دی، ستاینه هغه پادشاه لره ده چې پاک دی ، ستاینه هغه پادشاه لره ده چې پاک دی ،" او په دریم ځل ویلو سره به یې خپل غږ لوړ کړ. [صحیح حدیث دی]

القدوس په لغت کې پدې معنا سره راځي: طهارت، پاک او منزه، او همدارنګه د مبارک په معنا هم راځي.

زمونږ رب – سبحانه و تعالی-، القدوس دی، او هغه: چې له عیبونو او نقصانونو څخه پاک دی، له میرمن او اولادونو او شریکانو څخه پاک دی، په فضیلتونو او نیکیو پیژندل شوی، او د کمال په صفاتو باندې ستایل شوی دی.

او زمونږ رب – سبحانه و تعالی – د برکت خاوند دی؛ هغه ذات چې هر وخت د هغه فضل او خیر عام او خپور شو په

ځمکه او اسمانونو کې، د هغه نوم، کړنې، ذات، او غوره صفتونه يې برکت دي، او هغه ذات دی چې په خپل حکمت سره خپل مخلوق پاکوي چا ته چې وغواړي؛

(إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا)

(إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا)

په حقيقت کې الله غواړي چې له تاسي ګناه لرې کړي ای (د نبي) کور والاوو، او ښه مو پاک کړي په پاکولو سره. [الأحزاب سورت: ايت 33].

هغه لره پاکي ده!

او زمونږ رب - عزوجل - د تقدس، پاکوالي او درناوي وړ دی؛ له ټولو مخلوقاتو څخه.

او تقديس: د اسمان ميشتو – ملائکو- عبادت دی:

(وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ)

(وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ)

(او مونږ ستا له ستايلو سره تسبيح وايو او ستا پاکوالی بيانوو) [البقرة سورت: ايت 30].

او ټول کائنات د الله – سبحانه و تعالى- پاکي او تسبيح بيانوي.

(يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۖ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ ۖ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ)

(يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۖ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ ۖ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ)

(د الله پاکي بيانوي هر هغه څه چې په اسمانونوکي دي او هر هغه څه چې په ځمکه کي دي، خاص د هغه لپاره بادشاهي ده او خاص د هغه لپاره ټول د کمال صفتونه دي او هغه په هر شي باندې ښه قادر دی) [التغابن سورت: ايت 1]،

(تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَن فِيهِنَّ ۚ وَإِن مِّن شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ)

(تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَن فِيهِنَّ ۚ وَإِن مِّن شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ)

(خاص د هغه لپاره تسبيح وايي اووه اسمانونه او ځمکه او هغه څوك چې په دغو کې دي، او نشته هېڅ يو شی مګر د هغه له ستاينې سره تسبيح وايي) [الإسراء سورت: ايت 44].

ته تر ټولو مستحق يې..

او په مخلوقاتو کې تر ټولو مستحق چې بايد پاکي او تنزيه بيان کړي: د آدم اولاده دي.

او د الله -جل و علا- درناوی په دې شيانو باندې کيږي:

د هغه –سبحانه و تعالى- سره مينه او د هغه تعظيم له ټولو نيمګړتياوو او عيبونو څخه لوړ دی.

او د هغه څه ثابتول چې ځان لپاره يې ثابت کړي او يا رسول الله -صلى الله عليه وسلم- د هغه لپاره تاييد کړی وي، او هغه پاک ګڼل د مخلوق سره له مشابهت څخه:

او هغه پاک ګڼل د مخلوق د مشابهت څخه:

(لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۖ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ)
(لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۖ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ)
(د هغه په مثل هېڅ شی نشته او هم دغه ښه اورېدونکی، ښه لیدونکی دی) [الشوری سورت: ایت11].

له شرک څخه يې پاک ګڼل، بیا د هغه قانون ته رجوع کول او هغه باندې راضي اوسیدل، او الله –سبحانه و تعالی- باندې له بد ګمانۍ څخه لرې اوسیدل.

او که څوک د هغه څه خلاف ګمان وکړي چې هغه پرې ځان ستایلی او یا یې پرې رسولانو ستایلی، او یا یې هغه حقیقتونه ناڅل وګڼل چې ځان یې پرې یاد کړی دی او یا یې پرې رسولانو یاد کړی دی؛ نو دغه کس په حقیقت کې په الله باندې بد ګماني کړې ده.

دا او د هغه له صفتونو څخه د پاکی صفت دی ... پاکی او تعظیم رحمان ذات لره ده

په هغه کې ستا برخه..

مؤمن د اطاعت په کولو، او له ګناهونو او سرغړونو څخه په لرې اوسیدلو سره ځان پاکوي، او لرې کول د هغه شي چې زړونه پرې زنګ وهلي دي، او د حرام مال له خوړلو څخه لرې والی، د مال پاکول له شبهو او شک څخه، دا هغه څه دي چې الله – جل وعلا- پخپله وینا سره د هغه یادونه کړې ده:

(قَدْ أَفْلَحَ مَن زَكَّاهَا (9) وَقَدْ خَابَ مَن دَسَّاهَا (10))
(قَدْ أَفْلَحَ مَن زَكَّاهَا (9)
(یقیناً کامیاب شو هغه څوک چې دغه (نفس) یې پاك کړ.

وَقَدْ خَابَ مَن دَسَّاهَا (10))

(او يقيناً نامراده شو هغه څوك چې دغه (نفس) يې په خاورو كې پټ كړ) [الشمس سورت: ايتونه 9-10].

او الله –عزوجل- فرعون ته د موسى -عليه السلام- د ليږلو موخه بيان كړه، دا چې: خپل ځان بايد د الله – سبحانه و تعالى- د پاكوالي سره پاك كړي -:

(اذْهَبْ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ (17) فَقُلْ هَل لَّكَ إِلَىٰ أَن تَزَكَّىٰ (18) وَأَهْدِيَكَ إِلَىٰ رَبِّكَ فَتَخْشَىٰ (19))

(اذْهَبْ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ (17)

(ته فرعون ته لاړ شه، بېشكه ده سركشي شروع كړې ده.

فَقُلْ هَل لَّكَ إِلَىٰ أَن تَزَكَّىٰ (18)

نو ته (ورته) ووايه: آيا ته دا خوښوې چې ته پاك شې.

وَأَهْدِيَكَ إِلَىٰ رَبِّكَ فَتَخْشَىٰ (19))

او دا چې زه تا ته ستا د رب په طرف ښوونه وكړم، پس چې ته ووېرېږې) [النازعات سورت:آيتونه 17-19].

نو لدې امله؛ پرته لدې ايماني پاكوالي څخه كاميابي نشته،

(قَدْ أَفْلَحَ مَن تَزَكَّىٰ (14) وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّىٰ (15))

(قَدْ أَفْلَحَ مَن تَزَكَّىٰ (14)

(يقيناً هغه څوك كامياب شو چې پاك شو.

وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّىٰ (15))

او د خپل رب نامه يې ياده کړه، پس لمونځ يې وکړ) [الأعلى سورت:14-15]، بلکې د ظالم قوم څخه تقديس او پاکوالى له منځه وړل کيږي.

له رسول الله -صلى الله عليه وسلم- څخه صحيح روايت دى چې هغه وفرمايل:

«إِنَّ اللهَ لَا يُقَدِّسُ أُمَّةً لَا يَأْخُذُ الضَّعِيفُ حَقَّهُ مِنَ القَوِيِّ»

«إِنَّ اللهَ لَا يُقَدِّسُ أُمَّةً لَا يَأْخُذُ الضَّعِيفُ حَقَّهُ مِنَ القَوِيِّ»

"الله د هغه قوم درناوى نه کوي چې کمزورى له زورور څخه خپل حق نه اخلي" [صحيح حديث دى. بيهقي په سنن الكبرى کې روايت کړى دى]. او په صحيح ډول روايت شوى دى چې هغه - عليه الصلاة والسلام- وفرمايل:

«كَيْفَ يُقَدِّسُ اللهُ أُمَّةً لَا يُؤْخَذُ لِضَعِيفِهِمْ مِنْ شَدِيدِهِمْ؟».

" څنګه به الله يو قوم دروند کړي چې له زورورو څخه د کمزورو حق نه اخيستل کيږي؟"

او کله چې ابو الدرداء سلمان الفارسي-رضى الله عنهما- ته وليکل ترڅو له عراق څخه سپېځلي ځمکې ته هجرت وکړي؛ سلمان په داسې فصاحت سره ځواب ورکړ چې د قداست او پاکوالي مفهوم واضحوي؛ هغه وفرمايل: ځمکه د هيڅ د پاکوالي سبب نه ګرځي! بلکې انسان په خپل عمل سره ځان پاکوي.

پاکي ده هغه ذات لره چې تر اوسه هم د هغه رزق شتون لري، پاکي ده هغه ذات لره چې په خاطرو سره آرمانونه ورکوي

د ټولو جهانیانو لپاره تضمین دی، چې نفس ولري او ژبې د هغه بیان نه وي کړی

اې الله، موږ له تا څخه غوښتنه کوو اې پاک او ستایل شویه ... اې پاکه ربه! موږ پاک کړه، موږ ته بخښنه وکړه او په موږ رحم وکړه؛ اې د ډېر رحم څښتنه!

السَّـلاَمُ (سلامتیا بخښونکی ذات) -جل جلاله-

له انس -رضي الله عنه- څخه روایت دی چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمایل:

«إِنَّ السَّلَامَ: اسْمٌ مِنْ أَسْمَاءِ اللهِ -تَعَالَى-، وَضَعَهُ اللهُ فِي الأَرْضِ؛ فَأَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ»

«إِنَّ السَّلَامَ: اسْمٌ مِنْ أَسْمَاءِ اللهِ -تَعَالَى-، وَضَعَهُ اللهُ فِي الأَرْضِ؛ فَأَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ»

«السلام: د الله –تعالى- له نومونو څخه یو دی، چې الله په ځمکه کې ایښی دی؛ نو تاسو په خپل منځ کې سلام خپور کړئ». [صحيح حديث دی. بخاري په «الأدب المفرد» کې روایت کړی].

مؤمن بیا هم له الله څخه په دنیا او آخرت کې د سلامتیا غوښتنه کوي؛ اما د دنیا سلامتیا: هغه ظاهري او باطني ده:

ظاهري: لکه د ناروغیو او مرضونو څخه روغتیا، او له هر هغه څه نه په امن کې پاتې کیدل چې بد ګټل کیږي.

او باطني په دې دنیا کې: د دین خوندیتوب، او د کفر، بدعت او نافرمانۍ څخه د یقین خوندیتوب.

دا هغه څه دي چې مؤمن يې غوښتنه کوي او دا د ايمان ترټولو قوي دليل دی، که دا تاسو ته درکړل شي، نو تاسو به د روغ زړه څښتن اوسئ، او د سلامتيا کور ته به ننوځئ.

هرڅوک د سلامتيا او خوندیتوب په لټه کې دي، او الله – تبارک و تعالی- سلام دی.

ابن القيم -رحمه الله- وايي: «څومره کسان به وي چې دا نوم يې ياد کړی وي نه پوهيږي چې پدې نوم کې څه رازونه او معنا ګاڼي شتون لري !!».

هغه –تبارک و تعالی- فرمايلي:

(هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ)

(هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ)

(دغه الله هغه ذات دی چې نشته هېڅ حق معبود مګر هم دی دی، چې (حقيقي) پادشاه دی، بښه پاک دی، سلامتيا ورکوونکی (او) امان ورکوونکی دی، نګهبان (محافظ) بښه غالب (او زورور) دی. [الحشر سورت: ايت 23].

زمور السلام رب –جل و علا-: له هر عيب او نيمګړتيا څخه سالم دی؛ د خپل ذاتي کمال، صفتونو او خپلو اعمالو د بشپړتيا له مخې سالم دی.

نو سلامتيا: بې زاري، او ويل شوي چې : هوسايني او عافيت ته ويل کيږي.

او هغه سلام دی او په حقيقت کې هم سالم دی

له هر ډول تمثيل او نيمګړتياو څخه سالم دی

او زموږ رب - جل و علا- له هر نوم څخه پدې نوم سره ډير مستحق دی چې ورته ورکړل شوی دی.

د سلام نوم د سيوري لاندې:

د الله –عزوجل- په صفتونو کې پدې نوم کې فکر وکړه! نو د هغه ژوند له مرګ څخه سلامتيا ده، له پرکالي او خوب څخه، او د هغه نظام چلول او قدرت يې د ستړي والي څخه سلامتيا ده.

او د هغه په پوهې کې فکر وکړه! چې له هغه څخه هيڅ څيز نه جلا کيږي، يا د هيريدلو ستونزه ورته پيدا شي، او يا په ياد راوړولو او فکر کولو ته اړمن شي!

(وَمَا يَعْزُبُ عَن رَّبِّكَ مِن مِّثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِن ذَٰلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ)

(وَمَا يَعْزُبُ عَن رَّبِّكَ مِن مِّثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِن ذَٰلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ)

(او ستا له رب څخه نه په ځمکه او نه په اسمان کې د ذرې په اندازه (شی) هم نه پټيږي او نه لدې نه زيات وړوکی شی او نه له دې نه زيات غټ مګر په واضحه کتاب کې دي) [يونس سورت: ايت 61] ،

(وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا)

(وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا)

(او ستا رب هيڅکله هبروونکی نه دی) [مريم سورت: ايت 64].

او د هغه خبرې له درواغو او بې انصافۍ څخه خوندي دي، بلکې د هغه خبرې په حق او انصاف سره کمال ته رسېدلې دي:

(وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا)

(وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا)

(او د ربښتينولۍ او عدل له لحاظه ستا د رب خبره کمال ته رسېدلې ده) [الأنعام سورت: ایت 115].

د هغه بې نیازي په یو ډول او د نورو له اړتیا څخه سالمه ده، بلکې له هغه څخه پرته ټول ورته محتاجه دی، او هغه له ټولو څخه بې نیازه دی.

او د هغه پادشاهي د هر ډول منازعه کوونکي او یا ګډون کوونکي، یا مرستیال یا غلبه کوونکي څخه سالمه ده.

او د هغه مهرباني، د هغه عفوه، د هغه بخښنه، او بنده ته یې له ګناه څخه تېریدل لري دي له دې چې هغه اړتیا ولري او یا د هغه سپکاوی وشي او یا د رول لوبولو په موخه کوم کار وکړي؛ لکه څنګه چې د هغه پرته نور خلک یې کوي.

حتی د هغه عذاب ورکول او انتقام هم خالي دي لدې نه چې دا دې د ظلم، زړه یخوالي، بې رحمۍ او سختۍ له مخې وي، بلکې دا د هغه خاص حکمت او عدالت دی،

(وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ)

(وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ)

(او ستا رب په (خپلو) بنده ګانو د هېڅ ظلم کوونکی ندی) [فصلت سورت: ایت 46].

د هغه په قضا او قدر کې فکر وکړه! هغه پاک دی له عبث، بې انصافۍ، او ظلم څخه.

د هغه په شریعت او دین کې فکر وکړه! هغه له تضاد، اختلاف او ګډوډۍ څخه پاک دی.

(أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ ۚ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِندِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا)

(أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ ۚ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِندِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا)

(ایا نو دوی په قرآن کې غور نه کوي او که چېرې دا د غیرالله له طرفه وَی، دوی به په ده کې خامخا ډېر زیات اختلاف موندلی و) [النساء سورت: ایت 82].

خپل عرش باندې د هغه استوا او لوړوالی خالي دي لدې نه چې دا دې محتاج وي یو څه ته چې دا بار کړي او وربانديې استوا وکړي، بلکې عرش هغه ته محتاج دی او د هغه حمل کوونکي هغه ته محتاج دي؛ هغه د عرش، د هغه د حمل کونکو څخه بې نیازه دی، او همدارنګه پرته له خپل ذات څخه له نورو ټولو څخه بې نیازه دی.

او د هغه اوریدل او لیدل بچ دي له هر هغه څه چې تشبیه کوونکی يې تصور کوي، او یا تعطیل کوونکی يې وایي.

حتی د خپلو دوستانو سره د هغه مینه د مخلوق سره د مخلوق د مینې له نښو څخه خالي او سالمه ده. داسې چې د مخلوق مینه د ضرورت او اړتیا له مخې وي، او یا چاپلوسي

وي، او يا د هغه د نږدې کېدو هدف د هغه نه فاېده پورته کول وي.

د مينه والو ډالۍ:

او د الله درود او سلام په خپلو پيغمبرانو او رسولانو باندې د دوی د ايمان او نيکۍ له امله و؛ تر څو بشر همدغه تګلاره تعقيب کړي؛ او هيڅوک دې هغوی په بدۍ نه يادوي:

(وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ)

(وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ)

(او سلام دې وي په رسولانو باندې) [الصافات سورت: ايت181] ، بيا الله –عزوجل- يحيى -عليه السلام- ته عزت ورکړ؛ هغه يې په څو ځايونو کې په سلام باندې ځانګړی کړ - ويل کيږي-: دغه ځايونه د مخلوقاتو لپاره ترټولو د وحشت او تعجب ځايونه دي -: هغه ورځ چې پيدا شو؛ خپل ځان به د هغه څه څخه بهر ووينې چې هغه پکې وو، او هغه ورځ چې دی به مري؛ هغه به داسې خلک ووينې چې مخکې يې نه وو ليدلي، او کله چې بيا راژوندی شي؛ او هغه وخت به ځان په لوی محشر کې ووينې؛

(وَسَلَامٌ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا)

(وَسَلَامٌ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا)

(او پر ده دې سلام وي په هغې ورځ چې دی پيدا شو او په هغې ورځ چې دی به مري او په هغې ورځ چې دی به بيا ژوندی راپورته کړی شي) [مريم سورت: ايت 15].

څوک چې د الله –تبارک و تعالی- د لارښوونو پیروي کوي - د هغه له غضب او عذاب څخه خوندي دی، او دا د الله ددې قول په معنی ده:

(وَالسَّلَامُ عَلَىٰ مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَىٰ)

(وَالسَّلَامُ عَلَىٰ مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَىٰ)

(او (له عذاب نه) سلامتي ده د هغه چا لپاره چې د هدایت پیروي وکړي) [طه سورت : ایت 47].

او جنت: د سلامتیا کور دی:

(۞ لَهُمْ دَارُ السَّلَامِ عِندَ رَبِّهِمْ)

(۞ لَهُمْ دَارُ السَّلَامِ عِندَ رَبِّهِمْ)

(د دوی لپاره د خپل رب په نیز د سلامتی کور دی) [الأنعام سورت: ایت 127].

او الله -تبارک وتعالی- به په جنت کې په خپلو بندګانو سلام وایي:

(سَلَامٌ قَوْلًا مِّن رَّبٍّ رَّحِيمٍ)

(سَلَامٌ قَوْلًا مِّن رَّبٍّ رَّحِيمٍ)

(سلام دی (چې دوی ته به ویلی شي) ښکاره ویل د رب له جانبه، چې ډېر مهربان دی) [یس سورت: ایت 58].

او ملایکې هغو صالحو بندګانو ته سلام کوي کله چې د دوی روح اخلي او هغوی ته ډالۍ ورکوي:

(الَّذِينَ تَتَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ طَيِّبِينَ ۙ يَقُولُونَ سَلَامٌ عَلَيْكُمُ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ)

(الَّذِينَ تَتَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ طَيِّبِينَ ۙ يَقُولُونَ سَلَامٌ عَلَيْكُمُ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ)

(هغه کسان چې ملایک یې (روح) قبض کوي، په دې حال کې چې هغوی پاک وي، دوی به (ورته) وایي: پر تاسو دې سلام وي، تاسو جنت ته داخل شئ، په سبب د هغو (نېکو) عملونو چې تاسو به کول) [النحل سورت: ایت 32].

له هغې څخه ستا برخه ..

د الله له عبادت څخه د هغه د السلام –سبحانه و تعالى- په نامه عبادت کول دي: دا چې د مسلمان زړه او ژبه د مسلمانانو له هر ډول ضرر څخه سالم وي؛ ځکه رسول الله -صلى الله عليه وسلم- فرمايلي دي:

«المُسْلِمُ: مَنْ سَلِمَ المُسْلِمُوْنَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ، وَالمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا نَهَى اللهُ عَنْهُ»

«المُسْلِمُ: مَنْ سَلِمَ المُسْلِمُوْنَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ، وَالمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا نَهَى اللهُ عَنْهُ»

"مسلمان هغه څوک دی چې د ژبې او لاس څخه يې مسلمانان په امن وي، او مهاجر هغه څوک دی چې د الله –تعالى- لخوا منع شوي کړنې پرېږدي". [بخاري او مسلم روايت کړی].

د ضرر د مخنيوي تر کچې يې حق نه ادا کېږي، بلکې د دې ستر نوم حق په بشپړ ډول بايد ادا شي؛ رسول الله -صلى الله عليه وسلم- فرمايلي دي:

«إِنَّ السَّلَامَ: اسْمٌ مِنْ أَسْمَاءِ اللهِ -تَعَالَى-، وَضَعَهُ اللهُ فِي الأَرْضِ؛ فَأَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ»

«إِنَّ السَّلَامَ: اسْمٌ مِنْ أَسْمَاءِ اللهِ -تَعَالَى-، وَضَعَهُ اللهُ فِي الأَرْضِ؛ فَأَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ»

«السلام: د الله –تعالى- د نومونو څخه يو نوم دی، چې الله په ځمکه کې ايښی دی؛ نو تاسو په منځ کې سلام (سوله، سلامتيا) خپره کړئ». [صحيح حديث دی. بخاري په ادب المفرد کې روايت کړی].

او د سلام«السلام عليكم» له فضيلت څخه : دا دی چې دا د امن او سلامتيا کور ته رسوي، په صحيح روايت سره راغلي چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:

«لَا تَدْخُلُونَ الجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوْا، وَلَا تُؤْمِنُوْا حَتَّى تَحَابُّوْا، أَوَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوْهُ تَحَابَبْتُمْ؟ أَفْشُوْا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ»

«لَا تَدْخُلُونَ الجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوْا، وَلَا تُؤْمِنُوْا حَتَّى تَحَابُّوْا، أَوَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوْهُ تَحَابَبْتُمْ؟ أَفْشُوْا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ»

«تاسو به جنت ته داخل نه شئ تر څو مو چې ايمان نه وي راوړی، او تر هغه به مؤمن نه شئ تر څو چې يو له بل سره مينه ونه کړئ، ايا زه تاسو ته د داسې لارې لارښوونه ونه کړم کچيرته هغه ترسره کړئ خپل منځ کې به مو مينه زياته شي؟ خپل منځ کې سلام خپور کړئ». [مسلم روايت کړی].

وقفه.. (تم کېدل)

داسې نه ويل کيږي چې: السلام على الله! يعنې په الله تعالى دې سلام وي

ځکه سلام د الله لپاره دی او د هغه له طرفه دی، او کله چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- د صحابه کرامو څخه

واورېدل چې ويل يې: السلام على الله! رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:
«إِنَّ اللهَ هُوَ السَّلَامُ، وَلَكِنْ قُوْلُوْا: التَّحِيَّاتُ لِلهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللهِ الصَّالِحِينَ.
«إِنَّ اللهَ هُوَ السَّلَامُ، وَلَكِنْ قُوْلُوْا: التَّحِيَّاتُ لِلهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللهِ الصَّالِحِينَ.
«يقينا الله سلام دى، مګر ووايئ: ثنا،ستاينې او پاکي الله لره دي،اى نبي ! پرتا دې سلام،د الله رحمت او برکتونه وي، پر مونږ او دالله پر نيکو بندګانو دې سلام وي، شاهدي ورکوم چې بې له الله پرته بل معبود نشته او شاهدي ورکوم چې محمد -صلى الله عليه وسلم- د الله بنده او رسول دى.
أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُوْلُهُ»
أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُوْلُهُ»
شاهدي ورکوم چې له الله پرته بل معبود نشته او شاهدي ورکوم چې محمد -صلى الله عليه وسلم- د الله بنده او رسول دى». [بخاري روايت کړى او مسلم هم په همدې ډول روايت کړى].
وفي رواية: «فَإِنَّكُمْ إِذَا قُلْتُمُوْهَا أَصَابَتْ كُلَّ عَبْدٍ لِلهِ صَالِحٍ فِي السَّمَاءِ وَالأَرْضِ»
او بل روايت کې راغلي: «فَإِنَّكُمْ إِذَا قُلْتُمُوْهَا أَصَابَتْ كُلَّ عَبْدٍ لِلهِ صَالِحٍ فِي السَّمَاءِ وَالأَرْضِ»

"که تاسو دا وواياست، دا به په اسمانونو او ځمکه کې د الله هر نیک بنده ته ورسیږي". [بخاري او مسلم روایت کړی].

اې الله، ته سلام يې، او ستا له طرفه سلامتيا ده، ته د برکت والا يې، اې د عظمت او عزت خاونده.

اې الله! ماته زما دين سم (برابر) کړه، هغه چې زما د هرې چارې ساتونکی (بچ کوونکی) دی، او ماته زما دنيا سمه (برابره) کړه، هغه چې زما ژوند پکې دی، او ماته زما آخرت سم (برابر) کړه، هغه چې زما ورته ښه ګرځېدل دي، او مور د سلام کور ته داخل کړه، اې زمور ربه! ته په هر څه قادر يې.

16

المُؤْمِنُ (امن ورکونکی) ذات -جل جلاله-

د غرونو له څوکو څخه: د خلاصون لمر ځليږي، او همدارنګه د غونډيو په څنډو کې: د رنا هيله ځليږي، او د غم په هره دروازه کې د خوښۍ ټکاری کيږي.

سترګې خلاصې کړه، او لاسونه پورته کړه، پر خپل ځان باندې انديښنې سره مرسته مه کوه، مه پريږده چې نا اميدي ستا خوا ته راشي؛ دلته داسې ذات شته چې تا ته امنيت بخښي، او تا ته ريښتيا وايي.. هغه المُؤْمِنُ – جل و علا – دی.

کب، شارک، مرغان او ځناوران؛ ټول المؤمن -سبحانه وتعالى- څخه د خوندیتوب او امان امید لري.

نو المؤمن (امن ورکونکي) - جل وعلا - ته رجوع وکړه، او هغه ته د خپل حالت شکايت وکړه؛ ځکه د هغه خلاصول د

بريښنا څخه هم ګرځندي دي، او هغه لره په هره شيبه کې لطفونه او مهربانيانې دي .

المؤمن – جل وعلا - د الله –عزوجل- له نيکو نومونو څخه يو نوم دی؛ او الله فرمايلي دي:

(هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ)

(هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ)

(دغه الله هغه ذات دی چې نشته هېڅ حق معبود مګر هم دی دی، چې (حقيقي) بادشاه دی، ښه پاك دی، سلامتي ورکوونکی (او) امان ورکوونکی دی) [الحشر سورت: ايت 23].

د (المؤمن) نوم په قرآن کريم کې په يو آيت کې ذکر شوی دی، او دغه نوم: د ويريدونکو، اميد لرونکو لپاره امان او د غمڅلو لپاره خلاصون دی.

وقفه (تم کېدل) ... د المؤمن د نوم له سيوري لاندې:

علماوو ويلي دي: المؤمن دوه معناوې لري:

لومړی: تصديق دی، او تر ټولو لوی تصديق له هغه وخته چې الله مخلوقات پيدا کړي ترڅو چې قيامت ولاړ شي: د الله –جل وعلا- تصديق پر خپل ځان باندې دی، او پر خپل ځان د وحدانيت او يوازې د هغه معبوديت باندې ګواهي، او په هر هغه څه چې د خپل کمال او لوړو صفتونو ستاينه کول، الله – تبارک و تعالی- د خپل ځان په اړه فرمايلي:

(شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ)

(شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ)

(الله ګواهي ورکړي ده د دي خبرې چې يقيناً نشته هېڅ لايق د عبادت مګر هم دی دی) [آل عمران سورت: ايت 18] ؟ دا د لوی پادشاه لخوا د غورو ګواهيو څخه دي چې صادرې شوې دي، او هغه: الله رب العالمين دی؛ تر ټولو لوی او غوره هغه څه چې د هغه په اړه ګواهي ورکول شوي، او هغه: د الله -تبارک و تعالی- وحدانيت، او د هغه لپاره د دين اخلاص، او د عدالت ټينګول دي.

او زه ګواهي ورکوم چې له هغه پرته بل رب نشته

ډېر سخي او ډېر رحم کونکی دی، له هغه څخه سوال او دعا غوښتل کيږي او هغه هيله ورکوي.

هغه -عزوجل- دی چې د خپلو خبرو او وعدو تصديق کوي:

(وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ قِيلًا)

(وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ قِيلًا)

(او له الله نه په خبره کې څوك زيات ريښتينی دی؟!) [النساء سورت: ايت 122].

او د خپلو پيغمبرانو تصديق يې وکړ او د هغوی د لاسونو له لارې يې نا اشنا نښانې او معجزې وښودلې:

(قَدْ جِئْتُكُم بِآيَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ)

(قَدْ جِئْتُكُم بِآيَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ)

(يقيناً ما تاسو ته ستاسو د رب له طرفه لويه نښه راوړې ده) [آل عمران سورت: ايت 49] ،

(وَأَتَيْنَاكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ)

(وَأَتَيْنَاكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ)

(او مونږ تا ته حق راوړی دی او بېشکه مونږ یقینًا رښتینی یو) [الحجر سورت: ایت 64].

او د خپلو بندګانو لپاره په دنیا کی د بریا تصدیق، او په ځمکه کي واکمني، او په آخرت کي د اجر ژمنه کړې ده، هغه –جل و علا- فرمایي:

(ثُمَّ صَدَقْنَاهُمُ الْوَعْدَ فَأَنجَيْنَاهُمْ وَمَن نَّشَاءُ وَأَهْلَكْنَا الْمُسْرِفِينَ)

(ثُمَّ صَدَقْنَاهُمُ الْوَعْدَ فَأَنجَيْنَاهُمْ وَمَن نَّشَاءُ وَأَهْلَكْنَا الْمُسْرِفِينَ)

(بیا مونږ له دوی سره وعده رښتیا کړه، نو مونږ دوی ته نجات ورکړ او هغه چا ته چې زمونږ اراده (د هغوی د نجات) وه او له حد نه تېرېدونکي مو هلاک کړل) [الأنبياء سورت: ایت 9].

او د کافرانو لپاره په دنیا او آخرت کې د عذاب او ذلت تصدیق کوي ځرنګه چې هغوی سره وعده شوې ده، هغه – جل و علا- فرمایي:

(وَنَادَىٰ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابَ النَّارِ أَن قَدْ وَجَدْنَا مَا وَعَدَنَا رَبُّنَا حَقًّا فَهَلْ وَجَدتُّم مَّا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا ۖ قَالُوا نَعَمْ ۚ فَأَذَّنَ مُؤَذِّنٌ بَيْنَهُمْ أَن لَّعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ)

(وَنَادَىٰ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابَ النَّارِ أَن قَدْ وَجَدْنَا مَا وَعَدَنَا رَبُّنَا حَقًّا فَهَلْ وَجَدتُّم مَّا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا ۖ قَالُوا نَعَمْ ۚ فَأَذَّنَ مُؤَذِّنٌ بَيْنَهُمْ أَن لَّعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ)

(او جنتیان به دوزخیانو ته اواز وکړي چې یقینًا مونږ هغه وعده چې زمونږ رب له مونږ سره کړې وه حقه وموندله، نو

ایا تاسو (هم) هغه وعده حقه وموندله چې ستاسو رب (له تاسو سره) کړې وه؟ هغوی به ووایي: هو! نو د دوی په مینځ کې به یو اعلان کوونکی اعلان وکړي چې د الله لعنت په ظالمانو باندې دی) [الأعراف سورت: ایت 44].

او د الله –تبارک و تعالی- خبرتیاوې ټولې ریښتیا دي.

ای الله! زه تا باندې باور لرم ای زما ربه ... او زما لپاره هیڅ کومه دروازه نشته پرته ستا له دروازې څخه

او الله –سبحانه و تعالی- هغه کسان خوښوي چې په خپلو وعدو او خبرونو کې ریښتیني وي:

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ)

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ)

(ای هغو کسانو چې ایمان یې راوړی دی! تاسو له الله نه ووپرېږئ او له ریښتینو سره ملګري شئ) [التوبة سورت: ایت 119].

او دویم یې: امن او امان دی، او هغه د وېرې ضد دی،

(وَآمَنَهُم مِّنْ خَوْفٍ)

(وَآمَنَهُم مِّنْ خَوْفٍ)

(او دوی ته یې له وېرې نه (د ساتلو لپاره) امن (او بې خوفي) ورکړې ده) [قریش سورت: ایت 4].

خلک د ناروغۍ له وېرې، د درملو د نشتوالي، د دښمنانو د تسلط، بې وزلۍ او یا د تیار مرګ تر منځ شتون لري؛ تاسو ګورئ چې دوی د خوراکي توکو د رانیولو په لټه کې دي، قلعې او کلاګاني جوړوي، روغتونونه جوړوي، بندونه

جوړوي، او کمزوري خلک او هیوادونه د امنیت لپاره ځواکمنانو ته پناه وړي.

او په څو شیبو کې دغه ځواک نړیږي، او کارونه بنکاره کیږي، او د دوی سره هیڅ شی نه پاتې کیږي پرته له دې چې مؤمن –سبحانه و تعالى- ته پناه ویسي؛ هغه خپلو بندګانو ته امن ورکونکی دی، دوی له هغه څخه تښتې او بیا ورته راستانه کیږي، هغه د دوی او د ټولو کایناتو خالق دی، د بنده ګانو ټولې چارې د هغه په لاس کې دي.

او کله چې د الله –عزوجل- عذاب پر کوم قوم راشي؛ هیڅوک نشته چې له هغه څخه یې خوندي کړي، او بشر واک نلري چې په شا یې واړوي:

(أَأَمِنتُم مَّن فِي السَّمَاءِ أَن يَخْسِفَ بِكُمُ الْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ تَمُورُ (16) أَمْ أَمِنتُم مَّن فِي السَّمَاءِ أَن يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا ۖ فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نَذِيرِ (17))

(أَأَمِنتُم مَّن فِي السَّمَاءِ أَن يَخْسِفَ بِكُمُ الْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ تَمُورُ (16)

(ایا تاسو په امن (او بې وېرې) شوي یئ له هغه ذات نه چې په اسمان کې دی، له دې نه چې هغه تاسو په ځمکه کې بنکته ننباسي، بیا دغه (ځمکه) ناڅاپه لړزان شروع کړي.

أَمْ أَمِنتُم مَّن فِي السَّمَاءِ أَن يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا ۖ فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نَذِيرِ (17))

(ایا تاسو له هغه ذات، نه چې په اسمان کې دی په امن (او بې وېرې) شوي یئ، له دې نه چې پر تاسو باندې د کانو باران

راخوشې کړي، نو تاسو به ژر پوه شئ چې زما وېرول څنګه دي) [الملك سورت: ايتونه 16-17].

دريم ځايونه:

خلک په دريو ځايونو کې امنيت لټوي، او ټول يې د المؤمن -عزوجل- په لاس کې دي، چې په هر څه قادر دی، او هغه نه ورکوي مګر يوازې خپلو پرهېزګارو اولياوو ته يې ورکوي:

لومړی ځای: په دنيا کې هر اړخيز امنيت،

(وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ)

(وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ)

(او که چېرې د کليو اوسېدونکو ايمان راوړی وَی او پرهېزګاره شوي وَی (، نو) مونږ به خامخا په دوي باندې له اسمان او زمکې نه برکتونه پرانستلي وی) [الأعراف سورت: ايت 96].

او دويم ځای: د ځنکدن په وخت کې د امنيت غوښتنه کوي، او کله چې د مرګ ملايک راښکته کيږي، او په برزخ کې کله چې دوه ملايکې وګوري.

نو دلته د مومنانو لپاره امنيت او ښه زيری راځي:

(إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ)

(إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ)

(بېشكه هغه كسان چې (په ربښتيا) يې ويلي دي: زمونږ رب الله دى، بيا ټينګ ولاړ وي (نو) په دوى ملايك نازليږي چې تاسو مه وېرېږئ او مه غمګين كېږئ او تاسو د هغه جنت زېرى واخلئ چې تاسو سره به يې وعده كولى شوه) [فصلت سورت: ايت 30].

او دريم ځاى: په آخرت كې د لويې ويريې په وخت كې دى؛ چيرته چې د پرهېزګارانو لپاره ترټولو لوى امنيت دى، الله - عزوجل - فرمايي:

(لَا يَحْزُنُهُمُ الْفَزَعُ الْأَكْبَرُ وَتَتَلَقَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ هَٰذَا يَوْمُكُمُ الَّذِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ)

(لَا يَحْزُنُهُمُ الْفَزَعُ الْأَكْبَرُ وَتَتَلَقَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ هَٰذَا يَوْمُكُمُ الَّذِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ)

(دوى به هغه تر ټولو لويه وېره نه غمجن كوئ او له دوى سره به ملايك ملاقات كوي (او وايي به:) دا ستاسو هغه ورځ ده چې تاسو ته به يې وعده دركولى شوه) [الأنبياء سورت: ايت 103].

او امنيت يوازې موحدينو ته وركول كيږي:

(مَن جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِّنْهَا وَهُم مِّن فَزَعٍ يَوْمَئِذٍ آمِنُونَ)

(مَن جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِّنْهَا وَهُم مِّن فَزَعٍ يَوْمَئِذٍ آمِنُونَ)

(هغه څوك چې يوه نېكي (د توحيد كلمه) راوړي، نو د هغه لپاره له هغې نه غوره (بدله) ده او دوى به د دغې ورځې

د سختې وېرې نه په امان (امن والا) وي) [النمل سورت: ايت 89].

او ستا امنيت به ستا د ايمان په اندازه وي؛ ځکه الله – عزوجل- فرمايي:

(الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُم بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُم مُّهْتَدُونَ)

(الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُم بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُم مُّهْتَدُونَ)

(هغه کسان چې ايمان يې راوړی دی او له خپل ايمان سره يې ظلم (شرك) نه دی ګډ کړی (، نو) دغه کسان دي چې د همدوی لپاره (له عذاب نه) امن (بچاو) دی او دغه کسان هدايت موندونکي دي) [الأنعام سورت: ايت 82].

په هغه کې ستا برخه ...

نو؛ د مومنانو لپاره د دې لوی نوم له ثمرو څخه: دا دي چې دوی پوه شي چې الله –عزوجل- په سختيو، مصيبتونو او آفتونو کې د دوی ساتنه کوي، او پدې هم پوه شي چې بدله د عمل له جنس څخه ده، نو دوی د خلکو له شر او لالچونو څخه خوندي دي؛ او هغه امان په لرلو سره چې له الله سره دی ليوالتيا لري، او د دې ويره لري چې د قيامت په ورځ به له دوی څخه امنيت او خوندیتوب واخيستل شي.

د رسول الله -صلى الله عليه وسلم- څخه په صحيح سند سره روايت دی چې هغه وفرمايل:

«أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِالمُؤْمِنِ؟ مَنْ أَمِنَهُ النَّاسُ عَلَى أَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ، وَالمُسْلِمُ: مَنْ سَلِمَ النَّاسُ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ»
«أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِالمُؤْمِنِ؟ مَنْ أَمِنَهُ النَّاسُ عَلَى أَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ، وَالمُسْلِمُ: مَنْ سَلِمَ النَّاسُ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ»
«ایا زه تاسو ته د مؤمن په اړه خبر درنکړم؟ څوک چې هغه سره خلک خپل مال او ځان په امن کې و ګڼي، او مسلمان هغه څوک دی چې خلك د هغه د ژبې او لاس له شره په امن کې وي». [صحيح حديث دی. احمد په مسند کې روایت کړی دی].

ای الله! مور په خپلو وطنونو کې خوندي ولره ... ای الله! زمور ویره په امنیت بدله کړه، زمور عملنامه په ښي لاس راکړه، او زمور حساب اسانه کړه.

17

ساتونکی او نګهبان -جل جلاله-

دا پیغام هر هغه چا ته دی چې له ژونده ستړی او تنګ شوی وي، او وخت ورباندې فشار راوړی وي، او دردونه يې څکلي وي.. مور تا ته زیری درکوو چې دلته د خلاصون لار شته او بریا نږدې ده، له سختیو وروسته راحت، او له سختۍ وروسته اسانتیا شته.

هلته روښانه هیله او ښه راتلونکی او ربښتینې ژمنه شتون لري:

(وَعْدَ اللَّهِ ۖ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ وَعْدَهُ)
(وَعْدَ اللَّهِ ۖ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ وَعْدَهُ)

(وعده کول د الله، الله د خپلې وعدې مخالفت نه کوي) [الروم سورت: ایت 6] ، آیا ستا مولا او پیدا کونکي ندي ویلې چې:

(وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا)

(وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا)

(او خاص د الله لپاره تر ټولو ښکلي نومونه دي، نو تاسو الله په دغو (نومونو) سره بلئ) [الأعراف سورت: ایت 180]، بیا کله چې هغه پدې نمونو سره وبلې؛ نو پایله به یې څه وي؟

(وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ)

(وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ)

(او ستاسو رب فرمایي: تاسو ما وبلئ چې زه ستاسو دعا قبوله کړم). [غافر سورت: ایت 60].

دلته مونږ د هغه -عزوجل- د یو له خورا ښکلي نومونو (المهیمن –جل وعلا-) په پیژندلو سره هغه ته نږدې کیدل غواړو :

د الله –عزوجل- پیژندنه د هغه په ډېرو ښکلو نومونو او صفتونو سره: د دین اصل، د لارښوونې اساس دی او تر ټولو غوره او واجب هغه څه دي چې زړونه یې لاسته راوړي، او نفسونه یې تر لاسه کوي، او عقلونه یې درک کوي.

د الحشر سورت په پای کې د الله –عزوجل- نوم (المهیمن) ذکر شوی دی:

(هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ)

(هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ)

(دغه الله هغه ذات دی چې نشته هېڅ حق معبود مګر هم دی دی، چې (حقيقي) بادشاه دی، ښه پاك دی، سلامتي ورکوونکی (او) امان ورکوونکی، او نګهبان (محافظ) دی). [الحشر سورت: ایت 23].

او زمونږ رب المهيمن – عزوجل- هغه: د خپل مخلوق په ټولو چارو او کارونو کې مسؤول دی؛ هغه د پټو کارونو او د سینو له رازونو ځخه خبر دی؛ هغه ذات چې هر څه يې په خپل علم سره راګیر کړي دي، د مخلوقاتو پر کارونو ګواه دی، د دوی په وینا او عمل کې د دوی څارنه کوي، د دوی هیڅ عمل له هغه ځخه پټ نه دی، او له هغه ځخه نه په ځمکه کې او نه په اسمان کې د ذرې په اندازه (شي) پټېدای شي:

(وَمَا يَعْزُبُ عَن رَّبِّكَ مِن مِّثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِن ذَٰلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ)

(وَمَا يَعْزُبُ عَن رَّبِّكَ مِن مِّثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِن ذَٰلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ)

(او ستا له رب ځخه نه په ځمکه کې او نه په اسمان کې د ذرې په اندازه (شی) هم نه پټېږي او نه له دې نه زیات وړوکی شی او نه له دې نه زیات غټ مګر په واضحه کتاب کې دي) [یونس سورت: ایت61].

دا د بنده حالات او د هغه د شپې او ورځې بدلونونه دي، د هغه پټه او ښکاره، د هغه اقامت او سفر؛ هغه ذات ته معلوم دي چې په غيبو باندې پوهه لري، او بنده پسې يې ليکلي دي:

(فَإِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى)

(فَإِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى)

(نو يقيناً هغه په پټه خبره او په ډېره پټه خبره هم پوهيږي) [طه سورت: ايت 7].

پټې مشورې او پټې خبرې د هغه لپاره ښکاره دي، او حتا ډيرې پټې خبرې هم د هغه لپاره روښانه دي.

هغه ساتونکی او نګهبان دی..

د منافقانو يوې ډلې دسيسې او پلانونه جوړول؛ نو هغه ذات چې په غيبو پوه دی د هغوی دسيسې يې ښکاره کړې، هغه – سبحانه و تعالی- فرمايی:

(يَسْتَخْفُونَ مِنَ النَّاسِ وَلَا يَسْتَخْفُونَ مِنَ اللَّهِ وَهُوَ مَعَهُمْ إِذْ يُبَيِّتُونَ مَا لَا يَرْضَىٰ مِنَ الْقَوْلِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطًا)

(يَسْتَخْفُونَ مِنَ النَّاسِ وَلَا يَسْتَخْفُونَ مِنَ اللَّهِ وَهُوَ مَعَهُمْ إِذْ يُبَيِّتُونَ مَا لَا يَرْضَىٰ مِنَ الْقَوْلِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطًا)

(دوی (خپل جرمونه) له خلقو نه ډېر پټوي او له الله نه يې نه پټوي، حال دا چې هغه (الله) له دوی سره وي کله چې دوی د شپې د هغې خبرې په باره کې مشورې کوي چې هغه يې نه خوښوي، او الله هغو عملونو لره چې دوی يې کوي، راګېروونکی دی) [النساء سورت: ايت 108].

له بدر څخه وروسته عمیر بن وهب او صفوان بن امیه د شپې د کعبې تر څنګ کیناستل؛ دوی د رسول الله -صلی الله علیه وسلم- د وژلو دسیسې جوړولې، نو الله خپل رسول د دوی په دسیسو او کړنو خبر کړ.

د اسمان پر عرش باندې حاکم او نګهبان دی ... د هغه د عزت لمخې ټول مخونه هغه ته احترام او سجده کوي

هو؛ هغه –جل و علا- ساتونکی او نګهبان دی، امانتدار، ګواه، او د خپل مخلوق پر اعمالو څارونکی دی.

ډاډه اوسه!

اې هغه څوک چې سترګې مو له اوښکو ډکې شوي! خپلې اوښکې پاکې کړه، او سترګې دې آرامې کړه، او آرام شه! ستا لپاره د کایناتو د خالق له خوا سرپرستي ده، او ستا لپاره د هغه د مهربانیو څخه پالنه ده.

او - اې بنده- ډاډه اوسه! قضاوت بشپړ شوی، انتخاب شوی، او مهربانۍ شوي دي.

څو واړي مونږ له مرګه وېرېدلي یو؛ خو مونږ مړه نشو؟!

څو واړي زمونږ پر مخ لارې تنګې شوې، رسۍ مو پرې شوې، او په مخونو کې مو افقونه تیاري شوي؛ خو وروسته بیا بریا او کامیابي، خیر او زیري راغلي؟!

(قُلِ اللَّهُ يُنَجِّيكُم مِّنْهَا وَمِن كُلِّ كَرْبٍ ثُمَّ أَنتُمْ تُشْرِكُونَ)

(قُلِ اللَّهُ يُنَجِّيكُم مِّنْهَا وَمِن كُلِّ كَرْبٍ ثُمَّ أَنتُمْ تُشْرِكُونَ)

(ته (ورته) ووايه: الله تاسو ته له دغه (مصيبت) نه نجات درکوي او له هر غم نه هم، بيا (هم) تاسو شرك کوئ) [الأنعام سورت: ايت 64].

څو واړي زمونږ پر وړاندي نړۍ تياړي شوې، او سره له دې چې آسمانونه او ځمکې پراخه دي خو بيا هم زمونږ لپاره تنګ شوي وو؛ نو دا دی عمومي خير او اسانتياوې راغلې؟!

(وَإِن يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ ۖ وَإِن يُرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ ۚ يُصِيبُ بِهِ مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۚ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ)

(وَإِن يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ ۖ وَإِن يُرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ ۚ يُصِيبُ بِهِ مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۚ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ)

(او که چېرې الله تا ته څه تکليف درورسوي، نو له هغه نه غير هيڅوك هغه (تکليف) لره لرې کوونکی نشته او که چېرې هغه له تا سره د خير اراده وکړي، نو د هغه فضل لره هيڅ منع کوونکی نشته، په خپلو بنده ګانو کې چا ته چې وغواړي ورسوي يې او هماغه ښه بخښونکی، بې حده رحم کوونکی دی) [يونس سورت: ايت 107].

زمونږ رب المهيمن -عز وجل- دی، او ټول جلال عزت هغه لره دي، بريا او غلبه هغه لره ده، او خلاصون د هغه له لارې ترسره کيږي.

ابن کثير له وهب بن منبه څخه يو نثر نقل کړی چې وايي: الله -تبارک و تعالى- په خپلو ځينو کتابونو کې فرمايي: (زما په عزت او جلال قسم! هيڅ بنده پر ما منګولې نه خښوي،

مګر داچې اسمانونه او ځمکه هغه ته نږدې کیږي، او د هغې تر منځ هغه لپاره د وتلو لاره پیدا کوي، او زما په عزت او جلال قسم! هیڅ بنده زما ځخه پرته په نورو باندې منګولې نه خښوی؛ مګر دا چې ځمکه د هغه د پښو لاندې خړوب کړي).

ستا عظمت له منځه نه ځي ای مهیمن ذاته ... ستا پادشاهي همېشنۍ او نوی ده ... او ستا حکم په هر کار کې نافذ دی ... او هغه کې به یوازې هغه څه کیږي چې ته یې غواړې

زه پادشاهانو ته لاړم، او هرې دروازې ته لاړم ... هغه باندې قوي او سخت نګهبانان مقرر دي ... خو ستا دروازه د سخاوت کان دی ... ای هغه ذاته؛ چاته چې شړل شوی بنده تلل غواړي

د نجات رسی...

زمونږ رب -عزوجل – خپل کتاب چې: قرآن کریم دی پر پخوانیو کتابونو باندې یې غالب او محافظ توصیف کړی دی:

(وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ)

(وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ)

(او (ای نبي!) مونږ تا ته کتاب په حقه سره نازل کړی دی، چې د هغو کتابونو تصدیق کوونکی دی چې له ده نه مخکې دي او د هغوی محافظ دی)، [المائدة سورت: ایت 48].

قرانکریم مخکنې کتابونو باندې حاکم دی؛ هغه کې یې هغه څه سره راوستي چې په هغو کې غوره وو، او هر هغه څه

چې په مخکنیو کتابونو کې منسوخ شوي دي هغه څه دي چې قرآن نسخ کړي دي، او بني اسرائیلو ته یې هغه څه وویل چې دوی په هغه کې اختلاف درلود، او د هغوی تحریف یې روښانه کړ، او پخوانیو کتابونو چې کوم حقایق په ځان کې رانغاړلي وو هغه یې روښانه کړل.

او هیڅ مسلمان په دې باندې ایمان نلري مګر دا چې د الله –سبحانه و تعالى- کتاب د هغه په سینه کې مینه او خوښي پیدا کوي؛ او هغه د الله ثنا او د هغه د لارښوونې مننه ادا کوي؛ او دا هغه څه دي چې هر انسان یې تمه لري، او مومن یې په هر رکعت کې غوښتنه کوي: (اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ)

(ته مونږ ته سَمَه (نېغه) لاره وښایَه) [الفاتحة سورت: ایت 6].

اې نګهبان ذاته! مونږ ته د هدایت کوونکو سره هدایت وکړه، او زمونږ متولي شه د هغه خلکو سره چې ته یې متولي یې، او مونږ ته او زمونږ مور او پلار او ټولو مسلمانانو ته بخښنه وکړه.

18

پر ټولو غالب -جل جلاله-

حاکم په "المستدرک" کې د عمر بن الخطاب -رضي الله عنه- په حواله لیکلي دي: کله چې شام ته راغی، کله چې د اوبو نهر ته ورسید نو عمر له خپل اوښ څخه ښکته شو او چپلکې یې وویستلې، بیا یې د اوښ قیضه ونیوله او د ابو له نهر څخه تیر شو.

ابو عبيده بن الجراح ورته وويل:

اې امير المومنين، تاسو ددې منطقې د خلکو له عرف او عادت خلاف لوی کار وکړ!

تا خپلې چپلکې وویستلې، بیا دې اوښ وړاندې کړ، او له نهر څخه تیر شوې.

نو عمر په خپل لاس د ابو عبیده سینه ووهله؛ او ویې ویل: اوه! اې ابو عبیده! که پرته له تا څخه بل چا ویلی وای.

تاسو تر ټولو کم خلک وئ، نو الله تاسو ته په اسلام سره عزت درکړ، نو پرته له اسلام څخه که عزت ولټوئ، الله – سبحانه و تعالی- به تاسو ذلیل کړي.

الله -تبارك وتعالى- فرمايلي:

(مَن كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا)

(مَن كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا)

(هر هغه څوك چې هغه عزت غواړي، نو خاص الله ته دی ټول عزت) [فاطر سورت: ایت 10].

زمونږ رب –سبحانه و تعالی- د خپل ځان په صفت کې داسې فرمایي:

(وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ)

(وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ)

(او بېشکه ستا رب خامخا هم هغه ښه غالب، بې حده رحم کوونکی دی) [الشعراء سورت: ایت 9]،

(لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ)

(لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ)

(نشته هېڅ لايق د عبادت مګر هم دی دی، چې ډېر غالبه، ښه حکمت والا دی) [آل عمران سورت: ایت 6]، او هغه مور ته له اوو اسمانونو څخه پورته امر وکړ چې پدې باندې پوه شئ او ډاډه اوسئ:

(وَاعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ)

(وَاعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ)

(او پوهه شه چې یقیناً الله ډېر غالب، ښه حکمت والا دی) [البقرة سورت: ایت 260].

او زمور غالب رب – تبارک و تعالی -؛ هغه ذات دی چې د عزت ټولې معناوې – که هغه وصف وي او یا بادشاهي- یې په خپل ځان کې را جمع کړي دي، او هغه –سبحانه و تعالی- وفرمایل:

(مَن كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا)

(مَن كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا)

(هر هغه څوك چې هغه عزت غواړي، نو خاص الله ته دی ټول عزت) [فاطر سورت: ایت ۱۰].

هغه د غلبې وياړ لري؛ هغه پر خپلو دښمنانو غالب او د هغوی ماتونکی دی.

هغه د منع کولو وياړ لري؛ د هغه د مخلوقاتو څخه هیڅوک هغه پاک ذات ته نشي رسیدلی، هغه په خپل ذات سره بې نیاز دی.

او هغه د ځواک ویاړ لري چې مشکلات د هغه د ځواک په مقابل کې ناتوان دي، او سختۍ د هغه د ځواک په مقابل کې نرمې شوي دي.

هغه غالب او برلاسی –سبحانه و تعالی- دی؛ د خپلو بندګانو څخه چې هر چاته وغواړي عزت ورکوي.

هغه غالب او برلاسی –سبحانه و تعالی- دی؛ داسې ذات چې د هغه ګاونډي ته ضرر نه رسیږي، او د هغه پیروان نه ذلیل کیږي.

او هغه غالب او برلاسی ذات دی ... نا شوني ده چې د واک څښتن ته څه شی ضرر ورسولای شي ... او هغه غالب ذات دی او په خپل قدرت سره برلاسی دی ... چې دغه یې دوه صفتونه دي

او هغه غالب ذات دی کوم چې د هغه وصف دی ... او عزت لپاره دري معناوي دي ... او دا د هغه پاک ذات لپاره کامل صفتونه دي ... چې له هر اړخ څخه نیمګړیتا نلري

د غالب ذات پناه ګاه:

او کله چې مؤمنان پوهه شول او باور یې وکړ چې عزت یوازې د هغه –الله- له طرفه دی؛ هغه عزیز ذات لپاره یې عاجزي غوره کړه،او هغه ته یې مخونه واړول، دوی د هغه پناه ګاه ته پناه یوړه، د هغه تر څنګ یې پناه واخیستله، او د هغه څخه یې د عزت غوښتنه وکړه؛ ځکه چې دوی د هغه – عزوجل- دغه وینا تلاوت کړې ده:

(مَن كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا)

(مَن كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا)

(هر هغه څوك چې هغه عزت غواړي، نو خاص الله ته دى ټول عزت) [فاطر سورت: ايت 10].

المداينې په خپل كتاب كې ذكر كړي دي چې وايي: «د يمن له خلكو څخه يو سړى حجاج ته راغى او د هغه ورور محمد بن يوسف څخه يې شكايت وكړ او په منبر كې له حجاج سره مخامخ شو، نو ورته پاڅېد؛ او د هغه د ورور محمد څخه يې شكايت وكړ، نو حجاج د هغه د بندي كيدو امر وكړ، او كله چې له منبر څخه ښكته شو؛ هغه يې راوغوښت په داسې حال كې چې هغه باندې په غوسه و، نو ورته يې وويل: تا څنګه جرأت وكړ چې زما د ورور شكايت وكړې؟! هغه ورته وويل: په الله قسم چې زه د الله په وړاندې ستا له ورور څخه پر تا د عزت ډير حقدار يم، حجاج وويل: هغه پرېږدئ».

ماته په ژوند كې د ذلت په پياله كې اوبه مه راكوئ ... ماته د مړغوني اوبه عزت سره راكړئ

او هر څومره چې د مسلمان په زړه كې دغه نوم لوى شي، او په خپل ژوند كې د هغه د لاسته راوړلو لپاره كار وكړي؛ دغه لاسته راوړنه به يې زياته وي.

(وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ)

(وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ)

(او عزت (خو) خاص د الله لپاره دى او د هغه د رسول لپاره دى او د مومنانو لپاره دى) [المنافقون سورت: ايت 8].

تر ټولو عزتمند خلک: پیغمبران دي، بیا له هغوی څخه وروسته هغه مؤمنان چې د دوی پیروي کوي.

نو؛ لدې کبله په دنیا او آخرت کې عزتمند کس نشته پرته لدې چې الله تعالی هغوی ته عزت ورکړی وي.

(قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَن تَشَاءُ وَتَنزِعُ الْمُلْكَ مِمَّن تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَن تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَن تَشَاءُ ۖ بِيَدِكَ الْخَيْرُ ۖ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ)

(قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَن تَشَاءُ وَتَنزِعُ الْمُلْكَ مِمَّن تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَن تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَن تَشَاءُ ۖ بِيَدِكَ الْخَيْرُ ۖ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ)

(ته ووایه: ای الله!د بادشاهی مالکه! ته بادشاهي ورکوې هغه چا ته چې وغواړې او بادشاهي ببرته اخلې له هغه چا نه چې وغواړې، چا ته چې وغواړې عزت ورکوې او چا ته چې وغواړې ذلت ورکوې، هم ستا په لاس کې خیر دی، بېشکه ته په هر شي باندې ښه قادر یې) [آل عمران سورت: ایت 26].

د هغو کسانو لپاره چې د عزت په لټه کې دي ..

نو څوک چې له الله پرته بل چا باندې د عزت غوښتونکی وي، نو هغه پر موقتي او فاني واکمنۍ، او قدرت ویاړي.

او هغه به څوک وي چې د الله په مقابل کې راپورته شي او له هغه سره مبارزه وکړي او ماته ورکړي؟! د فرعون قوم په فرعون باندې عزت غوښته:

(فَأَلْقَوْا حِبَالَهُمْ وَعِصِيَّهُمْ وَقَالُوا بِعِزَّةِ فِرْعَوْنَ إِنَّا لَنَحْنُ الْغَالِبُونَ)

(فَأَلْقَوْا حِبَالَهُمْ وَعِصِيَّهُمْ وَقَالُوا بِعِزَّةِ فِرْعَوْنَ إِنَّا لَنَحْنُ الْغَالِبُونَ)

(نو هغوی خپلي رسۍ او امساګاني وغورځولي او ویي ویل:د فرعون په عزت سره، بېشکه مونږ، خامخا همدا مونږ غالب یو) [الشعراء سورت: ایت 44]، نو پایله یې څه وه؟

(فَأَلْقَىٰ مُوسَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ)

(فَأَلْقَىٰ مُوسَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ)

(نو موسىٰ خپله امسا وغورځوله، نو ناڅاپه هغې هغه څه ښوی تېرول چې دوی په دروغه جوړ کړي وو) [الشعراء سورت: ایت 45].

ډېرى خلک د کافرانو او د دین دښمنانو سره عزت لټوي، خو دغو خلکو د الله –عزجل- قدر نه دی کړی، او الله یې په حق سر نه دی پېژندلی! که نه نو، دغه خلک به ددوی له سترګو وغورځي چې دوی ورته وفادار دي؛ دوی که هر څومره ځواکمن وي او د هغوی د پلویانو شمېر ډېر وي؛ د الله د عزت، ځواک، جبروت او تسلط په مقابل کې هیڅ څه هم نه دي.

او الله –عزوجل- دوی ته وویل هغه عزت او خوند چې هغوی یې په لټه کې دي له بل چا سره به یې ونه مومي، بلکې د دوی حالت د منافقانو په شان شو؛ د دوی ظاهري بڼې له باطن سره توپیر درلود.

(بَشِّرِ الْمُنَافِقِينَ بِأَنَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا (138) الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِن دُونِ الْمُؤْمِنِينَ ۚ أَيَبْتَغُونَ عِندَهُمُ الْعِزَّةَ فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا (139))

(بَشِّرِ الْمُنَافِقِينَ بِأَنَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا (138)

(منافقانو ته زېرى وركړه چې بېشكه د دوى لپاره دېر دردوونكى عذاب دى.

الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِن دُونِ الْمُؤْمِنِينَ ۚ أَيَبْتَغُونَ عِندَهُمُ الْعِزَّةَ فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا (139)

هماغه كسان چې له مومنانو پرته كافران په دوستۍ نيسي، آيا د هغو په خوا كې عزت لټوي؟ حال دا چې عزت خو ټول الله سره دى. [النساء سورت: ايتونه 138-139].

او ځينې يې په خپل ځان او خپلې قبيلې وياړي، د امام احمد په مسند كې له ابى بن كعب -رضي الله عنه- څخه روايت دى چې وايي: دوه كسانو د رسول الله -صلى الله عليه وسلم- په زمانه كې خپل نسب بيان كړ؛ يو يې وويل: زه فلانى د فلاني زوى د فلاني زوى يم، ته څوک يې؟ ته بې مورە يې (د هيڅ زوى نه يې)!

رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:

«انْتَسَبَ رَجُلَانِ عَلَى عَهْدِ مُوْسَى -عليه السلام- ؛ فَقَالَ أَحَدُهُمَا: أَنَا فُلَانُ ابْنُ فُلَانٍ، حَتَّى عَدَّ تِسْعَةً، فَمَنْ أَنْتَ؛ لَا أُمَّ لَكَ؟! قَالَ: أَنَا فُلَانِ بْنُ فُلَانِ ابْنِ الإِسْلَامِ».

«انْتَسَبَ رَجُلَانِ عَلَى عَهْدِ مُوْسَى -عليه السلام- ؛ فَقَالَ أَحَدُهُمَا: أَنَا فُلَانُ ابْنُ فُلَانٍ، حَتَّى عَدَّ تِسْعَةً، فَمَنْ أَنْتَ؛ لَا أُمَّ لَكَ؟! قَالَ: أَنَا فُلَانِ بْنُ فُلَانِ ابْنِ الإِسْلَامِ».

«د موسى -عليه السلام- په زمانه کې دوه کسانو خپل نسب بيان کړو؛ يو يې وويل: زه فلانی د فلاني زوی يم، تر دې چې نهه پلرونه يې وشميرل، نو ته څوک يې؟ ته بې موره يې؟! هغه وويل: زه فلانی د فلاني زوی د اسلام زوی يم».

قال: «فَأَوْحَى اللهُ إِلَى مُوْسَى -عليه السلام- : أَنَّ هَذَيْنِ المُنْتَسِبَيْنِ؛ أَمَّا أَنْتَ أَيُّهَا المُنْتَمِي أَوِ المُنْتَسِبُ إِلَى تِسْعَةٍ: فِي النَّارِ ؛ فَأَنْتَ عَاشِرُهُمْ.

هغه وفرمايل: الله موسى -عليه السلام- ته وحې وکړه: چې دغه دوه تړاولرونکي دي؛ اې هغه کسه چې نهو پلرونو ته ځان منسوبوې: په دوزخ کې کې دي؛ او ته به د هغوی لسم شې.

وَأَمَّا أَنْتَ يَا هَذَا! المُنْتَسِبَ إِلَى اثْنَيْنِ: فِي الجَنَّةِ؛ فَأَنْتَ ثَالِثُهُمَا فِي الجَنَّةِ»

(او اې هغه کسه چې ځان دې دوو ته منسوب کړی: په جنت کې دي؛ او ته به په جنت کې د هغوی دريم کس شې). [صحيح حديث دی]

او ويل شوي دي: څوک چې په خپل منصب باندې نازيږي، نو هغه دې فرعون ته وګوري، او څوک چې په خپل مال باندې نازيږي، نو هغه دې قارون ته وګوري، او څوک چې خپل نسب باندې نازيږي، هغه دې ابولهب ته وګوري. پرته له شکه عزت په تقوا کې دی.

چا چې ويلي ربښتيايې ويلي دي: "نحن قوم أعزنا الله بالإسلام، فمهما ابتغينا العزة في غيره أذلنا الله".

"مورږ هغه قوم يو چې الله په اسلام سره عزت راکړی، نو هرکله مو چې په بل څه کې عزت ولټاوه، الله به مو ذليل کړي".

په دې زمانه کې د اسلامي امت د ذلت تر ټولو ستر لامل دا دی: چې پر الله –عزوجل- باندی په واقعي شکل ويارِ او افتخار نکوي.

هغه تا ته ويارِ درکوي ..

کله چې کافرانو رسول الله -صلى الله عليه وسلم- ته ګواښونه پيل کړل، او هغه ته يې بدې خبرې کولې، او خپل زور يې ښکاره کاوه؛ الله تعالى يو آيت نازل کړ تر څو خپل رسول –صلى الله عليه وسلم- ته تسليت ورکړي او هغه ته د ټولو انسانانو د کمزورئ په اړه خبر ورکړي، د الله –سبحانه و تعالى- پدې قول سره چې فرمايي:

(وَلَا يَحْزُنكَ قَوْلُهُمْ ۘ إِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا ۚ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ)

(وَلَا يَحْزُنكَ قَوْلُهُمْ ۘ إِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا ۚ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ)

(او د دوی وينا دې تا غمجن نه کړي، بېشکه عزت ټول خاص د الله لپاره دی، هم هغه ښه اورېدونکی، ښه پوهه دی) [يونس سورت: ايت 65].

او هر څومره چې ايمان ډير وي، په هماغه اندازه د مؤمن په زړه کې عزت او افتخار ډيريږي، او په هماغه اندازه يې د

بریا او غلبې ډاډ هم زیات وي؛ الله –سبحانه و تعالی- وفرمایل:

(وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ لَكُمْ وَلِتَطْمَئِنَّ قُلُوبُكُم بِهِ ۗ وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِندِ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ)

(وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ لَكُمْ وَلِتَطْمَئِنَّ قُلُوبُكُم بِهِ ۗ وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِندِ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ)

(او الله دا (مدد) نه دی ګرځولی مګر ستاسو لپاره زېرې او لپاره د دې چې ستاسو زړونه په دې مطمئن شي او نه دی مدد مګر د الله له جانبه، چې ډېر غالب، ډېر حکمت والا دی) [آل عمران سورت: ایت 126]، او الله -سبحانه وتعالی- فرمایلي-:

(وَلَيَنصُرَنَّ اللَّهُ مَن يَنصُرُهُ ۗ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ)

(وَلَيَنصُرَنَّ اللَّهُ مَن يَنصُرُهُ ۗ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ)

(او الله به خامخا ضرور د هغه چا مدد وکړي چې د هغه (الله) مدد کوي، بېشکه الله خامخا ډېر زورور، غالب دی) [الحج سورت: ایت 40].

چا چې ایمان ترلاسه کړ عزت یې ترلاسه کړ، او چا چې عزت ترلاسه کړ د الله –عزوجل- مینه یې ترلاسه کړه، هغه – سبحانه و تعالی - وفرمایل:

(فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ)

(فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ)

(نو ژر ده چې الله به داسې خلق راولي چې هغه (الله) به له دوی سره مینه کوي او دوی به له هغه (الله) سره مینه کوي، په مومنانو به ډېر نرمي کوونکي وي او په کافرانو باندې به ډېر سخت وي) [المائدة سورت: ایت 54].

ابن کثیر وایي: "ځوک چې دا خوښوي چې په دنیا او آخرت کې محبوب شي، نو هغه دې باید د الله –سبحانه و تعالی- په اطاعت پابند اوسي؛ پدې سره خپل هدف ترلاسه کولای شي؛ ځکه چې الله –سبحانه و تعالی- د دنیا او آخرت مالک دی، او ټول عزت د هغه لپاره دی، لکه څنګه چې هغه – سبحانه و تعالی - فرمایي:

(فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا)

(فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا)

(نو بېشکه عزت ټول د الله لپاره دی) [النساء سورت: ایت 139]".

ابراهیم الخواص -رحمه الله- ویلي: ځومره چې مؤمن د الله په امر باندې فخر وکړي، الله به هغه ته د عزت جامې وراغوندي، او د مؤمنانو په زړونو کې به د هغه عزت قائم کړي. دا د هغه –سبحانه و تعالی- وینا ده چې فرمایي:

(وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَٰكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ)

(وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَٰكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ)

(او عزت (خو) خاص د الله لپاره دی او د هغه د رسول لپاره دی او د مومنانو لپاره دی او لېکن منافقان پوهه نه لري) [المنافقون سورت: ایت 8]".

د عزت کلیاني (کلیدونه):

کله چې د عزت لاملونه ترلاسه شي، عزت هم محقق کیږي:

لومړی په ایمان سره؛ الله –عزوجل- وفرمایل:

(وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَٰكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ)

(وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَٰكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ)

(او عزت (خو) خاص د الله لپاره دی او د هغه د رسول لپاره دی او د مومنانو لپاره دی او لېکن منافقان پوهه نه لري) [المنافقون سورت: ایت 8].

مومنانو سره عاجزي کول؛ الله –عزوجل- وفرمایل:

(أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ)

(أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ)

(په مومنانو به ډېر نرمي کوونکي وي او په کافرانو باندې به ډېر سخت وي) [المائدة سورت: ایت 54].

او په بخښنې سره؛ رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمایل:

«مَا زَادَ اللهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ إِلَّا عِزًّا»[أخرجه مسلم].

«مَا زَادَ اللهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ إِلَّا عِزًّا»

"الله بنده ته په بخښنې سره نه ورکوي مګر د عزت زیاتوالی". [مسلم روایت کړی]

او الله ته په دعا کې پدې نوم سره نږدې کیدل ، نو دا د ابراهیم -علیه السلام- له دعاګانو څخه وه:

(رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلَّذِينَ كَفَرُوا وَاغْفِرْ لَنَا رَبَّنَا ۖ إِنَّكَ أَنتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ)

(رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلَّذِينَ كَفَرُوا وَاغْفِرْ لَنَا رَبَّنَا ۖ إِنَّكَ أَنتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ)

(اې زمونږه ربه! ته مونږ د کافران شويو خلقو لپاره (ځای د) فتنې مه ګرځوه او ته مونږ ته مغفرت وکړه اې زمونږ ربه! بېشکه هم دا ته ډېر غالب، ښه حکمت والا يې) [الممتحنة سورت: ايت 5]، او د عرش حمل کوونکي ملائکي مؤمنانو ته پر دې نوم دعا سره کړې ده:

(رَبَّنَا وَأَدْخِلْهُمْ جَنَّاتِ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدتَّهُمْ وَمَن صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ ۚ إِنَّكَ أَنتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ)

(رَبَّنَا وَأَدْخِلْهُمْ جَنَّاتِ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدتَّهُمْ وَمَن صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ ۚ إِنَّكَ أَنتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ)

(اى زمونږه ربه! او ته دوى د تل استوګنې هغو جنتونو ته ننباسه چې تا يې له دوى سره وعده کړې ده، او هغه څوك چې صلاحيت ولري د دوى له پلرونو او د دوى له ښځو او د دوى له اولادونو څخه (هغه هم ننباسه)، بېشکه ته، هم ته ښه غالب، ډېر حکمت والا يې) [غافر سورت: ايت 8].

او رسول الله -صلى الله عليه وسلم – چې به د شپې لخوا کله له خوبه وپرېده، نو ويل به يې:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ الوَاحِدُ القَهَّارُ، رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا العَزِيزُ الغَفَّارُ»

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ الوَاحِدُ القَهَّارُ، رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا العَزِيزُ الغَفَّارُ»
"له الله پرته بل معبود نشته، هغه یو دی، پر ټولو قادر دی، د اسمانونو او ځمکې او د هغو ټولو شیانو رب دی چې د دوی په منځ کې دی، غالب، بخښونکی دی". [حدیث صحیح دی. ابن حبان روایت کړی]

او پیغمبر - صلی الله علیه وسلم - یو سړي ته تعلیم ورکاوه چې کله هغه ته درد راشي باید د الله په عزتمندۍ سره د هغه عبادت وکړي؛ هغه محبوب -صلی الله علیه وسلم- ورته وفرمایل:

«اجْعَلْ يَدَكَ اليُمْنَى عَلَيْهِ، وَقُلْ سَبْعَ مَرَّاتٍ: بِاسْمِ اللهِ، أَعُوْذُ بِعِزَّةِ اللهِ وَقُدْرَتِهِ مِنْ شَرِّ مَا أَجِدُ وأُحَاذِر»

«اجْعَلْ يَدَكَ اليُمْنَى عَلَيْهِ، وَقُلْ سَبْعَ مَرَّاتٍ: بِاسْمِ اللهِ، أَعُوْذُ بِعِزَّةِ اللهِ وَقُدْرَتِهِ مِنْ شَرِّ مَا أَجِدُ وأُحَاذِر»

"خپل ښی لاس دې د درد پر ځای کېږده او اوه ځلې ووایه: : «بِاسْمِ اللهِ، أَعُوْذُ بِعِزَّةِ اللهِ وَقُدْرَتِهِ مِنْ شَرِّ مَا أَجِدُ وأُحَاذِر» په نوم د الله؛ د الله په عزت او ځواک سره د هغه څه له شر څخه پناه نیسم چې زه یې احساسوم او ځان تري ژغورم. [مسلم روایت کړی]

فکر وکړه!

هغه –تبارک و تعالی- خپل عزیز نوم له خپلو نورو نومونو سره ترلی دی: (قوی، حکیم، ټول پوه، ستایل شوی، بخښونکی، ډالۍ ورکوونکی او ځواکمن).

او دا - په الله قسم! - په مونږ باندې د هغه د رحمت، خير او احسان له کمال څخه دی.

دا زمونږ د رب د نومونو په کمال او د هغه په عالي صفتونو دليل دی، او دا چې دغه نومونه يو بل سره يوځای دي؛ نو هغه –سبحانه و تعالی- په خپل بشپړ عزت، قوت، ځواک، او سخت نيولو سره؛ په خپل حکمت او پوهه کې کامل دی، په خپلو بندګانو رحم او لطف کوونکی دی، په خپلو چارو، قول، عمل او احکامو کې د ستاينې وړ دی.

د هغه عزت: حکمت، رحم، او عدالت دی،

(لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ)

(لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ)

(نشته هېڅ لايق د عبادت مګر هم دی دی، چې ډېر غالبه، ښه حکمت والا دی) [آل عمران سورت: ايت 6].

او څرنګه چې د هغه عزت: د کمال او عظمت عزت دی؛ الله د تل لپاره ددې ستاينې مستحق دی، هغه – سبحانه و تعالی- فرمايي:

(الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ)

(الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ)

(ډېر غالب، ډېر ستايل شوي) [إبراهيم سورت: ايت1].

اې هغه مالکه! چې ټولې چارې په اختيار کې لري ... او د هغه قضاوت په هر څه کې پلی کيږي

زه په تا پناه نيسم، اې سخي ذاته چې څوک نه مايوسه کوې بنده ستا په عزت باندې پناه او ساتنه غواړي ...

(سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ (180) وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ (181) وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (182))

(سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ (180)

ستا رب لره پاکي ده چې د عزت (او غلبې) مالك دی، له هغو خبرو نه چې دوی (مشرکان) يې بيانوي.

وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ (181)

او سلام دې وي په رسولانو باندې.

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (182)

او د ټولو مخلوقاتو رب، الله لره ستاينه ده (١٨٢).

[الصافات سورت : ايتونه 180-182].

اې غالب الله! په خپل اطاعت سره مونږ ته عزت راکړه، او ستا د نافرمانۍ له امله مو مه خواروه.

19

ترټولو زبردست -جل جلاله-

کله چې وخت تير شي، او ورونه دې پرپردي، او تياره را خواره شي، او ورځې بدلې شي، او ناروغۍ زياتې شي، او مصيبتونه ډير شي، او غمونه لوي شي؛ غږ وکړه: اې الله! اې د ماتو زړونو جبران کونکی ذاته! زما ناتواني جبران کړه او زما په کمزورۍ رحم وکړه؛ نو الله ستا غږ اوري.

الله –عزوجل- د خپل ځان په اړه فرمايي:

(هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ ۚ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ)
(هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ ۚ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ)

(دغه الله هغه ذات دی چې نشته هېڅ حق معبود مګر هم دی دی، چې (حقيقي) بادشاه دی، بنه پاك دی، سلامتي ورکوونکی (او) امان ورکوونکی دی، نګهبان (محافظ) بنه غالب (او زورور)، ډېر عظمت والا، ډېر لويي والا دی، الله پاك دی له هغو (شيانو) څخه چې دوی يې ورسره شريکوي) [الحشر سورت : ايت 23].

او الجبار –سبحانه و تعالى- : هغه څوک چې مات شوی زړه جبرانوي، غريبان شتمنوي ، هره سختي آسانوي؛ هغه د هغو کسانو زړونه چې د هغه د عظمت او جلال تابع دي په ځانګړي توګه جبرانوي.

الجبار – سبحانه وتعالى - هر څه باندې غلبه لري؛ هغه ذات چې هر څه هغه ته غاړه ږدي، او ورته تابع دي.

او الجبار – سبحانه وتعالى - د هر څه څخه لوړ او ټول مخلوق څخه پورته دی، په خپل عرش باندې برقرار دی.

يوازې زمونږ رب د قدرت څښتن دی او هغه په خپل ځواک سره ظالمان مغلوبوي، او هغه څوک دی چې په خپل عظمت سره له هغوی څخه لوړوالی لري.

الله –عزوجل- په دې نوم سره د خپل ځان ستاينه وکړه؛ هغه – سبحانه و تعالى - وفرمايل:

(الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ)

(الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ)

(ښه غالب (او زورور)، ډېر عظمت والا، ډېر لويي والا دی) [الحشر سورت: آیت 23].

رسول الله -صلى الله عليه وسلم- به په سجده او رکوع کې دا دعا کوله:

«سُبْحَانَ ذِي الجَبَرُوْت وَالمَلَكُوتِ وَالكِبْرِيَاء وَالعَظَمَة»

«سُبْحَانَ ذِي الجَبَرُوْت وَالمَلَكُوتِ وَالكِبْرِيَاء وَالعَظَمَة»

"پاکي ده هغه ذات لره چې قهر، سلطنت، غرور او لويي خاوند دی" [صحيح حديث دی. ابوداود روايت کړی].

د هغه مخالفت مه کوه!

الجبار: د الله په حق کې د ستاینې او کمال صفت دی؛ لیکن کله چې د انسان په اړه دا صفت وکارول شي، ډېری وخت: د سپکاوي، نیمګړتیا او د عیب صفت کې کارول کېږي، ایا ته نه وینې هغه انسان چې د جبار یا لویي دعوه کوي؟ ورګه ورته ضرر رسوي، چینجي یې خوري، مچ یې ګډوډوي، او د لوړې په قید کې وي، او موړوالی یې د مرګ سبب ګرځي؟!

نو لدې کبله؛ پېغمبرانو په ځمکه کې په نا حقه سره د (تجبر او تکبر) له صفتونو څخه خپل قومونه منع کول، او الله تعالى فرمايلي: (وَإِذَا بَطَشْتُم بَطَشْتُمْ جَبَّارِينَ)

(او کله چې تاسو نیول کوئ (،نو) نیول کوئ، په داسې حال کې چې ظلم کوونکي یئ) [الشعراء سورت : ایت 130].

او څوک چې کبر وکړي الله – جل جلاله- د هغه په زړه باندې مهر لګوي:

(كَذَٰلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ قَلْبِ مُتَكَبِّرٍ جَبَّارٍ)

(كَذَٰلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ قَلْبِ مُتَكَبِّرٍ جَبَّارٍ)

(همداسې الله د تکبر کوونکي او جبر کوونکي په هر (جز د) زړه باندې مهر لګوي) [غافر سورت : ایت 35]، او الله –عزوجل- ظالمانو ته د عذاب ګواښ کړی دی:

(وَاسْتَفْتَحُوا وَخَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ (15) مِّن وَرَائِهِ جَهَنَّمُ وَيُسْقَىٰ مِن مَّاءٍ صَدِيدٍ (16))

(وَاسْتَفْتَحُوا وَخَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ (15)

(او (بالاخره) هغو (رسولانو له الله نه) فتحه وغوښته او هر متکبر سرکښه نامراده شو.

مِّن وَرَائِهِ جَهَنَّمُ وَيُسْقَىٰ مِن مَّاءٍ صَدِيدٍ (16))

(چې د هغه په وړاندې جهنم دی او پر هغه به د وینو زویو اوبه څښولی شي) [إبراهيم سورت: ایت 15-16].

او په حدیث کې راغلي: رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمایل:

«تَخْرُجُ عُنُقٌ مِنَ النَّارِ يَوْمَ القِيَامَةِ؛ لَهَا عَيْنَانِ تُبْصِرَانِ، وَأُذُنَانِ تَسْمَعَانِ، وَلِسَانٌ يَنْطِقُ، يَقُولُ: إِنِّي وُكِّلْتُ بِثَلاَثَةٍ: بِكُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ، وَبِكُلِّ مَنْ دَعَا مَعَ اللهِ إِلَهًا آخَرَ، وَبِالمُصَوِّرِينَ»

«تَخْرُجُ عُنُقٌ مِنَ النَّارِ يَوْمَ القِيَامَةِ؛ لَهَا عَيْنَانِ تُبْصِرَانِ، وَأُذُنَانِ تَسْمَعَانِ، وَلِسَانٌ يَنْطِقُ، يَقُولُ: إِنِّي وُكِّلْتُ بِثَلاَثَةٍ: بِكُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ، وَبِكُلِّ مَنْ دَعَا مَعَ اللهِ إِلَهًا آخَرَ، وَبِالمُصَوِّرِينَ»

«د قيامت په ورځ به د اور څخه يوه غاړه رابښکاره شي؛ هغې لره به سترګې وي چې کتل به کوي، او غوږونه به وي چې اوريدل به کوي، او ژبه به يې وي چې خبرې به کوي، او وايي به: زه په دريو (ډوله خلکو) ګمارل شوې يم: په هر ظالم او سرکښ، هر هغه چا چې له الله سره بل معبود بللی دی، او تصوير جوړوونکي». [صحيح حديث دی. ترمذي روايت کړی].

او د هغه –عليه الصلاة والسلام- څخه په مستند ډول روايت شوی چې فرمايي:

«تَحَاجَّتِ الجَنَّةُ وَالنَّارُ؛ فَقَالَتِ النَّارُ: أُوثِرْتُ بِالمُتَكَبِّرِينَ، وَالمُتَجَبِّرِينَ..»

«تَحَاجَّتِ الجَنَّةُ وَالنَّارُ؛ فَقَالَتِ النَّارُ: أُوثِرْتُ بِالمُتَكَبِّرِينَ، وَالمُتَجَبِّرِينَ..»

«جنت او دوزخ يو بل سره مجادله وکړه نو اور وويل: زه په متکبرانو او متجبرانو باندې ستا څخه غوره شوی يم». [مسلم روايت کړی] .. نو متکبران چيرته دي .. متجبران چيرته دي؟

پادشاهان او د پادشاهانو زامن او هغه څوک چې؟

ټول سرونه به هغوی ته په عاجزۍ سره ځوړند وو؟

د وخت پيښو دوی باندې اواز وکړ، او دوی بدل شول

او وطنونونه يې په نورو وطنونو بدل کړل

د اسمان دروازه وټکوه!

زموږ د نبي -صلى الله عليه وسلم- له دعاوو څخه:

«اللَّهُمَّ! اغْفِرْ لِي، وَارْحَمْنِي، وَاجْبُرْنِي، وَاهْدِنِي، وَارْزُقْنِي»

«اللَّهُمَّ! اغْفِرْ لِي، وَارْحَمْنِي، وَاجْبُرْنِي، وَاهْدِنِي، وَارْزُقْنِي»
«اې الله! ما وبخښه، پر ما رحم وکړه، ما ورغوه، ما ته لارښوونه وکړه، ما ته روزي راکړه». [صحيح حديث دى. ترمذي روايت کړى].

د ژوند ماتې ډيرې دي، او موږ هره ورځ د دې ژوند له اندېښنو سره ماتيږو؛ نو په هره لحظه کې الله -سبحانه و تعالى- ته اړتيا لرو؛ ترڅو زموږ ماتې ورغوي، او زموږ کمزورې پياوړې کړي.

ځواني، بودا توب، بې وزلي او شتمني، د الله په خاطر، دغه وخت څنګه تېروبير شو؟!

ناروغ په خپل بستر پروت وى، د ناروغۍ سره مبارزه کوي؛ نو غږ کوي چې اې الله! نو زورور او جبار ذات هغه بې وزلي جبرانوي، او د هغه لخوا ورته شفا رابښکته شي.

فقير ماتيږي او د خرما د پردې په اندازه هم څه نلري، د بدبختۍ له امله اوښکې تويوي، او د فقر له امله ژاړي، او اسمان ته ګوري او وايي: اې الله! نو، ځواکمن ذات د هغه ماتوالى رغوي، د هغه اړتياوې پوره کوي، او مصيبت يې له منځه وړي.

مظلوم ماتيږي، خپلې ژړاګانې پټوي، او خپلې اوښکې پاکوي، او د الله په دروازه کې پريوځي او وايي: اې الله! نو زورور او جبار ذات د هغه غچ اخلي، او خپل لښکر ورلېږي، او خپل نصرت نازلوي.

بندي په پنجره کې ماتيږي؛ هغه په اوسپنو او زنځيرونو تړل شوى وي؛ نو غږ وکړي چې: اې الله! نو زورور او جبار

ذات د هغه کمزورۍ جبران کوي او د هغه لپاره دروازې خلاصوي، او ناګهانه زنځيرونه پرانيستل شي، او خلاصون رامنځ ته شي.

عقيم او بې اولاده ماتيږي، او خپګان يې راونغاړي، اميد يې کمزورى شي؛ نو خپل جاي نماز رواخلي، اوږده ژړا وکړي، او غږ وکړي چې: اې ربه ماته له خپلې خوا نيک اولاد راکړه! نو زورور او جبار ذات هغه ورغوي ، او خپل امر او مرسته وروليږي؛ نو ناشونى شتون ومومي، او مسکا رامنځ ته شي او حمل واخلي.

هغه غالب او جبار – عزوجل- دى؛ غوټې خلاصوي، زړونه، هډوکي او روحونه رغوي، اوښکې وچوي، مصيبتونه او سختۍ له منځه وړي، او خوشحالۍ را ليږي.

ټول ورته اواز کوي: زمور ستونزه رفع کړه، او زمونږ په کمزوريو رحم وکړه!

(يَسْأَلُهُ مَن فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ)

(يَسْأَلُهُ مَن فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ)

(له ده نه سوال کوي هر هغه څوك چې په ا سمانونو او ځمکه کې دي، هر وخت هغه په يو کار کې دى) [الرحمن سورت: ايت 29].

او که د څارنې پام ستا خوا ته شو ... نو ته ويده شه ټولې پېښې امن دى

او هره ماته چې تا د الله خوا ته متوجه کوي، هغه به ورغوي حتا که تا ودردوي.

الله -عز وجل- فرمايي- :

(وَإِن مِّن شَيْءٍ إِلَّا عِندَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنَزِّلُهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَّعْلُومٍ)

(وَإِن مِّن شَيْءٍ إِلَّا عِندَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنَزِّلُهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَّعْلُومٍ)

(او نشته هيڅ څيز مګر زمونږ سره د هغه خزانې دي او مونږ هغه نه نازلوو مګر په معلومې اندازې سره) [الحجر سورت: ايت21]، د هغه –سبحانه و تعالى- په لاس کې د خلاصون کلياني دي، او که تا ته درد درورسيده او د انديښنو سره مخ شوې؛ نو تر ټولو پوهه پادشاه ته رجوع وکړه، د زړونو او ماتو رغونکي ته اواز وکړه: اې د مات شويو رغونکيه! زما ماتيدا ورغوه، زما په کمزورۍ رحم وکړه، او زما انديښنه لرې کړه،

(أَمَّن يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ)

(أَمَّن يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ)

(بلکې هغه ذات (غوره دی) چې د مجبور (او عاجز) سوال قبلوي، کله چې دغه (الله) وبلي او هغه تکليف (او سختي) لرې کوي؟) [النمل سورت: ايت 62] .

او ممکن د يو مصيبت په نازليدو سره يو ځوان ته خفګان او ستړتيا ورسيږي،

نو د الله سره د هغه څخه د وتلو لاره شته

د مصيبتونو حلقې تنګې شي نو چې کله بېخي تنګې شي

نو کولاو به شي حال دا چې هغه فکر کاوه چې هيڅکله به پرانستل نه شي

مرهم شه!

او په یاد ولرئ: ستونزې د دنیا ماتې دي، نو که تاسو یو څوک په مصیبت کې ولیده؛ نو هغه څوک جوړ شه چې الله یې د هغه د رغونې لپاره کاروي؛ځکه چې تر ټولو لوی اجر به د قیامت په ورځ د هغه چا لپاره چې د خلکو ستونزې حلوي.

په مستند ډول روایت دی چې هغه -صلى الله عليه وسلم- وفرمایل:

«مَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً؛ فَرَّجَ اللهُ عَنْهُ بِهَا كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ يَوْمَ القِيَامَةِ»

«مَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً؛ فَرَّجَ اللهُ عَنْهُ بِهَا كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ يَوْمَ القِيَامَةِ»

«څوک چې د مسلمان یوه ستونزه خلاصه کړي؛ الله به یې د قیامت د ورځې له ستونزو څخه یوه ستونزه خلاصه کړي».

[مسلم روایت کړی]

(وَأَحْسِن كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ)

(وَأَحْسِن كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ)

(او احسان کوه، لکه چې تا سره الله احسان کړی دی).

[القصص سورت: ایت 77]،

(وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ)

(وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ)

(او الله نېکي کوونکي خوښوي) [آل عمران سورت: ایت 134].

ته د مرهم په څير اوسه حتا که تا باندي سخت حالات راشي ...او خوږ شه حتا که نور خلک ستا په مقابل کې تريخ وي

اې الله! اې د ماتو زړونو رغونکيه، زموږ ماته ورغوه، او زموږ په ضعف رحم وکړه، او زموږ له ګناهونو څخه تېر شه؛ ستا په رحمت سره، اې تر ټولو ډېر رحم کوونکيه!

20

د لويې خاوند -جل جلاله-

لويي يوازې د الله –عزوجل- لپاره ده، الله د خپل ځان په تعريف کې فرمايي:

(وَلَهُ الْكِبْرِيَاءُ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ)

(وَلَهُ الْكِبْرِيَاءُ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ)

(او خاص ده لره په اسمانونو او ځمکه کې لويي ده او همدی ښه غالب، ښه حکمت والا دی) [الجاثية سورت : ايت 37]، او الله -تبارك وتعالى- فرمايي- :

(هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ ۚ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ)

(هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ ۚ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ)

(دغه الله هغه ذات دی چې نشته هېڅ حق معبود مګر همدی دی، چې (حقيقي) بادشاه دی، ښه پاك دی، سلامتي ورکوونکی (او) امان ورکوونکی دی، نګهبان (محافظ) ښه غالب (او زورور)، ډېر عظمت والا، ډېر لويي والا دی، الله

پاك دی له هغو (شیانو) نه چې دوی يې ورسره شريکوي [الحشر سورت : ایت 23].

زمونږ رب - عزوجل - د ټولو بدیو، ګناهونو، او د بندګانو له ظلم څخه لوی دی.

او زمونږ رب – سبحانه و تعالی - هغه څوک دی چې د جابرو خلکو پر وړاندې لويي کوي، کله يې چې په عظمت ورسره ځان برخوال کړي.

د هغه – جل و علا- ذات له ټولو بدیو څخه لوی دی، داسې لويي چې د هغه د صفاتو شان او مقام سره نه ښايي، لکه د حدث او بدۍ صفتونه.

د کبریا اصل: ډډه کول دي، او زمونږ رب - عزوجل - له نیمګړتیاوو، بدیو او عیبونو څخه لرې دی.

د عاجزۍ بنده کې..

د (ت) توری د هغه په نوم (متکبر) کې د ناوړه چلند او تکلف توری نه دي؛ لکه څنګه چې ویل کیږي: فلانی کس لويي کوي خو لوی نه دی، بلکه دغه د (ت) توری د ځانګړتیا او اختصاص لپاره دی.

تکبر له هغه –تبارک وتعالی- پرته بل هیچا ته نه ښايي؛ ځکه چې پادشاهي یوازې هغه لره ده او له هغه پرته ټول مملوک دي، او یوازې هغه څښتن دی او نور د څښتن تابع دي، هغه یوازینی خالق دی او نور مخلوق دي، او یوازې هغه د کمال، ښکلا، عظمت او جلال په صفاتو کې بې ساری دی.

نو؛ الله –تبارک و تعالی- دا صفت د ځان لپاره ځانګړی کړی، او هر چا چې دغه صفت د ځان لپاره غوره کړ د سخت عذاب ګواښ يې ورته کړی دی.

پدې اړه رسول الله –صلی الله علیه وسلم فرمايي:

«قَالَ اللهُ -عز وجل- : الكِبْرِيَاءُ رِدَائِي، وَالعَظَمَةُ إِزَارِي، فَمَنْ نَازَعَنِي وَاحِدًا مِنْهُمَا؛ قَذَفْتُهُ فِي النَّارِ»

«قَالَ اللهُ -عز وجل- : الكِبْرِيَاءُ رِدَائِي، وَالعَظَمَةُ إِزَارِي، فَمَنْ نَازَعَنِي وَاحِدًا مِنْهُمَا؛ قَذَفْتُهُ فِي النَّارِ»

«چې الله –عزوجل- فرمايلي: غرور زما څادر دی، او لويی زما لنګ دی، نو څوک چې په دې کې زما سره شخړه وکړي؛ اور ته به يې واچوم». [صحيح حديث دی. ابوداود روايت کړی].

خطابي فرمايي: «او د څادر او ازار (لنګ) څخه يې ځکه د مثال په ډول کار واخيست – الله ښه پوهيږي -، وايي: لکه څنګه چې يو سړی په خپل څادر او ازار کې هيڅوک نه شريکوي؛ نو پدې اساس زه هم نه غواړم چې مخلوق په کبرياء او عظمت کې را سره شريک شي، او الله ښه پوهيږي».

او د مخلوق مقام: د بندګی، تواضع، تسليمی، او لوی متعال ذات ته غاړه ايښودل دي، هغه د جلال او عزت لرونکی دی. شايد پدې کې به له رازونو څخه يو راز وي چې د رکوع او سجدې په وخت کې د الله ياد وشي،او د هغه د کبرياء او عظمت يادونه په رکوع او سجدې کې وشي.

رسول الله -صلى الله عليه وسلم- به په خپلې رکوع او سجده کې داسې ويل:

«سُبْحَانَ ذِي الجَبَرُوْت وَالمَلَكُوتِ وَالكِبْرِيَاءِ وَالعَظَمَة»

«سُبْحَانَ ذِي الجَبَرُوْت وَالمَلَكُوتِ وَالكِبْرِيَاءِ وَالعَظَمَة»

"پاک دی؛ ځواکمن، د سلطنت، لویی او عظمت څښتن".

[صحيح حديث دی. ابوداود روايت کړی].

او الله –سبحانه و تعالى- خپل پيغمبران او صالح بندګان له تکبر څخه پاک کړي دي، او هغوی له غرور او تکبر څخه پناه غوښتله:

(وَقَالَ مُوسَىٰ إِنِّي عُذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُم مِّن كُلِّ مُتَكَبِّرٍ لَّا يُؤْمِنُ بِيَوْمِ الْحِسَابِ)

(وَقَالَ مُوسَىٰ إِنِّي عُذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُم مِّن كُلِّ مُتَكَبِّرٍ لَّا يُؤْمِنُ بِيَوْمِ الْحِسَابِ)

(او موسىٰ وويل چې بېشکه ما د خپل رب او ستاسو د رب پناه نيولې ده له هر تکبر کوونکي نه، چې د حساب په ورځې ايمان نه لري) [غافر سورت: ايت 27].

پايلو ته فکر وکړه!

او په چا کې چې دا صفتونه وي، د هغه نفس به فاسد شي، د هغې څخه به د هغه نيکۍ لیرې شي، او په زړه به يې زنګ ولګول شي.

(كَذَٰلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ قَلْبِ مُتَكَبِّرٍ جَبَّارٍ) [غافر: 35]، وقال -سبحانه وتعالى- : (إِن فِي صُدُورِهِمْ إِلَّا كِبْرٌ مَّا هُم بِبَالِغِيهِ)

(كَذَٰلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ قَلْبِ مُتَكَبِّرٍ جَبَّارٍ) (همداسې الله د تکبر کوونکي او جبر کوونکي په هر (جز د) زړه باندې مهر لګوي) [غافر سورت: ایت 35]، او الله -سبحانه وتعالى وفرمایل: (إِن فِي صُدُورِهِمْ إِلَّا كِبْرٌ مَّا هُم بِبَالِغِيهِ) (د دوی په سینو کې نه دی مګر کبر چې دوی دغه (د کبر مقتضا) ته رسېدونکي نه دي) [غافر سورت: ایت 56].

د متکبرانو امام ابلیس دی؛

(إِلَّا إِبْلِيسَ اسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ)

(إِلَّا إِبْلِيسَ اسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ)

(غیر له ابلیس نه، هغه لویي وکړه او شو له کافرانو څخه) [ص سورت: ایت 74]، دغه صفتونه د ظالمو پادشاهانو دي؛ لکه د فرعون او نورو ظالمانو په څېر:

(وَاسْتَكْبَرَ هُوَ وَجُنُودُهُ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ إِلَيْنَا لَا يُرْجَعُونَ)

(وَاسْتَكْبَرَ هُوَ وَجُنُودُهُ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ إِلَيْنَا لَا يُرْجَعُونَ)

(او ده او د ده لښکرو په ځمکه کې ناحقه (تکبر او) اولویي وکړه او دا یې وګڼله چې یقیناً دوی به مونږ ته نه راګرځول کېږي) [القصص سورت: ایت 39].

د چا چې مال او اولاد ډیر شي، او الله سره پرې مقابله وکړي؛ په یقین سره لویی د هغه زړه ته لاره موندلې، او د حق د منلو مخه یې نیولې ده؛ لکه د ولید بن المغیره په څېر:

(ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ)

(ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ)

(بيا يې شا کړه او لويي يې وکړه) [المدثر سورت: ايت 23].

لويي (تکبر): د هغو ملتونو د بربادۍ لامل دی چې له حقه يې انکار کړی وو؛

(فَأَمَّا عَادٌ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ)

(فَأَمَّا عَادٌ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ)

پس عاديانو په ناحقه په ځمکه کې لويي وکړه. [فصلت سورت: ايت 15].

او الله –عزوجل- د صالح -عليه السلام- د قوم په باره کې فرمايلي:

(قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا بِالَّذِي آمَنتُم بِهِ كَافِرُونَ)

(قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا بِالَّذِي آمَنتُم بِهِ كَافِرُونَ)

(تکبر کوونکو کسانو وويل: بېشکه مونږ په هغه څه چې تاسو پرې ايمان راوړی دی، کفر کوونکي يو) [الأعراف سورت: ايت 76].

او د متکبرانو انجام: دوزخ او بد برخليک دی:

(أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ)

(أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ)

(ايا په دوزخ کې د تکبر کوونکو لپاره ځای نشته!) [الزمر سورت: ايت 60].

او په ترمذي کې نقل شوي دي: چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:

«يُحْشَرُ الْمُتَكَبِّرُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَمْثَالَ الذَّرِّ فِي صُوَرِ الرِّجَالِ، يَغْشَاهُمُ الذُّلُّ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ، يُسَاقُونَ إِلَى سِجْنٍ فِي جَهَنَّمَ، يُقَالُ لَهُ: بُولَسُ، تَعْلُوهُمْ نَارُ الأَنْيَارِ، يُسْقَوْنَ مِنْ عُصَارَةِ أَهْلِ النَّارِ: طِينَةِ الخَبَالِ»

«يُحْشَرُ الْمُتَكَبِّرُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَمْثَالَ الذَّرِّ فِي صُوَرِ الرِّجَالِ، يَغْشَاهُمُ الذُّلُّ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ، يُسَاقُونَ إِلَى سِجْنٍ فِي جَهَنَّمَ، يُقَالُ لَهُ: بُولَسُ، تَعْلُوهُمْ نَارُ الأَنْيَارِ، يُسْقَوْنَ مِنْ عُصَارَةِ أَهْلِ النَّارِ: طِينَةِ الخَبَالِ»

«متکبره خلک به د قیامت په ورځ د وړو میږیو په څېر چې د انسانانو په شکل وي حشر کیږي، پداسې حال کې چې له هري خوا ذلت هغوی راګیر کړي وي، دوی به د جهنم زندان ته بوتلل شي، چې هغه ته: بُولَسُ وایي، د دوی په سر به د اورونو اور وي،او دوی ته به د دوزخیانو د وینو او زخمونو زوې ورځښول کیږي» [صحيح حديث دى] - الله دې مونږ له دې څخه وساتي-.

دارو (علاج):

او څوک چې په لویي (تکبر) اخته وي، هغه دې خپل باطن ته د هوښیارانو په څیر وګوري، او خپل ظاهر ته دې د حیواناتو په څیر نه ګوري!

او د خپل وجود اصل دې په یاد راولي، او دا چې له کوم ځایه راوتلی دی؟ او په دې دنیا کې یې پای.. بد بویه لرونکې مرداره ده!

ويل شوي دي : «مطرف بن عبدالله بن الشخير مهلب بن ابی صفره ته وکتل، په داسې حال کې چې هغه یوه چپن اغوستې وه او تر شا یې ځان پسې کش کوله، او په تکبر سره روان و، ویې ویل: ای ابو عبدالله! دا څه ډول تګ دی چې الله او د هغه رسول ورځخه کرکه کوي؟ المهلب وویل: ته ما نه پیژنې؟ هغه وویل: زه تاسو پیژنم. ستا پیل یوه وړه او ناڅیزه نطفه وه، او ستا پای یو ناپاک بدبویه جسد دی، او ستا په داخل کې ډکې او تشې متیازې دي».

که خلک د هغه څه په اړه فکر وکړي چې د دوی په ګیډو کې دي ... نه به ځوانان او نه به لویان د کبر احساس وکړي

مناوي -رحمه الله- فرمایي: «انسان باید هیڅ ته سپکاوی ونه کړي؛ شاید تحقیر شوی سړی تر ټولو پاک زړه، او تر ټولو پاک عمل، او تر ټولو خالص نیت لرونکی وي، د الله د بندګانو توهینول زیان، ذلت او بې ارزښتي را منځ ته کوي».

ابن تیمیه ویلي: "ویریدونکی ګناهګار له متکبر عبادت کوونکي څخه غوره دی".

هوښیار باید تواضع ولري او د علماوو او ضعیفو خلکو سره ناسته او د ناروغانو پوښتنه وکړي، او څوک چې د ځنکدن په حالت کې وي او مصیبت ځپلی وي د هغه لیدلو ته باید ورشي، د متکبرانو ژوندلیک او د هغوی له حالاتو څخه دې ځان خبر کړي؛ چې هغوی څنګه وو؟ او څه شول؟

ګویا کې تا د پخوانیو خلکو په اړه ندي اوریدلي

او تا په پاتې نورو خلکو کې ونه لیدل چې وخت هغوی سره څه وکړل

که ته نه پوهيږي، نو دا د هغوی کورونه دي
له تا وروسته بادونو او قبرونو نابود کړل

اې الله! مونږ له تا څخه ستا په المتکبر (لويي) نوم سره غوښتنه کوو: ترڅو زمونږ په کمزوريو رحم وکړئ، او زمونږ عيبونه وپوښي، ګناهونه مو وبخښي، او د متکبرانو په ډله کې مو مه شميرې، اې د جهانونو ربه!

22 - 21

د هر شي پيداکونکی او نوښتګر -جل جلاله-

اې د ځمکې سيلانيه دا طبيعت دی زمونږ سره تم شه ... چې زه تاسو ته د خالق بې مثاله جوړښت دروښايم ... ستاسو شاوخوا ځمکه او اسمان ولړزيدل ... د ښو نښانو او آثارو لپاره

پاک دی هغه ذات چې کايناتو ته يې شکل ورکړی...دا شکلونه دی او هغه تقدير ټاکونکی دی

اسمانونه او ځمکه چا پيدا کړي؟ ميوه او دانه چا پيدا کړي؟ چا سهار جلا کړ او شپه يې د ارام لپاره وګرځوله، لمر او سپوږمۍ يې په حساب شوي اندازه څرخيږي؟ د انسان پيدايښت چا له خټو څخه پيل کړ؟ چا ټول مخلوق له يو نفس څخه پيدا کړ؟ او هر څه ته يې د پيدايښت بڼه ورکړه او بيا يې ورته هدايت وکړ؟

(هَٰذَا خَلْقُ اللَّهِ فَأَرُونِي مَاذَا خَلَقَ الَّذِينَ مِن دُونِهِ)

(هَٰذَا خَلْقُ اللَّهِ فَأَرُونِي مَاذَا خَلَقَ الَّذِينَ مِن دُونِهِ)

(دغه د الله مخلوق دی، نو تاسو (ای مشرکانو!) ما ته وښیئ څه شی دی هغه چې دغو (بتانو) پیدا کړي دي، چې غیر له هغه (الله) نه دي).

[لقمان سورت: ایت 11].

پاکي ده هغه ذات لره چې عظمت یې د پوهانو ذهنونه حیران کړي!

پاکي ده هغه ذات لره چې د فکر کوونکو په سترګو کې د هغه نوښتونه څرګندیږي!

پاکي دی هغه ذات لره چې د هغه وړانګې د لاري څارونکو بصیرت ځلانده کوي!

(فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ)

(فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ)

(نو الله ډېر برکت والا دی چې تر ټولو ښه پیدا کوونکی دی)

[المؤمنون سورت: ایت 14].

مونږ د الله –عزوجل- د دوو نومونو سره تمکیږو، چې هغه: الخالق او الخلاق (پیدا کوونکی او نوښتګر -جل وعلا-) دي:

الله -سبحانه وتعالى- فرمایي- :

(إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ)

(إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ)

(بېشکه ستا رب، هم دی ښه پیداکوونکی، بې حده علم والا دی) [الحِجر سورت: ایت 86]، او فرمایي:

(هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ)

(هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ)

(هم دغه الله پیدا کوونکی، (له نشت نه وجود ته) راوړستونکی، صورت ورکوونکی دی) [الحشر سورت: ایت 24].

او زمونږ رب هغه ذات دی چې ټول شیان یې له نشت څخه وروسته پیدا کړل، او هغه یې پرته له مخکینۍ بېلګې پیدا کړل، او د الله - سبحانه وتعالی - کړنې د هغې اندازې پورې مقدر شوي دي چې هغه ورته اندازه کړي دي.

د خالق عظمت...

په کایناتو کې هر څه د ده لخوا رامینځته شوي، او هغه یې په ربوبیت او الوهیت اعتراف کوي، او هرڅه چې ته په خپل شاوخوا کې ګورئ - او هغه څه چې تاسو یې نه ګورئ - د الله تعالی په شتون دلالت کوي؛ هغه هغه ذات دی چې ټول مخلوقات یې پیدا کړي او هغه یې په خپل حکمت سره جوړ او روغ کړي، او هغه یې په خپل حکمت سره انځور کړي، او هغه لا تر اوسه په دې ستر وصف سره یادیږي.

هډوکي یې په غوښو پوښلي، او غوښه یې پوستکي باندې پوښلې، څارویو ته یې وړې او ویښتان ور اغوستي، او په جنین کې یې روح د مور په ګېډه کې پو کړی، بیا یې هغه راوویست، روزي یې ورکړه، ساتنه یې وکړه، او هغه ته یې

ښوونه وکړه، او انسان يې په غوره شکل کې پيدا کړ، او هغه ته يې دوه سترګې، ژبه او دوه شونډې ورکړې، او هغه ته يې د خير او شر لاره وښودله.

(الَّذِي خَلَقَكَ فَسَوَّاكَ فَعَدَلَكَ (7) فِي أَيِّ صُورَةٍ مَّا شَاءَ رَكَّبَكَ (8))

(الَّذِي خَلَقَكَ فَسَوَّاكَ فَعَدَلَكَ (7)

(هغه ذات چې ته يې پيدا کړې، نو ته يې ښه برابر کړې.

فِي أَيِّ صُورَةٍ مَّا شَاءَ رَكَّبَكَ (8))

په هر صورت (شکل) کې چې هغه غوښتل، ته يې پيوند (او جوړ) کړې) [الانفطار سورت: ايتونه 7-8]،

(فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ)

(فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ)

(نو الله ډېر برکت والا دی چې تر ټولو ښه پيدا کوونکی دی) [المؤمنون سورت : ايت 14].

او همدارنګه ګواهي ورکوي، چې الله پاک ... نوښتګر دی او ددې جسدونو بيرته را ژوندی کونکی دی

زمونږ رب – تبارک و تعالی – مخلوقات پيدا کړي دي ترڅو هغه وپېژني او عبادت يې وکړي:

(وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ)

(وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ)

(او ما پېريان او انسانان ندي پيدا کړي مګر د دې لپاره چې دوی زما عبادت وکړي) [الذاريات سورت : ايت 56].

د کائناتو همغږي:

ټول مخلوقات بې ځایه او یا د لوبو لپاره ندي پیدا شوي – الله لدې څیز څخه پاک او منزه دی! - هغه – تبارک و تعالی- فرمایي:

(وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ)

(وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ)

(او مونږ اسمان او ځمکه او هغه څه چې د دواړو په مینځ کې دي (داسې) ندي پیدا کړي، چې لوبې کوونکي یو) [الأنبياء سورت: ایت 16].

شته ټول موجودات د رب –تبارک و تعالی- د صفتونو او ستاینو شاهدان دي، دا ټول په زړه پورې نومونو او د دوی واقعیتونو ته اشاره کوي، هغوی ته اواز کوي او هغوی ته اشاره کوي.

د مخلوقاتو کربنو ته پام وکړه، ځکه چې ... تا ته د ستر واکمن (پادشاه) څخه پیغامونه دي ... او په هغو کې لیکل شوي که په ریښتیا سره دغو کربنو ته پام وکړې ... چې له الله پرته هرڅه باطل دي

د خپل رب د صفتونو اثبات ته اشاره کوي ... چوپ او صامت کائنات لاربنوونه کوي، او هغه څوک چې ګویا دی الله -سبحانه وتعالی- فرمایلي- :

(إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ)

(إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ)

(ببشکه مونږ هر شي لره، مونږ هغه په (ازلي) اندازې سره پیدا کړی دی) [القمر سورت: ایت 49].

ډاکټران وایي: د ستوني جوړښت په خورا دقت سره اندازه شوی دی؛ ځکه چې که د اوسني حالت په پرتله لږ څه پراخه شوی وای، د انسان غږ به ورک شوی وای؛ او که د اوسني حالت په پرتله لږ څه تنګ شوی وای، تنفس کول به ستونزمن شوي وای، یا به تنفس آرام وای خو غږ به ورک شوی وای، او یا به غږ واضح وی خو تنفس به ستونزمن واي.

(صُنْعَ اللَّهِ الَّذِي أَتْقَنَ كُلَّ شَيْءٍ ۚ إِنَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَفْعَلُونَ)

(صُنْعَ اللَّهِ الَّذِي أَتْقَنَ كُلَّ شَيْءٍ ۚ إِنَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَفْعَلُونَ)

[(وګورئ) کاریګري د الله هغه چې هر شی یې محکم کړی دی، ببشکه هغه ښه خبردار دی په هغو کارونو چې تاسو یې کوئ]

[النمل سورت: ایت 88].

که اوسني حالت څخه زمونږ د سترګو لید له خپل حد څخه ډیر وای، زمونږ ژوند به دوزخ وای!

که تاسو د اوبو هغه پیالې ته وګورئ چې تاسو یې اوس څښئ، تاسو به هغه روښانه، صفا، خواږه ووینئ، او که ستاسو د سترګو ځواک لږ څه زیات شوی وای، او د هغې دقت ډیر وای، نو تا به پدې پیاله کې عجیب او غریب او ناشنا ژوندي کائنات، او بې شمېره ګټور جراثیم لیدلی وای! نو هغه مهال به دې هیڅکله اوبه نه وې څکلي،

(إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ)

(إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ)

بېشكه مونږ هر شي لره، مونږ هغه په (ازلي) اندازې سره پيدا كړى دى. [القمر سورت: ايت 49].

او كه د اورښلو كچه لږه لوړه شوې واى، نو د شپې به دې خوب نه و كړاى؛ ځكه چې ټول غږونه به دې تر لاسه كول، يوازې ستا په معده كې د هاضمې سيستم غږونه تقريبا د يوې لوى كارخانې په څير دي،

(إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ)

(إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ)

(بېشكه مونږ هر شي لره، مونږ هغه په (ازلي) اندازې سره پيدا كړى دى) [القمر سورت: ايت 49].

كه د لمس حاسه زياته شوې وى، تا به د ساكن بريښنا احساس كړې وه چې ستا ژوند به په يوه نه زغمونكي دوزخ بدل شوى و،

(وَفِي أَنفُسِكُمْ ۚ أَفَلَا تُبْصِرُونَ)

(وَفِي أَنفُسِكُمْ ۚ أَفَلَا تُبْصِرُونَ)

(او ستاسو په ځانونو كې هم، ايا نو تاسو نه وينئ) [الذاريات سورت: ايت 21].

(هَٰذَا خَلْقُ اللَّهِ فَأَرُونِي مَاذَا خَلَقَ الَّذِينَ مِن دُونِهِ)

(هَٰذَا خَلْقُ اللَّهِ فَأَرُونِي مَاذَا خَلَقَ الَّذِينَ مِن دُونِهِ)

دا پيدايښت د الله دى، نو را وښايست چې له هغه پرته دوى (باطلو معبودانو) څه پيدا كړي دي.

[لقمان سورت: ايت 11].

او د ځينو هغو کسانو په اړه به حيران شي چې د فطرت معکوس او د ناروغه زړونو خاوندان دي! دوی د الله په اړه استدلال کوي، حال دا چې الله د دوی په ضميرونو کې ځای په ځای شوی دی:

(وَجَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنفُسُهُمْ)

(وَجَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنفُسُهُمْ)

(او دوی له دغو (معجزو) نه انکار وکړ، حال دا چې د دوی نفسونو په دغو يقين کړی و) [النمل سورت: ايت 14].

(وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ ۚ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ ۚ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ)

(وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ ۚ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ ۚ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ)

(او قسم دی که ته له دوی نه پوښتنه وکړې چې اسمانونه او ځمکه چا پيدا کړې دي (، نو) دوی به خامخا ضرور ووايي چې الله، ته ووايه: ټول د کمال صفتونه خاص الله لره دي بلکې د دوی زياتره نه پوهيږي)

[لقمان سورت: ايت 25].

ډاډه اوسه!

او مؤمن پوهيږي چې هغه خالق ته ګران دی؛ نو پدې سره د هغه ځان ډاډمنيږي او پوهيږي چې هغه چا چې پيدا کړی دی هغه به يې له پامه ونه غورځوي، او الله به د هغه ساتنه

وکړي، او دا چې هغه په خپلې سختۍ او خوښۍ، په شتمنۍ او فقر، په سختۍ او خوشحالیو ټولو حالتونو کې په خیر دی،

(أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ)

(أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ)

(خبر شئ! بېشکه د الله دوستان چې دي؛ پر هغوی باندې نه څه وېره شته او نه دوی غمجن کېږي) [يونس سورت: ايت 62].

اې الله! موږ له تا څخه ستا په نوم چې خالق دی، غوښتنه کوو، چې موږ د خپلو اولیاوو په ډله کې وشمیرې.

23

پیداکوونکی -جل جلاله-

د هغه -صلى الله عليه وسلم- څخه روایت دی چې هغه فرمایلي:

«قَالَ سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ -عليهما السلام- : لَأَطُوفَنَّ اللَّيْلَةَ عَلَى مِائَةِ امْرَأَةٍ، أَوْ تِسْعٍ وَتِسْعِينَ؛ كُلُّهُنَّ يَأْتِي بِفَارِسٍ يُجَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللهِ، فَقَالَ لَهُ صَاحِبُهُ: إِنْ شَاءَ اللهُ، فَلَمْ يَقُلْ: إِنْ شَاءَ اللهُ، فَلَمْ يَحْمِلْ مِنْهُنَّ إِلَّا امْرَأَةٌ وَاحِدَةٌ؛ جَاءَتْ بِشِقِّ رَجُلٍ.

«قَالَ سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ -عليهما السلام- : لَأَطُوفَنَّ اللَّيْلَةَ عَلَى مِائَةِ امْرَأَةٍ، أَوْ تِسْعٍ وَتِسْعِينَ؛ كُلُّهُنَّ يَأْتِي بِفَارِسٍ يُجَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللهِ، فَقَالَ لَهُ صَاحِبُهُ: إِنْ شَاءَ اللهُ، فَلَمْ يَقُلْ: إِنْ شَاءَ اللهُ، فَلَمْ يَحْمِلْ مِنْهُنَّ إِلَّا امْرَأَةٌ وَاحِدَةٌ؛ جَاءَتْ بِشِقِّ رَجُلٍ.

سلیمان بن داود -عليهما السلام- وویل: زه به نن شپه په سلو ښځو، یا نهه نوي ښځو باندې وګرځم، دوی ټول به داسې

غازيان دنيا ته راولي چې د الله په لاره کې به جهاد وکړي، ملګري يې ورته وويل: ان شاء الله ووايه، هغه ان شاء الله ونه ويل، له دوی څخه يوازې يوه يې حامله شوه؛ هغې هم نيمايې هلک وزيږاوه.

وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ! لَوْ قَالَ: إِنْ شَاءَ اللهُ؛ لَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللهِ فُرْسَانًا أَجْمَعُونَ»

وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ! لَوْ قَالَ: إِنْ شَاءَ اللهُ؛ لَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللهِ فُرْسَانًا أَجْمَعُونَ»

په هغه ذات مې دې قسم وي چې د محمد نفس (ساه) د هغه په لاس کې دی! که چېرته يې إِنْ شَاءَ اللهُ ويلی وی، نو دوی ټولو به د الله تعالی په لاره کې د شاهسوارانو په شکل جهاد کړی وی. [متفق عليه].

بنده د الله –عزوجل- له دروازې پرته خپلو ارتياوو ته لاس رسی نه لري؛ نو الله هغه:

(الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ ۖ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ ۚ يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ)

(الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ ۖ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ ۚ يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ)

(هم دغه الله پيدا کوونکی، (له نيشت نه وجود ته) راوړستونکی، صورت ورکوونکی دی، خاص د همده لپاره تر ټولو ښکلي نومونه دي، د ده پاکي بيانوي هر هغه شی چې په اسمانونو او ځمکه کې دي، او هم دی ښه غالب، ډېر حکمت والا دی) [الحشر سورت: ايت 24].

یا الله ټوله ستاینه تا لره ده! موږ ته دی د تخلیق نعمت ډالۍ کړ چې داسې د یادولو (وړ) شی نه و:

(هَلْ أَتَىٰ عَلَى الْإِنسَانِ حِينٌ مِّنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُن شَيْئًا مَّذْكُورًا)

(هَلْ أَتَىٰ عَلَى الْإِنسَانِ حِينٌ مِّنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُن شَيْئًا مَّذْكُورًا)

(یقیناً په انسان باندې داسې وخت هم راغلی دی چې دی څه داسې د یادولو (وړ) شی نه و) [الإنسان سورت: ایت 1].

او الله –عزوجل- خپل لوړ ذات په البارئ -جل وعلا- نوم سره د خپل ځان ستاینه وکړه، په خپلې دې وینا سره چې فرمایي:

(هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ)

(هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ)

(هم دغه الله پیدا کوونکی، (له نیشت نه وجود ته) راوړستونکی، صورت ورکوونکی دی) [الحشر سورت: ایت 24].

البرء په لغت کې: دوه معناوې لري؛ لومړی: پیدا کول.

دویم: له یو څه څخه ځان لرې کول او له هغه څخه ځان خلاصول.

او د برئ معنا: کله چې پاک او لرې شي.

زمونږ ساه اچونکی رب: پیدا کوونکی او نوښتګر دی چې له نشت څخه شته کوي، او هغه؛ هغه ذات دی چې ځینې مخلوق یې پر نورو غوره کړی دی، او یو نسل یې له بل څخه توپیر کړی، او هر مخلوق یې په داسې طریقه پیدا کړی چې د هغه د جوړښت هدف سره مناسب دی؛ هغه یو شی له هیڅ

شي څخه پيدا کوي، او هغه ته داسې ځانګړتيا ورکوي چې د نورو مخلوقاتو څخه توپير لري.

او هغه –سبحانه و تعالى- دى چې مخلوق يې له توپير او تنافر څخه لرې ساتلى دى؛

(الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا ۖ مَّا تَرَىٰ فِي خَلْقِ الرَّحْمَٰنِ مِن تَفَاوُتٍ ۖ فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَىٰ مِن فُطُورٍ)

(الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا ۖ مَّا تَرَىٰ فِي خَلْقِ الرَّحْمَٰنِ مِن تَفَاوُتٍ ۖ فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَىٰ مِن فُطُورٍ)

(هغه (الله) چې اووه اسمانونه يې طبقې طبقې (لاندې باندې) پيدا کړي دي، ته به د رحمٰن په پيداکونه کې هېڅ خلل (او فرق) ونه وينې، پس سترګې ېېرته راواړه، ايا ته کوم ځيرې والى (او چاود) وينې) [الملك سورت: ايت 3].

زمونږ پيداکوونکى رب په خپل ذات، صفاتو او اعمالو کې له هر ډول نيمګړتياوو او عيبونو څخه پاک دى.

او د هغه په البارئ نوم کې د هغه ټول مخلوق ليدل کيږي.

او د هغه لطفونه تل ليدل کيږي او ښکته کيږي

نو پاکې ده هغه ذات لره چې ټول مخلوق ورته سجدې کړي

کله چې هغوى تسبيح، تکبير او تهليل وايي

الله -سبحانه وتعالى- فرمايي- : (هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ) (هم دغه الله پيدا کوونکى، (له نيشت نه وجود ته) راوېستونکى، صورت ورکوونکى دى). [الحشر:24].

الخلق: يعني تقدير.

البرء: له هيڅ څخه پيدا کول.

او التصوير: انځور ورکول دي.

نو کله چې الله - عزوجل – وغواړي چې يو شی پيدا کړي په خپلې پوهې او حکمت سره هغه اندازه کوي، نو هغه يې په خپل علم او حکمت سره جوړوي - يعني: هغه پيدا کوي؛ په داسې شکل چې خپله يې اراده کړي وي او غوښتلي يې وي – سبحانه و تعالى-.

نا څاپې نه دی..

له يوه حکيم نه پوښتنه وشوه: الله دې څنګه پيژندلی؟ هغه وويل: د مخلوقاتو په پاڼو کې د وړتيا په قلمونو سره؛

(الَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ)

(الَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ)

(هغه (الله) چې ښايسته کړی يې دی هر شی چې ده پيدا کړی دی) [السجدة سورت: ايت 7]،

(مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ)

(مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ)

(مونږ دوی دواړه نه دي پيدا کړي مګر په حقه سره) [الدخان سورت: ايت 39].

د ځمکې د نباتاتو په اړه فکر وکړه او وګوره ... د هغه څه نښې چې پاڅا پيدا کړي ... د سپينو زرو څخه جوړې شوې چشمې ... چې د وهل شوو سرو زرو په څېر دي

سترګو په تور کې ګواکې د سرو زرو شفافه ټوټه ده ... دا پدې دلالت کوي چې الله لره هیڅ شریک نشته

(قُلِ انظُرُوا مَاذَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ)

(قُلِ انظُرُوا مَاذَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ)

(ته (ورته) ووایه: تاسو وګورئ په اسمانونو او ځمکه کې څه (څه دلیلونه) دي)

[یونس سورت: ایت 101]، آیا د هغه له جوړښت او په زړه پورې تخلیق، او حیرانونکی وړتیا، او د هغه د حکمت له نخښو پرته بل څه شته؟! تر ټولو د الوهیت مستحق څوک دی؟ ایا هغه څوک چې پیدا کوونکی دی آیا تر ټولو لومړی د عبادت، ستاینې او یووالي مستحق ندی؟!

او ډیرې خلک پوهیږي چې دا ټول الله پیدا کړي دي؛ لیکن ډیرې یې مشرکان دي؛

(وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُم بِاللَّهِ إِلَّا وَهُم مُّشْرِكُونَ)

(وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُم بِاللَّهِ إِلَّا وَهُم مُّشْرِكُونَ)

(او د دوی زیاتره پر الله ایمان نه لري، مګر په داسې حال کې چې دوی شرك کوونکي وي) [یوسف سورت: ایت 106]، نو خلک یې په دوه ډولو وویشل:

مؤمنان: او هغوی تر ټولو غوره مخلوق دي.

او مشرکان: او دوی تر ټولو بد مخلوق دي.

او بنده خپل عمل ته ګوري؛ که ښه وي، نو د الله شکر دې ادا کړي؛ ځکه چې هغه یې د نیکۍ وړ ګرځولی، او که هغه

يې خپل ځان او نفس ته پرېښی و، او د الله په تقوا سره يې سپمولی نه وي؛ هغه به تر ټولو بد مخلوق وی.

له همدې امله موسی -علیه السلام- خپل قوم ته امر وکړ چې الله ته توبه وباسي، کله چې دوی په الله باندې د ایمان لرلو څخه انحراف وکړ، او د ځان لپاره يې د خوسکي په ښه د خپلو ګانو څخه بت جوړ کړ:

(وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ إِنَّكُمْ ظَلَمْتُمْ أَنفُسَكُم بِاتِّخَاذِكُمُ الْعِجْلَ فَتُوبُوا إِلَىٰ بَارِئِكُمْ فَاقْتُلُوا أَنفُسَكُمْ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ عِندَ بَارِئِكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ ۚ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ)

(وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ إِنَّكُمْ ظَلَمْتُمْ أَنفُسَكُم بِاتِّخَاذِكُمُ الْعِجْلَ فَتُوبُوا إِلَىٰ بَارِئِكُمْ فَاقْتُلُوا أَنفُسَكُمْ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ عِندَ بَارِئِكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ ۚ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ)

(او (یاد کړه) هغه وخت چې موسٰی خپل قوم ته وویل: ای زما قومه! یقیناً تاسو د سخي په (معبود) نیولوسره په خپلو ځانونو باندې ظلم کړی دی، لهذا خپل خالق ته توبه وباسئ، نو خپل ځانونه قتل کړئ، دا (وژل) ستاسو لپاره ستاسو د خالق په نیز بهتر دي، بیا هغه ستاسو توبه قبوله کړه، یقیناً هم هغه ښه توبه قبلوونکی، بې حده رحم کوونکی دی) [البقرة سورت: ایت 54].

او مؤمن هرکله چې د الله تعالی له ښکلو نومونو څخه په یو نوم پوه شي او زده يې کړي؛ د هغه په عزت او سرلوړی کې لوړوالی راځي، او د الله –عزوجل- سره يې شوق او مینه زیاتیږي، او د دې نوم په پیژندلو سره الله ته نږدې کیږي.

او هغه پوهيږي چې الله عزوجل - په هر څه باندې قادر دی.

اې ناشنا پيداکوونکی ذاته! پر مونږ رحم وکړه، او خپل رحمتونه پر مونږ نازل کړه.

24

صورت جوړونکی -جل جلاله-

ابن القيم -رحمه الله- فرمايلي: او که تاسو د هغه څه په اړه فکر وکړئ چې الله –سبحانه و تعالی- په خپل کتاب کې خپلو بندګانو ته د فکر کولو بلنه ورکړې؛ هغه –سبحانه و تعالی- به تاسو ته د هغه د پيژندلو، د توحيد، صفات، کمال، او د هغه د عظمت ستاينو لارښوونه وکړي.

د کائناتو، ځمکې، او د ټولو افقونو په کتاب کې څومره درسونه دي ... عقلمندو، څېړونکو او د نظر خاوندانو لپاره

د زمکې په ټولو څنډو کې ... په ځان کې، په اوازونو او تصوېرونو کې

مورږ د الله –تبارک وتعالی- د صورت جوړوونکي نوم سره تم کيږو:

الله -سبحانه وتعالی- فرمايلي:

(هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ)

(هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ)

(هم دغه الله پيدا کوونکی، (له نشت نه وجود ته) راوړستونکی، صورت ورکوونکی دی). [الحشر سورت: ايت 24].

زمونږ رب –سبحانه و تعالی-، هغه ذات چې خپل مخلوقات يې لکه څنګه چې غوښتل، جوړ کړل، او ټول موجودات يې جوړ کړل؛ هغه يې ترتيب او هر يو ته يې يو ځانګړی انځور ورکړ، او يو متفاوت شکل يې ورکړ چې د هغې په تنوع او کثرت کې توپير لري، او هغه – سبحانه و تعالی - هر يو انځور په ځانګړي توګې سره سم جوړ کړ، څرنګه چې هغه يې غواړي. او په هغه شکل چې هغه غوره کړی وي، او په هر کيفيت سره چې ويې غواړي پلی کوي:

(فِي أَيِّ صُورَةٍ مَّا شَاءَ رَكَّبَكَ)

(فِي أَيِّ صُورَةٍ مَّا شَاءَ رَكَّبَكَ)

(په هر صورت (شکل) کې چې هغه غوښتل، ته يې پيوند (او جوړ) کړې) [الانفطار سورت: ايت 8].

زمونږ رب – سبحانه و تعالی- هغه ذات دی چې خپل مخلوق يې چمتو کړی چې د هغوی شکلونه او بدنونه د هغه د تقدير، پوهې او رحمت سره توافق لري، او د مخلوقاتو منافعو او ګټو سره مطابقت لري؛ دا په مختلفو انځورونو، او په مختلفو بڼو سره جوړ شوی؛ له اوږد او لنډ، ښکلا او بدرنګی، نارينه او ښځينه، هر يو په خپلې ځانګړې طريقې سره.

هغه – سبحانه و تعالی - فرمايلي:

(وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ)

(وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ)

(او يقيناً يقيناً مونږ تاسو پيدا کړئ، بيا مو ستاسو صورتونه جوړ کړل) [الأعراف سورت: ايت 11]، او فرمايلي يې دي:

(وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ ۖ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ)
(وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ ۖ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ)
(پس ستاسو صورتونه يې ډېر ښکلي کړي دي او خاص ده ته ښېرته ورتګ دی) [التغابن سورت: ایت 3].

اې له مونږ په غیب او حاضر باندې پوه ذاته
اې د مخلوقاتو، جوړښت او انځور ورکولو ربه
ما ګواهي ورکړه چې ته یو او واحد ذات یې
داسې ګواهي چې نه غیر عادلانه ده او نه درواغ
په پټه او ښکاره مې ستا لورې ته خپل مخ وګرځاوه
تا لره ټولې ستاینې، تهلیلونه او تکبیرونه دي
او هغه –سبحانه و تعالی- فرمایلي:

(هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ)
(هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ)

(هم دغه الله پیدا کوونکی، (له نیست نه وجود ته) راوړستونکی، صورت ورکوونکی دی) [الحشر سورت: ایت 24]، نو دا درې نومونه: الخالق (د هر شي پیداکونکی)، البارئ (د نشت نه وجود ته راوستونکی)، المصور (صورت جوړوونکی) که سره یوځای شي، د هر یو لپاره یوه معنی په ګوته کوي؛ دلته تخلیق: تقدیر دی، او البرء دلته: اختراع ده، او التصویر دلته: هرڅه ته خپل انځور ورکول دي، او کله چې یو له بل څخه جلا شي، معنا یې یو ده.

زمونږ رب – سبحانه و تعالى-، اراده وکړه او اندازه يې کړل او فرمان يې ورکړ او بيا يې جوړ کړ، يعنې: هغه يې پيدا کړى، بيا يې هر مخلوق په مناسب شکل سره ځانګړى کړى:

(سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يَصِفُونَ)

(سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يَصِفُونَ)

(پاك دى الله له هغو خبرو نه چې دوى يې بيانوي) [المؤمنون سورت: ايت 91].

رسول الله -صلى الله عليه وسلم- به په سجده کې ويل:

«اللَّهُمَّ لَكَ سَجَدْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، وَلَكَ أَسْلَمْتُ، سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ، وَصَوَّرَهُ، وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ، تَبَارَكَ اللهُ أَحْسَنُ الخَالِقِينَ»

«اللَّهُمَّ لَكَ سَجَدْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، وَلَكَ أَسْلَمْتُ، سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ، وَصَوَّرَهُ، وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ، تَبَارَكَ اللهُ أَحْسَنُ الخَالِقِينَ»

«اې الله، تا ته مې سجده وکړه، او په تا مې ايمان راوړ، او ما تاته غاړه کېښوده، زما مخ هغه ذات ته سجده کړې ده چې هغه يې پيدا کړى، غوږ او سترګه يې ورته جوړ کړي، الله ډير د برکت خاوند او تر ټولو غوره خالق دى». [مسلم روايت کړى].

بشپړ دلالتونه:

د انسان پیدایښت: د فکر کونکو لپاره نخښه، د عبرت اخیستونکو لپاره عبرت، او د نصیحت اخیستونکو لپاره موعظه ده.

(وَفِي أَنفُسِكُمْ ۚ أَفَلَا تُبْصِرُونَ)

(وَفِي أَنفُسِكُمْ ۚ أَفَلَا تُبْصِرُونَ)

(او ستاسو په ځانونو کې هم، ایا نو تاسو نه وینئ) [الذاریات سورت: ایت 21].

د انسان او د هغه د خلقت په ذات کې: د هغه د خالق او پیدا کونکي په اړه ترټولو لوی دلیلونه دي.

او انسان ته تر ټولو نږدې شی: د هغه ځان دی، او هغه کې د حیرانتیا شیان دی چې د الله –جل و علا- د عظمت څرګندونه کوي - چې عمرونه به تیر شي خو مونږ به د هغو په ځینو باندې واقف شو، مګر انسان له هغه څخه مخ اړوي، او که انسان لږ فکر وکړي له خپل کفر او انکار څخه به واوړي،

(قُتِلَ الْإِنسَانُ مَا أَكْفَرَهُ (17) مِنْ أَيِّ شَيْءٍ خَلَقَهُ (18) مِن نُّطْفَةٍ خَلَقَهُ فَقَدَّرَهُ (19) ثُمَّ السَّبِيلَ يَسَّرَهُ (20) ثُمَّ أَمَاتَهُ فَأَقْبَرَهُ (21) ثُمَّ إِذَا شَاءَ أَنشَرَهُ (22))

(قُتِلَ الْإِنسَانُ مَا أَكْفَرَهُ (17)

(انسان دې هلاك کړی شي، دی څومره ډېر ناشکره دی!)

مِنْ أَيِّ شَيْءٍ خَلَقَهُ (18)

(دی دغه (الله) له څه شي نه پیدا کړی دی؟

مِن نُّطْفَةٍ خَلَقَهُ فَقَدَّرَهُ (19)

له نطفې نه يې پيدا کړی دی، پس دی يې اندازه کړی دی.

ثُمَّ السَّبِيلَ يَسَّرَهُ (20)

بيا يې ده ته لاره ور اسانه کړې ده.

ثُمَّ أَمَاتَهُ فَأَقْبَرَهُ (21)

بيا يې دی مړ کړ، نو دی يې په قبر کې کښنود.

ثُمَّ إِذَا شَاءَ أَنشَرَهُ (22))

بيا چې کله وغواړي دی به ژوندی کړي) [عبس سورت: ايتونه 17-22].

له اوو ملياردو څخه زيات انسانان د ځمکې پر سر ژوند کوي، هر يو يې د نورو انځورونو، ځانګړتياوو، رنګونو او بدنونو کې توپير لري.. او پلار يې يو دی او مور يې يوه ده: آدم او حوا، مګر دا د الله –تبارک و تعالى- جوړښت دی؛

(صُنْعَ اللَّهِ الَّذِي أَتْقَنَ كُلَّ شَيْءٍ ۚ إِنَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَفْعَلُونَ)

(صُنْعَ اللَّهِ الَّذِي أَتْقَنَ كُلَّ شَيْءٍ ۚ إِنَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَفْعَلُونَ)

[(وګورئ) کاريګري د الله؛ هغه چې هر شی يې محکم کړی دی، بېشکه هغه ښه خبردار دی په هغو کارونو چې تاسو يې کوئ] [النمل سورت: ايت 88]، آيا دا ټول د شکر او منني قابل ندي؟! بنده د الله –سبحانه و تعالى- نعمتونه کله چې د مور په رحم کې نطفه و وينې، بيا يې غوږ او ليد جوړ کړ او په هغه کې يې روح واچاوه، بيا يې هغه ته خواړه او اوبه ورکړې، او جامې يې ورواغوستلې، هغه ته يې پناه ورکړه

او هغه يې وساته، او له هرڅه څخه چې يې وغوښتل هغه ته يې ورکړل؛

(أَلَمْ نَجْعَل لَّهُ عَيْنَيْنِ (8) وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ (9) وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ (10))

(أَلَمْ نَجْعَل لَّهُ عَيْنَيْنِ (8)

ایا مونږ ده ته دوه سترګې نه دي ورکړي.

وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ (9)

او یوه ژبه او دوه شونډې.

وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ (10))

اومونږ ده ته دوه لارې ښودلي دي) [البلد سورت: ایتونه 8-10].

یو له سترو شکرونو څخه دا دی چې: د الله –عزوجل- نعمتونو څخه د هغه په فرمانبرداری کې کار واخیستل شي، او د هغه له نافرمانۍ او هغه څه څخه چې هغه ناراضه کوي ځان وساتل شي.

بالاخره..

عاقل انسان د خلکو په شکلونو او انځورونو پسې نه خاندي، ځکه چې هغه پوهیږي چې دا ټول الله تعالی پیداکړي،

(هُوَ الَّذِي يُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ ۚ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ)

(هُوَ الَّذِي يُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ ۚ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ)

(دی همغه ذات دی چې په رَحِمونو کې ستاسو شکلونه (صورتونه) جوړوي څنګه چې وغواړي، نشته هیڅ لایق د عبادت مګر هم دی دی، چې ډېر غالبه، ښه حکمت والا دی). [آل عمران سورت: ایت 6].

نو الله : الخالق (د هر شي پیداکونکی)، البارئ (نا اشنا ډول پیداکوونکی)، المصور (صورت جوړونکی) دی؛ بد شکل لرونکی انسان هیڅ ګناه نلري ترڅو هغه ته پیغور ورکړل شي او ملامت شي، او د ښکلي شکل لرونکي انسان هیڅ غوره والی او ځواک نه لري ترڅو د هغه څخه مننه وشي او پورته وشمیرل شي.

یو سړي حکیم ته وویل: اې بد څېره لرونکیه! هغه ورته وویل: زما د مخ جوړول زما په اختیار کې نه و ترڅو چې ما ښکلی کړی و، نو که څوک د هنر کار ته سپکاوی وکړي، نو هغه د هغه جوړونکي ته سپکاوی کوي. حدیث کې راغلي: رسول الله -صلى الله عليه وسلم- فرمایلي:

«كُلُّ خَلْقِ اللهِ -عز وجل- حَسَنٌ»

«كُلُّ خَلْقِ اللهِ -عز وجل- حَسَنٌ»

"د الله –جل جلاله- ټول مخلوقات ښایسته دي". [«د الباني السلسلة الصحيحة»].

که تا په مصیبت اخته کس ولیده؛ نو د هغه د رغیدو لپاره د الله ستاینه وکړه، او لکه څنګه چې ویل شوي: "په خپل ورور باندې مسخره مه کوه، ځکه چې الله به هغه روغ کړي او تا به رنځور کړي"

عبدالله بن مسعود -رضي الله عنه- به ويل: "مصيبت ويلو ته سپارل کيږي، که چيرته زه سپي باندې وخندم، زه ډارپږم چې زما څخه به سپی جوړ شي".

او د ابراهيم النخعي –رحمه الله- څخه نقل شوي، هغه وويل: " زه چې کله عيبجن شی وګورم، هيڅ شی ما نه منع کوي چې د هغه په اړه خبرې وکړم پرته لدې چې زه هم د هغه په څير اخته نشم".

اې الله! اې الخالق (د هر شي پيداکونکی)، البارئ (نااشنا پيداکوونکی)، المصور (صورت جوړونکی) ذاته ! مورږ له تا څخه سوال کوو چې: مورږ د خپل غوره مخلوق څخه وګرځوه، او مورږ باندې تا ته د وړاندې کيدلو په ورځ رحم وکړه.

25

د ګناه عفوه کوونکی -جل جلاله-

کله چې ګناهکارانو واورېدل:

(فَأُولَٰئِكَ عَسَى اللَّهُ أَن يَعْفُوَ عَنْهُمْ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَفُوًّا غَفُورًا)

(فَأُولَٰئِكَ عَسَى اللَّهُ أَن يَعْفُوَ عَنْهُمْ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَفُوًّا غَفُورًا)

(نو دغه خلق (چې دي) امېد دی چې الله به هغوی ته بخښنه وکړي او الله له ازله ښه عفوه کوونکی، ښه بخښونکی دی) [النساء سورت: ايت 99]؛ د عاجزۍ لاسونه يې پورته کړل، خپل شکايتونه يې هغه ته وړاندې کړل، د هغه دروازې ته يې خپل بارونه واچول، د هغه څنګ ته يې پناه ويوړه، ډېره بخښنه

يې وغوښتله، او بيا هغوی اواز وکړ: اې عفوه کوونکی او بخښونکی ذاته ! مونږ له تاسو پرته بل څوک نه لرو.

نو سخي او بخښونکي ذات د هغوی حالت ته وکتل، او د دوی رازونو باندې خبر شو؛ د هغوی څخه يې خطاګانې لرې کړې، او د هغوي ګناهونه يې له منځه يوړل، او د هغوی درجې يې لوړې کړې.

نو بخښونکي ذات لره پاکي ده! او پاکي دی هغه ذات لره چې دوی يې د ښښنې لپاره غوره کړل، او هغوی يې د خپلې بخښنې لپاره غوره کړل!

که تاسو ته مصيبتونه راشي، او ناخوالي درورسيږي، او يا مو د ګناهونو بار دروند شي؛ د هغه په نوم اواز وکړه، او بخښنه ترې وغواړه.

اې ربه، که زما ګناهونه لوی او ډير وي ... زه پوهيدلی يم چې ستا بخښنه ډيره لويه ده ... او که ستا څخه يوازې نيک انسان امید ولري ... نو مجرم به چا ته پناه يوسي او له چا څخه به مرسته وغواړي

اې ربه زه ستا څخه په عاجزۍ سره غواړم لکه څرنګه چې تاسو امر کړی ... نو که ته زما لاس خوشې کړي، پر ما به څوک رحم وکړي

الله –سبحانه و تعالى- وفرمايل:

(إِنَّ اللَّهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ)

(إِنَّ اللَّهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ)

(بېشکه الله خامخا ډېر معافي کوونکی، ډېر بخښونکی دی) [الحج سورت: ایت 60].

زمونږ رب –سبحانه و تعالی- د خپلو بندګانو ګناهونه په پراخه کچه بخښي؛ تر لامحدوده کچې پورې، هغه – جل و علا - له ګناهونو څخه تیریږي، او د ګناهونو اثار په بشپړه توګه لیرې کوي؛ او د بندګانو څخه به د قیامت په ورځ د هغې غوښتنه نه کوي، او د کرام الکاتبین له دیوان څخه به یې پاک کړي، حتا د هغوی له زړونو څخه به یې هیر کړي، چې په یادولو سره یې شرمنده نه شي او د هرې بدۍ پر ځای به نیکي ثبت کړي.

او زمونږ رب – سبحانه و تعالی - هغه ذات دی چې و - او اوس هم دی - د بخښنې لپاره پیژندل شوی دی، د خپلو بندګانو لپاره د غفران او بښنې په صفت موصوف دی، هرځوک د هغه بخښني، رحمت او سخاوت ته اړمن دي، او د بخښني او عفوې ژمنه یې کړی ده څوک یې چې اسباب له ځانه سره ولري.

او هغه –سبحانه و تعالی- هغه ذات دی چې بخښنه قبلوي، او هغه: اسانتیا راوستونکی دی، چې خپلو بندګانو لپاره یې د هغوی واجبات اسانه کړي دي، د هغه نیمګړتیاوو او کمزوریو له امله چې د بنده لخوا واقع کیږي، نو څوک چې د لمونځ اراده وکړي الله هغه باندې یې اودس فرض کړی دی، او کله چې یې اودس مات شي، نو د هغه چا لپاره بخښنه کوي چې تیمم وکړي هرکله چې اوبه و نه مومي، د خپلو بندګانو د ضعف په پام کې نیولو سره.

ويل شوي دي: عفو د مغفرت په پرتله ډيره اغيزمنه ده؛ ځکه چې عفوې سره د ستر او پردې احساس کوي، او مغفرت له پاکولو احساس ورکوي، نو پاکول د ستر او پردې په پرتله ډيره مؤثر دي.

او د هغه بخښنه دوه ډوله ده:

عمومي بخښنه: دا د کفارو او نورو ټولو مجرمينو لپاره ده؛ د هغو سزاګانو په ردولو سره چې له لاملونو سره ټاکل شوي دي، او د نعمتونو د قطع کيدولو سبب ګرځي، ځکه چې هغوی په بښکنځلو او شرک سره الله په تکليفوي، حال دا چې الله هغوی ته شفا او روزي ورکوي، او د دوی لپاره دنيا پراخه کوي، هغوی ته فرصت ورکوي او خپله بخښنه او زغم سره له دوی څخه نه غافله کيږي، نو د الله خير او نيکي په بندګانو باندې رابښکته کيږي او د دوی بدۍ ورته پورته کيږي، الله د بندګانو له عبادت څخه بې نيازه دی، هغه په مينې سره دوی ته نعمتونه ورکوي، او دوی په قهر او غضب سره د هغه نافرماني کوي، حال دا چې هغوی ټول الله ته محتاج دي.

خاصه بخښنه: دا هغه بخښنه ده چې د توبه کونکو، بخښنې غوښتونکو، دعا کوونکو، عبادت کوونکو، او مصيبت ځپلو، ثواب غوښتونکو مومنانو لپاره ده.

هغه بخښووونکی دی ..

او د هغه –تبارک و تعالی- د بخښنې له عظمت څخه: دا ده چې هرچا ته چې په دې دنيا کې بخښنه وکړي، الله ډير مهربان ذات دی لدې چې د قيامت په ورځ د خپلې بخښنې څخه په شا

شي، هغه کريم او سخي دی او له خپل بخښني څخه نه په شا کيږي، او دا د الله –جل وعلا- طرېقه ده چې له خپلو اولياو او دوستانو سره يې کوي.

او د هغه –تبارک و تعالی- د عظمت څخه: دا ده چې په دې دنيا کې هغه توبه کوونکي ګناهکاران بخښي؛ هغه - عزوجل - په آخرت کې ټينګار کوونکو موحدينو ته بخښنه کوي.

او د هغه –عزوجل- د عظمت څخه: دا چې هغه د خپل بنده ګناه بخښي که د هغه جرم هر څه وي؛ حتی که د هغه –سبحانه و تعالی- حق هم وي، او د هغه بد عملونه په نيکيو بدلوي، نو څوک کولی شي د ګناه بدله په داسې شي سره بدله کړي بغير له رب –سبحانه و تعالی- څخه؟ او که د هغه د بخښنې عظمت نه واى، نو ځمکه به د خپلو اوسيدونکو سره ډوبه شوې وه؛ د هغې ګناهونو په سبب چې په ځمکه کې تر سره کيږي.

د هغه –عزوجل- د بخښنې له عظمت څخه: دا دي چې خپلو بندګانو ته د هغو اسبابو لارښوونه کوي چې له مخې يې د هغه سپيڅلي بخښنه ترلاسه کيږي؛ له کارونو، اخلاقو، قولونو او عملونو څخه، ځکه چې که بنده زيات نيک عملونه ترسره کړي، نو په خپلو ډيرو ګناهونو او خطاګانو باندې برلاسی کيږي.

هغه ته وروکړئه!

بخښونکی ذات -تبارك وتعالى-؛ تا ته د اوو اسمانونو له پاسه غږ کوي او وايي:

(وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ)

(وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ)

(او ستاسو رب فرمايي: تاسو ما وبلئ چې زه ستاسو دعا قبوله کړم). [غافر سورت: ايت 60]، څه شی تاسو د هغه له سخاوت څخه سستوي؟! او څه شی تا اړ باسي چې د ډيرو رجوع کوونکو او توبه کوونکو په ليکو کې د شاملیدو لپاره ځند وکړې؟

نو ته د الله چې د پادشاهانو پادشاه، کريم او بخښونکی ذات دی د هغه په دربار کې په عاجزۍ سره ودريږه؛ هغه څوک چې د هغه په لاس کې د خلاصون او خوشحالۍ کلیاني، عفو او بخښنه ده.

(أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ)

(أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ)

(ايا دوی نه پوهيدل چې يقيناً الله دی چې هغه د خپلو بنده ګانو توبه قبلوي)

[التوبة سورت: ايت 104]، بلال ابن سعد وويل: «تاسو داسي رب لرئ، چې ستاسو په عذاب ورکولو سره ګړندی ندی، تيروتنه معافوي، توبه قبلوي او راستنيدونکي ته مخې ته ورځي، او شا اړوونکي سره خواخوږي کوي».

او دا د رسول الله -صلى الله عليه وسلم- له دعا څخه وه:

«اللَّهُمَّ! إِنَّكَ عَفُوٌّ تُحِبُّ العَفْوَ؛ فَاعْفُ عَنِّي»

«اللَّهُمَّ! إِنَّكَ عَفُوٌّ تُحِبُّ العَفْوَ؛ فَاعْفُ عَنِّي»

«اې الله! ته بخښونکی يې او بخښنه خوښوې؛ ما وبخښه».

[صحيح حديث دی. ابن ماجه روايت کړی].

ابن القيم -رحمه الله- فرمايي: "كه هغه تاسو ته بخښنه وكړي، ستاسو اړتياوې به تاسو ته پرته له غوښتنې راشي".

سفيان ثوري -رحمه الله- ويلي: «زه نه غواړم خپله محاسبه خپل پلار او مور ته وسپارم؛ ځكه زه پوهيږم چې الله -سبحانه و تعالى- پر ما له دوى څخه ډير مهربان دى».

او كله چې زما زړه سخت شو او لارې راتنګې شوې... ستا د بخښنې طرف ته مې خپل امید پورې وګرځولې ... خپل ګناهونه راته لوى ښكاره شو نو كله چې مې پرتله كړل ... ستا د بخښنې سره، نو ستا بخښنه نوره هم ډېره لويه وه

او ته همېشه له ګناه څخه د بخښنې خاوند يې ... ته د احسان او منت له وجې سخا او بخښنه كوې

د بخښنې كيلي:

علماوو ويلي دي: الله ته تر ټولو محبوب مخلوق هغه دى: څوک چې د هغه –تبارک و تعالى- د نومونو او صفاتو د غوښتنو سره متصف وي، نو هغه –سبحانه و تعالى- رحم كوونكى دى رحم كوونكي خوښوي، بخښونكى دى بخښونكي خوښوي، نو الله –سبحانه و تعالى- د خپل بنده لپاره هغه څه دى لكه څنګه چې بنده د هغه د مخلوق لپاره دى، ځكه چې الله –عزوجل- فرمايي:

(فَبِمَا رَحْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ لِنتَ لَهُمْ ۖ وَلَوْ كُنتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ)

(فَبِمَا رَحْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ لِنتَ لَهُمْ ۖ وَلَوْ كُنتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ)

(نو (يوازې) د الله د رحمت په سبب ته د دوی لپاره نرم يې او که چېرې ته بدخويَه، سخت زړی وَی (،نو) خامخا دوی به ستا له چاپېره نه خواره شوي وو) [آل عمران سورت: ايت 159].

او د بخښنې رسې تقوا ته تر ټولو نږدې درجه او مقام دی؛ بلکه د هغه د سخاوت او مهربانۍ څخه دي: دا چې هغه د بندګانو د بخښنې په مقابل کې لويه بخښنه کوي، الله –عزوجل- فرمايلي:

(إِن تُبْدُوا خَيْرًا أَوْ تُخْفُوهُ أَوْ تَعْفُوا عَن سُوءٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُوًّا قَدِيرًا)

(إِن تُبْدُوا خَيْرًا أَوْ تُخْفُوهُ أَوْ تَعْفُوا عَن سُوءٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُوًّا قَدِيرًا)

(که تاسو څه نېکي څرګندوئ، يا هغه پټوئ، يا د بدۍ په هکله معافي کوئ، بېشکه الله له ازله ښه معافي کوونکی، ښه قادر دی) [النساء سورت: ايت 149].

د ابوبکر صديق -رضي الله عنه- په واقعه کې، کله چې هغه قسم وکړ چې مسطح (د هغه د خپلوانو څخه و) ته به نفقه نه ورکوي، وروسته لدې چې د رسول الله –صلى الله عليه وسلم- پر ميرمنې عايشه –رضي الله عنها- يې تور پورې کړ، د افک په مشهوره واقعه کې، الله –تبارک و تعالى- وفرمايل:

(وَلَا يَأْتَلِ أُولُو الْفَضْلِ مِنكُمْ وَالسَّعَةِ أَن يُؤْتُوا أُولِي الْقُرْبَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ۖ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا ۗ أَلَا تُحِبُّونَ أَن يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ ۗ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ)

(وَلَا يَأْتَلِ أُولُو الْفَضْلِ مِنكُمْ وَالسَّعَةِ أَن يُؤْتُوا أُولِي الْقُرْبَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ۖ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا ۗ أَلَا تُحِبُّونَ أَن يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ ۗ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ)

(او په تاسو کې دې د فضيلت او پراخې خاوندان له دې قسم نه خوري چې نه به ورکوي (نفقه) خپلوانو او مسکينانو او د الله په لار کې هجرت کوونکو ته او دوی دې معافي وکړي او تېر دې شي، ايا تاسو دا نه خوښوئ چې الله تاسو ته بښنه وکړي او الله بښه بښونکی، بې حده رحم کوونکی دی) [النور سورت: ايت 22].

څوک چې بښنه وکړي او د هغه څه تمه وکړي چې له الله سره دي؛ الله –سبحانه و تعالى- به ورته په دنيا او آخرت کې د هغه څخه ډير څه ورکړي چې هغه يې تمه درلوده.

او په صحيح حديث کې راغلي دي چې هغه - عليه الصلاة والسلام- وفرمايل:

«مَا زَادَ اللهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ إِلَّا عِزًّا»

«مَا زَادَ اللهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ إِلَّا عِزًّا»

"الله بنده ته په بښنې سره نه ورکوي مګر عزت". [مسلم روايت کړی].

نووي -رحمه الله- فرمايلي: "هغه څوک چې د عفوې او بښنې سره وپيژندل شو، په زړونو کې به لوي شي، او د هغه عزت او وقار به هم ډير شي".

اموي خليفه عبدالملک بن مروان په زړه پورې خطبه ورکړه، بيا يې خطبه ودروله، سخت يې وژړل، بيا يې وويل:

«اې ربه، زما ګناهونه لوی دي، او ستا لږه بخښنه تر هغو لویه ده، ستا په لږې بخښنې سره زما لوی ګناهونه و بخښه».

دا خبره حسن البصري ته ورسېده؛ هغه وژړل او ویې ویل: که کومه خبره په سرو زرو لیکل شوې وای، دا خبره باید لیکل شوې وای!».

او یو باندې چې دعا وکړه: «اې الله! تا موږ ته امر کړی دی چې هغه څوک معاف کړو چې پر موږ یې ظلم کړی دی، مونږ پر خپلو ځانونو ظلم کړی دی، نو مونږ ته عفوه وکړه».

او موږ تا ته دغه دعا کوو:

(رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنفُسَنَا وَإِن لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ)

(رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنفُسَنَا وَإِن لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ)

(اې زمونږه ربه! مونږ پر خپلو ځانونو ظلم کړی دی او که چېرې ته مونږ ونه بخښې او پر مونږ رحم ونه کړې (، نو) مونږ به خامخا لازمًا له تاوانیانو څخه شو) [الأعراف سورت: ایت 23].

اې الله! ته ښونکی یې، بخښنه خوښوې؛ موږ ته بخښنه وکړه؛ اې د ډېر رحم څښتنه!

26 - 27

الغَفُوْرُ الغَـفَّـارُ -جل جلاله-
د ډيرو او لويو ګناهونو بخښونکی ذات -جل جلاله-

طبراني د ابو طويل له قوله په صحيح سند سره نقل کړی دی چې: هغه رسول الله -صلى الله عليه وسلم- ته راغی؛ ويې فرمايل: د داسې سړي په اړه څه فکر کوې چې ټول ګناهونه يې کړي وي او هيڅ يې نه وي پرېښي، په دې کې يې هيڅ کوچنی او ستر څيز يې نه وي پرېښی مګر دا چې هغه يې کړی وي، نو آيا د ده لپاره توبه شته؟

ويې ويل: اسلام دې قبول کړی؟ ويې ويل: اما زه: فأشهد أن لا إله إلا الله، وحده لا شريك له، وأنك رسول الله، يعني زه شاهدي ورکوم چې له الله پرته بل معبود نشته، هغه يوازې دی بل شريک نه لري او ته د الله رسول يې، هغه وويل: هو؛ ته نيک کارونه وکړه او بد کارونه پرېږده، نو الله به دا ټول ستا لپاره نيک وګرځوي» هغه وويل: زما خيانتونه او بد عملونه؟! ويې ويل: هو، ويې ويل: الله اکبر (الله ډېر لوی دی)! هغه تکبيرونه ويل تردې چې پناه شو.

او له الله څخه د بخښنې غوښتنه کوم

او پوهيږم چې الله عفوه او بخښنه کوي

که خلک ګناهونه لوی ګڼي، نو دغه ګناهونه

که څه هم لوی وي، د الله د رحمت په مقابل کې کوچني دي

زمونږ بحث د داسې نوم په اړه دی چې يو ګناهکار او مؤمن يې نه اوري مګر دا چې زړه يې ورسره ټرل کيږي، او په دې

سره ډير خوشحاله کيږي، او د امید دروازې هغه ته پرانستل کيږي، هغه د الله: الغفور او الغفار – تبارک و تعالی- نوم دی.

هغه –سبحانه و تعالی- فرمايلي:

(۞ نَبِّئْ عِبَادِي أَنِّي أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ)

(۞ نَبِّئْ عِبَادِي أَنِّي أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ)

(ته زما بنده ګانو ته خبر ورکړه چې بېشکه زه، همدا زه ډېر بخښونکی، بې حده رحم کوونکی يم) [الحجر سورت: ايت 49]، او فرمايلي يې دي:

(فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا)

(فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا)

(نو ما (دوی ته) وويل: تاسو له خپل رب نه بخښنه وغواړئ بېشکه دی ډېر بخښونکی دی) [نوح سورت: ايت 10]، او فرمايلي يې دي:

(إِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ)

(إِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ)

(بېشکه ستا رب د بخښنې وسيع کوونکی دی) [النجم سورت: آيت 32].

الغفر په لغت کې: پټولو او پوښلو ته وايي.

او زمور رب –سبحانه و تعالی - د خپلو بندګانو د ګناهونو پوښونکی دی، چې په خپل ستر او پردې سره يې پټوي؛ له هغه پرته د دوی ګناهونه بل څوک نه شي موندلی، او دا چې د هغوی له خطاګانو او ګناهونو څخه تير شي.

هغه –عزوجل- د خپلو بنده ګانو ګناهونه وخت په وخت سره بې شمېره بخښي، څومره چې بنده له ګناه څخه توبه وباسي، د الله –عزوجل- له لوري بخښنه تکرارېږي.

دروازه پرانيستې ده..

طبراني او نورو ذکر کړي دي: يو سړی رسول الله -صلى الله عليه وسلم- ته راغی او ويې ويل: اې د الله رسوله! زمور څخه يو چا ګناه وکړه؟ ويې ويل: هغه باندې به ليکل کيږي، بيا يې ويل: له هغه څخه دې بخښنه وغواړي او توبه دې وباسي؟ هغه ويل:

«يُغْفَرُ لَهُ وَيُتَابُ عَلَيْهِ، وَلَا يَمَلُّ اللهُ حَتَّى تَمَلُّوا»

«يُغْفَرُ لَهُ وَيُتَابُ عَلَيْهِ، وَلَا يَمَلُّ اللهُ حَتَّى تَمَلُّوا»

"هغه به بخښل کيږي او توبه يې قبليږي، او الله تر هغه پورې نه ستړي کيږي ترڅو چې تاسو ستړي نه شئ". [حسن حديث دی. دا په "المعجم الكبير و الاوسط" کې راغلی دی].

او هغه بخښونکی دی، که د (ځمکې) په اندازه ګناه وکړي ... پرته له شرک څخه نور ګناهونه وکړي

نو هغه به درته د هغې (ځمکې) په اندازه بخښنه وکړي ... پاکي ده هغه ذات لره چې ډير بخښونکی دی

الله –عزوجل- د ټولو توبه کوونکو، ګناهکارانو او خطاکارانو لپاره خپله دروازه خلاصه کړې ده؛ نو هغه – سبحانه و تعالى - فرمايلي:

(۞ قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا ۚ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ)

(۞ قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا ۚ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ)

(ته (دوی) ته ووایه: ای زما هغو بنده ګانو چې په خپلو ځانونو يې زياتی کړی دی! تاسو د الله له رحمت نه مه نا امېده کېږئ، بېشکه الله ټول ګناهونه بخښي، بېشکه دغه (الله)، هم دی ښه بخښونکی، بې حده رحم کوونکی دی) [الزمر سورت: ايت 53]، بلکې له اوو اسمانونو پورته يې غږ وکړ چا چې ويلي وو: الله له دريو څخه دريم دی؛ هغوی ته يې د توبې غږ وکړ؛ ترڅو هغوی ته بخښنه وکړئ؛ هغه وفرمايل:

(أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَيَسْتَغْفِرُونَهُ ۚ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ)

(أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَيَسْتَغْفِرُونَهُ ۚ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ)

(ايا دوی ولې الله ته توبه نه وباسي او له هغه نه بخښنه نه غواړي؟! حال دا چې الله ډير بخښونکی، بې حده مهربان دی) [المائدة سورت: ايت 74].

ټول ګناهونه بخښل کيږي؛ پرته له هغه چا چې الله ته ورشي په داسې حال کې چې مشرک وي:

(إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَن يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَاءُ ۚ وَمَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدِ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا)

(إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَن يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَاءُ ۚ وَمَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدِ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا)

(بېشكه الله نه بخښي دا چې له هغه سره دي (څوك) شريك كړى شي او هغه بخښي هغه (ګناه) چې له دې (شرك) نه كمه وي د چا لپاره چې وغواړي او څوك چې له الله سره شريك ونيسي، نو يقيناً هغه ډېره لويه ګناه راجوړه كړله) [النساء سورت: ايت 48].

او په دې اړه آيتونه ډېر دي.

اما په حديثو كې؛ قدسي حديث كې راغلي:

«قَالَ اللهُ -تبارك وتعالى- : يَا ابْنَ آدَمَ! إِنَّكَ مَا دَعَوْتَنِي وَرَجَوْتَنِي؛ غَفَرْتُ لَكَ عَلَى مَا كَانَ فِيكَ وَلَا أُبَالِي، يَا ابْنَ آدَمَ! لَوْ بَلَغَتْ ذُنُوبُكَ عَنَانَ السَّمَاءِ ثُمَّ اسْتَغْفَرْتَنِي؛ غَفَرْتُ لَكَ وَلَا أُبَالِي، يَا ابْنَ آدَمَ! إِنَّكَ لَوْ أَتَيْتَنِي بِقُرَابِ الأَرْضِ خَطَايَا ثُمَّ لَقِيتَنِي لَا تُشْرِكُ بِي شَيْئًا؛ لَأَتَيْتُكَ بِقُرَابِهَا مَغْفِرَةً»

«قَالَ اللهُ -تبارك وتعالى- : يَا ابْنَ آدَمَ! إِنَّكَ مَا دَعَوْتَنِي وَرَجَوْتَنِي؛ غَفَرْتُ لَكَ عَلَى مَا كَانَ فِيكَ وَلَا أُبَالِي، يَا ابْنَ آدَمَ! لَوْ بَلَغَتْ ذُنُوبُكَ عَنَانَ السَّمَاءِ ثُمَّ اسْتَغْفَرْتَنِي؛ غَفَرْتُ لَكَ وَلَا أُبَالِي، يَا ابْنَ آدَمَ! إِنَّكَ لَوْ أَتَيْتَنِي بِقُرَابِ الأَرْضِ خَطَايَا ثُمَّ لَقِيتَنِي لَا تُشْرِكُ بِي شَيْئًا؛ لَأَتَيْتُكَ بِقُرَابِهَا مَغْفِرَةً»

«الله –تبارک وتعالى- فرمايلي: اې د آدم اولاده! كه ته ما وبلي او له ما څخه هيله وكړې؛ زه به تاته د هغه څه په خاطر بخښنه كوم چې په تا كې وو او زه يې پروا نه لرم، اې د آدم اولاده! كه ستا ګناهونه د اسمان ورېځو ته ورسېږي او بيا له ما څخه بخښنه وغواړې؛ زه به تا وبخښم او پروا يې نه لرم، اې د آدم اولاده! كه ته د ځمكې په اندازه ګناهونو سره ما ته راشې او زما سره ملاقات وكړې او زما سره دې هيڅ شريک كړى

نه وي، زه به تا ته د هغې په اندازه بخښنه وکړم». [صحيح حديث دى. ترمذي روايت کړى].

دا د هغه چا لپاره دى چې يوازې د بخښنې غوښتلو لپاره راځي، د بيرته نه ستنيدو هوډ لري، په توبه کې مخلص وي، او که الله د هغه په اخلاص پوه شي، نو هغه به د هغه بد عملونه په ښه عمل بدل کړي، دا د هغه سخاوت او مهرباني له خپلو بندګانو سره ده.

مه مايوسه کيږئ!

او نېک عملونه د ګناهونه کفاره دي، الله –سبحانه و تعالى- فرمايي:

(إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ)

(إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ)

(بېشکه نېکيانې بديانې لرې کوي) [هود سورت: ايت 114]، او په صحيح حديث کې راغلي دي چې هغه -عليه الصلاة والسلام- فرمايلي دي:

«وَأَتْبِعِ السَّيِّئَةَ الحَسَنَةَ تَمْحُهَا»

«وَأَتْبِعِ السَّيِّئَةَ الحَسَنَةَ تَمْحُهَا»

"د هرې بدۍ وروسته نيکۍ وکړئ، دا به هغه له منځه يوسي". [حسن حديث دى. ترمذي روايت کړى].

هغه مصيبتونه چې بنده ته رسيږي - که په خپل ځان، د هغه په اولاد يا د هغه په مال کې وي - د هغه بد عملونه کفاره کوي؛ که هغه د الله څخه د ثواب تمه ولري، صبر وکړي، او د الله –تبارک و تعالى- په حکم راضي وي.

او الله –عزوجل- د خپل بنده په توبې د هغه سړي په پرتله ډير خوشحاليږي چې په دښته کې يې خپله سورلۍ ورکه کړي وي چې د هغه خوراک او څښاک هغې باندې بار وي او بيا يې وموميِ.

او په هره پيمانه چې د بنده ګناه لويه وي او يا له هغه څخه تکرار شي؛ الله په خپل رحمت کې تر هغه لوی دی تر هغه وخته پورې چې بنده بخښنه غواړي:

(وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ)

(وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ)

(او زما رحمت هر شی راګیر کړی دی) [الأعراف سورت: ایت 156]، او له هغه - علیه الصلاة والسلام - څخه ثابت دي چې هغه د خپل رب – عزوجل- څخه روایت کوي، او فرمايي:

«أَذْنَبَ عَبْدٌ ذَنْبًا؛ فَقَالَ: اللَّهُمَّ! اغْفِرْ لِي ذَنْبِي، فَقَالَ -تبارك وتعالى- : أَذْنَبَ عَبْدِي ذَنْبًا، فَعَلِمَ أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ، وَيَأْخُذُ بِالذَّنْبِ، ثُمَّ عَادَ فَأَذْنَبَ، فَقَالَ: أَيْ رَبِّ! اغْفِرْ لِي ذَنْبِي، فَقَالَ -تبارك وتعالى- : عَبْدِي أَذْنَبَ ذَنْبًا، فَعَلِمَ أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ، وَيَأْخُذُ بِالذَّنْبِ، ثُمَّ عَادَ فَأَذْنَبَ؛ فَقَالَ: أَيْ رَبِّ! اغْفِرْ لِي ذَنْبِي، فَقَالَ -تبارك وتعالى- : أَذْنَبَ عَبْدِي ذَنْبًا، فَعَلِمَ أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ، وَيَأْخُذُ بِالذَّنْبِ، اعْمَلْ مَا شِئْتَ! فَقَدْ غَفَرْتُ لَكَ»

"يو بنده ګناه وکړه؛ بيا يې وويل: اې الله! زما ګناه وبخښه، بيا هغه –تبارک و تعالی- وفرمايل: زما بنده ګناه وکړه، او پوه شو چې هغه لره رب شته چې ګناه بخښي، او ګناه باندې يې نيسي، بيا يې ګناه وکړه او ويې ويل: اې ربه! زما ګناه وبخښه،

نو الله –تبارک و تعالی- وفرمایل: زما بنده ګناه وکړه، او پوه شو چې هغه لره رب شته چې ګناه بخښي، او ګناه باندې يې نيسي، ويې فرمايل: زما بنده ګناه وکړه، او پوه شو چې هغه لره رب شته چې ګناه بخښي، او ګناه باندې يې نيسی، بيا يې ګناه وکړه او ويې ويل: اې ربه! زما ګناه وبخښه، نو الله – تبارک و تعالی- وفرمايل: هر څه چې کوي وې کړه! [مسلم روايت کړی] يعني: تر څو چې ته توبه ويستونکی، ډير دعا کوونکی، او رجوع کوونکی اوسې.

د خپل ځښتن لپاره تواضع وکړه !

او د الله –عزوجل- دروازه د ټولو توبه کوونکو او دعا کوونکو لپاره پرانيستې ده، هغه عفو کوونکی او بخښونکی و؛ او دی، او هغه چا ته يې د بخښنې او عفوې ژمنه کړې ده چې د بخښنې اسباب له ځانه سره ولري:

(وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِّمَن تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَىٰ)
(وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِّمَن تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَىٰ)

(او بېشکه زه خامخا ډېر بخښونکی يم هغه چا ته چې توبه وباسي او ايمان راوړي او نېک عمل کوي، بيا په نېغه لار روان اوسي) [طه سورت: ايت 82]، او هغه څوک چې دومره ګناهونه او بدۍ ولري چې د حساب او شمېرلو څخه تير وي؛ نو له الله څخه دې بخښنه وغواړي د هغه څه څخه چې الله شمېرلي او هغه باندې پوهه دی.

د دې مطلب دا ندی: چې مسلمان په خطاګانو او ګناهونو کې اسراف وکړي، او په دې بهانه دې د الله نافرمانۍ ته زړه

بنه کړي: چې الله ښښونکی او مهربان دی! الله –سبحانه و تعالی- فرمايلي:

(رَّبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ ۚ إِن تَكُونُوا صَالِحِينَ فَإِنَّهُ كَانَ لِلْأَوَّابِينَ غَفُورًا)

(رَّبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ ۚ إِن تَكُونُوا صَالِحِينَ فَإِنَّهُ كَانَ لِلْأَوَّابِينَ غَفُورًا)

(ستاسو رب پر هغه څه ښه پوهه دی چې ستاسو په نفسونو کې دي که تاسو نېکان يئ، نو بېشکه هغه له پيله د توبه کوونکو لپاره ډېر مغفرت کوونکی دی) [الإسراء سورت: ايت 25]، فضيل ابن عياض -رحمه الله- فرمايلي: "بخښنه پرته له پريښودلو.. د درواغجنو توبه ده".

د ژغورنې رسی ..

هغه ټولو مخلوقاتو ته امر وکړ چې بخښنه وغواړي او د هغوی په سر کې: پيغمبران دي؛

(فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا)

(فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا)

(نو ما (دوی ته) وويل: تاسو له خپل رب نه بخښنه وغواړئ بېشکه دی ډېر بخښونکی دی) [نوح سورت: ايت 10]، او په مستند ډول روايت شوی دی چې هغه - عليه الصلاة والسلام - فرمايلي:

«وَاللهِ! إِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ فِي اليَوْمِ أَكْثَرَ مِنْ سَبْعِينَ مَرَّةً»

«وَاللهِ! إِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ فِي اليَوْمِ أَكْثَرَ مِنْ سَبْعِينَ مَرَّةً»
«په الله قسم! زه په ورځ کې له اویا ځلو څخه زیات له الله څخه بخښنه غواړم او هغه ته توبه کوم». [بخاري روایت کړی]، دا د پیغمبرانو په حق کې دی؛ د دوی څخه رابښکته خلک په اولی طریقه باید بخښنه وغواړي. رسول الله -صلی الله علیه وسلم- علي بن ابي طالب -رضی الله عنه- ته وفرمایل:
«أَلَا أُعَلِّمُكَ كَلِمَاتٍ إِذَا قُلْتَهُنَّ غَفَرَ اللَّهُ لَكَ؛ وَإِنْ كُنْتَ مَغْفُورًا لَكَ؟»، قَالَ: «قُلْ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ العَلِيُّ العَظِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الحَلِيمُ الكَرِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ العَرْشِ العَظِيمِ»
«أَلَا أُعَلِّمُكَ كَلِمَاتٍ إِذَا قُلْتَهُنَّ غَفَرَ اللَّهُ لَكَ؛ وَإِنْ كُنْتَ مَغْفُورًا لَكَ؟»، قَالَ: «قُلْ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ العَلِيُّ العَظِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الحَلِيمُ الكَرِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ العَرْشِ العَظِيمِ»
«آیا زه تا ته هغه کلمات در زده نه کړم چې که هغه ووایې، الله به تا وبخښي؛ حتا که ته بخښل شوی هم وې؟"هغه وفرمایل: ووایه: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ العَلِيُّ العَظِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الحَلِيمُ الكَرِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ العَرْشِ العَظِيمِ، یعنې: له الله پرته بل معبود نشته، لوړ او لوی دی، له الله پرته بل معبود نشته، حلیم او مهربان دی، له الله پرته بل معبود نشته، پاک دی الله چې د لوی عرش څښتن دی». [صحیح حدیث دی، ترمذي روایت کړی].
او علي -رضي الله عنه- فرمایي: "حیرانتیا ده هغه چاته چې هلاک کیږي او له هغه سره نجات وي! وویل شول: هغه څه شی دی؟ ویې ویل: استغفار. قتاده -رحمه الله- ورته وویل:

قرآن ستاسو د مرض او دوا په لور لارښوونه کوي؛ او ستاسو مرض ستاسو ګناهونه دي، او ستا د دوا استغفار دی".

شیخ الاسلام - رحمه الله - فرمايي: «ګناهونه د ضرر سبب دی، او استغفار د هغه اسباب له منځه وړي، لکه څنګه چې الله –سبحانه و تعالی- فرمايي:

(وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ)

(وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ)

(او الله دوی ته عذاب ورکوونکی ندی، په داسي حال کې چې دوی بخښنه (استغفار) غواړي) [الأنفال سورت: ايت 33]".

ابن کثير وايي: «او په چا کې چې دا صفت وي، يعني: د «استغفار» صفت، نو الله به د هغه رزق اسانه کړي. د هغه خپل شان او ځواک به محفوظ ولري».

زه تا ته د هغو ګناهونو څخه شکايت کوم چې زه له هغو څخه انکار نشم کولی ... اې زما امیده، مهرباني وکړه زما ګناهونه ما ته وبخښه ... مخکې له دې چې ته د حشر په میدان کې زما څخه پوښتنه وکړې ... کوم چې د وحشتونو په ورځ کې دې هم په یاد دی

زه ستا څخه هیله کوم، اې د احسان څښتنه چې د جزا په ورځ يې راته وبخښه .. څرنګه چې ما له تا څخه غوښتنه کوله او هماغه څیر يې راته و پوښنه چې په ځمکه کې دې راته پوښلي وه.

د "لا اله الا الله" او "استغفار" د يوځای کولو راز د هغه – سبحانه و تعالی- په دې وينا کې دی:

(فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللَّهُ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ)

(فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللَّهُ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ)

(نو ته پوهه شه چې ښکه شان دا دی چې د عبادت هېڅ لايق نشته مګر الله دی او د خپلې ګناه مغفرت وغواړه او د مومنو سړيو او مومنو ښځو لپاره هم) [محمد سورت: ايت 19]: "توحيد د شرک ريښه لرې کوي، او استغفار د هغه ځانګې له منځه وړي.

تر ټولو غوره حمد: د: لا اله الا الله، ويل دي ، يعني له الله پرته بل معبود نشته، او تر ټولو غوره دعا: استغفر الله ويل دی، يعني زه له الله ځخه بخښنه غواړم، نو هغه ته يې په توحيد سره امر وکړ، او دا چې د خپل ځان او د مؤمنانو ښځو او ورونو لپاره بخښنه وغواړي.

اې الله! مونږ، زمونږ مور او پلار او ټولو مسلمانانو ته بخښنه وکړه؛ اې د جهانونو ربه!

28

الكَبِـيرُ -جل جلاله-
د بزرګی خاوند -جل جلاله-

د دروازې په درشل کې ..

ستا رب –سبحانه و تعالی-، هغه ذات چې د ټولو قدرتونو اوملکوت څښتن دی، لوی او عالي دی؛ خپلې اړتياوې د هغه

دروازې ته ورسوه، او د هغه په حضور کې خپل زړه متواضع ولره؛ هغه به ستا حاجتونه پوره کړي، ستا ناروغي به لرې کړي، ستا پور به ادا کړي، او ستا اندېښنه به لرې کړي، او ستا په خوله به موسکا راولي..

هغه لوي الله –تبارک وتعالى- دى.

ستا هيلې د لوى الله سره... حقايق دي.

او ستا ارمانونه كه هر څومره لوړ وي، د لوى ذات په نيز .. ډير كوچني دي.

او ستا خواهشات د لوى ذات په نيز .. تا ته به درکړل شي، او ستا ليوالتيا به تا ته راشي.

هغه – تبارک و تعالى - لوى دى؛ د وېرې په وخت کې ستا پټنځاى او مصيبتونو کې ستا مرسته كوونكى... هغه لوى الله دى.

(عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ)

(عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ)

(د غيبو او د ښكاره و عالم دى، ډېر لوى، لوړ برتر دى) [الرعد سورت: ايت 9].

زموږ لوى څښتن – تبارک و تعالى -؛ څوک چې په خپل ذات کې لوى او لوړ دى، هيڅكله له هغه – عزوجل- څخه لوى او ستر شتون نه لري.

(وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ)

(وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ)

(او دغو (مشرکانو) د الله تعظیم ونه کړ د هغه حق تعظیم، حال دا چې ځمکه ټوله د ده په قبضه کې ده د قیامت په ورځ کې او اسمانونه د ده په ښي لاس کې رانغاړل (راټول کړی شوي دي) [الزمر سورت: ایت 67].

او زمونږ رب – تبارک و تعالی - د هغه په صفاتو کې خورا لوی دی؛ دا صفتونه ټول د کمال، عظمت او جلال صفتونه دي، هیڅوک د هغه په نومونو کې شریک، مانند، شبیه، او ملګری شتون نلري،

او زمونږ رب – تبارک و تعالی- په خپلو اعمالو کې تر ټولو لوی دی، او د هغه د مخلوق عظمت د هغه د عملونو په عظمت ګواهي ورکوي،

(لَخَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ)

(لَخَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ)

(یقیناً د اسمانونو او ځمکې پیدا کول د خلقو له پیدا کولو نه ډیر لوی دي او لیکن د خلقو اکثریت نه پوهیږي) [غافر سورت: ایت 57].

زمونږ رب – تبارک و تعالی - ډیر لوی او د لویې خاوند دی، هغه ذات چې د هغه د جلال او عظمت په مقابل کې هر لوی، کوچنی ښکاري.

او زمونږ رب – عزوجل – له ټولو نیمګړتیاوو، بدیو او عیبونو څخه پېر لوی او لوړ دی.

او زمونږ رب - عزوجل - چې له هر ډول شر ، بدۍ او ظلم څخه پورته دی؛

(الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ)

(الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ)

(پېر لوی، لوړ برتر دی) [الرعد سورت: ایت 9]،

(فَالْحُكْمُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَبِيرِ)

(فَالْحُكْمُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَبِيرِ)

(نو حکم خاص هغه الله لره دی چې پېر اوچت، پېر لوی دی) [غافر سورت: ایت 12].

ټوله ستاینه، فضل او پادشاهي تا لره ده اې زمونږ ربه

هیڅ شی ستا څخه د ویاړ په لحاظ لوړ ندی

پاکي ده هغه ذات لره چې خلق د هغه د قدر درناوی نه کوي

هغه ذات چې د عرش د پاسه واحد او تنها دی

عقلونه لنډ شول!

او الله – جل و علا - له هر څه څخه لوی دی، او د هر هغه څخه لوی دی چې زمونږ علم یې احاطه وشي کولی.

(وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا)

(وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا)

(خو دوی په هغه (پوره) علم نه لري). [طه سورت: ایت 110].

الله – تبارک و تعالی - لدې څخه لوی دی چې مونږ د هغه د ذات یا د هغه د صفاتو په اړه وپوهیږو؛ له همدې امله مونږ د الله په اړه له فکر کولو څخه منع کړی شوي یو؛ ځکه چې مونږ په خپلو کوچنیو، نیمګړو او محدودو عقلونو سره هغه نشو درک کولی، په الاوسط کې د طبراني له قوله راغلي چې: رسول الله -صلی الله علیه وسلم- وفرمایل:

«تَفَكَّرُوْا فِي آلَاءِ اللهِ، وَلَا تَفَكَّرُوْا فِي اللهِ -عز وجل- »

"د الله د نعمتونو په اړه فکر وکړئ او د الله –عزوجل- په اړه فکر مه کوئ". [صحیح حدیث دی] او د هغه – عزوجل- په جلال او لویي یوازې هغه پوهیږی؛ نه کوم نږدې ملایک، او نه کوم رالیږل شوی پیغمبر؛ هغه یوازې الله - عزوجل – ته ځانګړی شوی دی.

غوره وینا ..

نو الله - عزوجل - له هر څه څخه لوی دی؛ د ذات، احترام، معنی، عزت او عظمت له لحاظه؛ له همدې امله ویل کیږي چې: د عربو لپاره ترټولو غوره کلمه د تعظیم او اجلال په معنی کې: د (الله اکبر) لفظ دی؛ ځکه چې دا د عظمت له صفت څخه ډیر بشپړ دی؛ او کله چې مونږ ووایو: (الله اکبر) پدې کې عظمت شامل دی او په معنی کې له هغه څخه زیات دی.

له همدې امله په لمانځه او اذان کې مشروع الفاظ دي په: (الله اکبر) سره راغلي دي؛ ځکه چې دا د (الله اعظم) له ویلو څخه ډیر بشپړ دی، لکه څنګه چې په حدیث کې راغلی:

«قَالَ اللهُ -عز وجل- : الكِبْرِيَاءُ رِدَائِي، وَالعَظَمَةُ إِزَارِي، فَمَنْ نَازَعَنِي وَاحِدًا مِنْهُمَا؛ قَذَفْتُهُ فِي النَّارِ»

«قَالَ اللهُ -عز وجل- : الكِبْرِيَاءُ رِدَائِي، وَالعَظَمَةُ إِزَارِي، فَمَنْ نَازَعَنِي وَاحِدًا مِنْهُمَا؛ قَذَفْتُهُ فِي النَّارِ»

«الله –عزوجل- وفرمایل: لویي زما څادر دی او عظمت زما جامه ده، نو ددې هریو په اخیستلو کې چې څوک زما سره شخړه وکړي؛ هغه به اور ته واچوم». [صحیح حدیث دی. ابوداود روایت کړی].

امام ابن تیمیه -رحمه الله- فرمایي: نو هغه عظمت د لنګ (پرتوګ) په څیر او لویي یې د څادر په څیر معرفي کړه، او دا معلومه خبره ده چې څادر غوره ده، نو کله چې تکبیر د تعظیم په پرتله ډیر موثر و، هغه یې پدې لفظ سره بیان کړ، او پدې کې تعظیم هم شاملیږي.

بادشاه ته د ننوتلو کیلیانې:

نو لدې امله؛ دا کلمه په لمانځه کې د داخلېدو لپاره وضع شوې ده، ځکه چې مسلمان په دې سره پاچاهانو ته د غلامانو په څیر ننوځي، او کله چې د داخلېدو شرف یې حاصل کړ، نو تر ټولو موثر لفظ (الله اکبر) دی،او د هغه حال داسې وایي چې: "الله اکبر، زه له لدې لفظ سره خپل مالک، خالق او خپل روزي ورکوونکي ته ننوځم، او الله اکبر د ژوند له اندیښنو څخه ډیر لوی دی". که یې په اخلاص او فکر سره وویل؛ د

الله عظمت به يې په زړه کې پيدا شي، غړي به يې عاجز شي، له الله څخه به حيا وکړي، او د هغه وقار او لويي به يې پرينږدي چې د هغه زړه له هغه پرته نورو سره مشغول شي، د دې کلمې د عظمت له امله دا کلمه د مسلمان په ډېرو عبادتونو کې ورسره مل ده، ترڅو دالله رضا ترلاسه کړي، ابن القيم -رحمه الله- فرمايي: "(وَرِضْوَانٌ مِّنَ اللَّهِ أَكْبَرُ) (او د الله له جانبه رضامندي تر ټولو لويه ده) [التوبة سورت: ايت 72]،

د الله رضا د بنده څخه د جنت او هغه څه چې په کې دی لويه ده؛ ځکه چې رضا د الله صفت دی، او جنت د هغه مخلوق دی.

غالب هغه دی چې لوی ذات ته پناه يوسي..

(الله اکبر) که له زړه سره ګډ شي؛ مؤمن هغه سره ويارمن شي، او په الله باور او اعتماد وکړي، او په هغه باندې توکل وکړي، د هغه په نيز به هر څه د الله د لويۍ او عظمت په مقابل کې کوچني وي.

تاريخ پوهان وايي: "حجاج د مقام ابراهيم تر شا دوه رکعته لمونځ اداء کړ؛ د يمن له خلکو څخه يو فقير راغی او د کعبې شاوخوا يې طواف کاوه، او د طواف پر مهال د يمني فقير په جامو کې نېزه ونښتله او بيا د حجاج پر بدن وغورځيده؛ نو حجاج وويريده، بيا يې وويل: هغه ونيسئ! نو عسکرو ونيوه او ويې ويل: هغه ماته رانږدې کړئ؛ هغه يې ورته ورنږدې کړ.

حجاج وويل: ته ما پيژني؟ هغه وويل: زه تا نه پيژنم! حجاج وويل: په يمن کې ستاسو والی څوک دی؟ ويې ويل: محمد بن يوسف - د حجاج ورور- ده هغه په شان ظالم او يا تر هغه بدتر دی، ويې ويل: ته نه پوهيږې چې زه يې ورور يم؟ ويې ويل: ته حجاج يې؟ ويې ويل: هو، غريب سړي وويل: ته بدبخته يې! او بدبخته ستا ورور دی! ويې ويل: زما ورور دی په يمن کې څنګه پرېښود؟ هغه وويل: ما هغه په خيټورۍ او چاقوالي حالت کې پرېښود، هغه وويل: ما له تا څخه د هغه د روغتيا پوښتنه نه ده کړې، ما د هغه د عدالت په اړه وپوښتل، هغه وويل: ما هغه متجاوز او ظالم پرېښود، ويې ويل: ته نه پوهيږې چې هغه زما ورور دی؟ ته له ما څخه نه وپرېږې؟ ويې ويل: اې حجاجه، ته څه فکر کوې په کومه پيمانه چې ستا ورور په تا نازيږي زه به په خپل واحد او يکتا ذات باندې له هغه څخه زيات نه نازيږم ؟! طاووس - راوي - وويل: په الله قسم زما ويښتان ودريدل ! بيا حجاج هغه سړی خوشې کړ؛ نو هغه د کعبې طواف بيرته پيل کړ او پرته له الله څخه له هيڅا څخه نه ويريده.

د هغوی کفنونه د فداکارۍ په وينو رنګ شوي وو
الله د هغې زنځيرونو څخه لوی دی چې دوی يې ورځکول
ستا په لاس کې د لاربنووني رسۍ غښتلی اړخ لري
په لاره او زمور د ارواحو په يو اړخ کې

هغه کوم لوی کار دی، لويه غميزه او لويه انديښنه ده چې د لوی الله لپاره به د هغه حل ستونزمن وي؟

نو؛ الله – عزوجل- لوی دی، او هر لوی سړی چې تاسو لیدلی وي، او یا مو اوریدلي وي او یا مو پیژندلی وي؛ الله د هغه رب دی، الله د هغه څخه لوی دی، نو هغه به څرنګه ستونزې وي چې د عزت، لویې او عظیم الله له ارادې سره مقابله وکولی شي؟

نو؛ الله – تبارک و تعالی- لوی ذات دی، هغه ذات چې ستاسو ستونزې به حل کړي، ستا ټول دردونه په روغتیا، او ستا ټول ارمانونه به په حقیقت او ستاسو ټولې اوښکې به په موسکاګانو بدلې کړي.

نو خپل لاسونه د الله رسۍ باندې ټینګ وساته

ځکه چې هغه ستا ستنه ده کله چې نورې ستنې تا سره جفا وکړي

ای الله! مونږ له تا څخه ستا په لوی نوم غوښتنه کوو: چې پر مونږ جنت ته د ننوتلو او له اور څخه د خلاصون پیرزوینه وکړې.

29 – 30 - 31

الأَعْلَى العَلِيُّ المُتَعَالِ -جل جلاله-

د لوی مرتبې خاوند، تر ټولو لوړ او برتر ذات -جل جلاله-

کله چې مصیبت واقع شي، بدبختي او ناورین راشي؛ زړه پورته خوا ته ګرځي، لاسونه لوی څښتن ته پورته کیږي، سترګې اسمان خوا ته ګوري او د لوړ، لوی او برتر الله څخه د خلاصون په تمه وي.

زمونږ رب – عزوجل – هغه: تر ټولو لوړ، ډېر لوی او برتر دی، هغه – تبارک و تعالی– فرمايلي:

(وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ)

(وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ)

(او هم هغه ډېر اوچت، ډېر لوی دی) [البقرة سورت: ايت 255]، او فرمايلي يې دي:

(سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى)

(سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى)

(ته پاکي بيان کړه د خپل رب د نامې چې تر ټولو اوچت دی) [الأعلى سورت: ايت 1]، او الله -سبحانه وتعالى- فرمايلي: :

(عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ)

(عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ)

(د غيبو او د ښکاره و عالم دی، ډېر لوی، لوړ برتر دی) [الرعد سورت: ايت 9].

زمونږ رب تر ټولو لوړ- ډېر لوی - او برتر دی: هغه ذات چې له هغه څخه لوړ نشته او هغه لپاره له ټولو اړخونو څخه مطلق لوړوالی دی:

* د ذات لوړوالی : زمونږ رب –سبحانه و تعالى-، په خپل عرش باندې برقراره دی، د خپل مخلوق څخه جلا دی، هغه د ټولو مخلوقاتو څخه لوړ دی،

(الرَّحْمَٰنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَىٰ)

(الرَّحْمَٰنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَىٰ)

(رحمٰن په عرش باندې برقرار ه شو) [طه سورت: ايت 5].

* د مقام او منزلت لوړوالی : هغه – سبحانه و تعالی - د لوی مقام خاوند دی، د هغه صفات د کمال، بشکلا او عظمت صفتونه دي، دغه صفتونو ته د مخلوق هيڅ صفت نږدې کيدلی نشي او نه ورسره مشابهت لري، بلکې بندګان د هغه – سبحانه و تعالی- له صفتونو څخه يو صفت هم احاطه کولی نشي،

(وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا)

(وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا)

(او دوی د هغه د علم احاطه نشي کولی) [طه سورت: ايت 110].

* د غلبې او تسلط لوړوالی: زمونږ رب –سبحانه و تعالی- ټولو مخلوقاتو باندې غلبه او تسلط لري، ځکه چې ټول د هغه د تسلط، واک او عظمت لاندې دي،

(وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ)

(وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ)

(او همدی غالب دی، د خپلو بنده ګانو له پاسه دی) [الأنعام سورت: ايت 18].

په آسمانونو او د عرش د پاسه دی
د ټولو مخلوقاتو څخه توپير لري او متصف دی
په خپلو ټولو عالي صفاتو سره چې بشپړ دی
او د ا د الله په ستاينو کې پټ شيان ندي

په صحيح مسلم کې له ستر صحابي معاويه بن الحکم السلمي -رضي الله عنه- څخه روايت دی چې فرمايي: ما يوه وينځه درلوده چې د اُحُد په اطرافو کې يې پسونه پيول، يوه ورځ مې وکتل چې ليوه د هغې له پسونو څخه يو له ځان سره يوړ، او زه بني آدم يم، په غوسه کيږم لکه څنګه چې هغوی په غوسه کيږي، مګر ما يوه څپيړه ووهله.

نو زه رسول الله -صلى الله عليه وسلم- ته راغلم، هغه ماته دا خبره ډېره لويه کړه، ما وويل: اې د الله رسوله، آيا زه يې ازاده نه کړم؟ هغه وويل: هغه ماته راولئ! نو ما هغه راوستله، هغې ورته وويل: "الله چيرته دی؟" هغې وويل: "په اسمان کې دی،" هغه وويل: "زه څوک يم؟" هغې وويل: ته د الله رسول يې، هغه وويل:

«أَعْتِقْهَا، فَإِنَّهَا مُؤْمِنَةٌ».

«أَعْتِقْهَا، فَإِنَّهَا مُؤْمِنَةٌ».

"هغه آزاد کړه، ځکه هغه مومنه ده".

دا چې الله په اسمان کې دی پدې معنی چې: په لوړه د اسمان د پاسه دی، او (په) د (پر) په معنا ده؛ لکه څنګه چې دغه معنا د الله –سبحانه و تعالى- پدې قول کې راغلی ده:

(وَلَأُصَلِّبَنَّكُمْ فِي جُذُوعِ النَّخْلِ)

(وَلَأُصَلِّبَنَّكُمْ فِي جُذُوعِ النَّخْلِ)

(او زه به خامخا ضرور تاسو د کجورو په تنو کې په دار کوم) [طه سورت: ايت 71]، او داسې ګمان دې و نشی چې

آسمان الله احاطه او راګير کړی دی؛ الله تعالی لوی دی د دې نه چې د هغه مخلوق دی هغه احاطه او راګير کړي.

زه دلته دې خبرې سره تم کيږم - ګرانه لوستونکيه! - او وايم: ايا دا جواز لري چې الله - عزوجل – په هغه څه سره ياد کړو چې هغه پرې خپل ځان نه وي توصيف کړی؛ لکه دا چې الله په هر ځای کې دی؟

شيخ الاسلام ابن تيميه -رحمه الله- په "مجموع الفتاوى" کې ويلي دي: او هغه – سبحانه و تعالى - خپل ځان په لوړوالی سره ياد کړ، دا د هغه د ستاينې او تعظيم له صفتونو څخه دی؛ ځکه چې دا د کمال له صفتونو څخه دی، او همدارنګه هغه خپل ځان د لوی، پوهه، غالب، قادر، غالب، بردبار او داسې نورو صفتونو سره ياد کړی، او دا چې هغه ژوندی او وړتيا لرونکی دی، او همداسې نور د هغه د ښايسته نومونو له معنی څخه.

د دې د ضد صفتونو بيانول جواز نلري، او دا جواز نلري چې د(لوړ) ضد صفت باندې ياد شي چې هغه: د ټيټ صفت دی، او نه د قوي د ضد په صفت چې هغه کمزوری دی.

بلکې هغه – سبحانه و تعالى – له دې نيمګړتياوو څخه پاک دی چې د کمال له صفاتو سره په ټکر کې دي چې د هغه لپاره ثابتې شوي دي.

دا د دوی له توحيد څخه دي: لکه د هغه - سبحانه و تعالى- لوړوالی د اسمانونو څخه پورته دی، نو هغه -سبحانه و تعالى -په خپل ذات کې تر ټولو لوړ دی، او هغه؛ هغه ذات دی چې عرش باندې برقراره دی.

نو هغه -سبحانه وتعالى- په خپل ذات کې تر ټولو لوړ دی ... ځکه چې ناشونې ده چې د دې خلاف بیان شي ... او هغه؛ هغه ذات دی چې په حقه سره عرش باندې برقراره دی ... بېشکه چې د کایناتو چارې یې سمبال کړي دي

هغه -عز وجل- فرمایلي:

(إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ)

(إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ)

(بېشکه ستاسو رب هغه الله دی چې اسمانونه او ځمکه یې په شپږو ورځو کې پیدا کړي دي، بیا د عرش له پاسه برقرار شو). [الأعراف سورت: ایت 54].

او الله –عزوجل- په خپل کتاب کې د جبرائیل او ملائکو راکوزېدل ذکر کړي دي:

(تَنَزَّلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِم مِّن كُلِّ أَمْرٍ)

(تَنَزَّلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِم مِّن كُلِّ أَمْرٍ)

(په دغه (شپه) کې (نور) ملایك او روح (جبریل) د خپل رب په حکم سره راکوزیږي لپاره (د پوره کولو) د هر (مقرر شوي) کار) [القدر سورت: ایت 4]. او بنکته کیدل یوازې له پورته څخه کیږي.

او هغه – سبحانه و تعالى - ذکر کړي چې ملائکې هغه ته ورخیژي او پورته کیږي:

(تَعْرُجُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ)

(تَعْرُجُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ)

(چې د ده په طرف پورته ملايکې او روح ورخېژي، په هغې ورځ کې چې د هغې مقدار پنځوس زره کاله دی) [المعارج سورت: ایت 4].

او هغه -سبحانه وتعالى- ذکر کړي چې نیک عملونه او ښې خبرې ورته پورته کیږي:

(إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ)

(إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ)

(نو خاص الله ته دی ټول عزت، همدغه (الله) ته پاکیزه خبرې پورته خېژي او نېک عمل دغه (کلمات) پورته کوي) [فاطر سورت: ایت 10].

نو عملونه چا ته پورته کیږي؟

او که زمونږ رب - سبحانه وتعالى - په هر ځای کې دی؛ په نازلیدو باندې څه کوي؟ - لوړ دی الله له هغه څه چې دوی یې وایي.

زمونږ رب – عزوجل – بې شبیه، بې مثاله، بې مانند، او د هغه په څېر هیڅ څیز نشته.

زمونږ رب – عزوجل – له ښځې او اولاد نیولو څخه ډېر اوچت دی:

(وَأَنَّهُ تَعَالَىٰ جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا)

(وَأَنَّهُ تَعَالَىٰ جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا)

(او بېشكه شان دا دى چې زمونږ د رب شان ډېر اوچت دى، ده نه ښځه نيولې ده او نه اولاد) [الجن سورت: ايت 3].

او زمونږ رب – عزوجل – په خپل الوهيت کې له شريک نيولو څخه ډېر لوړ دى:

(فَلَمَّا آتَاهُمَا صَالِحًا جَعَلَا لَهُ شُرَكَاءَ فِيمَا آتَاهُمَا ۚ فَتَعَالَى اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ)

(فَلَمَّا آتَاهُمَا صَالِحًا جَعَلَا لَهُ شُرَكَاءَ فِيمَا آتَاهُمَا ۚ فَتَعَالَى اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ)

(نو کله چې الله دوى ته روغ بچى ورکړ، دوى له الله سره په هغه څه کې شريکان جوړ کړل چې دوى ته يې ورکړى و، نو الله ډېر اوچت دى له هغه څه نه چې دوى يې (ورسره) شريکوي) [الأعراف سورت: ايت 190].

لار..

څوک چې د درېو نومونو په معنا پوه شي: (لوى، لوړ او تر ټولو پورته)؛ هغه پوهيږي چې الله - عزوجل - د کمال په صفتونو کې لوى، د نيمګړتيا له صفتونو څخه لوړ دى، او له مخلوق څخه پورته دى.

نو څوک چې ددې منظرې حق ادا کړي – د پوهې او عبوديت له لحاظه- بې نيازه به شي، او هغه به عزت او وقار ترلاسه کړي؛

(وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا)

(وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا)

(او دی مونږ ډېر اوچت ځای ته پورته کړی دی) [مریم سورت: ایت 57].

په دواړو جهانونو کې سرلوړي په لاندې څیزونو حاصلیږي:

په ایمان سره:

(وَمَن يَأْتِهِ مُؤْمِنًا قَدْ عَمِلَ الصَّالِحَاتِ فَأُولَٰئِكَ لَهُمُ الدَّرَجَاتُ الْعُلَىٰ)

(وَمَن يَأْتِهِ مُؤْمِنًا قَدْ عَمِلَ الصَّالِحَاتِ فَأُولَٰئِكَ لَهُمُ الدَّرَجَاتُ الْعُلَىٰ)

(او هغه څوك چې ده ته په داسې حال کې راشي چې مومن وي، نېك عملونه يې کړي وي (،نو) د دوی لپاره ډېرې اوچتې درجې دي) [طه سورت: ایت 75].

پوهه:

(يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ)

(يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ)

(الله به په تاسو کې هغه کسان په درجو کې اوچت کړي چې ایمان يې راوړی دی او هغه کسان چې هغوی ته علم ورکړی شوی دی) [المجادلة سورت: ایت 11].

او په عاجزۍ سره، دا په مستند ډول روایت شوي چې هغه -علیه الصلاة والسلام- وفرمایل:

«وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلهِ إِلَّا رَفَعَهُ اللهُ»

«وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلهِ إِلَّا رَفَعَهُ اللهُ»

"هيڅوک د الله په وړاندې عاجزي نکوي مګر دا چې الله به د هغه مقام لوړ کړي". [مسلم روايت کړی].

او کله چې له صحابه کرامو –رضی الله عنهم- څخه يو کس وغوښتل چې په جنت کې له پيغمبر -صلی الله عليه وسلم- سره ملګری شي؛ هغه ورته وويل:

«فَأَعِنِّي عَلَى نَفْسِكَ بِكَثْرَةِ السُّجُودِ»

«فَأَعِنِّي عَلَى نَفْسِكَ بِكَثْرَةِ السُّجُودِ»

«نو بيا په ډيرو سجدو کولو سره زما د ملګرتيا حاصلولو لپاره د ځان سره مرسته وکړه». [مسلم روايت کړی] او په سجده کې ذکر: (سبحان ربي الأعلى) دی، الله – عزوجل- فرمايی:

(سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى)

(سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى)

(ته پاکي بيان کړه د خپل رب د نامې چې تر ټولو اوچت دی) [الأعلى سورت: ايت 1].

له دوی څخه ځينو د سجدې په اړه دا خبره توجيه کړې ده: ځکه چې دا د بنده په نهايت عاجزۍ باندې دلالت کوي، چې د با ارزښته څيز باندې يې الله ته ترسره کوي، او هغه: د هغه مخ دی، پداسې حال کې چې په خاوره يې ږدي، نو مناسب ده چې د خپلې نهايت عاجزۍ په حالت کې د خپل رب صفت وکړي چې بېشکه دا: اوچت دی.

نو له دې امله چې د بنده وضعيت په دې شکل کې وي، نو هغه به الله –سبحانه و تعالى- ته ډير نږدې وي، هغه – صلی الله عليه وسلم- وفرمايل:

«أَقْرَبُ مَا يَكُوْنُ العَبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ سَاجِدٌ؛ فَأَكْثِرُوا الدُّعَاءَ»

«أَقْرَبُ مَا يَكُوْنُ العَبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ سَاجِدٌ؛ فَأَكْثِرُوا الدُّعَاءَ»
«بنده د سجدې په وخت کې خپل رب ته تر ټولو نږدې وي، نو ډيرې دعاګانې وکړئ». [مسلم روايت کړی].

خپل ارمان ته ورسيدي ..

او وروسته له دې چې پوهه شو چې ځمکه د ترټولو لوی او لوړ – جل و علا- لخوا اداره کيږي؛ هغه ذات چې د هغه په لاس کې د اسمانونو او ځمکې واک دی؛ نو ای رنځوره! شفا ورکوونکی په اسمان کې دی، او ای فقيره! شتمن په اسمان کې دی، او ای پريشانه! جبار ذات په آسمان کې دی، ای بې اولاده! وهاب ذات په اسمان کې دی، ای قرضداره! روزي ورکونکی په اسمان کې دی، ای غمجنه! چاره ساز او خلاصونکی په اسمان کې دی..

نو خپل زړه او مخ سره اسمان ته مخ کړه، او لوی او لوړ الله راوبله، او د هغه څه په تمه شه چې ته وربانديې خوشحاليږي؛ ځکه چې تا ته له اوو اسمانونو د پاسه د الله – عزوجل- په وينا زيری درکول شوی دی:

(وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ ۖ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ ۖ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ)
(وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ ۖ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ ۖ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ)

(او کله چې زما په باره کې له تا نه زما بنده ګان تپوس وکړي، نو يقيناً زه قريب يم، د دعا کوونکي دعا قبلوم کله چې له ما نه دعا غواړي، پس دوی دې زما حکم ومني، او پر ما

دي ايمان راوړي، د دې لپاره چې دوی سمه لار وموميِ) [البقرة سورت: ايت 186].

ستا ستاينه ده، اې د سخاوت، جلال او لوړ والي خاونده

ستا له برکت څخه دی چا ته چې وغواړې ورکوې او چا ته چې و نه غواړې نه ورکوې

اې زما الله، که زما ګناهونه ډير او لوی وي

نو زما له ګناه څخه ستا بخښنه لويه او پراخه ده

اې الله ته زما حالت، فقر او غربت وينې

او ته زما پټې خبرې اورې

اې زما الله، که ته ما نا اميده کړې او ما وشړې

نو هغه څوک دی چې زه له هغه څخه اميد ولرم او زما شفاعت وکړي

اې الله! مونږ ستا په لوړ نوم باندې ستا څخه غوښتنه کوو: چې په دنيا او آخرت کې زمونږ مقام لوړ کړې.

32 - 33

تسلط لرونکی او پر ټولو زورور ذات -جل جلاله-

ابو يعلى په خپل "مسند" کې له ابو هريره -رضي الله عنه- څخه روايت کړی دی چې فرمايي:

«إِنَّ فِرْعَوْنَ أَوْتَدَ لِامْرَأَتِهِ أَرْبَعَةَ أَوْتَادٍ فِي يَدَيْهَا وَرِجْلَيْهَا، فَكَانُوا إِذَا تَفَرَّقُوا عَنْهَا ظَلَّلَتْهَا المَلَائِكَةُ، فَقَالَتْ:

«فرعون د خپلې مېرمنې په لاسونو او پښو څلور میخونه وهلي وو، نو کله به چې هغوی له هغې څخه جلا شول، ملایکو به ورباندې سیوري کړ، او هغې به ویل:

(رَبِّ ابْنِ لِي عِندَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِن فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَنَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ)

(رَبِّ ابْنِ لِي عِندَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِن فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَنَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ)

(ای زما ربه! ته ما ته زما لپاره خپلې خوا کې په جنت کې یو کور جوړ کړه او ته ما له فرعون او د هغه له عمل نه خلاصه کړه او ته ما ته له ظالم قوم نه نجات راکړه) [التحريم سورت: ایت 11]» [صحيح حديث دی].

د ظالم فرعون له کوټې څخه د ځمکې یوه له سترو میرمنو څخه راوځي! او د هغه له مانۍ څخه موسی -علیه السلام- راوځي!!!

هغه فرعون چې داسې یې ویلي وو:

(سَنُقَتِّلُ أَبْنَاءَهُمْ وَنَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ وَإِنَّا فَوْقَهُمْ قَاهِرُونَ)

(سَنُقَتِّلُ أَبْنَاءَهُمْ وَنَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ وَإِنَّا فَوْقَهُمْ قَاهِرُونَ)

(ژر به مونږ د دوی زامن ووژنو او د دوی ښځې (جینکۍ) به ژوندۍ پرېږدو او بېشکه مونږ د دوی له پاسه زورور یو) [الأعراف سورت: ایت 127]، نو قهار او زورور ذات دغه سرکش باندې غالب شو، او هغه یې هغو خلکو ته چې وروسته له هغه څخه راځي عبرت وګرځاوه:

(فَالْيَوْمَ نُنَجِّيكَ بِبَدَنِكَ لِتَكُونَ لِمَنْ خَلْفَكَ آيَةً ۚ وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ عَنْ آيَاتِنَا لَغَافِلُونَ)

(فَالْيَوْمَ نُنَجِّيكَ بِبَدَنِكَ لِتَكُونَ لِمَنْ خَلْفَكَ آيَةً ۚ وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ عَنْ آيَاتِنَا لَغَافِلُونَ)

(پس نن ورځ به مونږ ستا بدن پر لوړ ځای واچوو، د دې لپاره چې ته د هغه چا لپاره چې له تا نه وروسته دي، نښه جوړه شې او بېشکه په خلقو کې ډېر زمونږ له ایتونو څخه یقینًا غافلان دي) [یونس سورت: ایت 92].

نو الله – سبحانه و تعالی- د خپل لوړ ذات ستاینه وکړه او ویې ویل:

(وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ ۚ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ)

(وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ ۚ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ)

(او همدی غالب دی، د خپلو بنده ګانو له پاسه دی او همدی ښه حکمت والا، ښه خبردار دی) [الأنعام سورت: ایت 18].

نو زمونږ رب - عزوجل – خپل واک باندې غالب دی، او خپلو کائناتو باندې تصرف کوونکی دی او هیڅ شی د هغه د ارادې مخه نه شي نیولی..

جابرانو باندې غالب شوی دی، قیصریان یې مات کړل، او سرونه ورته ټیټ شول، او ستونزې د هغه د ځواک په مقابل کې آسانه شوې، او مخونه ورته ټیټ شول، مخلوقاتو ورته غاړه کېښوده، او د هغه د عظمت او غرور له امله عاجزه شول.

او زمونږ رب – سبحانه و تعالی- هغه ذات دی چې مخلوقات هغه ته خضوع او عاجزي کوي، او د هغه د عزت، ځواک، او کمال له امله تابع او ذلیله دي.

تسلط لرونکی او پر ټولو زورور ذات -عزوجل- د ټولو بره او لاندې نړۍ لپاره؛ هیڅ حادثه نه پیښیږي، او د هغه له اجازې پرته هیڅ اوسیدونکی نشي اوسیدلی، د هر څه اراده چې وکړي هغه کیږي او د څه شي اراده چې و نکړي هغه نه کیږي، دا زمونږ د رب د دوو نومونو: (القاهر، القهار) معنی ده.

او همدا شان د هغه د صفتونو څخه یو قهار دی ... او مخلوق د پادشاه په ځواک سره تابع کیږي

که هغه ژوندی، غالب او زورور نه وای ... هیڅ کله به غلبې او سلطنت شتون نه و درلودلای

هغه قهار ذات دی:

مجبور او عاجز انسان ته څوک ځواب ورکوي که هغه ورته بلنه ورکړي ترڅو له هغه څخه شر لرې کړي؟ څوک هډوکي بیا راژوندي کوي کله چې خاورې شي؟ او مخلوق بیرته را ژوندی کوي لکه څنګه یې چې په لومړي ځل پیدا کړی و، او دا کار د هغه لپاره اسانه دی؟ کله چې مظلوم سره ظلم وشي څوک به د هغه ملاتړ وکړي؟ او څوک دی چې د کمزوري سره مرسته وکړي کله چې یې حق وخوړل شي؟

زمونږ قاهر، حکیم رب – عزوجل-؛ هغه ذات چې هیڅ شی بې ځایه نه پیدا کوي، هیڅ شی بې ځایه نه پریږدي، او هیڅ

عمل نه مني او يا قانون نه جوړوي پرته له حکمت څخه، که څوک ورباندې پوهه شو پوه به وي او که څوک ور څخه بې خبره و بې خبره به وي.

تا ته ټول کارونه بيرته راګرځي

له تا څخه اميدونه او زيري شتون لري

نو څوک د توحيد او عبادت وړ دی؟ ايا الله هغه قادر ذات نه دی چې سيال نلري.

په همدې اړه يوسف -عليه السلام- له خپلو دوو ملګرو سره په زندان کې بحث وکړ او ويې ويل:

(يَا صَاحِبَيِ السِّجْنِ أَأَرْبَابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمِ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ)

(يَا صَاحِبَيِ السِّجْنِ أَأَرْبَابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمِ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ)

(ای د زندان دواړو ملګرو! ايا ګڼ او متفرق خدايان غوره دي يا که هغه الله چې يو دی، ډېر قوي او غالب دی) [يوسف سورت: ايت 39].

آيا داسې مظلوم مو ليدلی چې ځان ته ګټه او يا تاوان ورسولی شي؟ نو څنګه کولای شو چې د مظلوم او ضعيف څخه غوښتنه او پر هغه توکل وکړو، او الله هغه يو، غالب ذات دی؟!

د رسول الله -صلی الله عليه وسلم- له دعاګانو څخه يوه دعا دا وه کله چې له خوب څخه وارخطا پاڅيده:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ الوَاحِدُ القَهَّارُ، رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا، العَزِيزُ الغَفَّارُ»
«لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ الوَاحِدُ القَهَّارُ، رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا، العَزِيزُ الغَفَّارُ»
"له الله پرته بل معبود نشته، هغه یو پر ټولو غالب دی، د اسمانونو او ځمکې او د هغو ټولو شیانو رب دی چې د دوی په منځ کې دي، هغه غالب، او بخښونکی دی". [صحيح حديث دی. ابن حبان روایت کړی].

خپل کار هغه ته وسپاره..

کله چې مؤمن په دي پوه شي چې الله یو او غالب ذات دی؛ الله ته خپله تسلیمي اعلان کړي، او خپل کار یې الله ته وسپاري، او په هغه توکل وکړي، له الله پرته د بل چا تعظیم ونه کړي، او هغه له الله پرته له هیڅا و نه ویریږي، او د کمزوري مخلوق ویره پریوتله؛ حتی که هغوی د ځواک او غلبې ادعا هم وکړي.

دا د فرعون جادوګران کله چې د دوی په زړونو کې ایمان داخل شو، او پوهه شول چې الله یو او غالب دی؛ کله چې فرعون هغوی ته ګواښ وکړ، هغوی د ځمکې د ظالم په ځواب کې وویل:

(قَالُوا لَا ضَيْرَ ۖ إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا مُنقَلِبُونَ)
(قَالُوا لَا ضَيْرَ ۖ إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا مُنقَلِبُونَ)

(هغوی وویل: هیڅ ضرر نشته، بېشکه مونږ خپل رب ته ببرته ورتلونکي یو) [الشعراء سورت: ایت 50].

او الله - عزوجل – پر ظالمانو او ګناهکارانو غالب دی:

(وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِۦ ۚ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ)

(وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِۦ ۚ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ)

(او همدی غالب دی، د خپلو بنده ګانو له پاسه دی او همدی بنه حکمت والا، بنه خبردار دی) [الأنعام سورت: ایت 18]، د نوح قوم باندې په طوفان سره غالب شو، د صالح قوم باندې په چغې سره غالب شو، د عاد قوم باندې په باد سره غالب شو، د لوط قوم باندې په تیرو سره غالب شو، او په قارون په خسف سره غالب شو، د سبأ په قوم په لوړې او تندې او د رزق په تنګۍ سره غالب شو، او په بنی اسراییلو په ویرې، د دښمنانو تسلط او ډیرو وژنو سره غالب شو، او د دوی په ځینو قومونه باندې په شکل بدلولو او طاعون سره غالب شو.

نو د الله –عزوجل- قهر او غلبه بنکاره ده:

(وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَٰكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ)

(وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَٰكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ)

(او مونږ پر هغوی باندې ظلم نه دی کړی او لېکن هغوی وو چې پر خپلو ځانونو يې ظلم کاوه) [النحل سورت: ایت 118]، هغه الله چې د مخلوقاتو قدرت يې په خپل قدرت سره له منځه یوړ، او د ټولو مخلوقاتو قدرتونه د هغه د قدرت په مقابل کې له منځه لاړل؛

(لِّمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ ۖ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ)

(لِّمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ ۖ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ)

(نن ورځ د چا بادشاهي ده؟ خاص د الله (بادشاهي ده) چې يو دی، ښه غالب دی) [غافر سورت: ايت 16].

رازي -رحمه الله - وايي: «کله چې دا خطاب ښکاره شو هغه زورووان او متکبران څه شول؟!

چیر ته دي انبياء، رسولان او مقربې ملائکي د دې ملامتيا څخه؟!

چيرته دي د ګمراهۍ، الحاد او توحيد او ارشاد خاوندان؟

آدم او د هغه اولاد چيرته دي؟

ابليس او د هغه پلويان چيرته دي؟

داسې ښکاري چې لاړل او محو شول...!

نفسونه او روحونه له منځه تللي، او جسمونه تلف شول، او اړيکې پرې شوې، يوازې هغه موجود ذات پاتې شو چې تر اوسه هم شته او تر ازله پورې به وي.

اړينه نه ده چې په دې دنيا کې ټول مسايل حل شي: داسې ظلمونه شته چې د قيامت په ورځ به له سره ليدل کېږي! او دا حقيقت د ظالمانو په زړونو کې د ګرمو سندانونو (څټکو) څخه ډير سخت دي.

﴿ وأن مَرَدّنَا إِلَى الله ﴾

﴿ وأن مَرَدّنَا إِلَى الله ﴾

(او دا چې بېشکه زمونږ بېرته ورتلل خاص الله ته دي) [غافر سورت: ايت 43].

شافعي ويلي: "په قرآن کې يو آيت دی چې د ظالم په زړه کې لکه غشی او د مظلوم په زړه کې لکه مرهم تاثير کوي،

وویل شو: هغه کوم یو دی؟! هغه وویل د الله – سبحانه و تعالی- دغه قول:

(وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا)

(وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا)

(او ستا رب هیڅکله هېروونکی نه دی) [مریم سورت: ایت 64]".

اې د ظلم او استبداد څښتنه! د بدکارانو شر او د بدکارانو دسیسو نه مو وساته.

34

الوَهَّـابُ -جل جلاله-

ډالۍ (بخشش) ورکوونکی ذات -جل جلاله-

همدارنګه د هغه د نومونو څخه الوهاب دی

د هغه ورکړه په ټولو زمانونو کې وګوره

د پورته اسمانونو او ځمکې اوسیدونکي

د هغه له ورکړو څخه نه جلا کیږي

الله د خپل لوړ ذات په ستاینه کې فرمایي:

(أَمْ عِندَهُمْ خَزَائِنُ رَحْمَةِ رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ)

(أَمْ عِندَهُمْ خَزَائِنُ رَحْمَةِ رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ)

(ایا له دوی سره ستا د رب د رحمت خزانې دي (هغه رب چې ډېر غالب، عطا کوونکی دی؟) [ص سورت: ایت 9].

زموږ رب – تبارک و تعالی – په پراخه پیمانه ډالۍ ورکوونکی دی، چې د ځمکې او اسمانونو ټول مخلوقات پکې

شامل دي، د هغه ورکړه په اوس او راتلونکي وخت کې نه قطع کيږي، هغه پرته له پوښتنې يا وسيلې څخه ورکوي، او پرته له کوم سبب او دوکې څخه نعمتونه ورکوي:

(رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِن لَّدُنكَ رَحْمَةً ۚ إِنَّكَ أَنتَ الْوَهَّابُ)

(رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِن لَّدُنكَ رَحْمَةً ۚ إِنَّكَ أَنتَ الْوَهَّابُ)

(اى زمونږه ربه! زمونږ زړونه مه کږوه وروسته له دې چې تا مونږ ته سمه لار وښودله او مونږ ته له خپلې خوا نه رحمت راکړه، يقيناً هم ته، (د نعمت او رحمت) بې حده عطا کوونکى يې) [آل عمران سورت: ايت 8]،

(أَمْ عِندَهُمْ خَزَائِنُ رَحْمَةِ رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ)

(أَمْ عِندَهُمْ خَزَائِنُ رَحْمَةِ رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ)

(ايا له دوى سره ستا د رب د رحمت خزانې دي (هغه رب) چې ډېر غالب، عطا کوونکى دى؟) [ص سورت: ايت 9].

هغه د هر شي ورکوونکى دى:

ستر خالق، جواد، سخي، او ورکوونکي ذات لره پاکي ده!

الكرم: د هغه له صفتونو څخه يو صفت دى، الجود: د هغه يو له سترو صفتونو څخه دى، او العطاء: د هغه د ډالى لپاره دى، له هغه څخه څوک ډير سخاوت لري؟!

مخلوقات د هغه نافرماني کوي، مګر هغه د دوى څارنه کوي، په بسترونو کې دوى داسې ساتي لکه څنګه چې دوى د هغه هيڅ نافرماني نه وي کړي، او د دوى پالنه کوي ګواکې

دوی ګناه نه وي کړي، ګناهګار باندې سخاوت کوي، او نافرمان باندې فضل او مهربان کوي.

هغه څوک دی چې هغه ته یې بلنه ورکړي وي او ځواب یې نه وي ورکړی؟! یا چا تري غوښتنه کړي وي او هغه ته یې نه وي ورکړي؟ او یا هغه څوک دی چې د هغه دروازې ته یې خپل بار اچولی وي او هغه بیرته شړلی وي؟

پاک دی هغه ذات چې په فکرونو سره امیدونه ورکوي ...

هغه امیدونه چې په نفس کې وي او په ژبې سره نه وي ویل شوی

پاک دی هغه ذات چې اوس هم د هغه رزق ...

د ټولو جهانیانو لپاره تضمین شوی دی

په بنده باندې د الله –تبارک و تعالی- نعمتونه له هغه وخته تر سترګو کیږي چې هغه د مور په رحم کې نطفه وه، بیا یې ورله غوږ او لید جوړ کړ او په هغه کې یې روح واچوه، بیا یې ورته خواړه ورکړل، څښاک یې ورکړ او جامې یې ورته واچولې، هغه ته یې پناه ورکړه او هغه کافي کړ، او له هر څه څخه چې یې وغوښتل هغه یې ورکړل

او الله –جل و علا- بنده ته وایي:

(أَلَمْ نَجْعَل لَّهُ عَيْنَيْنِ (8) وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ (9) وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ ((10)

(أَلَمْ نَجْعَل لَّهُ عَيْنَيْنِ (8)

(ایا مونږ ده ته دوه سترګې نه دي ورکړي)

وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ (9)

(او يوه ژبه او دوه شوندې)

وَ هَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ (10))

(اومونږ ده ته دوه لارې ښودلي دي) [البلد سورت: ايتونه 8-10]،

(۞ يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ ۖ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ)

(۞ يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ ۖ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ)

(اې خلقو! هم تاسو الله ته محتاجان يئ، او الله، هم دى ښه بې پروا، ښه ستايل شوى دى) [فاطر سورت: ايت 15].

هغه ته پيدا کړې او روزي يې درکړه، تا ته يې ژوند درکړ او مړ يې کړې، مينه يې درکړه او تاته يې ځيزونه درکړل، ناروغ يې کړې او روغ يې کړې، وږى يې کړې او مور يې کړې، تږى يې کړې او اوبه يې درکړې، ته يې وخندولې او ويې ژړولې، تاته يې پوهه درکړه په هغه څه چې ته پرې نه پوهيدې، او تا ته يې هغه څه در زده کړل چې ته پرې نه پوهيدې، ستا رزق يې چمتو کړ.

هغه ستا دعاء يې قبوله کړه، ستا غوښتنه يې قبوله کړه، ستا پر دښمن غالب شو، تاته يې رسول ولېږه، تاته يې کتاب وښود، او تاته يې يوه طريقه وښوده... نو له دې وروسته هم ته د هغه نافرماني کوې؟!

(قُتِلَ الْإِنسَانُ مَا أَكْفَرَهُ)

(قُتِلَ الْإِنسَانُ مَا أَكْفَرَهُ)

(انسان دې هلاك کړی شي، دی څومره ډېر ناشکره دی)! [عبس سورت: ایت 17].

د هغه په درشل..

آیا دنیا تا باندې تنګه شوېده؟

ایا ناروغی دردولی یې؟

ایا پورونو ټرلی یې؟

آیا فقر بې برخې کړی یې؟

آیا میرمن او اولاد غواړي؟

ایا ستا ذهن حیران دی او ستا فکرونه ګډوډ دي؟

نو په دې وخت کې ته باید ورکوونکي ذات ته رجوع وکړي، هغه چې ډېر ورکوونکی دی، یوازې خپل لاسونه پورته کړه او د هغه دروازې ته ودریږه او د هغه تر څنګ پناه ونیسه؛ ته به وګورې چې لوړه څنګه په مړښت بدلیږي، او تنده به دې ماته شي، او د شپې له ویښ پاتې کیدو وروسته به خوب درشي، او له ناروغۍ وروسته به روغتیا ومومي، او غایب به راشي، او ورک شوی به لاره پیدا کړي، کړاونه به خلاص شي، او تیاره به لرې شي.

هغه ورکونکی –سبحانه و تعالی- دی؛ هغه چې اوښکې په موسکا، ویره په امن، او ډار په خوندیتوب بدلوي، شپې ته په صبح صادق زیری ورکوي، اندیښمن ته د ناڅاپه آرامۍ زیری ورکوي، او مصیبت ځپلي ته په پټه توګه زیری ورکوي.

د الله – سبحانه وتعالى- خزانې ډکې دي او هيڅکله نه ختميږي، او هغه فرمايي:

(ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ)

(ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ)

(تاسو ما وبلئ چې زه ستاسو دعا قبوله کړم) [غافر سورت: ايت 60]، نو څوک چې له الله څخه څه شی غواړي، بايد لويه غوښتنه دی وکړي؛ ځکه چې هيڅ شی له هغه څخه لوی ندی! دا سليمان -عليه السلام- د دنيا او آخرت خير غواړي:

(قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَّا يَنبَغِي لِأَحَدٍ مِّن بَعْدِي ۖ إِنَّكَ أَنتَ الْوَهَّابُ)

(قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَّا يَنبَغِي لِأَحَدٍ مِّن بَعْدِي ۖ إِنَّكَ أَنتَ الْوَهَّابُ)

(ده وويل: ای زما ربه! ته ما وبخښنه او ما ته داسې باچاهي راکړه چې له ما نه پس د چا لپاره هم مناسب نه وي، بېشکه هم ته ښه عطا کوونکی يې) [ص سورت: ايت 35].

او دا زکريا دی چې بوډاتوب ته رسيدلی او ښځه يې شنډه ده؛ خو هغه وايي:

(رَبِّ هَبْ لِي مِن لَّدُنكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً ۖ إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ)

(رَبِّ هَبْ لِي مِن لَّدُنكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً ۖ إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ)

(ای زما ربه! ما ته له خپلې خوا نه ښه پاکيزه اولاد راکړه، يقيناً ته د دعا ښه اورېدونکی يې) [آل عمران سورت: ايت 38].

او پادشاهي، حاکمیت، مال، اولاد او هوسایینه ټول د ډیر مهربان پادشاه –سبحانه و تعالی- له خوا دي،

(وَاللَّهُ يُؤْتِي مُلْكَهُ مَن يَشَاءُ ۚ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ)
(وَاللَّهُ يُؤْتِي مُلْكَهُ مَن يَشَاءُ ۚ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ)

(او الله خپله بادشاهي ورکوي چا ته چې یې وغواړي، او الله پراخه فضل والا، ښه عالم دی) [البقرة سورت: ایت 247]،

(يَهَبُ لِمَن يَشَاءُ إِنَاثًا وَيَهَبُ لِمَن يَشَاءُ الذُّكُورَ)
(يَهَبُ لِمَن يَشَاءُ إِنَاثًا وَيَهَبُ لِمَن يَشَاءُ الذُّكُورَ)

(چا ته چې وغواړي جینکی ورکوي او چا ته چې وغواړي هلکان ورکوي) [الشوری سورت: ایت 49].

او تر ټولو لوی شی چې یو بنده خپل رب ته دعا کوي: هغه د اهل علم دعا ده، هغه کسان چې د الله په زړه پورې نومونو سره د هغه د ویلو په راز باندې پوهیږي؛ دوی له هغه څخه د ثبات او رحمت غوښتنه وکړه:

(رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِن لَّدُنكَ رَحْمَةً ۚ إِنَّكَ أَنتَ الْوَهَّابُ)
(رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِن لَّدُنكَ رَحْمَةً ۚ إِنَّكَ أَنتَ الْوَهَّابُ)

(اې زمونږ ربه! زمونږ زړونه مه کږوه وروسته له دې چې تا مونږ ته سمه لار وښودله او مونږ ته له خپلې خوا نه

رحمت راکړه، یقیناً هم ته، (د نعمت او رحمت) بې حده عطا کوونکی یې) [آل عمران سورت: ایت 8].

نو لدې کبله؛ الله – سبحانه و تعالى- په هر رکعت کې مقرر کړې او مونږ یې باید تلفظ کړو، او مونږ هیله لرو چې الله به هغه مونږ ته راکړي، او هغه: هدایت دی:

(اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ)

(اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ)

(ته مونږ ته سَمَه (نېغه) لاره وښَيَه) [الفاتحة سورت: ایت 6].

راز د دعا په خوږوالي کې دی!

هغه د هغه چا سره مینه لري، چې له هغه څخه غوښتنه کوي، او که د دوی دعا نه وي د دوی پروا به یې نه کوله:

(قُلْ مَا يَعْبَأُ بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ)

(قُلْ مَا يَعْبَأُ بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ)

(ته (دوی ته) ووایه: زما رب ستاسو څه پروا کوي که ستاسو دعا کول نه وي) [الفرقان سورت: ایت 77].

او د هغو دعاګانو له جملې څخه چې الله ته د نږدې کیدو لپاره زمونږ رب- سبحانه و تعالى- مونږ ته په خپل قول کې رابنودلي دي:

(وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا)

(وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا)

(او هغه کسان دي چې وايي: ای زمونږه ربه! ته مونږ ته زمونږ له ښځو نه او زمونږ له اولادونو نه د سترګو يخ والی راوبخښه او ته مونږ د متقيانو امام وګرځوه) [الفرقان سورت: ايت 74].

بلکې هغه – سبحانه و تعالی- له دې دعا وروسته د جنت وعده ورکړه:

(أُولَٰئِكَ يُجْزَوْنَ الْغُرْفَةَ بِمَا صَبَرُوا وَيُلَقَّوْنَ فِيهَا تَحِيَّةً وَسَلَامًا)

(أُولَٰئِكَ يُجْزَوْنَ الْغُرْفَةَ بِمَا صَبَرُوا وَيُلَقَّوْنَ فِيهَا تَحِيَّةً وَسَلَامًا)

(دغه کسان دي چې د صبر کولو په سبب به دوی ته د اوچتو مانيو بدله ورکولی شي او په دې (جنت) کې به د ژوند په دعا او سلام سره د دوی استقبال کولی شي) [الفرقان سورت: ايت 75].

ځوک چې په الله پورې تړلی وي، او هغه ته پناه ويسي په هر هغه څه چې هغه مهم وي او غواړي يې، او د هغه دروازې ټکول يې په عاجزی، دعاء، او اوږد مناجات سره عادت وي؛ الله به هغه ته عزت ورکړي او ساتنه به يې وکړي، او هغه ته به د هغه څه څخه ډير ورکړي چې هغه غوښتل، او د هغه د ژوند په اوږدو کې به د هغه لپاره مرسته او ملاتړ کوونکی وي.

او زمونږ د رب - عزوجل - په دې دنيا کې ورکول د امتحان په توګه وي، او په آخرت کې يې د اجر او جزا په توګه ورکوي.

نو په دې دنيا کې د هغه ورکول د هغه له ارادې سره ټرلي دي، او د خلکو ازمايل د هغه په حکمت سره دي؛ ترڅو بنده د دعا او اميد په وخت کې خپل رب سره ټرلی اوسي، او په خپل توحيد او ايمان د دعا او قضاء تر منځ خوشحاله اوسي.

دا تر ټولو ستره ډالی او ورکول دي؛ که بنده د ازموينې په حقيقت پوهه شي.

او کله چې بنده په دې پوه شو، ددغې نوم له لارې به بنده د خپل رب سره مينه پيدا کړي، د هغه ستاينه او شکر ادا کوي، او تل به د هغه سره ټرلی اوسي.

اې الله تا لره ثنا او ستاينه ده، اې غوره ورکوونکيه

او اې د موخو د ترلاسه کولو لپاره غوره هيلې

او اې هغه غوره ذاته چې د مصيبت د خلاصيدو تمه ور څخه کيدی شي

او اې غوره ذاته چې ډالی او ورکړې ورکوي

اې الله! له خپل رحمت څخه مونږ ته راکړه؛ ته ورکونکی يې، مونږ، زمونږ مور او پلار او ټولو مسلمانانو ته بخښنه وکړه؛ اې د جهانونو ربه!

35

الرَّزَّاقُ -جل جلاله-
روزي ورکونکی ذات -جل جلاله-

له لوړې وروسته مړښت، له تندې وروسته د تندې ماتیدا، له فقر وروسته شتمني، له شبګیرې وروسته خوب، له ناروغۍ وروسته روغتیا ده، پور به ادا شي، رزق به زیات شي، بندیان به ازاد شي، کړاونه به خلاص شي، او تیارې به لیرې شي،

(فَعَسَى اللَّهُ أَن يَأْتِيَ بِالْفَتْحِ أَوْ أَمْرٍ مِّنْ عِندِهِ)
(فَعَسَى اللَّهُ أَن يَأْتِيَ بِالْفَتْحِ أَوْ أَمْرٍ مِّنْ عِندِهِ)

[نو قریب ده چې الله فتح راولي، یا له خپلې خوا نه کوم بل حکم (راولي)] [المائدة سورت: ایت 52].

که اړتیاوې مو محاصره کړي، او ستونزې درته پیښې شي، او اندیښنې مو راګیر کړي، پورونه مو ډیر شي، او رزق مو کم شي؛ نو ته باید هغه روزونکي ته رجوع وکړه، چې تشویش او غم لرې کوي، او د اړمن غږ بلنې ته ځواب ورکوي.

روزونکی له نړۍ وپیژنه، او په دې ستر نوم سره ژوند وکړه؛ هغه څوک چې د اورښدونکي غوږ ته په ننوتو سره یې زړه ډاډمن شي، او روح یې آرام شي، او حالت یې بدل شي.

(إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ)
(إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ)

(بېشکه همدغه الله ښه روزي ورکوونکی، قوت والا، (او) ډېر مضبوط دی)

[الذاريات سورت: ايت 58].

زمونږ روزي ورکوونکی رب، د روزيې کفالت کوونکی، او د هر نفس ساتونکی دی، د هغه رزق او رحمت ټول مخلوق ته بسنه کوي؛ الله –جل وعلا- مؤمن له کافر څخه ځانګړی کړی نه دی، او نه يې دوست له دښمن څخه ځانګړی کړی، څرنګه يې چې زورور ته رسوي کمزوري ته يې هم رسوي، د مور په ګېډه کې يې جنين ته رسوي، او مرغۍ په خپل استوګنځای کې، او مار ته يې په خپل سوري کې، او په سمندر کې يې کبانو ته رسوي.

(وَكَأَيِّن مِّن دَابَّةٍ لَّا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَإِيَّاكُمْ ۚ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ)

(وَكَأَيِّن مِّن دَابَّةٍ لَّا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَإِيَّاكُمْ ۚ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ)

(او په ځمکه ډېر خوځنده (زنده سر) دي چې خپل رزق نه پورته کوي، الله دوی ته او تاسو ته روزي درکوي او هغه ښه اورېدونکی، ښه عالم دی). [العنكبوت سورت:ايت 60].

دغه نوم په قرآن کريم کې په واحد ډول يو ځل، او پنځه ځلې د جمعې په بڼه ذکر شوی دی.

(الرزاق) د مبالغې په بڼه راغلی؛ د دې لپاره چې تاسو خپل ځان ډاډمن کړئ، او پوهه شئ چې هغه کريم او مهربان دی، او دا چې زړونه يوازې د هغه –جل وعلا- سره تړلي وي.

له ابوهريره -رضي الله عنه- څخه روايت دی هغه وويل: يو سړي اړتيا درلوده، نو هغه دښتې ته لاړ، او د هغه ميرمن

وويل: اې الله! مور ته څه راکړه چې مور يې اوړه کړو او ډوډۍ پخه کړو.

نو هغه سړی راغی چې ګوري کاسه (لګن، خانک) له خميره اوړو څخه ډک دي او په تناره کې غوښې پخيږي، او اسياب (پل) غنم اوړه کوي؛ هغه وويل: دا د کوم ځايه راغلي دي؟ هغې وويل: د الله له رزق څخه، بيا يې د آسياب (پل) شا او خوا جارو کړل.

رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:

«لَوْ تَرَكَهَا لَدَارَتْ -أو قال: طَحَنَتْ- إِلَى يَوْمِ القِيَامَةِ»

«لَوْ تَرَكَهَا لَدَارَتْ -أو قال: طَحَنَتْ- إِلَى يَوْمِ القِيَامَةِ»

"که هغه يې پرېښودلی وی؛ نو د قيامت تر ورځې پورې به څرخيدلی وی، او يا يې وويل: اوړه کړی وی". [صحيح حديث دی. طبراني په المعجم الاوسط کې روايت کړی دی].

تقديرونه ليکل شوي دي ..

که په سمندر کې په يوه ډبره کې شتون ولري
سخته، داغداره، او اطراف يې ښويه وي
د بنده لپاره رزق دی که الله هغه ټاکلی وي نو هغه به وچوي
ترڅو چې هغه ته ورکړي هر څه چې ددی په منځ کې وي
او يا ورته لاره په پورته اوو اسمانونو کې وی
نو الله به د ورختلو لپاره لار اسانه کړي وای
تر څو هغه څه ترلاسه کړي چې په لوح محفوظ کې ليکل شوي دي

هغه به د رزق خوا ته ورشي، او که نه رزق به د هغه خوا ته ورشي

په صحيح بخاري کې راغلي دي چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:

«إِنَّ اللهَ -عز وجل- قَدْ وَكَّلَ بِالرَّحِمِ مَلَكًا؛ فَيَقُولُ: أَيْ رَبِّ نُطْفَةٌ، أَيْ رَبِّ عَلَقَةٌ، أَيْ رَبِّ مُضْغَةٌ! فَإِذَا أَرَادَ اللهُ أَنْ يَقْضِيَ خَلْقًا قَالَ المَلَكُ: أَيْ رَبِّ! ذَكَرٌ أَوْ أُنْثَى؟ شَقِيٌّ أَوْ سَعِيدٌ؟ فَمَا الرِّزْقُ؟ فَمَا الأَجَلُ؟ فَيُكْتَبُ كَذَلِكَ فِي بَطْنِ أُمِّهِ».

«إِنَّ اللهَ -عز وجل- قَدْ وَكَّلَ بِالرَّحِمِ مَلَكًا؛ فَيَقُولُ: أَيْ رَبِّ نُطْفَةٌ، أَيْ رَبِّ عَلَقَةٌ، أَيْ رَبِّ مُضْغَةٌ! فَإِذَا أَرَادَ اللهُ أَنْ يَقْضِيَ خَلْقًا قَالَ المَلَكُ: أَيْ رَبِّ! ذَكَرٌ أَوْ أُنْثَى؟ شَقِيٌّ أَوْ سَعِيدٌ؟ فَمَا الرِّزْقُ؟ فَمَا الأَجَلُ؟ فَيُكْتَبُ كَذَلِكَ فِي بَطْنِ أُمِّهِ».

«يقينا، الله - عزوجل – په رحم باندې پرښته مقرر کړې ده؛ هغه وايي: اې د نطفې ربه، اې د وينې د ټوټې ربه، اې د غوښې د ټوټې ربه! نو کله چې الله غوښتلي وي چې يو مخلوق جوړ کړي، پرښته وايي: اې ربه! نارينه که ښځينه؟ بدبخته که خوشبخته؟ رزق يې څومره دی؟ اجل يې څه وخت دی؟ نو دا به د هغه د مور په رحم کې ورته وليکل شي».

نو ستا رزق د روزي ورکوونکي له طرفه تضمين شوی دی، نو هغه د حرص کوونکي حرص نه شي جلبولی، او نه يې کرکه کوونکی ردولی شي.

په حديث کې راغلي: چې نبي -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:

«إِنَّ الرِّزْقَ لَيَطْلُبُ العَبْدَ كَمَا يَطْلُبُهُ أَجَلُهُ»

«إِنَّ الرِّزْقَ لَيَطْلُبُ العَبْدَ كَمَا يَطْلُبُهُ أَجَلُهُ»
"بيشكه چې روزي بنده په هماغه شكل لټوي لكه څنګه يې چې اجل لټوي". [صحيح حديث دى. د ابن حبان روايت دى].
او هغه -عليه الصلاة والسلام- فرمايلي:
«إِنَّ نَفْسًا لَنْ تَمُوتَ حَتَّى تَسْتَوْفِيَ رِزْقَهَا»
"يو نفس تر هغه وخته نه مري تر څو چې خپل رزق يې پوره كړى نه وي". [صحيح حديث دى. ابن ماجه روايت كړى].
او الله په اندازه رزق نازلوي، ځكه چې هغه د خپلو بندګانو په حال ښه پوهيږي او دا چې د هغوى لپاره څه ښه دي.
(۞ وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ وَلَٰكِن يُنَزِّلُ بِقَدَرٍ مَّا يَشَاءُ ۚ إِنَّهُ بِعِبَادِهِ خَبِيرٌ بَصِيرٌ)
(۞ وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ وَلَٰكِن يُنَزِّلُ بِقَدَرٍ مَّا يَشَاءُ ۚ إِنَّهُ بِعِبَادِهِ خَبِيرٌ بَصِيرٌ)
(او كه چېرې الله د خپلو بنده ګانو لپاره روزي پراخه كړي، نو دوى به په ځمكه كې خامخا سركشي وكړي او لېكن هغه په يوې اندازې سره څومره چې وغواړي نازلوي يې، بېشكه هغه په خپلو بنده ګانو ښه خبردار، ښه ليدونكى دى) [الشورى سورت: ايت 27]، ابن كثير -رحمه الله- فرمايي: "هغه باخبر او ښه ليدونكى دى چې څوك د شتمنۍ مستحق دى او څوك د فقر مستحق دى".

د الله روزي نه ختميږي، او دا ټول بې له کوم فشار، لګښت او سختۍ څخه ترسره کيږي؛ هغه پرته له توښې څخه روزي ورکوونکی دی.

په قدسي حديث کې راغلي:

«يَا عِبَادِي! لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ قَامُوا فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ فَسَأَلُونِي؛ فَأَعْطَيْتُ كُلَّ إِنْسَانٍ مَسْأَلَتَهُ؛ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِمَّا عِنْدِي إِلَّا كَمَا يَنْقُصُ المِخْيَطُ إِذَا أُدْخِلَ البَحْرَ»

«يَا عِبَادِي! لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ قَامُوا فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ فَسَأَلُونِي؛ فَأَعْطَيْتُ كُلَّ إِنْسَانٍ مَسْأَلَتَهُ؛ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِمَّا عِنْدِي إِلَّا كَمَا يَنْقُصُ المِخْيَطُ إِذَا أُدْخِلَ البَحْرَ»

«اې زما بندګانو! که ستاسو اول او اخر، انسانان او پيريان، که په يوه غونډۍ ودريږي بيا زما څخه غوښتنه وکړي؛ او زه هر يو ته د هغه غوښتنه ورکړم؛ نو دغه ورکړه به د هغه څه څخه چې زما سره دي کم نکړي، مګر دا چې له سمندر څخه هغه څه کم شي چې يوه ستنه يې له ځانه سره پورته کړي کله چې سمندر کې ننويستل شي». [مسلم روايت کړی].

که څه هم الله ټول مخلوق ته روزي ورکوي؛ دا يوه پراخه مهرباني ده، او له هغه –صلى الله عليه وسلم- څخه په مستند ډول روايت شوی دی چې فرمايي:

«مَا أَحَدٌ أَصْبَرُ عَلَى أَذًى سَمِعَهُ مِنَ اللهِ، يَدَّعُونَ لَهُ الوَلَدَ، ثُمَّ يُعَافِيهِمْ وَيَرْزُقُهُمْ»

«مَا أَحَدٌ أَصْبَرُ عَلَى أَذًى سَمِعَهُ مِنَ اللهِ، يَدَّعُونَ لَهُ الوَلَدَ، ثُمَّ يُعَافِيهِمْ وَيَرْزُقُهُمْ»

"هيڅوک له الله څخه دير صبر لرونکی ندی، دوی هغه ته د اولاد لرلو دعوه کوي، خو هغه دوی ته شفا او روزي ورکوي". [بخاري او مسلم روايت کړی].

تم شه!

د رزق کثرت د الله –سبحانه و تعالی- په مينې باندې دلالت نه کوي! دا هغه څه دي چې کافران او جاهلان فکر کوي: چې د رزق زياتوالی د الله تعالی په مينه او رضا باندې دلالت کوي، پدې اړه الله فرمايي:

(وَقَالُوا نَحْنُ أَكْثَرُ أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ (35) قُلْ إِنَّ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ (36))

(وَقَالُوا نَحْنُ أَكْثَرُ أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ (35)

(او دوی به ويل: مونږ د مال او اولاد په لحاظ ډېر زيات يو او مونږ به په عذاب کولی نشو.

قُلْ إِنَّ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ (36))

ته (دوی ته) ووايه: بېشکه زما رب رزق پراخوي چا ته چې وغواړي او تنګوي يې او لېکن د خلقو اکثريت نه پوهيږي) [سبأ سورت: ايتونه 35-36].

همدارنګه د روزی کموالی پر اهانت دلالت نه کوي؛

(فَأَمَّا الْإِنسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ (15) وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ (16) كَلَّا)

(فَأَمَّا الْإِنسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ (15)

(نو هر چې انسان دی، کله چې ده لره خپل رب وازمايي، پس ده ته عزت ورکړي او ده ته نعمت ورکړي، نو دی وايي: زما رب ما ته عزت راکړ.

وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ (16)

او خو هر کله چې دې وازمايي، پس په ده باندې د ده رزق تنګ کړي، نو دی وايي: زما رب زه سپك کړم)

هيڅ کله نه) [الفجر سورت: ايتونه 15-17].

د روزی کیلیانی ..

يو له سترو ځيزونو ځخه چې بنده ته د زړه خوښي او سکون ورکوي: خپل رب باندې تکيه کول دي، په خپل روزي ورکونکي باندې توکل دی، د هغه په ساتنه او پالنه باندې اکتفا کوي،

(إِنَّ وَلِيِّيَ اللَّهُ الَّذِي نَزَّلَ الْكِتَابَ ۖ وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ)

(إِنَّ وَلِيِّيَ اللَّهُ الَّذِي نَزَّلَ الْكِتَابَ ۖ وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ)

(بېشکه زما مددګار هغه الله دی چې کتاب يې نازل کړی دی او هغه د نېکانو مدد او ملګرتيا کوي) [الأعراف سورت: ايت 196].

او که الله د بنده خيال وساتي؛ تقوا به يې په زړه کې واچوي، او دا د رزق يو له سترو وسيلو ځخه دی؛ او دا د ټولو اقتصادي نظريو ځخه لويه نظريه ده:

(وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَٰكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ)

(وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَٰكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ)

(او كه چېرې د كليو اوسېدونكو ايمان راوړى وَى او پرهېزګاره شوي وَى (، نو) مونږ به خامخا په دوى باندې له اسمان او ځمكې نه بركتونه پرانستلي وى او لېكن دوى تكذيب وكړ، نو مونږ دوى د هغو عملونو په سبب ونيول چې دوى كول) [الأعراف سورت: ايت 96]،

(وَمَن يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَل لَّهُ مَخْرَجًا (2) وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ)

(وَمَن يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَل لَّهُ مَخْرَجًا (2)

(او هغه څوك چې له الله نه ووېرېږي، (نو) هغه به د ده لپاره د وتلو څه ځاى پيدا كړي.

وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ)

او ده ته به له هغه ځايه رزق وركړي چې دى به ګمان هم نه كوي) [الطلاق سورت: ايتونه 2-3].

او د الله – عزوجل- سنت په كايناتو كې دادى چې: روزي له اطاعت سره تړلي ده:

(وَلَوْ أَنَّهُمْ أَقَامُوا التَّوْرَاةَ وَالْإِنجِيلَ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْهِم مِّن رَّبِّهِمْ لَأَكَلُوا مِن فَوْقِهِمْ وَمِن تَحْتِ أَرْجُلِهِم)

(وَلَوْ أَنَّهُمْ أَقَامُوا التَّوْرَاةَ وَالْإِنجِيلَ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْهِم مِّن رَّبِّهِمْ لَأَكَلُوا مِن فَوْقِهِمْ وَمِن تَحْتِ أَرْجُلِهِم)

(او که یقیناً دوی (احکام د) تورات او انجیل قایم کړي وی او هغه چې دوی ته د دوی د رب له جانبه نازل کړی شوي دي (،نو) دوی به خامخا خوراك کړی و د خپل له پاسه نه او د خپلو پښو له لاندې نه) [المائدة سورت: ایت 66].

او همدارنګه ددی ضد؛ ګناهونه د رزق مخه نیسي او برکت له منځه وړي:

(ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُم بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ)

(ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُم بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ)

(په وچه او لونده (بر او بحر) کې فساد خور شو، په سبب د هغو (عملونو) چې د خلقو لاسونو کړي دي، د دې لپاره چې هغه (الله) په دوی ځینې برخه (د سزا) د هغو عملونو وڅکوي چې دوی کړي دي، د دې لپاره چې دوی راواپس شي) [الروم سورت: ایت 41].

هیره شوې روزي!

ښه اخلاق، په وطن کې امن، سالم بدن، د یوې ورځې روزي، د محبوب سره ملاقات، د ورور موجودیت، د زوی خندا، ښه میرمن، ښه ملګری، د روح سکون، سترګې چې ویني، ژبه چې خبرې کوي، غوږ چې اوري، ښه خوب، او د دې څخه لوی: هغه څوک چې الله وربانديې د مور او پلار او یا د هغو څخه د یوه په شتون باندې احسان کړی وي.

او که تا ته ښه اخلاق در کړ شوی وی ...

نو ته د روزئ تقسيمونکي لخوا غوره شوی يې

نو د ځينو خلکو نصيب مال دی او د ځينو نصيب ... علم دی او د ځينو نصيب ښايسته اخلاق دي

بالاخره..

بنده بايد د شيطان د ويرولو څخه خبردار اوسي چې د رزق په اړه يې ويروي؛ الله –عزوجل- فرمايي:

(الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُم بِالْفَحْشَاءِ ۖ وَاللَّهُ يَعِدُكُم مَّغْفِرَةً مِّنْهُ وَفَضْلًا ۗ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ)

(الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُم بِالْفَحْشَاءِ ۖ وَاللَّهُ يَعِدُكُم مَّغْفِرَةً مِّنْهُ وَفَضْلًا ۗ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ)

(شيطان تاسو له غريبی څخه وېروي او تاسو ته د بې حيايی حکم کوي او الله تاسو سره له خپل جانب نه د مغفرت او فضل وعده کوي او الله پراخه فضل والا، ښه پوه دی) [البقرة سورت: ايت 268].

او له سلفو څخه يو وايي: خلکو په روزئ کې شيطان باندې باور وکړ، او په الله يې باور و نکړ!!

نفس ويريږي چې فقير نشي

فقر تر هغې شتمنی غوره دی چې انسان د هغې په وجه سرکشه کېږي

د نفس شتمني کافي ده څکه چې

انکار وکړي، نو ټول هغه څه چې په ځمکه کې دي د هغې لپاره بسنه نه کوي

اې الله! موږ باندې د هدايت او تقوا، عفت او بډاينې پيرزوينه وکړه او ته تر ټولو ښه روزي ورکونکی يې.

36

الـفَـتـــَّـاحُ (اسان کوونکی) -جل جلاله-

اې له ژونده سترې شويه، له ژونده تنګ راغليه، ای هغه څوکه چې ورځې درباندې سختې شوې، او دردونه دې څکلي دي! هلته ښکاره خلاصون، نږدې بريا، له سختيو وروسته راحت، او له سختی وروسته اسانتيا شته، ستا له مخې او تر شا پټ لطف او مهربانی، روښانه هيله او د خير څخه ډک راتلونکی، او ربښتينې ژمنه شتون لري:

(وَعْدَ اللَّهِ ۖ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ وَعْدَهُ)

(وَعْدَ اللَّهِ ۖ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ وَعْدَهُ)

(وعده کول د الله، الله د خپلې وعدې مخالفت نه کوي) [الروم سورت: ايت 6].

له الفتاح ذات سره ستا خفګان خلاص او پای مومي، او له الفتاح سره ستا پريشانی راحت دی.

الله – سبحانه و تعالی- د خپل ځان په اړه فرمايي:

(وَهُوَ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ)

(وَهُوَ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ)

(او هم دی ښه فيصله کوونکی، ښه عالم دی) [سبإ سورت: ايت 26].

زموږ رب – تبارک و تعالی - د زړونو بندونه په هدايت، ايمان او تقوی سره خلاصوي.

او زمونږ رب – سبحانه وتعالى- هغه ذات دى چې په آخرت کې د خپلو بنده ګانو په منځ کې په حقه سره پرانيزي، قضاوت او فيصله کوي؛ هغه قضاوت چې په هغه کې بې انصافي، انحراف او بې عدالتي نه وي، بلکې هغه به انصاف او حق وي، او الله تر ټولو غوره پرانيستونکى دى:

(قُلْ يَجْمَعُ بَيْنَنَا رَبُّنَا ثُمَّ يَفْتَحُ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَهُوَ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ)

(قُلْ يَجْمَعُ بَيْنَنَا رَبُّنَا ثُمَّ يَفْتَحُ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَهُوَ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ)

(ته ووايه: زمونږ رب به زمونږ په مينځ کې جمع وکړي، بيا به زمونږ په مينځ کې په حقه سره فيصله وکړي او هم دى بنه فيصله کوونکى، بنه عالم دى) [سبأ سورت: ايت 26].

او زمونږ رب – سبحانه و تعالى- له خپلو بنده ګانو څخه تکليفونه لرې کوي، ژر راحت ورکوي، مشقت لرې کوي، مشکلات لرې کوي، او رحمتونه خوروي، د روزې دروازې پرانيزي، او خپلو بندګانو ته دنياوي چارې خلاصوي چې د هغوى ژوند سره اړخ ولګوي او ژوند يې سم شي.

(مَّا يَفْتَحِ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِن رَّحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا ۖ وَمَا يُمْسِكْ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِن بَعْدِهِ ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ)

(مَّا يَفْتَحِ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِن رَّحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا ۖ وَمَا يُمْسِكْ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِن بَعْدِهِ ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ)

(هر هغه شى چې الله يې د خلقو لپاره له رحمته پرانيزي، نو د هغه (رحمت) هيڅوك بندوونکى نشته او هر شى چې هغه يې بند کړي، نو د هغه راخلاصوونکى نشته د هغه (الله) نه بعد، همغه بنه غالب، بنه حکمت والا دى) [فاطر سورت: ايت 2].

او زموږ رب –سبحانه و تعالى-، هغه ذات دى چې د علم، حكمت، پوهې او بصيرت دروازې يې د خپلو پيغمبرانو، اولياوو او صالحو بندګانو پر مخ پرانيستې دي:

(وَاتَّقُوا اللَّهَ ۖ وَيُعَلِّمُكُمُ اللَّهُ ۗ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ)

(وَاتَّقُوا اللَّهَ ۖ وَيُعَلِّمُكُمُ اللَّهُ ۗ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ)

(او له الله نه ووېرېږئ، او الله تاسو ته ښودنه كوي، او الله په هر شي باندې ښه پوه دى) [البقرة سورت: ايت 282].

او زموږ رب – سبحانه و تعالى- هغه څوک دى چې د خپلو نيكو او مومنو بندګانو لپاره يې سلطنتونه او ښارونه پرانيستي.

(إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِينًا)

(إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِينًا)

(بېشكه مونږ تا ته فتح دركړې ده، ښكاره فتح) [الفتح سورت: ايت 1].

او زموږ رب – سبحانه و تعالى – هغه ذات دى چې نافرمانانو ته هر ډول نعمتونه پرانيزي؛ ترڅو هغوى راګير كړي:

(فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّىٰ إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُم بَغْتَةً فَإِذَا هُم مُّبْلِسُونَ)

(فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّىٰ إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُم بَغْتَةً فَإِذَا هُم مُّبْلِسُونَ)

(نو كله چې دوى هغه شى هېر كړ په څه سره چې دوى ته نصيحت شوى و، بيا نو مونږ په دوى باندې د هر شي دروازې

پرانستلي تر دي چې دوی لويي وکړه، په سبب د هغه څه چې دوی ته ورکړل شوي وو (،نو) مونږه دوی ناڅاپه ونيول، بيا نو دوی ناګهانه نا امېده وو) [الأنعام سورت: ايت 44] .

همدا ډول الفتاح د هغه له نومونو څخه يو نوم دی ... او فتحه د هغه په اوصافو کې دوه حکمونه دي ... د حکم له مخې فتح، او دا زمونږ د الله قانون دی ... او د تقدير فتح دو همه فتحه ده

او رب پدې دواړو صفتونو سره فتاح دی ... د رحمان ذات فتح په عدل او احسان کې ده

حقيقت ..

ما په دې تعريف کې هغه څه ذکر کړي چې علماوو د الله د نوم (الفتاح) د تعريف په اړه ذکر کړي دي: او هغه جامع تعريف دی، خو په دې کږښو کې به د هغه –عزوجل- پر دې قول تم کيږم:

(مَّا يَفْتَحِ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِن رَّحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا ۖ وَمَا يُمْسِكْ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِن بَعْدِهِ ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ)

(مَّا يَفْتَحِ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِن رَّحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا ۖ وَمَا يُمْسِكْ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِن بَعْدِهِ ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ)

الله چې خلکو ته خپل څه رحمت را پرانيزي نو د هغه څوک بندوونکی نشته، او څه چې بند کړي نو بيا له ده وروسته يې څوک جاري کوونکی نشته او همغه برلاسی او د حکمت والا دی. [فاطر سورت : ايت 2]:

هغه حقيقت چې مؤمن بايد تل په ياد ولري، هغه دا دی چې: د الله –عزوجل- له لارې پرته هيڅ شی نشي تيريدلی، او د الله

–عزوجل- د ميدان پرته بل هيڅ اړتيا شتون نلري، او د الله – عزوجل- له لوري پرته د هيڅ شي منځ ته راتلی نشي، هغه يوازې ذات دی چې په جهان کې هيڅ ځواک او قوت نشته مګر د الله –عزوجل- لخوا.

دا ممکنه نه ده چې يوه حجره حرکت وکړي، او نه يوه ذره چې شتون ولري، او نه يو تبخير شوی څاڅکی، او نه پاڼه رالويږي پرته د هغه –عزوجل- د ځواک او قدرت - په واسطه.

او ټوله نړۍ نشي کولی د هغې بدۍ مخه ونيسي چې الله – عزوجل- نه وي غوښتلې، او ټوله نړۍ نشي کولی چې له تا څخه د هغه شر مخه ونيسي چې الله –عزوجل- ستا لپاره مقرر کړی وي.

ځينو سلفو خپل يو ورور ته ليکلي وو: اما بعد؛ که الله درسره وي، له چا څخه وېرېږئ؟ او که ستا پر خلاف وي، نو له چا څخه هيله لرې؟!

کلياني د هغه په لاس کې دي...

وروسته لدې چې دردونه ناروغ په تکليف کړي او دردونه يې ستړی کړي، نړۍ پرې راتنګه شي، او ډاکټران بې وسې شي، نو هغه روغتيا ته ضرورت لري، او د درملو دروازې د هغه پر مخ بندې شي، نو الرحمن، الفتاح، العليم، الشافي هغه ته د سبب له لارې شفا ورکوي، او په يو ضعيف او نړدې سبب سره او يا بغير له کوم سبب څخه شفا ورکوي... يقينا هغه –تبارک و تعالی- الفتاح دی.

حالات مو ماتوي، کړاوونه او کړکېچونه دې مخې ته راځي، دردونه مو په زړه کې درپېري، او دروازه مو پر مخ بندېږي؛ آن تر دې چې ته به فکر وکړې چې دغه اندېښنه او کړاو به نه لرې کېږي؛ نو الفتاح ذات به خپله فتحه په آسانۍ سره درولېږي، او د هغه اراده ترسره کېږي لکه څنګه چې هغه وغواړي.

فقر دې راګير کړي، او پورونه دې لاندې کړي، او څېرې به مو بدلې شي، د اولاد په یادولو مو زړه مات شي، له پور ورکوونکي څخه ډارېږي، فکر دې نارامه شي؛ او فکرونه مو ګډوډ شي. او دروازه دې پر مخ وتړل شي.

دلته هغه الفتاح - عزوجل – ذات په پټه توګه خلاصون راولېږي؛ نو پور پرې شي، او فقر له منځه لاړ شي، روح به خوشاله شي.. دا الفتاح ذات دی؛ چا چې د روزې دروازې خلاصې کړې.

زوی لاړ شي، پلار مسافر شي، محبوب او ملګری لاړ شي، دنیا تنګه شي؛ روح تنګ شي، فکرونه ګډوډ شي، او کله چې غایب را په یاد شي زړه ولړزېږي؛ دلته مومن د الفتاح پادشاه دروازې ته پریوځي، د غایب د بېرته راستنیدو او ساتلو غوښتنه وکړي؛ که هغه بندي وي او یا مسافر، نو پدې وخت که زیری د اوو اسمانونو له پاسه راشي؛ د غایب په رارسیدو، د بندي په خلاصیدو، او د محبوب بېرته راستنیدلو؛

(أَمَّن يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ)

(أَمَّن يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ)

(بلکي هغه ذات (غوره دی) چې د مجبور (او عاجز) سوال قبلوي، کله چې دغه (الله) وبلي او هغه تکليف (او سختي) لرې کوي) [النمل سورت: ايت 62].

هغه ته ورمخ کړه!

هغه آسان کوونکی او پوه ذات – جل و علا-؛ څومره لوړ مقام والا دی، تر ټولو لوړه مرتبه لري، خپل مخلوق ته تر ټولو نږدې، او د خپلو بندګانو لپاره ډېر مهربان دی.

د خلاصوونکي (آسانوونکی) ذات دروازه خلاصه ده، نو کله دې چې وليده چې رسۍ ټينګيږي؛ نو پوه شه چې هغه پرې کيږي، او کله چې تياره ډيره شي؛ نو د نږدې سهار زيري راتلونکي ته په تمه شه، د لوی څښتن او خلاصوونکي ذات څخه مه سترې کيږه، ځکه چې د يو حالت دوام ناممکن دی، او ترټولو غوره عبادت: د خلاصون انتظار دی، او ورځې تغير کوي، او وخت بدليږي، او شپې اميدواري دي، او غيب پټ دي، الفتاح (كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ) (هر وخت هغه په يوکار کې دی) [الرحمن سورت: ايت 29]، و(لَعَلَّ اللَّهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَٰلِكَ أَمْرًا) (کېدای شي چې الله له دغه نه وروسته کوم (بنه) کار پيدا کړي) [الطلاق سورت: ايت 1]، (فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا(5) (نو بېشکه له سختۍ سره اساني شته) إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا (6)) (بېشکه له سختۍ سره اساني شته) [الشرح سورت: ايتونه 5-6].

ډاکټر ته ووايه، کله چې مرګ ورته ورسيده:

اې ډاکټره ستا له طبابت سره سره چا مړ کړې؟

ناروغ ته ووايه چې هغه وژغورل شو او روغ شو وروسته لدې چې

د طبابت هنرونه ناکام شول: ته چا روغ کړې؟

روغ کس ته ووايه چې بغير له کوم علت څخه مړ شي:

اې روغ کسه چا په مرګ باندې پوهه کړې؟

دا حيرانتياوې دي ترڅو چې هغې څخه واخلې

ستا سترګې او ستا غوږونه پرې خلاص شي

اې انسانه، آرام شه، څه شي

د الله جل جلاله په اړه ته دوکه کړی يې؟

ځانګړې فتح ..

روزي د آسانوونکي ذات لخوا تقسيم شوې، نو ممکن دی د يو کس په اوږد لمونځ سره آسانه شوي وي خو د زياتې روژې له امله نه وي، او بل کس لپاره په صدقه ورکولو سره آسانه شوي وي خو د علم له امله نه وي، او بل کس لپاره په قرآن سره آسانتيا وي خو د نيکو کارونو له امله نه وي، او بل کس لپاره په عزت او له خپل مور او پلار سره په نيکۍ کولو آسانتيا وي... نو مبارک دې وي د هغه چا لپاره چې آسانتياوې ورته شتون ولري.

نو کله چې الله د خپل بنده باطن خوښ کړي ... په هغه باندې به د الفتاح ورکړې څرګندې شي

او کله چې الله ته د مصلح نيت پاک وي ... هغه ته به بنده ګان په خپلو روحونو باندې رامايله شي

اې الله! موږ لپاره د ځمکې او اسمانونو برکتونه پرانیزه، او زموږ لپاره د خپل رحمت دروازې خلاصې کړه، او موږ د نیکۍ کېلي او د بدیو بندوونکي وګرځوه. اې آسانوونکیه، اې د علم څښتنه!

37

السَّمِـيـعُ (اوریدنکی) ذات -جل جلاله-

په داسې وخت کې چې الله غواړي چې ته پوهه شې: چې هغه د عرش د پاسه برقراره دی، هغه غواړي چې تاسو ډاډه شئ: چې هغه ستا خبرې اوري او ستا کارونه وینې؛ او له هغه څخه ستا هیڅ شی پټ ندی، ستا مناجات، غږ او خبرې اوري، ستا خاطرې د هغه لپاره روښانه دي، ستا دعاګانې اورېدل کېږي، ستا غوښتنه منل کېږي، ستا د بخښنې غوښتنه او توبه قبلېږي.

آیا دردونو مات کړی یې؟ آیا ستا روح د خپل رب په شوق کې ژاړي؟ الله ستا ژړا اوري، او هغه ستا د شا (څټ) رګ څخه هم تا ته نږدې دی؛ هغه تا ته ځواب درکوي، ستا غم محو کوي، ستا پریشانۍ خلاصوي ... هغه اوریدونکی، ښه پوه ذات دی.

هغه – سبحانه و تعالی- د خپل ځان په ستاینه کې فرمایي:

(وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ)

(وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ)

(او هم هغه ښه اورېدونکی، ښه پوه دی) [البقرة سورت: ایت 137]، د الله (السمیع) نوم: د هغه ګران کتاب کې په څلور پنځوس ځایونو کې ذکر شوی دی.

زمونږ رب – سبحانه و تعالی- اوریدونکی دی؛ د هغه اوریدل ټول آوازونه را ګیروي، د پورته او ښکته نړۍ ټول غږونه اوري؛ پټ او ښکاره غږونه، ګواکې دا ټول یو غږ وي، د هغه په نیز غږونه یو له بل سره نه ګډیږي، او ټولې ژبې له هغه څخه نه پټیږي، نږدې او لرې، پټ او ښکاره ورته برابر دي، هغه – سبحانه و تعالی- فرمایي :

(سَوَاءٌ مِّنكُم مَّنْ أَسَرَّ الْقَوْلَ وَمَن جَهَرَ بِهِ وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍ بِاللَّيْلِ وَسَارِبٌ بِالنَّهَارِ)

(سَوَاءٌ مِّنكُم مَّنْ أَسَرَّ الْقَوْلَ وَمَن جَهَرَ بِهِ وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍ بِاللَّيْلِ وَسَارِبٌ بِالنَّهَارِ)

(د هغۀ په وړاندې ټول)

(یو برابر دي، څوك چې په تاسو کې خبره ورو وکړي او څوك چې یې څرګنده وکړي او هغه څوك چې هغه په شپه کې پټېدونکی دی او په ورځ کې ظاهرېدونکی دی) [الرعد سورت: ایت 10].

او پدې نوم کې د خالق –سبحانه و تعالی- اشتراک له مخلوق سره د مشابهت په معنی ندی –الله تردې ډیر لوړ دی!- ؛ ځکه چې د مخلوق صفتونه د هغه د ضعف، کمزورۍ او د هغه د خلقت سره مطابقت لري، او د خالق –تبارک و تعالی- صفات د هغه د کمال او عظمت سره ښایي .

(لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۖ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ)
(لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۖ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ)
(د هغه په مثل هیڅ شی نشته او هم دغه ښه اورېدونکی، ښه لیدونکی دی) [الشورى سورت: ایت 11].

دلته د اورېدا معنا: اورېدل او احاطه کول دي.

(قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا ۚ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ)
(قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا ۚ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ)

(یقیناً الله د هغې ښځې خبره واورېدله چې له تا سره یې د خپل خاوند په باره کې بحث (او سوال و جواب) کاوه او الله ته یې شکایت کاوه او الله ستاسو د دواړو سوال او جواب اورېده، بېشکه الله ښه اورېدونکی، ښه لیدونکی دی) [المجادلة:1]، او د: ځواب ورکولو او قبلولو په معنا راځي:

(إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ)
(إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ)

(بېشکه زما رب خامخا د دعا ښه اورېدونکی دی) [إبراهيم سورت: ایت 39].

او هغه اوریدونکی دی، چې هر څه ویني او اوري
پټ او ښکاره په کاښاتو کې
او د هر غږ لپاره حاضر غوږ لري
نو پټ او ښکاره هغه ته یو شان دی

او اوربدل د هغه نه پراخه اواز والا دي چې
پټ دي او همدارنګه نږدې

هغه اوريدونکی او نږدې دی:

په "صحيحينو" کې راغلي دي: چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم – له صحابه و-رضي الله عنهم – څخه واوريدل چې په لوړ اواز يې خپل رب رابله: هغه -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:

«أَيُّهَا النَّاسُ! ارْبَعُوْا عَلَى أَنْفُسِكُمْ؛ فَإِنَّكُمْ لاَ تَدْعُوْنَ أَصَمَّ وَلَا غَائِبًا، وَلَكِنْ تَدْعُوْنَ سَمِيعًا بَصِيرًا»،

«أَيُّهَا النَّاسُ! ارْبَعُوْا عَلَى أَنْفُسِكُمْ؛ فَإِنَّكُمْ لاَ تَدْعُوْنَ أَصَمَّ وَلَا غَائِبًا، وَلَكِنْ تَدْعُوْنَ سَمِيعًا بَصِيرًا»،

"اې خلکو! ځانونو باندې رحم وکړئ؛ ځکه چې تاسو کوڼ او غايب نه رابلئ، بلکه تاسو اوريدونکی او ليدونکی رابلئ". او هرکله چې بنده خپل غږونه او مناجات پای ته ورسوي نو اجابت به راڅرګند شي.. ځکه چې هغه ښه اوريدونکی او ډير پوه دی.

هغه د مجبورانو غږ اوري، د اړمنو دعا قبلوي، د مصيبت ځپلو سره مرسته کوي، او د ټنا ويونکو ټنا اوري، او د دعا کونکو دعا اوري، په توره شپه کې د ښويه ډبرې پر سر د تور ميږې د پښو غږ اوري، د زړونو خاطرې اوري، د نفسونو انديښنې اوري، او د ضميرونو مناجات اوري.

پوه ښځه راغله چې له رسول الله -صلى الله عليه وسلم- سره د خپل ميږه د شخړې په اړه خبرې وکړي - او هغه خوله –

رضی الله عنها – او عایشه -رضی الله عنها- د کور په کونج کې وې، هغه وایي چې هغې به یوه کلمه اوریدله او یوه کلمه به یې نه اوریدله، او له دې بحث وروسته جبرائیل -علیه السلام- پر محمد -صلی الله علیه وسلم- د الله – عزوجل- دغه قول نازل کړ:

(قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا ۚ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ)

(قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا ۚ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ)

(یقیناً الله د هغې ښځې خبره واورېدله چې له تا سره یې د خپل خاوند په باره کې بحث (او سوال و جواب) کاوه او الله ته یې شکایت کاوه او الله ستاسو د دواړو سوال او جواب اورېده، بېشکه الله ښه اورېدونکی، ښه لیدونکی دی) [المجادلة سورت: ایت 1]، څومره عجیب نږدې والی، لویه پوهه، او د اوریدلو احاطه لري!

الله خپلو اولیاوو ته غوږ نیسي: هغه هم د ځواب، ساتنې او توفیق اورېدا، داسې اوریدا چې د هغوی ویره آراموي لکه څرنګه چې یې د موسی -علیه السلام- ویره آرامه کړه، کله چې هغه د فرعون په لوري له تګ څخه ویره اعلان کړه، نو هغه – جل و علا - ورته وفرمایل:

(لَا تَخَافَا ۖ إِنَّنِي مَعَكُمَا أَسْمَعُ وَأَرَىٰ)

(لَا تَخَافَا ۖ إِنَّنِي مَعَكُمَا أَسْمَعُ وَأَرَىٰ)

[(الله) وویل: تاسو مه وېرېږئ، بېشکه زه له تاسو سره یم، زه اورم او زه وینم] [طه سورت: ایت 46].

الله د دوی ساتونکی دی او الله له دوی سره حساب کونکی دی؛ او هغه کافي دی د حسابی لپاره !

د خلاصون کیلیانې:

که ویرې تا په څپیړه ووهي، او مشکلات درباندې راشي؛ نو خپل رب ته په دې ستر نوم سره ځان نږدې کړه؛ لکه څنګه چې انبیاوو -علیهم السلام- پدې نوم سره الله تعالی ته ځان نږدې کړی و، هغه ذات چې مناجات اوري، د اړتیا په وخت کې ځواب ورکوي، او شر لمنځه وړي .. نو بل چا ته خپل مشکل مه څرګندوه، هغه ته په سجده پریوځه، د هغه په دروازه کې خپله سوالی ښکته کړه، له هغه سره خبرې وکړه او د هغه په وړاندې وژاړه، بیا د خلاصون په تمه شه.

زکریا -علیه السلام- الله هغه ته هغه څه ورکړل چې د هغه په زړه کې و وروسته له دې چې هغه په پټه رابللی و؛

(إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ نِدَاءً خَفِيًّا)

(إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ نِدَاءً خَفِيًّا)

(کله چې ده خپل رب ته اواز وکړ ډېر ورو اواز) [مریم سورت: ایت 3]، نو هغه ته یې صالح اولاد ورکړ؛ وروسته لدې چې د هغه په نوم یې تضرع او غوښتنه وکړه:

(رَبِّ هَبْ لِي مِن لَّدُنكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً ۖ إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ)

(رَبِّ هَبْ لِي مِن لَّدُنكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً ۖ إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ)

(اې زما ربه! ما ته له خپلې خوا نه ښه پاکیزه اولاد راکړه، یقیناً ته د دعا ښه اوریدونکی یې) [آل عمران سورت: ایت 38].

ابراهيم -عليه السلام- په دې نوم له الله څخه غوښتنه کوي چې عمل يې قبول کړي؛ کله چې هغه او د هغه زوی اسماعيل -عليهما السلام- د کعبې د جوړولو کار پای ته ورساوه:

(رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا ۖ إِنَّكَ أَنتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ)

(رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا ۖ إِنَّكَ أَنتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ)

(ای زمونږ ربه! زمونږ نه (دا عمل) قبول کړه، ته چې يې، خاص ته، ښه اورېدونکی، ښه عالم يې) [البقرة سورت: ايت 127].

په دې مبارک نوم سره ابراهيم -عليه السلام- د الله شکر ادا کړ چې د هغه دعا يې قبوله کړه:

(الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَهَبَ لِي عَلَى الْكِبَرِ إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ ۚ إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ)

(الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَهَبَ لِي عَلَى الْكِبَرِ إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ ۚ إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ)

(ټوله ثنا خاص د هغه الله لپاره ده چې ما ته يې سره له زوړوالي نه اسماعيل او اسحاق را ښښلي دي، بېشکه زما رب خامخا د دعا ښه اورېدونکی دی) [إبراهيم سورت: ايت 39].

په دې نوم سره، د عمران ميرمن د خپل کار په منلو سره خپل رب ته نږدې کيږي؛ کله چې هغې په هغه څه نذر وکړ چې د هغې په ګېډه کې و:

(إِذْ قَالَتِ امْرَأَتُ عِمْرَانَ رَبِّ إِنِّي نَذَرْتُ لَكَ مَا فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا فَتَقَبَّلْ مِنِّي ۖ إِنَّكَ أَنتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ)

(إِذْ قَالَتِ امْرَأَتُ عِمْرَانَ رَبِّ إِنِّي نَذَرْتُ لَكَ مَا فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا فَتَقَبَّلْ مِنِّي ۖ إِنَّكَ أَنتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ)

(کله چې د عمران ښځې وویل: اې زما ربه! بېشکه ما تا لپاره نذر منلی دی د هغه چې زما په ګېډه کې دی، په دې حال کې چې ازاد به وي، نو ته يې له ما نه قبول کړه، بېشکه هم ته ښه اورېدونکی، ښه پوه يې) [آل عمران سورت: ایت 35].

د فاسدو پلانونو له مخې دنیا په یوسف -علیه السلام- باندې راتنګه شوه؛ نو خپل رب ته يې يې اواز وکړ:

(رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ ۖ وَإِلَّا تَصْرِفْ عَنِّي كَيْدَهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُن مِّنَ الْجَاهِلِينَ (33) فَاسْتَجَابَ لَهُ رَبُّهُ فَصَرَفَ عَنْهُ كَيْدَهُنَّ ۚ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ (34))

(رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ ۖ وَإِلَّا تَصْرِفْ عَنِّي كَيْدَهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُن مِّنَ الْجَاهِلِينَ (33)

(هغه وویل: اې زما ربه! بندي خانه ما ته ډېره خوښه ده له هغه کار نه چې دوی ما هغه ته بلي او که ته زما څخه د دوی مکر و فریب وانه ړوې (، نو) زه به دوی ته مایله شم او شم به له جاهلانو نه.

فَاسْتَجَابَ لَهُ رَبُّهُ فَصَرَفَ عَنْهُ كَيْدَهُنَّ ۚ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ (34))

(نو خپل رب يې د ده دعا قبوله کړه، نو له ده نه يې د دوی مکر او فریب وګرځاوه، بېشکه هغه، هم هغه ښه اورېدونکی، ښه پوه دی) [یوسف سورت: ایتونه 33-34].

یونس -علیه السلام- د کب په ګېډه کې غږ کوي:

(لَّا إِلَٰهَ إِلَّا أَنتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنتُ مِنَ الظَّالِمِينَ)
(لَّا إِلَٰهَ إِلَّا أَنتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنتُ مِنَ الظَّالِمِينَ)

(نشته هېڅ لايق د عبادت مګر ته يې، ته پاك يې، بېشكه هم زه له ظالمانو څخه يم) [الأنبياء سورت: ايت 87]، هغه كمزورى غږ چې له دريو تيارو څخه راوتلى اسمان يې ځيرې كړ، نو بيا اوريدونكي او پوه ذات – جل و علا- هغه له غمه وژغوره:

(فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ)
(فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ)

(نو مونږ د هغه دعا قبوله كړه او مونږ هغه له غم نه خلاص كړ) [الأنبياء سورت: ايت 88].

او الله – سبحانه و تعالى- خپل بنده ازمايي ترڅو د هغه شكايتونه، زارۍ او دعاګانې واوري، الله –سبحانه و تعالى- فرمايي:

(قَالَ إِنَّمَا أَشْكُو بَثِّي وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ)
(قَالَ إِنَّمَا أَشْكُو بَثِّي وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ)

(هغه وويل: بېشكه همدا خبره ده چې زه د خپلې پرېشانۍ او غم فرياد الله ته كوم) [يوسف سورت: ايت 86].

اوريدونكى ذات ستا ساتنه كوي..

انسي او جني شيطانان به په تا راټول شي؛ نو تا ته به وسوسې او قهر در اچوي تر څو ته خفه او غمجن شي، نو الله تا ته امر كوي چې له هغه څخه مرسته وغواړه او له هغوى څخه د هغه په دوو نومونو (السميع العليم) سره پناه وغواړه:

(وَإِمَّا يَنزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ ۚ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ)

(وَإِمَّا يَنزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ ۚ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ)

(او که چېرې د شيطان له طرفه کومه وسوسه تا (په ګناه کولو) ورتېز کړي، نو په الله پورې پناه ونيسه، بېشکه هغه ښه اورېدونکی، ښه پوه دی) [الأعراف سورت: ايت 200].

د کعبې کور ته نږدې دوه قريشي او يو ثقفي يا دوه ثقفي او يو قريشي سره يو ځای کيږي؛ او د صحابه کرامو په اړه وايي: د دوی په ګيډو کې غوړ ډېر دي، خو زړونه يې لږ عقل لري، يو يې وويل: ته فکر کوې چې الله –تعالى- هغه څه اوري چې موږ يې وايو؟

بل وويل: که په لوړ غږ خبرې وکړو هغه يې اوري، او که پټې خبرې وکړو هغه يې نه اوري.

او بل وويل: که هغه واوري کله چې موږ په لوړ غږ خبرې وکړو؛ نو هغه زموږ پټې خبرې هم اوري! بيا الله – سبحانه و تعالى- دغه آيت نازل کړ:

(وَمَا كُنتُمْ تَسْتَتِرُونَ أَن يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ وَلَا أَبْصَارُكُمْ وَلَا جُلُودُكُمْ وَلَٰكِن ظَنَنتُمْ أَنَّ اللَّهَ لَا يَعْلَمُ كَثِيرًا مِّمَّا تَعْمَلُونَ (22) وَذَٰلِكُمْ ظَنُّكُمُ الَّذِي ظَنَنتُم بِرَبِّكُمْ أَرْدَاكُمْ فَأَصْبَحْتُم مِّنَ الْخَاسِرِينَ ((23)

(وَمَا كُنتُمْ تَسْتَتِرُونَ أَن يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ وَلَا أَبْصَارُكُمْ وَلَا جُلُودُكُمْ وَلَٰكِن ظَنَنتُمْ أَنَّ اللَّهَ لَا يَعْلَمُ كَثِيرًا مِّمَّا تَعْمَلُونَ (22)

(او تاسو به (د ګناه د کولو په وخت کې) ځان له دې نه نه پټولو چې په تاسو به ستاسو غوږونه او ستاسو سترګې او ستاسو څرمنې ګواهي ورکړي او لېکن تاسو به دا خیال کاوه چې ښېشکه الله په ډېرو هغو کارونو نه پوهیږي چې تاسو یې کوئ.

وَذَٰلِكُمْ ظَنُّكُمُ الَّذِي ظَنَنتُم بِرَبِّكُمْ أَرْدَاكُمْ فَأَصْبَحْتُم مِّنَ الْخَاسِرِينَ (23))

(او دغه ستاسو هغه (خراب) ګمان دی چې تاسو به په خپل رب (دغه) ګمان کاوه، دغه تاسو هلاك کړئ، نو له تاوانیانو ځنې شوئ) [فصلت سورت: ایتونه 22-23].

پند او نصیحت ..

زمونږ نبي -صلى الله عليه وسلم- به په دغو دوو نومونو:(السميع العليم) پناه غوښته، کله چې د شپې لمانځه لپاره پاڅېده؛ هغه به ویل:

«أَعُوذُ بِاللهِ السَّمِيعِ العَلِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ؛ مِنْ هَمْزِهِ وَنَفْخِهِ وَنَفْثِهِ»

«أَعُوذُ بِاللهِ السَّمِيعِ العَلِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ؛ مِنْ هَمْزِهِ وَنَفْخِهِ وَنَفْثِهِ»

"زه هغه الله ته پناه غواړم چې اوریدونکی او پوهه دی د رټل شوي شیطان څخه؛ د هغه د هڅولو، او پو کولو څخه". [صحيح حديث دی. ابوداود روایت کړی].

او هغه – صلى الله عليه وسلم- په دغو دوو نومونو سره (السميع العليم) پناه غوښتله، له هر هغه مصيبت څخه چې ورته رسيده:

«مَنْ قَالَ: بِسْمِ اللهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ، فِي الأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ، وَهُوَ السَّمِيعُ العَلِيمُ، ثَلَاثَ مَرَّاتٍ؛ لَمْ تُصِبْهُ فَجْأَةُ بَلَاءٍ حَتَّى يُصْبِحَ، وَمَنْ قَالَهَا حِينَ يُصْبِحُ ثَلَاثُ مَرَّاتٍ؛ لَمْ تُصِبْهُ فَجْأَةُ بَلَاءٍ حَتَّى يُمْسِيَ»

«مَنْ قَالَ: بِسْمِ اللهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ، فِي الأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ، وَهُوَ السَّمِيعُ العَلِيمُ، ثَلَاثَ مَرَّاتٍ؛ لَمْ تُصِبْهُ فَجْأَةُ بَلَاءٍ حَتَّى يُصْبِحَ، وَمَنْ قَالَهَا حِينَ يُصْبِحُ ثَلَاثُ مَرَّاتٍ؛ لَمْ تُصِبْهُ فَجْأَةُ بَلَاءٍ حَتَّى يُمْسِيَ»

"چاچې وويل: د هغه الله په نامه چې ضرر نشي رسولى د هغه له نوم سره هيڅ يو شى پر ځمكه او نه په آسمان كې او هغه اورېدونكى او پوهه دى، درې ځلې، نو تر سهاره پورې به ورته هيڅ شى ضرر ونه رسوي، او چا چې سهار درې ځلې وويل، نو تر شپې پورې به ورته هيڅ شى ضرر ونه رسوي".

[صحيح حديث دى. ابوداود روايت كړى].

او د دې نوم (السميع) په احساس كولو سره تا دې ته هڅوي چې دايم هغه –سبحانه و تعالى- ته نږدې اوسې.

اې اوريدونكيه.. اې د علم څښتنه! مورږ له هغو كسانو څخه وګرځوه چې ستا نه يې غواړي او ته يې ځواب وركوې، او هغه تاته تضرع او عاجزي كوي او ته وربانديې ورحميږې.

البـــَصِـــيرُ (هر څه ليدونکی) ذات -جل جلاله-

ابو نعيم په الحليه کې ليکلي دي چې امير المؤمنين عمر بن الخطاب -رضي الله عنه- د شپې له خوا د مدينې په کوڅو کې تېر شو؛ له يوې بوډۍ ښځې يې واورېدل چې خپلې لور ته يې وويل: «شيدې له اوبو سره ګډې کړه، نجلۍ ورته وويل: ته نه پوهيږې چې عمر -رضى الله عنه- د شيدو له اوبو سره ګډول منع کړي؟ بوډۍ وويل: او عمر چيرته دی چې مونږ ووينې؟! نجلۍ چې د الله – تبارک و تعالى- لخوا يې د هغوی دواړو په ليدلو يقين درلود وويل: که عمر مونږ ونه وينې؛ د عمر رب خو مو وينې!».

په دې دنيا کې داسې خلک شته چې په لوړ مقام، دايمي امن، دايمي خوښۍ، او په حق کې استقامت، او له بندګۍ څخه خوند اخلي؛ او دا يوازې د دې لپاره دي چې دوی پوهيږي چې: الله هر هغه څه ګوري چې دوی يې کوي.

د الله (البصير) نوم په قرآن کريم کې په دوه څلويښتو ځايونو کې ذکر شوی دی، هغه – سبحانه و تعالى - فرمايلي:

(إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ)

(إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ)

(بېشکه الله هغه عمل لره ښه ليدونکی دی چې تاسو يې کوئ) [البقرة سورت: ايت 110]،

زمونږ رب چې هر څه وينې؛ که هرڅومره دقيق او واړه وي، نو هغه په توره شپه کې د تور ميږي د پښو اواز اوري چې په خويه ډبرې روان وي، هغه هر هغه څه ګوري چې د

اوو ځمکو لاندې دي، لکه څرنګه يې چې د اوو اسمانونو څخه پورته ويني.

هغه د هر څه ليدونکي، په ټولو حالاتو او په ټټو چارو پوه دی: با خبر دی، د باطني چارو په اړه معلومات لري.

او هغه ليدونکی دی، د تور مېږي ګرځيدا ويني ...د ځمکې او ډبرې لاندې ... او د هغې په غړو کې د خوړو لارې ويني ... او هغه د دوی د سپينوالي رګونه په واضح ډول ګوري

او د سترګو خيانتونه ويني ... او همدارنګه د سترګو د بڼو اوړېدل راوړېدل هم ويني

زمونږ رب – سبحانه و تعالى - د ځان لپاره د (ليدلو) صفت ثابت کړی دی نو الله لره دوه ريښتيني سترګې دي څنګه چې د هغه د ذات – سبحانه و تعالى- سره لايقې دي - مونږ په هغو باندې باور لرو پرته له تحريف، تعطيل، تمثيل، او تاويل څخه.

(لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۖ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ)
(لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۖ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ)

(د هغه په مثل هېڅ شی نشته او هم دغه ښه اوريدونکی، ښه ليدونکی دی) [الشورى سورت: ايت 11].

او په دې نوم کې له خالق سره د مخلوق تړاو د مشابهت معنا نلري: ځکه د مخلوق صفتونه د هغه د ضعف، عاجزۍ او د خلقت په تناسب دي، او د خالق صفتونه د هغه –سبحانه و تعالى- د کمال او عظمت لايق دي؛

(لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۖ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ)
(لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۖ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ)

(د هغه په مثل هیڅ شی نشته او هم دغه ښه اورېدونکی، ښه لیدونکی دی) [الشوری سورت: ایت 11].

او د هغه –عزوجل- له رحمت څخه په خپلو بندګانو باندې دا دي: چې هغوی په رحمت سره مخاطب کړي، او هغوی د خپل ځان اطاعت او اخلاص ته وهڅوي؛ سربیره پر دې چې هغه ذات له هغوی څخه بې نیازه دی؛ او د غالب الله په کتاب کې هغه – سبحانه و تعالی- فرمایی: (إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ) ، بیشکه چې الله هغه څه وینې چې تاسو یې کوئ، تر څلوېښت ځله ډیر یاد کړی دی، ترڅو مؤمن ته تذکر حاصل شي، او غافلانو ته خبر ورکړي چې الله د دوی په اعمالو باندې خبر دی.

د اطاعت (تابعداری) خوږوالی ..

څوک چې پوهه شي چې د هغه رب یې ګوري؛ هغه شرمیږي چې الله هغه په خپلو نافرمانیو یا په هغه څه کې چې د هغه نه خوښیږي وګوري؛ او څوک چې پوه شي چې الله هغه وینې؛ هغه خپل عمل او عبادت په ښه شکل ترسره کوي، او په خپل عمل او عبادت کې به دومره اخلاص وکړي تر دې چې د احسان مقام ته ورسیږي؛ کوم چې د اطاعت لوړ مقام دی؛ چې محبوب -صلی الله علیه وسلم- یې په اړه فرمایلي:

«أَنْ تَعْبُدَ اللهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنَّ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ»

«أَنْ تَعْبُدَ اللهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنَّ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ»

«د الله داسې عبادت وکړه لکه څنګه چې ته هغه ګورې، که چیرته ته هغه نه وینئ، نو هغه تا وینې» [بخاري او مسلم روایت کړي]

نو کله چې هغه دې مقام ته ورسيد هغه به له الله سره د بندګانو په خاص معيت کې وي، لکه څرنګه چې الله – تبارک و تعالى- په قدسي حديث کې فرمايلي دي:

«وَمَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتَّى أُحِبَّهُ، فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ؛ كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ، وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ»

«وَمَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتَّى أُحِبَّهُ، فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ؛ كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ، وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ»

"او زما بنده په نوافلو سره ما ته نږدې کيږي ترڅو چې زه هغه سره مينه وکړم، نو کله چې زه هغه سره مينه وکړم؛ زه د هغه لپاره غوږ يم چې په هغه سره اوري، او د هغه لپاره سترګه يم چې په هغه سره وينې". [بخاري روايت کړی].

څوک چې پوه شي چې الله هغه ګوري چې له څه ازموينې سره مخ دی، زړه به يې آرامه شي، د نفس لپاره به يې سکون راشي، او ډاډه به شي چې خلاصون نږدې دی.

او څوک چې پوه شي چې هغه يې وينې نو له الله څخه به حيا وکړي چې هغه په خپلو اعمالو او خبرو کې خيانت کوونکی وويني او پداسې حال چې بندګانو ته يې فريب ورکوي..

ابن عمر -رضي الله عنه- له خپلو څو ملګرو سره مکې ته روان شو، په لاره کې يې استراحت وکړ، يو شپون له غره څخه راښکته شو، ابن عمر -رضی الله عنه- ورته وويل: اې شپونه! پر موږ يوه پسه خرڅ کړه!

شپون وويل: زه مريا يم - يعنې زه يو اخيستل شوی غلام يم.

ابن عمر -رضي الله عنه- ورته وويل: خپل بادار ته ووايه: ليوه وخوړ، شپانه ورته وويل: الله چيرته دی؟

ابن عمر وژړل، غلام (شپون) يې له خپل بادار څخه واخيست او ازاد يې کړ.

که چيرته کوم وخت په خلوت کې وې، مه وايه

چې يواځې يم، ليکن ووايه چې ما باندې څارونکی شته

او دا فکر مه کوه چې الله به يوه لحظه درڅخه غافل وي

او نه هغه څه چې پټ وي له هغې څخه به غايب وي

ځينو هڅه وکړه چې يوې کوچنۍ ښځې سره زنا وکړي؛ نو هغه ورته وويل: يواځې ستوري موږ ويني، هغې ورته وويل: ددې ستورو خالق چيرته دی؟

ويل شوي دي: چا چې الله په خپلو خيالونو کې څارونکی وګڼه؛ الله به هغه د غړو په حرکاتو کې وساتي.

او که ته هغه اوو کسانو ته وګورې چې الله به په هغه ورځ هغوی تر خپل سيوري لاندې راولي چې د هغه له سيوري پرته به بل سيوری نه وي؛ ته به د هغوی ترمنځ مشترک شی دا ومومې: چې هغوی په سمه طريقه ايمان راوړی و، داسې چې الله يې ويني؛ نو دوی د هغه عبادت کاوه لکه څنګه چې دوی هغه ويني؛ نو له دوی امله هغوی دغه منزلت ترلاسه کړ.

په دغه نوم سره يې د موسی -عليه السلام- د قوم څخه يو صالح سړي دعا وکړه، او الله – تبارک و تعالی- ته يې پناه

یوړه، او د فرعون او د هغه د قوم د مکر او فریب څخه یې پدې نوم باندې منګولې ولګولې:

(وَأُفَوِّضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ)

(وَأُفَوِّضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ)

(او زه خپل کار الله ته سپارم، بېشکه الله (خپلو) بنده ګانو لره ښه لیدونکی دی) [غافر سورت: ایت 44]، نو پایله یې څه وه؟

الله د هغه دعا قبوله کړه:

(فَوَقَاهُ اللَّهُ سَيِّئَاتِ مَا مَكَرُوا ۖ وَحَاقَ بِآلِ فِرْعَوْنَ سُوءُ الْعَذَابِ)

(فَوَقَاهُ اللَّهُ سَيِّئَاتِ مَا مَكَرُوا ۖ وَحَاقَ بِآلِ فِرْعَوْنَ سُوءُ الْعَذَابِ)

(نو الله هغه د دوی د مکرونو له بدیو نه بچ وساته او (پخپله) اٰل فرعون ډېر سخت عذاب ګېر کړل) [غافر سورت: ایت 45] .

ای هغه څوکه چې د مچیو قطار شوي وزرونه وینې
د شپې په تکه توره تیاره کې
او د هغه رګونه چې د هغې په غاړه کې دي
او د ضعیفو هډوکو مغز هم وینې
ما باندې د توبې ویستلو احسان وکړه چې پاک شي
هغه څه چې ما مخکې کړي وو

مؤمن ته له پټو ګناهونو او په هغه باندې د اصرار کولو څخه خبرداری ورکول کیږي او دا چې توبه هم و نه باسي، په صحیح حدیث کې له ثوبان -رضي الله عنه- څخه نقل شوي، چې وایي: رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمایل:

«لَأَعْلَمَنَّ أَقْوَامًا مِنْ أُمَّتِي يَأْتُونَ يَوْمَ القِيَامَةِ بِحَسَنَاتٍ أَمْثَالَ جِبَالِ تِهَامَةَ بِيضًا، فَيَجْعَلُهَا اللهُ -عز وجل- هَبَاءً مَنْثُورًا»،

«لَأَعْلَمَنَّ أَقْوَامًا مِنْ أُمَّتِي يَأْتُونَ يَوْمَ القِيَامَةِ بِحَسَنَاتٍ أَمْثَالَ جِبَالِ تِهَامَةَ بِيضًا، فَيَجْعَلُهَا اللهُ -عز وجل- هَبَاءً مَنْثُورًا»،

«زه به پوه شم چې زما د امت ځینې خلک به د قیامت په ورځ د تهامې د سپینو غرونو په څیر د نیکو عملونو سره راشي، نو الله –عزوجل- به یې عملونه برباد کړي»، ثوبان وویل: ای د الله رسوله! مونږ ته یې بیان کړه، مونږ ته یې واضح کړه؛ داسې نه چې مونږ د هغوی له ډلې څخه نه شو او مونږ به خبر هم نه یو! هغه وفرمایل:

«أَمَا إِنَّهُمْ إِخْوَانُكُمْ، وَمِنْ جِلْدَتِكُمْ، وَيَأْخُذُونَ مِنَ اللَّيْلِ كَمَا تَأْخُذُونَ، وَلَكِنَّهُمْ أَقْوَامٌ إِذَا خَلَوْا بِمَحَارِمِ اللهِ انْتَهَكُوهَا»

«أَمَا إِنَّهُمْ إِخْوَانُكُمْ، وَمِنْ جِلْدَتِكُمْ، وَيَأْخُذُونَ مِنَ اللَّيْلِ كَمَا تَأْخُذُونَ، وَلَكِنَّهُمْ أَقْوَامٌ إِذَا خَلَوْا بِمَحَارِمِ اللهِ انْتَهَكُوهَا»

«خبردار! دوی ستاسو ورونه دي، او ستاسو له جنس څخه دي، او دوی د شپې څخه اخلي لکه څنګه چې تاسو یې اخلی (د شپې عبادت کوي)، مګر دا هغه خلک دي چې کله د الله د محرماتو سره یواځې شي سرغړونې کوي». [ابن ماجه

روايت کړی] او هغوی ریا کاران دي چې د خلکو لپاره عبادت کوي او الله نه یادوي مګر لږ.

او خلوت لوړوي او یا رابښکته کوي، نو څوک چې په خلوت کې د الله تعظیم وکړي، خلک به د هغه په ښکاره کې تعظیم وکړي.

ابن رجب الحنبلي -رحمه الله- فرمایي: «کوچنی نفاق د باطن او ظاهر توپیر له امله رامنځته کیږي»، او ویې ویل: «ښه پایله نشي راتلی مګر د چا چې باطن یې ښه وي؛ ځکه چې د مرګ شیبه نشي جعلي کیدلی، نو په هغه وخت کې نه راوځي مګر هر هغه څه چې دننه په زړه کې وي».

اې الله اې لیدونکی ذاته! زموږ په کمزوریو رحم وکړه او زموږ له نیمګړتیاو او زموږ له تیروتنو څخه تیر شه او د مسلمانې مرګ مو په نصیب کړه؛ اې د جهانونو ربه.

39

الـتَّـوَّابُ (ډیر ژر توبه قبلونکی) ذات -جل جلاله-

عمر بن الخطاب -رضي الله عنه- فرمایي: "توبه کوونکو سره کښینئ! ځکه چې هغوی نرم زړونه لري".

بدي مې وکړه او ښه مې ندي کړي او تا ته توبه کوونکی راغلی یم ... او غلام کله کولی شي چې د خپل بادار څخه وتښتي

د بخښنې امید لري نو که نا امیده شو ... نو په ځمکه کې به د هغه نه بل څوک نا امیده پیدا نشي

مونږ د الله – جل وعلا- د (التواب) له نوم سره پاتي کیږو:

د الله (التواب) نوم څومره خوږ دی! دغه نوم ګناهګار ته امید ورکوي چې نوي د خوښۍ مرحله پیل کړي، او هغه پرې د نا امیدۍ او تیارو له دایرې څخه راووځي،

(أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ)

(أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ)

(ایا دوی نه پوهیدل چې یقیناً الله دی چې هغه د خپلو بنده ګانو توبه قبلوي او صدقې اخلي او دا چې بېشکه الله، هم دی بنه توبه قبلوونکی، بې حده مهربان دی) [التوبة سورت: ایت 104].

زموږ رب –سبحانه و تعالی- توبه قبلوونکی دی، هغه خپل ځان په توبه قبلونکي (التواب) د مبالغې صیغې سره وصف کړی، له دې امله چې د هغه بندګان پرله پسې ګناهونه کوي؛ لدې امله د مبالغې د صیغې په بڼه راغلی، ترڅو د لویو خطاګانو په مقابل کې پراخه توبه قرار ولري.

هغه – سبحانه و تعالی – د توبه کوونکو توبه قبلوي، او د رجوع کونکو ګناهونه معافوي؛ حتا که توبه تکرار شي، قبلیدل هم تکرارېږي تر لا یتناهی پورې.

الله -سبحانه وتعالی- فرمایي- :

(فَمَن تَابَ مِن بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ ۗ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ)

(فَمَن تَابَ مِن بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ ۗ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ)

(نو چا چې له خپل ظلم نه پس توبه وکړه او (د ځان اصلاح يې وکړه، نو بېشکه الله د ده توبه قبلوي، بېشکه الله ډېر بخښونکی، بې حده مهربان دی) [المائدة سورت: ايت 39].

په المستدرک کې راغلي: يو سړی رسول الله -صلى الله عليه وسلم- ته راغی او ويې ويل: اې د الله رسوله! له موږ څخه يو کس ګناه کوي، هغه وفرمايل: هغه باندې ليکل کېږي، بيا يې وويل: له هغه څخه بخښنه غواړي او توبه وباسي، ويې فرمايل:

«يُغْفَرُ لَهُ وَيُتَابُ عَلَيْهِ، وَلَا يَمَلُّ اللهُ حَتَّى تَمَلُّوا»

«يُغْفَرُ لَهُ وَيُتَابُ عَلَيْهِ، وَلَا يَمَلُّ اللهُ حَتَّى تَمَلُّوا»

"هغه بخښل کيږي او توبه يې قبليږي، او الله نه ستړي کيږي تر هغه چې تاسو ستړي نشئ". [حسن حديث دی].

هر څوک چې الله ته نصوحا توبه وباسي؛ الله يې توبه قبولي.

الله څومره مهربان دی!

او د الله سخاوت ته وګوره چې خپل بنده ته عزت ورکوي چې د توبې قبلول يې د بنده د توبې څخه مخکې او وروسته له توبې څخه ټاکلی دي، نو د بنده توبه د خپل رب –سبحانه و تعالى- د دوو توبو په منځ کې ده، : مخکې او وروسته.

لومړی الله د هغه توبه قبوله کړه: د اجازې، توفيق او الهام له مخې؛ کله چې د هغه زړه يې توبې ته په حرکت راوست،

بيا يې توبه وويسته، او دا احسان د مهربان، رحم كوونكي او بخښوونكي الله له طرفه دى.

بيا چې كله هغه په ربښتيا توبه وباسي نو الله يې توبه قبوله كړي، ګناهونه او خطاګاني يې ورته وبخښي، الله – سبحانه و تعالى- فرمايي:

(ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا ۚ إِنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ)

(ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا ۚ إِنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ)

(بيا هغه (الله) پر دوى مهرباني وكړه، د دې لپاره چې دوى توبه وباسي، بېشكه چې الله، هم دى بنه توبه قبلوونكى، بې حده مهربان دى) [التوبة سورت: ايت 118].

له الله پرته بل معبود نشته، هغه لره د اول او آخري توبې احسان دى.

همدارنګه د هغه له صفاتو څخه دا دي چې توبه قبلوي ... او توبه د هغه په صفتونو كې دوه ډوله ده

بنده ته د توبې اجازه وركول او د هغې قبلول ... وروسته د توبې نه د احسان كوونكى ذات په احسان سره

همدارنګه د نيک عمل اجر په همدې شكل دى؛ بنده ته يې الهام كړى، بيا يې اجر وركړى؛ نو الله په احسان او فضل سره پيل كوونكى دى، او په وركړه او مهربانۍ سره احسان كوونكى دى.

او توبه: پر ټولو انسانانو واجب ده، د ژوند په ټولو پراوونو کې د مؤمنانو او نافرمانو په ګډون؛ ځکه الله – سبحانه و تعالى- فرمايلي دي:

(وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ)

(وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ)

(او تاسو ټول الله ته توبه وباسئ اې مومنانو! د دې لپاره چې تاسو کامیاب شئ) [النور سورت: ایت31].

توبه: له هغه کمال څخه ده چې الله تعالى يې خوښوي، کوم کمی نه دی، او الله – سبحانه و تعالى- فرمايلي دي:

(إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ)

(إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ)

(يقيناً الله ډېر توبه وېستونکي خوښوي او ښه پاك اوسېدونکي خوښوي) [البقرة سورت: ایت 222]، او الله - سبحانه وتعالى- فرمايلي دي - :

(لَّقَد تَّابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنصَارِ)

(لَّقَد تَّابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنصَارِ)

(يقيناً الله په مهربانۍ سره رجوع وکړه په خپل نبي او مهاجرو او انصارو باندې) [التوبة سورت: ایت 117]،.

هغه -سبحانه وتعالى- د ادم -عليه السلام- په اړه وفرمايل:

(فَتَلَقَّىٰ آدَمُ مِن رَّبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ)

(فَتَلَقَّىٰ آدَمُ مِن رَّبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ)

(نو ادم له خپل رب نه څو کلمې زده کړې، نو د هغه توبه يې قبوله کړه) [البقرة سورت: ايت 37].

او د إبراهيم او إسماعيل -عليهما السلام- په اړه يې وفرمايل:

(وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا ۖ إِنَّكَ أَنتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ)
(وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا ۖ إِنَّكَ أَنتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ)

(او مونږ ته زمونږ د عبادت طريقې وښايه او زمونږه توبه قبوله کړه، يقيناً همدا ته ډېر ښه توبه قبلوونکی، يې حده رحم کوونکی يې) [البقرة سورت: ايت 128].

او د موسى -عليه السلام- په اړه يې وفرمايل:

(فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ سُبْحَانَكَ تُبْتُ إِلَيْكَ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ)
(فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ سُبْحَانَكَ تُبْتُ إِلَيْكَ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ)

(نو کله چې په خود شو، ويې ويل: زه ستا پاکي بيانوم، زه تا ته توبې وباسم او زه تر ټولو اول ايمان راوړونکی يم) [الأعراف سورت: ايت 143].

دا معلومه خبره ده: چې پيغمبران د لويو او کوچنيو ګناهونو له اقرار څخه پاک دي او په هغه څه سره چې هغه يې د توبې په اړه ويلي دي، د دوی درجې لوړوي او د دوی نيک عملونه لويوي؛ ځکه چې هغه؛ هغه کسان خوښوي چې توبه کوونکي او پاک وي.

او په صحيح البخاري کې له هغه - عليه الصلاة والسلام - څخه روايت دی چې فرمايي:

«وَاللهِ! إِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ فِي اليَوْمِ أَكْثَرَ مِنْ سَبْعِينَ مَرَّة».

«وَاللهِ! إِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ فِي اليَوْمِ أَكْثَرَ مِنْ سَبْعِينَ مَرَّة».

«په الله قسم! زه په ورځ کې له اویا ځلو څخه زیات له الله څخه بخښنه غواړم او هغه ته توبه کوم».

که چېرته تاسو ګناه نه کوئ..

او الله پوهیږي چې بندګان یې له نیمګړتیاوو او کمیو خالي ندي، او په همدې ډول یې پیدا کړي دي؛ ترڅو په دوی کې خپل رحم، بخښنه او توبه وښیي، او هغه - علیه الصلاة والسلام – فرمایی:

«لَوْ أَنَّكُمْ لَمْ تَكُنْ لَكُمْ ذُنُوْبٌ يَغْفِرُهَا اللهُ لَكَمْ، لجَاءَ اللهُ بِقَوْمٍ لهُمْ ذُنُوْبٌ يَغْفِرُهَا لهُمْ»

«لَوْ أَنَّكُمْ لَمْ تَكُنْ لَكُمْ ذُنُوْبٌ يَغْفِرُهَا اللهُ لَكَمْ، لجَاءَ اللهُ بِقَوْمٍ لهُمْ ذُنُوْبٌ يَغْفِرُهَا لهُمْ»

"که تاسو کومه ګناه نه درلوده چې الله به یې تاسو ته بخښي، نو الله به داسې خلک راوستی وای چې هغوی ګناهونه لرل ترڅو یې هغوی ته بخښنه کړې وای". [مسلم روایت کړی]

هغه - علیه الصلاة والسلام- وفرمایل:

«كُلُّ ابْنِ آدَمَ خَطَّاءٌ، وَخَيْرُ الخَطَّائِينَ التَّوَّابُونَ»

«كُلُّ ابْنِ آدَمَ خَطَّاءٌ، وَخَيْرُ الخَطَّائِينَ التَّوَّابُونَ»

"د آدم ټول اولاد خطا کوونکي دي، او تر ټولو غوره خطا کوونکي هغه دي چې توبه وباسي" [صحيح حديث دى. ترمذي روايت کړى].

الله – تبارک و تعالى- د خپلو بندګانو د توبې په قبلولو سره د خپل ځان ستاينه کړې ده. هغه وويل:

(غَافِرِ الذَّنبِ وَقَابِلِ التَّوْبِ شَدِيدِ الْعِقَابِ ذِي الطَّوْلِ ۖ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ إِلَيْهِ الْمَصِيرُ)

(غَافِرِ الذَّنبِ وَقَابِلِ التَّوْبِ شَدِيدِ الْعِقَابِ ذِي الطَّوْلِ ۖ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ إِلَيْهِ الْمَصِيرُ)

(د ګناهونو بخښونکى او د توبې قبلوونکى دى، ډېر سخت عذاب والا د لوى فضل والا دى، نشته دى هېڅ حق معبود مګر هم دى دى، خاص هم ده ته ببرته ورتلل دي) [غافر سورت: ايت 3].

او الله غواړي: چې د هغه بندګان پوه شي : چې هغه د خپل بنده توبه قبلوي؛ حتى که د هغه ګناهونه لوى وي.

(إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا)

(إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا)

(بېشکه الله ټول ګناهونه بخښي) [الزمر سورت: ايت 53].

زمونږ رب له مونږ او زمونږ له عبادت څخه بې پروا دى، خو لدې سره هم د خپل بنده په توبه ډېر خوشحاليږي، کله چې توبه وکړي، نو الله څومره عزتمند دى! او الله څومره بښلى دى! او الله څومره مهربانه دى!

په صحيحينو کې له رسول الله - عليه الصلاة والسلام- څخه روايت دی چې فرمايي:

«لَلَّهُ أَشَدُّ فَرَحًا بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ المُؤْمِنِ مِنْ رَجُلٍ فِي أَرْضٍ دَوِّيَّةٍ مَهْلِكَةٍ، مَعَهُ رَاحِلَتُهُ عَلَيْهَا طَعَامُهُ وَشَرَابُهُ، فَنَامَ فَاسْتَيْقَظَ وَقَدْ ذَهَبَتْ، فَطَلَبَهَا حَتَّى أَدْرَكَهُ العَطَشُ.

«لَلَّهُ أَشَدُّ فَرَحًا بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ المُؤْمِنِ مِنْ رَجُلٍ فِي أَرْضٍ دَوِّيَّةٍ مَهْلِكَةٍ، مَعَهُ رَاحِلَتُهُ عَلَيْهَا طَعَامُهُ وَشَرَابُهُ، فَنَامَ فَاسْتَيْقَظَ وَقَدْ ذَهَبَتْ، فَطَلَبَهَا حَتَّى أَدْرَكَهُ العَطَشُ.

"الله د خپل مومن بنده په توبه دومره خوشحاليږي لکه چې په تباه کوونکي دښته کې د يو سړي خپله سوارلۍ وي چې په هغې باندې د هغه خواړه او څښاک وي، او هغه ويده شي او کله چې ويښ شي، ګوري چې سوارلۍ يې تللې ده، نو هغه يې و لټوي تر څو چې تنده پرې راشي.

ثُمَّ قَالَ: أَرْجِعُ إِلَى مَكَانِيَ الَّذِي كُنْتُ فِيهِ؛ فَأَنَامُ حَتَّى أَمُوتَ، فَوَضَعَ رَأْسَهُ عَلَى سَاعِدِهِ لِيَمُوتَ، فَاسْتَيْقَظَ وَعِنْدَهُ رَاحِلَتُهُ، وَعَلَيْهَا زَادُهُ وَطَعَامُهُ وَشَرَابُهُ، فَاللهُ أَشَدُّ فَرَحًا بِتَوْبَةِ العَبْدِ المُؤْمِنِ مِنْ هَذَا بِرَاحِلَتِهِ وَزَادِهِ».

بيا له ځان سره ووايي: زه به بيرته هغه ځای ته لاړ شم چيرې چې زه وم؛ او ويده به شم ترڅو چې مړ شم، نو هغه خپل سر په خپل مټ کېښود چې مړ شي، نو کله چې را ويښ شو ګوري چې سوارلۍ يې تر ځنګ ولاړه ده، او په هغې باندې د هغه غوټې اوخوراک او څښاک دی، نو الله د مؤمن بنده په توبه تر دې هم زيات خوشحاليږي چې دغه سړی په خپلې سوارلۍ او غوټې خوشحاله شو».

ابن تيميه - رحمه الله - فرمايي: "هرڅوک چې توبه کوي نو هغه د الله محبوب دی".

(إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ)

(إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ)

(يقيناً الله ډير توبې وېستونکي خوښوي او ښه پاك اوسېدونکي خوښوي) [البقرة سورت: ايت 222].

نو هغه ذات چې پر خپلو بندګانو باندې دغسې د رحمت صفت ولري: ټوله مينه بايد هغه ته ورکړل شي، او يوازې د هغه عبادت وشي پرته له شريک نيولو څخه، او د دې مينې اغيزې د هغه په خالص عبادت کولو سره ښکاره شي، او هغه ته د هغه د اطاعت او له هغه چا سره مينه کول چې هغه له هغوی سره مينه کوي، او د هغه چا څخه نفرت وکړي چې هغه له هغوی څخه نفرت کوي.

بلال بن سعد وويل: تاسو لره داسې رب دی چې په تاسو کې يو چا ته په عاجله توګه سزا نه ورکوي، خندِ لري کوي، توبه قبلوي، او رجوع کوونکی ته مخ کوي، او په شا تګ کوونکی سره خواخوږي کوي.

(وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ وَيَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ)

(وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ وَيَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ)

(او دی همغه ذات دی چې د خپلو بنده ګانو توبه قبلوي او د بدیو معافي کوي او په هغو کارونو پوهیږي چې تاسو یې کوئ) [الشورى سورت: ایت 25].

د دروازې په درشل کې ..

توبه: له نافرمانۍ څخه اطاعت ته، له بدۍ څخه نېکۍ ته، او د نافرمانۍ له وحشت څخه د مهربان ذات نږدې کېدلو ته تېښته ده.

دا د خالق څخه د هغه دروازې ته تېښته ده، دا د خالق څخه د هغه د دروازې خولې ته تېښته ده، او د جبار ذات څخه د هغه ساحې ته، او د هغه له عذاب څخه د هغه په بخښنې سره پناه غوښتل، او د هغه له عقاب څخه بخښنې ته، او د هغه څخه پر هغه باندې چې مونږ د هغه ثنا ویل نشو شمیرلی، او پرته له هغه څخه د خلاصون هیڅ څه نشته، او له هغه څخه تېښته نشته مګر د هغه خوا ته؛

(فَفِرُّوا إِلَى اللَّهِ ۖ إِنِّي لَكُم مِّنْهُ نَذِيرٌ مُّبِينٌ)
(فَفِرُّوا إِلَى اللَّهِ ۖ إِنِّي لَكُم مِّنْهُ نَذِيرٌ مُّبِينٌ)

(نو تاسو الله ته وتښتئ، بېشکه زه ستاسو لپاره د هغه له جانبه ښکاره وېروونکی یم) [الذاريات سورت: ایت 50].

اې ربه، که زما ګناهونه لوی او ډېر وي ... نو بېشکه زه پوهیږم چې ستا بخښنه ډېره لویه ده

نو که له تا څخه له نیکانو پرته بل څوک امید و نلري ... نو مجرم به له چا څخه مرسته وغواړي او چا ته به پناه ویسي؟

علي بن ابي طالب -رضي الله عنه- فرمايي: «تعجب دی د هغه چا لپاره چې هلاک شي او له هغه سره نجات وي! وويل شول: هغه څه دي؟ ويې ويل: توبه او استغفار».

ابن القيم -رحمه الله- فرمايلي: «ډيرى هغه څه چې يو مسلمان ګناه ته اړ باسي (په توبه باندې تکيه کول دی) او که چيرې هغه پوه شي چې د تکيه کولو او د توبې تر منځ به ممکن مانع راشي نو ويره به يې راپورته شي».

او ربنتيني توبه يوازې په دې کيدی شي: د ګناه پريښودل، پښيمانه کيدل، د هغې د نه تکرارولو هوډ کول، او د هغه په ځای نيک عمل سره کول، بيا که حقوق العبد وي هغه بايد د هغه څښتن ته وسپارل شي.

شقيق البلخي –رحمه الله- ويلي: «د توبې نخښه: د هغه څه لپاره ژړل چې مخکې شوي دي، په ګناه کې د اخته کيدو ويره، د بدانو پريښودل، او د ښو خلکو سره پاتې کيدل دي».

صادقانه توبه قبليږي پرته له دوو وختونو څخه: کله چې لمر له لويديځ څخه پورته شي، او د ځنکدن په وخت کې.

د بيدارى تکان ..

او الله –عزوجل- به خپل مؤمن بنده ازمايي چې د هغه څه په واسطه د بنده بندګي بشپړه کړي، او هغه خپل رب ته تضرع، عاجزي، او رجوع وکړي.

نو څومره خلک له الله څخه لرې شوي دي؛ او الله –عزوجل- هغوی باندې تنګستيا راوستلې تر څو هغه بيرته راستون شي، او کله چې بيرته راستون شي نو د هغه د نږدې

کیدو خوند وځکي، او د استقامت او توبې د نعمت احساس وکړي؛ هغه د دې مصیبت او سختۍ لپاره د الله شکر ادا کړي چې د هغه د نجات او بریالیتوب لامل وګرځید.

(وَلَنُذِيقَنَّهُم مِّنَ الْعَذَابِ الْأَدْنَىٰ دُونَ الْعَذَابِ الْأَكْبَرِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ)

(وَلَنُذِيقَنَّهُم مِّنَ الْعَذَابِ الْأَدْنَىٰ دُونَ الْعَذَابِ الْأَكْبَرِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ)

(او مونږ به خامخا هرومرو په دوی د نژدې (لږ) عذاب نه وځکوو، له ډېر لوی عذاب نه مخکې، د دې لپاره چې دوی (له کفر نه اسلام ته) راوګرځي) [السجدة سورت: ایت 21].

نو که له خپلې سرغړونې او انحراف سره پرېښودل شوې او توبه دې ونه ویستله، او نعمتونه دې خپلې مخې ته ولیدل؛ نو پوه شه چې هغه ستا څخه کرکه لري، او دا چې دا د هغه له خوا ستا د راګیرولو لپاره یو فرصت دی؛ ځکه الله – عزوجل- فرمایلي:

(فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّىٰ إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُم بَغْتَةً فَإِذَا هُم مُّبْلِسُونَ)

(فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّىٰ إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُم بَغْتَةً فَإِذَا هُم مُّبْلِسُونَ)

(نو کله چې دوی هغه شی هېر کړ په څه سره چې دوی ته نصیحت شوی و، بیا نو مونږ په دوی باندې د هر شي دروازې پرانستلې تر دې چې دوی لویي وکړه، په سبب د هغه څه چې دوی ته ورکړل شوي وو (،نو) مونږ دوی ناڅاپه ونیول، بیا نو دوی ناګهانه ناامېده وو) [الأنعام سورت: ایت 44].

نو کله دې چې توبه اعلان کړه؛ نو له الله څخه د استقامت غوښتنه وکړه، ځکه دا د رسول الله -صلى الله عليه وسلم- له دعاوو څخه وه:

«اللَّهُمَّ يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوْبِ! ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ»

«اللَّهُمَّ يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوْبِ! ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ»

"اې الله، د زړونو بدلوونکیه! زما زړه په خپل دین ټینګ وساته" [صحيح حديث دى. بخاري په «الادب المفرد» کې روايت کړى].

اې الله! زمونږ توبه قبوله کړه، ځکه ته تر ټولو زیات توبه قبلوونکی او مهربان یې، او مونږ او زمونږ مور او پلار ته بخښنه وکړه؛ ځکه ته بخښونکی او مهربان یې.

40

العـَلِـيمُ (پراخ علم لرونکی) ذات -جل جلاله-

سینې په خیالونو، فکرونو، نیتونو او ارادو پوښلي دي، چې د هغې د اوریدلو هیڅ کومه لاره نشته، هیڅ لید ورته نه رسیږي؛ مګر حکیم او پوه ذات له هغې څخه باخبره دی.

ضمیرونه د افکارو له ذخیرو څخه پټ ساتل کیږي؛ نه نږدې ملایکې، نه رالیږل شوی پیغمبر، نه کوم محبوب دوست، او نه یو باصلاحیته عالم، او نه هم یو سرکښ شیطان په دې پوهیږي؛ مګر په غیبو پوه ذات هغو باندې پوهیږي.

جنین د مور په رحم کې د یوې پردې تر شا په بله پرده کې پوښل کیږي؛ نو معلومه نه وي چې ژوندی دی که مړ؟ نارینه ده که ښځینه؟ بد نصیب دی که خوش نصیب؟

هغه نه خپل ژوند، خپل معاش او نه خپل عمر پېژني! هغه څوک چې په هرڅه پوهيږي په دې پوهيږي.

(وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ)

(وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ)

(او الله په هر شي باندې ښه پوه دی) [البقرة سورت: ايت 282].

پوهه: د ناپوهۍ ضد دی.

او زمور د رب – سبحانه و تعالى- پوهه ظاهر او باطن، پټ او ښکاره، پورته او لاندې نړۍ، تير زمان، حاضر او راتلونکي باندې احاطه لري.

(يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا)

(يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا)

(دغه (الله) پوهيږي په هر هغه څه چې د دوی په وړاندې دي او په هر هغه څه چې د دوی وروسته دي او دوی د هغه د علم احاطه نشي کولى) [طه سورت: ايت 110].

او هغه – عزوجل- هر هغه څه باندې خبر دی چې د هغه مخلوق په سينو پټ کړي دي؛ د ايمان او کفر، حق او باطل، خير او شر له لحاظه.

(إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ)

(إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ)

(بېشکه الله ښه پوهه دی پر هغو (خبرو) چې په سينو (زړونو) کې دي) [آل عمران سورت: ايت 119]،

(وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ)

(وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ)

(او الله په هر شي باندې ښه پوه دی) [البقرة سورت: ایت 282].

پټې خبرې د هغه په نیز په لوړ اواز خبرې دي، او رازونه هغه لره ښکاره دي، او پټ شیان د هغه په نیز څرګند دي.

او هغه په هر څه پوه دی، او د هغه علم په هرڅه احاطه کړې ده ... په کاښناتو کې له پټو او ښکاره وو ... او په هر شي باندې د هغه پاک ذات پوهه دی ... لرې شیان هغه ته تر نږدې شیانو ډیر نږدې دي

هېڅ ناپوهي د هغه په پوهې باندې مخکې نه ده او نه هېڅکله ... څه شی هېروي لکه څنګه چې انسان هېروي

هغه پوه ذات دی:

پاڼه د هغه په پوهې سره غورځیږي، ټیټ اواز د هغه په پوهې سره منځ ته راځي، او خبره د هغه په پوهې سره کیږي، نیت د هغه په پوهې سره تړل کیږي، او څاڅکی د هغه په پوهې سره رابنکته کیږي.

د ژوندي او مړ، لوند او وچ، حاضر او غائب، پټ او لوړ، ډیر او لږ معلومات:

(۞ وَعِندَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ ۚ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ ۚ وَمَا تَسْقُطُ مِن وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ)

(۞ وَعِندَهُۥ مَفَاتِحُ ٱلۡغَيۡبِ لَا يَعۡلَمُهَآ إِلَّا هُوَۚ وَيَعۡلَمُ مَا فِي ٱلۡبَرِّ وَٱلۡبَحۡرِۚ وَمَا تَسۡقُطُ مِن وَرَقَةٍ إِلَّا يَعۡلَمُهَا وَلَا حَبَّةٖ فِي ظُلُمَٰتِ ٱلۡأَرۡضِ وَلَا رَطۡبٖ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَٰبٖ مُّبِينٖ)

(او خاص له الله سره د غيبو چابيانې دي، يوازې هغه پر دغو عالمو دی او هغه عالم دی پر هغه څه چې په وچه او سمندر کې دي، او هېڅ يوه پاڼه نه غورځېږي مګر هغه پرې عالم دی او د ځمکې په تيارو کې نه يوه دانه (پرېوځي) او نه لوند څيز او نه وچ مګر (دا ټول) په څرګند کتاب (لوح محفوظ) کې دي) [الأنعام سورت: ايت 59].

او ځينو صحابه وو له خپل ځان سره خبرې وکړې او چا ته يې څرګندې نکړې، بلکه هغه يې پټې وساتلې؛ نو الله – عزوجل- دا نازل کړ:

(عَلِمَ اللَّهُ أَنَّكُمْ كُنتُمْ تَخْتَانُونَ أَنفُسَكُمْ)

(عَلِمَ اللَّهُ أَنَّكُمْ كُنتُمْ تَخْتَانُونَ أَنفُسَكُمْ)

(الله ته معلوم دي چې يقيناً تاسو له خپلو ځانونو سره خيانت کاوه) [البقرة سورت: ايت 187].

او رسول الله -صلى الله عليه وسلم- خپلو ځينو ميرمنو ته يوه خبره بيان کړه، نو ځيني يې بيان کړ او له نورو څخه يې مخ واړوه، هغې وويل: دا چا درته وويل؟

(قَالَ نَبَّأَنِيَ الْعَلِيمُ الْخَبِيرُ)

(قَالَ نَبَّأَنِيَ الْعَلِيمُ الْخَبِيرُ)

(ده وويل: ما ته ډېر پوه (او) ښه خبردار ذات خبر راکړ) [التحريم سورت: ايت 3].

عمیر بن وهب او صفوان بن امیه – له بدر وروسته – د شپې کعبې سره نږدې کېناستل او د رسول الله -صلى الله عليه وسلم- د وژلو پلان يې جوړ اوه؛ بيا الله – عزوجل- خپل پيغمبر ته د دوی د دسيسې خبر ورکړ او د دوی له کړنو يې خبر کړ:

(قَالَ رَبِّي يَعْلَمُ الْقَوْلَ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ۖ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ)

(قَالَ رَبِّي يَعْلَمُ الْقَوْلَ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ۖ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ)

[(رسول دوی ته) وويل: زما رب په اسمان او ځمکه کې په هره خبره پوهيږي او هم هغه ښه اوريدونکی، ښه عالم دی]. [الأنبياء سورت: ايت 4].

او په تبوک کې منافقينو يو بل سره خبرې وکړې او د رسول الله -صلى الله عليه وسلم - او صحابه وو – رضي الله عنهم- او د دين په اړه يې توهين او ملنډې ووهلې؛ نو په غيبو پوهيدونکي ذات خپل پيغمبر ته د دوی له مکر، چالاکی، او ملنډو څخه خبر ورکړ.

(أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ وَأَنَّ اللَّهَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ)

(أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ وَأَنَّ اللَّهَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ)

(ايا دوی پر دې نه دي پوه شوي چې بېشکه الله د دوی پر پټو (نيتونو) او د دوی پر پټو مشورو عالم دی او (دوی پر دې نه دي پوهه شوي) چې بېشکه الله پر ټولو پټو خبرو ښه عالم دی) [التوبة سورت: ايت 78].

د الله پوهه بشپړه او پراخه ده:

(إِنَّمَا إِلَٰهُكُمُ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۚ وَسِعَ كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا)
(إِنَّمَا إِلَٰهُكُمُ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۚ وَسِعَ كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا)

(بېشکه همدا خبره ده چې ستاسو معبود هغه الله دی چې نشته هیڅ لایق د عبادت مګر هم دی دی، ده د علم په لحاظ هر شی، راګېر کړی).

[طه سورت: ایت 98].

هیڅ یو مخلوق د هغه –عزوجل- د پوهې په کمال کې ورته والی نلري:

(لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۖ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ)
(لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۖ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ)

(د هغه په مثل هیڅ شی نشته او هم دغه ښه اوریدونکی، ښه لیدونکی دی). [الشوری سورت: ایت 11].

(فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِن دُونِ ذَٰلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا)
(فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِن دُونِ ذَٰلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا)

(پس هغه ته معلوم دي هغه څه چې تاسو ته معلوم ندي، نو له دغې نه مخکې يې نژدې برى عطا کړ).

[الفتح سورت: ایت 27]، او که انسانان یو څه باندې پوهه ترلاسه کړي، هغه د الله –سبحانه وتعالى- له تعلیم څخه دي چې هغوی ته یې ورکړی دی؛ او هره شرعي او قدري پوهه غالب او حکیم الله – سبحانه و تعالى- ته ورګرځي؛

(قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا ۖ إِنَّكَ أَنتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ)

(قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا ۖ إِنَّكَ أَنتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ)

(هغوی وویل : ته پاك یې، مونږ ته هېڅ علم نشته سِوا له هغه نه چې تا مونږ ته راښودلی دی، بېشکه، خاص ته، ښه عالم، ښه حکمت والا یې). [البقرة سورت: ایت 32].

او الله -سبحانه وتعالى- فرمایی- :

(وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُن تَعْلَمُ)

(وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُن تَعْلَمُ)

(او تا ته یې هغه څه درزده کړي دي چې ته پرې نه پوهېدلې). [النساء سورت: ایت 113].

او که خلک خپله پوهه او هغه څه چې دوی یې معلومات لري راتول کړي؛ دا به د الله د پراخې پوهې په ترڅ او خورا بې ارزښته وي؛

(وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ ۖ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتِيتُم مِّنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا)

(وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ ۖ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتِيتُم مِّنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا)

(او دوی له تا نه د روح په باره کې پوښتنه کوي ته (ورته) ووایه: روح زما د رب له امره ځني دی او تاسو ته له علم ځني څه برخه نه ده درکړل شوې مګر ډېره لږه). [الإسراء سورت: ایت 85].

خضر موسی -علیه السلام- ته وویل کله چې دوی په کښتۍ کې سپاره شول، نو یوه مرغۍ یې ولیدله چې د کښتۍ په څنډه کیناسته، نو مښوکې باندې یې په سمندر کې یوه یا دوه ځلې ټونګه ووهله، خضر ورته وویل: "اې موسی! زما او ستا پوهې د الله په پوهه کې څه کمښت نه دی راوستی مګر څومره چې د مرغۍ مښوکې له سمندر څخه کمه کړېده...".

حقیقت..

او زموږ رب – عزوجل- ، د غیبو په پوهې باندې ځانګړی دی:

(۞ وَعِندَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ)
(۞ وَعِندَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ)

(او خاص له الله سره د غیبو چابیانې دي، یوازې هغه پر دغو عالم دی) [الأنعام سورت: ایت 59]، او له هغه څخه یې پنځه یاد کړل:

(إِنَّ اللَّهَ عِندَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ ۖ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا ۖ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ)

(إِنَّ اللَّهَ عِندَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ ۖ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا ۖ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ)

(بېشکه الله چې دی، خاص له هغه سره د قیامت علم دی او هغه باران نازلوي او هغه (په یقیني طریقه، بې له وسایلو) پوهیږي په هر هغه څه چې په رحمونو کې دي او هیڅ یونفس

نه پوهيږي چې هغه به سبا ته څه کار کوي او هېڅ يو نفس نه پوهيږي چې په کومه ځمکه (سيمه) کې به مري، بېشکه الله ښه عالم، ښه خبردار دی) [لقمان سورت: ايت 34].

دا د غيبو پنځه چابيانې دي چې يوازې الله هغه باندې پوهيږي:

1- د قيامت پوهه: د اخرت د ژوند لپاره د پيل چابي.

2- د باران ورل : د نباتاتو سره د ځمکې د ژوند چابي.

3- د رحمونو پوهه: د دنيا د ژوند چابي.

4- په دې پوهيدل چې سبا به څه کيږي: په راتلونکي کې د ترلاسه کولو چابي.

5- د مرګ د ځای پوهه: د برزخ د ژوند چابي، او د هر انسان قيامت د دې پر اساس وي.

د غيب علم بې له شکه تر دې زيات او پراخ دی چې يوازې تر دغو پنځو پورې محدود وي، او دلته خبر ورکول دا دی: د ځينو مهمو بيانولو، نه د ټولو په ادعا سره، ځکه چې الله فرمايي:

(قُل لَّا يَعْلَمُ مَن فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ)
(قُل لَّا يَعْلَمُ مَن فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ)

(ته (دوی ته) ووايه: هر هغه څوک چې په اسمانونو او ځمکه کې دي په غيبو نه پوهيږي غير له الله نه او دوی نه پوهيږي) [النمل سورت: ايت 65].

او څوک چې دا دعوه کوي چې له الله – سبحانه و تعالى- پرته بل څوک په غيبو پوهيږي هغه په هغه څه کفر وکړ چې پر محمد -صلى الله عليه وسلم- نازل شوى دى.

او پيغمبران په غيبو هيڅ نه پوهيږي؛ پرته له هغه څه چې الله ورته ويلي وي، عايشه -رضى الله عنها- وايي: «څوک چې دا دعوه کوي چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- له هغه څه نه خبر ورکوي چې سبا به کيږي؛ نو هغه په الله باندې لوى تهمت ويلى دى!»

(وَلَوْ كُنتُ أَعْلَمُ الْغَيْبَ لَاسْتَكْثَرْتُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسَّنِيَ السُّوءُ)

(وَلَوْ كُنتُ أَعْلَمُ الْغَيْبَ لَاسْتَكْثَرْتُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسَّنِيَ السُّوءُ)

(او كه چېرې زه پر غيبو عالم وَى (، نو) ما به خامخا ډېر خير حاصل كړى و او ما ته به هيڅ تكليف نه و رارسېدلى) [الأعراف سورت: ايت 188]، نو د هغه چا به څه حال وي چې د دوى نه په ټيټه مرتبه کې دي؟!

په دې کې ستا برخه ...

چاته چې الله پوهه ورکړې ده، که څه هم لږه وي؛ الله – عزوجل- هغه ته منزلت ورکړى:

(يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ)

(يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ)

(الله به په تاسو کې هغه کسان په درجو کې اوچت کړي چې ايمان يې راوړى دى او هغه کسان چې هغوى ته علم ورکړى شوى دى) [المجادلة سورت: ايت 11]، نو د هغه

کس مقام به څه وي چې یو متقي عالم او الله وپیژني، او د هغه حق ادا کړي؟

هغوی د الله په علم یقین لري؛ نو هغه لره د هغوی ویره او تعظیم ډیر شو، نو له همدې امله الله د هغوی پاکوالی له اوو اسمانونو د پاسه بیان کړ؛ او فرمایي:

(إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ)

(إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ)

(بېشکه هم دا خبره ده چې له الله نه د هغه په بنده ګانو کې یوازې عالمان وېرېږي). [فاطر سورت: ایت 28].

نو پوهه: د عزتمند صفتونو اصل دی، کوم چې انسان لوړو مقامونو ته رسوي.

او دې مقام ته رسیدل نه کیږي مګر په علم سره او دا چې له الله څخه یې په دوامداره توګه وغواړي، او زمونږ د رسول الله -صلی الله علیه وسلم- د دعا په متابعت سره چې الله ورته ښوولي دي:

(وَقُل رَّبِّ زِدْنِي عِلْمًا)

(وَقُل رَّبِّ زِدْنِي عِلْمًا)

(ای زما ربه ما ته (زما) په علم کې زیاتوالی راکړې). [طه سورت: ایت 114].

ابن حزم -رحمه الله- فرمایلي: او په علومو کې تر ټولو عزتمند: هغه ده چې تا خپل رب ته نږدې کړي.

ابن القیم -رحمه الله- فرمایي: "که چیرته د ډیرو خلکو ناپوهي ددې خوند –د پوهې خوند- او منزلت څخه نه وای؛ نو

هغوی به ددې خوند د تر لاسه کولو لپاره په تورو یو بل سره جګړه کړی وای،خو دا د سختیو په پرده پوښل شوې ده، او هغوی له هغه څخه د ناپوهۍ په پرده کې پټ پاتې شوي دي؛ ترڅو الله د هغه لپاره هغه څوک غوره کړي چې هغه غوښتي وي، او الله د لوی فضل والا دی".

(اې الله، اې پوه ذاته! مورږ ته هغه څه را زده کړه چې مورږ ته ګټه رسوي، او مورږ ته د هغه څه څخه ګټه راکړه چې تا مورږ ته را زده کړي دي، او زمورږ پوهه زیاته کړه).

41

العـَظِـيـمُ (لوی او د عظمت څښتن) ذات -جل جلاله-

تا لره پاکي ده اې عظیم ذاته!

له هر چا څخه چې وغواړي واک اخلي، له شتمنۍ وروسته يې بې وزله کوي، له لوړتیا وروسته يې ټیټوي، له عزت وروسته يې ذلیلوي، له ځواک وروسته يې کمزوری کوي، که وغواړي د چا مقام لوړوي، چا ته چې وغواړي توفیق ورکوي، چا ته چې وغواړي مقبولیت وربخښي، چا ته چې وغواړي ورکوي يې او چا ته چې و نه غواړي نه يې ورکوي؛ ټول خیر او نیکي ستا په اختیار کې دي؛ ته هر څه باندې ځواکمن يې.

له تا پرته بل معبود نشته، لوی او حلیم ذاته.

ستا صفتونه ډېر دي، اې ستر ذاته، نا شونی ده چې تا باندې د ثنا ویوونکي ثنا وشمیرل شي

العظيم -عزوجل-: د الله له نيکو نومونو څخه يو نوم دی، زمونږ د لوی رب يو لوی نوم دی، چې په اساس او معنا کې: جلال او عظمت، عزت او لوړ مقام ته ويل کيږي.

د لوی وقار، پياوړي وينا، او لوړې معنا لرونکی دی، هغه – تبارک و تعالی - فرمايلي:

(وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ)

(وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ)

او هغه لوی اوچت ذات دی. [البقرة سورت: ايت 255].

او العظيم- عزوجل -: د عظمت ، ستر او لوړ مقام لرونکی دی، او هغه؛ هغه ذات دی چې د عقل له حد څخه تير شوی دی چې د هغه د ماهيت او حقيقت د پوهيدو تصور نشئ کيدلی.

زمونږ رب په خپل ذات کې لوی دی، په عظمت او لويۍ کې د هغه په شان هېڅ څېز نشته..

د هغه له عظمت څخه: دا دي چې د هغه په لاس کې اسمانونه او ځمکه د خردل (سرسۍ) له دانې څخه هم کوچنی دی.

(وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ ۚ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ)

(وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ ۚ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ)

(او دغو (مشرکانو) د الله تعظیم ونه کړ د هغه حق تعظیم، حال دا چې ځمکه ټوله د ده په قبضه کې ده د قیامت په ورځ کې او اسمانونه د ده په ښي لاس کې رانغاړل (راټول کړی) شوي دي، ده لره پاکي ده او هغه ډېر اوچت دی له هغو څیزونو نه چې دوی یې (له هغه سره) شریکوي) [الزمر سورت: ایت 67].

او له هغه - علیه الصلاة و السلام - څخه صحیح روایت دی چې هغه فرمایلي دي:

«ما السَّمَاوَاتُ السَّبعُ فِي الكُرْسِيِّ إِلَّا كَحَلْقَةٍ مُلْقَاةٍ بِأَرْضٍ فَلَاةٍ، وَفَضْلُ العَرْشِ عَلَى الكُرْسِيِّ كَفَضْلِ تِلْكَ الفَلَاةِ عَلَى تِلْكَ الحَلْقَةِ»

«ما السَّمَاوَاتُ السَّبعُ فِي الكُرْسِيِّ إِلَّا كَحَلْقَةٍ مُلْقَاةٍ بِأَرْضٍ فَلَاةٍ، وَفَضْلُ العَرْشِ عَلَى الكُرْسِيِّ كَفَضْلِ تِلْكَ الفَلَاةِ عَلَى تِلْكَ الحَلْقَةِ»

"اوه اسمانونه په کرسۍ کې ندي مګر لکه داسې چې یوه کړۍ (رنګ) په یوه لویه دښته کې غورځول شوی وي؛ او د عرش لوی والی (غوره والی) په کرسۍ باندې داسې دی لکه د دغې دښتې لوی والی (غوره والی) په دغې کړۍ (رنګ) باندې».

[صحیح حدیث دی. ابن ابي شیبه روایت کړی].

دا عظمت په کرسۍ او عرش کې دی - او دا د هغه له مخلوقاتو څخه دي -؛ نو د الله -سبحانه و تعالی- عظمت به څه ډول وي – چې تر ټولو لوړ مثال لري- ، هغه ذات چې پر عرش باندې برقراره شوی، او هغه -جل جلاله- د خپل ټول مخلوق څخه لوړ دی.

او زمونږ رب – عزوجل – په خپلو صفاتو کې لوی دی، او هغه د کمال په ټولو صفتونو سره یاد شوی، په خپل رحمت کې لوی دی، په خپل توان کې لوی دی، په خپلو په ډالیو او ورکړو کې لوی دی، او په خپله ښکلا کې لوی دی.

په قدسي حدیث کې راغلي:

«الكِبْرِيَاءُ رِدَائِي، وَالعَظَمَةُ إِزَارِي، فَمَنْ نَازَعَنِي وَاحِدًا مِنْهُمَا؛ قَذَفْتُهُ فِي النَّارِ»

«الكِبْرِيَاءُ رِدَائِي، وَالعَظَمَةُ إِزَارِي، فَمَنْ نَازَعَنِي وَاحِدًا مِنْهُمَا؛ قَذَفْتُهُ فِي النَّارِ»

"غرور زما څادر دی او عظمت زما لنګ دی، نو څوک چې په دې دواړو کې له یوه څخه زما سره شخړه وکړي؛ هغه به اور ته واچوم". [صحیح حدیث دی. ابوداود روایت کړی].

او زمونږ رب په خپلو عملونو کې لوی دی؛ ځکه چې دا د حکمت، عدالت، فضل او ارادې وړتیا وړاندوینه کوي.

او هغه په هر لحاظ لوی دی چې د هغه تعظیم ته اړتیا لري چې هیڅ انسان د هغه شمیرل نشي کولی ...

نو الله – عزوجل- په خپلې لویې کې بشپړ دی:

(وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ ۚ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ)

(وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ ۚ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ)

(او دغو (مشرکانو) د الله تعظیم ونه کړ د هغه حق تعظیم، حال دا چې ځمکه ټوله د ده په قبضه کې ده د قیامت په ورځ کې او اسمانونه د ده په ښي لاس کې رانغاړل (راټول کړی) شوي دي، ده لره پاکي ده او هغه ډېر اوچت دی له هغو څیزونو نه چې دوی یې (له هغه سره) شریکوي) [الزمر سورت: ایت 67].

خپل لاسونه پورته کړه!

هغه لره مسایل لویي ندي؛ که څومره لوي او بې شمیره هم وي، صحیح روایت دی چې هغه -علیه الصلاة والسلام- فرمایلي:

«إِذَا دَعَا أَحَدُكُمْ فَلَا يَقُلْ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي إِنْ شِئْتَ! وَلَكِنْ لِيَعْزِمِ المَسْأَلَةَ وَلْيُعَظِّمِ الرَّغْبَةَ؛ فَإِنَّ اللهَ لَا يَتَعَاظَمُهُ شَيْءٌ أَعْطَاهُ»

«إِذَا دَعَا أَحَدُكُمْ فَلَا يَقُلْ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي إِنْ شِئْتَ! وَلَكِنْ لِيَعْزِمِ المَسْأَلَةَ وَلْيُعَظِّمِ الرَّغْبَةَ؛ فَإِنَّ اللهَ لَا يَتَعَاظَمُهُ شَيْءٌ أَعْطَاهُ»

«کله چې یو کس ستاسې نه دعا کوي نو داسې دې نه وایي: یا الله ما ته بخښنه وکړه که ستا خوښه وي! لېکن کلکه غوښتنه دې وکړي او خپله غوښتنه دې په ښې طرېقې سره وغواړي، بېشکه الله تعالی نه هېڅ لوی شی نه غوښتل کېږي مګر هغه یې ورکوي». [بخاري او مسلم روایت کړی - او دا یې لفظ دی -].

او زمونږ رب په خپل رحمت او بخښنه کې لوی دی، په زغم کې لوی دی، او په خپلې مهربانۍ او لوی سخاوت کې لوی دی، د هغه په نیز هیڅ شی لوی نه دی چې هغه وبخښي.

په « صحيحينو» کې د شفاعت په حديث کې راغلي دي: چې نبي - صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:

«..يَا مُحَمَّدُ! ارْفَعْ رَأْسَكَ، وَقُلْ يُسْمَعْ، وَسَلْ تُعْطَهْ، وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ!

«..يَا مُحَمَّدُ! ارْفَعْ رَأْسَكَ، وَقُلْ يُسْمَعْ، وَسَلْ تُعْطَهْ، وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ!

"اې محمده! خپل سر پورته کړه، ووايه هغه به اوريدل کيږي، او وغواړه هغه به تاته درکړل شي، او شفاعت وکړه ستا شفاعت به قبول شي!

فَأَقُولُ: يَا رَبِّ! ائْذَنْ لِي فِيمَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، فَيَقُولُ: وَعِزَّتِي وَجَلَالِي وَكِبْرِيَائِي وَعَظَمَتِي! لَأُخْرِجَنَّ مِنْهَا مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ».

بيا به ووايم: اې ربه! د هغه چا په اړه اجازه راکړئ چې : لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، يې ويلي وي، بيا به هغه وفرمايي: زما په عزت، جلال، کبرياء او عظمت قسم! زه به له هغه څخه هغه کسان وباسم چې : لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ يې ويلي وي».

او کله چې زما زړه سخت شو، او لارې مې تنګې شوې ... ما خپل امید ستا د بخښنې طرف ته زينه وګرځوله،

په ما باندې زما ګناه درنه شوه نو کله مې چې پرتله کړه ... ستا د بخښنې سره نو ستا بخښنه ډيره لويه شوه

چا چې لوی ذات ته پناه يوړه وژغورل شو..

له رسول الله -صلى الله عليه وسلم- څخه روايت دی: چې کله به جومات ته داخل شو نو ويل به يې:

«أَعُوذُ بِاللهِ العَظِيمِ، وَبِوَجْهِهِ الكَرِيمِ، وَسُلْطَانِهِ القَدِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ»، قال: «فَإِذَا قَالَ ذَلِكَ؛ قَالَ الشَّيْطَانُ: حُفِظَ مِنِّي سَائِرَ اليَوْمِ»

«أَعُوذُ بِاللهِ العَظِيمِ، وَبِوَجْهِهِ الكَرِيمِ، وَسُلْطَانِهِ القَدِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ»، قال: «فَإِذَا قَالَ ذَلِكَ؛ قَالَ الشَّيْطَانُ: حُفِظَ مِنِّي سَائِرَ اليَوْمِ»

«زه په ستر الله، او د هغه په عزتمند مخ، او د هغه په قديمي پادشاهۍ سره له رټل شوي شيطان څخه پناه غواړم» (پېغمبر صلى الله عليه وسلم) وويل: «کله چې داسې ووايي، نو شيطان ووايي: تولـه ورځ له ما څخه ساتل شوی دی». [صحيح حديث دی. ابوداود روايت کړی].

او څوک چې په خپله ژبه د الله –عزوجل- لويی بيان کړي؛ هغه بريالی شو، د قيامت په ورځ به يې تله درنه وي، په صحيح روايت سره راغلي دي چې هغه -عليه الصلاة والسلام- فرمايلي:

«كَلِمَتَانِ خَفِيفَتَانِ عَلَى اللِّسَانِ، ثَقِيلَتَانِ فِي المِيزَانِ، حَبِيبَتَانِ إِلَى الرَّحْمَنِ: سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ، سُبْحَانَ اللهِ العَظِيمِ»

«كَلِمَتَانِ خَفِيفَتَانِ عَلَى اللِّسَانِ، ثَقِيلَتَانِ فِي المِيزَانِ، حَبِيبَتَانِ إِلَى الرَّحْمَنِ: سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ، سُبْحَانَ اللهِ العَظِيمِ»

"دوه کلمې چې په ژبه سپکې، په تله کې درنې، رحمن ته محبوبې دي: سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ، سُبْحَانَ اللهِ العَظِيمِ."

(پاکي وايم د الله تعالى په ستاينې د هغه سره، پاکي وايم د لوی الله تعالى). [بخاري او مسلم روايت کړي].

بلکه، هغه خپلو بندګانو ته امر کړی چې د دې نوم سره تسبیح وکړي؛ هغه – عزوجل- فرمایلي:

(فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ)

(فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ)

(نو ته د خپل عظیم رب د نوم پاکي بیانوه). [الواقعة سورت: ایت 74].

او رسول الله -صلی الله علیه وسلم- خپل امت ته امر کړی چې په خپلو لمونځونو کې د الله -جل جلاله- په دغه نوم سره تسبیح ووایي:

«فَأَمَّا الرُّكُوعُ فَعَظِّمُوا فِيهِ الرَّبَّ -عز وجل- »

«فَأَمَّا الرُّكُوعُ فَعَظِّمُوا فِيهِ الرَّبَّ -عز وجل- »

"اما په رکوع کې، د رب –عزوجل- تعظیم وکړئ". [مسلم روایت کړی].

د خلاصون چاپې:

که تاسو ته کوم آفت راشي، ستاسو سینه ستړې شي، او تاسو په اندیښنه کې ډوب شوئ؛ نو ووایئ:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ العَظِيمُ الحَلِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ رَبُّ العَرْشِ العَظِيمِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَرَبُّ الأَرْضِ، وَرَبُّ العَرْشِ الكَرِيمِ»

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ العَظِيمُ الحَلِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ رَبُّ العَرْشِ العَظِيمِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَرَبُّ الأَرْضِ، وَرَبُّ العَرْشِ الكَرِيمِ»

"له الله پرته بل معبود نشته، لوی او د زغم خاوند دی، له الله پرته بل معبود نشته، د لوی عرش څښتن دی، له الله پرته بل معبود نشته، د اسمانونو او ځمکې او لوی عرش څښتن دی". [بخاري او مسلم روایت کړی].

او که له پادشاه څخه ووېرېدې؛ د الله پادشاهي لویه ده، عبدالله بن مسعود ویلي: "اې الله! د اوو اسمانونو او د لوی عرش څښتنه؛ زما ګاونډ او مرستندوی شه د فلان زوی د فلان څخه او د هغه له ډلې چې ستا له مخلوقاتو څخه دي، د دې نه چې هغوی په ما باندې برلاسي شي او یا ما باندې ظلم وکړي؛ ستا ګاونډ غالب دی، او ستا ستاینه لویه ده، او له تا پرته بل معبود نشته".

او هغه – صلى الله عليه وسلم- به هر سهار او مابنام د الله په عظمت سره پناه غوښتله له دې چې په ځمکه کې ډوب شي؛ هغه به ویل:

«اللَّهُمَّ! أَعُوذُ بِعَظَمَتِكَ مِنْ أَنْ أُغْتَالَ مِنْ تَحْتِي»

«اللَّهُمَّ! أَعُوذُ بِعَظَمَتِكَ مِنْ أَنْ أُغْتَالَ مِنْ تَحْتِي»

«اې الله! زه ستا په عظمت پناه غواړم له دې چې زه له لاندې خوا څخه ووژل شم». [صحيح حديث دی. ترمذي روایت کړی].

له همدې کبله؛ څوک چې لوی ذات ته پناه یوسي، او لوی ذات ته نږدې شي، هغه به له متقیانو څخه وي؛ هغه به د دنیا امنیت او د آخرت اجر ترلاسه کړي، نو الله - عزوجل - فرمایلي دي:

(وَمَن يَتَّقِ اللَّهَ يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُعْظِمْ لَهُ أَجْرًا)

(وَمَن يَتَّقِ اللَّهَ يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُعْظِمْ لَهُ أَجْرًا)

(او هغه څوك چې له الله نه ووپرېږي، هغه به له ده نه د ده ګناهونه لرې کړي او د ده لپاره به اجر ډېر لوی کړي). [الطلاق سورت: ایت 5].

او د الله په نیز تر ټولو لویه درجه: د هغه چا لپاره ده چې الله – عزوجل- د هغوی په کله فرمایي:

(الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ أَعْظَمُ دَرَجَةً عِندَ اللَّهِ ۚ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ)

(الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ أَعْظَمُ دَرَجَةً عِندَ اللَّهِ ۚ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ)

(هغه کسان چې ایمان یې راوړی دی او هجرت یې کړی دی او د الله په لاره کې یې په خپلو مالونو او ځانونو سره جهاد کړی دی، د الله په نیز په درجه کې تر ټولو لوی دی، او همدغه کسان کامیاب دي). [التوبة سورت: ایت 20].

او څوك چې له الله سره شریك راوړي، او ایمان یې د الله – عزوجل- له عظمت څخه کم شي؛ نو سزا د عمل له جنس څخه ده، او هغه به: دوزخ وي - الله دې مونږ له هغه څخه وساتي!

(خُذُوهُ فَغُلُّوهُ (30) ثُمَّ الْجَحِيمَ صَلُّوهُ (31) ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ (32) إِنَّهُ كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ (33))

(خُذُوهُ فَغُلُّوهُ (30)

[(وبه ویل شي:) دی ونیسئ، پس دی په زولنو سره وتړئ.

ثُمَّ الْجَحِيمَ صَلُّوهُ (31)

بيا يې دوزخ ته واچوئ.
ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ (32)
بيا يې په يو ځنځير کې چې د هغه ګزونه (اوږدوالی) اويا ګزه وي، پس دی ننه باسئ.
إِنَّهُ كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ (33))
بېشکه ده په ډېر لوی الله باندې ایمان نه راوړ] [الحاقة سورت: ایتونه 30-33].

مسلمان به څنګه د خپل رب تعظیم کوي؟

د الله –تبارک و تعالی- تعظیم: د هغه د نومونو او صفتونو په تعظیم کې وي، او په زړه کې د هغه تعظیم کول پر دې چې هغه سره مینه، د هغه په عظمت اعتراف، او د هغه پر وړاندې عاجزي وکړي، د امام احمد په مسند کې راغلي:
«مَنْ تَعَظَّمَ فِي نَفْسِهِ، أَوْ اخْتَالَ فِي مِشْيَتِهِ؛ لَقِيَ اللهَ وَهُوَ عَلَيْهِ غَضْبَانُ»
«مَنْ تَعَظَّمَ فِي نَفْسِهِ، أَوْ اخْتَالَ فِي مِشْيَتِهِ؛ لَقِيَ اللهَ وَهُوَ عَلَيْهِ غَضْبَانُ»
«چا ته چې خپل ځان لوړ ښکاره شي، او یا په خپل تګ کې غرور وکړي؛ هغه به الله سره په داسې حال کې ملاقات وکړي چې هغه به له هغه څخه ناراضه وي». [صحيح حديث دی]
د الله – تبارک و تعالی- تعظیم په ژبه، او په ډېر ذکر سره کیږي،
(فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ)

(فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ)

نو د خپل لوی پالونکي په نوم پاکي بیانوه. [الواقعة سورت: ایت 74].

او د هغه – تبارک و تعالی – د تعظیم له جملې څخه د غږو په کارولو په اطاعت کې سره کیږي؛ او د هغه تعظیم دا دی: چې د هغه اطاعت وشي او نافرماني ونه شي، او د هغه یادونه وشي او هیر نشي، مننه وشي او کفران یې ونه شي.

او د هغه – تبارک و تعالی – د تعظیم له جملې څخه: د هغه د رسولانو، ملایکو، عبادتونو؛ لکه لمونځ، زکات، روژه، حج او عمره او د هغه د دین نورو عبادتونو او احکامو تعظیم وشي؛

(ذَٰلِكَ وَمَن يُعَظِّمْ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِن تَقْوَى الْقُلُوبِ)
(ذَٰلِكَ وَمَن يُعَظِّمْ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِن تَقْوَى الْقُلُوبِ)

(دغه (حکم بیان شو) او څوك چې د الله د نښو تعظیم وکړي، نو بېشکه دا د زړونو له تقوىٰ څخه دی). [الحج سورت: ایت 32].

او د هغه – تبارک و تعالی – د تعظیم له جملې څخه: د هغه د لوی کتاب تعظیم کول دي ، نو الله – سبحانه و تعالی- د خپل لوی کتاب په اړه فرمایي:

(وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِّنَ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ)
(وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِّنَ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ)

[او يقيناً يقيناً مونږ تا ته بيا بيا لوستل کېدونکي اوه ايتونه درکړي دي او عظيم قرآن (هم)]. [الحجر سورت: ايت 87].

او د هغه – تبارک و تعالى – د تعظيم له جملې څخه: د هغه او د مومنانو د حرمتونو (احکامو) تعظيم دى.

(ذَٰلِكَ وَمَن يُعَظِّمْ حُرُمَاتِ اللَّهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَّهُ عِندَ رَبِّهِ)

(ذَٰلِكَ وَمَن يُعَظِّمْ حُرُمَاتِ اللَّهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَّهُ عِندَ رَبِّهِ)

(دغه (حکم بيان شو) او څوك چې د الله د حرمتونو (احکامو) تعظيم کوي، نو دغه (کار) د ده لپاره د خپل رب په نيز ډېر غوره دى). [الحج سورت: ايت 30].

او د هغه – تبارک و تعالى- له تعظيم څخه دا دي: چې بنده د خپل رب په خبره د بل چا خبرې ته لومړيتوب ورنکړي؛ که د هغه هر ډول مقام وي:

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ ۖ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ)

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ ۖ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ)

(اې هغو کسانو چې ايمان يې راوړى دى! تاسو د الله او د هغه د رسول په مخکې مه وړاندې کېږئ، او له الله نه ووېرېږئ، بېشکه الله ښه اورېدونکى، ښه پوه دى). [الحجرات سورت: ايت 1].

اې د مخلوق پيدا کوونکى نوښتګر او ضامن ذاته

د ټولو روزي، او ستا سخاوت د ورېځو په څېر رابښکته کېږي

ستا صفتونه ډير اوچت دي، اې ستر ذاته! او ناشوني ده چې چې ويوونکي ستا ستاينه وشمېرلی شي

دغه ده زه راغلم او زما ښه ګومان زما شفاعت کوونکی دی

او زما وسېله پښېمانتيا او رواني اوښکې دي

نو خپل بنده ته د ټپرو کړنو بخښنه وکړه او هغه ته

توفيق د هغه څه ورکړه چې ته يې خوښوي، ځکه ستا مهرباني پوره ده

او هغه څه ورسره وکړه چې ته د کومو ښېګڼو کوونکی يې

او ګومان او ټول ګومان دا دی چې تاسو به دغه وکړئ

زه له لوی الله څخه سوال کوم: چې موږ د پرهېزګارانو له ډلې څخه وګرځوي چې د نعمتونو جنتونه وګټي!

42

الـقَـوِيُّ (د قوت خاوند) ذات -جل جلاله-

اې ربه، زه ستا انګړ ته توبه ايستلی راغلی يم

تسليم شوی او نيوونکی ستا د رسۍ يم

زما يې څه له زورور سره چې ته اې

زما ربه لوی مقام والا يې او ستا ځواک څومره ډير دی

زه په ژوند کې ټولو پناه ځايونو ته تللی يم

مګر ستا له پناه ګاه څخه مې عزتمند ځای و نه موند

زمونږ موضوع زمونږ د رب –سبحانه وتعالى- په اړه ده چې فرمايي:

(إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ)

(إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ)

(بېشکه هم دغه الله ښه روزي ورکوونکی، قوت والا، (او) ډېر مضبوط دی) [الذاريات سورت: ايت 58]، او ويونکی:

(وَرَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِغَيْظِهِمْ لَمْ يَنَالُوا خَيْرًا ۚ وَكَفَى اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ الْقِتَالَ ۚ وَكَانَ اللَّهُ قَوِيًّا عَزِيزًا)

(وَرَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِغَيْظِهِمْ لَمْ يَنَالُوا خَيْرًا ۚ وَكَفَى اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ الْقِتَالَ ۚ وَكَانَ اللَّهُ قَوِيًّا عَزِيزًا)

(او الله کافران سره له خپلې غصې نه ښېرته وشړل، په داسې حال کې چې هېڅ خير يې ونه موند او الله مومنان له جنګ نه وساتل، الله ډېر زورور، ښه غالب دی) [الأحزاب سورت: ايت 25]، او ويونکی:

(إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ)

(إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ)

(بېشکه الله ډېر قوي، ښه غالب دی) [الحديد سورت: ايت 25].

زمونږ قوي رب -عزوجل- هغه څوک دی چې ضعف يا نيمګړتيا نه ورسيږي، او د سستۍ او بې حسۍ څخه نه متاثره کيږي.

او زمونږ رب – عزوجل – هغه ذات دی چې هېڅ غالب هغه باندې غالبيدلای نشي، او نه کوم مانع هغه منعه کولای شي، او نه کوم دافع هغه دفعه کولای شي، او نه د هغه فيصله

څوک بيرته راګرځولی شي، هغه د بشپړ قدرت او بشپړې ارادې خاوند دی.

او هغه - عزوجل – غير متناهي قدرت لرونکی دی.

او زمونږ رب - عزوجل - په خپل قدرت کې بشپړ دی، په هر څه قادر دی؛ هغه په هيڅ حالت کې ناتوانه يا ضعيف ندی، او د هغه –سبحانه و تعالی- حکم په هر وخت کې چې وغواړي پلی کيږي؛ په ځمکه او آسمانونو کې.

هغه – عزوجل- په خپل نيولو او عذاب کې قوي دی.

په قدرت کې يواځې دی،

(أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا)

(أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا)

(چې يقيناً قوت ټول خاص د الله لپاره دی) [البقرة سورت: ايت 165].

او د هغه په وصف کې هغه په خپل ځواک کې ځواکمن دی ... او هغه په ټا باندې قادر دی، اې پادشاه وروره

ځواک د هغه څخه دی..

مونږ باندې څه شوي دي چې خپل زړونه د هغه خوا ته متوجه نکړو؟! او مونږ باندې څه شوي دي چې په خپلو دندو او اړتياوو کې پر هغه تکيه ونکړو؟! مونږ د هغه زور او شتمنی ته څومره بې وزله يو!!

مور د هغه – تبارک و تعالی- له قدرت او توفیق پرته بل هیڅ ځواک نه لرو، او مور د هغه له لارې پرته د نافرمانۍ او د نفس د بدیو د مخنیوي لپاره هیڅ ځواک نه لرو.

دغه ځواک د الله - عزوجل- له خوا چا ته چې هغه وغواړي ورکول کیږي؛ د عامې روزې په څیر.

او انسان کمزوری دی.. کمزوری پیدا شوی، کمزوری زیږیدلی، او کمزوری به مري؛ الله – تبارک و تعالی- وفرمایل:

(وَخُلِقَ الْإِنسَانُ ضَعِيفًا)

(وَخُلِقَ الْإِنسَانُ ضَعِيفًا)

(او انسان ډېر کمزوری پیدا کړی شوی دی). [النساء سورت: ایت 28]، او الله تعالی فرمایلي:

(۞ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُم مِّن ضَعْفٍ ثُمَّ جَعَلَ مِن بَعْدِ ضَعْفٍ قُوَّةً ثُمَّ جَعَلَ مِن بَعْدِ قُوَّةٍ ضَعْفًا وَشَيْبَةً ۚ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ ۖ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْقَدِيرُ)

(۞ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُم مِّن ضَعْفٍ ثُمَّ جَعَلَ مِن بَعْدِ ضَعْفٍ قُوَّةً ثُمَّ جَعَلَ مِن بَعْدِ قُوَّةٍ ضَعْفًا وَشَيْبَةً ۚ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ ۖ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْقَدِيرُ)

(الله هغه ذات دی چې تاسو یې له ضعف نه پیدا کړئ، بیا یې له کمزورۍ نه بعد قوت پیدا کړ، بیا یې له قوت نه پس کمزوري او بوډاوالی (دوښتو سپین والی) پیدا کړ، څه چې هغه وغواړي پیدا کوي یې، او همغه ښه عالم، ښه قدرت والا دی). [الروم سورت: ایت 54].

کله چې ډیرى بندګانو دا حقیقت هیر کړ - چې په انسان کې اصل دا دى چې هغه ضعیف دى، او له الله پرته بل هیڅ ځواک او واک نلري؛ شیطان هغوى په خپل قوت باندې غولولي دي؛ تر دې چې هغوى د الله –عزوجل- ځواک هېر کړ، نو هغوى په خپله سرکشۍ کې نور هم مخکې لاړل!

او دا د عاد قوم دى، په اړه يې الله –عزوجل- فرمايي:

(فَأَمَّا عَادٌ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَقَالُوا مَنْ أَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً ۖ أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً ۖ وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ)

(فَأَمَّا عَادٌ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَقَالُوا مَنْ أَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً ۖ أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً ۖ وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ)

(نو هر چې عاديان وو، نو دوى خو په ځمکه کې ناحقه لويي وکړه او ويې ويل: په قوت کې زمونږ نه څوك زيات سخت (او مضبوط) دي؟! ايا دوى نه ويني چې بېشکه هغه الله چې تاسو يې پيدا کړي ىئ؛ هغه له تاسو نه په قوت کې ډېر سخت دى. او دغو به زمونږ له ايتونو نه انکار کاوه) [فصلت سورت: ايت 15].

او کله چې هود -عليه السلام- هغوى ته وويل: له الله څخه ووېرېږئ او يوازې د هغه عبادت وکړئ! هغوى وويل:

(مَنْ أَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً)

(مَنْ أَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً)

(زمونږ نه څوك زيات سخت (او مضبوط) دي؟!)
[فصلت سورت: ايت 15]، مورږ بندګان تسخير کړي دي، او مورږ د خپل قوت په زور د هر ډول عذاب د شنډولو توان لرو ...!! هغوی د بدن اوږدوالي وغولول، ابن عباس -رضی الله عنهما- وايي: "په هغوی کي تر ټولو اوږد قد لروونکی: سل ګزه وو، او تر ټولو لنډ قد لروونکی شپيته ګزه وو".

نو کله چې ننګونه خپل اوج ته ورسېده او نافرماني خپلې انتها ته ورسېده؛ الله – عزوجل- په دوی باندې په څو ډېرو سپېرو ورځو کي ډېر زورور يخ باد راخوشي کړ، الله – تبارک وتعالى- وفرمايل:

(فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي أَيَّامٍ نَّحِسَاتٍ لِّنُذِيقَهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ۖ وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَخْزَىٰ ۖ وَهُمْ لَا يُنصَرُونَ)

(فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي أَيَّامٍ نَّحِسَاتٍ لِّنُذِيقَهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ۖ وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَخْزَىٰ ۖ وَهُمْ لَا يُنصَرُونَ)

(نو مونږ په دوی باندې په څو ډېرو سپېرو ورځو کي ډېر زورور يخ باد راخوشي کړ، د دې لپاره چې مونږ په دوی باندې په دنيايي ژوند کي د رسوايۍ عذاب وڅکو، او يقيناً د اخرت عذاب ډېر رسواکوونکی دی، په داسي حال کي چې د دوی به مدد نه شي کېدلی) [فصلت سورت: ايت 16].

او دا په ځمکه کي د الله -سبحانه وتعالى- د طريقو نه يوه طريقه ده، او د تاريخ په اوږدو کي هم دي: هر هغه څوک چې

په خپل ځواک سره مغرور او متکبر وي د هغه اخري انجام د عادیانو په شان وي، د جبار او بادشاه ذات قوت یې رانېسي.

نو؛ هغه - سبحانه وتعالى- وفرمایل:

(قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ ثُمَّ انظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ)

(قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ ثُمَّ انظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ)

(ته ووایه: تاسو په ځمکه کې وګرځئ، بیا تاسو وګورئ چې د دروغ ګڼونکو انجام څنګه و؟) [الأنعام سورت: ایت 11]، شاید دوی د پخوانیو قومونو د هلاکت څخه عبرت واخلي! په لسګونو قومونه په الله او د هغه پر رسولانو کافران شوي وو، او په ځمکه کې دوی په ځواک، چارو او ودانیو باندې دوکه شول؛ نو الله دوی ونیول، د غالب او ځواکمن ذات په نیولو سره:

(فَكُلًّا أَخَذْنَا بِذَنبِهِ ۖ فَمِنْهُم مَّنْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِ حَاصِبًا وَمِنْهُم مَّنْ أَخَذَتْهُ الصَّيْحَةُ وَمِنْهُم مَّنْ خَسَفْنَا بِهِ الْأَرْضَ وَمِنْهُم مَّنْ أَغْرَقْنَا ۚ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلَٰكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ)

(فَكُلًّا أَخَذْنَا بِذَنبِهِ ۖ فَمِنْهُم مَّنْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِ حَاصِبًا وَمِنْهُم مَّنْ أَخَذَتْهُ الصَّيْحَةُ وَمِنْهُم مَّنْ خَسَفْنَا بِهِ الْأَرْضَ وَمِنْهُم مَّنْ أَغْرَقْنَا ۚ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلَٰكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ)

(نو (په دوی کې) هر یو مونږ په خپلې ګناه سره ونیوه، نو په دوی کې ځینې هغه دي چې مونږ پرې کاني وښتونکی باد راخوشې کړ او ځینې په دوی کې هغه دي چې دوی سختې چغې ونیول او ځینې په دوی کې هغه دي چې مونږ هغوی په ځمکه کې ننه ایستل او ځینې په دوی کې هغه دي چې مونږ

(په اوبو کې) غرق کړل او الله له سره داسې نه و چې په دوی يې ظلم کړی وی او لېکن دوی په خپلو ځانونو (پخپله) ظلم کاوه) [العنكبوت سورت: ايت 40].

مشرکینو رسول الله -صلى الله عليه وسلم – او د هغه صحابه –رضی الله عنهم- محاصره کړل: د احزاب په غزوه کې هغوی غوښتل چې دوی د ځمکې څخه محوه کړي؛ نو الله –عزوجل- د خپلو لښکرو څخه يو لښکر راولېږه: يو توند باد، چې بالاخره هغوی يې د بنار شاوخوا څخه وتښتېدل:

(وَرَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِغَيْظِهِمْ لَمْ يَنَالُوا خَيْرًا ۚ وَكَفَى اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ الْقِتَالَ ۚ وَكَانَ اللَّهُ قَوِيًّا عَزِيزًا)

(وَرَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِغَيْظِهِمْ لَمْ يَنَالُوا خَيْرًا ۚ وَكَفَى اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ الْقِتَالَ ۚ وَكَانَ اللَّهُ قَوِيًّا عَزِيزًا)

(او الله کافران سره له خپلې غصې نه بېرته وشړل، په داسې حال کې چې هېڅ خير يې ونه موند او الله مومنان له جنګ نه وساتل، الله ډېر زورور، او غالب دی). [الأحزاب سورت: ايت 25].

يو ماشوم پادشاه له منځه وړي، اوبه يو قوم ډوبوي، سمندر يو لښکر له منځه وړي، مياشی نمرود ذليلوي، ځمکه قارون تيروي، او مرغان ابرهه نابودوي..

هغه پياوړی ذات دی؛ هغه –سبحانه و تعالى- به تا په خپل ځواک سره حيران کړي.

د مخلوق هرڅيز د الله لپاره دی ... او مخلوق لره د هيڅ څيز صلاحيت نشته

هرڅومره چې د بنده پوهه د الله د (القوي) په نوم ډيره شي؛ د هغه توکل به پر الله -عزوجل- باندې ډير شي، او خپل ځواک به د هغه له ځواک څخه تر لاسه کړي، او هغه هغه وخت تر لاسه کولای شي چې له خپل ځواک او قوت څخه تير شي، او هغه -عليه الصلاة والسلام- خپل يو صحابي ته وفرمايل:

«أَلاَ أَدُلُّكَ عَلَى كَلِمَةٍ هِيَ كَنْزٌ مِنْ كُنُوزِ الجَنَّةِ؟ لاَ حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ»

«أَلاَ أَدُلُّكَ عَلَى كَلِمَةٍ هِيَ كَنْزٌ مِنْ كُنُوزِ الجَنَّةِ؟ لاَ حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ»

«ايا زه تا ته د يوې کلمې لارښوونه ونکړم چې هغه د جنت له خزانو څخه يوه خزانه ده؟ لاَ حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ. يعنې نشته د ګناه نه اړول په او نېکۍ باندې طاقت ورکول مګر د الله تعالى په مرسته ». [بخاري او مسلم روايت کړی دی، – او دا لفظ د بخاري دی –]، يعنې حالت له يو حالت څخه بل ته نه بدليږي، او نه هم د دې توان لري چې د الله – تبارک وتعالى- له مرستې او ملاتړ پرته بدل شي.

عبدالله ابن مسعود -رضي الله عنه- فرمايي: " لا حول ولا قوة إلا بالله: د الله له نافرمانۍ څخه ګرځيدل پرته د الله له عصمت څخه ناشوني دي، او د هغه د مرستې پرته د هغه د اطاعت کولو ځواک نشته".

ابن القيم -رحمه الله- وايي: «او دغه کلمه په سختو کارونو کې، د سختيو په زغملو، د پاچاهانو او د هغو کسانو څخه چې

له هغوی څخه يې ويره کيږي، او د ستونزو په لرلو سره خورا اغيزه لري، او د فقر په له منځه وړلو کې هم اغيزه لري!».

او الله – سبحانه و تعالى- خوښوي چې تا عاجز ووينئ او د هغه ځواک ياد کړي؛

(وَلَوْلَا إِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ ۚ إِن تَرَنِ أَنَا أَقَلَّ مِنكَ مَالًا وَوَلَدًا)

(وَلَوْلَا إِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ ۚ إِن تَرَنِ أَنَا أَقَلَّ مِنكَ مَالًا وَوَلَدًا)

(او کله چې ته خپل باغ ته داخل شوې تا ولې ونه ويل چې مَاشَاءَ اللهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ (کيږي هغه چې الله يې اراده وکړي، هيڅ طاقت نشته مګر د الله په توفيق سره) که ته ما له خپل ځان نه په مال او اولاد کې کم ويني). [الكهف سورت: ايت 39].

او د متواضعو خلکو لپاره د الله مينه؛ هغه د مؤمنانو په منځ کې غښتلي او قوي مومنان خوښوي، او هغه –عليه الصلاة والسلام- وفرمايل: «المُؤْمِنُ القَوِيُّ خَيْرٌ وَأَحَبُّ إِلَى اللهِ مِنَ المُؤْمِنِ الضَّعِيف، وَفِي كُلٍّ خَيْرٌ» "قوي مؤمن د ضعيف مؤمن په پرتله د الله تعالى په نيز غوره او محبوب دى، او په ټولو کې خير دى". [مسلم روايت کړى].

او دا دوه صفتونه د هغه –عزوجل- په دې قول کې سره يو ځاى شوي دي:

(أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ)

(أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ)

(په مومنانو به ډېر نرمي کوونکی وي او په کافرانو باندې به ډېر سخت وي) [المائدة سورت: ایت 54]، د یو ملت لپاره د علم او عمل پرته بل هیڅ ځواک نشته؛ ځکه چې الله – سبحانه و تعالى- فرمایلي دي:

(وَأَعِدُّوا لَهُم مَّا اسْتَطَعْتُم مِّن قُوَّةٍ وَمِن رِّبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخَرِينَ مِن دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ)

(وَأَعِدُّوا لَهُم مَّا اسْتَطَعْتُم مِّن قُوَّةٍ وَمِن رِّبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخَرِينَ مِن دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ)

(او تاسو قوت او تړلي اسونه تیار کړئ څومره چې استطاعت لرئ، چې په دې سره به تاسو د الله دښمنان او خپل دښمنان وېروئ او له دوی نه سوا نور خلق (هم) چې تاسو هغوی نه پېژنئ، الله هغوی پېژني). [الأنفال سورت: ایت 60].

د الله لپاره په داسې شکل اوسه لکه څرنګه چې هغه یې غواړي، هغه به تا ستا لپاره د هغه څه څخه پورته وي چې ته یې غواړې!

اې الله، اې قوي، اې عزت والا! ظالمو خلکو باندې موږ ته بری راکړه.

43

المَـتِـينُ (د ډېر قوت خاوند) ذات جل جلاله

له ابو هریره -رضي الله عنه- څخه روایت دی هغه وویل: یو سړي اړتیا درلوده، نو هغه دښتې ته لاړ، او د هغه میرمن

وويل: اې الله! موږ ته څه راکړه چې موږ يې اوړه کړو او ډوډۍ پخه کړو.

نو هغه سړی راغی چې ګوري لګن (خانک) له ډوډۍ څخه ډک دی، او په تندور کې غوښې پخيږي، او پل غنم اوړه کوي؛ هغه وويل: دا د کوم ځايه راغلي دي؟ هغې وويل: د الله له رزق څخه، بيا يې د پل غاړې جارو کړې.

رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:

«لَوْ تَرَكَهَا لَدَارَتْ -أو قال: طَحَنَتْ- إِلَى يَوْمِ القِيَامَةِ»

«لَوْ تَرَكَهَا لَدَارَتْ -أو قال: طَحَنَتْ- إِلَى يَوْمِ القِيَامَةِ»

"که هغه يې پرېښودلی وی؛ نو د قيامت تر ورځې پورې به څرخيدلی وی، يا يې وويل: اوړه کړی وی". (صحيح حديث دی. طبراني په المعجم الاوسط کې روايت کړی دی).

دغه پيغام هغه چا ته دی چې غم او پريشانۍ را ګير کړی وي، حالت يې کمزوری وي، له ژونده ستړی شوی وي، ورځې وربانديې تنګې شوې وي، او پرله پسې ستونزو سره لاس او ګريوان وي؛ زه تا ته زيری درکوم چې هلته نږدې خلاصون، بښکاره بريا، له سختۍ وروسته اسانتيا، او له کمزورۍ وروسته قوت شتون لري.

(وَعْدَ اللَّهِ ۖ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ وَعْدَهُ)

(وَعْدَ اللَّهِ ۖ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ وَعْدَهُ)

د الله ژمنه ده، الله له خپلې ژمنې مخالفت نه کوي. [الروم سورت: ايت 6].

مورِ د الله یو له خورا ښکلي نومونو المتین –جل جلاله- سره تم کیږو:

(إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ)

(إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ)

(بېشکه هم دغه الله ښه روزي ورکوونکی، قوت والا، (او) ډېر مضبوط دی)

[الذاريات سورت: ايت 58].

نو زمونږ رب – سبحانه و تعالی- المتین دی، یعنې: ترټولو قوي او پیاوړی دی.

الله – سبحانه و تعالی - په ځواک او قدرت کې آخري حد ته رسیدلی دی؛ نو هغه ډیر ځواکمن دی، د هغه ځواک نه قطع کیږي، د هغه په اعمالو کې سختي نه راځي، او هغه ته ستوماني نه راځي، یوازې هغه لره ټول عزت دی، او هغه په خپل کار کې غالب دی، او هغه قادر ذات دی چې کمزوري ورته نه راځي.

هغوی چیرته دي؟!

او الله چې پیاوړی او پاک دی: مورِ ته د هغو قومونو په اړه خبر راکړ چې د هغه له امر او د هغه د رسولانو په وړاندې يې سرکشي وکړه، او حتا د قدرت او ظلم دعوا يې وکړه، نو هغوی سره يې کلک حساب وکړ:

(فَأَمَّا عَادٌ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَقَالُوا مَنْ أَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً ۖ أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً ۖ وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ)

(فَأَمَّا عَادٌ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَقَالُوا مَنْ أَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً ۖ أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً ۖ وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ)

(نو هر چې عاديان وو، نو دوی خو په ځمکه کې ناحقه لويي وکړه او ويې ويل:په قوت کې زمونږ نه څوك زيات سخت (او مضبوط) دي؟! ايا دوی نه ويني چې بېشکه هغه الله چې تاسو يې پيدا کړي يئ؛ هغه له تاسو نه په قوت کې ډېر سخت دی. او دغو به زمونږ له ايتونو نه انکار کاوه) [فصلت سورت: ايت 15].

نو پايله دا شوه لکه څنګه چې هغه – تبارک و تعالى- وفرمايل:

(فَأَصْبَحُوا لَا يُرَىٰ إِلَّا مَسَاكِنُهُمْ ۚ كَذَٰلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ)

(فَأَصْبَحُوا لَا يُرَىٰ إِلَّا مَسَاكِنُهُمْ ۚ كَذَٰلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ)

(نو دوی سبا ته داسې شول چې يوازې د دوی (خالي) کورونه ليدل کېدل، مونږ همداسې مجرم قوم ته بدله ورکوو) [الأحقاف سورت: ايت 25].

هغه پاچاهان او هغه څوک چې په ځمکه کې اوسيدل چيرته دي

دوی له هغه څه څخه جلا شوي دي چې دوی جوړ کړي وو او پکې اوسيدل

او دوی چې هر څه کړي وو اوس د قبر ګرو شوي دي

هغوی خاوري شول وروسته له دې چې وراسته شول
سرتيري چيرته دي، نه يې څه دفع کړل او نه يې ګټه ورسوله
چيرته دي هغه څه چې يې راټول کړي او خوندي کړي وو
د عرش د څښتن فرمان دوی ته په بيړه راغی
مال ونتوانيد چې هغوی وژغوري او مرسته ورسره وکړي

ستا هيله پوره کيږي..

ريښتينی مومن بنده پوهيږي: چې الله –عزوجل- قوي او پياوړی دی، او دا چې الله په هر څه ځواکمن دی، هيلې پوره کوي، لرې نږدې کوي، او خوبونه په حقيقت بدلوي.

او دا ابراهيم -عليه السلام- خپله کورنۍ يوې بې کرونده درې ته بيايي؛ او هغه ضعيفه ښځه او کوچنی ماشوم به په دې دره کې اوسيږي؛ او الله باندې پر توکل سره وايي په داسې حال کې چې د الله پر ځواک باور لري:

(رَّبَّنَا إِنِّي أَسْكَنتُ مِن ذُرِّيَّتِي بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِندَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ) ،

(رَّبَّنَا إِنِّي أَسْكَنتُ مِن ذُرِّيَّتِي بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِندَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ) ،

(اې زمونږه ربه! بېشکه ما و اوسول خپل ځينې بچي په داسې ناو (دره) کې چې د فصل والا نه دی، ستا د عزتمن کور په خوا کې)، زما ربه! ما دوی ستا دروازې ته نږدې کړل، او له تاسو پرته د دوی اميدونه پرې شول:

(رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ) ،
(رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ) ،

(اې زمونږ ربه! د دې لپاره چې دوی لمونځ قایم کړي) زما ربه! د دې لپاره چې ستاسو خدمت وکړي، تاسو زما په پرتله دوی ته ډیر مهم یاست.

(فَاجْعَلْ أَفْئِدَةً مِّنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ)
(فَاجْعَلْ أَفْئِدَةً مِّنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ)

(نو ته د خلقو زړونه راوګرځوه، چې په مینې سره د دوی خوا ته راځغلي) [إبراهيم سورت: ایت 37]، نو د بندګانو زړونه ورته وګرځوه هرکله چې هغوی ته کومه اړتیا پیدا شي؛ ته د هر څه کولو توان لري.

که ته ضعیف وې او ستا رب ځواکمن او پیاوړی وي؛ نو ته مه وپرېږه! څوک چې پر الله توکل کوي هغه د هغه لپاره کافي دی، او څوک چې الله باندې بې نیازه او شتمن وي هغه به الله بې نیاز کړي، او الله –تبارک و تعالی- غیرت کوي چې د مؤمن زړه له هغه پرته نورو سره ترلې وي، او یا په نورو باندې تکیه وکړي، او یا د خپل مخ اوبه د بل چا په وړاندې بوځي.

د یوسف –علیه السلام- کیسه یو له غوره، روښانو او څرګندو کیسو څخه ده؛ ځکه چې په هغه کې له یو حالت څخه بل حالت ته، له مصیبت څخه انعام او احسان ته، له ذلت څخه عزت ته، له غلامۍ څخه پادشاهۍ ته، له بیلتون او جدایۍ څخه ملاقات او یو ځای کیدو ته، له غم څخه خوښۍ ته، له

سوکالی څخه فقر ته او سوکالی ته، او له انکار څخه اعتراف ته دی.

نو بیا د قوي په اړه ضعیف ته شکایت مه کوه.

او که بني آدم ته شکایت وکړې نو دا پدې معنا ده ... چې له مهربان ذات څخه هغه چا ته شکایت کوې چې رحم نکوي

نو ځواک: دا دی چې له الله -عزوجل- پرته بل هیڅا باندې تمسک او اعتماد ونشي؛ که هغه اشخاص وي او یا ملتونه وي، ایا ته د اسلامي امت حالت نه ګورې کله یې چې پر الله توکل پریښود، او د هغه له دښمن سره یې خپلې هیلې وترلې؟! هغوی د الله په نیز لویدلي دي، او همدارنګه د خپلو دښمنانو له سترګو څخه وغورځیدل! نو هغوی په ذلت او تاوان کې دي، او هیڅکله به عزت او برلاسي دوی ته نه راګرځي تر څو چې دوی په ځواکمن او پیاوړي الله باندې کلک نه وي ودریدلي، هغه ذات چې هیڅ شریک نه لري.

الله – سبحانه و تعالى- فرمایلي:

(كَتَبَ اللَّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَرُسُلِي ۚ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ)

(كَتَبَ اللَّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَرُسُلِي ۚ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ)

(الله لیکلي دي چې خامخا (او) لازمًا به زه غالب کېږم او زما رسولان، بېشکه الله ډېر قوي، ښه غالب دی) [المجادلة سورت: ایت 21].

اې الله! مونږ ستا پیاوړي (المتین) نوم باندې له تا څخه غواړو: چې مونږ او زمونږ مور او پلار او ټولو مسلمانانو ته بخښنه وکړې.

44 – 45 - 46

د قدرت خاوند، مطلق قادر، او د قدرت ښکاره کوونکی ذات -جل جلاله-

څوک چې د الله –عزوجل- حکم تطبیق کړي، نو الله به د هغه کار سم کړي، او څوک چې خپل شته امکانات د الله لپاره مسخر او وقف کړي، نو الله به هغه لپاره خپل ټول امکانات مسخر او وقف کړي، او دا ټول کاینات د الله په لاس او تصرف کې دي؛ هغه – تبارک و تعالی- مطلق قادر، او د قدرت خاوند دی.

مسلم په خپل صحیح کې روایت کړی چې رسول الله -صلی الله علیه وسلم- وفرمایل:

«بَيْنَمَا رَجُلٌ بِفَلاةٍ مِنَ الأَرْضِ، فَسَمِعَ صَوْتًا فِي سَحَابَةٍ: اسْقِ حَدِيقَةَ فُلَانٍ؛ فَتَنَحَّى ذَلِكَ السحاب، فَأَفْرَغَ مَاءَهُ فِي حَرَّةٍ، فَانْتَهَى إِلَى الحَرَّةِ، فَإِذَا هُوَ فِي أَنْذَابِ شِرَاجٍ، وَإِذَا شَرَاجَةٌ مِنْ تِلْكَ الشِّرَاجِ قَدِ اسْتَوْعَبَتْ ذَلِكَ المَاءَ كُلَّهُ، فَتَتَبَّعَ المَاءَ؛ فَإِذَا رَجُلٌ قَائِمٌ فِي حَدِيقَتِهِ، يُحَوِّلُ المَاءَ بِمِسْحَاتِهِ، فَقَالَ لَهُ: يَا عَبْدَ اللهِ! مَا اسْمُكَ؟ قَالَ: فُلانٌ -بِالاسْمِ الَّذِي سَمِعَ فِي السَّحَابَةِ-.

«بَيْنَمَا رَجُلٌ بِفَلاةٍ مِنَ الأَرْضِ، فَسَمِعَ صَوْتًا فِي سَحَابَةٍ: اسْقِ حَدِيقَةَ فُلَانٍ؛ فَتَنَحَّى ذَلِكَ السحاب، فَأَفْرَغَ مَاءَهُ فِي حَرَّةٍ، فَانْتَهَى إِلَى الحَرَّةِ، فَإِذَا هُوَ فِي أَنْذَابِ شِرَاجٍ، وَإِذَا شَرَاجَةٌ مِنْ تِلْكَ الشِّرَاجِ قَدِ اسْتَوْعَبَتْ ذَلِكَ المَاءَ كُلَّهُ، فَتَتَبَّعَ المَاءَ؛ فَإِذَا رَجُلٌ قَائِمٌ فِي حَدِيقَتِهِ، يُحَوِّلُ المَاءَ بِمِسْحَاتِهِ، فَقَالَ لَهُ: يَا عَبْدَ اللهِ! مَا اسْمُكَ؟ قَالَ: فُلانٌ -بِالاسْمِ الَّذِي سَمِعَ فِي السَّحَابَةِ-.

«یو سړی په صحرا کې و، په وربښ کې یې غږ واورېد چې : د فلاني باغ ته اوبه ورکړئ؛ نو هغه وربښه راغله او خپلې اوبه یې په یوې دبنته کې توی کړې، اوبه کاړجنې دبنتې ته ورسېدې، نو کله چې
د دري بیخ ته ورسیدې، نو د دې دري څخه یوې ویالې دغه ټولې اوبه راجمع کړې، نو هغه سړي د اوبو مسیر تعقیب کړ؛ ګوري چې یو سړی په خپل باغ کې ولاړ دی او خپله چارې (بیل) سره اوبه را ګرځوي، هغه ورته وویل: اې د الله بنده! ستا نوم څه دی؟ هغه وویل: فلان - هماغه نوم چې دې په وربښو کې اورېدلی وو- .

فَقَالَ لَهُ: يَا عَبْدَ اللهِ! لِمَ سَأَلْتَنِي عَنِ اسْمِي؟ قَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ صَوْتًا فِي السَّحَابِ الَّذِي هَذَا مَاؤُهُ، يَقُولُ: اسْقِ حَدِيقَةَ فُلانٍ بِاسْمِكَ، فَمَا تَصْنَعُ فِيهَا؟

هغه ورته وویل: اې د الله بنده! ولې دې زما نوم وپوښتو؟ ویې ویل: په وریځو کې مې یو غږ واورېد، چې دا یې اوبه دي، ویل یې: د فلاني – ستا په نوم- باغ ته اوبه ورکړه، نو ته پدې باغ کې څه کوې؟

قَالَ: أَمَّا إِذَا قُلْتَ هَذَا؛ فَإِنِّي أَنْظُرُ إِلَى مَا خَرَجَ مِنْهَا؛ فَأَتَصَدَّقُ بِثُلُثِهِ، وَآكُلُ أَنَا وَعِيَالِي ثُلُثَهُ، وَأَرُدُّ ثُلُثَهُ».

ویې ویل: نو که خبره داسي وي؛ زه د باغ محصولاتو ته ګورم؛ زه د هغې دریمه برخه صدقه ورکوم، زه او له خپلې کورنۍ سره د هغې دریمه برخه خورو، او دریمه برخه یې بیرته ورکوم».

(وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعْجِزَهُ مِن شَيْءٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ ۚ إِنَّهُ كَانَ عَلِيمًا قَدِيرًا)

(وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعْجِزَهُ مِن شَيْءٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ ۚ إِنَّهُ كَانَ عَلِيمًا قَدِيرًا)

(او الله کله هم داسې نه دی چې هغه لره دې عاجزه کړي هېڅ کوم شی په اسمانونوکې او په ځمکه کې، بېشکه هغه (الله) له ازله ښه پوه، ښه قادر دی)

[فاطر سورت: ایت 44]،

(أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَيَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ ۖ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ)

(أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَيَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ ۖ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ)

(ایا ته پوه نه یې چې بېشکه خاص د الله لپاره د اسمانونو او ځمکې بادشاهي ده، چا ته چې وغواړي عذاب ورکوي او چا ته چې وغواړي بخښنه کوي او الله پر هر شي باندې ښه قادر دی). [المائدة سورت: ایت 40].

زمونږ رب - عزوجل - په هر څه قادر دی، هېڅ شی هغه نشي عاجزولی، او له هغه څخه هېڅ شی نه پاتې کیږي، د هغه د مخلوقاتو برعکس، نو هغه – تبارک و تعالی- ته عجز او سستي نه رسیږي.

او زمونږ رب – عزوجل- هغه ذات دی چې هر څیز باندې ځواک لري، او هغه باندې قادر دی، نو هغه –تبارک و تعالی- بشپړ قدرت لري؛ په خپل قدرت سره یې موجودات پیدا کړل،

په خپل قدرت سره يې اداره کړل، او په خپل قدرت سره يې جوړ او مضبوط کړل، او په خپل قدرت سره ژوندي کول او مړه کول کوي، او بندګان د بدلې لپاره بيرته راژوندي کوي؛ نيکانو ته د نيکيو بدله ورکوي،او بدکارانو ته د بدکاريو سزا ورکوي.

(زموږ رب -عز وجل- هغه ذات دی چې (إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَن يَقُولَ لَهُ كُن فَيَكُونُ) کله د يو شي اراده وکړي، دا چې هغه ته ووايي چې پيدا شه، نو هغه پيدا شي). [يس سورت: ايت 82].

زورور دی، او هيڅ شی هغه نشي عاجزولی کله چې ... د يو شي اراده وکړي د واک څښتن

د هغه د ځواک بشپړتيا ..

او زموږ د ځواکمن رب – عزوجل- له قدرت څخه: دا دی چې هغه:

(يُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَيَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ ۗ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ)

(يُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَيَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ ۗ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ)

(چا ته چې وغواړي عذاب ورکوي او چا ته چې وغواړي بخښنه کوي او الله پر هر شي باندې ښه قادر دی) [المائدة سورت: ايت 40]، او هغه -تبارك وتعالى- :

(الْقَادِرُ عَلَىٰ أَن يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِّن فَوْقِكُمْ أَوْ مِن تَحْتِ أَرْجُلِكُمْ أَوْ يَلْبِسَكُمْ شِيَعًا وَيُذِيقَ بَعْضَكُم بَأْسَ بَعْضٍ)

(الْقَادِرُ عَلَىٰ أَن يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِّن فَوْقِكُمْ أَوْ مِن تَحْتِ أَرْجُلِكُمْ أَوْ يَلْبِسَكُمْ شِيَعًا وَيُذِيقَ بَعْضَكُم بَأْسَ بَعْضٍ)

(همغه قادر دی په دې باندې چې پر تاسو باندې ستاسو له پاسه نه عذاب راولېږي، یا ستاسو د پښو له لاندې طرف نه، یا تاسو د ډلو، ډلو په جوړولو سره ګډوډ کړي او په ځینو باندې د ځینو نورو (د) جنګ (مزه) وڅکي) [الأنعام سورت: ایت 65].

او د هغه د ځواک دلیل: دا چې هغه کولی شي مونږ راولي او مړ جمع کړي هر چیرې چې یو او هر چیرې چې لاړ سو.

(أَيْنَ مَا تَكُونُوا يَأْتِ بِكُمُ اللَّهُ جَمِيعًا ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ)

(أَيْنَ مَا تَكُونُوا يَأْتِ بِكُمُ اللَّهُ جَمِيعًا ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ)

(په هر ځای کې چې تاسو یئ الله به تاسو (ټول) په جمع راولي، یقیناً الله په هر شي باندې ښه قادر دی) [البقرة سورت: ایت 148].

او له هغه څه څخه چې زمونږ رب – تبارک و تعالی- د خپل لوی قدرت په اړه مونږ وپوهولو: دا چې هغه به د قیامت په ورځ ځمکه په خپل لاس کې قبضه کړي، او اسمانونه به په خپل ښي لاس کې رانغاړي، هغه – سبحانه و تعالی- وفرمایل:

(وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ ۚ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ)

(وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ ۚ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ)

(او دغو (مشرکانو) د الله تعظیم ونه کړ د هغه حق تعظیم، حال دا چې ځمکه ټوله د ده په قبضه کې ده د قیامت په ورځ کې او اسمانونه د ده په ښي لاس کې رانغاړل (راټول کړی) شوي دي، ده لره پاکي ده او هغه ډېر اوچت دی له هغو څیزونو نه چې دوی یې (له هغه سره) شریکوي). ، [الزمر سورت: ایت 67].

تقدیرونه لیکل شوي دي..

او زمونږ رب – سبحانه و تعالی- چې د مقدارونو ټاکونکی او ویشونکی دی، هغه د شیانو په اندازه او وخت د دوی له پیدا کولو د مخه پوهیده، بیا یې هغه څه پیدا کړل چې د هغه په اړه دمخه پوهیده چې هغه به شتون ولري؛

(ذَٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ)

(ذَٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ)

(دغه د ډېر غالب، ښه پوهه ذات مُقَدر (اندازه) کول دي). [یس سورت: ایت 38].

او الله د مخلوق د پیدا کولو څخه زرګونه کاله دمخه د هغوی اندازې لیکلې وې، او هغه -علیه الصلاة والسلام- وفرمایل:

«كَتَبَ اللهُ مَقَادِيرَ الخَلَائِقِ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ بِخَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ، وَعَرْشُهُ عَلَى المَاءِ»

«كَتَبَ اللهُ مَقَادِيرَ الخَلَائِقِ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ بِخَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ، وَعَرْشُهُ عَلَى المَاءِ»

«الله د اسمانونو او ځمکې له پیدا کولو څخه پنځوس زره کاله مخکې د مخلوق اندازې لیکلې وې، او د هغه عرش د اوبو د پاسه وو». [مسلم روایت کړی].

نو؛ دا هماغه ایمان دی چې؛ کله جبرائیل -علیه السلام- له رسول الله -صلی الله علیه وسلم- څخه د ایمان په هکله پوښتنه وکړه، هغه وفرمایل:

«أَنْ تُؤْمِنَ بِاللهِ، وَمَلَائِكَتِهِ، وَكُتُبِهِ، وَرُسُلِهِ، وَاليَوْمِ الآخِرِ، وَتُؤْمِنَ بِالقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ»

«أَنْ تُؤْمِنَ بِاللهِ، وَمَلَائِكَتِهِ، وَكُتُبِهِ، وَرُسُلِهِ، وَاليَوْمِ الآخِرِ، وَتُؤْمِنَ بِالقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ»

"دا چې په الله، د هغه پر ملائکو، د هغه پر کتابونو، د هغه پر رسولانو او د آخرت په ورځ، او د خیر او شر په تقدیر ایمان ولرې". [بخاري او مسلم روایت کړی –او لفظ د هغه دی-].

مه حیرانیږه!

زموږ رب – تبارک و تعالی- په خپل کتاب کې زموږ لپاره د خپل قدرت په اړه دغه وینا بیان کړې ده:

(وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعْجِزَهُ مِن شَيْءٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ ۚ إِنَّهُ كَانَ عَلِيمًا قَدِيرًا)

(وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعْجِزَهُ مِن شَيْءٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ ۚ إِنَّهُ كَانَ عَلِيمًا قَدِيرًا)

(او الله کله هم داسي نه دی چې هغه لره دې عاجزه کړي هېڅ کوم شی په اسمانونو کې او په ځمکه کې، بېشکه هغه (الله) له ازله بنه پوهه، بنه قادر دی) [فاطر سورت: ایت 44].

که الله – عزوجل- له تاسره مرسته وکړي؛ یو څه چې معمولا سبب نه وي هغه به ترټولو لوی سبب وګرځي.

او که قدیر ذات – عزوجل- وغواړي تاته عزت درکړي؛ د هغه چا په واسطه به عزت درکړي چې د هغه څخه د خیر تمه نه وي او هغه به ستا لپاره د لوی ډالۍ لامل وګرځول شي.

او که قادر ذات – عزوجل- وغواړي چې له تا څخه د بدۍ مخه ونیسي؛ بدي به تاته نه بنکاره کوي، او یا به بدي ستا لوري ته لاره و نه مومي.

او که هغه – عزوجل- وغواړي تا له نافرمانۍ څخه وساتي؛ له هغه سره به ستا کرکه پیدا کړي، یا به یې ترلاسه کول درته ستونزمن کړي، یا به تا له هغه څخه لرې کړي، او یا به ته و هڅول شي چې هغه ګناه ترسره کړي مګر دا چې یو څه او یا څوک راشي او له هغه څخه مو منصرف کړي.

نو مونږ څومره اړ یو چې د ځواکمن – عزوجل- دروازه وټکوو!

ابراهیم الخلیل -علیه السلام- خپله کورنۍ خپل رب – عزوجل- ته سپاري او دعا کوي:

(فَاجْعَلْ أَفْئِدَةً مِّنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ)
(فَاجْعَلْ أَفْئِدَةً مِّنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ)

(نو ته د خلقو زړونه راوګرځوه چې په مينې سره د دوی خوا ته راځغلي) [إبراهيم سورت: ايت 37]، نو مکه د وخت په اوږدو کې د زړونو ارمان وګرځيده.

او دا سليمان -عليه السلام- دعا کوي:

(رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ)
(رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ)

(اې زما ربه! ما ته حکم (علم وحکمت) راکړه او ما له نېکانو سره پيوست کړه) [الشعراء سورت: ايت 83]، نو الله – عزوجل- هغه لره پيريان تابع کړل.

يونس -عليه السلام- د شپې، سمندر او د کب خېټې په تيارو کې دعا کوي:

(لَّا إِلَٰهَ إِلَّا أَنتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنتُ مِنَ الظَّالِمِينَ)
(لَّا إِلَٰهَ إِلَّا أَنتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنتُ مِنَ الظَّالِمِينَ)

(نشته هېڅ لايق د عبادت مګر ته يې، ته پاک يې، بېشکه هم زه له ظالمانو څخه يم) [الأنبياء سورت: ايت 87]؛ نو د کب ګيډه د هغه لپاره يوه لوښې جوړ شو.

او د رسول الله -صلى الله عليه وسلم- له دعاوو څخه يوه دعا دا وه:

« اللَّهُمَّ! إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ، وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ، وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ؛ فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ»

« اللَّهُمَّ! إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ، وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ، وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ؛ فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ»

«اې الله! زه ستا په پوهې سره ستا څخه د خير غوښتنه کوم، زه ستا په ځواک سره د ځواک غوښتنه کوم، او ستا څخه د مهربانۍ غوښتنه کوم؛ ځکه چې ته توان لرې او زه يې نلرم». [بخاري روايت کړی].

او د الله – جل و علا- قدرت باندې له هر شر او ضرر څخه پناه غوښتل کيږي؛ او دغه دعا کې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- ناروغ ته ښوودلي دي:

«أَعُوذُ بِعِزَّةِ اللهِ وَقُدْرَتِهِ مِنْ شَرِّ مَا أَجِدُ، سَبْعَ مَرَّاتٍ»

«أَعُوذُ بِعِزَّةِ اللهِ وَقُدْرَتِهِ مِنْ شَرِّ مَا أَجِدُ، سَبْعَ مَرَّاتٍ»

"زه د الله په عزت او قدرت پناه غواړم د هغه څه له شر څخه چې زه يې مومم، اوه ځلې". [مسلم روايت کړی].

او د الله – عزوجل- دغه قول چې فرمايي:

(وَاللَّهُ قَدِيرٌ ۚ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ)

(وَاللَّهُ قَدِيرٌ ۚ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ)

(او الله ښه قادر دی، او الله ډېر بخښونکی، بې حده رحم کوونکی دی) [الممتحنة سورت: ايت 7]، په دې کې: اشاره شوې ده چې د هغه –عزوجل- بخښنه او په بندګانو باندې د هغه رحمت د بشپړ ځواک څخه دی، نو هيڅ ګناه د هغه لپاره دومره لويه نه ده چې هغه و نه بخښي، او هيڅ عيب د هغه لپاره دومره لوی نه دی چې هغه پټ نکړي، او هيڅ رحمت نشته چې هغه و نه لېرې دوي.

نو ټول داسې ندي چې توان او قوت ولري او په هغه چا رحم وکړي او وې بخښي چې هغه باندې برلاسی وي.

او نه هغه څوک چې بخښنه او رحم کوي قدرت لرونکی دی، نو هغه – سبحانه و تعالی- د بشپړتیا توان سره، بیا هم بخښونکی، او ډیر رحم کوونکی دی.

هر څه لپاره اندازه شته:

او الله –سبحانه و تعالی- وفرمایل:

(وَمَن يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ ۚ إِنَّ اللَّهَ بَالِغُ أَمْرِهِ ۚ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا)

(وَمَن يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ ۚ إِنَّ اللَّهَ بَالِغُ أَمْرِهِ ۚ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا)

(او هغه څوک چې په الله باندې توکل وکړي، نو همدی د ده لپاره بس (او کافی) دی، بېشکه الله خپل کار ته رسېدونکی دی، یقیناً الله د هر شي لپاره یوه اندازه مقرر کړې ده) [الطلاق سورت: ایت 3]، څوک چې له خپل رب څخه ووېرېږي او په هغه توکل وکړي؛ نو د الله مرسته د هغه لپاره ځند نه کوي، او د هغه له مهربانۍ څخه نه مایوسه کیږي، او هغه د رحمت څخه نا امیده کیږي؛ خلاصون به ضرور راځي؛ ځکه چې الله – عزوجل- په هر څه قادر دی.

مګر الله - عزوجل - د هرڅه لپاره اندازه ټاکلې ده؛ هغه لپاره ټاکل شوی وخت دی چې هغه نه تجاوز نکوي، او داسې وخت چې له هغه څخه نه تیریږي، نو هرکله چې ټاکل شوی نیټه راشي؛ نو یو ساعت نه ځنډیږي او نه هم مخکې کیږي.

بنده به د يو کار په نه کيدلو باندې نا اميده ويده شي، او کله چې پاخيږي هغه کار به شوی وي؛

(وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ مُّقْتَدِرًا)

(وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ مُّقْتَدِرًا)

(او الله په هر شي باندې قدرت لرونکی دی). [الكهف سورت: ايت 45].

د ستونزو لپاره ټاکلی وخت وي او بيا له منځه ځي، او د هغه لپاره يو وخت دی او بيا ځي؛ ځکه چې الله – عزوجل- د هر څه لپاره اندازه ټاکلې ده.

ونه تر هغه وخته پورې ميوه نه نيسي تر څو چې خپل وخت يې نه وي راغلی، او لمر تر هغه وخته پورې نه راخيژي چې وخت يې نه وي راغلی، او حامله ښځه تر هغه وخته پورې زيږون نه کوي چې نيټه يې نه وي راغلې.

(قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا)

(قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا)

(يقيناً الله د هر شي لپاره يوه اندازه مقرر کړې ده). [الطلاق سورت: ايت 3].

اې الله! مونږ ته بخښنه وکړه او پر مونږ رحم وکړه؛ تاسو د هر څه کولو توان لرئ.

الحَـفِـيظُ (غوره ساتونکی) ذات -جل جلاله-

په "صحيحينو" کې راغلي: چې عامر بن طفيل او اربد بن قيس رسول الله -صلى الله عليه وسلم- ته ورغلل او د هغه د وژلو هڅه يې وکړه؛ نو هغوی ته يې ښيرا (بد دعا) وکړه.

نو عامر بن طفيل؛ د بنو سلول د يوې ښځې په کور کې و چې په ستوني کې يوه غده پيدا شوه، نو پر خپل آس باندې يې خيز کړ، او غشی يې را واخيست، او خپل آس خوا ته نږدې شو او ويې ويل: د اوښ په څير غده، او د يوې سلولۍ ښځې په کور کې مرګ! نو همدغه يې حال و تر هغه چې له خپل آس څخه په ځمکه مړ پريوت.

او اربد بن قيس؛ هغه له اوښ سره ووتلو ترڅو يې خرڅ کړي، نو الله پر هغه او د هغه په اوښ باندې تندر ولېږه او دواړه يې وسوځول. نو رسول الله -صلى الله عليه وسلم- چا وساته؟! هغه ساتونکی الله دی.

او په خپل کتاب کې فرمايي:

(فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا ۖ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ)

(فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا ۖ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ)

(نو الله ډېر غوره ساتونکی دی او هغه تر ټولو زيات رحم کوونکی دی). [يوسف سورت: ايت 64].

زمونږ رب – سبحانه و تعالى- د اسمانونو او ځمکې او هغه څه چې د هغو په منځ کې دي ساتنه کوي، او د هغو دوام د هغه په قدرت سره ترسره دی، او هغوی نه له منځه ځي او نه لرې کيږي، او هغوی حمل کول هغه نشي عاجزولی؛ ځکه

چې هغه د بشپړ قدرت او ځواک څښتن دی، آیا تا د هغه – سبحانه و تعالی- وینا ندي اوریدلې:

(۞ إِنَّ اللَّهَ يُمْسِكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ أَن تَزُولَا ۚ وَلَئِن زَالَتَا إِنْ أَمْسَكَهُمَا مِنْ أَحَدٍ مِّن بَعْدِهِ)

(۞ إِنَّ اللَّهَ يُمْسِكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ أَن تَزُولَا ۚ وَلَئِن زَالَتَا إِنْ أَمْسَكَهُمَا مِنْ أَحَدٍ مِّن بَعْدِهِ)

(بېشکه چې الله اسمانونه او ځمکه ساتي او (نیسي یې) چې زایل نشي او قسم د ی که دواړه په زوال شي (نو) له هغه (الله) نه غیر به یې هیڅوك ونه ساتلی شي) (ونه نیولی) شي). [فاطر سورت: ایت 41].

او زمونږ رب – سبحانه و تعالی- د خپل مخلوق خیر او شر، پټ او ښکاره، کوچني او ستر کارونه ټول حفظوي، د هغوی خبرې یې شمیرلي دي، او نیتونو باندې پوهه دی؛ نو له هغه څخه هیڅ څیز نه غاښیږي،

(وَعِندَنَا كِتَابٌ حَفِيظٌ)

(وَعِندَنَا كِتَابٌ حَفِيظٌ)

(او زمونږ سره یو ښه یاد ساتونکی کتاب دی). [ق سورت: ایت 4].

او هغه – سبحانه و تعالی- خپل بنده له خطرونو، مصیبتونو، بدو پایلو څخه ساتي، او د هغه لپاره یې له ملایکو څخه ساتونکي نیولي دي او هغوی: یو بل پسې راتلونکي (ملایك) دي، هغه – سبحانه و تعالی- وفرمایل:

(لَهُ مُعَقِّبَاتٌ مِّن بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ)

(لَهُ مُعَقِّبَاتٌ مِّن بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ)

(د دغه (انسان) لپاره د ده له مخې او د ده له شا نه نوبت په نوبت په يو بل پسې راتلونکي (ملايك) دي چې د الله په امر سره د ده ساتنه کوي). [الرعد سورت: ايت 11].

او الله خپل مخلوق په دوه ډوله ساتي:

عمومي، چې هغه: د هغه ساتنه د ټولو مخلوقاتو لپاره ده؛ چې د هغوی لپاره يې د هغوی مصلحتونه اسان کړي دي، هغه – سبحانه و تعالى- فرمايي: (إِنَّ رَبِّي عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ حَفِيظٌ) [هود:57].

(بېشکه زما رب په هر شي باندې ښه نګران او ساتونکی دی).

او ځانګړې ساتنه - او دا په دواړو ډولونو کې غوره ساتنه ده– او هغه: د هغه ساتنه د خپلو دوستانو لپاره د هغوی په دنيوی مصلحتونو، بدنونو، ماشومانو، او مال کې ده، نو د دوی د ساتنې لپاره يې يو بل پسې راتلونکي (ملايك) ګمارلي دي، او د دوی دين يې له شکونو، شهوتونو، او د دوی د دښمنانو له انسي او جني شيطانانو څخه خوندي کړی، او بيا هغوی په ايمان سره وفاتوي، هغه – سبحانه و تعالى- فرمايلي:

(لَهُ مُعَقِّبَاتٌ مِّن بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ)

(لَهُ مُعَقِّبَاتٌ مِّن بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ)

(د دغه (انسان) لپاره د ده له مخي او د ده له شا نه نوبت په نوبت په يو بل پسې راتلونکي (ملايك) دي چې د الله په امر سره د ده ساتنه کوي). [الرعد سورت: ايت 11].

او زمونږ رب چې د خپل ګران کتاب د ساتنې تضمين يې کړی؛ د عصرونو او زمانو په اوږدو کې له تحريف او بدلون څخه:

(إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ)

(إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ)

(بېشکه همدا مونږ پخپله ذکر نازل کړی دی او بېشکه مونږ د ده خامخا ساتونکي يو). [الحجر سورت : ايت 9].

کعبه يې له زوال څخه وژغورله؛ که څه هم دا په يوه نا کرل شوې دره کې د تيرو کور دی؛ تر څو د هغه د ساتنې د عظمت، او د هغه د لوی وړتيا او د هغه د ځواک ګواه پاتې شي.

ستا ملاتړ کوي ..

د قريشو کافران د يو غار په شاوخوا کې راټول شوي چې دوه سړي په کې دي: محمد -صلى الله عليه وسلم - او ابوبکر -صديق رضى الله عنه - چې غواړي دوی ووژني، نو د ابوبکر -رضي الله عنه- په زړه کې ويره خپره شوه، نو د هغه ستر ملګري ورته وکتل او يې ويل:

«مَا ظَنُّكَ بِاثْنَيْنِ اللهُ ثَالِثُهُمَا؟»

«مَا ظَنُّكَ بِاثْنَيْنِ اللهُ ثَالِثُهُمَا؟»

«د هغو دوو کسانو په اړه ستا څه ګمان دی چې د هغوی دریم الله وي»؟ [بخاري او مسلم روایت کړی]

او که چیرته د ساتنې سترګې تا باندې ولږیږي ... نو ته ویده شه او ټولې وېرې امان دي

هغه ساتونکی دی... !

طاغوتیان او ظالمان اولیاوو ته دسیسې جوړوي؛ او الله د خپلو اولیاوو ساتنه کوي، لکه څرنګه چې موسی -علیه السلام- فرمایي:

(رَبَّنَا إِنَّنَا نَخَافُ أَن يَفْرُطَ عَلَيْنَا أَوْ أَن يَطْغَىٰ (45) قَالَ لَا تَخَافَا ۖ إِنَّنِي مَعَكُمَا أَسْمَعُ وَأَرَىٰ (46))

(رَبَّنَا إِنَّنَا نَخَافُ أَن يَفْرُطَ عَلَيْنَا أَوْ أَن يَطْغَىٰ (45)

(اې زمونږه ربه! بېشکه مونږ له دې نه وېرېږو چې دی به زمونږ سره زیاتی وکړي، یا به سرکشي شروع کړي.

قَالَ لَا تَخَافَا ۖ إِنَّنِي مَعَكُمَا أَسْمَعُ وَأَرَىٰ (46))

(وویل: تاسو مه وېرېږئ، بېشکه زه له تاسو سره یم، زه اورم او زه وینم) [طه سورت: ایتونه 45-46]؛ نو الله هغه ته زیری ورکړ، هغه یې وساته، او دښمن باندې یې بریا ورکړه.

نو پر دښمنانو باندې څوک بر لاسی دی؟ هغه الله دی د خپلو اولیاوو ساتونکی؛ حتا که د هغوی شمیر لږ هم وي؛

(وَإِن يَكُن مِّنكُمْ أَلْفٌ يَغْلِبُوا أَلْفَيْنِ بِإِذْنِ اللَّهِ)

(وَإِن يَكُن مِّنكُمْ أَلْفٌ يَغْلِبُوا أَلْفَيْنِ بِإِذْنِ اللَّهِ)

(او كه په تاسو كې زر تنه (صبر كوونكي) وي (،نو) پر دوه زره به غالبه شي، د الله په حكم سره). [الأنفال سورت: ايت 66]،

(وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ)
(وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ)

(او تاسو مه كمزوري كېږئ او مه غمجن كېږئ، پداسې حال كې چې هم تاسو به غالبه يئ، (خو) كه تاسو مومنان يئ). [آل عمران سورت: ايت 139].

رباني انعام:

ساتونكى – عزوجل- د خپلو اولياوو د اولاد ساتنه كوي؛ د هغوى په ژوندانه كې او د هغوى د مړينې نه وروسته؛ نو دا يعقوب -عليه السلام- دى، الله تعالى له ډېرو كلونو وروسته خپل محبوب يوسف -عليه السلام- ته ور وګرځاوه، او ويې فرمايل:

(فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا ۖ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ)
(فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا ۖ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ)

(نو الله ډېر غوره ساتونكى دى او هغه تر ټولو زيات رحم كوونكى دى). [يوسف سورت: ايت 64].

او د موسى او خضر -عليهما السلام- په خبر كې راغلي، كله چې دوى د ديوه كلي خلكو ته ورغلل او د هغه له خلكو څخه يې خواړه وغوښتل؛ هغوى د دوى له ميلمه كولو څخه انكار وكړ، نو دوى په هغه كلي كې يو ديوال وموند، نږدې وه چې ړنګ شي، نو خضر -عليه السلام- هغه ودراوه:

(وَأَمَّا الْجِدَارُ فَكَانَ لِغُلَامَيْنِ يَتِيمَيْنِ فِي الْمَدِينَةِ وَكَانَ تَحْتَهُ كَنزٌ لَّهُمَا وَكَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا فَأَرَادَ رَبُّكَ أَن يَبْلُغَا أَشُدَّهُمَا وَيَسْتَخْرِجَا كَنزَهُمَا رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ ۚ وَمَا فَعَلْتُهُ عَنْ أَمْرِي ۚ ذَٰلِكَ تَأْوِيلُ مَا لَمْ تَسْطِع عَّلَيْهِ صَبْرًا)

(وَأَمَّا الْجِدَارُ فَكَانَ لِغُلَامَيْنِ يَتِيمَيْنِ فِي الْمَدِينَةِ وَكَانَ تَحْتَهُ كَنزٌ لَّهُمَا وَكَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا فَأَرَادَ رَبُّكَ أَن يَبْلُغَا أَشُدَّهُمَا وَيَسْتَخْرِجَا كَنزَهُمَا رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ ۚ وَمَا فَعَلْتُهُ عَنْ أَمْرِي ۚ ذَٰلِكَ تَأْوِيلُ مَا لَمْ تَسْطِع عَّلَيْهِ صَبْرًا)

(او پاتې شو دېوال، نو هغه د دوه يتيمو هلکانو و، چې په ښار کې وو، او له هغه نه لاندې د هغو دواړو لپاره خزانه وه او د دغو دواړو پلار نېک (سړی) و، نو ستا رب اراده وکړه چې دوی دواړه خپلې ځوانۍ (او قوت) ته ورسيږي او (بيا) خپله خزانه راوباسي، ستا د رب د مهربانۍ په وجه او دغه (کار) ما (له خپله ځانه) په خپل حکم نه دی کړی، دغه حقيقت د هغه څه دی چې تا په هغو د صبر کولو طاقت ونشو کولای).
[الكهف سورت: ايت 82].

عادل خليفه عمر بن عبدالعزيز په داسې حال کې وفاتيږي چې اووه زامن او اوه لورګانې يې پرېښودې، او له الله – عزوجل- پرته يې هيڅ شی هغوی ته پرېنښوده، نو الله د هغه د اولادونو ساتنه وکړه، علماوو وويل: د هغه زامن په خلکو کې تر ټولو شتمن وو.

يوه ارزښتناکه سپارښتنه:

رسول الله -صلى الله عليه وسلم- ابن عباس -رضي الله عنهما- ته سپارښتنه کوي:

«يَا غُلَامُ! إِنِّي أُعَلِّمُكَ كَلِمَاتٍ: احْفَظِ اللهَ يَحْفَظْكَ! احْفَظِ اللهَ تَجِدْهُ تُجَاهَكَ!»

«يَا غُلَامُ! إِنِّي أُعَلِّمُكَ كَلِمَاتٍ: احْفَظِ اللهَ يَحْفَظْكَ! احْفَظِ اللهَ تَجِدْهُ تُجَاهَكَ!»

"اې ځوانه! زه تاته يو څو کلمې در زده کوم: د الله حدود او احکام عملي کړه نو الله به ستا ساتنه وکړي! د الله حدود او احکام عملي کړه نو ته به الله ستا په وړاندې وموميې!». [صحيح حديث دی. ترمذي روايت کړی].

او کله چې محب الدين الطبري – او هغه لوی شافعی امام دی- ته وويل شو: «تاسو په داسې حال کې له کبنتی څخه ټوپ واچاوه چې ته د ډير عمر لرونکی يې؟ هغه وويل: - داسې خبره يې وکړه چې په تاريخ کې ثبت شوه-! -: دا د بدن هغه غړي دي چې مور په ماشومتوب کې د هغی محافظت کړی وو؛ نو الله هغه زمور لپاره په بوډاتوب کې ساتلي دي».

(فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا ۖ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ)

(فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا ۖ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ)

(نو الله ډير غوره ساتونکی دی او هغه تر ټولو زيات رحم کوونکی دی). [يوسف سورت: ايت 64].

علماء فرمايي: د الله -تعالی- د اوامرو ساتنه د هغه په اطاعت سره وکړه، او د هغه د نواهيو څخه په ډډه کولو سره، او د هغه د حدودو په نه تيريدو سره؛ نو هغه به ستا ځان، دين، مال، اولاد او په هر هغه څه کې چې الله -تعالی- په دې دنيا کې له خپل فضل څخه درکړي، حفاظت کوي، هغه – صلی الله عليه وسلم- وفرمايل:

«احْفَظِ اللهَ يَحْفَظْكَ! احْفَظِ اللهَ تَجِدْهُ تُجَاهَكَ!»
«احْفَظِ اللهَ يَحْفَظْكَ! احْفَظِ اللهَ تَجِدْهُ تُجَاهَكَ!»
«د الله حدود او احكام عملي كړه نو الله به ستا ساتنه وكړي! د الله حدود او احكام عملي كړه نو ته به الله هر مهال ستا په وړاندې وموميې!». [صحيح حديث دى. ترمذي روايت كړى].

او په آخرت كې؛ الله هغوى ته د سترې بريا زيرى وركړ او ويې فرمايل:

(وَالْحَافِظُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ ۗ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ)
(وَالْحَافِظُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ ۗ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ)

(او د الله د حدودو حفاظت كوونكي دي او ته مومنانو ته زېرى وركړه). [التوبة سورت: ايت 112].

او تر كومه حده چې تاسو د الله د حدودو ساتنه كوئ، په هماغه به ددوستىِ اندازه وي، او پدې كې دا شامل دي:

د توحيد ساتنه، او د دين د شعائر (اعمالو) ساتنه؛ په ځانګړي توګه لمونځ:

(حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَىٰ وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ)
(حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَىٰ وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ)

(د لمونځونو ساتنه كوئ او (خصوصًا) د بېخي منځني لمونځ، او الله ته ودرېږئ اطاعت كوونكي). [البقرة سورت: ايت 238].

غوږونه، سترګې او زړه يې له حرامو څخه وساتل:

(إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا)
(إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا)

(بېشکه غوږونه او سترګې او زړه، په دغو کې د هر یو باره کې به تپوس کیږي). [الإسراء سورت: ایت 36]،

(فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ)
(فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ)

(نو نېکې ښځې اطاعت کوونکې دي او د الله په ساتنې سره پسې شا (د ځان او مال) حفاظت کوونکې دي). [النساء سورت: ایت 34].

او د فرج (د شهوت ځایونه) ساتل:

(وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ)
(وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ)

(او هغه چې هغوی د خپلو فرجونو (د شهوت ځایونو) ساتونکي دي). [المؤمنون سورت: ایت 5].

او د قسمونو ساتل:

(وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ)
(وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ)

(او تاسو د خپلو قسمونو حفاظت کوئ). [المائدة سورت: ایت 89].

په صحیح روایت کې راغلي چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- به دا دعا کوله:

«اللَّهُمَّ! احْفَظْنِي مِنْ بَيْنِ يَدَيَّ وَمِنْ خَلْفِي، وَعَنْ يَمِينِي وَعَنْ شِمَالِي، وَمِنْ فَوْقِي، وَأَعُوذُ بِعَظَمَتِكَ مِنْ أَنْ أُغْتَالَ مِنْ تَحْتِي»
«اللَّهُمَّ! احْفَظْنِي مِنْ بَيْنِ يَدَيَّ وَمِنْ خَلْفِي، وَعَنْ يَمِينِي وَعَنْ شِمَالِي، وَمِنْ فَوْقِي، وَأَعُوذُ بِعَظَمَتِكَ مِنْ أَنْ أُغْتَالَ مِنْ تَحْتِي»
«اې الله! له وړاندې او وروسته، له ښي او چپ خوا، او د پورته لخوا زما ساتنه وکړه، او ستا لويې ته پناه غواړم چې له لاندې خوا څخه ترور نشم». [صحيح حديث دى. ترمذي روايت کړى]، او کله يې چې غوښتل ويده شي، نو هغه – صلى الله عليه وسلم- له الله څخه د ساتنې غوښتنه کوله.

زيرى..

کله چې يو نيک بنده يو څه الله ته وسپاري، هغه به يې ساتنه وکړي؛ څرنګه چې روايت دى چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- ابو هريره -رضي الله عنه- ته وفرمايل:

«أَسْتَوْدِعُكَ اللهَ الَّذِي لَا تَضِيعُ وَدَائِعُهُ»
«أَسْتَوْدِعُكَ اللهَ الَّذِي لَا تَضِيعُ وَدَائِعُهُ»

"زه تا الله ته سپارم، هغه چې امانتونه يې هيڅکله نه ضايع کيږي". [صحيح حديث دى. ابن ماجه روايت کړى].

په بل حديث کې راغلي: رسول الله -صلى الله عليه وسلم- فرمايلي:

«إِنَّ اللهَ إِذَا اسْتُودِعَ شَيْئًا حَفِظَهُ»
«إِنَّ اللهَ إِذَا اسْتُودِعَ شَيْئًا حَفِظَهُ»

" کله چې يو څه الله ته وسپارل شي، د هغه ساتنه کوي". صحيح حديث دى. بيهقي په سنن الکبرى کې روايت کړى دى.

څومره غوره ده چې خپلو اولادونو ته دې د پناه غوښتنه وکړي لکه څرنګه چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- کول؛ حسن او حسين -رضي الله عنهما- ته به يې د پناه غوښتنه کوله - او کله چې دې هغوی الله ته وسپارل پدې معنا چې ساتونکي ذات –سبحانه و تعالى- ته دې سپارلي دي؛

(فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا ۖ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ)

(فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا ۖ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ)

(نو الله ډېر غوره ساتونکی دی او هغه تر ټولو زيات رحم کوونکی دی). [يوسف سورت: ايت 64].

اې الله! مونږ خپل ځان، خپل مور او پلار، خپل اولاد او هر هغه نعمت چې تا مونږ ته راکړی دی تا ته سپارو.

48

الغَـنِـيُّ(بې نيازه) ذات -جل جلاله-

په صحيح بخاري کې راغلي دي چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:

«بَيْنَا أَيُّوبُ يَغْتَسِلُ عُرْيَانًا، فَخَرَّ عَلَيْهِ جَرَادٌ مِنْ ذَهَبٍ؛ فَجَعَلَ أَيُّوبُ يَحْتَثِي فِي ثَوْبِهِ.

«بَيْنَا أَيُّوبُ يَغْتَسِلُ عُرْيَانًا، فَخَرَّ عَلَيْهِ جَرَادٌ مِنْ ذَهَبٍ؛ فَجَعَلَ أَيُّوبُ يَحْتَثِي فِي ثَوْبِهِ.

"پداسې حال کې چې ايوب بربنډ غسل کاوه، د سرو زرو ملخان ورباندې راولوېدل؛ نو ايوب شروع شو چې په خپلو جامو کې يې راټولول.

او د هغه رب ورته غږ وکړ: اې ايوبه! ايا ته ما نه وې مالداره کړی د دې څه نه چې ته يې وېنې؟ ويې ويل: ولې نه ستا په عزت مې دې قسم وي! مګر ستاسو له برکت څخه زه بې نيازه پاتې کېدلی نشم».

شايد يو انسان ته مال ورکړل شي، املاک ورکړل شي، اولادونه ورکړل شي، د منزلت خاوند شي، يا لوی مقام تر لاسه کړي، او لوړه درجه ترلاسه کړي، پراخه رهبري يا ځواکمنه رهبري ترلاسه کړي.. کيدای شي نوکران د هغه شا او خوا را تاو وي، سرتيرو احاطه کړی وي، او لښکر د هغه ساتنه وکړي ، خلک هغه ته تابع وي، سرونه ورته ښکته وي، او خلک يې تابع وي ...

ددې هر څه باوجود -دا ټول- هر يو الله –جل و علا- ته محتاجه دي:

(۞ يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ ۖ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ)

(۞ يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ ۖ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ)

(اې خلقو! هم تاسو الله ته محتاجان يئ، او الله، هم دی ښه بې پروا، ښه ستايل شوی دی). [فاطر سورت: ايت 15].

او زمورِ رب – عزوجل- بې حاجته دی؛ هغه ذات چې له هغه پرته څوک بې نيازه نشي پاتې کيدلی، او ټول هغه لره بې وزله او اړمن دي.

زمونږ رب په خپل ذات، صفات او واک کې بې حاجته دی، په خپله بډاینه کې بشپړ دی، نو هیڅا ته اړتیا نلري.

او زمونږ د رب له کمالاتو څخه: دا چې د اطاعت کوونکي اطاعت ورته ګټه نه رسوي او نه د نافرمانو نافرماني هغه ته زیان رسوي؛ که ټوله نړۍ هم کافران شي! هغه - عزوجل - وفرمایل:

(وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ)

(وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ)

(او څوك چې كافر شو، نو بېشكه الله له مخلوقاتو نه بېخي بې پروا دی). [آل عمران سورت: ایت 97].

او د هغه د بډایتوب له کمال څخه: دا دي چې هغه د خپلو بندګانو خیر غواړي، او له هغوی څخه شر لرې کوي؛ دا کار نکوي مګر د مهربانۍ او احسان له مخې.

(وَرَبُّكَ الْغَنِيُّ ذُو الرَّحْمَةِ)

(وَرَبُّكَ الْغَنِيُّ ذُو الرَّحْمَةِ)

(او هم ستا رب بښه بې پروا، (او) رحمت والا دی). [الأنعام سورت: ایت 133].

او د هغه د بډاینې له کمال څخه: دا دي چې هغه له نیمګړتیاوو او عیبونو څخه پاک دی، او هر هغه څه چې د هغه د بډاینې سره په ټکر کې وي، نو نه یې ځان لپاره ښځه او نه یې زوی نیولی، نه یې په بادشاهۍ کې شریک لري، او نه یې د ذلت له مخې ځان لپاره دوست نیولی، او د هغه سره هیڅوک سیال ندی، زمونږ رب – عزوجل- فرمایي:

(وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُن لَّهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُن لَّهُ وَلِيٌّ مِّنَ الذُّلِّ ۖ وَكَبِّرْهُ تَكْبِيرًا)

(وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُن لَّهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُن لَّهُ وَلِيٌّ مِّنَ الذُّلِّ ۖ وَكَبِّرْهُ تَكْبِيرًا)

(او ته ووايه: ټوله ثنا هغه الله لره خاص ده چې نه يې ځوك اولاد نيولى دى او نه د هغه لپاره په بادشاهى كې ځوك شريك شته او نه د هغه لپاره د عاجزى په وجه ځوك دوست شته او ته د هغه لويي بيانوه، لويي كاملە). [الإسراء سورت: ايت 111].

او د هغه د بډايتوب او سخاوت له كمال څخه: دا دي چې هغه خپلو بندګانو ته د هغه د رابللو امر كوي او د دوى دعاګانو ته د قبولتيا ژمنه كوي:

(وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ)

(وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ)

(او ستاسو رب فرمايي: تاسو ما وبلئ چې زه ستاسو دعا قبوله كړم). [غافر سورت: ايت 60]، او په صحيح روايت كې راغلي دى چې هغه - عليه الصلاة والسلام - وفرمايل:

«لَيْسَ شَيْءٌ أَكْرَمَ عَلَى اللهِ -عز وجل- مِنَ الدُّعَاء»

«لَيْسَ شَيْءٌ أَكْرَمَ عَلَى اللهِ -عز وجل- مِنَ الدُّعَاء»

"د الله – عزوجل- په نيز له دعا څخه بل څه د قدر وړ نشته". [حسن حديث دى. ترمذي روايت كړى].

ټوله نړۍ؛ پيريان او انسانان، بډايه او فقيران، زاړه او ځوانان، د دوی حاکم او ټيټ خلک، ځواکمن او کمزوري: دوی ټول الله لره اړمن دي، او په هر ساعت کې هغه ته اړتيا لري.

او د الله له سخاوت څخه: دا چې هغه خپل نوم (الغني) يې له خپل (الرحمة) صفت سره يو ځای کړی دی، د هغه – سبحانه و تعالى- پدې قول کې:

(وَرَبُّكَ الْغَنِيُّ ذُو الرَّحْمَةِ)

(وَرَبُّكَ الْغَنِيُّ ذُو الرَّحْمَةِ)

(او هم ستا رب بښه بې پروا، (او) رحمت والا دی). [الأنعام سورت: ايت 133]؛ دا د دې لپاره چې بندګانو ته ووايي چې: هغه د دوی له عبادت څخه مستغني دی، او د دې سره سره په هر څه کې پر دوی رحم کوي. حتى په عبادتونو او مکلفيتونو کې، او د هغه له رحمت څخه: دا چې هغه لږ قبلوي او په ډيرو يې شميري.

د هغه له سخاوت څخه دا هم دي چې خپل نوم (الغني) يې له خپل نوم (الحميد) سره يوځای کړی، الله – سبحانه و تعالى- فرمايي:

(وَقَالَ مُوسَىٰ إِن تَكْفُرُوا أَنتُمْ وَمَن فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا فَإِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ حَمِيدٌ)

(وَقَالَ مُوسَىٰ إِن تَكْفُرُوا أَنتُمْ وَمَن فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا فَإِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ حَمِيدٌ)

(او موسٰی وویل: که کافران شئ تاسو او هغه څوك چې په ځمکه کې دي، ټول، نو بېشکه الله خامخا ډېر بې پروا، ډېر ستایل شوی دی). [إبراهيم سورت: ایت 8]، پدې معنا چې: ډېر د ستاینې وړ دی؛ د خپلو سترو نعمتونو په لرلو سره.

نو ټول ورته اړتیا لري؛ په هر کوچني او لوی، او په هر ساعت او هره ثانیه کې.

او دا تر ټولو کامل مخلوق په بندګۍ کې خپل رب ته دعا کوي، او هغه ته د خپلې بې وزلۍ او اړتیا څرګندونه کوي، او د سترګو د رپیدو په اندازه هم له هغه څخه بې نیازه نشي پاتې کیدلی، نو د هغه - علیه الصلاة والسلام- له دعاوو څخه دي:

«أَصْلِحْ لِي شَأْنِي كُلَّهُ، وَلَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ»

«أَصْلِحْ لِي شَأْنِي كُلَّهُ، وَلَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ»

"زما ټول کارونه زما لپاره سم کړه، او ما د سترګو د رپیدو په اندازه هم ځان ته مه پریږده". [صحيح حديث دی. نسائی روایت کړی].

ته په هر ساعت کې بې نیازه ذات ته اړتیا لري، څومره چې خپله فقر هغه ته وښیي، نو په هماغه پیمانه به بدله درکړي.

او په یاد ولره: چې الله غني دی، او د هغه بډاینه ذاتی ده، حتا که د اسمانونو او ځمکې خلک وغواړي او هر یو ته د هغه غوښتنه ورکړی شي، نو د هغه په بادشاهۍ کې به هیڅ کموالی رانشي. په «صحيح مسلم» کې راغلي دي:

«لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ قَامُوا فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ، فَسَأَلُونِي؛ فَأَعْطَيْتُ كُلَّ إِنْسَانٍ مَسْأَلَتَهُ، مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِمَّا عِنْدِي إِلَّا كَمَا يَنْقُصُ المِخْيَطُ إِذَا أُدْخِلَ البَحْرَ».

«لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ قَامُوا فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ، فَسَأَلُونِي؛ فَأَعْطَيْتُ كُلَّ إِنْسَانٍ مَسْأَلَتَهُ، مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِمَّا عِنْدِي إِلَّا كَمَا يَنْقُصُ المِخْيَطُ إِذَا أُدْخِلَ البَحْرَ».

"كه ستاسو لومړي او وروستي، انسانان او پيريان، پر يوې غونډۍ پورته شي، او زما څخه وغواړي؛ نو زه هر انسان ته د هغه غوښتنه ورکړم، دا د هغه څه څخه نه کميږي چې زه يې لرم، مګر په دومره اندازه لکه د سمندر څخه چې څه کم شي کله چې ستنه ورننويستل شي".

د بې نيازۍ چاپې:

زه څنګه بې نيازۍ ته ورسيږم؟

ځواب: لکه څنګه چې په قدسي حديث کې راغلي:

«ابْنَ آدَمَ! تَفَرَّغْ لِعِبَادَتِي أَمْلَأْ قَلْبَكَ غِنًى، وَامْلَأْ يَدَيْكَ رِزْقًا.

«ابْنَ آدَمَ! تَفَرَّغْ لِعِبَادَتِي أَمْلَأْ قَلْبَكَ غِنًى، وَامْلَأْ يَدَيْكَ رِزْقًا.

"اې د آدم اولاده! خپل ځان زما عبادت ته وقف کړه، زه به ستا زړه په مالدارۍ او ستا لاسونه په رزق سره ډک کړم.

ابْنَ آدَمَ! لَا تَبَاعَدْ عَنِّي فَأَمْلَأْ قَلْبَكَ فَقْرًا، وَأَمْلَأْ يَدَيْكَ شُغْلًا»

اې د آدم اولاده! زما څخه مه لرې کيږه، بيا به زه ستا زړه له بې وزلۍ، او ستا لاسونه به له کار څخه ډک کړم». [صحيح حديث دی. حاکم په مستدرک کې روايت کړی دی].

نو کله چې زړه په الله - عزوجل - بې حاجته شي، او هغه باندې قناعت وکړي، او په هغه څه خوشحاله شي چې الله ورته

ورکړی وي؛ هغه به د خپل خالق په واسطه له ټول مخلوق څخه بې نیازه شي، د خپل رزق په واسطه تر ټولو به باعزت مخلوق وي، او د خپل مالک په واسطه به تر ټولو پیاوړی ضعیف وي، نو دا بې نیازي پرته له مال، او ځواک پرته له واک، او عزت پرته له قبیلې څخه دی، نو څومره ستره بې حاجتي ده؛ او څومره د ارزښت وړ ده!

په صحیح حدیث کې رسول الله – صلى الله عليه وسلم- فرمایلي:

«قَدْ أَفْلَحَ مَنْ أَسْلَمَ، وَرُزِقَ كَفَافًا، وَقَنَّعَهُ اللهُ بِمَا آتَاهُ»

«قَدْ أَفْلَحَ مَنْ أَسْلَمَ، وَرُزِقَ كَفَافًا، وَقَنَّعَهُ اللهُ بِمَا آتَاهُ»

"چا چې اسلام قبول کړ، کامیاب شو، هغه ته کفایت ورکړل شو، او الله په هغه څه راضي کړ چې هغه ورته ورکړي". [مسلم روایت کړی].

که انسان د ټولې دنیا مالک هم شي هغه به مور نشي؛ تر څو چې په زړه کې مالداري نه وي، او لکه څرنګه چې په "صحیح ابن حبان" کې راغلي: رسول الله - علیه الصلاة والسلام- وفرمایل:

«يَا أَبَا ذَرٍّ! أَتَرَى كَثْرَةَ المَالِ هِيَ الغِنَى؟ إِنَّمَا الغِنَى غِنَى القَلْبِ وَالفَقْرُ فَقْرُ القَلْبِ»

«يَا أَبَا ذَرٍّ! أَتَرَى كَثْرَةَ المَالِ هِيَ الغِنَى؟ إِنَّمَا الغِنَى غِنَى القَلْبِ وَالفَقْرُ فَقْرُ القَلْبِ»

«اې ابوذره! ایا ته فکر کوې چې د مال ډیر والی مالدراي ده؟ بلکې مالداري د زړه مالدراي ده او فقر د زړه فقر دی». [صحیح حدیث دی]

څوک چې د زړه بډاينه ولري؛ هغه ته به هيڅ ضرر نه رسيږي چې په دنيا کې ورسره مخامخ کيږي، او د چا چې په زړه کې فقر وي؛ نو د نړۍ ډير شيان يې هم نشي بډايه کولی، په صحيح حديث کې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- فرمايلي دي:

«وَارْضَ بِمَا قَسَمَ اللهُ لَكَ تَكُنْ أَغْنَى النَّاسِ»

«وَارْضَ بِمَا قَسَمَ اللهُ لَكَ تَكُنْ أَغْنَى النَّاسِ»

"په هغه څه راضي شه چې الله درته تقسيم کړی وي، نو ته به تر ټولو بډايه اوسې". [حسن حديث دی. ترمذي روايت کړی].

او په بل حديث کې راغلي:

«وَمَنْ يَسْتَعْفِفْ يُعِفَّهُ اللهُ، وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللهُ»

«وَمَنْ يَسْتَعْفِفْ يُعِفَّهُ اللهُ، وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللهُ»

«او څوک چې له سوال کولو څخه ځان وساتي الله تعالى به يې د خلکو د سوال کولو نه وساتي، او څوک چې له خلکو څخه ځان بې نيازه وګڼي، الله به يې بډايه کړي». [بخاري او مسلم روايت کړي].

نفس د غريب کيدلو څخه ويره لري

فقر تر هغې مالدارۍ غوره دی چې انسان سرکښه کوي

او د نفس بې حاجتي کافي ده او که

انکار وکړي، نو ټول هغه څه چې په ځمکه کې دي د هغې لپاره به بسنه ونکړي

نو په اسلام کې شتمن هغه څوک دی: څوک چې په زړه کې له خلکو څخه شتمن وي، او الله –سبحانه و تعالى- ته فقیر وي، هغه –صلى الله عليه وسلم- فرمايلي:

«شَرَفُ المُؤْمِنِ صَلَاتُهُ بِاللَّيْلِ، وَعِزُّهُ: اسْتِغْنَاؤُهُ عَمَّا فِي أَيْدِي النَّاسِ»

«شَرَفُ المُؤْمِنِ صَلَاتُهُ بِاللَّيْلِ، وَعِزُّهُ: اسْتِغْنَاؤُهُ عَمَّا فِي أَيْدِي النَّاسِ»

"د شپې لمونځ مؤمن لپاره شرف دی، او د هغه عزت: شتمن اوسیدل له هغه څه څخه چې د خلکو په لاس کې دي". [حسن حديث دی. حاكم روايت كړی].

او کله چې اعرابي ته وویل شو: یوه ډوډۍ په یو دینار شوه!

هغه ځواب ورکړ: په الله قسم! زه یې په کیسه کې نه یم؛ حتا که د غنمو یوه دانه په دینار هم شي! زه د الله عبادت کوم لکه څرنګه چې هغه ماته امر کړی دی او هغه ماته روزي راکوي لکه څرنګه چې هغه ما سره ژمنه کړې ده!

نسفي -رحمه الله- فرمايي: واسطي ويلي دي: «هغه څوک چې الله باندې ځان بې نیازه کړي هیڅکله به بل چاته محتاج نشي، او څوک چې د الله په واسطه عزتمن او غالب شي هغه به هیڅکله نه ذلیل کیږي؛ او حسین ویلي: په هره پیمانه چې بنده الله ته ځان محتاج کړي، په هماغه پیمانه به په الله باندې غني او بې نیازه وي».

یو حکیم ویلي: "یو سړی به ماسره جفا وکړي، نو کله چې له هغه څخه په الله باندې خپله شتمنتیا په یاد راولم، زما په ځیګر کې یخ والی پیدا کیږي".

ابن سعدي -رحمه الله- فرمايي: " شتمني د زړه شتمني ده، څومره خلک دي چې شتمن وي خو زړه به يې فقير او پښيمانه به وي؟"

زه د خپل ځواک، ټول عمر او قوت څخه بې زاره يم

او زه خپل مالک ته په خورا فقر کې يم

د انسان شتمني پر رحمان ذات باندې له شتمنۍ څخه زياته شتمني ده

په دې سره د هيبت او عزت جامې اغوستل کيږي

اې الله! مخکې له دې چې مونږ يې له تا څخه وغواړو تا مونږ ته هر څه راکړي؛ نو که مونږ يې له تا څخه وغواړو څنګه به وي؟!

اې الله! مونږ خپل ځانته په اړمنډلو سره شتمن کړه، او مونږ مه بې وسي کوه چې ستا څخه بې نيازه شو؛ يقينا چې ته بې نياز يې، له تا پرته بل الله نشته.

اې الله! ستا له حرامو څخه مونږ په حلالو شتمن کړه، او ستا په فضل مو له تا پرته له نورو مستغني کړه.

50 - 49

الحَكَمُ الحَكِيمُ (د مخلوقاتو مطلق حاکم، د لوی حکمت خاوند) ذات -جل جلاله-

جاء في «سنن النسائي» عن هانئ: أنه لما وفد إلى رسول الله -صلى الله عليه وسلم- سمعه (أي: الوفد)، وهم يكنون هانئًا: أبا الحكم؛ فدعاه الرسول -صلى الله عليه وسلم- فقال: «إِنَّ اللهَ هُوَ الحَكَمُ، وَإِلَيْهِ الحُكْمُ، فَلِمَ تُكْنَّى أَبَا الحَكَمِ؟»، فقال: إن قومي

إذا اختلفوا في شيء أتوني، فحكمت بينهم؛ فرضي كلا الفريقين؛ فقال رسول الله -صلى الله عليه وسلم- : «مَا أَحْسَنَ مِنْ هَذَا! فَمَا لَكَ مِنَ الوَلَدِ؟» قال: لي شريح، ومسلم، وعبد الله، قال: «فَمَنْ أَكْبَرُ هُمْ؟»، قلت: شريح، قال: «فَأَنْتَ أَبُو شُرَيْحٍ»
په سنن نسائي کي د هاني څخه روايت دی چې کله رسول الله -صلى الله عليه وسلم- ته يو پلاوی راغی نو له هغه (پلاوي) څخه يې واوريدل، چې هغوی به هاني په: ابا الحکم کنيي سره ياداوه؛ نو رسول الله -صلى الله عليه وسلم- راوغوښت او ويې فرمايل: «إِنَّ اللهَ هُوَ الحَكَمُ، وَإِلَيْهِ الحُكْمُ، فَلِمَ تُكْنَّى أَبَا الحَكَمِ؟»، فقال: إن قومي إذا اختلفوا في شيء أتوني، فحكمت بينهم؛ فرضي كلا الفريقين؛ فقال رسول الله -صلى الله عليه وسلم- : «مَا أَحْسَنَ مِنْ هَذَا! فَمَا لَكَ مِنَ الوَلَدِ؟» قال: لي شريح، ومسلم، وعبد الله، قال: «فَمَنْ أَكْبَرُ هُمْ؟»، قلت: شريح، قال: «فَأَنْتَ أَبُو شُرَيْحٍ» الله الحكم دی، او ټول حکم هغه لره دی، نو تا ولې خپل ځان باندې ابا الحکم نوم ايښی دی؟ هغه وويل: هر کله چې زما قوم کې اختلاف پيدا شي نو هغوی ما ته راځي، زه د هغوی په منځ کې فيصله کوم؛ نو دواړه خواويې راضي کيږي؛ نو رسول الله – صلى الله عليه وسلم- وفرمايل: " دا څومره ښه خبره ده! آيا ته زوی لرې؟" ويې ويل: زه شريح، مسلم او عبدالله لرم، ويې ويل: په دوی کې تر ټولو لوی څوک دی؟ ما ويل: شريح، هغه وفرمايل: ته ابو شريح يې". [صحيح حديث دی]

زمونږ د رب – عزوجل- له نومونو څخه: الحكم او الحكيم (د مخلوقاتو مطلق حاكم، د لوی حكمت خاوند) دی، الله – سبحانه و تعالی- فرمايي:

(لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ)

(لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ)

(نشته دی هيڅ لايق د عبادت مګر هم دی، چې ډېر غالبه، ښه حكمت والا دی). [آل عمران سورت: ايت 6]، او هغه -سبحانه وتعالی- وفرمايل- :

(أَلَا لَهُ الْحُكْمُ وَهُوَ أَسْرَعُ الْحَاسِبِينَ)

(أَلَا لَهُ الْحُكْمُ وَهُوَ أَسْرَعُ الْحَاسِبِينَ)

(د حكم (او فيصلې كولو) ټول اختيار خاص د هغه دی، او هغه تر ټولو ژر حساب كوونكی دی) [الأنعام سورت: ايت 62].

«الحكيم دوه معناوې لري:

لومړی: هغه څوک چې ټول شيان يې محكم او مكمل كړي وي، او الله –تبارک و تعالی– حكيم دی؛ ځكه چې هغه په خپلو خبرو او كارونو كې تر ټولو ماهر او محكم دی؛ د هغه خبرې او عمل ټول سم دي، اوچت كمال ته رسېدلي دي.

او په هغه كې مهارت شتون لري چې د حكمت هدف دی: دا دی چې هر څيز يې په خپل ځای كې ايښی دی؛ او خپل مخلوق يې په غوره توګه اداره كړی، او خپل مخلوق يې په غوره توګه جوړ كړی، نو د هغه په اداره كولو او ارزونو كې هيڅ عيب نه راځي، او د هغه په كار كې هيڅ ډول كموالی او

نیمګړتیا نه پیدا کیږي، او د هغه په کار کې هیڅ ډول تیروتنه او خطا شتون نلري، او الله – تبارک و تعالی- ربښتیا ویلي دي:

(صُنْعَ اللَّهِ الَّذِي أَتْقَنَ كُلَّ شَيْءٍ)

(صُنْعَ اللَّهِ الَّذِي أَتْقَنَ كُلَّ شَيْءٍ)

[(وګورئ) کاریګري د الله هغه چې هر شی یې محکم کړی دی]. [النمل سورت : ایت 88].

او لکه څنګه چې هغه خپل مخلوق مضبوط کړی د خپل کتاب –چې هغه قران کریم- دی ایتونه یې هم مضبوطې کړې دي؛ هغه –جل جلاله– فرمایلي دي:

(فَيَنسَخُ اللَّهُ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ ثُمَّ يُحْكِمُ اللَّهُ آيَاتِهِ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ)

(فَيَنسَخُ اللَّهُ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ ثُمَّ يُحْكِمُ اللَّهُ آيَاتِهِ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ)

(نو الله هغه لرې کوي چې شیطان یې غورځوي، بیا الله خپل ایتونه مضبوطوي، او الله ښه عالم، ښه حکمت والا دی). [الحج سورت: ایت 52]، او خپل کتاب یې په حکمت لرونکي کتاب باندې وصف کړی:

(تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ)

(تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ)

(دغه د حکمت لرونکي کتاب ایتونه دي). [لقمان سورت: ایت 2].

د الحکیم دویمه معنا: دا ده چې هغه –تبارک و تعالی- د خپلو بندګانو په منځ کې قضاوت کوونکی او حاکم دی، نو الله

-عزوجل- د خپلو بندګانو په منځ کې قاضي او حاکم دی، یعنې: هغه د خپلو بندګانو تر منځ قضاوت کوي، او د خپل قانون او شریعت له مخې د هغوی تر منځ فیصله کوي.

او ځان یې په پریکړې کولو سره ځانګړی کړی؛ نو د هیڅا لپاره جواز نلري چې د هغه څه څخه سرغړونه وکړي، چې هغه د ځان لپاره ځانګړی کړی، ځکه چې الله - عزوجل - فرمایلي دي:

(إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ ۖ يَقُصُّ الْحَقَّ ۖ وَهُوَ خَيْرُ الْفَاصِلِينَ)

(إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ ۖ يَقُصُّ الْحَقَّ ۖ وَهُوَ خَيْرُ الْفَاصِلِينَ)

(حکم (د فیصلې اختیار) یوازې له الله سره دی، هغه حق بیانوي او هغه ډېر غوره فیصله کوونکی دی). [الأنعام سورت: ایت 57]، او الله -عز وجل- فرمایي:

(أَلَا لَهُ الْحُكْمُ وَهُوَ أَسْرَعُ الْحَاسِبِينَ)

(أَلَا لَهُ الْحُكْمُ وَهُوَ أَسْرَعُ الْحَاسِبِينَ)

(د حکم (او فیصلې کولو) ټول اختیار خاص د هغه دی، او هغه تر ټولو ژر حساب کوونکی دی). [الأنعام سورت: ایت 62]".

او الله د قاضي او حاکم په توګه غوره کول د هغه د کتاب او د هغه د رسول -صلى الله عليه وسلم- د سنتو په تحکیم سره کیږي هر کله چې اختلاف پیدا شي؛ الله فرمایي:

(وَمَا اخْتَلَفْتُمْ فِيهِ مِن شَيْءٍ فَحُكْمُهُ إِلَى اللَّهِ)

(وَمَا اخْتَلَفْتُمْ فِيهِ مِن شَيْءٍ فَحُكْمُهُ إِلَى اللَّهِ)

(او هر هغه شی چې تاسو په هغه کې اختلاف وکړئ، نو د هغه حکم (فیصله) الله ته ده). [الشورى سورت: ایت 10].

هغه یوازې الله –عزوجل- دی چې د خپلو بندګانو په منځ کې د قضاوت وړ دی؛ ځکه چې هغه د دوی رب، خالق او معبود دی.

(أَفَغَيْرَ اللَّهِ أَبْتَغِي حَكَمًا وَهُوَ الَّذِي أَنزَلَ إِلَيْكُمُ الْكِتَابَ مُفَصَّلًا)

(أَفَغَيْرَ اللَّهِ أَبْتَغِي حَكَمًا وَهُوَ الَّذِي أَنزَلَ إِلَيْكُمُ الْكِتَابَ مُفَصَّلًا)

(ایا نو زه له الله نه سِوا بل کوم حَکم (عادل قاضي) ولټوم، حال دا چې همغه دی چې تاسو ته يې کتاب نازل کړی دی، چې ښه تفصیل يې شوی دی). [الأنعام سورت: ایت 114].

او زمونږ رب تر ټولو ډېر ښه حکم او فیصله کونکی دی، ځکه هغه –تبارک و تعالی- په هر څه پوهېږي، او د هرې مسئلې لپاره مناسب حکم ورکوي؛ الله – عزوجل- فرمايي:

(وَاتَّبِعْ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَاصْبِرْ حَتَّىٰ يَحْكُمَ اللَّهُ ۚ وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ)

(وَاتَّبِعْ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَاصْبِرْ حَتَّىٰ يَحْكُمَ اللَّهُ ۚ وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ)

(او ته متابعت کوه د هغه څه چې تا ته وحي کيږي او صبر کوه تر هغه پورې چې الله فیصله وکړي او هغه تر ټولو غوره فیصله کوونکی دی). [یونس سورت: ایت 109].

مؤمن تر هغه وخته مؤمن نه دی چې تر څو د الله -تعالی- شریعت ته غاړه کې نه ږدي، او په هغه کې چې هر څه راغلي وي ورته تسلیم نشي، الله – تبارک و تعالی- وفرمایل:

(فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا)

(فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا)

(پس داسې نه ده، ستا پر رب مې دې قسم وي! دوی مومنان کېدی نشي تر هغه پورې چې دوی په خپل مینځ کې په پېښو جګړو کې تا فیصله کوونکی ومني، بیا په خپلو نفسونو کې ستا د کړې فیصلې په باره کې هېڅ تنګي ونه مومي او په ښو منلو سره یې ومني). [النساء سورت: ایت 65].

او هغه امت چې د اسلام دعوه کوي هغوی لره بریا نشته ترڅو چې د الله شریعت خپل قانون جوړ کړي.

د حکمت والا ذات جایزه ..

او چا ته چې حکمت ورکړل شو، نو ډېر خیر ورکړل شوی دی، او الله له خپلو بندګانو څخه چا ته چې وغواړي حکمت ورکوي.

(وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ)

(وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ)

(او یقیناً مونږ لقمان ته حکمت ورکړی و). [لقمان سورت: ایت 12]، او ټولو پیغمبرانو ته حکمت ورکړل شوی وو او هغه کې پر یو بل باندې برتری ورکړی شوی وه.

په صحیحینو کې راغلي: رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمایل:

«كَانَتِ امْرَأَتَانِ مَعَهُمَا ابْنَاهُمَا، جَاءَ الذِّئْبُ فَذَهَبَ بِابْنِ إِحْدَاهُمَا، فَقَالَتْ لِصَاحِبَتِهَا: إِنَّمَا ذَهَبَ بِابْنِكِ، وَقَالَتِ الأُخْرَى: إِنَّمَا ذَهَبَ بِابْنِكِ.

«كَانَتِ امْرَأَتَانِ مَعَهُمَا ابْنَاهُمَا، جَاءَ الذِّئْبُ فَذَهَبَ بِابْنِ إِحْدَاهُمَا، فَقَالَتْ لِصَاحِبَتِهَا: إِنَّمَا ذَهَبَ بِابْنِكِ، وَقَالَتِ الأُخْرَى: إِنَّمَا ذَهَبَ بِابْنِكِ.

"دوه ښځې وې چې هرې یوې سره د هغې زوی هم و، لیوه راغی او د یوې زوی یې له ځان سره یوړ، نو یوې یې بلې ته وییل: لیوه ستا زوی یې له ځانه سره یوړ، هغې بلې وویل ستا زوی یې یوړ.

فَتَحَاكَمَتَا إِلَى دَاوُدَ -عليه السلام- ؛ فَقَضَى بِهِ لِلْكُبْرَى، فَخَرَجَتَا عَلَى سُلَيْمَانَ ابْنِ دَاوُدَ -عليهما السلام- فَأَخْبَرَتَاهُ؛ فَقَالَ: ائْتُونِي بِالسِّكِّينِ أَشُقُّهُ بَيْنَهُمَا.

نو هغوی دواړو د فیصلې لپاره داود -علیه السلام- ته ورغللې؛ نو هغه پرې د مشرې لپاره فیصله وکړه، نو هغوی دواړه سلیمان بن داود -علیهما السلام- ته لاړلې او کیسه یې بیانه کړه؛ هغه وویل: ماته یو چاقو راوړئ چې ستاسو تر منځ یې دوه ټوټې کړم.

فَقَالَتِ الصُّغْرَى: لاَ تَفْعَلْ -يَرْحَمُكَ اللهُ!- هُوَ ابْنُهَا؛ فَقَضَى بِهِ لِلصُّغْرَى».

نو کشرې وویل: داسې مه کوه -الله دې په تا رحم وکړي- هغه د هغې زوی دی؛ نو هغه کشرې ښځې لپاره فیصله وکړه».

او په یاد ولره: چې الله لوی حکمت لري؛ هغه پرته له حکمت څخه نه ورکوي، او پرته له حکمت څخه نه منع کوي، او هغه څه چې الله یې ستا لپاره غوره کوي ستا له غوره کولو څخه ښه دی،

(وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا)

(وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا)

او هغه پر مومنانو ډېر مهربان دی. [الأحزاب سورت: ایت 43].

سفیان الثوري وویل: «د هغه منع کول ورکړه ده؛ او دا ځکه چې هغه د بخل او کموالي له مخې نه منع کوي؛ بلکې د بنده خیر ته په کتلو سره د خپل اختیار او ښه نظر له مخې یې له هغه څخه منع کوي». تاسو ممکن ته هغه څه وغواړي چې پایله یې د ستایلو نه وي، او ممکن هغه کې ستا مرګ وي!

ابن مسعود -رضي الله عنه- فرمایي: «بنده به د تجارت او رهبرۍ د تر لاسه کولو په لټه کې شي ترڅو چې هغه لاس ته راوړي، نو الله به ورته وګوري؛ او ملایکو ته به ووایي: دغه کار له هغه څخه لرې کړئ، ځکه چې که دغه کار ورته اسانه کړم، نو هغه به اور ته داخل کړم؛ نو الله به هغه کار له هغه څخه لرې کړي، او هغه به په وړاند وینو پیل وکړي او وایي به چې: فلانی له ما څخه مخکې شو، فلاني له ما څخه یې واخیست، هغه نه ورکول نه وو مګر د الله- عزوجل- فضل او احسان وو».

له ځينو سلفو څخه روايت دي چې يو سړي د الله څخه د جهاد غوښتنه کوله، په خوب کې يې يو اواز واورېد: "که ته جهاد وکړې، ته به ونيول شي، او که ته ونيول شې، ته به نصراني شې!".

(وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ)

(وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ)

(او الله ښه پوهيږي او تاسو نه پوهيږئ). [البقرة سورت: ايت 216] .

هغه برکت والا دی، ځکه چې هغه الله جل جلاله دی ... هغه سخي، کريم او بښپر دی مثال يې نشي ورکول کېدلی

او هغه د خپل قضاوت په واسطه څه چې وغواړي پريکړه کوي ... زغمونکی ذات دی، او د هيڅ شي د تيريدلو څخه ويره نلري چې عجله وکړي

ځان وساته!

بيا هم ځان وساته د دې نه چې په الله باندې بد ګومانې وکړې کله چې حکمت له تا څخه پټ وي، او خپل ځان ته جهل منسوب کړه! ځکه چې عقلونه د هغه د حکمت په مطالعه کې نيمګړي دي، ملاېکې -الله ته د دوی نږدېوالي او د هغه د عظمت او ځواک په پوهيدو سره هم- ځمکې ته د ادم په راښکته کېدلو کې د هغه حکمت باندې پوهې نه شوې؛ نو هغوی وويل:

(أَتَجْعَلُ فِيهَا مَن يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ ۖ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ)

(أَتَجْعَلُ فِيهَا مَن يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ ۖ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ)

(ایا ته په هغې کې داسې څوك پیدا کوې چې په هغې کې به ورانی کوي او وینې به تُویَوي؟ حال دا چې مونږ ستا له ستایلو سره تسبیح وایو او ستا پاکوالی بیانوو، (الله) وویل: یقیناً زه پوهیږم پر هغه څه چې تاسو پرې نه پوهیږئ). [البقرة سورت: ایت 30].

له الله سره خاموش اوسه کله چې د هغه تقدیر او عمل راشي؛ تر څو تا ته خپلې ډیرې مهربانۍ ښکاره کړي.

عمر -رضي الله عنه- وفرمایل: "که مونږ ته له غیب څخه پرده پورته شي، نو هیڅوا به له مونږ څخه د ځان لپاره کوم شی نه وي غوره کړی مګر هغه چې الله تعالی ورته غوره کړی دی".

د حدیبیې په سوله کې عمر -رضي الله عنه- رسول الله -صلى الله عليه وسلم- ته راغی؛ ویې ویل: ای د الله رسوله ! ألسنا على حق وهم على باطل؟! آیا مونږ پر حق او هغوی پر باطل ندي؟!

قال: «بَلَى».

هغه وویل: ولې نه.

قال: أليس قتلانا في الجنة وقتلاهم في النار؟!

ویې ویل: آیا زمونږ مړي په جنت کې او د هغوی مړي په دوزخ کې ندي؟!

قال: «بَلَى».

هغه وويل: ولې نه.

قال: ففيم نعطي الدنية في ديننا ونرجع ولما يحكم الله بيننا وبينهم؟!

ويې ويل: نو ولې مونږ په خپل دين کې کموالى راولو او بېرته وګرځو، او لا تراوسه الله زمونږ او د دوى ترمنځ فيصله نه ده کړې؟!

فقال:

نو هغه وويل:

«يَا ابْنَ الخَطَّابِ! إِنِّي رَسُولُ اللهِ، وَلَنْ يُضَيِّعَنِي اللهُ أَبَدًا»؛ فأنزل الله سورة (الفتح)، فعلم الناس أن الصلح: فتح.

«يَا ابْنَ الخَطَّابِ! إِنِّي رَسُولُ اللهِ، وَلَنْ يُضَيِّعَنِي اللهُ أَبَدًا»؛ فأنزل الله سورة (الفتح)، فعلم الناس أن الصلح: فتح.

"اې د خطاب زويه! زه د الله رسول يم او الله به هيڅکله ما ضايع نه کړي. بيا الله د الفتح سورت نازل کړ، بيا خلک پوه شول چې سوله: فتحه او بريا ده. [بخاري او مسلم روايت کړى].

قلمونه پورته شوي دي، او صحيفې وچې شوي دي، او پريکړه شوې ده، او اندازې ليکل شوي دي؛

(قُل لَّن يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا ۚ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ)

(قُل لَّن يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا ۚ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ)

(ته (دوی ته) ووایه: مونږ ته به له سره مصیبت راونه راسپړي مګر هغه چې الله زمونږ لپاره لیکلی دی، همغه زمونږ کارساز دی او پس لازم ده چې مومنان خاص په الله باندې توکل وکړي). [التوبة سورت: ایت 51].

او الله له ټولو رحم کوونکو څخه ډیر رحم کوونکی دی، او هغه تر ټولو ښه قضاوت کوونکی دی؛ د چټکې آرامۍ او خلاصون زیري په تمه اوسه؛ له اوښکو وروسته موسکا ده، له وېرې وروسته آرامي ده، او له وېرې وروسته سکون دی، خو ته یوازې له الله څخه ووېرېره.

آلوسي ویلي: "څوک چې له الله –سبحانه و تعالی- څخه ووېرېږي، د هغه له زړه څخه به د حکمت چینې وبهېږي، او د هغه د تقوا له مخې به هغه ته دقیق رازونه راڅرګند شي".

(وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ)

(وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ)

(او له الله نه ووېرېږئ، د دې لپاره چې تاسو کامیاب شئ). [آل عمران سورت:130 و200 ایتونه].

اې د حکمت څښتنه! مونږ ته د خپل حکمت دروازې خلاصې کړه، او په هغه څه مو راضي کړه چې تا مونږ ته ویشلي دي؛ ته په هر څه پوه او د حکمت څښتن یې.

51

اللَّـطِـيفُ (په بارکيو پوه) ذات -جل جلاله-

مونږ د الله –جل و علا- د : (اللطيف -جلا جلاله-) له نوم سره تم کيږو؛ د هغه له رښاګانو څخه برخمن کيږو او د هغه له سيوري څخه برخمن کيږو:

هغه –سبحانه و تعالى- فرمايي:

(إِنَّ رَبِّي لَطِيفٌ لِّمَا يَشَاءُ ۚ إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ)

(إِنَّ رَبِّي لَطِيفٌ لِّمَا يَشَاءُ ۚ إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ)

(بېشکه زما رب باريك تدبير والا دى، د هغه (شي) لپاره چې اراده يې وکړي، بېشکه هغه، هم هغه، ښه عالم، ښه حکمت والا دى). [يوسف سورت: ايت 100].

او الله -سبحانه وتعالى- فرمايي- :

(لَّا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ ۖ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ)

(لَّا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ ۖ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ)

(سترګې د هغه ادراك نشي کولى او هغه د سترګو ادراك کوي او هغه ډېر باريکبين، ښه خبردار دى). [الأنعام سورت: ايت 103].

او لطف په لغت کې: نيکى، ښه راغلاست، عزت، مهربانۍ او دقيقو کارونو باندې پوهې ته وايي.

هر کله چې عمل کې مهرباني او لطف کې ادراک يوځاى شي، د اللَّـطِـيف (په بارکيو پوه) معنا بشپړيږي.

زمونږ رب – جل و علا– په بارکيو پوه دی؛ هغه څوک چې له هغه څخه بل هيڅ څوک لطيف او په باريکيو پوه ندی؛ خپلو بندګانو باندې مهربان دی؛ پر ګناه باندې سمدستي عذاب نه ورکوي، هغه څخه څيز پټ نه پاتې کيږي؛ که هر څومره دقيق، باريک، او کوچنی وي.

او زمونږ رب –سبحانه و تعالی- هغه ذات چې پر خپلو بندګانو مهربان او هغوی باندې احسان کوونکی دی له هغه ځايه پر دوی مهربان دی چې دوی نه پوهيږي.

(اللَّهُ لَطِيفٌ بِعِبَادِهِ يَرْزُقُ مَن يَشَاءُ)

(اللَّهُ لَطِيفٌ بِعِبَادِهِ يَرْزُقُ مَن يَشَاءُ)

(الله په خپلو بنده ګانو ډېر مهربان دی، هغه روزي ورکوي چا ته چې وغواړي). [الشورى سورت: ايت 19]، او هغه؛ هغه ذات دی چې دوی ته يې له هغه ځايه څخه روزي چمتو کړي چې د هغوی تمه نه کيدله.

او زمونږ رب – سبحانه وتعالی- هغه ذات دی، چې نه په حواسو سره راګيرږي، او نه په سترګو ليدل کيږي:

(لَّا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ ۖ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ)

(لَّا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ ۖ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ)

(سترګې د هغه ادراک نشي کولی او هغه د سترګو ادراک کوي او هغه ډېر باريکبين، ښه خبردار دی). [الأنعام سورت: ايت 103].

الله هغوی ته له بسنې څخه ډیر ورکړ، او د هغوی د ځواک څخه یې په لږ څیز مکلف کړل، او د هغوی لپاره یې په لنډ وخت کې خوښیو ته د رسیدلو اسانتیاوې برابرې کړلې:

(إِنَّ رَبِّي لَطِيفٌ لِّمَا يَشَاءُ)

(إِنَّ رَبِّي لَطِيفٌ لِّمَا يَشَاءُ)

(بېشکه زما رب باریك تدبیر والا دی، د هغه (شي) لپاره چې اراده یې وکړي). [یوسف سورت: ایت 100].

او هغه پر خپل بنده مهربانه دی ... او د هغه په وصف کې نرمي په دوه ډوله ده ... په خپلې پوهې سره د څیزونو رازونه درک کوي ... او مهربانۍ د نیکیو په ځایونو کې

ترڅو تا ته خپل عزت او مهربانۍ ښکاره کړي ... او بنده له دې عالي شان کار څخه غافل دی

هغه په بارکیو پوه دی:

ستا مهربان او په بارکیو پوه رب – تبارک و تعالی-؛ تا ته خپل احسان په نرمۍ مهربانۍ سره دررسوي، او هغه ستا په حالت ستا څخه ښه پوه دی، او ستا څخه تا باندې ډیر مهربان دی.

نو کله چې په باریکیو پوه ذات –جل و علا- وغواړي چې پر تا رحم وکړي؛ نو ستا نفس لره د ایمان رڼا درلیږی؛ نو ستا سینه به د هغې په رڼا سره ځلیږي، د بد کاریو او فتنو څخه به نفرت کوي، د نافرمانیو څخه به ډډه کوي،

(وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ)

(وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ)

(او هغه ډېر باریکبین، ښه خبردار دی). [الأنعام سورت: ایت 103].

نو کله چې په باریکیو پوه ذات – جل و علا- وغواړي چې تا سره مرسته وکړي داسي څیز باندې به امر وکړي چې معمولا دغه کار له اسبابو څخه نه وي؛ نو دا به ستا د بریا تر ټولو ستر لامل وګرځي؛ واقعا چې هغه:

(اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ)

(اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ)

(ډېر باریکبین، ښه خبردار دی). [الأنعام سورت: ایت 103].

کله چې په باریکیو پوه ذات –جل و علا- غواړي چې تا ته شفا درکړي؛ ستا د شفا لپاره به یو عجیب سبب درولیږي، او شاید ترټولو ضعیف سبب وي؛ (اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ) (او هغه ډېر باریکبین، ښه خبردار دی). [الأنعام سورت: ایت 103].

هرکله چې په باریکیو پوه ذات – تبارک و تعالی - غواړي چې تاسو ته روزي درکړي؛ کارونه به اسانه کړي چې ممکن ستا څخه پټ وي، مګر الله هغې باندې پوه دی، ممکن یو فقیر انسان تا ته واستوي او ته هغه لپاره یو څه ورکړې، او هغه ستا لپاره دعا وکړي؛ نو د هغه دعا لپاره د اسمان دروازې پرانستل شي، او تا ته روزي در واستول شي، او هغه څه ترسره کیږي چې د هغه اراده وي، او ته د هغه درک نشي کولی؛ چې هغه : (اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ) (او هغه ډېر باریکبین، ښه خبردار دی). [الأنعام سورت: ایت 103].

ایا د هغه د ملاقات شوق نه درځي؟!

که بنده پوه شي چې په باریکیو پوهه ذات د هغه لپاره څه تدبیر نیسي؛ د هغه ملاقات لپاره به یې زړه اوبه شي.

په ځومره ناروغیو به اخته کیدلې نو هغه یې له تا څخه لرې کړي...!

ځومره مصیبتونه به ستا خوا ته راغلي وي او هغه به یې ستا څخه ګرځولي وي ...!

ځومره پورونه به یې پرې کړي وي...!

او ځومره غمونه به یې خلاص کړي وي...!

ستا د ځواک یا قوت په واسطه نه، مګر د هغه په مهربانۍ او سخاوت سره!

که خلک د پادشاهانو دروازې ټکوي؛ ته د لوی پادشاه دروازه وټکوه.

او که هغوی د امیر دروازې ته ودریږي؛ نو ته د مهربان الله دروازې ته ودریږه.

او که ناروغي تا ته ورسیږي، او پور تا باندې بار شي، او غایب پسې غمجن شې، او ماشوم باندې وویریږي، او بې وزلي مو ستړي کړي؛ نو په یاد ولره چې هغه : (اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ) (ډېر باریکبین، ښه خبردار دی). [الأنعام سورت: ایت 103].

ځکه هغه هغه ځوک دی چې د خلاصون کیلیاني ورسره دي، او خزانې یې ډکې دي، او شپه او ورځ د الله په لاس کې دي.

(وَإِن مِّن شَيْءٍ إِلَّا عِندَنَا خَزَائِنُهُ)

(وَإِن مِّن شَيْءٍ إِلَّا عِندَنَا خَزَائِنُهُ)

(او نشته هېڅ ځيز مګر زمونږ سره د هغه خزانې دي). [الحجر سورت: ايت 21].

خوښي له هغه سره ده، امنيت له هغه سره دی، راحت له هغه سره دی، قناعت له هغه سره دی، شفا له هغه سره ده، او د هغه په لاس کې د هر څه پادچاهي ده، او هغه پر هر څه واک لري.

نو ته د هيڅ څه اندېښنه مه کوه کچيرې ته له الله –تبارک و تعالی- سره اوسې؛ که څه هم د دنيا کړاونه تا باندې زيات شي، نو پوهه شه چې دغه کړاونه به تا لوړ مقام ته ورسوي؛ لکه څرنګه يې چې يوسف -عليه السلام - ورساوه.

ستا له ژوند څخه که څومره شيان پناه (ورک) شي او ته به فکر کوې چې هغه به ستا د خوښۍ لامل و، ډاډ ه اوسه چې الله هغه شيان له تا څخه لرې کړي دي مخکې لدې چې ستا د بدبختۍ لامل شي.

د خوښۍ چابې:

او که غواړې چې د مهربان الله – عزوجل- په ملتيا کې اوسې؛ نو د هغه په شريعت خوشحاله اوسه، د هغه په نعمت شکر وباسه، د هغه په پادشاهۍ کې فکر وکړه، د هغه په ياد کې خوشحاله اوسه، د هغه له ويناوو څخه خوند واخله، هغه د رب په توګه، او د هغه کتاب د لارښود په توګه، او د هغه پيغمبر د رسول په توګه ومنه.

د الله – تبارک و تعالی- ملتیا له سبب پرته نه راځي، او لاس ته نه راځي پرته له ستړیا څخه، نو په هغه وخت کې به ستا په زړه کې اُنس او صمیمیت پیدا شي، او ستا اندیښنې به له منځه لاړې شي، د ژوند ستړیاوې او د دنیا مصیبتونه به هیرې کړې.

په باریکیو پوه ذات لپاره تواضع وکړه!

زموږ رب (په باریکیو پوه) مهرباني خوښوي، او له تاسره مینه کوي کچیرته له مخلوق سره په مهربانۍ او رحم چلند وکړې.

له هغه صلی الله علیه وسلم څخه روایت دی چې فرمایي:

«أَلاَ أُخْبِرُكُمْ بِمَنْ يَحْرُمُ عَلَى النَّار -أَوْ بِمَنْ تَحْرُمُ عَلَيْهِ النَّارُ-: عَلَى كُلِّ قَرِيبٍ هَيِّنٍ سَهْلٍ»

«أَلاَ أُخْبِرُكُمْ بِمَنْ يَحْرُمُ عَلَى النَّار -أَوْ بِمَنْ تَحْرُمُ عَلَيْهِ النَّارُ-: عَلَى كُلِّ قَرِيبٍ هَيِّنٍ سَهْلٍ»

"ایا زه تاسو خبر نکړم چې څوک په اور باندې حرام دی– او یا اور د چا لپاره حرام دی: پر هر نږدې، نرم، او اساني کوونکي باندې". [صحیح حدیث دی. ترمذي روایت کړی].

هرکله مو چې د الله مهربانۍ ته اړتیا پیدا شوه ترڅو تاسو له هغه څه څخه روغ کړي چې تاسو ته یې زیان رسیدلی؛ نو الله ته خپل ضعف او کمزوري څرګنده کړه، او پر مسلمانانو مهربانه اوسه؛ په ځانګړې توګه ضعیفانو باندې.

اې زما الله، ته د احسان وړ يې ... او ستا لپاره سخاوت او لويه مهرباني ده ... اې زما الله، زما په زړه کې غمونه دي ... او زما حال باندې دوست نه خوشحالېږي

اې زما الله، زما لپاره بخښنه وکړه ځکه چې زه ... پر دروازو باندې متواضع او ذليل ولاړ يم

اې الله! پر مونږ رحم وکړه، مونږ لره ستا خوا ته نږدې والی په برخه کړه، ستا په اطاعت کولو باندې زمونږ سره مرسته وکړه، او مونږ ته ښه پايله راکړه.

52

الخَبِـــيرُ (خبرداره) ذات -جل جلاله-

نسائي په صحيح سند سره روايت کړی دی چې يو اعرابي رسول الله -صلى الله عليه وسلم- ته راغی؛ نو هغه پرې ايمان راوړ او د هغه متعابعت يې وکړ، بيا يې وويل: زه له تا سره هجرت کوم، نو رسول الله -صلى الله عليه و سلم- خپلو ځينو اصحابو ته د هغه په هکله سپارښتنه وکړه.

کله چې د خيبر غزا پای ته ورسيدله رسول الله -صلى الله عليه وسلم- اسيران ونيول، نو هغه يې تقسيم کړل او هغه ته يې هم تقسيم ورکړ، او هغه شا ساتله، نو هر کله چې اعرابي راغی نو هغوی اسير ورته وړاندې کړ، هغه وويل: دا څه شی دی؟ هغوی وويل: دا هغه برخه ده چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- تا ته وېشلې ده. نو هغه يې له ځانه سره واخيست او رسول الله -صلى الله عليه وسلم- ته يې راوړ؛ او ويې ويل: دا څه دي؟ هغه وويل: دا ستا برخه ده چې ما ستا لپاره تقسيم

کړی دی، هغه وویل: ما ددې لپاره ستا متابعت نه وو کړی، مګر ما ددې لپاره ستا متابعت کړی وو چې دلته ولګیږم -او خپلې ستونې ته یې اشاره وکړه- او مړ شم، او جنت ته ننوځم.

نو رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمایل: «إِنْ تَصْدُقِ اللهَ يَصْدُقْكَ»، فلبثوا قليلًا، ثم نهضوا في قتال العدو، فأتي به النبي -صلى الله عليه وسلم- يحمل قد أصابه سهم حيث أشار.

پدې معنا چې که ته له الله سره ریښتینی اوسې هغه به ستا خبره ریښتیا کړي، لږه موده وروسته د دښمن سره جګړې لپاره پاڅیدل، نو کس رسول الله –صلى الله عليه وسلم- ته راوړل شو او په هماغه ځای کې چې اشاره کړې وه یو غشی لګیدلی و.

نو رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمایل: «أَهُوَ هُوَ؟»، قالوا: نعم، قال: «صَدَقَ اللهَ فَصَدَقَهُ»، ثم كفنه النبي -صلى الله عليه وسلم- في جبة النبي -صلى الله عليه وسلم- ، ثم قدمه فصلى عليه، فكان فيما ظهر من صلاته:

پدې معنا چې «ایا دا هماغه دی؟» هغوی وویل: «هو»، هغه وویل: «الله ته یې ربښتیا وویلې، نو هغه هم د هغه ربښتینولي قبوله کړه» بیا رسول الله -صلى الله عليه وسلم- په خپل چپن کې کفن ورکړ، او بیا یې هغه مخکې کیښود او د جنازې لمونځ یې ادا کړ، د هغه له دعاوو څخه دا څرګنده شوه:

«اللَّهُمَّ هَذَا عَبْدُكَ خَرَجَ مُهَاجِرًا فِي سَبِيلِكَ فَقُتِلَ شَهِيدًا؛ أَنَا شَهِيدٌ عَلَى ذَلِكَ».

«اللَّهُمَّ هَذَا عَبْدُكَ خَرَجَ مُهَاجِرًا فِي سَبِيلِكَ فَقُتِلَ شَهِيدًا؛ أَنَا شَهِيدٌ عَلَى ذَلِكَ».

"اې الله دغه بنده ستا په لاره کې مهاجر وتلی وو او شهید مړ شو؛ او زه هغه باندې ګواه یم".

د غږو عملونه د زړونو د عملونو تابع وي؛ د قیامت په ورځ ژغورنه د زړه د سلامتیا پر بنسټ وي؛

(يَوْمَ لَا يَنفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ (88) إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ (89))

(يَوْمَ لَا يَنفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ (88)

(په هغې ورځ چې نه به مال نفع رسوي او نه زامن.

إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ (89))

مګر هغه چا ته چې الله ته په ډېر سلامت زړه راغلی وي).

[الشعراء سورت: ایتونه 88-89].

له پوهه او باخبر الله څخه پرته زړونو باندې څوک خبر ندي! الله – تبارک و تعالى- د خپل ځان په اړه فرمايي:

(وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ)

(وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ)

(او الله پر هغو عملونو چې تاسو يې کوئ؛ ښه خبردار دی). [البقرة سورت: ایت 234].

زمونږ رب د خپلو بندګانو په رازونو، او هغه څه چې د هغوی په زړونو کې پټ وي، له هغه څخه باطني خبرې پټې ندي، او د هغه په پادشاهۍ او کاینناتو کې هیڅ شی نه پیښیږي، او د ذرې په اندازه څیز هم حرکت نه کوي او نه مستقر کیږي، او هیڅ نفس ته پریشاني او ډاډ نه پیښیږي مګر دا چې د هغو په اړه هغه لره معلومات شته.

هغه په ظاهري، باطني، پټ او ښکاره، مکلفيتونو، ناممکنو، ممکنو، پورته او ښکته نړۍ، په تيرو، حاضرو او راتلونکو کارونو باندې پوه دی؛ او له هغه څخه هيڅ څيز پټ نه دی.

هغه د څيزونو د پايلو او د هغو د مصير په اړه خبر ورکوي او دا چې څه به پيښيږي،

(الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ ۚ الرَّحْمَٰنُ فَاسْأَلْ بِهِ خَبِيرًا)

(الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ ۚ الرَّحْمَٰنُ فَاسْأَلْ بِهِ خَبِيرًا)

هغه چې آسمانونه، ځمکه او د هغو تر منځ هر څه يې په شپږو ورځو کې پيدا کړل بيا پر عرش پورته شو، هغه ډېر مهربان دی، نو له کوم ښه باخبر څخه يې پوښتنه وکړه. [الفرقان سورت: ايت 59].

الله د څيزونو په ښکاره وو باندې پوه دی، او د څيزونو په باطن باندې باخبر دی.

په حقايقو او معناوو باندې باخبر دی ... پوهه دی، او دليل ويلو او موافقت کولو ته اړتيا نلري

احاطه کوونکی دی او هيڅ څيز له هغه څخه نه خطا کيږي ... او هغه څه چې پټ دي له هغه څخه پټ نه دي

د احسان مقام:

څوک چې پوه شي چې الله د هغه په باطن باندې پوه دی، او هغه يې وينې؛ هغه له الله څخه حيا کوي چې هغه په داسې کار

وويني چې د هغه نه خوښيږي، بيا خپل عمل سم او په اخلاص سره عبادت وکړي؛ تر څو چې هغه د احسان مقام ته ورسيږي؛ کوم چې په صحيح حديث کې راغلي دي:

«أَنْ تَعْبُدَ اللهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ»

«أَنْ تَعْبُدَ اللهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ»

«دا چې د الله داسې عبادت وکړې چې ګواکې ته هغه وينې، نو که ته هغه نشې ليدلی هغه به تا هرومرو وينې». [بخاري اومسلم روايت کړی].

ابو حاتم وويل: "په دنيا کې د انسان د طاعتونو قطب: د پټو کارونو اصلاح، او د ضمير د خرابولو پريښودل دي".

راز په زړه کې دی!

تاسو به يو ښه کار وګورئ چې دوه سړي يې کوي؛ له يوه څخه قبليږي او له بل څخه نه قبليږي! يو کس لمونځ کوي او قبليږي، او بل کس چې د ده تر څنګ لمونځ کوي، نو هغه به له خپل لمونځ څخه ګټه نه پورته کوي پرته له هغه څه چې هغه له خپل لمونځ څخه پوهيدلی وي، هغه –صلى الله عليه وسم- وفرمايل:

«إِنَّ الرَّجُلَ لِيُصَلِّي الصَّلَاةَ، وَلَعَلَّهُ لَا يَكُونُ لَهُ مِنهَا إِلَّا عُشْرُهَا، أَوْ تُسْعُهَا، أَوْ ثُمُنُهَا، أَوْ سُبُعُهَا، أَوْ سُدْسُهَا»؛ حتى أتى على العدد.

«إِنَّ الرَّجُلَ لِيُصَلِّي الصَّلَاةَ، وَلَعَلَّهُ لَا يَكُونُ لَهُ مِنهَا إِلَّا عُشْرُهَا، أَوْ تُسْعُهَا، أَوْ ثُمُنُهَا، أَوْ سُبُعُهَا، أَوْ سُدْسُهَا»؛ حتى أتى على العدد.

"په حقيقت کې يو سړی لمونځ کوي، او ممکن هغه ته د دې لمونځ لسمه، يا نهمه، يا اتمه، يا اوومه، او يا شپږمه برخه ثواب ورسيږي" تر هغه چې شميرې ته راغی. [صحيح حديث دی. ابن حبان روايت کړی].

او دا يو کس صدقه او خيرات ورکوي؛ او هغه الله قبلوي او د هغه لپاره به يې وده کوي -لکه څنګه چې مونږ خپل آس ته وده ورکوو- او بل کس به هم صدقه او خيرات ورکوي؛ نو الله به هغه بيرته وګرځوي او قبوله به يې نکړي، او حتی د هغه په وجه به عذاب ورکړي!

(إِن تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَ ۖ وَإِن تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَاءَ فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ ۚ وَيُكَفِّرُ عَنكُم مِّن سَيِّئَاتِكُمْ ۗ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ)

(إِن تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَ ۖ وَإِن تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَاءَ فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ ۚ وَيُكَفِّرُ عَنكُم مِّن سَيِّئَاتِكُمْ ۗ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ)

(که تاسو خيراتونه په ښکاره وکړئ، نو دا يو ښه کار دی او که تاسو دا په پټه وکړئ او فقيرانو ته يې ورکړئ، نو دا ستاسو لپاره ډېر غوره دی او هغه (الله) به له تاسو نه ستاسو ځينې ګناهونه لرې کړي، او الله پر هغو (کارونو) چې تاسو يې کوئ ؛ ښه خبردار دی). [البقرة سورت: ايت 271].

هغه څوک چې د خلکو په مخ کې سترګې ښکته کوي او ځان ښودنه کوي ! بيا چې کله

يوازې شي نو حرامو ته ګوري او حرام څيزونه ترسره کوي؛ ايا له هغه، د هغه له زړه او له با خبر او ليدونکي ذات پرته بل څوک پرې خبر لري؟

(يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ)

(يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ)

[هغه د سترګو په خيانت پوهيږي او په هغو خبرو چې سينې يې پټوي (او رازونه وي)]. [غافر سورت: ايت 19].

د اطاعت او نافرمانۍ تر منځ د ژوند کولو يو خطر دا دی چې ته نه پوهيږې چې پايله (خاتمه) به په کوم وخت کې وي.

خلوت يا لوړوي يا ښکته کوي، نو څوک چې په يوازيتوب کې د الله تعظيم وکړي، خلک به د هغه په ښکاره کې تعظيم وکړي.

امام مالک -رحمه الله- فرمايي: "که څوک خوښوي چې زړه کې يې پراخي راشي، او د مرګ د سخت ځنکدن او د قيامت د ورځې له وحشتونو څخه وژغورل شي؛ نو د هغه د پټې عمل بايد له ښکاره څخه ډير وي".

ابن رجب -رحمه الله- فرمايي: "ښه پايله نشي رامنځته کيدلی پرته له هغه چا څخه چې باطني ژوند يې ښه وي، ځکه چې د مرګ شيبه جعلي نه شي کيدلی، او يوازې هغه څه به را ښکاره شي چې زړه کې وي".

او الله – سبحانه و تعالى- د خپل ځان په اړه فرمايي چې هغه له هر څه څخه باخبر دی، بلکه هغه –عزوجل- خپل نوم

(الخبير) سره شل ځلي ترلی دی، چې هغه د انسان د هر فعل، عمل، او کړنې باندې پوه دی؛ ترڅو هغه تقوا ته وهڅوي؛

(اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ ۖ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ)

(اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ ۖ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ)

(عدل کوئ، دا تقوا ته ډېر نژدې دی او له الله نه ووېرېږئ، بېشکه الله ښه خبر دی پر هغو کارونو چې تاسو یې کوئ). [المائدة سورت: ایت 8].

او هغه یې و هڅاوه ترڅو خپل باطني، او ظاهري کړنو ته وګوري، نو پدې نوم (الخبير) سره که د چا ایمان زیات شو؛ نو هغه پوهیږي چې د هغه په نړۍ کې څه تیریږي، او د هغه نړۍ: د هغه زړه، بدن، او هغه رازونه چې زړه هغه باندې یادیږي؛ له دوکې، خیانت او د شر پټولو څخه.

او الله- عزوجل - شکلونو ته نه ګوري، مګر زړونو او عملونو ته ګوري.

(۞ أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِي الْقُبُورِ (9)

(۞ أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِي الْقُبُورِ (9)

(ایا نو دی نه پوهیږي کله چې هغه (مړي) راوښکل شي چې په قبرونو کې دي؟ وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ (10)

او هغه څه راښکاره کړی شي چې په سینو کې دي. إِنَّ رَبَّهُم بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبِيرٌ (11))

ببشکه د دوی رب په دغې ورځ کې په دوی باندې یقیناً ښه خبردار دی). [العاديات سورت : ایتونه 9-11].

ملتیا:

او کله چې مؤمن بنده خپله برخه د الله له نوم (الخبير- جل وعلا -) څخه واخلي؛ نو هغه به د الله ملتیا او نږدیوالی له ځانه سره ولري، او کله چې د هغه نږدیوالی له ځانه سره ولري، نو هغه لوړوي او پاکوي يي، او نورو ته د نږدې کیدلو څخه يي مشغولوي، او په تلپاتي احتیاط او پرله پسې وېره کې يي ساتي، او الله ورته په دنیا کې کفایت ورکوي، او دنیا ورته مجبور کیږي چې ورشي، او هغه به له خپلې کورنۍ سره یو ځای کړي، او په هر هغه څه کې به برکت واچوي چې هغه ورته روزي ورکړي ده، او هغه لره خفګان، اندیښنه او شیطان لاره نشي موندلی؛ ځکه چې الله – تبارک و تعالى- وفرمایل:

(وَمَن يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَل لَّهُ مَخْرَجًا)

(وَمَن يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَل لَّهُ مَخْرَجًا)

(او هغه څوك چې له الله نه ووېرېږي، (نو) هغه به د ده لپاره د وتلو څه ځای پیدا کړي) [الطلاق سورت: ایت 2].

اې هغه ذاته چې هر څه چې په ضمیر کې دي هغه ویني او اوري ... ته چمتو کوونکی يي د هر هغه څیز چې تمه يي کیږي ... اې هغه ذاته چې د ټولو سختیو لپاره یوازې له هغه څخه د امید تمه کیږي ... اې هغه ذاته چې د شکایت او ویرې په وخت کې هغه ته رجوع کیږي ... ما ته ستا لپاره زما له فقر

نه پرته بله وسیله نشته ... نو تا ته په عاجزیۍ سره خپله بې وزلي له منځه وړم.

ستا د دروازې د ټکولو پرته بله چاره نه لرم ... نو که زه ببرته وګرځول شوم، نو زه به بیا کومه دروازه وټکوم ... لرې خبره ده چې ستا د جلال او مقام څخه ګنهکار نا امیده شي ... نو ستا فضل او احسان ډیر دی او ستا ورکړه پراخه ده.

ای الله! پر مونږ لطف وکړه، ای باخبر ذاته .. ای په رازونو او وجدانونو باندې پوه ذاته!

53

الحَلِيمُ (ډیر تحمل والا) ذات -جل جلاله-

العز بن عبدالسلام -رحمه الله- فرمایي: «د الله – عزوجل- پیژندنه او د هغه د بښلو نومونو او لوړو صفاتو پیژندل له غوره اعمالو څخه دي د عزت، ثمره لرونکو او اغیزمنو کارونو له پلوه».

مونږ د الله – عزوجل- له نومونو څخه یو نوم سره تم کیږو: او هغه الحلیم - جل و علا- دی.

الله -سبحانه وتعالى- وفرمایل- : (وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَلِيمٌ (او الله ډیر بې پروا، ډیر تحمل والا دی) [البقرة:263]، و (إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا) (بېشکه هغه له ازله ډیر تحمل والا، ډیر بخښونکی دی) [الإسراء:44].

زمونږ رب – عزوجل – بخښونکی او صبر کوونکی دی، هغه څوک چې غوسه یې نه پاروي، د جاهل ناپوهي او د ګناهکارانو ګناه د هغه شان بښکته نه راولي، د خپلو بندګانو په

شرک، کفر او د هغوی ډیرو ګناهونو باندې د عذاب ورکولو بیړه نلري.

له هغه څخه څوک ډیر تحمل والا دی؟! مخلوق د هغه نافرماني کوي، او هغه د دوی څارنه کوي، دوی په خپلو بسترونو کې داسې ساتي لکه څنګه چې دوی د هغه هیڅ نافرماني نه وي کړې، او د دوی د ساتنې مسولیت اخلي ګواکې هغوی هیڅ ګناه نه وي کړې، هغه په ګناهکار مهرباني کوي، او مجرم باندې خپل فضل او احسان جاري ساتي.

هغه (حلیم) ډېر تحمل والا ذات دی!

یو اړمن او بې وسه کس د هغه پر وړاندې ودریږي پداسې حال کې چې هغه نافرمان او ګناهکار وي؛ نو الله د هغه بلنه قبلوي، او له هغه څخه یې وغواړي نو ورته یې ورکوي،

(فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلْكِ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ)

(فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلْكِ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ)

(نو کله چې دوی په کشتۍ کې سپاره شي (، نو) دوی الله بولي، په داسې حال کې چې خاص هغه لره دین خالص کوونکي وي، نوکله چې هغه (الله) دوی ته وچې ته نجات ورکړي (نو) ناڅاپه دوی (له الله سره) شریکان نیسي). [العنکبوت سورت: ایت 65].

له الله پرته بل معبود نشته! هغه د فضل خاوند دی او له هغه څخه د فضل تمه کیږي، هغه سخي دی او له هغه څخه د

سخاوت تمه کيږي، هغه تحمل والا دی او له هغه څخه د زغم تمه کيږي.

او هغه تحمل والا دی، او خپل بنده ته ... د نافرمانۍ له املهٔ په تلوار سره عذاب نه ورکوي تر څو توبه و باسي

او په "صحيحينو" کې له ابو موسى اشعري -رضي الله عنه- څخه روايت دی چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:

«مَا أَحَدٌ أَصْبَرَ عَلَى أَذًى يَسْمَعُهُ مِنَ اللهِ -تَعَالَى-؛ إِنَّهُمْ يَجْعَلُونَ لَهُ نِدًّا وَيَجْعَلُونَ لَهُ وَلَدًا، وَهُوَ -مَعَ ذَلِكَ- يَرْزُقُهُمْ، وَيُعَافِيهِمْ، وَيُعْطِيهِمْ!».

«مَا أَحَدٌ أَصْبَرَ عَلَى أَذًى يَسْمَعُهُ مِنَ اللهِ -تَعَالَى-؛ إِنَّهُمْ يَجْعَلُونَ لَهُ نِدًّا وَيَجْعَلُونَ لَهُ وَلَدًا، وَهُوَ -مَعَ ذَلِكَ- يَرْزُقُهُمْ، وَيُعَافِيهِمْ، وَيُعْطِيهِمْ!».

«هيڅوک به د الله – تعالى- څخه ډير صبر والا نه وي کله چې هغه څيز واورى چې هغه ورباندې اذيت کيږي؛ دوى هغه لره مثل او زوى نيسي، او هغه –ددې با وجود- دوى ته روزي، شفا، او نور نعمتونه ورکوي!».

الله څومره تحمل والا دی!

زمونږ څومره تيروتنې الله پوښلي دي؟! په څومره ګناهونو مونږ نه يو نيول شوي؟! او څومره ګناهونه مو کړي دي؛ او هغه مونږ ته غږ کوي - او هغه زمونږ څخه بډای دی -:

(۞ نَبِّئْ عِبَادِي أَنِّي أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ)

(۞ نَبِّئْ عِبَادِي أَنِّي أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ)

(ته زما بنده ګانو ته خبر ورکړه چې بېشکه زه، همدا زه ډېر بخښونکی، بې حده رحم کوونکی یم). [الحجر سورت: ایت 49].

نو پاکي ده تحمل والا ذات لره! پیدا کوي مګر د بل کس عبادت کیږي، روزي ورکوي مګر د بل کس څخه مننه کیږي، بندګانو لپاره د هغه خیر راښکته کیږي او د دوی شر ورته پورته کیږي، هغه د نعمتونو په واسطه دوی ته ځان محبوبوي پداسې حال کې چې هغه له دوی څخه بډای دی، او دوی د هغه په نافرمانۍ سره د نفرت سبب ګرځي حال داچې دوی د هغه لپاره خورا بې وزله دي.

(وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِظُلْمِهِم مَّا تَرَكَ عَلَيْهَا مِن دَابَّةٍ وَلَٰكِن يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ۖ فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً ۖ وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ)

(وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِظُلْمِهِم مَّا تَرَكَ عَلَيْهَا مِن دَابَّةٍ وَلَٰكِن يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ۖ فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً ۖ وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ)

(او که چېرې الله خلق د ظلم په وجه نیولی (، نو) هغه به د دې (ځمکې) پر سر هیڅ خوځنده نه و پرېښی او لېکن هغه دوی تر مقرر نېټې وروسته کوي، نو کله چې د دوی نېټه راشي (بیا به نو) دوی یوه ګړۍ نه وروسته کېږي او نه مخکې کېږي). [النحل سورت: ایت 61].

د هغه – تبارک و تعالی- له غضب څخه باید ځان وساتو؛ ځکه چې زغم کوونکی که په غوسه شي، هیڅ شی د هغه د غصې مخه نه شي نیولی، او د هغه –سبحانه و تعالی- زغم د هغه د ځواک او وړتیا څخه وي، او زغم کوونکی الله نه په غصه کیږي مګر په هغه چا چې د رحمت مستحق نه وي، او د هغه لپاره زغم کول مناسب نه وي هغه هم وروسته لدې چې مهلت او فرصت وکړي.

هغه – تبارک و تعالی - وفرمایل:

(فَلَمَّا آسَفُونَا انتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ)
(فَلَمَّا آسَفُونَا انتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ)

(نو کله چې دوی مونږ خفه کړو (،نو) مونږ له دوی نه انتقام واخیست، پس مونږه دوی ټول غرق کړل). [الزخرف سورت: ایت 55].

الله به کافرانو باندې رحم وکړي او روزي به ورکړي، او په دنیا کې به عذاب نه ورکوي؛ خو هغه – سبحانه و تعالی- یې په اخرت کې له هغوی څخه نه سپموي، او نه به یې بخښي؛ بلکې ملاېکې به هغوی اور ته دننه کوي؛ د دوی لپاره به هیڅ عذر او زاری ونه منل شي، او نه به د دوی څخه عذاب سپک شي،

(فَوَرَبِّكَ لَنَحْشُرَنَّهُمْ وَالشَّيَاطِينَ ثُمَّ لَنُحْضِرَنَّهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ جِثِيًّا (68) ثُمَّ لَنَنزِعَنَّ مِن كُلِّ شِيعَةٍ أَيُّهُمْ أَشَدُّ عَلَى الرَّحْمَٰنِ عِتِيًّا ((69)

(فَوَرَبِّكَ لَنَحْشُرَنَّهُمْ وَالشَّيَاطِينَ ثُمَّ لَنُحْضِرَنَّهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ جِثِيًّا (68)

(نو قسم دی ستا په رب چې مونږ به خامخا ضرور دوی او شیطانان ټول راجمع کړو، بیا به مونږ دوی خامخا ضرور د دوزخ چاپیره په ګوډو پراته راحاضر کړو.

ثُمَّ لَنَنزِعَنَّ مِن كُلِّ شِيعَةٍ أَيُّهُمْ أَشَدُّ عَلَى الرَّحْمَٰنِ عِتِيًّا (69))

بیا به خامخا ضرور مونږ له هرې ډلې نه راوباسو هر هغه څوك چې د سرکشۍ په لحاظ په رحمٰن باندې ډېر سخت دی) [مریم سورت: ایت 68-69]،

(يَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ)

(يَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ)

(او دوی د عذاب په راتلو سره په تا تلوار کوي، حال دا چې جهنّم خو کافرانو لره خامخا راګېرووونکی دی). [العنکبوت سورت: ایت 54].

د اطاعت خوږوالی!

او بنده د دې سپېڅلي صفت په خپلولو سره هلې ځلې کوي؛ او هغه د: (زغم لرلو) صفت دی، او هغه –تبارک و تعالی-: (زغم کوونکی) دی او په خپلو بندګانو کې یې زغم کوونکي خوښیږي، سخاوت کوي او سخاوت کوونکي یې خوښیږي.

خبردار اوسې چې د یو کس زغم تر ټولو لویه فیصدي ده ... چې د هغه د اوچت مقام په واسطه د کریم ذات سره افتخار لاسته راوړي

نو اې ربه ما ته زغم راوبخښه ځکه چې زه ... فکر کوم چې له زغم کولو څخه به حليم کس پښېمانه نه شي

او الله – تبارک و تعالی- د خپل پيغمبر ابراهيم الخليل -عليه السلام- ستاينه وکړه او ويې فرمايل:

(إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ مُّنِيبٌ)

(إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ مُّنِيبٌ)

(بېشکه ابراهيم يقيناً ډېر حلم والا، ډېر نرم زړی (او الله ته) رجوع کوونکی و). [هود سورت: ايت 75]، دا د اسماعيل -عليه السلام- له ځانګړنو څخه دی:

(فَبَشَّرْنَاهُ بِغُلَامٍ حَلِيمٍ)

(فَبَشَّرْنَاهُ بِغُلَامٍ حَلِيمٍ)

(نو مونږ ده ته د ډېر حلم والا هلك زېرى ورکړ). [الصافات سورت: ايت 101].

او زمونږ پيغمبر - صلى الله عليه وسلم- د دې اخلاقو څخه لويه برخه درلوده.

په صحيحينو کې له انس -رضي الله عنه- څخه روايت دی چې هغه وفرمايل: زه له رسول الله -صلى الله عليه وسلم- سره وم او د هغه پر غاړه نجرانی چپنه وه چې کلکه غاړه يې درلوده، يو اعرابي راغی؛ نو هغه يې کلک را کښ کړ، نو ما د رسول الله -صلى الله عليه وسلم- غاړې ته وکتل چې د چپنې غاړې په کې نښه کړې وه، بيا يې وويل: اې محمده! د الله هغه مال چې له تاسره دی امر وکړه چې له هغه څخه ما ته راکړل

شي، نو هغه ورته مخ کړ او ويې خندل، بيا يې هغه ته د ورکولو امر وکړ.

رسول الله -صلى الله عليه وسلم- د اشج بن عبدالقيس -رضي الله عنه- ستاينه وکړه او ويې فرمايل:

«إِنَّ فِيكَ لَخَصْلَتَيْنِ يُحِبُّهُمَا اللهُ: الحِلْمُ، وَالأَنَاةُ»

«إِنَّ فِيكَ لَخَصْلَتَيْنِ يُحِبُّهُمَا اللهُ: الحِلْمُ، وَالأَنَاةُ»

"تا کې دوه ځانګړتياوې دي چې الله يې خوښوي: نرمي، او زغم". [د مسلم روايت].

له ميمون بن مهران څخه روايت دی: «چې يوه ورځ د هغه وينځه له يوې کاسې سره چې په هغې کې ګرمه شوربا وه راغله، او هغه سره مېلمانه وو، نو د هغې پښه وښويدله؛ او شوربا هغه باندې توی شوه، نو ميمون غوښتل چې هغه ووهي، نو وينځې وويل: اې زما مالکه! د الله – تبارک و تعالى- کلام وکاروه: (وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ) (يعنې چې غصې لره زغمونکي وي) هغه ورته وويل: و مې کړ، هغې وويل: هغه څه وکړه چې له هغې وروسته راځي: (وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ) (يعنې خلقو ته معافي کوونکي وي) ويې ويل: ما بخښلې يې، وينځې وويل: (وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ) (يعنې الله نېکي کوونکي خوښوي) [آل عمران:134]، ويې ويل: ما له تا سره احسان وکړ، ته د الله تبارک و تعالى- په خاطر آزاده يې».

ابو حاتم – رحمه الله- وفرمايل: کله چې يو عاقل په قهر او غصه شي نو په کار ده چې: د ده په وړاندې د الله زغم راياد کړي، کله چې هغه د الله د نافرمانيو سرغړونو او د هغه له

حرمتونو سرغړوني کوي، بيا يې هم په وړاندې له زغم څخه کار اخلي، او د هغه غصه هغه دې ته نه اړ باسي چې د ګناهونو لاملونو ته مخه کړي.

په پای کې..

که تاسو ته مصيبت يا بدبختي راشي؛ نو الله ته دعا وکړئ او د (حليم) نوم په دعا کې ياد کړئ؛ رسول الله -صلى الله عليه وسلم- به په سختيو کې دا دعا ويله:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ العَظِيمُ الحَلِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ رَبُّ العَرْشِ العَظِيمِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَرَبُّ الأَرْضِ، وَرَبُّ العَرْشِ الكَرِيمِ»

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ العَظِيمُ الحَلِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ رَبُّ العَرْشِ العَظِيمِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَرَبُّ الأَرْضِ، وَرَبُّ العَرْشِ الكَرِيمِ»

"له الله پرته بل معبود نشته، لوی او زغم والا دی، له الله پرته بل معبود نشته، د لوی عرش څښتن دی، له الله پرته بل معبود نشته، د اسمانونو او ځمکې او عرش څښتن دی". [بخاري او مسلم روايت کړی].

اې الله! لکه څنګه چې ته د خپلو بندګانو په وړاندې له زغمه کار اخلې، نو خپل زغم زموږ لپاره په دواړو جهانونو کې د خوښۍ سبب وګرځوه.

الـرَّؤُوْفُ (ډير شفقت کوونکی) ذات -جل جلاله-

په صحيحينو کې له رسول الله -صلى الله عليه وسلم- څخه راغلي دي چې فرمايي:

«أَسْرَفَ رَجُلٌ عَلَى نَفْسِهِ، فَلَمَّا حَضَرَهُ المَوْتُ أَوْصَى بَنِيهِ؛ فَقَالَ: إِذَا أَنَا مِتُّ فَأَحْرِقُونِي، ثُمَّ اسْحَقُونِي، ثُمَّ اذْرُونِي فِي الرِّيحِ فِي البَحْرِ، فَوَاللهِ! لَئِنْ قَدَرَ عَلَيَّ رَبِّي لَيُعَذِّبَنِّي عَذَابًا مَا عَذَّبَهُ أَحَدًا.

«أَسْرَفَ رَجُلٌ عَلَى نَفْسِهِ، فَلَمَّا حَضَرَهُ المَوْتُ أَوْصَى بَنِيهِ؛ فَقَالَ: إِذَا أَنَا مِتُّ فَأَحْرِقُونِي، ثُمَّ اسْحَقُونِي، ثُمَّ اذْرُونِي فِي الرِّيحِ فِي البَحْرِ، فَوَاللهِ! لَئِنْ قَدَرَ عَلَيَّ رَبِّي لَيُعَذِّبَنِّي عَذَابًا مَا عَذَّبَهُ أَحَدًا.

"يو سړي خپل ځان سره زياتی کړی و، او کله چې مړګ ورته راغی، نو خپلو زامنو ته يې امر وکړ؛ ويې ويل: کله چې زه مړ شوم، ما وسوځوئ، بيا مې ميده او خاوري کړئ، بيا مې باد ته په سمندر کې وغورځوئ، قسم په الله! که زما رب ما ومومي ما ته به داسې عذاب راکړي چې هيڅ چا ته به يې نه وي ورکړی.

نو هغوی هماغسې وکړل، هغه ځمکې ته وويل: څه دې چې اخستي دي هغه بيرته راکړه، تر دې چې هغه کس ببرته په خپلو پښو ودريد، نو هغه ته يې وويل: ته څه مجبور کړې چې دا کار وکړې؟ هغه وويل: ای ربه ستا له ويرې -يا به ووايي: ستا له ډاره- نو هغه ته يې په دې وجه بخښنه وکړه».

او زمونږ رب - عزوجل - د خپل ځان ستاينه وکړه او هغه – سبحانه و تعالى- خپلو بندګانو ته د دې په ويلو سره زيرى ورکړ:

(إِنَّ رَبَّكُمْ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ)

(إِنَّ رَبَّكُمْ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ)

(بېشكه ستاسو رب يقينًا ډېر نرمي كوونكى، بې حده مهربان دى). [النحل سورت: ايت 7].

الرأفة: شديد او بشپړ رحمت ته وايي.

او هغه په هر لحاظ غوره دى، هغه – تبارک و تعالى- وفرمايل:

(إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ)

(إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ)

(بېشكه ستاسو رب يقينًا ډېر نرمي كوونكى، بې حده مهربان دى). [البقرة سورت: ايت 143].

او زمونږ رب – عزوجل- هغه ذات دى چې انسان يې پيدا كړ، د هغه ساتنه يې وكړه، په هغه يې رحم وكړ، د هغه سره يې احسان وكړ، ټول كاينات يې د هغه تابع كړل، د هغه څخه يې بدي لرې كړه، او خير يې ورته نږدې كړ؛ دا د هغه د مهربانۍ او سخاوت څخه دي.

بلكه د هغه – عزوجل- د مهربانۍ څخه دا دي چې هغه د اطاعت كوونكو اطاعت قبلوي، كه هر څومره كوچنى وي، او د هغه چا ايمان ساتي چې په هغه يې ايمان راوړى وي او له لاسه يې ورنكړي، او دا د هغه –سبحانه و تعالى- له احسان څخه دي چې له خپلو اولياوو سره يې كوي :

(وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ)

(وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ)

(او الله کله هم داسې نه دی چې ستاسو ایمان (لمونځونه) ضایع کړي، یقیناً الله پر خلقو باندې خامخا ډېر نرمي کوونکی، بې حده رحم کوونکی دی). [البقرة سورت: ایت 143].

بشپړې نښانې:

او د هغه د مهربانۍ له عظمت څخه: دا دي چې خپلو بندګانو ته یې خبرداری ورکړ، هغوی یې وهڅول او ویې ویرول، وعده یې ورکړه او اخطار یې ورکړ، د مهربانۍ له مخې، د هغوی د صلاح او د مصلحتونو په پام کې نیولو سره،

(وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ ۗ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ)

(وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ ۗ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ)

(او الله کله همداسې ندی چې ستاسو ایمان (لمونځونه) ضایع کړي، یقیناً الله پر خلقو باندې خامخا ډېر نرمي کوونکی، بې حده رحم کوونکی دی). [آل عمران سورت: ایت 30].

د هغه د مهربانۍ له نښو څخه دا هم دی چې په خپل رسول باندې یې کتاب نازل کړ تر څو خلک له تیارو څخه رڼا ته راوباسي، هغه – عزوجل- فرمایي:

(هُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ عَلَىٰ عَبْدِهِ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لِّيُخْرِجَكُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ ۚ وَإِنَّ اللَّهَ بِكُمْ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ)

(هُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ عَلَىٰ عَبْدِهِ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لِّيُخْرِجَكُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ ۚ وَإِنَّ اللَّهَ بِكُمْ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ)

(دی همغه ذات دی چې په خپل بنده باندې ځرګندې نښې (دلیلونه) نازلوي، د دې لپاره چې دغه (الله) تاسو له تیارو نه رڼا ته وباسي او بېشکه الله پر تاسو باندې یقیناً ډېر نرمي کوونکی، بې حده رحم کوونکی دی). [الحدید سورت: ایت 9].

د هغه د مهربانۍ له دلایلو څخه دا دی: چې هغه زموږ لپاره د انتقال وسایل تابع کړي دي؛ لکه په پخوانیو زمانو کې آسونه، کچرې او خره، او په اوسنۍ زمانه کې موټر، الوتکې، ریل ګاډي او داسې نور، الله – سبحانه و تعالی- فرمایي:

(وَتَحْمِلُ أَثْقَالَكُمْ إِلَىٰ بَلَدٍ لَّمْ تَكُونُوا بَالِغِيهِ إِلَّا بِشِقِّ الْأَنفُسِ ۚ إِنَّ رَبَّكُمْ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ)

(وَتَحْمِلُ أَثْقَالَكُمْ إِلَىٰ بَلَدٍ لَّمْ تَكُونُوا بَالِغِيهِ إِلَّا بِشِقِّ الْأَنفُسِ ۚ إِنَّ رَبَّكُمْ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ)

(او دوی ستاسو درانه بارونه پورته کوي هغه ښار ته چې تاسو هغه ته رسېدونکي نه وئ مګر د ځانونو په مشقت سره، بېشکه ستاسو رب یقیناً ډېر نرمي کوونکی، بې حده مهربان دی). [النحل سورت: ایت 7].

او د هغه د عظمت له مهربانۍ څخه: دا دي چې هغه څه چې د دوی د ژوند او د دوی د مالونو څخه یې اخیستي دي یوازې د هغه خالص ملکیت دی، نو هغه –تبارک و تعالی- د دوی څخه خپل ملکیت په بې شمیره قیمت اخلي، هغه – تبارک وتعالی- فرمایلي:

(وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ ۗ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ)

(وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ ۗ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ)

(او بعضي له خلقو نه هغه څوك دي چې د الله د رضا لټولو لپاره ځان خرڅوي، او الله په بنده ګانو باندې ډېر نرمي کوونکی دی). [البقرة سورت: ایت 207].

او د هغه د مهربانۍ له عظمت څخه: دا چې هغه د خپلو اولیاوو دعا ته قبلوي، هغه –عزوجل- فرمایلي:

(وَالَّذِينَ جَاءُوا مِن بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِّلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ)

(وَالَّذِينَ جَاءُوا مِن بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِّلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ)

(او د هغو کسانو لپاره دي چې له دوی (هجرت کوونکو او انصارو) نه وروسته راغلي دي؛ دوی وایي: ای زمونږه ربه: ته مونږ ته مغفرت وکړه او زمونږ هغو وروڼو ته چې زمونږ نه یې په ایمان سره سبقت (او ړومبی والی) یې کړی دی او ته زمونږ په زړونو کې د هغو کسانو لپاره هېڅ بغض (او کینه) مه پیدا کوه چې ایمان یې راوړی دی ای زمونږه ربه! بېشکه ته ډېر نرمي کوونکی، بې حده رحم کوونکی یې). [الحشر سورت: ایت 10].

او د هغه د رحم له عظمت څخه: دا دي چې هغه حدود ټاکلي چې د هغه حدونو مخه نیسي چې د تقوا مخه نیسي، ځکه چې

رحمت پر رحمت شوي کس باندې راځي؛ ځکه چې دا تر ټولو نرم او تر ټولو غوره رحمت دی، الله – عزوجل- فرمايي:

(وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ)

(وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ)

(او که پر تاسو باندې د الله فضل او د هغه رحمت نه وي او دا چې بېشکه الله ډېر نرمي کوونکی، بې حده رحم کوونکی دی). [النور سورت: ايت 20].

د هغه د رحمت له نخښو ځخه: کفارو او ګناهکارانو لپاره مهلت ورکول دي چې دوی ته په ناڅاپه ډول عذاب ورکړي، په داسې حال کې چې دوی نه پوهيږي، بلکې هغوی ته مهلت ورکوي، شفا ورکوي، او روزي ورکوي، هغه –تبارک و تعالی- وفرمايل:

(أَوْ يَأْخُذَهُمْ عَلَىٰ تَخَوُّفٍ فَإِنَّ رَبَّكُمْ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ)

(أَوْ يَأْخُذَهُمْ عَلَىٰ تَخَوُّفٍ فَإِنَّ رَبَّكُمْ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ)

(يا دوی په وېره ونيسي، پس يقينًا ستاسو رب خامخا ډېر نرمي کوونکی، بې حده مهربان دی). [النحل سورت: ايت 47].

(السَّمَاءَ أَن تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ)

او د هغه د مهربانۍ له دلايلو ځخه دا دي چې هغه (اسمان ساتي له دې نه چې په ځمکه راولوېږي مګر (خو) د هغه په حکم سره، بېشکه الله په خلقو باندې خامخا ډېر نرمي کوونکی، مهربان دی). [الحج سورت: ايت 65].

پیغام ..

هر هغه چا ته چې په فقر کې راګیر وي، په کړاوونو کې ډوب وي، د هغه ځیره بدله شوې وي، او زړه یې مات شوی وي.

هغه چا ته چې پور ورباندې بار وي، فکر یې حیران وي، ذهن یې ګډوډ وي، او داسې فکر وکړي چې دنیا هغه باندې تنګه شوې ده.

هغه چا ته چې دردونو کړولی او ستړی کړی وي، او ډاکټرانو د بې وسۍ ځواب ورکړی وي، او دروازه یې پر مخ تړلی وي.

هغه چا ته چې اندېښمن وي، په غم کې ډوب وي، او دنیا ورته شا کړي وي؛ دنیا د ټولې پراخې سره پرې راتنګه شوي وي.

هغه چا ته چې زوی یې ورځخه لرې شوی وي، محبوب یې مسافر شوی وي، او ملګری یې تللی وي، له ځان څخه تنګ وي، روح یې تنګ شوی وي؛ زړه یې ولړزیږي؛ ګل ازغی وګرځي، او ښکلې نړۍ غمجنه او مړاوې شي..

نو د هغه –عزوجل- وینا په یاد ولره چې فرمایي: إِنَّ رَبَّكُمْ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ) (بېشکه ستاسو رب یقیناً ډېر نرمي کوونکی، بې حده مهربان دی) [النحل سورت: ایت 7]، او دا تکرار کړه: (وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ) (او الله په بنده ګانو باندې ډېر نرمي کوونکی دی) [البقرة سورت: ایت 207]، او غږ وکړه: ای

رؤف ذاته! زما په حال رحم وکړه، زما په ضعف رحم وکړه، زما پریشانۍ او بدۍ لرې کړه.

ابن القيم وويل: "او الله – سبحانه وتعالى- خپل بنده ازمايي، ترڅو د هغه شکايتونه، عاجزي او دعاګاني واوري".

(قَالَ إِنَّمَا أَشْكُو بَثِّي وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ)

(قَالَ إِنَّمَا أَشْكُو بَثِّي وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ)

(هغه وويل: بېشکه همدا خبره ده چې زه د خپلې پرېشانۍ او غم فرياد الله ته کوم). [يوسف سورت: ايت 86].

او دلته؛ د آرامۍ او خلاصون لپاره انتظار وباسه؛ الله – عزوجل- فرمايلي:

(أَمَّن يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ ۗ أَإِلَٰهٌ مَّعَ اللَّهِ ۚ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ)

(أَمَّن يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ ۗ أَإِلَٰهٌ مَّعَ اللَّهِ ۚ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ)

(بلکې هغه ذات (غوره دی) چې د مجبور (او عاجز) سوال قبلوي، کله چې دغه (الله) وبلي او هغه تکليف (او سختي) لرې کوي او تاسو د ځمکې خليفه ګان جوړوي، ايا له الله سره بل معبود شته؟ تاسو ډېر لږ شانته نصيحت قبلوئ). [النمل سورت: ايت 62].

هغه –سبحانه و تعالى- رؤوف او مهربان دی، نو هغه څومره لوی شان او لوړ مقام والا دی! او خپل مخلوق ته نږدې دی! او پر خپلو بندګانو رحم کوونکی دی!

که تا چیرته ولیدل چې رسی ټینګیږي؛ نو پوه شه چې هغه به پرې کیږي، او که چیرته تیاره زیاته شي؛ نو د نږدې سهار د زیږی څرګندونه کوي.

له رؤوف او مهربان رب –جل و علا- څخه مه سترې کیږه، د یو حال او وضعیت دوام ناشونی دی، او غوره عبادت: د خلاصون لپاره انتظار دی، او ورځې بدلیږي، زمانه بدلیږي، او شپو کې دننه رازونه دي، او غیب پټ دي، او الرؤوف ذات فرمایلي:

(كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ)

(كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ)

(هر وخت هغه په یوکار کې دی). [الرحمن سورت: ایت 29]، او هغه -جل وعلا- وفرمایل- :

(لَعَلَّ اللَّهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَٰلِكَ أَمْرًا)

(لَعَلَّ اللَّهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَٰلِكَ أَمْرًا)

ښایي له هغه وروسته الله څه بل کار راپیښ کړي. [الطلاق سورت: ایت 1]، او الله -سبحانه وتعالى- فرمایلي- :

(فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا (5) إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا (6))

(فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا (5)

(نو بېشکه له سختۍ سره اساني شته.

إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا (6))

بېشکه له سختۍ سره اساني شته). [الشرح سورت: ایتونه 5-6].

الله – سبحانه و تعالى- خپل رسول -صلى الله عليه وسلم- په دې صفت سره یاد کړی دی چې فرمایلي دي:

(لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُم بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ)

(لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُم بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ)

(یقیناً یقیناً تاسو ته له هم ستاسو له جنسه نه رسول راغلی دی، هغه څه چې تاسو په تکلیف کې اچوي؛ پر ده ډېر سخت (او درانه) دي، ستاسو (د هدایت) لپاره پر تاسو باندې ډېر حرصناک دی، په مومنانو باندې ډېر نرمي کوونکی، ډېر مهربان دی). [التوبة سورت: ایت 128]، یعني: هغه پر مؤمنانو ډېر مهربان او رحم کوونکی دی، حتا د هغوی د مور او پلار څخه ډېر مهربان دی.

له همدې کبله؛ د هغه حق پر مخلوق باندې په ټولو حقونو لومړیتوب لري، او ټول مکلفیت لري چې پر هغه ایمان راوړي، د هغه تعظیم، عزت او احترام وکړي.

رسول الله -صلى الله عليه وسلم- به ټوله شپه په دې ایت سره لمونځ کاوه:

(إِن تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ ۖ وَإِن تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ)

(إِن تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ ۖ وَإِن تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ)

(که چېرې ته دوی ته عذاب ورکوې، نو یقیناً دوی ستا بنده ګان دي او که چېرې ته دوی ته بخښنه کوې، نو بېشکه هم ته ډېر غالب، ښه حکمت والا یې). [المائدة سورت: ایت 118]، نو د هغه رب -عزوجل- چې الرؤوف ذات دی ورته وویل چې مونږ به تا په خپل امت باندې راضي کړو.

او مؤمن په خپل ځان رحم کوي، او هغه د نجات لارو ته رسوي، او د هلاکت له لارو څخه یې ساتي، او همدا ډول هغه د نورو په اړه همدا فکر وي.

ابن رجب -رحمه الله- فرمایي: "څوک چې د الله د بندګانو سره سخي وي، الله به ورسره د خپل عطا او فضل سره سخاوت وکړي، او بدله د کار له جنس څخه وي".

الهی! ته زما حالت، زما فقر، او بې وزلي ګورې

او ته زما پټې خبرې اورې

الهی! ستا د بخښنې خوند ما باندې وځکه هغه ورځ چې

نه اولاد او نه مال ګټه رسولی شي

اې الله مونږ له تا څخه غوښتنه کوو، اې رؤوف ذاته! چې مونږ خپل جنت ته داخل کړې، او له خپل اوره مو وساتې.

55

الـوَدُوْدُ (ډېر محبت کوونکی) ذات -جل جلاله-

او کله چې مونږ په داسې یو مجلس کې ناست وو، چې شبنم پرې راورېده

په یو ښکلی باغ او ځایناستې کې

موږ لره د ځاې ښکلا را څرګنده شوه
او موږ هیله وکړه، او ته زموږ هیله وګرځیدې
زمونږ ډیر محبت کوونکی رب –سبحانه و تعالی-؛ د فرمانبردارانو دوست، د تښتیدونکو پټنځای، د پناه وړونکو لپاره پناه ځای، او د ویریدونکو لپاره د امنیت ځای.
د توبه کوونکو او پاکې خوښونکو لپاره دوست، د سخاوت کوونکو څخه ډیر سخي، او مخکې لدې چې څوک ور څخه غوښتنه وکړي هغه ته یې ورکوي.
په ورکولو کې تر ټولو سخي، په رحم کولو کې تر ټولو ډیر رحم کوونکی، او تر ټولو کریم چې د هغه په لوري اراده کوي، په سختۍ کې د پناه ځای، په یوازیتوب کې آرامتیا، او په لږ شمیر کې مرسته کوونکی دی –سبحانه وتعالی-.
د الله (الودود) – سبحانه و تعالی- د نوم په اړه خبرې کوو:
هغه – سبحانه و تعالی- فرمایلي:
(إِنَّ رَبِّي رَحِيمٌ وَدُودٌ)
(إِنَّ رَبِّي رَحِيمٌ وَدُودٌ)
(بېشکه زما رب ډېر مهربان، بې حده مینه کوونکی دی).
[هود سورت: ایت 90]، او هغه -سبحانه وتعالی- وفرمایل-:
(وَهُوَ الْغَفُورُ الْوَدُودُ (14) ذُو الْعَرْشِ الْمَجِيدُ (15))
(وَهُوَ الْغَفُورُ الْوَدُودُ (14)
(او هم دی ډېر بخښونکی، ډېر محبت کوونکی دی.
ذُو الْعَرْشِ الْمَجِيدُ (15))

(د عرش مالك دى، لوى شان (او عزت) والا دى) [البروج سورت: ايتونه 14-15].

الود: مينې ته وايي.

زمونږ رب –سبحانه و تعالى- خپلو اولياوو (دوستانو) سره د خپل ځان د معرفت، او ښكلي صفتونو له لارې مينه او خواخوږي كوي..

دغه مينه او خواخوږي د اولياوو او پرهيزګارانو لپاره ځانګړې ده؛ نو د هغوى لپاره يې د هغه سره د مينې او خواخوږى لاملونه برابروي، او د هغوى زړونه د هغه مينه جذبوي، نو هغوى ته يې ښكلي نومونه، پراخ، لوى، او ښكلي صفتونه ور ياد كړل؛ نو هغه لره روغ او مستقيم زړونه جذب شول.

او زما زړه ستا سره له مينې كولو څخه مخكې خالي وه

او د مخلوق په ياد كې به يې خوشحالۍ او لوبې كولې

كله چې زما زړه ستا د مينې غوښتنه وكړه، هغې قبوله كړه

زه فكر نكوم چې هغه به ستا څخه لرې شي

او زمونږ رب – تبارك و تعالى - ډير محبت كوونكى دى، هغه د خپلو نافرمانو او توبه كوونكي مخلوق سره مينه او خواخوږي كوي؛ هغوى ته يې د بخښنې د ترلاسه كولو اسباب او د بخښنې لارې، او د هغه د رحمت د پراخوالي دلايل بيان كړي دي.

هغه –سبحانه و تعالى- وفرمايل:

(۞ قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا ۚ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ)

(۞ قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا ۚ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ)

(ته (دوی) ته ووایه: ای زما هغو بنده ګانو چې په خپلو ځانونو يې زياتی کړی دی! تاسو د الله له رحمت نه مه ناامېده کېږئ، بېشکه الله ټول ګناهونه بخښي، بېشکه دغه (الله)، هم دی ښه بخښونکی، بې حده رحم کوونکی دی). [الزمر سورت: ايت 53]، او هغه -سبحانه وتعالى- وفرمايل:

(وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ)

(وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ)

(او زما رحمت هر شی راګېر کړی دی). [الأعراف سورت: ايت 156].

او زمونږ رب –تبارک و تعالى- خپلو بندګانو سره په خپلو نعمتونو او سترو ظاهري او باطني نعمتونو له لارې مينه او خواخوږي کوي، ځکه چې هغه؛ هغه ذات دی چې دوی يې پيدا کړي، دوی يې ساتلي، دوی يې ژوندي کړي، اصلاح کړي يې دي، د دوی کارونه يې بشپړ کړي، او دوی ته يې ايمان او اسلام ته لارښوونه کړی ده؛ چې دا تر ټولو ستر نعمت دی.

او هغه ډير محبت کوونکی دی چې له هغوی سره مينه کوي ... او د هغه دوستان د هغه سره مينه کوي او فضل او

منت د منان ذات لپاره دي ... او هغه؛ هغه ذات دی چې مینه يې د هغوی په زړونو کې ځای پر ځای کړې ده ... او په مقابل کې يې هغوی ته دويمه مېنه ورکړی ده

دا واقعاً لوی احسان دی ... چې هېڅ بدله يې نشته او نه د هغوی نه د مننې تمه لري

خالص احسان:

که د الودود نوم معنی يو بنده لره څرګنده شي؛ زړه به يې له خپل رب سره وتړل شي؛ هغه به په مينه، ليوالتيا او خوښوالي کې مشغول شي چې له هغه څخه به بل نه خوږ او نه پاک ځيز وموندل شي!

او دا تر ټولو لوی هغه څه دي چې عبادت کوونکي يې پرې عبادت کوي، او هغه ته نږدې کيدونکی پرې نږدې کيږي؛

(يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ)

(يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ)

[(الله) به له دوی سره مينه کوي او دوی به له هغه (الله) سره مينه کوي]. [المائدة سورت: ايت 54].

او د حالت پاکوالی د الله د نومونو او صفتونو د پوهې د پاکوالي له مخې وي.

او مؤمن بنده پوهيږي چې دغه حالت د بنده د زور او قوت له لارې نه را منځته کيږي، بلکې دا د هغه الودود ذات لخوا دی کله چې له خپل بنده سره مينه وکړي، نو په زړه کې يې مينه اچوی، او کله چې بنده د خپل رب –سبحانه و تعالى- په توفيق سره له هغه سره په ربښتيني توګه مينه وکړي، الله به

هغه لره يوه بله مينه هم وركړي، او هغه همدغه خالص احسان دی؛ ځکه چې سبب او مسبب دواړه د الله له لوري ترسره کيږي.

او کله چې بنده له خپل رب سره ريښتيني مينه وکړي د عبوديت اخلاص به يوازې هغه لره څرګند شي، او دا به د دې سبب شي چې بنده له هغه چا سره مينه وکړي چې الله او بنده له هغه سره مينه کوي، او له هغه چا څخه نفرت کوي چې پخپله او الله له هغه څخه نفرت کوي، او د ولاء او براء (دوستي او بې زاري) حقيقت دی؛

(لَّا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ ۚ أُولَٰئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ مِّنْهُ ۖ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ۚ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ۚ أُولَٰئِكَ حِزْبُ اللَّهِ ۚ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ)

(لَّا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ ۚ أُولَٰئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ مِّنْهُ ۖ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ۚ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ۚ أُولَٰئِكَ حِزْبُ اللَّهِ ۚ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ)

(ته به داسي قوم ونه مومي چې په الله او په ورځ د اخرت ايمان لري، چې دوی به له هغو کسانو سره دوستي کوي چې د الله او د هغه د رسول مخالفت کوي اګر چې دغه خلق د دوی

پلرونه وي، يا د دوی زامن، يا د دوی ورونه، يا د دوی قبيله وي، دغه کسان دي چې هغه (الله) د دوی په زړونو کې ايمان ليکلی دی او دوی يې په هغه روح سره قوي کړي دي چې د ده له جانبه دی او هغه به دوی داسې جنتونو ته داخل کړي چې د هغو له لاندې ولې بهيږي، چې دوی په هغه کې تل تر تله وي، الله له دوی نه راضي شو او دوی له هغه نه راضي شول، دغه کسان د الله لښکر دی اګاه شئ! بېشکه د الله لښکر، هم دوی کامياب دي). [المجادلة سورت: ايت 22].

يوازې د مينه والو لپاره!

او ربښتينی مؤمن په نيکو عملونو سره الله لره نږديوالی غواړي چې د الله –عزوجل- د مينې سبب ګرځي؛ له اقوالو او اعمالو څخه، او تر ټولو لوی يې: د الله –عزوجل- او د هغه د رسول -صلى الله عليه وسلم- اطاعت دی، او هغه –سبحانه و تعالى- فرمايلي:

(قُلْ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ)
(قُلْ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ)

[(اې نبي!) ته ووايه: که چېرې يئ تاسو چې له الله سره مينه کوئ، بيا نو زما پيروي وکړئ، الله به له تاسو سره مينه وکړي]. [آل عمران سورت: ايت 31].

او بنده هغه څه ته ادامه ورکوي کوم چې الله عزوجل- يې خوښوي، او په هغه څه کې چټکتيا کوي چې د هغه مالک يې غواړي، تر هغه چې د هغه مينه او نږدېوالی لاس ته راوړي.

«إِذَا أَحَبَّ اللهُ العَبْدَ نَادَى جِبرِيلَ: إِنَّ اللهَ يُحِبُّ فُلاَنًا فَأَحْبِبْهُ! فَيُحِبُّهُ جِبرِيلُ، فَيُنَادِي جِبرِيلُ فِي أَهْلِ السَّمَاءِ: إِنَّ اللهَ يُحِبُّ فُلاَنًا فَأَحِبُّوهُ! فَيُحِبُّهُ أَهْلُ السَّمَاءِ، ثُمَّ يُوضَعُ لَهُ القَبُولُ فِي الأَرْضِ»

«إِذَا أَحَبَّ اللهُ العَبْدَ نَادَى جِبرِيلَ: إِنَّ اللهَ يُحِبُّ فُلاَنًا فَأَحْبِبْهُ! فَيُحِبُّهُ جِبرِيلُ، فَيُنَادِي جِبرِيلُ فِي أَهْلِ السَّمَاءِ: إِنَّ اللهَ يُحِبُّ فُلاَنًا فَأَحِبُّوهُ! فَيُحِبُّهُ أَهْلُ السَّمَاءِ، ثُمَّ يُوضَعُ لَهُ القَبُولُ فِي الأَرْضِ»

«کله چې الله له بنده سره مینه ولري، نو جبرائیل ته غږ وکړي: الله له فلاني سره مینه لري، نو له هغه سره مینه وکړه! نو جبرئیل له هغه سره مینه وکړي، بیا جبرائیل د اسمان پر اوسیدونکو غږ کوي: الله له فلاني سره مینه لري، نو له هغه سره مینه وکړئ! نو د اسمان اوسیدونکي هم له هغه سره مینه وکړي، بیا په ځمکه کې هغه لره قبولوالی حاصل شي». [بخاري روایت کړی].

هغه –سبحانه و تعالی- وفرمایل:

(إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَٰنُ وُدًّا)

(إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَٰنُ وُدًّا)

(بېشکه هغه کسان چې ایمان یې راوړی دی او نېك عملونه یې کړي دي ژر به رحمٰن د دوی لپاره (د خلقو په زړونو کې) مینه (او محبت) پیدا کړي). [مریم سورت: ایت 96].

وإذا أحب الله -عز وجل- عبدًا؛ كان «سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ، وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ، وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا، وَرِجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا»

«سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ، وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ، وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا، وَرِجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا» او کله چې الله –عزوجل- له بنده سره مینه وکړي؛ نو
«الله به د هغه غوږ اوسي چې هغه باندې اوري، او د هغه سترګه به شي چې هغه باندې وینې، او د هغه لاس به شي چې هغه سره نیول کوي، او د هغه پښه به شي چې هغه وربانديې ګرځي». [بخاري روایت کړی].

ابن القیم -رحمه الله- فرمایي: هغه اسباب چې د الله – عزوجل- مینه منځ ته راولي لس دي:

یو له هغو څخه: د قرآن کریم لوستل او د هغه په معنی پوهیدل او هغه څه چې هغه یې غواړی..

دویم: له فرض لمانځه وروسته په نفلي اعمالو سره الله ته نږدې کیدل..

دریم: په هر حالت کې د هغه د ذکر دوام؛ په ژبه، زړه، کار او حال کې ...

څلورم: هغه څه ته ترجیح ورکول چې هغه یې خوښوي او ستا زړه یې غواړي کله چې ستاسو خواهشات غلبه وکړي.

پنځم: له زړه نه د هغه د نومونو او صفتونو مطالعه کول، او د هغو لیدل او هغو باندې ځان پوهول.

شپږم: د هغه د نیکۍ، احسان، نښاني، باطني او ظاهري نعمتونو لیدل...

اووم - او دا خورا حيرانونکی دی -: د الله – سبحانه و تعالی- پر وړاندې په بشپړ ډول د زړه ماتيدل (تواضع کول)...

اتم: د نزول په وخت کې له هغه سره د مناجات او دعاء لپاره خلوت کول...

نهم: له ريښتينو مينه والو سره کښېناستل او د هغوی د خبرو خوندوري مېوې اخيستل...

لسم: د هر هغه سبب لرې کول چې د زړه او الله –عزوجل- تر منځ مانع وي.

د مينې دليل:

هره سترګه د محبوب لپاره د سترګو يخوالی نه وي ... او نه هر ځوک چې را وبلل شي ځواب ورکوي.

مينه وال د محبوب لوري ته د اواز کوونکي غږ اوري (حي الفلاح!): نو هغوی خپلې بسترې پريږدي، او خوب له ځانه لرې کړي، او په پښو ودريږي؛ د لمر په ګرمۍ او يا د يخنۍ په شدت کې، داسې روان وي لکه چې دا په وريښمو د پاسه روان وي، او د هغوی غوږونو کې دا اوري چې : (د مبارزې خوا ته ودرومئ!) هغوی خپله خوښي، روح، او نفس قربانوي، او پدې لاره کې خپلې وينې تويوي.

په هغوی دا ايت لوستل کېږي : (أَنفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُم) (له هغه (مال) نه څه حصه خرچ کوئ چې مونږ تاسو ته درکړی دی) [البقرة سورت: ايت 254]؛ نو دوی خورا قيمتي شيانو کې يو بل سره سيالي کوي، او دوی ترټولو ګران او غوره

شيان ورکوي چې دوی يې خوښوي، او د الله په لاره کې داسې ورکړې کوي چې د فقر څخه هيڅ ويره ونلري. او هغوی ته دا ايت تلاوت شي: (وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ) (او خاص د الله لپاره په خلقو باندې د (هغه د) کور حج کول فرض دي) [آل عمران سورت: ايت 97]؛ نو دوی له هرې ژورو او لرو دښتو او درو څخه راځي، ګډوډو ويښتانو او تشو خيټو او تږو زړونو سره وايي: اې الله زه حاضر يم! زه حاضر يم تا لره هيڅ شريک نشته زه حاضر يم!

د دوی او نورو حالت داسې دی لکه شاعر چې ويلي دي:

څوک چې د مينې په ډک زړه سره خوب نشي کولی ... هغه نه پوهيږي چې ځيګر څنګه ماتيږي

جلال الدين رومي وايي: «مينه ترخه خوږوي، او خاوره سره زر جوړوي، او ناپاکه پاکوي، او درد دوا کوي، زندان باغ جوړوي، له ناروغۍ څخه نعمت جوړوي، او غصه مهربانۍ ته اړوي، او اوسپنه نرموي، ډبره ويلي کوي، مړی راژوندی کوي، او هغه لره ژوند ورکوي».

اې کاش چې ته خوږ شې ځکه چې ژوند تريخ دی ... او کاش چې ته راضي شې او اګر که خلک غصه وي ... او اې کاش چې زما او ستا تر منځ لارې ودانې شي ... او زما او د مخلوقاتو تر منځ لارې خرابې وي

که زه ستا مينه ترلاسه کړم، نور هر څه به اسانه شي ... او هر څه چې د خاورې پر سر دي خاورې دي

ابن القيم -رحمه الله- د مينې په اړه وايي: او دا: د بندګۍ راز او د هغه توحيد دی: دا پر هغه باندې شاهدي ورکول دي (لا إله إلا الله) نشته بل معبود پرته له الله څخه.

رسول الله -صلى الله عليه وسلم- له خلکو سره خبرې کولې يو اعرابي ورته وويل: قيامت به کله وي يا رسول الله؟ هغه وفرمايل: «مَا أَعْدَدْتَ لَهَا»، قال: ما أعددت لها من كثير صلاة ولا صوم ولا صدقة؛ ولكني أحب الله ورسوله، قال: «أَنْتَ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ» «د هغې لپاره دې څه تيار کړي دي، ويې ويل: ما د هغې لپاره ډېر لمونځ، روژه او صدقه نه ده تياره کړې؛ خو زه له الله او د هغه له رسول سره مينه لرم، هغه وويل: ته به له هغه چا سره يې چې مينه ورسره لرې». [بخاري او مسلم روايت کړی].

زه له صالحانو سره مينه لرم خو له هغوی څخه نه يم ... اميد دی چې د هغوی د مينې په وجه به زما سپارش وشي

او له هغو کسانو څخه کرکه لرم چې د هغوی تجارت نافرمانۍ وي ... حتا که موږ په توکو او توښه کې يو شان هم اوسو.

نښه..

هرم بن حيان ويلي: «هيڅ بنده د زړه له کومې الله – عزوجل- ته نه راګرځي؛ مګر دا چې الله تعالى د مؤمنانو زړونه هغه ته را ګرځوي تر څو چې هغه ته د دوی مينه ورکړي».

نو مؤمن: مينه ناک وي؛ هغه له خلکو سره مينه کوي او هغوی له هغه سره مينه کوي، او هغه له خلکو سره الفت کوي او هغوی له هغه سره الفت او مينه کوي، لکه څرنګه چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- فرمايي:

«المُؤْمِنُ يَأْلَفُ وَيُؤْلَفُ»

«المُؤْمِنُ يَأْلَفُ وَيُؤْلَفُ»

"مومن مينه کوي او مينه ورسره کيږي". حسن حديث دی. طبراني په «المعجم الاوسط» کې روايت کړی دی. دا ځکه چې هغه د خپلو مسلمانو ملګرو لپاره نيکي خوښوي او له هغوی څخه شر لرې کوي، او په صحيح حديث کې راغلي دي چې رسول الله –صلى الله عليه وسلم- به دغه دعا ويله:

«اللَّهُمَّ! وَأَسْأَلُكَ حُبَّكَ، وَحُبَّ مَنْ يُحِبُّكَ، وَحُبَّ عَمَلٍ يُقَرِّبُنِي إِلَى حُبِّكَ»

«اللَّهُمَّ! وَأَسْأَلُكَ حُبَّكَ، وَحُبَّ مَنْ يُحِبُّكَ، وَحُبَّ عَمَلٍ يُقَرِّبُنِي إِلَى حُبِّكَ»

«اې الله! او زه له تا څخه ستا د مينې او د هغه چا د مينې غوښتنه کوم چې تا سره مينه لري او د هغو عملونو مينه چې ما ستا مينې ته نږدې کوي». [صحيح حديث دی. ترمذي روايت کړی].

اې ډير محبت کوونکيه ذاته! مونږ له تا څخه ستا د مينې او د هغه چا د مينې غوښتنه کوو چې تا سره مينه لري او د هغو عملونو مينه چې ما ستا مينې ته نږدې کوي.

الـبـــرُّ(ښه سلوک کوونکی) ذات-جل جلاله-

اې فقیر بنده! د خپل مهربان رب دروازه تینګه ونیسه، او په غالب، او پوه رب باندې پیاوړی اوسه، او د هغه په اطاعت سره هغه ته نږدې شه؛ ځکه چې هغه ښه سلوک کوونکی او مهربان ذات دی.

بیا دلته؛ هغه پر تا باندې د خپلو نعمتونو فضل کوي؛ او که ته د هغه اطاعت وکړې هغه به تا ته عزت او فضل درکړي، او که تا هغه څه چې تیر شوي ضایع کړل، هغه به په تا باندې رحم وکړي او تا ته به مهلت او فرصت درکړي، نو که تا توبه وکړه او له ګناهونو څخه پښیمانه شوې، ستا څخه به مننه وکړي، او که تا نافرماني او بد چلند وکړ ستا ستر او پرده به وکړي.

چا چې د هغه د بندګۍ او محبت خوند څکلی وي نو څنګه به د هغه لرې والی وزغمي؟ یا هغه چا چې د هغه پر وړاندې د ذلت خوند څکلی وي نو هغه به څنګه د هغه لوري ته نه ورګرځي؟!

که د سرګردانو مینانو برخه په مخلوقاتو کې
لیلا او سلما وي چې زړه او عقل اخلي
نو بیا د هغه مین به څه حال وي چې
زړه یې وغواړي چې پورته اسمان خوا ته لاړ شي

او هغه چا ریښتیا ویلي چې ویلي یې دي: «په الله قسم! هغه لاره څومره د وحشت او تیارو لاره ده چې الله د هغې لارې

تامینوونکی نه وي، او هغه لاره به څومره د ورکې لاره وي چې د هغې لارې لارښود نه وي".

ښه سلوک کوونکي او مهربان ذات لره پاکي ده! چې د هغه احسان، خیر او نیکمرغي د ځمکې او اسمانونو ټولو اوسیدونکو لپاره ظاهري او باطني خیر او نیکي؛ هر وخت کې خپره کړې ده.

او الله تعالی وفرمایل:

(وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً)

(وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً)

(او پر تاسو باندې یې خپل نعمتونه، چې ظاهري او باطني دي ؛ پوره کړي دي). [لقمان سورت: ایت 20]، او الله د خپل لوړ ذات ستاینه په دې وینا سره کړې ده:

(إِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ الرَّحِيمُ)

(إِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ الرَّحِيمُ)

(بېشکه هم دی ډېر احسان کوونکی، بې حده رحم کوونکی دی). [الطور سورت: ایت 28].

زمونږ رب –سبحانه و تعالی- چې پر خپلو بندګانو عطف کوونکی، مهربان، او هغوی باندې له نرمۍ څخه کار اخلي، د هغوی دنیوي او شرعي چارو ته سمون ورکوي.

او د هغه –تبارک و تعالی- د نیکۍ له کمال څخه دا دی چې هغه د نیکۍ کار کوونکي ته څو چنده اجر ورکولو باندې احسان کوي، ظالم او تیرۍ کوونکو ته په بخښنې باندې احسان کوي.

او زمونږ رب پر خپلو بندګانو مهربان دی؛ هغه د دوی لپاره اسانتیا غواړي او سختي نه غواړي.

هغه خپلو اولیاوو باندې احسان کوونکی دی؛ ځکه چې هغوی یې خپلې دوستۍ باندې ځانګړي کړل، هغوی یې د خپل عبادت لپاره غوره کړل، او له هغوی څخه یې هر ډول شر، بدي، او آفتونه لرې کړل.

د هغه د نیکۍ وړتیا په هغه څه کې څرګندیږي چې هغه د خپل ابدیت په کور کې د خپلو ساتونکو لپاره چمتو کړی دي:

(إِنَّا كُنَّا مِن قَبْلُ نَدْعُوهُ ۖ إِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ الرَّحِيمُ)

(إِنَّا كُنَّا مِن قَبْلُ نَدْعُوهُ ۖ إِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ الرَّحِيمُ)

(بېشکه مونږ له دې نه مخکې هم دغه (الله) باله، بېشکه هم دی ډېر احسان کوونکی، بې حده رحم کوونکی دی). [الطور سورت: ایت 28] .

او پاکي ده هغه لره ده چې نیکي د هغه له صفتونو څخه ده

او هغه احسان او دنیکو کارونو ډېر والی دی

له نیکۍ څخه یې سرچینه اخیستې ده چې هغه د هغه وصف دی

نو پدې اساس نیکي په دوه ډوله ده

وصف او فعل دی، نو هغه نیکی او احسان کوونکی دی

د بښو ورکوونکی او تل احسان کوونکی دی

نو الله –سبحانه و تعالی-: پر خپلو بندګانو باندې احسان کوونکی دی، دوی باندې مهربانه، دوی باندې احسان

کوونکی، دوی په نیکی، سخاوت، فضل، شکر او قبلیدو سره نازوي؛

(وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً)

(وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً)

(او پر تاسو باندې يې خپل نعمتونه، چې ظاهري دي او باطني دي؛ پوره کړي دي). [لقمان سورت: ايت 20].

ټول ستا په خدمت کې دي..

هغه ملايکې چې د رحمٰن د عرش حمل کوونکی او د هغې په شاوخوا کې دي؛ دوی تا ته د بخښنې دعا کوي!

هغه ملايکې چې تا باندې مقررې شوي دي ستا ساتنه کوي، او هغه ملايکې چې په اوبو او بوټو باندې مقررې شوي دي ستا د رزق لپاره هڅه کوي او په هغې کې کار کوي.

فلکونه او سياري ستا د ګټو لپاره مسخرې شوي دي، لمر، سپوږمۍ او ستوري ستا لپاره مسخرې شوي دي، په دوامداره توګه په حرکت کې دي ترڅو ستا د وخت او زمان محاسبه وکړي، او ستا رزق تنظيم کړي.

نو ټوله ښکته نړۍ ستا لپاره تابع ده؛ ځمکه، غرونه، سمندرونه، ونې، ميوې، نباتات، حيوانات... هر څه چې په کې دي ستا دي؛

(وَسَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِّنْهُ ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ)

(وَسَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِّنْهُ ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ)

(او تاسو لپاره يې په کار لګولي دي هر هغه څه چې په اسمانونو کې دي او هر هغه څه چې په ځمکه کې دي، په داسې حال کې چې دا ټول د هغه له جانبه (مسخر) دي، بېشکه په دغو کې د هغه قوم لپاره يقيناً ډېرې نښې دي چې غور فکر کوي). [الجاثية سورت: ايت 13].

د نيکۍ وړمه..

د هغه – سبحانه و تعالى- له احسان څخه: دا دی چې مونږ ته د هغه په لوري لاره اسانوي؛ هغه زمونږ لپاره خپل شريعت اسانه، له تکلف او تکليف څخه لرې وساته، او پر مونږ يې هغه کار ندی تحميل کړی چې مونږ يې نه شو زغملای:

(وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ)

(وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ)

(او په تاسو باندې يې په دين کې هېڅ حرج (مشقت) ندی اينبی). [الحج سورت: ايت 78]،

(لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا)

(لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا)

(او الله هېڅ يو نفس نه مکلف کوي مګر د هغه له وَس سره سم). [البقرة سورت: ايت 286]،

(وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِن مُّدَّكِرٍ)

(وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِن مُّدَّكِرٍ)

(او يقيناً مونږ دا قرآن (د يادولو او پند اخيستلو لپاره) اسان کړی دی، نو آيا څوك پند اخيستونکی شته؟) [القمر سورت: ايت 17].

او له مونږ سره د هغه له نیکیو څخه: دا دي چې هغه – تبارک وتعالی-- زمونږ څخه لږ څه قبلوي، په ډیرو انعام ورکوي، او ډیر ګناهونه معافوي، او دا لوی حدیث زمونږ لپاره کافي دی؛ کوم چې رسول الله -صلی الله علیه وسلم- وفرمایل:

«إِنَّ اللهَ كَتَبَ الحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ، ثُمَّ بَيَّنَ ذَلِكَ:

«إِنَّ اللهَ كَتَبَ الحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ، ثُمَّ بَيَّنَ ذَلِكَ:

"الله ښه او بد لیکلي، او بیا یې بیان کړي دي:

فَمَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا؛ كَتَبَهَا اللهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً، وَإِنْ هَمَّ بِهَا فَعَمِلَهَا؛ كَتَبَهَا اللهُ -عز وجل- عِنْدَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ، إِلَى سَبْعِمِائَةِ ضِعْفٍ إِلَى أَضْعَافٍ كَثِيرَةٍ.

نو څوک چې د ښه کار نیت وکړي او بیا یې تر سره نکړي؛ الله هغه ورته بشپړ نیک عمل په توګه لیکي، او که نیت وکړي او بیا یې ترسره کړي؛ الله –عزوجل- په خپل نیز لس نیکۍ لیکي، تر اوه سوه چنده او له هغه څخه هم ډیر.

وَإِنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا؛ كَتَبَهَا اللهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً، وَإِنْ هَمَّ بِهَا فَعَمِلَهَا؛ كَتَبَهَا اللهُ سَيِّئَةً وَاحِدَةً»

او که د بدۍ نیت وکړي او بیا یې تر سره نکړي؛ الله هغه ورته بشپړ نیک عمل په توګه لیکي، او که نیت وکړي او بیا یې ترسره کړي؛ الله –عزوجل- یې په خپل نیز یوه بدي لیکي». [بخاري او مسلم روایت کړی].

او پر مونږ باندې د هغه احسان: دا دی چې هغه د خپل بنده په توبه خوشحالیږي، او که مونږ ګناه وکړو هغه مونږ نه

شرموي؛ بلکه، هغه زمونږ لپاره د توبې دروازې خلاصې کړې دي:

(۞ قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا ۚ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ)

(۞ قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا ۚ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ)

(ته (دوی) ته ووایه: ای زما هغو بنده ګانو چې په خپلو ځانونو يې زياتی کړی دی! تاسو د الله له رحمت نه مه نااميده کيږئ، بيشکه الله ټول ګناهونه بخښي، بيشکه دغه (الله)، هم دی ښه بخښونکی، بې حده رحم کوونکی دی). [الزمر سورت: ايت 53].

او له هغه- عليه الصلاة والسلام- څخه په مستند ډول روايت شوي دي: «قَالَ اللهُ -سبحانه وتعالى- : يَا ابْنَ آدَمَ! إِنَّكَ مَا دَعَوتَنِي وَرَجَوتَنِي غَفَرْتُ لَكَ عَلَى مَا كَانَ مِنْكَ وَلَا أُبَالِيْ. -چې الله– سبحانه و تعالى- فرمايلي: ای د آدم اولاده! هرکله چې ته ما ته دعا وکړې او له ما څخه بخښنه وغواړې، زه به تاته د هغه څه بخښنه وکړم چې تا کړي دي او زه يې پروا نه کوم.

يَا ابْنَ آدَمَ! لَوْ بَلَغَتْ ذُنُوبُكَ عَنَانَ السَّمَاءِ ثُمَّ استَغْفَرْتَنِي غَفَرْتُ لَكَ وَلَا أُبَالِيْ.

اې د آدم اولاده! که ستا ګناهونه د اسمان څوکو ته ورسيږي او بيا له ما څخه بخښنه وغواړې، زه به تاته بخښنه وکړم او پروا يې هم نه کوم.

يَا ابْنَ آدَمَ! إِنَّكَ لَوْ أَتَيْتَنِي بِقُرَابِ الأَرْضِ خَطَايَا ثُمَّ لَقِيْتَنِي لَا تُشْرِكُ بِي شَيْئًا لأَتَيْتُكَ بِقُرَابِهَا مَغفِرَةً»[حديث صحيح. رواه الترمذي].

اې د آدم اولاده! كه ته ما ته د ځمكې په اندازه له ګناهونو سره راشې او بيا ماسره مخ شې چې له ما سره دې هيڅ شرک نه وي كړى، زه به تاته ببښنه وكړم. [صحيح حديث دى. ترمذي كړى].

ستا ستاينه ده، هغه ستاينه چې په هغه سره مور ستا په يادولو سره خوند اخلو ... كه څه هم زه ټوله ثنا او ستاينه نه شم شمېرلى ... تا لره داسې نيكې ستاينې دي چې اسمان ډكوي ... او د هغه غاړې څنډې او ځمكه او وچه او درياب

اې الله ما په خپل رحمت كې وپوښه، كوم چې ... پراخه دى او ټول مخلوق يې په كښې راغونډ كړي دي.

هغه كې ستا برخه ...

او زمونږ رب نيک دى، نيكۍ خوښوي، او هغه باندې امر كوي، او بندګانو كې دغه اخلاق خوښوي.

او تر ټولو بشپړ آيتونه: د هغه – سبحانه وتعالى- دا وينا ده:

(لَّيْسَ الْبِرَّ أَن تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَٰكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَىٰ حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا ۖ وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ ۗ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا ۖ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ)

(لَّيْسَ الْبِرَّ أَن تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَٰكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَىٰ حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا ۖ وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ ۗ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا ۖ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ)

(نېکي دا نده چې خپل مخونه د مشرق او مغرب په طرف وګرځوئ، او لېکن نېکي (د هغه چا) ده چې پر الله او پر ورځ د اخرت او پر ملایکو او پر کتابونو او پر نبیانو یې ایمان راوړی دی او د هغه په مینه (کې) خپلوانو او یتیمانو او مسکینانو او مسافرو او سوالګرو ته مال ورکوي او په (ازادولو د) څټونو کې (یې لګوي) او لمونځ قایموي او زکات ورکوي او د خپلو وعدو پوره کوونکي وي کله چې وعده وکړي، (خصوصًا) چې په سختۍ او تکلیف او د جنګ په وخت کې صبر کوونکي دي، دا هغه خلق دي چې رښتیني دي او همدغه خلق متقیان دي). [البقرة سورت: ایت 177].

او بنده به په آخرت کې د هغه له خوا د الله نېکۍ ته نه رسیږي مګر د هغه څه په پیروۍ کولو چې د هغه د نېکۍ او رضایت لامل کیږي، هغه –سبحانه و تعالى- ویلي:

(لَن تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّىٰ تُنفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ ۚ وَمَا تُنفِقُوا مِن شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ)

(لَن تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّىٰ تُنفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ ۚ وَمَا تُنفِقُوا مِن شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ)

(تاسو به (پوره) نېکۍ ته له سره ونه رسېږئ تر هغه پورې چې له هغه (څيز) نه څه حصه خرچ کړئ چې تاسو يې خوښوئ، او تاسو چې څه څيز هم خرچ کوئ، نو بېشکه الله په هغه ښه عالم دی)، [آل عمران سورت: ايت 92].

رازي -رحمه الله- فرمايي: "هرڅوک چې د الله د بندګانو لپاره د خير او آرامۍ دروازې پرانيې کړي، الله به د هغه لپاره د دنيا او آخرت نعمتونه پراخه کړي".

اې الله! مور باندې احسان وکړه، او مور د سختو عذابونو څخه وساته؛ په يقين سره چې ته نيک او مهربان يې!

57

الـقَـريـبُ (ډير نږدې) ذات -جل جلاله-

الله -عز وجل- وفرمايل- :

(وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ ۖ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ ۖ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ)

(وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ ۖ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ ۖ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ)

(او کله چې زما په باره کې له تا نه زما بنده ګان تپوس وکړي، نو يقيناً زه قريب يم، د دعا کوونکي دعا قبلوم کله چې له ما نه دعا غواړي، پس دوی دې زما حکم ومني، او پر ما دې ايمان راوړي، د دې لپاره چې دوی سمه لار وموميِ). [البقرة سورت: ايت 186].

هغه پوښتنه چې الله –جل و علا- په یو آیت کې په خپله ځواب ورکړی دی، چې د هر مومن زړه ته خوږه، دوستانه ارامتیا، ډاډمن قناعت، کافي اعتماد، او یقیني شفا ورکوي.

او د همدې آرامتیا او مینه ناک نږدېوالي په رنړا کې؛ د الله –جل جلاله- د نوم (القریب) سره معرفت ترلاسه کوو:

هغه – سبحانه و تعالی- فرمایلي:

(إِنَّهُ سَمِيعٌ قَرِيبٌ)

(إِنَّهُ سَمِيعٌ قَرِيبٌ)

(بېشکه هغه ښه اورېدونکی، ډېر نژدې دی). [سبا سورت: ایت 50].

نفسونو ته ډېر په زړه پورې نوم دی، او ډېرې معنا ګانې او دلالتونه لري..

د دې نوم لفظ د هغه د معنا څرګندونه کوي لکه څنګه چې په صفا پیاله کې صفا اوبه څرګندیږي.

زموږ رب –جل وعلا– خپلو بندګانو ته نږدې دی، په خپل عرش باندې برقراره دی؛ او هغه؛ هغه څوک دی چې د خپل مخلوق څخه پورته دی، په رازونو او هغه څه چې ضمیرونه یې پټوي پوه دی، او ملتیا یې د هر چا لپاره ده.

او د مخلوق سره د هغه نږدې والی دوه ډوله:

لومړی: عمومي نږدې والی چې هغه: د هغه سبحانه و تعالی- نږدې والی هر چا ته په خپله پوهه، لیدل او هر څه باندې احاطه کول دي، او هغه د ټولو مخلوقاتو څخه لوړ دی، او انسان ته د هغه د شا رګ څخه هم نږدې دی.

او دا عمومي موجوديت دی:

(وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ)

(وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ)

(او مونږ ده ته (د ده) د ورمېړ له رګ نه زیات نژدې یو). [ق سورت: ایت 16].

دویم: خاص نږدیوالی، چې دا: د هغه -سبحانه و تعالی- نږدیوالی د هغه د عبادت کوونکو، سوال کوونکو او مینه والو ته دی، او دا هغه نږدیوالی دی چې لاندې څیزونو ته اړتیا لري: مینه او ملاتړ، د حرکاتو او سکناتو تائیدول، او دعا کوونکو ته ځواب ویل، او د عبادت کوونکو لپاره قبولي او اجر ورکول دي.

دا هغه نږدې والی دی چې د هغه واقعیت نه په سترګو کیږي، بلکې د هغې اغیزې ښکاره کیږي؛ لکه د هغه لطف او احسان، پالنه، توفیق او لارښوونې پر خپل بنده باندې:

(وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ ۖ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ)

(وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ ۖ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ)

(او کله چې زما په باره کې له تا نه زما بنده ګان تپوس وکړي، نو یقیناً زه قریب یم، د دعا کوونکي دعا قبلوم کله چې له ما نه دعا غواړي). [البقرة سورت: ایت 186].

او هغه نږدې دی، او د هغه نزدېکت خاص دی په ... رابلونکي او ایمان والاو باندې

هغه - علیه الصلاة والسلام – په صحیح حدیث کې فرمایي:
«وَالَّذِي تَدْعُونَهُ أَقْرَبُ إِلَى أَحَدِكُمْ مِنْ عُنُقِ رَاحِلَةِ أَحَدِكُمْ»
«وَالَّذِي تَدْعُونَهُ أَقْرَبُ إِلَى أَحَدِكُمْ مِنْ عُنُقِ رَاحِلَةِ أَحَدِكُمْ»
"او هغه څوک چې تاسو یې بلئ هغه تاسو ته ستاسو د سوارلی له غاړې څخه ډیر نږدې دی". [مسلم روایت کړی].

په توره شپه کې د ښوې (هموارې) ډبرې پر سر د تور میږي غږ اوري.

د الله په حمایت کې..

او الله –عزوجل- خپلو اولیاوو ته نږدې دی، د خپلو بندګانو ساتنه کوي، په خپله پالنه کې یې احاطه کوي، هغوی باندې د رحمت باران وروي، د سترګو د رپیدو په اندازه یې ځانته نه پریږدي، هغوی خپلو ځانونو ته نه سپاري، هغوی باندې د هغه دښمنانو ته واک نه ورکوي، او شیطان ته اجازه نه ورکوي چې پر دوی باندې لاره وموميِ.

هغوی د ځانګړي ملتیا په قیمت سره راغلي؛ او هغه: نږدېوالی، بریا، ملاتړ، او ساتنه ده،

(وَقَالَ اللَّهُ إِنِّي مَعَكُمْ ۖ لَئِنْ أَقَمْتُمُ الصَّلَاةَ وَآتَيْتُمُ الزَّكَاةَ وَآمَنتُم بِرُسُلِي وَعَزَّرْتُمُوهُمْ وَأَقْرَضْتُمُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا)

(وَقَالَ اللَّهُ إِنِّي مَعَكُمْ ۖ لَئِنْ أَقَمْتُمُ الصَّلَاةَ وَآتَيْتُمُ الزَّكَاةَ وَآمَنتُم بِرُسُلِي وَعَزَّرْتُمُوهُمْ وَأَقْرَضْتُمُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا)

(او الله وفرمایل: بېشکه زه له تاسو سره یم، یقینًا که چېرې تاسو لمونځ قایم وساتئ او زکات ادا کړئ او زما پر رسولانو

ایمان راوړئ او تاسو د هغوی مدد وکړئ او تاسو الله ته ډېر ښکلی قرض ورکړئ). [المائدة سورت: ایت 12].

هغوی خپل رب باندې مطمین دي، او هغوی د هغه – سبحانه و تعالی- په اړه ښه نظر لري؛ او هغه د دوی لپاره په هر وخت کې وي..

دا نوح -علیه السلام- نهه سوه او پنځوس کاله وروسته له دعوت، ازموینو، تکلیفونو او سختیو څخه وروسته خپل رب ته دعا وکړه؛ نو هغه یې دعا قبوله کړه، هغه ته یې نجات ورکړ، او دښمنان یې ورله له منځه یوړل.

او دا ابراهیم -علیه السلام- دی خپل رب ته یې پناه یوړه؛ نو هغه له اوره وژغوره.

او یونس بن متی (علیه السلام) یې له لوی مصیبت څخه خلاص کړ، یوسف یې بیرته یعقوب ته راستون کړ، او هغوی یې سره یو ځای کړل، او له خپلو وروڼو سره یې مینه پیدا کړه، او د یعقوب سترګې یې بیرته ورته ورکړې.

او زمونږ رسول -صلی الله علیه وسلم– باندې داسې حالات راغلي وو چې د سر وېښتان یې سپینول، او زړونه پکې ستوني ته رسېدل، او ځینو اصحابو یې د الله په اړه هر ډول ګمانونه کول، نو هغه به خپل مولا ته عاجزي او دعا کوله؛ بیا به الله -عزوجل– خپله وعده پوره کوله، او مراد به یې پوره کاوه، او د حق کلمه به یې لوړوله..

نو الله -عزوجل- ټولو مومنو مخلوقاتو ته نړۍ دی، دوی وینې او د دوی ساتنه کوي.

یوه ښځه راغله چې د خپل میړه په اړه له رسول الله -صلی الله علیه وسلم- سره بحث وکړي، او عایشه -رضي الله عنها- د کور په یوه طرف کې وه، او وایي چې هغې به د دوی یوه خبره اوریده او یوه به یې نه اوریدله، او له بحث وروسته جبرائیل -علیه السلام- محبوب محمد -صلی الله علیه وسلم- باندې په دې وینا سره نازلیږي:

(قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا ۚ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ)

(قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا ۚ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ)

(یقیناً الله د هغې ښځې خبره واورېدله چې له تا سره یې د خپل خاوند په باره کې بحث (او سوال و جواب) کاوه او الله ته یې شکایت کاوه او الله ستاسو د دواړو سوال او جواب اورېده، بېشکه الله ښه اورېدونکی، ښه لیدونکی دی). [المجادلة سورت: ایت 1]، پاک دی هغه ذات چې د هغه غوږ د ټولو غږونو د اوریدلو وړتیا لري!

هغه نږدې دی:

ددعا په وخت کې خپل غږ مه پورته کوه! هغه نږدې دی ستا اواز اوري..

رسول الله -صلی الله علیه وسلم- د صحابه وو -رضی الله عنهم- څخه واوریدل چې په لوړ اواز یې خپل رب ته دعا کوله؛ نو هغه وفرمایل:

«أَيُّهَا النَّاسُ! ارْبَعُوْا عَلَى أَنْفُسِكُمْ؛ فَإِنَّكُمْ لاَ تَدْعُوْنَ أَصَمَّ وَلَا غَائِبًا، وَلَكِنْ تَدْعُوْنَ سَمِيعًا بَصِيرًا»
«أَيُّهَا النَّاسُ! ارْبَعُوْا عَلَى أَنْفُسِكُمْ؛ فَإِنَّكُمْ لاَ تَدْعُوْنَ أَصَمَّ وَلَا غَائِبًا، وَلَكِنْ تَدْعُوْنَ سَمِيعًا بَصِيرًا»
"اې خلکو! خپلو ځانونو باندې رحم وکړئ؛ ځکه چې تاسو کوڼ او غایب نه رابلئ، بلکه تاسو اوریدونکی او لیدونکی ذات رابلئ". [بخاري او مسلم روایت کړی].

او الله په هغه څه خبر دی چې ستا په ضمیر او فکرونو کې دي، نو ته یې چې کله په زړه کې راوبلې (بلنه)دې قبلوي.. هغه –سبحانه وتعالى- نږدې دی:

(إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ نِدَاءً خَفِيًّا)

(إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ نِدَاءً خَفِيًّا)

(کله چې ده خپل رب ته اواز وکړ ډېر ورو اواز). [مریم سورت: ایت 3].

هغه په خپل ځان کې یاد کړه هغه به یې واوري او تا به یاد کړي؛ ځکه هغه –سبحانه و تعالى- نږدې دی-.

په متفق علیه قدسي حدیث کې راغلي:

«إِنْ ذَكَرَنِي فِي نَفْسِهِ ذَكَرْتُهُ فِي نَفْسِي، وَإِنْ ذَكَرَنِي فِي مَلَإٍ ذَكَرْتُهُ فِي مَلَإٍ خَيْرٌ مِنْهُمْ».

«إِنْ ذَكَرَنِي فِي نَفْسِهِ ذَكَرْتُهُ فِي نَفْسِي، وَإِنْ ذَكَرَنِي فِي مَلَإٍ ذَكَرْتُهُ فِي مَلَإٍ خَيْرٌ مِنْهُمْ».

"که هغه ما خپل ځان کې یاد کړي، زه به یې خپل ځان کې یاد کړم، او که هغه ما په عام ځای کې یاد کړي، نو زه به یې د هغه څخه په ښه ډله کې یاد کړم".

او هيڅ داسې انسان نشته مګر چې د نړۍ الله -جل وعلا- له خوا هغه ته ډالۍ نه وي؛ د کړاوونو په لړۍ کولو او يا د مصيبت څخه د خلاصون په برخه کې، او يا د ضرر په مخنيوي، د خطر په منع کولو، او د محبوب په ترلاسه کولو، او يا د غوښتنې په ترلاسه کولو سره ...

نو د نړۍ الله دروازه خلاصه ده، د هغه ورکړه ورکول کيږي، د هغه سخاوت لوی دی، مهربانۍ يې لويه ده؛ څومره حاجتونه مو پوره شوي دي، څومره دعاګانې مو قبولې شوي دي، څومره برکتونه نازل شوي دي، او څومره رحمتونه خپاره شوي دي؟!

د يې وزلۍ جامه ...

هر کله چې ته پوه شوې چې الله –جل و علا- تا ته نړۍ دی، او هغه ستا د باطن څخه خبر دی؛ هغه ستا دعا اوري، ستا ځای ويني او پوهيږي چې ستا په زړه کې څه دي؛ نو ته د نيکي کوونکو څخه اوسه:

(إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ)

(إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ)

(بېشکه د الله رحمت نېکي کوونکو ته ډېر نژدې دی). [الأعراف سورت: ايت 56].

هغه ته نژدې شه؛ که ته د يو لويشت په اندازه هم هغه ته نړۍ شې، نو هغه به د يو ګز په اندازه تا ته نړۍ شي، په قدسي حديث کې راغلی:

«وَمَنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ شِبْرًا تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ ذِرَاعًا، وَمَنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ ذِرَاعًا تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ بَاعًا، وَإِذَا أَقْبَلَ إِلَيَّ يَمْشِي أَقْبَلْتُ إِلَيْهِ أُهَرْوِلُ»
«وَمَنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ شِبْرًا تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ ذِرَاعًا، وَمَنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ ذِرَاعًا تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ بَاعًا، وَإِذَا أَقْبَلَ إِلَيَّ يَمْشِي أَقْبَلْتُ إِلَيْهِ أُهَرْوِلُ»
"او څوک چې ما ته یو ولیشت نږدې شي، زه به هغه ته یو ګز نږدې شم، او څوک چې ما ته یو ګز نږدې شي، زه به هغه ته د هغه دوه برابره نږدې شم، او څوک چې زما خوا ته کرار کرار راشي، زه به هغه ته په منډو ورشم". [بخاري او مسلم روایت کړی دی - او لفظ د مسلم دی].

هغه ته نږدې کیدل د فرایضو له لارې کیږي مخکې لدې چې د نوافلو له لارې وشي؛

«وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ، وَمَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتَّى أُحِبَّهُ»
«وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ، وَمَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتَّى أُحِبَّهُ»
«ما ته زما هغه بنده خوښیږي چې د فرایضو په ادا کولو سره زما لورې ته نږدېوالی تر لاسه کوي، او هغه ما ته د نوافلو په ترسره کولو خپل ځان نږدې کوي تر څو زه ورسره مینه وکړم». [بخاري روایت کړی].

هرڅومره چې بنده د بندګۍ په درجو کې تکامل ته ورسیږي، هغومره الله –سبحانه وتعالى- ته نږدې کیږي، او هرڅومره چې د الله پر ورځندې عاجزي وکړي او د خپل رب او محبوب پر ورځندې ودرېږي، خپله پوزه او مخ په ځمکه کیږدي؛ د هغه نږدیوالی به خپل رب ته ډیر شي، او مقام به

يې لوړ شي، له هغه –صلى الله عليه وسلم- څخه په صحيح حديث کې روايت شوی دی چې هغه فرمايي:

«أَقْرَبُ مَا يَكُوْنُ العَبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ سَاجِدٌ؛ فَأَكْثِرُوا الدُّعَاء»

«أَقْرَبُ مَا يَكُوْنُ العَبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ سَاجِدٌ؛ فَأَكْثِرُوا الدُّعَاء»

«بنده د سجدې په حالت کې خپل رب ته ډير نږدې وي؛ نو ډېرې دعاګانې وکړئ». [مسلم روايت کړی].

نو په سجده کې: د تعظيم لوی دليل دی، او د بندګۍ تر ټولو لوړه درجه ده، او د عاجزۍ تر ټولو غوره څرګندونه ده، د مينې تر ټولو ښکلي پېغامونه دي، د اطاعت تر ټولو خوږې صحنې دي، او د افتقار او بې وزلۍ تر ټولو غوره جامه ده.

هرڅومره چې الله –جل وعلا- ته ډيرې سجدې وکړې هغومره به د الله تعالى په نيز لوړوالى ولرې، او له هغه څخه –صلى الله عليه وسلم- روايت دی چې ويې فرمايل:

«عَلَيْكَ بِكَثْرَةِ السُّجُودِ لِلهِ، فَإِنَّكَ لَا تَسْجُدُ لِلَّهِ سَجْدَةً إِلَّا رَفَعَكَ اللهُ بِهَا دَرَجَةً، وَحَطَّ عَنْكَ بِهَا خَطِيئَةً»

«عَلَيْكَ بِكَثْرَةِ السُّجُودِ لِلهِ، فَإِنَّكَ لَا تَسْجُدُ لِلَّهِ سَجْدَةً إِلَّا رَفَعَكَ اللهُ بِهَا دَرَجَةً، وَحَطَّ عَنْكَ بِهَا خَطِيئَةً»

"الله ته ډيرې سجدې وکړه، ځکه چې ته الله ته سجده نه کوې مګر دا چې الله ستا يوه درجه لوړوي، او يوه تيروتنه دې پاکوي". [مسلم روايت کړی].

نو دلته ته ابدي نعمتونه ترلاسه کوې:

(أُولَٰئِكَ الْمُقَرَّبُونَ)

(أُولَٰئِكَ الْمُقَرَّبُونَ)

[هم دوی نژدې کړی شوي دي (الله ته)]. [الواقعة سورت: ايت 11]،

(عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَ)

(عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَ)

(يوه چينه ده چې له دې نه به (د الله) مقربين څښي). [المطففين سورت: ايت 28].

داسې رب دې تا ته مبارک وي و ستا رجوع کول دې تا ته مبارک وي!

حتا که اسمان لرې ښکاري ... هغه ذات چې د اسمان څخه پورته دی نږدې دی

نو خپل لاسونه په دعا کې الله ته پورته کړه ... ځکه چې زخمونه په دعا سره شفا مومي

د اسمان لرې والی مورږ ته څه ضرر رسوي ... که ته اې د اسمان ربه نږدې اوسي

اې الله تا ويلي دي او ستا وينا رښتيا ده:

(وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ ۖ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ ۖ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ)

(وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ ۖ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ ۖ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ)

(او کله چې زما په باره کې له تا نه زما بنده ګان تپوس وکړي، نو يقيناً زه قريب يم، د دعا کوونکي دعا قبلوم کله چې له ما نه دعا غواړي، پس دوی دې زما حکم ومني، او پر ما

دي ايمان راوړي، د دې لپاره چې دوی سمه لار وموميِ). [البقرة سورت: ايت 186].

اې تر ټولو نږدې او اجابت کوونکی الله!! زمونږ دعاګانې قبولې کړه، زمونږ پر کمزورتیا رحم وکړه، زمونږ تکلیف لرې کړه، زمونږ په ټولو چارو کې نېکه خاتمه راکړه، او مونږ د دنیا له ذلت او د آخرت له عذاب څخه وژغوره، او زمونږ مور او پلار او ټولو مسلمانانو ته بخښنه وکړه؛ اې د دعا اورېدونکیه!

58

المُجِـيـبُ (دعا قبلونکی) ذات -جل جلاله-

مونږ د شبنم په څېر یوه خبره واوریدله ... نو هغې په نفس کې بدلونونه او نوښتونه راوستل

نو هغې زمونږ امیدونه تازه کړل ... او زمونږ د دردونو لپاره د آرامتیا ځای وګرځیده

عطا وویل: «طاووس – رحمه الله- ماته راغی او راته یې وویل: اې عطا ! هغه چا ته خپل شکایت مه وړاندې کوه چې خپله دروازه یې ستا پر مخ تړلې وي، له هغه چا څخه خپل حاجتونه وغواړه چې دروازه یې د قیامت تر ورځې پورې درته خلاصه وي، ستا څخه غواړي چې له هغه څخه وغواړې او د قبلیدو ژمنه یې هم درسره کړیده».

(فَاسْتَغْفِرُوهُ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ ۚ إِنَّ رَبِّي قَرِيبٌ مُّجِيبٌ)
(فَاسْتَغْفِرُوهُ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ ۚ إِنَّ رَبِّي قَرِيبٌ مُّجِيبٌ)

(نو تاسو لده نه مغفرت وغواړئ، بيا تاسو ده ته رجوع وکړئ، بېشکه زما رب ډېر نژدې دی، د دعا قبلوونکی دی).

[هود سورت: ایت 61].

زمونږ رب –سبحانه و تعالی- ځواب ورکوونکی دی، هغه ذات چې خپل سوالګر ته هغه څه ورکوي چې هغه يې غواړي، پرېشان او اندېښمنو سره مرسته کوي، ويريدونکو ته خوندیتوب او امان ورکوي، آن تر دې چې هغه چا سره مرسته کوي چې هغوی کافران دي، او هغه يې په ورځ کی د يو ساعت لپاره هم ندی پېژندلی ! هغه د دوي غوښتنې ته ځواب ورکوي، او په خپل سخاوت سره د دوی سختی لمنځه وړي، چې شاید هغوی ایمان راوړي.

خو ډېری خلک کوښښ کوي چې احسان هېر کړي، له ښه وو او نېکيو څخه انکار وکړي، الله –عزوجل- فرمايي:

(فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلْكِ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ)

(فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلْكِ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ)

(نو کله چې دوی په کښتی کې سواره شي (، نو) دوی الله بولي، په داسي حال کې چې خاص هغه لره دين خالص کوونکي وي، نوکله چې هغه (الله) دوی ته وچې ته نجات ورکړي (نو) ناڅاپه دوی (له الله سره) شريکان نيسي). [العنکبوت سورت: ایت 65].

او د خلکو پر مخ که دروازې وتړلی شي، او ځمکه پرې راتنګه شي، او د دوی لپاره غمونه سخت شي، او واقعي لويې شي، او په مخلوقاتو کې ددوی لپاره هیڅ پناه ځای او پټنځای و نه موندل شي؛ هغوی په خپل فطرت سره الله –سبحانه و تعالى- ته رجوع کوي، او د هغه خوا ته پناه وړي، او د هغه په درشل باندې پرېوځي:

(ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجْأَرُونَ)

(ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجْأَرُونَ)

(بيا چې کله تاسو ته ضرر درورسېږي، نو (بيا هم) خاص هغه ته زاري کوئ). [النحل سورت: ايت 53].

او د الله کرم، مهرباني او احسان ځکه دا چې: هغه خوښوي چې له هغه ځخه په سختيو او اسانيو وختونو کې غوښتنه وشي، او ځوک چې الله د اسانيو په وخت کې وپيژني هغه يې د سختيو په وخت کې پيژني، له هغه –صلى الله عليه وسلم- ځخه په صحيح توګه روايت شوي چې فرمايي:

«مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَسْتَجِيبَ اللهُ لَهُ عِنْدَ الشَّدَائِدِ وَالكَرْبِ؛ فَلْيُكْثِرِ الدُّعَاءَ فِي الرَّخَاءِ»

«مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَسْتَجِيبَ اللهُ لَهُ عِنْدَ الشَّدَائِدِ وَالكَرْبِ؛ فَلْيُكْثِرِ الدُّعَاءَ فِي الرَّخَاءِ»

«ځوک چې دا خوښوي چې الله يې د مصيبت او د سختيو په وخت کې غوښتنه قبوله کړي؛ نو هغه بايد د اسانتيا په وخت

کې ډيره دعا وکړي». [حسن حديث دی. ترمذي روايت کړی].

له امام احمد بن حنبل -رحمه الله- څخه پوښتنه وشوه: زمونږ او د رحمن عرش تر منځ څومره فاصله ده؟ هغه وويل: «د ريښتيني زړه څخه د زړه له کومې دعا کول».

پند ..

او مومن بنده د دعا د قبليدو د خنډونو څخه د دعا پر مهال ويريږي، د هغو له جملې څخه:

1- په اخلاص سره د الله خوا ته نه تلل.

2- په مسئله کې قاطعيت او په دعا کې اصرار نه کول.

3- رسول الله -صلى الله عليه وسلم – باندې درود نه ويل.

4- د دعا په قبليدو باندې تلوار کول.

5- د حرام خوړل، د حرام څښل او يا د حرامو اغوستل.

6- په بنو باندې د امر کولو او له بديو څخه د منع کولو پريښودل.

په نبوي سنت کې داسې وختونه او حالتونه ذکر شوي دي چې پدې کې تمه کيږي چې دعاګانې به قبولې شي، له هغې له جملې څخه:

1) د اذان او اقامت تر منځ دعا.

2) د شپې په اخري شيبو کې.

3) د سجدې په حالت کې.

4) د جمعې د ورځې يو ساعت.

5) د سفر په وخت کې.

6) د مظلوم دعا.

7) زوی ته د پلار بنیرا.

او پدې کې موضوع پراخه ده، مګر کله چې ته خپل لاسونه پورته کوې په یاد ولره چې دا ستا د رب لخوا تا باندې فضل دی، هغه غواړي چې تا ته درکړي. نو ښه ګومان او د مسئلې اراده وکړه؛ الله –جل و علا- وفرمایل:

(ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ)

(ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ)

(تاسو ما وبلئ چې زه ستاسو دعا قبوله کړم). [غافر سورت: ایت 60].

علي بن ابي طالب -رضي الله عنه- وفرمایل: "په دعا سره د مصیبتونو فوجونه له منځه ویسئ".

انس بن مالک -رضي الله عنه- فرمایلي: "د دعا څخه مه عاجزه کیږه؛ ځکه چې له دعا سره هیڅوک له منځه نه ځي".

ابن حجر -رحمه الله- فرمایلي: "دعا کوونکي ته ځواب ورکول کیږي، مګر د ځوابونو په توپیر سره؛ ځینې وختونه په هغه شکل راځي چې دعا کوونکي غوښتی وي، او ځینې وختونه د هغه بدله ورکول کیږي".

زه تا ته پناه دروړم او ستا پرته بل څوک پناه ورکولی نشي ... نو دې ضعیف بنده ته چې ستا د حمایت غوښتونکی دی پناه ورکړه ... زه ضعیف یم، ستا په ځواک باندې مرسته غواړم ... زما ګناهونه او نافرمانۍ ستا په ځینو قوتونو سره ... ای زما

ربه ما ګناه کړي ده او زما ګناهونو ډير په تکليف کړی يم ... نشته د هغو بخښونکي پرته له تا څخه

اي الله زه دعا کوم چې زما تيروتنې و بخښې ... او په خپل هدايت سره زما مرسته او مدد وکړي ... نو زما دعا قبوله کړه او زما زاريو ته ځواب راکړه ... هغه کس به يوه ورځ هم نا اميده نشي چې له تا څخه يې څه غوښتلي وي او هيله يې کړي وي

ابن القيم -رحمه الله- فرمايي: "د بنده لپاره دا بده خبره ده چې بندګانو ته سوال وکړي؛ حال دا چې د هغه مولا لره ټول هغه څيزونه شته چې هغه يې غواړي!".

اي ځواب ورکوونکی الله! زمونږ دعا قبوله کړه، زمونږ په ضعف رحم وکړه، او مونږ او زمونږ مور او پلار له اور څخه وژغوره.

59

المَجِـيدُ (د لوی شان خاوند) ذات -جل جلاله-

ستا رب ستاينه خوښوي..

په صحيح حديث کې هغه -صلى الله عليه وسلم- فرمايلي:

«وَلاَ أَحَدَ أَحَبُّ إِلَيْهِ المِدْحَةُ مِنَ اللهِ، وَمِنْ أَجْلِ ذَلِكَ: وَعَدَ اللهُ الجَنَّةَ»[رواه مسلم]، وفي رواية: «وَلاَ أَحَدَ أَحَبُّ إِلَيْهِ المِدْحَةُ مِنَ اللهِ؛ فَلِذَلِكَ مَدَحَ نَفْسَهُ»

«وَلاَ أَحَدَ أَحَبُّ إِلَيْهِ المِدْحَةُ مِنَ اللهِ، وَمِنْ أَجْلِ ذَلِكَ: وَعَدَ اللهُ الجَنَّةَ»[رواه مسلم]، وفي رواية: «وَلاَ أَحَدَ أَحَبُّ إِلَيْهِ المِدْحَةُ مِنَ اللهِ؛ فَلِذَلِكَ مَدَحَ نَفْسَهُ»

«له الله څخه بل هیڅوک ډیره ستاینه نه خوښوي، او د دې لپاره: الله د جنت وعده کړې ده» [مسلم روایت کړی]، او په بل روایت کې دي: «او د الله په څیر بل هیڅوک نشته چې ستاینه خوښه کړي؛ له همدې امله هغه د خپل ځان ستاینه وکړه». [بخاري روایت کړی].

او د بخاري په الادب المفرد کې راغلي: چې اسود بن سریع وایي: زه شاعر وم، نو رسول الله -صلى الله عليه وسلم- ته راغلم؛ ما وویل: ایا زه تاسو ته هغه ستاینې ونه وایم چې ما هغې باندې د خپل رب ستاینه کړیده؟

هغه وفرمایل: «إِنَّ رَبَّكَ يُحِبُّ المَحَامِدَ»

«ستا رب ستاینه خوښوي» او پر دې یې څه زیات نکړل. [حسن حدیث دی].

ډالۍ کوونکي په ستاینې سره تا ته نشي رسیدلی ... حتا که دوی مبالغه هم وکړي، ځکه هغه څه چې په تاسو کې دي ډیر لوی دي

زمونږ ستاینه الله ته ګټه نه رسوي، او زمونږ نیمګړتیاوې الله باندې اثر نکوي؛ نو الله – تبارک و تعالى- په خپل ذات کې بډای دی، هغه په خپلو صفتونو باندې ستایل شوی دی نه د خلکو په ستاینې او تمجید سره، او نه د هغوی په منني سره د هغه پر نعمتونو باندې.

مګر د الله – سبحانه و تعالى- له مهربانۍ څخه پر مونږ باندې: دا چې زمونږ د ژوند جوړیدا د هغه د شکر او ستاینې په کولو سره ترسره کیږي؛ ترڅو نفس خپل رب ته پاک، مستقیم او ډاډه شي.

دا لیکنه چې زه یې تاسو ته وړاندې کوم او دا کتاب د الله – جل جلاله- له تمجید څخه دی چې موږ باندې یې پیرزو کړی دی؛ زه له هغه څخه غواړم چې زموږ له ټولو څخه یې قبوله کړي، او له ځان سره یې د ملاقات د ورځې لپاره مونږ ته ذخیره کړي.

ټوله ستاینه، نعمتونه او ملک تا لره دي اې زموږ ربه ... له تا څخه بل هیڅ څیز لوی او لوړ مقام والا نه دی

هغه – تبارک و تعالی – فرمایلي دي:

(إِنَّهُ حَمِيدٌ مَّجِيدٌ)

(إِنَّهُ حَمِيدٌ مَّجِيدٌ)

(بېشکه هغه (الله) ډېر ستایل شوی، د ډېرې لویې والا دی). [هود سورت: ایت 73].

او المجید: له مجد څخه اخیستل شوی دی، او هغه: پوره او بشپړ عزت، پراخوالي او کثرت ته ویل کیږي.

زموږ رب- عزوجل – ډېر سخاوت والا دی، د جلال خاوند دی، او هغه کوم عظمت او جلال دی چې له هغه –تبارک و تعالی- څخه به لوړ او بشپړ وي؟!

هغه په دې صفاتو سره توصیف شوی دی لکه: عزت، لویي، عظمت او جلال، او هغه د هر څیز څخه لوی دی، او له ټولو شیانو څخه لوړ مقام والا او برلاسی دی.

او زموږ د رب –تبارک و تعالی- هر صفت ډېر لوړ مقام والا دی؛ هغه په خپل علم کې په بشپړ دول سره پوه دی، خورا مهربان دی چې د هغه رحمت په هر څه کې شامل دی، په هر

څه قادر دی، هیڅ شی هغه نشي عاجزولی، په خپل زغم کې بشپړ حلیم دی، په خپل حکمت کې خورا حکیم دی.

د هغه ټول نومونه او صفتونه د کمال والا دي؛ مونږ نشو کولی د هغه ستاینې وشمیرو، هغه داسې ذات دی چې پخپله یې د خپل ځان ستاینه کړیده.

تا لره ستاینه ده..

الله –سبحانه و تعالی– د خپل ځان تمجید او ستاینه کړې ده، ځکه هغه د کمال، عظمت او جلال والا دی، په قدسي حدیث کې راغلي دي:

«أَنَا الجَبَّارُ، أَنَا المُتَكَبِّرُ، أَنَا المَلِكُ، أَنَا المُتَعَالِي؛ يُمَجِّدُ نَفْسَهُ»

«أَنَا الجَبَّارُ، أَنَا المُتَكَبِّرُ، أَنَا المَلِكُ، أَنَا المُتَعَالِي؛ يُمَجِّدُ نَفْسَهُ»

«زه ځواکمن یم، زه متکبر یم، زه پادشاه یم، زه لوړ یم؛ خپل ځان ویاړمن بیانوي». [صحیح حدیث دی. احمد په مسند کې روایت کړی دی].

او زمونږ رب د خپل عظمت او لوړ مقام په لرلو سره د ستاینې وړ دی:

(إِنَّهُ حَمِيدٌ مَّجِيدٌ)

(إِنَّهُ حَمِيدٌ مَّجِيدٌ)

(بېشکه هغه (الله) ډېر ستایل شوی، د ډېرې لویې والا دی). [هود سورت: ایت 73].

او هغه – تبارک و تعالی- په خپلو بندګانو باندې ډېر مهربان دی چې هغوی ته نعمتونه ورکوي، او دا چې خپلو

اولياوو ته د ستاينې او د هغه –تبارک و تعالى- د خاص عبوديت لپاره توفيق ورکوي.

په قدسي حديث کې راغلي:

«وَإِذَا قَالَ: (مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ) [الفاتحة: 4]، قال: مَجَّدَنِي عَبْدِي»

«وَإِذَا قَالَ: (مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ) [الفاتحة: 4]، قال: مَجَّدَنِي عَبْدِي»

«او کله چې هغه وويل: (مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ) د بَدلې د ورځې مالك دى [[الفاتحة: 4] (الله تعالى) وفرمايل: زما بنده زما ستاينه يې وکړه». [مسلم روايت کړى] او له هغه – صلى الله عليه وسلم- څخه په صحيح حديث کې روايت شوى دى چې کله به يې سر له رکوع څخه پورته کاوه نو ويل به يې:

«رَبَّنَا لَكَ الحَمْدُ، مِلْءَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ، وَمِلْءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ، أَهْلَ الثَّنَاءِ وَالمَجْدِ»

«رَبَّنَا لَكَ الحَمْدُ، مِلْءَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ، وَمِلْءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ، أَهْلَ الثَّنَاءِ وَالمَجْدِ»

"اې زمونږ ربه ستا لپاره ستاينه ده، د اسمانونو او ځمکې د ډکوالي په اندازه، او د هر هغه څه د ډکوالي په اندازه چې ته يې له هغې وروسته غواړې، ته د ستاينې او جلال وړ يې". [مسلم روايت کړى]

له هغه سره اوسه!

د هغه –سبحانه و تعالى- له جلال څخه رسولانو او پيغمبرانو خپل جلال ترلاسه کړې؛ له همدې امله صحابه وو

-رضي الله عنهم- له رسول الله -صلى الله عليه وسلم- څخه وپوښتل: مونږ پوهيږو چې تا باندې څنګه سلام واچوو؛ مګر تاسو باندې څنګه درود ووايوو؟

هغه وفرمايل:

« اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ، وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ؛ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ»

« اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ، وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ؛ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ»

"اې الله! پر محمد او د هغه پرکورنۍ رحمت وروړه، لکه پر ابراهيم او د هغه پر کورنۍ دې چې لورولې ، بېشکه ته ستايلی او لوی يې». [بخاري روايت کړی او مسلم هم په همدې ډول روايت کړی].

د کامیابۍ دره:

او قرآن: د الله -سبحانه وتعالى- کلام دی، او هغه: (قُرْآنٌ مَّجِيدٌ) بلکې دغه د لوی قدر والا قرآن دی [البروج:21]، عزتمند، کريم، لوی دی، په نيکۍ، فضل او سخاوت کې پراخ دی.

او الله -عزوجل- په خپل سپېڅلي قرآن کې د خپل ځان ستاينه کړې ده، نو تر ټولو لوی آيت يې: هغه آيت دی چې د هغه ستاينه او د هغه صفتونه په کې ذکر شوي دي؛ لکه د البقره سورت، الکرسي آيت، چې د الله -عزوجل- په کتاب کې تر ټولو لوی آيت دی، او سورت اخلاص چې تر ټولو

غوره سورت دی، تر دې چې په صحیح حدیث کې رسول الله -صلی الله علیه وسلم - فرمایلي:

«إِنَّهَا تَعْدِلُ ثُلُثَ القُرْآنِ»

«إِنَّهَا تَعْدِلُ ثُلُثَ القُرْآنِ»

"دا د قرآن د دریمې برخې سره برابر دی". [مسلم روایت کړی].

یو له سترو شیانو څخه چې بنده پرې د خپل رب لویي او ستاینه بیانوي: د شپې او د ورځې په لړ کې د هغه د کتاب تلاوت کول دي، او د هغه په احکامو باندې ټینګار کول، هغه کې فکر کول او پرې عمل کول دي؛ د پوهې، عاجزۍ او فهم له لحاظه.

او څوک چې د قرآن والاو له ډلې څخه وي، هغه د الله له ډلې څخه دی، هغه ډله چې د الله هغه ځانګړې ډله ده، په صحیح حدیث کې هغه –صلی الله علیه وسلم- فرمایلي:

«إِنَّ اللهَ يَرْفَعُ بِهَذَا الكِتَابِ أَقْوَامًا، وَيَضَعُ بِهِ آخَرِينَ»

«إِنَّ اللهَ يَرْفَعُ بِهَذَا الكِتَابِ أَقْوَامًا، وَيَضَعُ بِهِ آخَرِينَ»

"په حقیقت کې الله ځینې خلک په دې کتاب سره لوړوي او ځینې ښکته کوي". [مسلم روایت کړی].

عمر بن خطاب له نافع بن حارث سره په عسفان کې وکتل، عمر هغه په مکه کې په دندې ګمارلی و، هغه ورته وویل: تا د وادي خلکو باندې څوک وګماره؟ هغه وویل: ابن ابزا، ویې ویل: ابن ابزا څوک دی؟ ویې ویل: زموږ له خادمانو څخه یو خادم دی، ویې ویل: نو تا پر هغوی باندې خادم وټاکه؟! هغه وویل: هغه د الله د کتاب قاري دی، او د میراث په علم پوه دی.

عمر -رضي الله عنه- وويل: بېشكه زمونږ رسول الله -صلى الله عليه وسلم- فرمايلي:

«إِنَّ اللهَ يَرْفَعُ بِهَذَا الكِتَابِ أَقْوَامًا، وَيَضَعُ بِهِ آخَرِينَ»

«إِنَّ اللهَ يَرْفَعُ بِهَذَا الكِتَابِ أَقْوَامًا، وَيَضَعُ بِهِ آخَرِينَ»

"په حقيقت کې الله ځينې خلک په دې کتاب سره لوړوي او ځينې ښکته کوي". [مسلم روايت کړی].

عزت د هغه چا لپاره دی چې هغه قبول کړي او عمل پرې وکړي، او ذلت د هغه چا لپاره دی چې له هغه څخه مخ اړوي.

د هغو څيزونو له جملې څخه چې د رب – تبارک وتعالى- تمجيد وربانديې کيږي: د هغه ښه ستاينه کول دي په: الحمد لله، الله اکبر، سبحان الله او لا اله الا الله ويلو سره، او څوک چې په دې ستاينو باندې مداومت وکړي، د دنيا او آخرت خير به تر لاسه کړي.

بخاري په خپل صحيح کې له ابوهريره -رضي الله عنه- څخه روايت کړی دی چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- فرمايلي:

«إِنَّ لِلَّـهِ مَلاَئِكَةً يَطُوْفُونَ فِي الطُّرُقِ يَلْتَمِسُوْنَ أَهْلَ الذِّكْرِ؛ فَإِذَا وَجَدُوْا قَوْمًا يَذْكُرُوْنَ اللهَ؛ تَنَادَوْا: هَلُمُّوْا إِلَى حَاجَتِكُمْ! فَيَحُفُّوْنَهُمْ بِأَجْنِحَتِهِمْ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا.

«إِنَّ لِلَّـهِ مَلاَئِكَةً يَطُوْفُونَ فِي الطُّرُقِ يَلْتَمِسُوْنَ أَهْلَ الذِّكْرِ؛ فَإِذَا وَجَدُوْا قَوْمًا يَذْكُرُوْنَ اللهَ؛ تَنَادَوْا: هَلُمُّوْا إِلَى حَاجَتِكُمْ! فَيَحُفُّوْنَهُمْ بِأَجْنِحَتِهِمْ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا.

"الله لره پرښتې دي چې په لارو ګرځي، د ذکر حلقې لټوي؛ نو کله چې دوی داسې خلک وموميي چې د الله ذکر کوي؛ نو

غږ وکړي: راشئ خپلې اړتیا ته! نو دوی په خپلو وزرونو باندې د لاندنۍ اسمان پورې وپوښي.

فَيَسْأَلُهُمْ رَبُّهُمْ -وَهُوَ أَعْلَمُ مِنْهُمْ-: مَا يَقُوْلُ عِبَادِي؟ قَالُوْا: يَقُوْلُوْنَ: يُسَبِّحُوْنَكَ وَيُكَبِّرُوْنَكَ وَيَحْمَدُوْنَكَ وَيُمَجِّدُوْنَكَ.

بیا الله له دوی څخه پوښتنه وکړي -پداسې حال کې چې هغه ښه پوهیږي-: زما بندګان څه وایي؟ دوی وایي: هغوی ستا تسبیح، تکبیر، تحمید، او تمجید بیانوي.

فَيَقُوْلُ: هَلْ رَأَوْنِي؟ فَيَقُوْلُوْنَ: لاَ -وَاللهِ!- مَا رَأَوْكَ؟

هغه به وفرمایي: ایا زه یې لیدلی یم؟ دوی به ووایي: نه - په الله قسم – تاسو یې نه یئ لیدلي؟

فَيَقُوْلُ: وَكَيْفَ لَوْ رَأَوْنِي؟ يَقُوْلُوْنَ: لَوْ رَأَوْكَ كَانُوا أَشَدَّ لَكَ عِبَادَةً، وَأَشَدَّ لَكَ تَمَجِيدًا وَتَحْمِيدًا، وَأَكْثَر لَكَ تَسْبِيحًا.

هغه به وفرمایي: که هغوی ما ووینې نو څنګه به وي؟ دوی به ووایي: که هغوی تاسو ووینې، نو ستا عبادت به ډېر وکړي، او ستا ډېر تمجید، تحمید او تسبیح او ستاینه به ادا کړي.

يَقُوْلُ: فَمَا يَسْأَلُوْنِي؟ يَقُوْلُوْنَ: يَسْأَلُوْنَكَ الجَنَّةَ.

هغه به وفرمایي: له ما څخه څه غواړي؟ هغوی به ووایي: له تا څخه د جنت غوښتنه کوي.

يَقُوْلُ: وَهَلْ رَأَوْهَا؟ يَقُوْلُوْنَ: لاَ -وَاللهِ!- يَا رَبِّ مَا رَأَوْهَا.

هغه به وفرمایي: ایا هغوی جنت لیدلی دی؟ هغوی به ووایي: نه - په الله قسم! هغوی جنت ندي لیدلی.

يَقُولُ: فَكَيْفَ لَوْ أَنَّهُمْ رَأَوْهَا؟ يَقُوْلُوْنَ: لَوْ أَنَّهُمْ رَأَوْهَا؛ كَانُوا أَشَدَّ عَلَيْهَا حِرْصًا، وَأَشَدَّ لَهَا طَلَبًا، وَأَعْظَمَ فِيهَا رَغْبَةً.

هغه به وفرمايي: كه هغوى ليدلى واى نو څنګه به و؟ هغوى به ووايي: كه هغوى ليدلى واى د هغوى حرص به نور هم ډېر واى؛ او د هغې خورا غوښتونكي به واى، او د هغې لپاره به يې خورا ليوالتيا درلوده.

قَالَ: فَمِمَّ يَتَعَوَّذُوْنَ؟ يَقُوْلُوْنَ: مِنَ النَّارِ.

هغه به وفرمايي: له څه شي څخه پناه غواړي؟ هغوى به ووايي: له اوره.

يَقُولُ: وَهَلْ رَأَوْهَا؟ يَقُوْلُوْنَ: لاَ -وَاللهِ!- يَا رَبِّ! مَا رَأَوْهَا.

هغه به وفرمايي: ايا هغوى اور ليدلى دى؟ هغوى به ووايي: نه - په الله قسم! هغوى اور ندى ليدلى.

يَقُولُ: فَكَيْفَ لَوْ رَأَوْهَا؟ يَقُوْلُوْنَ: لَوْ رَأَوْهَا كَانُوا أَشَدَّ مِنْهَا فِرَارًا، وَأَشَدَّ لَها مَخَافَةً.

هغه به وفرمايي: كه هغوى ليدلى وى نو څنګه به و؟ هغوى به ووايي: كه يې ليدلى وى، نو له هغه نه به ډېر تښتېدونكي واى، او د هغه نه به ډېر ويريدونكى وى.

فَيَقُوْلُ: فَأُشْهِدُكُمْ أَنِّي قَدْ غَفَرْتُ لهُمْ!

هغه به وفرمايي: نو زه تاسو ګواه نيسم چې ما هغوى ته بخښنه وكړه!

يَقُوْلُ مَلَكٌ مِنَ المَلَائِكَةِ: فِيهِمْ فُلاَنٌ لَيْسَ مِنْهُمْ، إِنَّمَا جَاءَ لِحَاجَةٍ!

يوه ملاړکه به ووايي: په دوی کې فلانی هم شته چې له دوی څخه نه دی، خو د اړتیا لپاره راغلی دی!

قَالَ: هُمُ الجُلَسَاءُ لاَ يَشْقَى بِهِمْ جَلِيسُهُمْ».

هغه به وفرمايي: دوی هغه ناست خلک دی چې هغوی سره ناست کس نه بد بخته کيږي».

نو که د دوی سره ناست کس نه بدبخته کيږي؛ نو د هغوی مقام به څه وي؟!

عرش:

زمونږ رب چې خپل عرش باندې برقراره دی چې په (المجيد) سره يې وصف کړی، او الله–عزوجل- د ځان لپاره هيڅ شی نه غوره کوي مګر دا چې ترټولو غوره، بشپړ او خورا بشپړ وي، له همدې کبله حق يې دی چې مجيد اوسي.

ای ربه تا لره ستاينه، نعمتونه او پادشاهي ده
له تا څخه بل هيڅ شی د مجد او عظمت وړ نه دی
هغه د اسمان د عرش مالک او تسلط لرونکی دی
د هغه د جلال لپاره مخونه عاجزي او سجدې کوي
پاکي ده هغه ذات لره چې مخلوق د هغه قدر نه پيژني
او هغه څوک چې د عرش څخه پورته دی يو او واحد دی

ای الله! ستا په مجيد نامه سره مونږ سوال کوو: چې مونږ، زمونږ مور او پلار او ټولو مسلمانانو ته بخښنه وکړې.

60

الحَمِيدُ (د حمد او تعريف لايق) ذات -جل جلاله-

په صحيح البخاري کې راغلي: چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- خپلو اصحابو ته لمونځ ورکړ، کله يې چه خپل سر له رکوع څخه پورته کړ؛ او ويې ويل: "سمع الله لمن حمده"، الله واوريدل چا چې د هغه ستاينه وکړه ! «د هغه شاته يو سړي وويل: ربنا و لک الحمد؛ حمدًا کثيرًا طيبًا مبارکًا فيه، يعني زمونږ ربه ستا ستاينه ده؛ په ډېر ښه او برکتي ستاينې سره، او کله چې لمونځ پای ته ورسيد، ويې فرمايل: خبرې کوونکی څوک و؟ هغه وويل: زه وم، هغه وفرمايل: ما څه د پاسه ديرش ملايکې وليدلې چې کوښښ يې کاوه څوک يې اول وليکي!» څنګه به پر هغه باندې کوشش نکوي په داسې حال کې چې الله ستاينه خوښوي؟!

ستا ستاينه ده، هغه ستاينه چې مونږ د هغه په ذکر سره خوند اخلو

او که څه هم زه د هغه ستاينې او شکرانې نشم شميرلی

الله – سبحانه و تعالى- د خپل عالي ذات په ستاينه کې داسې فرمايلي دي:

(وَهُوَ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ)

(وَهُوَ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ)

(او هم دی ښه کارساز، ښه ستايل شوی دی). [الشورى سورت: ايت 28].

زمونږ رب –سبحانه و تعالى- چې په خپل ذات، نومونو، صفتونو او عملونو کې ستايل شوی دی؛ هغه په نومونو کې

غوره نوم، او په صفتونو کې بشپړ صفتونه، او په فعلونو کې غوره او بشپړ فعلونه لري.

او زموږ رب –سبحانه و تعالى– په خپله شرع کې ستايل شوى؛ ځکه دا د ټولو مخلوقاتو لپاره بشپړ او خورا ګټور شريعت دى.

او زموږ رب –سبحانه و تعالى- چې په خپل وحدانيت سره ستايل شوى دى، او هغه د شريک، مثل، او ملګري د ذلت له وجې ځخه پورته دى، هغه –تبارک و تعالى- فرمايلي:

(وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُن لَّهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُن لَّهُ وَلِيٌّ مِّنَ الذُّلِّ ۖ وَكَبِّرْهُ تَكْبِيرًا)

(وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُن لَّهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُن لَّهُ وَلِيٌّ مِّنَ الذُّلِّ ۖ وَكَبِّرْهُ تَكْبِيرًا)

(او ته ووايه: ټوله ثنا هغه الله لره خاص ده چې نه يې ځوك اولاد نيولى دى او نه د هغه لپاره په بادشاهى كې ځوك شريك شته او نه د هغه لپاره د عاجزى په وجه ځوك دوست شته او ته د هغه لويي بيانوه، لويي كامله). [الإسراء سورت: ايت 111].

او زمونږ رب –سبحانه و تعالى- چې په هره ژبه او په هر حالت کې د هغه ستاينه کيږي، ټول مخلوقات د هغه ستاينه کوي؛ جمادات او خبرې کوونکي په هر وخت کې د هغه په نعمتونو، فضلونو، او د هغه –سبحانه و تعالى- د کمال او عظمت ستاينه کوي:

(تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَن فِيهِنَّ ۚ وَإِن مِّن شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَٰكِن لَّا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ ۗ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا)

(تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَن فِيهِنَّ ۚ وَإِن مِّن شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَٰكِن لَّا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ ۗ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا)

(خاص د هغه لپاره تسبيح وايي اووه اسمانونه او ځمکه او هغه څوك چې په دغو کې دي، او نشته هيڅ يو شی مګر د هغه له ستاينې سره تسبيح وايي او لېکن تاسو د هغو پر تسبيح نه پوهيږئ، بېشکه هغه له ازله ډېر تحمل والا، ډېر بخښونکی دی). [الإسراء سورت: ايت 44].

نو زمونږ رب –سبحانه و تعالى- ؛ په ټولو صيغو او شکلونو سره د ستاينې وړ دی، حتا که دوی د هغه ستاينه هم ونکړي، هغه د ستاينې څښتن دی؛ د هغه د فضل، کرم، ورکړې او رحمت په خاطر.

او له هغه پرته په ټولو شرايطو کې د هيڅ چا ستاينه نکيږي.

خپل رب ته عاجزي وکړه!

او هغه –سبحانه و تعالى- پرته له نورو څخه ستاينه يې د خپل ځان لپاره غوره کړه، او نور کسان يې د خپل ځان د ستاينو څخه منع کړل؛ هغه وفرمايل:

(فَلَا تُزَكُّوا أَنفُسَكُمْ)

(فَلَا تُزَكُّوا أَنفُسَكُمْ)

(نو تاسو د خپلو ځانونو تزکیه (پاکوالی) مه کوئ). [النجم سورت: ایت 32].

زمونږ رب –سبحانه و تعالی- د خپل ځان ستاینه کوي چې مونږ یې وپیژنو، او د دې لپاره چې مونږ د هغه په ستاینو سره هغه ته ورسیږو، هغه ته وګرځو، د هغه د بخښنې په تمه شو، او د هغه د ورکړې امید ولرو، او همدا راز مونږ د هغه څخه د جنت هیله لرو.

نو دا څومره لویه مهرباني ده؟! هغه ستا سره د نیکو کارونو په کولو کې مرسته کوي او پر هغه باندې ستا ستاینه کوي؟!

(وَنُودُوا أَن تِلْكُمُ الْجَنَّةُ أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ)

(وَنُودُوا أَن تِلْكُمُ الْجَنَّةُ أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ)

(او دوی ته به اواز وکړی شي چې دا جنت دی چې تاسو د ده وارثان ګرځول شوي یئ، په سبب د هغو عملونو چې تاسو به کول). [الأعراف سورت: ایت 43]، که ستا رب وغواړي چې پر تا خپل فضل وکړي؛ فضل به پیدا کړي او تاته به یې منسوب کړي، تا ته به مال درکړي، او ته به لدې مال څخه انفاق وکړې، بیا به له دې وروسته.. الله –جل وعلا- ستا د انفاق کوولو لپاره ستا ستاینه وکړي؛ که څه هم مال د الله لخوا تا ته درکړل شوی دی!

او زمونږ د رب – سبحانه و تعالی- له مهربانیو څخه پر مونږ باندې: دا چې خپله ستاینه یې تقسیم کړی ده؛ تر څو بنده پوه شي چې څنګه د الله ستاینه او ثنا ووایي؛ هغه –سبحانه و تعالی- وفرمایل:

(الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ)

(الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ)

(ټول (د کمال) صفتونه خاص د الله لپاره دي چې د ټولو عالَمونو ښه پالونکی دی)، [الفاتحة سورت : ایت 2]، او فرمايي:

(الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ)

(الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ)

(ټول د کمال صفتونه خاص هغه الله لره دي چې اسمانونه او ځمکه يې پيدا کړي دي، او پيدا کړې يې دي تيارې او رڼا). [الأنعام سورت: ايت 1].

ټوله ستاينه تا لره ده..

د مؤمنانو تر ټولو لويه ځانګړنه دا ده چې هر وخت د الله – سبحانه و تعالى- ستاينه کوي؛ په اسانيو او سختيو کې؛ ځکه هغوی پوهيږي چې د الله –جل و علا- په ټولو کارونو کې دوی لپاره حکمت او خير دی.

په صحيح حديث کې هغه -عليه الصلاة والسلام- فرمايلي:

«إِذَا مَاتَ وَلَدُ العَبْدِ قَالَ اللهُ لِمَلائِكَتِهِ: قَبَضْتُمْ وَلَدَ عَبْدِي؟ فَيَقُوْلُوْنَ: نَعَمْ.

«إِذَا مَاتَ وَلَدُ العَبْدِ قَالَ اللهُ لِمَلائِكَتِهِ: قَبَضْتُمْ وَلَدَ عَبْدِي؟ فَيَقُوْلُوْنَ: نَعَمْ.

«کله چې د بنده ماشوم مړ شي، الله خپلو پرښتو ته ووايي: تاسو زما د بنده د ماشوم روح قبض کړ؟ هغوی ووايي: هو.

فَيَقُولُ: قَبَضْتُمْ ثَمَرَةَ فُؤَادِهِ؟ فَيَقُوْلُوْنَ: نَعَمْ.

هغه به وفرمايي: تاسو د هغه د زړه ميوه تري واخيستله؟ هغوی ووايي: هو.

فَيَقُولُ: مَاذَا قَالَ عَبْدِي؟ فَيَقُوْلُوْنَ: حَمِدَكَ وَاسْتَرْجَعَ.

هغه به وفرمايي: نو زما بنده څه وويل؟ نو هغوی وويل: ستا ستاينه يې وکړه او انا لله و انا اليه راجعون يې وويل.

فَيَقُولُ اللهُ: ابْنُوا لِعَبْدِي بَيْتًا فِي الجَنَّةِ وَسَمُّوهُ: بَيْتَ الحَمْدِ»

نو الله به وفرمايي: زما د بنده لپاره په جنت کې يو کور جوړ کړئ او نوم يې بيت الحمد کېږدئ». [ترمذي روايت کړی].

نو؛ د غوره ذکرونو څخه: د بنده دغه وينا ده: (الحمد لله) هغه –سبحانه و تعالى- فرمايلي:

(وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ)

(وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ)

(او د خپل رب له ستاينې سره تسبيح وايه له لمر ختلو نه مخکې او له لمر ډوبېدلو نه مخکې). [ق سورت: ايت 39].

په صحيح حديث کې هغه -عليه الصلاة والسلام- فرمايلي:

«مَنْ قَالَ: سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ فِي يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّة؛ حُطَّتْ خَطَايَاهُ، وَإِنْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ البَحْرِ»

«مَنْ قَالَ: سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ فِي يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّة؛ حُطَّتْ خَطَايَاهُ، وَإِنْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ البَحْرِ»

"څوک چې : ورځ کې سل ځلې سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ، ووايي، يعني خاص الله لره پاکي او ستاينه ده، د هغه ګناهونه به توی شي، حتا که د سمندر د ځګ په څير هم وي". [بخاري او مسلم روايت کړی].

او کله چې له رسول الله -صلى الله عليه وسلم- څخه پوښتنه وشوه: کومه وينا غوره ده؟

قال: «مَا اصْطَفَى اللهُ لِمَلَائِكَتِهِ أَوْ لِعِبَادِهِ: سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ»

هغه وفرمايل: «هغه چې الله د خپلو ملايکو او يا د خپلو بندګانو لپاره غوره کړې ده: سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ، يعني خاص الله لره پاکي او ستاينه ده». [مسلم روايت کړی]. ستاينه په ژبه، زړه او غړو سره ترسره کيږي.

طبراني په المعجم الكبير کې روايت کړی چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:

«إِنَّ أَفْضلَ عِبَادِ اللهِ يَوْمَ القِيَامَةِ: الحَمَّادُوْنَ»

«إِنَّ أَفْضلَ عِبَادِ اللهِ يَوْمَ القِيَامَةِ: الحَمَّادُوْنَ»

«د قيامت په ورځ به د الله په بندګانو کې تر ټولو غوره بندګان هغه وي چې ډيرې ستاينې يې کړی وي». [صحيح دی].

تا لره ستاينه ده، ښه ستاينه چې اسمان ډکوي

او د هغې شاوخوا، ځمکه، دښته، او سمندر

تا لره تلپاتې او مبارکې ستاينې دي

د سمندر رنګ به د هغه د ليکلو لپاره لږ وي

ستا ستاينه ده، اې د کبريا څښتنه، او هغه څوک

چې ستا په ستاينې سره شکر کوي په يقين سره هغه شکر ترلاسه کړی دی

اې الله! ستا ستاينه ده لکه څنګه چې ستاسو با د عزتمند مخ او د ځواک عظمت دی.

62 - 61

الشَّـــاكِرُ الشَّكُورُ (ډير قدردان) -جل جلاله-

بخاري په خپل صحيح کې روايتوي چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- فرمايلي:

«أَنَّ رَجُلًا رَأَى كَلْبًا يَأْكُلُ الثَّرَى مِنَ العَطَشِ؛ فَأَخَذَ الرَّجُلُ خُفَّهُ، فَجَعَلَ يَغْرِفُ لَهُ بِهِ حَتَّى أَرْوَاهُ؛ فَشَكَرَ اللهُ لَهُ، فَأَدْخَلَهُ الجَنَّةَ».

«أَنَّ رَجُلًا رَأَى كَلْبًا يَأْكُلُ الثَّرَى مِنَ العَطَشِ؛ فَأَخَذَ الرَّجُلُ خُفَّهُ، فَجَعَلَ يَغْرِفُ لَهُ بِهِ حَتَّى أَرْوَاهُ؛ فَشَكَرَ اللهُ لَهُ، فَأَدْخَلَهُ الجَنَّةَ».

«يو سړي وليدل چې يو سپی له تندې څخه خاوری خوري؛ نو هغه سړي خپله موزه واخيسته او په هغې کې يې اوبه ورکولې تر څو يې تنده ماته شوه؛ نو الله د هغه څخه منله وکړه، او هغه يې جنت ته داخل کړ».

هغه –سبحانه و تعالى- د خپل ذات په ستاينه کې فرمايي:

(وَكَانَ اللَّهُ شَاكِرًا عَلِيمًا)

(وَكَانَ اللَّهُ شَاكِرًا عَلِيمًا)

(او الله له همېشه شکر قبلوونکي، ښه پوه دی). [النساء سورت: ايت 147]، او الله -سبحانه وتعالى- فرمايي:-

(وَاللَّهُ شَكُورٌ حَلِيمٌ)

(وَاللَّهُ شَكُورٌ حَلِيمٌ)

(او الله ښه قدردان، ښه تحمل والا دی). [التغابن سورت: ایت 17].

زمونږ رب – سبحانه و تعالی - په لږ اطاعت سره مننه کوي؛ او هغه باندې ډېر اجر ورکوي، بلکې څو چنده ثواب ورکوي؛ له شمیرلو او حساب څخه ډېر اجر ورکوي،

(مَن جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا ۖ وَمَن جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَىٰ إِلَّا مِثْلَهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ)

(مَن جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا ۖ وَمَن جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَىٰ إِلَّا مِثْلَهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ)

(څوک چې یوه نېکي راوړي، د هغه لپاره د هغې لس چنده دي او څوک چې یوه بدي راوړي، نو هغه ته به یوازې د هغې په مثل سزا ورکولی شي او پر دوی به ظلم نه کېږي). [الأنعام سورت: ایت 160].

او زمونږ رب –سبحانه و تعالی- د بندګانو په شکر کولو سره له هغوی څخه مننه کوي؛ او هغوی د خپل له ډېر خیر او فضل څخه برخمن کوي، حال دا چې هغه ذات دا ټول هغوی ته ورکړي دي،

(وَمَا بِكُم مِّن نِّعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ)

(وَمَا بِكُم مِّن نِّعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ)

(او پر تاسو چې هر نعمت شوی دی، نو د الله له طرفه دی). [النحل سورت: ایت 53].

او زمونږ رب –سبحانه و تعالی- د خپل بنده څخه داسې مننه کوي چې د خپلو د ملائکو په منځ کې او په پورته اسمان کې

د هغه ستاینه کوي، او د خپلو بندګانو په منځ کې د هغه شکر برقراروي، او د هغوی د کړنو په خاطر له هغوی څخه مننه کوي،

(ذُرِّيَّةَ مَنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ ۚ إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا)

(ذُرِّيَّةَ مَنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ ۚ إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا)

(اې د هغه چا اولاده چې مونږ له نوح سره سواره کړي وو، بېشکه هغه ډېر شکر ایستونکی بنده و). [الإسراء سورت: ایت 3].

او زمونږ رب –سبحانه و تعالی- ډیرې خطاګاني بخښي، او لږ مقدار نیک عملونه هم قبلوي او هغه باندې اجر ورکوي؛

(إِنَّ رَبَّنَا لَغَفُورٌ شَكُورٌ)

(إِنَّ رَبَّنَا لَغَفُورٌ شَكُورٌ)

(بېشکه زمونږ رب خامخا ډېر بخښونکی، بې حده قدردان دی). [فاطر سورت: ایت 34].

زمونږ رب –سبحانه و تعالی- ډېر د نعمت ورکوونکی دی، او هغه په لږې ستاینې او شکر کولو سره راضي کیږي.

په صحیح مسلم کې له رسول الله -صلى الله عليه وسلم- څخه روایت دی چې هغه فرمایلي:

«إِنَّ اللهَ لَيَرْضَى عَنِ العَبْدِ أَنْ يَأْكُلَ الأَكْلَةَ فَيَحْمَدَهُ عَلَيْهَا، أَوْ يَشْرَبَ الشَّرْبَةَ فَيَحْمَدَهُ عَلَيْهَا».

«إِنَّ اللهَ لَيَرْضَى عَنِ العَبْدِ أَنْ يَأْكُلَ الأَكْلَةَ فَيَحْمَدَهُ عَلَيْهَا، أَوْ يَشْرَبَ الشَّرْبَةَ فَيَحْمَدَهُ عَلَيْهَا».

"بيشكه الله د بنده څخه راضي كيږي كه چيرې بنده خواړه وخوري بيا د الله ستاينه وكړي، او يا څه وڅښي بيا د الله ستاينه وكړي".

د ابو داود په سنن كې راغلي دي: چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:

«مَنْ قَالَ حِينَ يُصْبِحُ: اللَّهُمَّ! مَا أَصْبَحَ بِي مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنْكَ وَحْدَكَ، لَا شَرِيكَ لَكَ، فَلَكَ الحَمْدُ، وَلَكَ الشُّكْرُ؛ فَقَدْ أَدَّى شُكْرَ يَوْمِهِ، وَمَنْ قَالَ مِثْلَ ذَلِكَ حِينَ يُمْسِي؛ فَقَدْ أَدَّى شُكْرَ لَيْلَتِهِ»

«مَنْ قَالَ حِينَ يُصْبِحُ: اللَّهُمَّ! مَا أَصْبَحَ بِي مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنْكَ وَحْدَكَ، لَا شَرِيكَ لَكَ، فَلَكَ الحَمْدُ، وَلَكَ الشُّكْرُ؛ فَقَدْ أَدَّى شُكْرَ يَوْمِهِ، وَمَنْ قَالَ مِثْلَ ذَلِكَ حِينَ يُمْسِي؛ فَقَدْ أَدَّى شُكْرَ لَيْلَتِهِ»

«كله چې چا باندې سهار راشي او ووايي: اې الله! كوم نعمتونه چې ماته راكړ شوي دي هغه يوازې ستا له طرفه دي، ته هيڅ شريک نلري، تا لره ستاينه او شكر دى؛ نو دغه كس د خپلې ورځې شكر ادا كړ، او څوک چې ماښام كې داسې ووايي؛ هغه د خپلې شپې شكر ادا كړ». [حسن حديث دى].

ورځې كړل نو ويې ستايه!

او د هغه –سبحانه و تعالى- د شكر له كمال څخه دا دى چې هغه بنده ته وركړه وركوي او هغه ته د هغه څه لپاره توفيق وركوي چې پر هغه باندې د هغه شكر ادا كړي؛ نو هغه؛ هغه ذات دى چې وركوي نو ستاينه كوي، له هغه څخه سبب او مسبب دواړه دي، الله –عزوجل- وفرمايل:

(إِنَّ هَٰذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً وَكَانَ سَعْيُكُم مَّشْكُورًا)

(إِنَّ هَٰذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً وَكَانَ سَعْيُكُم مَّشْكُورًا)

(بېشكه دا (نعمت) ستاسو لپاره بدله ده. او ستاسو سعي (كوشش) قبول كړى شوى دى). [الإنسان سورت: ايت 22].

پاكي ده هغه ذات لره چې پر مونږ باندې يې د هلوځلو احسان وكړ، بيا يې مونږ ته توفيق راكړ، او بيا پرې مونږ بدله راكوي ! ايا دا د فضل او احسان انتها نده؟ نو خاص هغه لره ستاينه او شكر دى.

او هغه د شكر قبلوونكى دى، نو هغه به د دوى هلې ځلې ضايع نكړي ... بلكه هغه به څو چنده كړي بغير له شميرلو څخه

تر ټولو لوړه بدله ..

كله چې د الله تعالى پېغمبر سليمان –عليه السلام- په غصې سره خپل آسونه ذبح كړل -ځكه چې آس يې هغه د الله له ذكر څخه مشغول كړى و، نو هغه وغوښتل چې بيا هغه سره مشغول نشي-؛ نو د هغې په بدل كې: باد وركړ شو.

كله چې يوسف الصديق –عليه السلام- د زندان سختۍ وزغمله؛ الله تري قبوله كړه داسې چې هغه ته يې واك وركړ؛

(وَكَذَٰلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ يَتَبَوَّأُ مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ ۚ نُصِيبُ بِرَحْمَتِنَا مَن نَّشَاءُ ۖ وَلَا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ)

(وَكَذَٰلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ يَتَبَوَّأُ مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ ۚ نُصِيبُ بِرَحْمَتِنَا مَن نَّشَاءُ ۖ وَلَا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ)

(او همدارنګه مونږ يوسف ته په ځمكه (د مصر) كې اقتدار وركړ، چې په دې (ملك) كې به يې چېرې چې غوښتل؛ ځاى نيوه (اوسېدلو)، مونږ خپل رحمت كوو پر چا چې مونږ

وغواړو او مونږ د نېکي کوونکو اجر نه ضایع کوو). [یوسف سورت: ایت 56].

او کله چې د هغه پېغمبرانو (علیهم السلام) د الله تعالی لپاره خپل عزت د هغه د دښمنانو مقابل کې ولګاوه؛ هغوی ته یې سپکې سپورې او ښکنځلي وکړې؛ نو الله دوی ته دا بدله ورکړه چې الله او د هغه ملاټکو هغوی باندې درود وویل، او د دوی لپاره یې په اسمانونو او د هغه په مخلوقاتو کې غوره ستاینه وکړه، نو هغوی یې خورا مخلص وګرځول (بِخَالِصَةٍ ذِكْرَى الدَّارِ) [ص سورت: ایت 46].

(مونږ دوی په یو خالص خوی سره خالص کړي دي چې هغه د اخرت یادول دي).

او کله چې صحابه و –رضي الله عنهم– خپل کورونه پرېښودل، او د الله د خوښې لپاره یې پرېښودل؛ نو په خپل رضوان او خوښۍ سره یې هغوی ته بدله ورکړه: دنیا یې د هغوی تر قبضې لاندې راوستله او دنیا یې د هغوی په واسطه فتحه کړه.

هغه –سبحانه و تعالی – ډېر قدردان ذات دی؛ بنده له اور څخه د یوې ذرې د خیر کار په کولو سره را باسي، دغه لږه اندازه هم نه ضایع کوي، په یوه متفق علیه حدیث کې راغلي چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمایل:

«بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِطَرِيقٍ وَجَدَ غُصْنَ شَوْكٍ عَلَى الطَّرِيقِ فَأَخَّرَهُ؛ فَشَكَرَ اللهُ لَهُ، فَغَفَرَ لَهُ».

"يو سړی پر سړک روان وو، د ازغي يوه څانګه يې په لاره ومونډله او هغه يې د لارې نه لرې کړه، نو الله تعالی د هغه دا نيکي قبوله کړه، او هغه ته يې بخښنه وکړه".

نو د هغه چا به څه حال وي چې د خلکو له لارې معنوي خنډونه لرې کوي؟ نو د هغه چا به څه حال وي چې د خلکو په چارو کې اسانتياوې راولي، د هغوی غمونه لرې کوي، د هغوی د اړتياوو په پوره کولو کې ورسره مرسته کوي، او د هغوی په زړونو کې خوښي راولي؟! او دا ټول د هغه – سبحانه و تعالی- له خوا دي؛ چې تا ته يې په اول او آخر کې توفيق درکړي.

لکه څنګه چې هغه –سبحانه و تعالی– په حقيقت کې ډير قدر دان دی؛ هغه ته د خپل مخلوق تر ټولو محبوب کس: هغه څوک دی چې د قدردانۍ په صفت پيژندل شوی وي، او همدارنګه د هغه تر ټولو بد مخلوق هغه دی: چې دغه صفت و نلري او ددې صفت مخالف صفت لرونکی وي.

امام ابن القيم -رحمه الله- فرمايلي: "نعمتونه د الله له طرفه ازمايښت او امتحان دی؛ چې په هغې کې د شکر کوونکي شکر او د انکار کوونکو انکار څرګندیږي".

او شکر په دوه ډوله دی:

لومړی: چې په ژبه باندې وي، او هغه: د نعمتونو ورکوونکي ستاينه کول دي.

او بل: د ټولو اندامونو سره شکر ادا کول، او د الله – عزوجل- په اطاعت کې يې کارول دي.

او دا د ټولو پيغمبرانو او صالحينو (عادت) عمل دی.

بخاري روايت کوي: رسول الله -صلى الله عليه وسلم- به د شپې لمونځ لپاره ولاړيده تر دي چې پښې به يې وپړسېدلې، نو عايشې -رضى الله عنها- به ورته وويل: ته دا کار ولې کوې حال دا چې الله ستا مخکيني او راتلونکي ګناهونه بخښلي؟! نو هغه وفرمايل:

«أَفَلَا أَكُوْنُ عَبْدًا شَكُوْرًا؟!».

«أَفَلَا أَكُوْنُ عَبْدًا شَكُوْرًا؟!».

"ايا زه بايد شکر ګذار بنده و نه اوسم؟!".

او الله –عزوجل- د داود -عليه السلام- کورنۍ د هغوی د شکر ادا کولو له امله ستاينه وکړه:

(اعْمَلُوا آلَ دَاوُودَ شُكْرًا)

(اعْمَلُوا آلَ دَاوُودَ شُكْرًا)

(اې آل داوده! تاسو (نېك) عمل کوئ د شکر لپاره). [سبا سورت: ايت 13].

او که څه هم چې د الله –جل وعلا- په بندګانو کې لږ شمېر هغه دي چې د شکر عبادت يې ترسره کړی؛ نو بنده باندې يې واجب کړي چې د هغه د شکر او قبلولو لپاره مدد وغواړي.

نو لدې کبله پيغمبر -صلى الله عليه وسلم- معاذ ته نصيحت کوي چې له هر لمانځه وروسته بايد ووايي:

«اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ!»

«اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ!»

"اې الله، ما سره مرسته وکړه چې ستا ذکر، شکر ادا کړم، او ښه عبادت کوونکی اوسم!". [صحيح حديث دی. ابوداود روايت کړی].

په بل حديث کې راغلي دي چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:

«رَبِّ اجْعَلْنِي لَكَ شَكَّارًا، لَكَ ذَكَّارًا»

«رَبِّ اجْعَلْنِي لَكَ شَكَّارًا، لَكَ ذَكَّارًا»

"اې ربه، ما تا لره شکر ګزار، او ذکر کوونکی جوړ کړه". [صحيح حديث دی. ابوداود روايت کړی].

بيا د رب العالمين له لوري د دې ضمانت په اړه فکر وکړه، که ته شکر ويستونکی وې؛ نو الله –عزوجل- فرمايي:

(مَّا يَفْعَلُ اللَّهُ بِعَذَابِكُمْ إِن شَكَرْتُمْ وَآمَنتُمْ ۚ وَكَانَ اللَّهُ شَاكِرًا عَلِيمًا)

(مَّا يَفْعَلُ اللَّهُ بِعَذَابِكُمْ إِن شَكَرْتُمْ وَآمَنتُمْ ۚ وَكَانَ اللَّهُ شَاكِرًا عَلِيمًا)

(الله تاسو ته په عذاب درکولو څه کوي که تاسو شکر وباسئ؟! او ايمان راوړئ او الله همېشه شکر قبلوونکی، ښه پوه دی). [النساء سورت: ايت 147].

او شکر تا لره دی، الله –عزوجل- فرمايي:-

(وَمَن يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ ۖ وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ)

(وَمَن يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ ۖ وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ)

(او هر چا چې شکر وکړ، نو بېشکه همدا خبره ده چې هغه د ځان لپاره شکر کوي، او هر چا چې ناشکري وکړه، نو بېشکه الله ډېر بې پروا، ښه ستاېل شوی دی). [لقمان سورت: ایت 12]، او څوک چې ډېر غواړي، هغه باید شکر وباسي

(وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِن شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ)

(وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِن شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ)

(او کله چې ستاسو رب اعلان وکړ چې قسم دی که تاسو شکر وباسئ (،نو) زه به خامخا هرومرو تاسو ته (په نعمتونو کې) اضافه والی راولم). [إبراهيم سورت: ایت 7].. الله څومره مهربانه دی!

خبردار چې ځان له نورو سره په نعمتونو او ورکړو کې پرتله کړې؛ ځکه چې دا به ستاسو د غم او تکلیف لامل شي، او د هغه –سبحانه و تعالى- په قول عمل وکړه:

(فَخُذْ مَا آتَيْتُكَ وَكُن مِّنَ الشَّاكِرِينَ)

(فَخُذْ مَا آتَيْتُكَ وَكُن مِّنَ الشَّاكِرِينَ)

نو ته هغه څه ونیسه چې ما تا ته درکړي دي، او له شکر کوونکو څخه شه [الأعراف سورت: ایت 144].

د زړونو کیلي:

او د الله –جل وعلا- د شکر څخه: د هغه چا شکر ادا کول چې الله د هغو له لارې هغه باندې احسان کړی وي، او لومړی يې مور او پلار دي:

(أَنِ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَيَّ الْمَصِيرُ)

(أَنِ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَيَّ الْمَصِيرُ)

(دا چې ته زما او د خپل مور و پلار شکر کوه، خاص ما ته ېېرته راتله دي). [لقمان سورت: ايت 14].

د امام احمد په مسند کي راغلي دي:

«مَنْ لَا يَشْكُرِ النَّاسَ لَا يَشْكُرُ اللهَ»

«مَنْ لَا يَشْكُرِ النَّاسَ لَا يَشْكُرُ اللهَ»

"هغه څوک چې د خلکو شکر نه ادا کوي د الله شکر نه ادا کوي". [صحيح حديث دى]

مبارک دى هغه ذات چې د مخلوق شکر هغه لره لږ دى

ځکه چې د هغه د نيکيو لاسونه محدود ندي

او د نعمتونو شکر کوونکي د هغو د شکر کولو لپاره شکر ته اړتيا لري

همدا راز د شکر ادا کولو شکر، شکر ته اړتيا لري

او په هر شکر کې نعمت دى وروسته له نعمت څخه

پرته لدې چې لرې وي، د نعمت په تناسب شکر لږ دى

نو که څوک چې دا کار وکړي هغه د واجب حق ادا کړى

له شکر سرېيره يې تحمل کړي هغه څه چې لوى دي

اې الله! مورږ له شکر کوونکو څخه وګرځوه؛ اې د جهانونو ربه!

63 - 64

الأَكْـرَمُ الكَرِيـمُ (ډېر مهربان سخاوتمند) ذات -جل جلاله-

هغه – صلى الله عليه وسلم- په صحيح حديث کې فرمايلي:

«إِنِّي لَأَعْلَمُ آخِرَ أَهْلِ الجَنَّةِ دُخُوْلًا الَجنَّةَ، وَآخِرَ أَهْلِ النَّارِ خُرُوْجًا مِنْهَا: رَجُلٌ يُؤْتَى بِهِ يَوْمَ القِيَامَةِ؛ فَيُقَالُ: اعْرِضُوْا عَلَيْهِ صِغَارَ ذُنُوبِهِ، وَارْفَعُوْا عَنْهُ كِبَارَهَا! فَتُعْرَضُ عَلَيْهِ صِغَارُ ذُنُوْبِهِ، فَيُقَالُ: عَمِلْتَ يَوْمَ كَذَا وَكَذَا كَذَا وَكَذَا، وَعَمِلْتَ يَوْمَ كَذَا وَكَذَا كَذَا وَكَذَا؟

«إِنِّي لَأَعْلَمُ آخِرَ أَهْلِ الجَنَّةِ دُخُوْلًا الَجنَّةَ، وَآخِرَ أَهْلِ النَّارِ خُرُوْجًا مِنْهَا: رَجُلٌ يُؤْتَى بِهِ يَوْمَ القِيَامَةِ؛ فَيُقَالُ: اعْرِضُوْا عَلَيْهِ صِغَارَ ذُنُوبِهِ، وَارْفَعُوْا عَنْهُ كِبَارَهَا! فَتُعْرَضُ عَلَيْهِ صِغَارُ ذُنُوْبِهِ، فَيُقَالُ: عَمِلْتَ يَوْمَ كَذَا وَكَذَا كَذَا وَكَذَا، وَعَمِلْتَ يَوْمَ كَذَا وَكَذَا كَذَا وَكَذَا؟

«زه وروستی کس چې جنت ته ننوځي پیژنم، او وروستی کس چې له دوزخ څخه را ویستل کیږي پیژنم: یو سړی به راوستل شي؛ وبه ویل شي: د هغه واړه ګناهونه ورته وړاندې کړئ، او لوی ګناهونه تر لرې کړئ! بیا به هغه ته د هغه واړه ګناهونه وړاندې شي، او ورته به وویل شي: تا فلانی او فلانی او فلانی ورځ کې دا کړي، او په فلانی او فلانی او فلانی او فلانی ورځ کې دې دا کړي؟

فَيَقُوْلُ: نَعَمْ، لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُنْكِرَ؛ وَهُوَ مُشْفِقٌ مِنْ كِبَارِ ذُنُوبِهِ أَنْ تُعْرَضَ عَلَيْهِ.

هغه به ووایي: هو، انکار به نه شي کولی؛ او هغه دا تشویش کوي چې د هغه لوی ګناهونه ورته وړاندې نشي.

فَيُقَالُ لَهُ: فَإِنَّ لَكَ مَكَانَ كُلِّ سَيِّئَةٍ حَسَنَةً، فَيَقُوْلُ: رَبِّ! قَدْ عَمِلْتُ أَشْيَاءَ لَا أَرَاهَا هَا هُنَا».

بيا به ورته وويل شي: ستا د هرې بدۍ پر ځای نیکي درکول کیږي، هغه به ووایي: اې ربه! ما خو ځینې کارونه کړي دي چې زه یې دلته نه وینم».

ابو ذر -رضي الله عنه- د حدیث راوي وایي: ما رسول الله -صلى الله عليه وسلم- ولید چې ویې خندل، تر دې چې د ژامې غاښونه یې ښکاره شول. [مسلم روایت کړی].

الله څومره مهربان دی! او الله څومره حلیم دی! او الله څومره لوی دی!

(يَا أَيُّهَا الْإِنسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ)

(يَا أَيُّهَا الْإِنسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ)

(اې (کافره) انسانه! ته په خپل کریم (او سخي) رب باندې څه شي دوکه کړې یې؟)

[الانفطار سورت: ایت 6]،

(وَمَن شَكَرَ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ ۖ وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ رَبِّي غَنِيٌّ كَرِيمٌ)

(وَمَن شَكَرَ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ ۖ وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ رَبِّي غَنِيٌّ كَرِيمٌ)

(او څوك چې شكر وباسي، نو هغه یوازې د ځان لپاره شكر وباسي او څوك چې ناشكري كوي، نو بېشكه زما رب ډېر بې پروا، ډېر كرم كوونكى دى). [النمل سورت: ایت 40].

او سخاوت: د خیر او ستاینې لپاره یو جامع لفظ دی، د هغه څخه مراد یوازې ورکول ندي، بلکه د ورکولو بشپړه معنا ده،

له همدې املـه؛ د نوم د معنا په اړه د اهل علمو په نيز ډير اقوال شتون لري، او ټول نومونه يې چې را نقل کړي دي حق دي.

زمونږ رب –جل وعلا- د ډير خير او ورکړې خښتن دی، تل د خير ورکوونکی دی، هغه لره لوی مقام او شان دی، له نيمګړتياوو او افتونو څخه پاک دی، ورکوونکی، انعام کوونکی، او احسان کوونکی دی؛ هغه ذات چې پرته له عوض او پرته له سببه ورکوي، محتاج او غير محتاج ته يې ورکوي، که وعده وکړي وفا کوي، هغه ته کوچنۍ او لوی اړتياوې وړاندې کيږي، هغه څوک چې ورته رجوع وکړي هغه نه ضايع کيږي، له ګناهونو څخه تيريږي، بدۍ بخښي، بلکه بدۍ په نيکۍ بدلوي، مخکې له دې چې وغواړو هغه مونږ ته راکوي.

مونږ ته يې غوږونه او سترګې، زړونه او غړي، ځواک، ښکاره او پټې وړتياوې راکړي دي؛ چې مونږ نشو کولی هغه وشمیرو

(وَإِن تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا ۗ إِنَّ الْإِنسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ)

(وَإِن تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا ۗ إِنَّ الْإِنسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ)

(او که تاسو د الله نعمتونه وشمېرئ (نو) تاسو به هغه ونشمېرلی شئ، بېشکه انسان خامخا ډېر ظلم کوونکی، ډېر ناشکره دی). [إبراهيم سورت: ايت 34]، پرته له دې چې د هغه څخه يې وغواړو مونږ باندې مهرباني کوي، او مخکې له دې چې مونږ يې له هغه څخه وغواړو؛ د خپلې مهربانۍ او احسان له مخې، نو هغه يې ورکوي او ستاينه کوي.

زمونږ مهربان رب –جل وعلا-؛ هغه ذات چې د قدرت باوجود بخښنه کوي، او که وعده وکړي وفا کوي، نو مؤمنانو ته په دنیا او آخرت کې د فضل، خیر، برکت او بیلابیلو نعمتونو او ورکړې وعده کړېده.

بلکه د هغه –سبحانه و تعالی- له سخاوت او مهربانۍ څخه دا دي چې هغه د خپلو نافرمانو بندګانو عذاب د خپلې ارادې سره تړلی دی؛ که وغواړي عذاب ورکوي، او که وغواړي هغوی ته بخښنه کوي.

زمونږ رب چې سوال کوونکي بې ځوابه نه پرېږدي.. "هغه ژوندی او سخي دی".

وړې کړل او ویې ستایه:

نو هغه ایمان ورکوي، بیا یې پر هغه ستاینه کوي:

(وَلَٰكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَن يَشَاءُ ۗ وَمَا تُنفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَلِأَنفُسِكُمْ ۚ وَمَا تُنفِقُونَ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ ۚ وَمَا تُنفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنتُمْ لَا تُظْلَمُونَ)

(وَلَٰكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَن يَشَاءُ ۗ وَمَا تُنفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَلِأَنفُسِكُمْ ۚ وَمَا تُنفِقُونَ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ ۚ وَمَا تُنفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنتُمْ لَا تُظْلَمُونَ)

(او لېکن الله سمې لارې ته راړوي چا ته چې وغواړي، او هغه څه چې تاسو یې له مال څخه خرچ کوئ؛ نو ستاسو ځانونو لپاره (یې فایدې) دي او تاسو یوازې د الله د مخ لَتِوَنِي (رضا) لپاره انفاق کوئ، او هغه څه چې تاسو یې له مال څخه لګوئ (انفاق کوئ، نو) هغه به تاسو ته پوره پوره درکړی

شي، په داسې حال کې چې پر تاسو به ظلم نه کېږي). [البقرة سورت: ایت 272].

جنید له یوه سړي څخه واوربدل چې ویل یې:

(إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا ۚ نِّعْمَ الْعَبْدُ ۖ إِنَّهُ أَوَّابٌ)

(إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا ۚ نِّعْمَ الْعَبْدُ ۖ إِنَّهُ أَوَّابٌ)

(بېشکه مونږ هغه صابر وموندە، (هغه) ښه سړی و، بېشکه هغه ډېر رجوع کوونکی و). [ص سورت: ایت 44]؛ هغه وفرمایل: سبحان الله! وریې کړل او بیا یې وستایه، یعنې: هغه ته یې صبر ورکړ، بیا هغه ستایي اوصفت یې کوي.

زه الله ته ستاینه، شکر او ثنا ډالی کوم

زمونږ مولا لره ستاینه ده، او پر هغه تکیه کېږي

او زه ګواهي ورکوم چې له الله پرته بل رب نشته

سخي، او مهربان دی، او هغه امید بخښونکی دی

نو پاکي ده هغه ذات لره چې سخي او مهربان دی !!

مهرباني د هغه له صفتونو څخه ده، سخاوت د هغه له سترو صفتونو څخه دی، او ورکړه د هغه له لوړو ډالیو څخه ده؛ نو څوک به له هغه څخه په سخاوت او مهربانۍ کې لوی وي؟!

هغه ډېر سخي دی:

مخلوق د هغه نافرماني کوي، او هغه د دوی څارنه کوي، په خپلو بسترونو کې د هغوی داسې ساتنه کوي لکه څنګه چې دوی د هغه هیڅ نافرماني نه وي کړي، او د دوی پالنه کوي لکه څنګه چې دوی هیڅ ګناه نه وي کړی، او د ګناهګار سره

سخاوت کوي، او بد کار سره مهرباني کوي .. څوک دی چې هغه يې را بللی وي او ځواب يې نه وي ورکړی؟ او څوک دی چې له هغه يې سوال کړی وي او هغه نه وي ورکړی؟ يا هغه څوک دی چې د هغه دروازه يې ټکولی وي او هغه شړلی وي؟! نو هغه د فضل څښتن دی او له هغه څخه د فضل تمه کيږي، هغه سخي دی او له هغه څخه د سخاوت تمه کيږي، هغه سخي او مهربان دی او له هغه څخه د سخاوت او مهربانۍ تمه کيږي.

له ستايني څخه بې نيازه..

زمونږ رب –تبارک و تعالی- زمونږ له شکر څخه بې نيازه دی، د شکر ګټې هغه ته نه ورګرځي، او د انکار کوونکو انکار هغه ته ضرر نه رسوي، بيا هم هغه (سخي او مهربان) دی چې په تلوار سره سزا نه ورکوي؛

(وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ رَبِّي غَنِيٌّ كَرِيمٌ)

(وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ رَبِّي غَنِيٌّ كَرِيمٌ)

(او څوك چې ناشكري كوي، نو بېشكه زما رب ډېر بې پروا، ډېر كرم كوونكى دى). [النمل سورت: ايت 40].

او د هغه – سبحانه و تعالی- د بډايتوب او سخاوت له کمال څخه: دا چې بندګان يې د خپل عبادت لپاره پيدا کړي دي؛ او د هغو ټولو د رزق ضمانت يې کړی دی، که هغه مؤمن وي او که کافر، که انسانان وي او که پيريان:

(وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ (56) مَا أُرِيدُ مِنْهُم مِّن رِّزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَن يُطْعِمُونِ (57) إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ (58))

(وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ (56)

(او ما پيريان او انسانان نه دي پيدا کړي مګر د دي لپاره چې دوی زما عبادت وکړي.

مَا أُرِيدُ مِنْهُم مِّن رِّزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَن يُطْعِمُونِ (57)

زه له دوی نه هيڅ رزق نه غواړم او نه دا غواړم چې دوی ما ته خوراك راکړي.

إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ (58))

بيشکه هم دغه الله ښه روزي ورکوونکی، قوت والا، (او) ډير مضبوط دی). [الذاريات سورت: ايتونه 56-58].

له اميدونه څخه ډير ورکوي..

د هغه د عظمت له جملې څخه: دا چې مسايل او دعاګانې پر هغه باندې لويي او ډير والی نکوي؛ که هر څومره ډيرې او لويي وي، په صحيح حديث کې هغه –صلى الله عليه وسلم- فرمايي:

«إِذَا دَعَا أَحَدُكُمْ؛ فَلَا يَقُلْ: اللَّهُمَّ اغْفِر لِي إِنْ شِئْتَ! وَلَكِنْ لِيَعْزِمِ المسألةَ، وَلِيُعْظِمْ رَغْبَتَهُ؛ فَإِنَّ اللهَ -عز وجل- لَا يَتَعَاظَمُهُ شَيْءٌ أَعْطَاهُ»

«إِذَا دَعَا أَحَدُكُمْ؛ فَلَا يَقُلْ: اللَّهُمَّ اغْفِر لِي إِنْ شِئْتَ! وَلَكِنْ لِيَعْزِمِ المسألةَ، وَلِيُعْظِمْ رَغْبَتَهُ؛ فَإِنَّ اللهَ -عز وجل- لَا يَتَعَاظَمُهُ شَيْءٌ أَعْطَاهُ»

"كه ستاسو څخه يو څوک دعا وکړي، داسې دې نه وايي چې: اې الله ما وبخښه، که ستا خوښه وي! ليکن خپله غوښتنه دې کلکه وغواړي، او خپل طلب دې لوړ کړي؛ ځکه چې د الله په نيز د هيڅ شي ورکول لوی نه دي". [مسلم روايت کړی]

بلکه د هغه –سبحانه و تعالى- له سخاوت څخه دا دی: چې هغه –سبحانه وتعالى- لره دعا کول يې ترټولو با عزت عبادت ګرځولی دی، په صحيح حديث کې هغه –صلى الله عليه وسلم- فرمايي:

«لَيْسَ شَيْءٌ أَكْرَمَ عَلَى اللهِ -سُبْحَانَه- مِنَ الدُّعَاء»

«لَيْسَ شَيْءٌ أَكْرَمَ عَلَى اللهِ -سُبْحَانَه- مِنَ الدُّعَاء»

"د الله – سبحانه- په نيز له دعا څخه بل هيڅ شی د عزت وړ نه دی". [حسن حديث دی. ابن ماجه روايت کړی].

بلکې د هغه –سبحانه و تعالى- ستر سخاوت ته وګوره: هغه –صلى الله عليه وسلم- فرمايلي:

«إِنَّ اللهَ حَيِيٌّ كَرِيمٌ يَسْتَحِي إِذَا رَفَعَ الرَّجُلُ إِلَيْهِ يَدَيْهِ أَنْ يَرُدَّهُمَا صِفْرًا خَائِبَتَيْنِ»

«إِنَّ اللهَ حَيِيٌّ كَرِيمٌ يَسْتَحِي إِذَا رَفَعَ الرَّجُلُ إِلَيْهِ يَدَيْهِ أَنْ يَرُدَّهُمَا صِفْرًا خَائِبَتَيْنِ»

"په حقيقت کې، الله ډير د حيا او سخاوت څښتن دی، او حيا کوي کله چې يو سړی خپل لاسونه ورته پورته کړي او هغه بيرته نااميده او تش وګرځوي". [صحيح حديث دی. ترمذي روايت کړی].

او د هغه سخاوت دوامداره دی؛ تر هغه وخته نه دريږي چې ته ورسره ملاقات وکړې، نو ته وګوره د قيامت په ورځ

به تا ته ترټولو ستره او لويه ډالۍ وړاندې کيږي -که چيرته مومن اوسيږي -.

(أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا ۚ لَّهُمْ دَرَجَاتٌ عِندَ رَبِّهِمْ وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ)

(أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا ۚ لَّهُمْ دَرَجَاتٌ عِندَ رَبِّهِمْ وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ)

(همدغه خلق په حقه مومنان دي، د دوی لپاره د خپل رب په نېز درجې دي او بخښنه او عزتمن رزق دی). [الأنفال سورت: ايت 4].

بلکي له هيلې څخه ډير ورکوي، او په متفق عليه قدسي حديث کې راغلي دي:

«قَالَ اللهُ -عز وجل- : أَعْدَدْتُ لِعِبَادِيَ الصَّالِحِين: مَا لَا عَيْنٌ رَأَتْ، وَلَا أُذُنٌ سَمِعَتْ، وَلَا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ»، والأعظم من ذلك كله: النظر إلى وجهه الكريم؛

«قَالَ اللهُ -عز وجل- : أَعْدَدْتُ لِعِبَادِيَ الصَّالِحِين: مَا لَا عَيْنٌ رَأَتْ، وَلَا أُذُنٌ سَمِعَتْ، وَلَا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ»

«الله –عزوجل- فرمايلي: ما د خپلو نيکانو بندګانو لپاره هغه څه چمتو کړي دي چې نه کومې سترګې ليدلي دي، نه کوم غوږ اوريدلي دي، او نه د چا په زړه کې تير شوي دي»، او د دې ټولو څخه لوی څيز: د هغه مهربان ذات مخ ته کتل دي؛

(وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاضِرَةٌ (22) إِلَىٰ رَبِّهَا نَاظِرَةٌ (23))

(وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاضِرَةٌ (22)

(په دغې ورځ کې به څه مخونه تازه روښانه وي.

إِلَىٰ رَبِّهَا نَاظِرَةٌ (23))

خپل رب ته به کتونکي وي. [القيامة سورت: آيتونه 22-23].

اې الله! موږ لدې ډلې څخه جوړ کړه؛ اې تر ټولو مهربان ذاته!

تله:

د قيامت په ورځ د عزت او ذلت تله: تقوا ده؛

(إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِندَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ)

(إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِندَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ)

(بېشکه د الله په نيز په تاسو کې ډېر عزتمن، ستاسو زيات پرهېزګار دی). [الحجرات سورت: ايت 13]،

لا كرامة لأهل الكفر بل الإهانة:

د کفارو لپاره عزت نشته، بلکې سپکاوی دی:

(وَكَثِيرٌ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ ۗ وَمَن يُهِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِن مُّكْرِمٍ ۚ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ ۩)

(وَكَثِيرٌ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ ۗ وَمَن يُهِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِن مُّكْرِمٍ ۚ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ ۩)

(او (په دوی کې) ډېر داسې دي چې په هغو باندې عذاب ثابت شوی دی او هغه څوک چې الله يې سپک کړي، نو ده ته هيڅوک عزت ورکوونکی نشته، بېشکه الله کوي هغه څه چې اراده يې وکړي). [الحج سورت: ايت 18]، په دنيا کې د خلکو مقياس ته اعتبار نشته؛ کوم چې الله –تبارک و تعالى- په دې ډول ذکر کړی دی:

(فَأَمَّا الْإِنسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ (15) وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ (16))

(فَأَمَّا الْإِنسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ (15)

(نو هر چې انسان دی، کله چې ده لره خپل رب وازمايي، پس ده ته عزت ورکړي او ده ته نعمت ورکړي، نو دی وايي: زما رب ما ته عزت راکړ.

وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ (16))

او خو هر کله چې دی وازمايي، پس په ده باندې د ده رزق تنګ کړي، نو دی وايي: زما رب زه سپك کړم). [الفجر سورت: ايتونه 15-16].

ابن الجوزي -رحمه الله- فرمايي: "او په عامو خلکو باندې د شيطان له فريب څخه: دا چې دوی ګناهونه کوي، او که تاسو يې مخه ونيسئ، دوی به ووايي: رب ډير مهربان دی، او بخښنه پراخه ده!".

پند او نصيحت..

څوک چې قرآن سره تعلق پيدا کړي؛ هغه ته په دواړو جهانونو کې د عزت زيری ورکول کيږي، ځکه چې الله – سبحانه و تعالى- فرمايلي:

(إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ)

(إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ)

(بېشكه دا خامخا ډېر عزتمن قرآن دى). [الواقعة سورت: ايت 77]، ډېر خير لرونكى، د ډيرې پوهې لرونكى، حافظ ته عزت وركوي، او لوستونكي ته ويارِ وركوي.

او د سخاوت څښتن –سبحانه و تعالى- ډوب شوى ژغورې، غايب بيرته راولي، مصيبت ځپلي ته عافيت بخښي، د مظلومانو سره مرسته كوي، ګمراه ته هدايت كوي، غريبان شتمنوي، ناروغ ته شفا وركوي، د ستونزمن ستونزه خلاصوي، او خوښ ګڼي چې په خپلو نومونو سره وبلل شي، او نبي –صلى الله عليه وسلم- به د ستونزو پر مهال داسې ويل:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ العَظِيمُ الحَلِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ رَبُّ العَرْشِ العَظِيمِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَرَبُّ الأَرْضِ، وَرَبُّ العَرْشِ الكَرِيمِ»

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ العَظِيمُ الحَلِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ رَبُّ العَرْشِ العَظِيمِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَرَبُّ الأَرْضِ، وَرَبُّ العَرْشِ الكَرِيمِ»

"له الله پرته بل معبود نشته، لوى او بردبار دى، له الله پرته بل معبود نشته، د لوى عرش څښتن دى، له الله پرته بل معبود نشته، د اسمانونو او ځمكې څښتن دى". [بخاري او مسلم روايت كړى].

او الله سخيان خوښوي، ابن رجب -رحمه الله- فرمايي: "څوک چې د الله پر بندګانو باندې سخاوت وكړي، الله به پر هغه باندې په خپله وركړه او فضل سره سخاوت وكړي، او اجر د عمل له جنس څخه دى".

زه غايبيږم مګر د لطفونو څښتن نه غايبيږي ... او له هغه څخه هيله لرم چې هغه به ما نه ناهيلی کوي ... او له هغه څخه له هغه وخته د خوندیتوب غوښتنه کوم ... چې زه ورسره مخ یم، هغه چې پاڅه یې وپښتان سپینوي ... او خپله غوښتنه په هر حال کې هغه چا ته وړاندې کوم ... چې په هغه سره زړونه ډاډمنیږي ... او زه د الله له دروازې پرته بله دروازه نه لرم ... نه څوک ملګری او نه څوک دوست لرم

هغه سخي انعام کوونکی نیک او نرمي کوونکی دی ... ډیر ښه پرده اچوونکی او د غوښتونکي د دعا قبلوونکی دی ... نو ای د بادشاهانو بادشاه زما ګناهونه وبخښه ... یقینا زه ګناهونو ستا څخه لري کړی یم ... او له بده مرغه خواهشاتو رنځور کړی یم ... خو مګر ستا نه پرته ما لره بل څوک ډاکټر (رنځپوه) نشته.

ای مهربان الله! مونږ په خپل جنت بخښنې او رضایت باندې ونازوه.

65

المُـقِـيتُ (مخلوق ته په روزی سره قوت ورکوونکی) ذات -جل جلاله-

صحیح روایت دی چې هغه -صلی الله علیه وسلم- فرمایلي:

«إِنَّ اللهَ -تَعَالَى- يَقُوْلُ: يَا ابْنَ آدَمَ! تَفَرَّغْ لِعِبَادَتِي أَمْلَأْ صَدْرَكَ غِنًى، وأَسُدَّ فَقْرَكَ، وَإِنْ لَا تَفْعَلْ؛ مَلَأْتُ يَدَكَ شُغْلًا، وَلَمْ أَسُدَّ فَقْرَكَ»

«إِنَّ اللهَ -تَعَالَى- يَقُوْلُ: يَا ابْنَ آدَمَ! تَفَرَّغْ لِعِبَادَتِي أَمْلَأْ صَدْرَكَ غِنًى، وأَسُدُّ فَقْرَكَ، وَإِنْ لَا تَفْعَلْ؛ مَلَأْتُ يَدَكَ شُغْلًا، وَلَمْ أَسُدَّ فَقْرَكَ»

«الله –تعالى- فرمايي: اې د آدم اولاده! خپل ځان زما د عبادت لپاره وقف کړه، زه به ستا زړه له شتمنۍ ډک کړم، او ستا د فقر مخه به ونيسم، او که داسې دې و نه کړل؛ زه به ستا لاسونه په کار باندې ډک کړم، او ستا د فقر مخه به و نه نيسم». [صحيح حديث دی. ترمذي روايت کړی]. او په صحيح حديث کې راغلي:

«يَدُ اللهِ مَلْأَى لاَ يَغِيضُهَا نَفَقَةٌ، سَحَّاءُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ، أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْفَقَ مُنْذُ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ؟ فَإِنَّهُ لَمْ يَغِضْ مَا فِي يَدِهِ»

«يَدُ اللهِ مَلْأَى لاَ يَغِيضُهَا نَفَقَةٌ، سَحَّاءُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ، أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْفَقَ مُنْذُ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ؟ فَإِنَّهُ لَمْ يَغِضْ مَا فِي يَدِهِ»

«د الله لاس ډک دی او د ورځې او شپې انفاق کول هغه نه کموي، ایا تاسو نه ګورئ چې هغه د اسمانونو او ځمکې له پیدا کولو راهیسې څومره انفاق کړی دی؟ هغه څه چې د هغه په لاس کې وو ندي کم شوي». [بخاري روايت کړی -او دا د هغه لفظ دی- او مسلم هم روايت کړی].

هغه الله –سبحانه و تعالى- باندې د اسمانونو او ځمکې چارې ولاړې دي او د دنيا او آخرت چارې د هغې په واسطه سمبالیږي، لوند او وچ ورته تسليم دي.

د بادشاهۍ واک د هغه په لاس کې دی، د شيانو اندازې د هغه سره دي، د معاملاتو چاپيالي د هغه سره دي، د بندګانو برخليک هغه ته ورګرځي، ټول عزت هغه لره دی، او ملک

ټول هغه لره دی، د هغه د ورکړې منع کوونکی نشته، او د هغه د منعې ورکوونکی نشته.

نو ایا هغه سخي، ځواکمن، رحم کوونکی او قوت ورکوونکی ذات لدې عاجزه کیدلی شي چې تا ته یوه ډوډۍ، خوراک او څښاک درکړي، چې ستا روح ورسره ژوندۍ شي؟

او مونږ به څومره نیکمرغه یو چې د الله له خورا ښکلي نومونو څخه یو نوم سره تم شو، چې هغه المقیت –تبارک و تعالی- دی.

الله – عزوجل- فرمایي:

(مَّن يَشْفَعْ شَفَاعَةً حَسَنَةً يَكُن لَّهُ نَصِيبٌ مِّنْهَا ۖ وَمَن يَشْفَعْ شَفَاعَةً سَيِّئَةً يَكُن لَّهُ كِفْلٌ مِّنْهَا ۗ وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ مُّقِيتًا)

(مَّن يَشْفَعْ شَفَاعَةً حَسَنَةً يَكُن لَّهُ نَصِيبٌ مِّنْهَا ۖ وَمَن يَشْفَعْ شَفَاعَةً سَيِّئَةً يَكُن لَّهُ كِفْلٌ مِّنْهَا ۗ وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ مُّقِيتًا)

(چا چې سفارش وکړ، ښه سفارش، هغه ته به په دې (سفارش) سره (د ثواب) برخه وي او چا چې سفارش وکړ، بد سفارش (، نو) هغه ته به په پدې سره (د ګناه) پېټی وي او الله له همېشه پر هر شي باندې قدرت لرونکی دی). [النساء سورت: ایت 85].

المقیت: په هر شي قدرت لرونکی؛ چا چې خواړه (روزي) پیدا کړي دي.

المقیت: الحفیظ؛ څوک چې هر څیز ته د اړتیا په اندازه له ساتنې څخه ورکوي.

نو زمونږ رب – سبحانه و تعالی- هغه لوی ذات دی چې ټولو موجوداتو ته يې خواړه رسولي دي، او هغوی ته يې د هغه رزق رسولی او په خپله خوښه، حکمت او ستاينې سره يې ويشلی دی.

نو هر مخلوق ته روزي شته: د بدنونو قوت او روزي: خوراک او څښاک دی، د ارواحو قوت او روزي: علوم دي، او د ملائکو قوت او روزي: ستاينه ده.

نو الله –عزوجل- خپلو بنده ګانو ته قوت (روزي) ورکوونکی دی، د هغوی ساتونکی، د هغوی د حالاتو شاهد، او له هغوی څخه باخبر دی.

رب –سبحانه و تعالی- د بندګانو د مصلحتونو پر اساس عمل کوي؛ او هغوی ته قوت او روزي ورکوي.

تر ټولو ښه روزي: عقل دی، او چا ته چې عقل ورکړل شوی وي، الله –تبارک و تعالی- هغه ته عزت ورکړی دی.

اې الله! تا لره هغه احسان دی چې ټول مخلوق ته رسيدلی دی

چې په ټول مخلوق کې په ډيره پيمانه شتون لري
او له تا پرته، ستا خزانې له بل چا سره نشته چې
په لګښت او انفاق سره ډيريږي، تر څو پرې بخل وکړي
زه تا ته پناه راوړم اې الله، زمونږ له بدو کړونو څخه
چې ستاسو نعمتونه له مونږ څخه وګرځول شي

د هغه څه په اړه مه بوخت کېږه چې تا ته تضمین شوي دي؛ الله د خپل ځان په باره کې فرمایلي دي: (المقیت، قوت او روزي ورکوونکی) او د خپل ځان په اړه یې فرمایلي دي: (الرزاق، روزي ورکوونکی).

او المقیت – قوت او روزي ورکوونکی- له الرزاق څخه خاص دی؛ نو، القوت: هغه څه چې په هغه سره بدن تغذیه کیږي، او الرزق: هر هغه څه چې د بنده تر ملکیت لاندې راځي، په شمول د هغه څه چې د خوړو وړ دي او څه چې نه خوړل کیږي.

تر څو چې موده او اجل پاتې وي؛ خواړه او روزي به راځي، او که د روزۍ یوه لاره یې په څه حکمت سره در باندې بنده کړه، هغه به ستا لپاره په خپل رحمت سره بله لاره پرانیزي.

او د جنین حالت ته پام وکړه: هغه ته خواړه راځي چې هغه: وینه ده، او له یوې لارې څخه راځي، چې هغه: ناف (نوم) دی، او کله چې د مور له رحم څخه ووځي، دغه لاره هغه باندې بنده شي، او دوه نورې لارې هغه ته خلاصیږي، د هغه لپاره چې لومړي خواړه خورا ښه او خوندور وي؛ پاکې او خوندورې شیدې، او کله چې د شیدو د تغذیې مرحله بشپړه شي، د هغه لپاره څلور نورې لارې خلاصیږي، چې د هغې لارې څخه دوه خواړه او دوه څښاک ترلاسه کوي؛ اما دوه خواړه: حیوانات او نباتات دي، او د دوه څښاک : اوبه او شیدې دي.

کله چې مړ شي نو هغه څلور لارې بندې شي، او د جنت اته دروازې د مؤمنانو لپاره پرانستل شي؛ دوی به له هرې دروازې چې وغواړي جنت ته به ننوځي!

منندوی اوسه!

د الله –تبارک و تعالی- نعمتونه له شمېرلو څخه پورته دي، او هیڅ محدودیت نلري، او هیڅ حساب یې مقید کولی نشي:

(وَإِن تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا ۗ إِنَّ الْإِنسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ)

(وَإِن تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا ۗ إِنَّ الْإِنسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ)

(او که تاسو د الله نعمتونه وشمېرئ (نو) تاسو به هغه ونشمېرلی شئ، بېشکه انسان خامخا ډېر ظلم کوونکی، ډېر ناشکره دی). [إبراهيم سورت: ایت 34].

داسې نعمتونه دي چې ډېر مهربان او جلیل القدر ذات یې مخلوق ته ورکوي، پرته له دې چې له هغوی څخه ووېرېږي او یا امید ولري، بلکې هغوی باندې فضل، مهرباني، نیکي، احسان، سخاوت، او منت کوي.

(وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ (56) مَا أُرِيدُ مِنْهُم مِّن رِّزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَن يُطْعِمُونِ (57) إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ (58))

(وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ (56)

او ما پېریان او انسانان نه دي پیدا کړي مګر د دې لپاره چې دوی زما عبادت وکړي.

مَا أُرِيدُ مِنْهُم مِّن رِّزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَن يُطْعِمُونِ (57)

زه له دوی نه هیڅ رزق نه غواړم او نه دا غواړم چې دوی ما ته خوراك راکړي.

إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ (58))

بېشکه هم دغه الله بنه روزي ورکوونکی، قوت والا، (او) ډېر مضبوط دی) [الذاريات سورت: ايتونه 56-58]، مګر ډيرى خلک شکر نه کوي:

(يَعْرِفُونَ نِعْمَتَ اللَّهِ ثُمَّ يُنكِرُونَهَا وَأَكْثَرُهُمُ الْكَافِرُونَ)

(يَعْرِفُونَ نِعْمَتَ اللَّهِ ثُمَّ يُنكِرُونَهَا وَأَكْثَرُهُمُ الْكَافِرُونَ)

(دوی د الله نعمتونه پېژني، بيا له هغو نه انکار کوي او د دوی زياتره کافران دي). [النحل سورت: ايت 83].

هغه تا ته بې لدې چې هغه باندې حق ولرې درکړی دی، بيا تا د هغه له حقوقو څخه انکار وکړ! ستا سره مينه کوي پرته لدې چې ستا ورباندې احسان وي بيا تا د هغه له احسان څخه انکار وکړ!

(قُتِلَ الْإِنسَانُ مَا أَكْفَرَهُ)

(قُتِلَ الْإِنسَانُ مَا أَكْفَرَهُ)

(انسان دې هلاك کړی شي، دی څومره ډېر ناشکره دی!). [عبس سورت: ايت 17].

د الله – تبارک و تعالى- نعمتونه پر تا باندې وريږي؛ کله چې وغواړي تاته يې درکوي، او که دعا وکړې ستا ځواب درکوي، او که ته مرسته وغواړي درسره مرسته کوي، ستا لپاره پرته له هغه څخه بې نيازي نشته؛ که شکر کوې، نو د هغه بل نعمت شکر وباسه چې تا ته يې درکړی دی؛

(وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِن شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ)
(وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِن شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ)
(او کله چې ستاسو رب اعلان وکړ چې قسم دی که تاسو شکر وباسئ (،نو) زه به خامخا هرومرو تاسو ته (په نعمتونو کې) اضافه وکړم). [إبراهيم سورت: ايت 7].

د شتمنۍ ستنې:

او که بني ادم د سرو زرو يوه دره ولري، نو دوی خوښوي چې دوه دره ولري.

او خوښي دا نه ده چې: د ټولې نړۍ ملکيت ولري، مګر د انسان خوښي: پدې کې ده چې د خپلې ورځې لپاره خواړه، د بدن سلامتيا، او امنيت ولري.

«مَنْ أَصْبَحَ مِنْكُمْ آمِنًا فِي سِرْبِهِ، مُعَافًى فِي جَسَدِهِ، عِنْدَهُ قُوْتُ يَوْمِهِ؛ فَكَأَنَّمَا حِيزَتْ لَهُ الدُّنْيَا»
«مَنْ أَصْبَحَ مِنْكُمْ آمِنًا فِي سِرْبِهِ، مُعَافًى فِي جَسَدِهِ، عِنْدَهُ قُوْتُ يَوْمِهِ؛ فَكَأَنَّمَا حِيزَتْ لَهُ الدُّنْيَا»
«څوک چې په تاسو کې په خپل بدن کې خوندي وي، په بدن کې صحتمند وي، د خپلې ورځې لپاره خواړه ولري؛ دا پدې معنی ده چې هغه لره ټوله دنيا ورکړ شوې وي». [حسن حديث دی. ترمذي روايت کړی].

د صالحانو عادت ..

مؤمن په ځان ډاډمن وي؛ ځکه چې هغه پوهيږي چې الله قوت او روزي ورکوونکی دی، او دا چې د هغه روزي ليکل شوې ده، او تر هغه به نه مري تر څو چې خپله روزي بشپړه

نه کړي، نو هغه خپلې هڅې سره پر الله توکل کوي او د خپل ځان او شاوخوا خلکو د قوت او ځواک څخه بې زاره کیږي، او خپل زړه الله –سبحانه و تعالی- باندې چې قوت او روزي ورکوونکی دی ترلی ساتي، ځکه چې هغه پوهیږي چې د هغه -سبحانه و تعالی- د تسلط، قوت، او ځواک څخه پرته بل تسلط، قوت او ځواک نشته.

لکه څنګه چې په "صحیح مسلم" کې راغلي دي چې د رسول الله -صلی الله علیه وسلم- د خپل رب -عزوجل – څخه روایت کوي چې هغه فرمایي:

«يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ جَائِعٌ إِلَّا مَنْ أَطْعَمْتُهُ؛ فَاسْتَطْعِمُونِي أُطْعِمْكُمْ».

«يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ جَائِعٌ إِلَّا مَنْ أَطْعَمْتُهُ؛ فَاسْتَطْعِمُونِي أُطْعِمْكُمْ».

«اې زما بندګانو، تاسو ټول وږي یاست، پرته له هغه چا چې ما هغه لره خواړه ورکړي وي؛ نو تاسو زما څخه خواړه وغواړئ تاسو ته به خواړه درکړم».

ابن رجب -رحمه الله- فرمایلي: «ځینو مخکینو خلکو به په خپلو دعاګانو کې د الله څخه د خپلو ټولو اړتیاو غوښتنه کوله، حتا د خپلو اوړو لپاره مالګه او د خپل پسه لپاره د وښو (ګیاه) غوښتنه به یې کوله».

نو څوک چې د الله نوم: المقیت، یاد کړي، او د الله شتون په المقیت نوم سره احساس کړي، او په هغه څه باور ولري چې هغه یې لري، هغه به ابدي خوشحالۍ ترلاسه کړي، چې هغه: په دنیا او آخرت کې راضي اوسیدل دي.

همدارنګه رسول الله -صلی الله علیه وسلم- هغو کسانو ته خبرداری ورکړی چې د کورنۍ خوراک او نفقې باندې د اجر

د غوښتلو لپاره صدقه او خيرات ورکوي، نو د دوی دا کار به په ګناه بدل شي که چيرې هغه خپل د لاس لاندې کسان (کورنۍ، اولادونه، غلامان) ضايع او محتاجه کړي؛ ځکه چې نفقه د انسانانو په حقوقو پورې تړلې ده، هغوی ډير مستحق دي او حق يې ثابت دی، له رسول الله -صلى الله عليه وسلم- څخه په صحيح روايت کې راغلي دي چې فرمايي:

«كَفَى بِالمَرْءِ إِثْمًا: أَنْ يُضَيِّعَ مَنْ يَقُوْتُ»

«كَفَى بِالمَرْءِ إِثْمًا: أَنْ يُضَيِّعَ مَنْ يَقُوْتُ»

«د انسان د ګناه لپاره همدا کافي ده، چې د هغه چا څخه بې پروايي وکړي، چې د هغوی روزي پر هغه باندې وي». [حسن حديث دی. ابوداود روايت کړی].

او رسول الله -صلى الله عليه وسلم- د خپلې کورنۍ لپاره د ټول کال د خوراکي توکو د خوندي کولو لپاره ليواله و، په بخاري کې نقل شوي دي چې وايي: «رسول الله -صلى الله عليه وسلم- د بنو نضير د کجورو ونې يې خرڅولې او د خپلې کورنۍ لپاره به يې د هغوی د يو کال خواړه ساتل».

او د هغه – صلى الله عليه وسلم- د دعاګانو څخه:

«اللَّهُمَّ! اجْعَلْ رِزْقَ آلِ مُحَمَّدٍ قُوْتًا»

«اللَّهُمَّ! اجْعَلْ رِزْقَ آلِ مُحَمَّدٍ قُوْتًا»

«اې الله! د محمد د کورنۍ روزي ګوزاره حالې وګرځوه». [مسلم روايت کړی]. يعنې: هغه څه چې دوی ته روزي ورکوي او بسنه کوي؛ تر څو فقر هغوی ستړي نکړي، او سوال کول دوی سپک نه کړي، او د دې لپاره چې دنيا ورته خلاصه نشي او دوی په هغې باندې تکيه ونکړي؛ دنيا

پرېښودونکی او اخرت پاتې کېدوونکی دی، نو باقي په فاني باندې مه غوره کوه -زما د رب درودونه دې وي پر هغه او د هغه پر کورنۍ باندې، او پر هغو کسانو چې د قیامت تر ورځې پورې د هغه د لارښوونو پیروي کوي-.

اې الله! موږ له تاسو څخه ستاسو په المقیت نوم سره غوښتنه کوو: چې موږ ته پراخه فضل څخه راکړې، او موږ سره مرسته وکړې چې ستاسو اطاعت وکړو، ستاسو ذکر او شکر ادا کړو.

66

الـوَاسِـعُ (پراخي ورکوونکی) ذات -جل جلاله-

کله چې د ایمان خاوندانو د الله (الواسع) نوم واورید، نو زړونه یې د هغه په یاد ولګېدل، او د دوی روحونه د هغه د لیدو لیواله شول، ځکه چې د دوی زړونه پرته لدې چې هغه ته سجده وکړي، د هغه د کور طواف وکړي، د هغه په وړاندې ودریږي، د هغه لپاره له خوبه پاڅي، او د هغه په لاره کې قرباني ورکړي، الله –جل و علا- فرمایي:

(وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ)

(وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ)

(او زما رحمت هر شی راګېر کړی دی). [الأعراف سورت: ایت 156]، او الله -سبحانه وتعالی- فرمایلي:

(وَاللَّهُ يُؤْتِي مُلْكَهُ مَن يَشَاءُ ۚ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ)

(وَاللَّهُ يُؤْتِي مُلْكَهُ مَن يَشَاءُ ۚ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ)

(او الله خپله بادشاهي ورکوي چا ته چې يې وغواړي، او الله پراخه فضل والا، ښه عالم دی). [البقرة سورت: ايت 247].

زمونږ رب –عزوجل- پراخي ورکوونکی او ښای دی، لوړ دی. هغه ذات چې د هغه ښای خپلو ټولو بندګانو ته رسيدلې ده، او خپل ټول مخلوق ته يې کفايت، احسانونو، سخاوت او تدبير رسولی دی.

او هغه –عزوجل- په خپل ذات، صفتونو، عملونو، مالکيت، پادشاهۍ کې مطلق پراخي ورکوونکی دی، هيڅ څوک هغه لره ستاينه نشي شميرلی څرنګه هغه د خپل ځان ستاينه کوي، که هرڅومره ستايوونکی د هغه د ستاينو بيان وکړي، دوی به د هغه جوهر ته ونه رسيږي، او نه به د هغه پوهې باندې احاطه وکړي.

او زمونږ د رب پوهې هر څيز راګېر کړی دی:

(وَسِعَ رَبُّنَا كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا)

(وَسِعَ رَبُّنَا كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا)

(زمونږ رب هر شی په (خپل) علم کې راګېر کړی دی). [الأعراف سورت: ايت 89]، له هغه څخه هيڅ شی پټ ندی، نو الله –سبحانه و تعالی- هغه لوی ذات دی چې په توره شپه کې په هواره ډبره باندې د تور ميږي غږ اوري، له هغه څخه په ځمکه او آسمان کې هيڅ شی پټ نه دی.

او د هغه پوهه د زړونو رازونو ته شاميږي، او هغه څه چې سينو ته د خير او شر څخه پټې ساتلي دي؛

(يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ)
(يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ)

[هغه د سترګو په خیانت پوهیږي او په هغو خبرو چې سینې یې پټوي (او رازونه وي)]. [غافر سورت: ایت 19]،

(وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي أَنفُسِكُمْ فَاحْذَرُوهُ ۚ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ)
(وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي أَنفُسِكُمْ فَاحْذَرُوهُ ۚ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ)

(او پوه شئ چې یقیناً الله پر هغه څه پوهیږي چې ستاسو په نفسونو کې دي، نو له هغه (الله) نه وېرېږئ، او پوه شئ چې یقیناً الله ډېر بخښونکی، ډېر تحمل کوونکی دی). [البقرة سورت: ایت 235].

او زمونږ رب –سبحانه و تعالی- د پراخې بخښنې څښتن دی؛ هر هغه چا ته بخښنه کوي چې توبه وباسي او هغه ته رجوع کوي؛ که د هغه ګناهونه او خطاګانې هرڅومره ډیرې وي:

(إِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ)
(إِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ)

(بېشکه ستا رب د بخښنې وسیع کوونکی دی). [النجم سورت: ایت 32].

او زمونږ رب –سبحانه و تعالی-؛ هغه چې په خپلو بندګانو باندې د دوی دین پراخوي او په هغوی باندې بار او مسولیت نه اچوي چې د دوی په وس کې نه وي،

(وَلِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ ۚ فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ)

(وَلِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ ۚ فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ)

(او خاص د الله لپاره مشرق او مغرب دی، نو کوم طرف ته چې تاسو مخ کوئ، نو هلته د الله مخ دی، بېشکه الله ډېر پراخې والا، ښه پوه دی). [البقرة سورت: ایت 115] .

وَأَشْهَدُ أَنَّ اللهَ لَا رَبَّ غَيرُهُ

او زه ګواهي ورکوم چې له هغه پرته بل رب نشته

سخي، او مهربان دی، او هغه امید بخښونکی دی

کله چې له هغه څخه د ښو څیزونو غوښتنه وشي، په ډیره پیمانه ورکوي

او د افتونو بدوالی لرې کوي او لمنځه یې وړي

او مخلوق ته په پراخه پیمانه خیر او له ښو څیزونو څخه ورکوي

نو هغه هر کله بډای او قناعت بخښي او تبدیلوي

هر کله چې ثنا ویوونکی هغه باندې ډیر ثناوې ووایي

نو عرش خاوند په عظمت کې لوړ او ښکلی دی

پراخې راوستونکی ذات ستا د انیښنو لپاره بسنه کوي!

څوک چې د الله (الواسع) په نوم پوه شي: د هغه ویره له منځه ځي، او په زړه کې یې اطمینان راځي، او د هغه لپاره د امید دروازه پرانیستل کیږي.

هغه بزګر چې د حاصلاتو وخت يې وځندېږي، اوبه کمې شي، او ميوو ته يې اړتيا زياته شي؛ کله چې پوه شي چې الله د پراخې پوهې څښتن دی؛ اسمان ته به وګوري، زړه به يې له خپل رب سره وتړل شي، او غږ به وکړي: اې د پراخې ورکړې څښتنه.. اې الله.. اې د ډېر رحمت څښتنه، اې د ډېرې مهربانۍ څښتنه! ما له خپلو برکتونو او نعمتونو څخه برخمن کړه.

او هغه بې اولاده چې د ورځې په تيريدو سره دردونو ستړی کړی وي، د ماشوم لرلو شوق ولري چې ورسره لوبې وکړي چې ژوند يې ورسره مشغول شي، حمل وځندېږي او غمجن شي او د خلکو پر دې خبرې کله چې ووايي: بې اولاده! او په داسې حال کې چې دا ورته پېښيږي، او غم خپريږي؛ د هغه دننه يو بل ژوند را بيداريږي او ورته يادونه کوي چې الله د پراخې مهربانۍ او سخاوت څښتن دی، هغه هغه غوښتونکی نه ردوي چې په قبليدو يې يقين ولري، او اواز به وکړي:

(رَبِّ هَبْ لِي مِن لَّدُنكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً)

(رَبِّ هَبْ لِي مِن لَّدُنكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً)

(ای زما ربه! ما ته له خپلې خوا نه ښه پاکيزه اولاد راکړه). [آل عمران سورت: ايت 38]،

(رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ (89) فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَوَهَبْنَا لَهُ يَحْيَىٰ وَأَصْلَحْنَا لَهُ زَوْجَهُ ۚ إِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا ۖ وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ)

(رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ (89)

(ای زما ربه! ما یوازې (بې اولاده) مه پرېږده او ته ترټولو غوره وارث یې).

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَوَهَبْنَا لَهُ يَحْيَىٰ وَأَصْلَحْنَا لَهُ زَوْجَهُ ۚ إِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا ۖ وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ)

(نو مونږ د هغه دعا قبوله کړه او مونږ هغه ته یحیٰی عطا کړ او د هغه لپاره مو د هغه ښځه روغه کړه، بېشکه دوی (نبیان داسې) وو چې په نېکیو کې به یې تلوار کاوه او مونږ به یې بللو، په دې حال کې چې رغبت کوونکي او وېرېدونکي وو او دوی خاص زمونږ لپاره تواضع کوونکي وو). [الأنبياء سورت: ایت 89-90]

همدارنګه ناروغ؛ د هغه چیغې الله اوري، او د هغه دردونو باندې الله پوه دی، نو کله چې د پراخې ورکړې ذات په یاد راولي، چې هغه د خپلو بندګانو لپاره شفا ورکوونکی او کافي دی؛ اواز به وکړي:

(أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ)

(أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ)

(ما ته تکلیف رارسېدلی دی او ته تر ټولو زیات رحم کوونکی یې). [الأنبياء سورت: ایت 83].

نو الله – سبحانه و تعالی- به اندیښنه، او غم لیرې کړي، او شفا به وکړي.. دا الله – عزوجل- د پراخې ورکړې ځښتن دی.

د پور اخیستونکي په زړه کې اندیښنې راټولیږي؛ حتا هغه به دا فکر وکړي چې دغه اندیښنې به پای ونه مومي، بیا به

الله –سبحانه وتعالى- د هغه زړه خلاص کړي، او هغه ته به يې وروګرځوي، نو د پراخې ورکړې، سخاوت او مهربانۍ ذات ته به پناه واخلي؛ بيا به غږ وکړي: اې د ضرورتونو بشپړ کوونکيه.. اې د پراخې ورکړې څښتنه!

(أَمَّن يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ)

(أَمَّن يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ)

(بلکې هغه ذات (غوره دی) چې د مجبور (او عاجز) سوال قبلوي، کله چې دغه (الله) وبلي او هغه تکليف (او سختي) لرې کوي). [النمل سورت: ايت 62].

الله به پور ادا کړي، له هغه ځايه به ورته روزي ورکړي چې تمه يې نه وي، موسکا به ښکاره شي، زړه به آرامه شي، او روح به سکون ترلاسه کړي؛

(قُلِ اللَّهُ يُنَجِّيكُم مِّنْهَا وَمِن كُلِّ كَرْبٍ)

(قُلِ اللَّهُ يُنَجِّيكُم مِّنْهَا وَمِن كُلِّ كَرْبٍ)

(ته (ورته) ووايه: الله تاسو ته له دغه (مصيبت) نه نجات درکوي او له هر غم نه هم). [الأنعام سورت: ايت 64].

نړۍ کې به ستونزه رامنځته شي، او مسئله به ورته ستونزمنه شي؛ حق موندلو لپاره به لاره ونه مومي، او ځواب به ورته ګران شي، نو خپله پزه به خاورو کې ومړي، غږ به وکړي او مرسته به وغواړي: اې تر ټولو سخاوت کوونکيه، د پراخ علم خاونده، د ابراهيم ښوونکيه ماته پوهه راکړه.. اې د سليمان پوهونکيه، ما پوه کړه!

بيا به توفيق راشي، او خندونه به د پراخي وروکوونکی ذات - سبحانه و تعالی- له لوري لیرې شي.

ښځه او خاوند به سره اختلاف وکړي، رسې به پرې شي، د مینې اړیکي به پرې شي، او د طلاق وروسته به د دوی لپاره وضعیت تنګ شي؛ دوی به پراخي ورکوونکي ذات ته رجوع وکړي.

نو هغه به هر یو لره په بل غوره کس باندې بدلوي:

(وَإِن يَتَفَرَّقَا يُغْنِ اللَّهُ كُلًّا مِّن سَعَتِهِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ وَاسِعًا حَكِيمًا)

(وَإِن يَتَفَرَّقَا يُغْنِ اللَّهُ كُلًّا مِّن سَعَتِهِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ وَاسِعًا حَكِيمًا)

(او که دواړه (ښځه او خاوند) له یو بل نه بېل شي (، نو) الله به هر یو په خپلې پراخې سره غني کاندي او الله له همېشه فراخې والا، ښه حکمت والا دی). [النساء سورت: ایت 130].

بیعې کتې وکړه ..

یو کس له مصرف کولو څخه ویریږي، او له فقر څخه ډاریږي؛ او دا یوازې د دې لپاره چې شیطان د هغه په سینه کې د شر او غریبۍ وسوسه واچوله، او هغه یې د کنجوسۍ او نه مصرف کولو باندې حکم کوي،

(الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُم بِالْفَحْشَاءِ ۖ وَاللَّهُ يَعِدُكُم مَّغْفِرَةً مِّنْهُ وَفَضْلًا ۗ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ)

(الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُم بِالْفَحْشَاءِ ۖ وَاللَّهُ يَعِدُكُم مَّغْفِرَةً مِّنْهُ وَفَضْلًا ۗ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ)

(شیطان تاسو له غریبی څخه وېروي او تاسو ته د بې حیایی حکم کوي او الله تاسو سره له خپل جانب نه د مغفرت او فضل وعده کوي او الله پراخه فضل والا، ښه پوه دی). [البقرة سورت: ایت 268].

نو مؤمن په یاد راولي چې الله –سبحانه و تعالی- په خپل قول سره د پراخې مهربانی وعده کړی ده:

(مَّن ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً ۚ وَاللَّهُ يَقْبِضُ وَيَبْسُطُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ)

(مَّن ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً ۚ وَاللَّهُ يَقْبِضُ وَيَبْسُطُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ)

(څوك دی هغه کس چې الله ته قرض ورکوي، قرضِ حسنه، نو هغه (الله) به د هغه لپاره دا (قرض) زیات کړي په ډېرو زیاتولو سره، او الله تنګي راولي او (هغه) پراخي راولي، او تاسو به خاص هغه ته بېرته ورګرځول کېږئ). [البقرة سورت: ایت 245]، او د الله -سبحانه وتعالی- دغه قول په یاد راولي چې- :

(قُلْ إِنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ ۗ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ)

(قُلْ إِنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ ۗ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ)

[(اې نبي!) ته ووایه: بېشکه فضل د الله په لاس کې دی، چا ته چې وغواړي هغه ورکوي او الله پراخی والا دی، ښه پوه دی]. [آل عمران سورت: ایت 73]؛ نو هغه له خپل مال څخه خرچ کوي او خپل رب ته قرض ورکوي، په دې باور وي چې الله –تبارک و تعالی- د هغه بدله به بیا په دواړو جهانونو کې ورکوي، نو برکتونه او رحمتونه به وربانديِ نازليږي، او

د پراخوونکي الله چې د مهربانۍ او سخاوت ذات دی خپل پراخ احسان به هغه باندې خپور کړي.

د وېرېدونکو اوښکې ...

مؤمن د خپلې ګناه او خطاګانو لوی والی یادوي؛ نو غمونه يې ورباندې هجوم راوړي، او او زړه يې سوځي، او د ځواکمن ذات له ويرې يې له سترګو اوښکې روانېږي؛ نو د الله –عزوجل- دغه وينا په یاد راولي:

(وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ)

(وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ)

(او زما رحمت هر شی راګېر کړی دی). [الأعراف سورت: ایت 156]، او د الله -سبحانه وتعالى- دغه قول چې:

(إِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ)

(إِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ)

(بېشکه ستا رب د بخښنې وسیع کوونکی دی). [النجم سورت: ایت 32].

نو هغه خپله توبه او رجوع کول الله –عزوجل- ته اعلانوي او هيله لري چې هغه -سبحانه و تعالى- يې د خپل پدې وينا کې شامل کړي:

(إِلَّا مَن تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ ۗ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا)

(إِلَّا مَن تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ ۗ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا)

(مګر هغه کس چې توبه وباسي او ایمان راوړي او نېک عمل وکړي، نو دغه کسان دي چې الله به د دوی بدۍ په نېکۍ سره بدلې کړي او الله له ازله ډېر بخښونکی، بې حده رحم کوونکی دی). [الفرقان سورت: ایت 70]، د پرښتو د دعا احساس کوي:

(رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَّحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ)

(رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَّحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ)

(اې زمونږه ربه! ته د رحمت په لحاظ سره هر شي ته رسېدلی یې، نو ته هغو کسانو ته بخښنه وکړې چې توبه یې ایستلې ده او ستا د لارې پیروي یې کړې ده او ته دوی د دوزخ له عذاب نه وساته). [غافر سورت: ایت 7]، توبه د هغه د زړه سوځیدنه او د هغه د روح درد له مینځه وړي، او الله – سبحانه و تعالی- هغه به د هغه خلکو څخه وګرځوي چې توبه کوونکي او پاکوونکي دي، بیا به هغه ته تر مرګ پورې ثبات او استقامت ورکړي ، بیا به یې د نعمتونو جنتونو ته راستون کړي، بیا به واوري:

(إِنَّ هَٰذَا لَرِزْقُنَا مَا لَهُ مِن نَّفَادٍ)

(إِنَّ هَٰذَا لَرِزْقُنَا مَا لَهُ مِن نَّفَادٍ)

(بېشکه دا خامخا زمونږ داسې رزق دی، چې ده لره هېڅ خلاصېدل نشته). [ص سورت: ایت 54].

او زمونږ پراخوونکی رب –تبارک و تعالی-؛ هغه ذات دی چې د هغه رحمت ټول مخلوقات يې راګیر کړي دي.

(رَّبُّكُمْ ذُو رَحْمَةٍ وَاسِعَةٍ)

(رَّبُّكُمْ ذُو رَحْمَةٍ وَاسِعَةٍ)

(ستاسو رب د پراخه رحمت والا دی). [الأنعام سورت: ایت 147].

الله د خپلو بندګانو په دین کې پراخي راوړې ده، او د هغوی څخه يې تنګی او حرج لرې کړی دی، او هغه د ناروغ، مسافر، بوډاګانو او نور هغه کسان چې عذرونه لري اساني راوړې ده، نو هغه –سبحانه و تعالی- پر دوی باندې څه ندي مکلف کړي چې دوی يې نشي برداشت کولی؛

(لَا تُكَلَّفُ نَفْسٌ إِلَّا وُسْعَهَا)

(لَا تُكَلَّفُ نَفْسٌ إِلَّا وُسْعَهَا)

(هيڅوك هم مکلف کولی نشي مګر د هغه له وَس سره سم). [البقرة سورت: ایت 233]، او که ځمکه چا باندې تنګه شي؛ نو الله –عزوجل- ځمکه خپلو بندګانو لپاره پراخه کړې ده؛

(وَأَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةٌ)

(وَأَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةٌ)

(او د الله ځمکه پراخه ده). [الزمر سورت: ایت 10].

او ترټولو پراخه ډالۍ چې الله –سبحانه و تعالی- يې خپل مخلوق ته ورکوي هغه: صبر دی، او هغه –صلی الله علیه وسلم- په صحیح حدیث کې فرمایلي:

«وَمَنْ يَتَصَبَّرْ يُصَبِّرْهُ اللهُ، وَمَا أُعْطِيَ أَحَدٌ عَطَاءً خَيْرًا وَأَوْسَعَ مِنَ الصَّبْرِ»
«وَمَنْ يَتَصَبَّرْ يُصَبِّرْهُ اللهُ، وَمَا أُعْطِيَ أَحَدٌ عَطَاءً خَيْرًا وَأَوْسَعَ مِنَ الصَّبْرِ»
"او څوک چې صبر وکړي، الله به هغه ته صبر ورکړي، او هیڅا ته د صبر څخه غوره او پراخه ډالۍ نه ده ورکړل شوې". [بخاري روایت کړی- او دا د هغه لفظ دی - او مسلم هم روایت کړی].

صبر د عبادت په ټولو چارو کې شامل دی؛ په طاعت کې صبر، په نافرمانۍ کې صبر، او د الله – سبحانه و تعالی- په تقدیراتو صبر، نو ژوند ټول صبر دی تر هغه پورې چې مور ټول د هغه –عزوجل- سره ملاقات وکړو.

حسن البصري -رحمه الله- فرمایي: "صبر: د خیر له خزانو څخه یوه خزانه ده، چې الله هغه نه ورکوي مګر خپل د قدر ور بنده ته یې ورکوي".

اې هغه ذات چې له نا امیده کېدو وروسته د مخلوق مرسته کوي

په هغو خلکو رحم وکړه چې د فقر لاسونه یې اوږده کړي دي

هغوی دې بغیر له سبب څخه په پراخ روزي باندې عادت کړي دي

پرته له ښایسته هیلي چې د هغه خوا ته یې پراخې کړي دي

اې الله .. اې د پراخې ورکړې ځښتنه! زمونږ هر يو ته د هغه له غوښتنې ځخه ډير ورکړه؛ ته پر هر ځيز باندې ځواکمن يې.

67

الرَّقِـيبُ (لوی ساتونکی) ذات -جل جلاله-

ابن الجوزي -رحمه الله- فرمايلي: "ځوک چې خپل باطن سم کړي؛ د هغه د مهربانۍ خوشبويي به خوره شي، او زړونه به د هغه د نيکمرغۍ په خپريدو سره ډک شي، نو پر باطن باندې زيار وباسئ، ځکه چې د هغه په فاسديدو سره د انسان ظاهري اصلاح ته ګټه نه رسوي".

ابو حفص النيسابوري -رحمه الله- فرمايي: "که ته خلکو سره کيناستې، خپل زړه او نفس ته نصيحت کوونکی اوسه، او پر تا باندې د دوی راغونډيدل تا مغرور نکړي؛ ځکه چې دوی ستا ظاهر ګوري، او الله ستا باطن ځاري".

الله لره تر ټولو لوړ مقام هغه دی: چې مؤمن د خپل رب -جل و علا- د ځارنې احساس وکړي، او دا چې الله د هغه ځارنه کوي، الله د خپل لوړ ذات په ستاينه کې فرمايي:

(إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا)

(إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا)

(بېشکه الله پر تاسو باندې ښه ساتونکی (نګهبان) دی). [النساء سورت: ايت 1].

زمونږ رب –سبحانه و تعالى- څارونکى او خبردار دى په هغه څه چې سينو پټ کړي دي، او هغه ساتونکى دى، چې هېڅ شى له هغه څخه پټ نه دى.

او زمونږ رب په هغه څه پوه دى چې په ضميرونو کې دي، د پټو رازونو شاهد دى او د سترګو پر پټو شيانو شاهد دى، او د هر نفس په کړنو باندې قايم دى.

او زمونږ رب د بنده ګانو د عملونو او کړنو څارونکى دى.

هغه څارونکى او ساتونکى دى، هر هغه څه چې حفظوي له ياده نباسي، د مخلوقاتو ساتنه يې کړې، او هغه يې په غوره ترتيب او خورا بشپړ تدبير سره ترسره کوي.

او هغه د افکارو څارونکى دى، ترڅو ملاحظه کړي چې فعلونه او غړي څه ترسره کوي

(وَمَا يَعْزُبُ عَن رَّبِّكَ مِن مِّثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِن ذَٰلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ)
(وَمَا يَعْزُبُ عَن رَّبِّكَ مِن مِّثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِن ذَٰلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ)

(او ستا له رب نه په ځمکه کې او نه په اسمان کې د ذرې په اندازه (شى) هم نه پټيږي او نه له دې نه زيات وړوکى شى او نه له دې نه زيات غټ مګر په واضحه کتاب کې دي).

[يونس سورت: ايت 61]؛ او هغه –سبحانه و تعالى- د بنده د حالت او د هغه د شپې او ورځې د بدلونونو باندې پوه دى،

د هغه د ښکاره او پټو کارونو باندې پوه دی، او د هغه په اقامت او سفر کې خبر دی.

نو هغه ځارونکی -سبحانه و تعالی- اوري او ويني، بلکه هغه څه باندې پوهيږي چې په سينو کې پټ دي مخکې لدې چې په شوندو يې راولي، او قلمونه يې په کاغذونو وليکي.

د هغه مطلق پوهې ټول موجودات راګير کړي دي، او د هر مخلوق په اړه د هغه بشپړه پوهه؛ هيڅ شی د هغه له علم څخه انکار نشي کولی، د هغه له علم څخه هيڅ شی انحراف نه کوي، او د هغه له علم څخه هيڅ شی نه ورکيږي، د غايب غيبيدل له هغه –سبحانه و تعالی- څخه پوښلی ندي، او پټ څيز له لوی ذات څخه پټيدلی نشي، پټې خبرې د هغه په نيز واضحې دي، او راز د هغه په نيز ښکاره دی، او پټ څيز د هغه په نيز روښانه دی.

بريالی شو..

په المستدرک کې راغلي: يو سړی رسول الله -صلی الله عليه وسلم- ته راغی؛ ويې ويل: اې د الله رسوله! ماته يو جامع سورت ولوله؟ نو رسول الله -صلی الله عليه وسلم- دا ورته ولوسته: (إِذَا زُلْزِلَتِ) [الزلزلة:1] (کله چې ځمکه وخوځولی شي).

تر دې چې هغه يې پای ته ورساوه، سړي وويل: قسم په هغه ذات چې ته يې په حقه رالېږلی يې! زه به هيڅکله پر دې باندې څه زيات نکړم.

بيا هغه سړی ولاړ، نو رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل: «أَفْلَحَ الرُّوَيْجِلُ» رويجل (سړکی) بريالی شو. [حاكم او ذهبي صحيح کړی].

او په "مسند امام احمد" کې د صعصعة بن معاوية رضی الله عنه حديث دی چې هغه: رسول الله -صلى الله عليه وسلم- ته راغی؛ هغه ورته دا ولوسته:

(فَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ (7) وَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ (8))

(فَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ (7)

(نو هغه څوك چې د يوې ذرې په اندازه نېك عمل وکړي (،نو) دی به هغه ووينې.

وَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ (8)

او هغه څوك چې د يوې ذرې په اندازه د شر (او بدی) عمل کوي (، نو) دی به هغه ووينې. [الزلزلة سورت: ايت 7-8]، هغه وويل: "دا ماته کافي ده! زه پروا نه لرم چې پرته لدی څخه څه وا نورم". [حسن دی. ارناووط].

يو آيت چې له انسان څخه فقيه جوړوي او خپل رب ته يې نږدې کوي، هر کله چې دغه آيت تلاوت کړي او عملي يې کړي:

(إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا)

(إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا)

((بېشكه الله پر تاسو باندې ښه ساتونكى (نګهبان) دى). [النساء سورت: ايت 1].

نو مؤمن پوهيږي چې الله – تبارک و تعالى - په هر څه کې د هغه څارونکى او شاهد دى؛ مونږ هغه وينو چې حتا د خپلې ساه اخيستلو څارنه کوي، او خپل کار د خپل رب لپاره خالصوي، او په هر څه کې الله څاري .. د خپل رب د څارنې احساس کوي؛ نو په همدې ترتيب سره د احسان مقام ته ورسيد،

(قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ)

(قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ)

(ته ووايه: بېشکه زما لمونځ او زما قرباني او زما ژوند او زما مرګ خاص د الله رب العلمين لپاره دي). [الأنعام سورت: ايت 162].

علماوو ويلي دي: له غوره طاعتونو څخه: تل او هر وخت د الله څارنې ته توجه کول دي.

د الله مرسته:

هر څومره چې ستا په ژوند کې د الله – سبحانه و تعالى – څارنه شتون ولري؛ د الله مرسته به درسره وي.

نو د خپل مالک د طاعت څخه مخکې، او په طاعت کې، او په مباح کارونو کې، او د نافرمانۍ په وخت کې خپل مولا وڅاره:

نو د طاعت څخه مخکې؛ د نيت په څارنه او اصلاح کولو کې يې وي؛ د هغه – صلى الله عليه وسلم- د وينا پر اساس چې فرمايي:

«وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى»

«وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى»
"او هر چا لپاره د هغه د نيت پر اساس بدله ورکول کيږي".
[بخاري روايت کړی].

او په طاعاتو کې؛ دا چې د الله څارنې ته دوام ورکړي، او د هغه لپاره خالص وي.

اما په مباح کارونو کې؛ د ادب په مراعتولو، او د نعمتونو په شکر ويستلو باندې ترسره کيږي.

او د نافرمانۍ په وخت کې؛ د الله پر وړاندې جرات او د هغه له حدودو څخه تجاوز و نکړي، نو مؤمن ډير ژر خپل رب ته په توبه، استغفار او د ګناه په پريښولو سره ورګرځي.

(۞ وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ)
(۞ وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ)

(او تاسو له يو بل نه تلوار کوئ هغه (مغفرت او) بخښنې ته چې د خپل رب له جانبه ده). [آل عمران سورت: ايت 133].

که ته په دې حالاتو کې الله –سبحانه و تعالى- څارونکی وګڼې؛ حاصل به داشي چې: د سينې پراخي، او د سترګو يخوالی به تاته حاصل شي.

پته خبره ...

کله چې الله –عزوجل- وفرمايیل:

(إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا)
(إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا)

(بېشکه الله پر تاسو باندې ښه ساتونکی (نګهبان) دی). [النساء سورت: ایت 1]، او فرمایي:

(وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ رَّقِيبًا)

(وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ رَّقِيبًا)

(او الله دی په هر شي باندې ښه نګران). [الأحزاب سورت: ایت 52]؛ نو هغه مورِ ته په ځانګړي ډول خطاب کوي، او مورِ ته وایي: ای زما بنده! ایا ته فکر کوې چې که له خلکو څخه د خپلو ګناهونو په پټولو کې بریالی شوې، نو په دې کار کې به زما څخه هم وژغورل شې؟!

دا خبره په ځانګړي توګه په داسې وخت کې یوه ستره خبره ده؛ په کوم وخت کې چې فتنې ډیرې شوي دي، او هغې ته رسیدل اسانه شوي دي.

ویل شوي دي چې: د ځان جوړوني ترټولو پیاوړی عامل: "د الله ځارنه ده"، او د ځان د تباهۍ تر ټولو پیاوړی عامل: "د خلکو ځارنه ده".

که کومه ورځ یوازې له ځانه سره وي، داسې مه وایه ... چې زه یوازې یم، لیکن ووایه زه ځاروونکی لرم

او فکر مه کوه چې الله به یو ساعت له تا څخه غافل وي ... او نه دا چې هغه څه چې له هغه څخه پټ دي غاښېږي

ای الله! مورِ له تا څخه ستا په ځارونکي نوم غوښتنه کوو: مورِ له خپلو دوستانو څخه وګرځوه، او له ستا څخه په پټه او ښکاره کې د وېرې غوښتنه کوو، او په فقر او شتمنۍ کې ستا

څخه د اعتدال، او د غوسې او رضایت په وخت کې د عدالت غوښتنه کوو.

68

الحَسِيبُ (د ټولو لپاره کافي) ذات -جل جلاله-

جعفر الصادق -رحمه الله- فرمايلي: "زه هغه چاته حيران يم چې ډاريږي او د هغه – تعالى- وينا ته رجوع نکوي:

(حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ)

(حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ)

(زمونږ لپاره الله کافي دی او هغه ښه کار جوړوونکی دی). [آل عمران سورت: ايت 173]؛ ما اوريدلي چې الله د هغې وروسته ويلي دي:

(فَانقَلَبُوا بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ لَّمْ يَمْسَسْهُمْ سُوءٌ)

(فَانقَلَبُوا بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ لَّمْ يَمْسَسْهُمْ سُوءٌ)

(نو دوی د الله له جانبه په نعمت او فضل سره بېرته وګرځېدل، پداسې حال کې چې ونه رسېده دوی ته هېڅ تکليف). [آل عمران سورت: ايت 174].

زه غمجن کس ته حيران يم چې څنګه د الله تعالى دې وينا ته پام نکوي:

(لَّا إِلَٰهَ إِلَّا أَنتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنتُ مِنَ الظَّالِمِينَ)

(لَّا إِلَٰهَ إِلَّا أَنتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنتُ مِنَ الظَّالِمِينَ)

(نشته هیڅ لایق د عبادت مګر ته یې، ته پاك یې، بېشکه هم زه له ظالمانو څخه یم). [الأنبياء سورت: ایت 87]؛ ما اوریدلي چې الله د هغې وروسته ویلي دي:

(فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ ۚ وَكَذَٰلِكَ نُنجِي الْمُؤْمِنِينَ)

[الأنبياء:88].

(فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ ۚ وَكَذَٰلِكَ نُنجِي الْمُؤْمِنِينَ)

(نو مونږ د هغه دعا قبوله کړه او مونږ هغه له غم نه خلاص کړ او همداسې مونږ مومنانو ته نجات ورکوو).

[الأنبياء سورت: ایت 88].

او زه هغه کس ته حیران یم چې دوکه شوی وي، ځنګه د الله تعالی دې وینا ته رجوع نکوي:

(وَأُفَوِّضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ)

(وَأُفَوِّضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ)

(او زه خپل کار الله ته سپارم، بېشکه الله (خپلو) بنده ګانو لره ښه لیدونکی دی). [غافر سورت: ایت 44]؛ ما اوریدلي چې الله ویلي دي:

(فَوَقَاهُ اللَّهُ سَيِّئَاتِ مَا مَكَرُوا)

(فَوَقَاهُ اللَّهُ سَيِّئَاتِ مَا مَكَرُوا)

(نو الله هغه د دوی د مکرونو له بدیو نه بچ وساته). [غافر سورت: ایت 45]".

کله چې له تا څخه چالونه راتاو شي، او ستا لارې تنګې شي، او امیدونه ختم شي، او رسې پرې شي؛ نو ته ووایه: زما لپاره الله کافي دی او هغه ښه استازی دی!

که ځمکه د پراخی با وجود ستا لپاره تنګه شي، او ستا نفس د هغه څه په خاطر تنګ شي څه يې چې بار کړي دي؛ نو غږ وکړه چې: زما لپاره الله بسنه کوي او هغه ښه استازی دی! پدې وخت کې به مدد راشي، او د هغه مرسته او خلاصون به ژر را ورسيږي.

(فَانقَلَبُوا بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ لَّمْ يَمْسَسْهُمْ سُوءٌ)

(فَانقَلَبُوا بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ لَّمْ يَمْسَسْهُمْ سُوءٌ)

(نو دوی د الله له جانبه په نعمت او فضل سره بېرته وګرځېدل، په دې حال کې چې ونه رسېده دوی ته هېڅ تکليف). [آل عمران سورت: ايت 174].

او الله –سبحانه و تعالی- خپل ځان خپلو بندګانو ته ورپيژني چې هغه: د هغوی سره حساب کوونکی دی، نو هغه –سبحانه و تعالی- وفرمايل:

(وَكَفَىٰ بِاللَّهِ حَسِيبًا)

(وَكَفَىٰ بِاللَّهِ حَسِيبًا)

(او الله کافي دی، چې ښه حساب اخيستونکی دی). [النساء سورت: ايت 6]، او فرمايلي يې دي:

(إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا)

(إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا)

(بېشکه الله د هر شي ښه حساب کوونکی دی). [النساء سورت: ايت 86].

نو زمونږ رب - عزوجل – هغه: د ټولو لپاره کافي دی.

او زمونږ رب - سبحانه و تعالى – د ټول مخلوق لپاره بسنه کوي په هر څه کې چې دوی ورته اړتیا لري؛ په ګټو کې، او د ضرر په دفع کولو کې.

او د هغه کفایت:

1- د ټول مخلوق لپاره عمومي کفایت؛ د هغوی په پیدا کولو، روزنې ورکولو، او د هر هغه څه په وړاندې کولو سره چې د هغوی لپاره پیدا شوي دي،

(الَّذِي أَعْطَىٰ كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَىٰ)

(الَّذِي أَعْطَىٰ كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَىٰ)

(زمونږ رب هغه ذات دی چې هر شي ته یې د ده (موافق) شکل ورکړی دی، بیا یې لار ښودلې ده). [طه سورت: ایت 50].

2- د هغه ځانګړې بسنه د خپلو موحدو بندګانو لپاره؛ په بریا او ځواکمنتیا سره، او په هر هغه څه له منځه وړل چې دوی ورڅخه کرکه لري،

(يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللَّهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ)

(يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللَّهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ)

(اې نبي! تا لپاره او ستا پیروي کوونکو مومنانو لپاره الله کافي دی). [الأنفال سورت: ایت 64].

او زمونږ رب – سبحانه و تعالى- له ټولو مخلوقاتو څخه به د خپلو اعمالو حساب اخلي په هغه ورځ کې چې دوی ښېرته هغه ته ورګرځول کېږي، او د هغې بدله به ورکوي، له هغه

نه هېڅ شی پټ نه دی، او ځمکه او اسمان کې له هغه څخه د یوې ذرې په اندازه څه شی پوښول شوی نه دی.

(وَإِن كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا ۗ وَكَفَىٰ بِنَا حَاسِبِينَ)

(وَإِن كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا ۗ وَكَفَىٰ بِنَا حَاسِبِينَ)

او که دا (عمل) د اوري د داني په وزن وي مونږ به هغه راوړو او هم مونږ حساب کوونکي بس یو [الأنبياء سورت :47].

په سختو حالاتو کې ستا پالنه کوي..

څوک چې له الله پرته په بل څه وویرول شي او ووایي: الله زما لپاره بسنه کوي! هغه به وژغوري او بریا به ور په برخه کړي.

ابراهیم -علیه السلام- په اور کې واچول شو؛ هغه وویل: زمونږ لپاره الله کافي دی او هغه تر ټولو ښه استازی دی! الله ورته هغه یخ او د امن ځای وګرځاوه.

زمونږ رسول - صلی الله علیه وسلم - او د هغه صحابه؛ کله چې دوی د کفارو لښکرو او د بت پرستانو لښکرو لخوا وګواښل شول؛ هغوی وویل:

(حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ (173) فَانقَلَبُوا بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ لَّمْ يَمْسَسْهُمْ سُوءٌ وَاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللَّهِ ۗ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ ((174)

(حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ (173)

(زمونږ لپاره الله کافی دی او هغه ښه کار جوړونکی دی.

فَانقَلَبُوا بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ لَّمْ يَمْسَسْهُمْ سُوءٌ وَاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللَّهِ ۗ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ (174))

نو دوی د الله له جانبه په نعمت او فضل سره بېرته راوګرځېدل، په داسې حال کې چې ونه رسېد دوی ته هېڅ تکلیف او دوی د الله د رضامندۍ تابع شول او الله د ډېرې لوی فضل والا دی). [آل عمران سورت: ایتونه 173-174].

نو الله د ټولو لپاره کافي دی: هغه ذات چې د سهار په وخت کې ورته د لاسونو ورغوي پورته کېږي، او لاسونه د اړتیا په وخت کې، او سترګې په مصیبتونو کې، او په حوادثو کې پوښتنې.

زورور د هغه په لاس کې دي، کمزوري د هغه په لاس کې دي، ستا روغتیا د هغه په لاس کې ده، ستا ښځه د هغه په لاس کې ده، او هر هغه څوک چې ستا تر لاس لاندې دي، ستا روزي د هغه په لاس کې ده، پاچاهان د هغه په لاس کې دي، ظالم د هغه په لاس کې دی، او ستا دښمن د هغه په لاس کې دی.

ته یوازې دا کار وکړه چې هغه ته پناه ویسه او غږ وکړه: حسبنا الله ونعم الوکیل!

زمونږ لپاره الله کافي دی او هغه خورا غوره استازی دی!

ستا شعار او جامه ...

"حسبنا الله ونعم الوکیل!" دا: د هر مصیبت نه د خلاصېدو کیلي ده، او نېکبختۍ ته دروازه ده.

(فَانقَلَبُوا بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ لَّمْ يَمْسَسْهُمْ سُوءٌ وَاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللَّهِ ۗ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ)

(فَانقَلَبُوا بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ لَّمْ يَمْسَسْهُمْ سُوءٌ وَاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللَّهِ ۗ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ)

(نو دوی د الله له جانبه په نعمت او فضل سره بېرته راوګرځېدل، په داسې حال کې چې ونه رسېد دوی ته هېڅ تکلیف او دوی د الله د رضامندۍ تابع شول او الله د بېخي لوی فضل والا دی). [آل عمران سورت: ایت 174]، که له ناروغۍ څخه وویریدلې، او تجارت کې دې تاوان وکړ، یا له فقر څخه، او یا د خپل اولاد څخه، او یا د ظالم یا دښمن څخه ووېرېدلې، نو ووایه: حسبي الله ونعم الوكيل، زما لپاره الله کافي دی او هغه غوره ذات دی چې زه پرې توکل کوم!

که کومه ښځه د ولادت په وخت کې یا د خپل ماشوم یا خپل ځان په اړه خفګان ورته ورسیږي، نو باید ووایي: «حسبي الله ونعم الوكيل»، زما لپاره الله کافي دی او هغه غوره استازی دی"، د ابن السني څخه په مرفوع ډول او ابو داود څخه په موقوف ډول روایت دی، او د دې سند تصحیح شعیب ارناووط کړې ده:

«مَنْ قَالَ: حِينَ يُصْبِحُ وَحِينَ يُمْسِي: حَسْبِيَ اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ، وَهُوَ رَبُّ العَرْشِ العَظِيمِ سَبْعَ مَرَّاتٍ؛ كَفَاهُ اللهُ مَا أَهَمَّهُ مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ».

«مَنْ قَالَ: حِينَ يُصْبِحُ وَحِينَ يُمْسِي: حَسْبِيَ اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ، وَهُوَ رَبُّ العَرْشِ العَظِيمِ سَبْعَ مَرَّاتٍ؛ كَفَاهُ اللهُ مَا أَهَمَّهُ مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ».

چا چې وويل: کله چې سهار او مابنام وربانديِ راشي: (حَسْبِيَ اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ، وَهُوَ رَبُّ العَرْشِ) (زما لپاره الله کافي دی چې له هغه پرته بل معبود نشته هغه باندې زما توکل دی، او هغه د ستر عرش څښتن دی)، اووه ځلي؛ الله به د دې کس د دنيا او آخرت چارو لپاره کفايت وکړي.

ستا د شعار معنا دا ده:

اې ربه! تاته مي پناه دروړه، ستا څخه مي د حمايت غوښتنه وکړه، او له تا نه مي د هغه څه په خاطر مرسته وغوښته چې زه هغه څخه وپرپږم، او تا باندې مي توکل وکړ؛ ته زما لپاره کافي يې، ته زما اميد يې، ته زما پټنځای او پناه ګاه يې!

(أَمَّن يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ)

(أَمَّن يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ)

(بلکي هغه ذات (غوره دی) چې د مجبور (او عاجز) سوال قبلوي، کله چې دغه (الله) وبلي او هغه تکليف (او سختي) لرې کوي). [النمل سورت: ايت 62].

او کله چې ته پوه شي چې الله: هغه کافي ذات دی، او هغه حسابکوونکی دی؛ يوازې به هغه ته خپلې اړتياوې پورته کړې.

او هغه حسابکوونکی، کافي او ساتونکی دی ... او د بنده لپاره هر وخت کې کافي دی

ددې لپاره چې لاره امن وي:

کله چې مؤمن په دې پوه شي: چې سبا به الله له ده سره د لويو او کوچنيو حساب کوي، او له ده څخه به د نقير او قطمير (د کجورې دننه تار او پردې) غوښتنه کوي، او دا چې هيڅ شی له هغه څخه پټ نه دی، او د مخلوق حساب به حسابکوونکي ذات لپاره ستونزمن نه وي؛ نو بنده به تل چمتو وي، او هغه به په ټولو حالاتو کې د الله - عزوجل - څارنه په نظر کې نيسي.

(ثُمَّ رُدُّوا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ الْحَقِّ ۚ أَلَا لَهُ الْحُكْمُ وَهُوَ أَسْرَعُ الْحَاسِبِينَ)

(ثُمَّ رُدُّوا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ الْحَقِّ ۚ أَلَا لَهُ الْحُكْمُ وَهُوَ أَسْرَعُ الْحَاسِبِينَ)

(بيا به دوی ورګرځولی شي الله ته چې د دوی حق مالك دی، اګاه شئ! د حکم (او فيصلې کولو) ټول اختيار خاص د هغه دی، او هغه تر ټولو ژر حساب کوونکی دی). [الأنعام سورت: ايت 62].

د امام احمد په مسند کې راغلي: عايشه -رضی الله عنها- وايي: ما له رسول الله -صلى الله عليه وسلم- څخه اوريدلي چې په ځينو لمونځونو کې به يې ويل: «اللَّهُمَّ! حَاسِبْنِي حِسَابًا يَسِيرًا»، «اې الله! زما سره اسانه حساب وکړه» ما وويل: اې د الله رسوله! اسانه حساب څه شی دی؟

قال: «أَنْ يَنْظُرَ فِي كِتَابه فيتجاوز عَنْهُ؛ إِنَّهُ مَنْ نُوقِشَ الحِسَابَ يَوْمَئِذٍ -يَا عَائِشَةُ!- هَلَكَ»

هغه وفرمايل: «کوم چې د هغه په عمل نامه کې وګوري د ګناهونو څخه تير شي؛ اې عايشې! په هغه ورځ کې که د چا سره حساب وشي هغه هلاک شو». [صحيح حديث دی]

او له عمر بن الخطاب -رضي الله عنه- څخه روايت دی چې هغه وويل: «د خپل ځان حساب وکړئ مخکې له دې چې تاسو سره حساب وشي، او خپل عملونه وزن کړئ مخکې له دې چې په تاسو باندې وزن شي، او د لويې نندارې لپاره تيارې ونيسئ؛ په هغه ورځ به تاسو پېښ کړی شئ او ستاسو هيڅ شی به پټ نه وي".

قرطبي ويلي: ځينو صالحانو ويلي دي: دا هغه کتاب دی، چې ستا ژبه د هغه قلم دی، ستا د خولې لاړې د هغه رنګ دی، او ستا د بدن غړي د هغه کاغذ دی، تا خپلې ملاېکې ته ويلي، هغه کې څه نه زيات شوي او نه کم شوي دي، او کله چې ته د هغه څخه انکار وکړې، ستا په وړاندې به له خپل ځانه څخه ګواه وي؛

(اقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا)

(اقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا)

(ته خپل کتاب ولوله، نن ورځ ستا په خلاف هم ستا خپل نفس کافي دی، حساب کوونکی). [الإسراء سورت: ايت 14]".

پند او نصېحت ..

په آخرت کې داسې يوه محکمه ده چې حقونه په کې بيرته ګرځول کيږي؛ په هغه ځای کې به نه درهم وي او نه دينار،

مګر حساب به په نیکیو او عملونو وي، په داسې حال کې چې ته به نیکیو ته ډیر محتاج اوسې.

او د توکو د ارزښت له مخې د هغه اندازه ټاکل کیږي! اوسپنه په ټن، میوه.. په کیلو، سره زر.. په ګرام، او الماس.. په قیراط، مګر د آخرت اعمال به ... په ذره باندې وي؛

(فَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ (7) وَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ (8))

(فَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ (7)

(نو هغه څوك چې د یوې ذرې په اندازه نېك عمل وکړي (،نو) دی به هغه ووینې.

وَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ (8))

(او هغه څوك چې د یوې ذرې په اندازه د شر (او بدۍ) عمل کوي (، نو) دی به هغه ووینې). [الزلزلة سورت: ایتونه 7-8].

نو خبردار د نورو د حقونو څخه ځان وساته! ځکه چې هغه حلال نه دي؛ حتا که رسول الله -صلى الله عليه وسلم- یې په اړه هغه چاته فیصله وکړي چې له خپل ورور څخه په استدلال کې چالاک وي او ښه استدلال وکړي، ځکه چې له هغه – صلى الله عليه وسلم- څخه په صحیح ډول روایت شوي دي چې فرمایلي یې دي:

«إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ، وَإِنَّكُمْ تَخْتَصِمُونَ إِلَيَّ، وَلَعَلَّ بَعْضَكُمْ أَنْ يَكُوْنَ أَلحَنَ بِحُجَّتِهِ مِنْ بَعْضٍ، وَأَقْضِيَ لَهُ عَلَى نَحْوِ مَا أَسْمَعُ.

«إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ، وَإِنَّكُمْ تَخْتَصِمُونَ إِلَيَّ، وَلَعَلَّ بَعْضَكُمْ أَنْ يَكُوْنَ أَلحَنَ بِحُجَّتِهِ مِنْ بَعْضٍ، وَأَقْضِيَ لَهُ عَلَى نَحْوِ مَا أَسْمَعُ.

"په حقيقت کې، زه انسان يم، او تاسو ما ته خپله دعوا راوړئ، او ستاسو ځينې ممکن د نورو په پرتله ډير نرم او ښه استدلال ولري، نو زه د هغه په حق کې د هغه د وينا مطابق فيصله وکړم.

فَمَنْ قَضَيْتُ لَهُ مِنْ حَقِّ أَخِيهِ شَيْئًا؛ فَلَا يَأْخُذْ، فَإِنَّمَا أَقْطَعُ لَهُ قِطْعَةً مِنَ النَّارِ»

که چيرته ما د هغه د ورور له حق څخه د هغه لپاره څه فيصله کړي وي؛ هغه دې يې نه اخلي، ځکه ګويا کې ما د هغه لپاره د اور يوه ټوټه ورکړه". [د بخاري او مسلم روايت دی].

اې الله! ته مونږ ته بسنه کوې او همدا کافي ده.. زمونږ لپاره اوسه او زمونږ پر ضد مه کېږه، مونږ او زمونږ مور او پلار او ټولو مسلمانانو ته وبښنه وکړه.

69

الشَّـهِـيدُ (هر وخت، حاضر او ناظر) ذات -جل جلاله-

الله د خپل (الشهيد) په نوم په دی وينا سره د خپل ځان ستاينه وکړه:

(إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ)

(إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ)

(بېشکه الله په هر شي باندې ګواه دی). [الحج سورت: ايت 17].

د الله (الشهيد) نوم د الله په کتاب کې اتلس ځلې ذکر شوی دی.

زمونږ رب – سبحانه و تعالى- هغه ذات دی چې له هغه څخه هیڅ شی پټ نه دی، او هغه د هر څه ساتونکی دی، او د هغه پوهې هر څه راګیر کړي دي.

زمونږ رب –سبحانه و تعالى- په حق باندې شاهدي ورکوي، له مظلوم سره انصاف کوي، ظالم ته سزا ورکوي، پټ او ښکاره اوازونه اوري، او ټول واړه او لوی موجودات وینې، او د هغه پوهې هر څه راګیر کړي دي.

او زمونږ رب – سبحانه و تعالى- هغه ذات دی چې د خپلو بندګانو لپاره او هغوی باندې ګواه دی څه چې دوی یې کوي، ځکه چې د هغه ګواهي د ګواهیو اساس دی، د ګواهیو سرچینه او لویه ګواهي ده، نو کله چې هغه د –سبحانه و تعالى- په نیز هیڅ شی پټ نه دی؛ هغه به ضرور هغه باندې ګواه وي، یعنې: په حقایقو باندې پوه دی، او د هغې په لیدلو باندې پوه دی؛ ځکه چې له هغه –عزوجل- څخه هیڅ شی پټ نه دی.

د هغه –سبحانه و تعالى- له عظمت څخه دا دي چې: هغه د خپل ځان لپاره د وحدانیت او عدالت پلي کولو باندې ګواهي ورکوي:

(شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ)

(شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ)

(الله ګواهي ورکړي ده د دې خبرې چې يقيناً نشته هېڅ لايق د عبادت مګر هم دی او ملايکو او د علم خاوندانو، (هم) په داسې حال کې چې دی په انصاف سره قايم دی). [آل عمران سورت: ايت 18].

او د هغه –سبحانه و تعالى- ګواهي د مومنانو په ريښتينولۍ باندې ده کله چې هغوی د هغه يووالی ادا کړي، او د هغه ګواهي خپلو رسولانو او ملايکو لپاره ده:

(وَأَرْسَلْنَاكَ لِلنَّاسِ رَسُولًا ۚ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا)

(وَأَرْسَلْنَاكَ لِلنَّاسِ رَسُولًا ۚ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا)

(او (ای نبي) ته مونږه د خلقو لپاره رسول لېږلی يې او کافي دی الله (د) ګواه (په حيث). [النساء سورت: ايت 79].

او د هغه – سبحانه و تعالى- ګواهي د هغه مظلوم لپاره ده چې د ظالم او تجاوز کوونکي په مقابل کې هېڅ ګواه او مرستندوی و نه لري، او دغه ګواهي: د مرستې او ملاتړ تقاضا کوي، الله پاک فرمايلي:

(إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ)

(إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ)

(بېشکه الله په هر شي باندې ګواه دی). [الحج سورت: ايت 17].

او بندګان د هغه په وحدانيت ګواهي ورکوي، او هغه ته پر بندګۍ سره اقرار کوي:

(وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِن بَنِي آدَمَ مِن ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ ۖ قَالُوا بَلَىٰ ۛ شَهِدْنَا)

(وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِن بَنِي آدَمَ مِن ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ ۖ قَالُوا بَلَىٰ ۛ شَهِدْنَا)

(او کله چې ستا رب د ادم له اولادې نه د هغو له شاګانو نه د هغوی اولاد راواخیست او دوی یې په خپلو ځانونو باندې ګواه جوړ کړل، (او ورته ویې ویل:) ایا زه ستاسو رب نه یم؟ دوی وویل: ولې نه! مونږ (د دې) ګواهي کوو). [الأعراف سورت: ایت 172].

حقیقت:

د بندګانو ګواهي او څارنه وخت پورې محدود دي، او باید متوقف شي؛ بنده ویده کیږي، غافل کیږي، ضعیف کیږي او بیا مري، مګر د الله – تبارک و تعالی- څارنه تلپاتي او بشپړه ده، هغه ژوندی دی او نه مري،

(وَكُنتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَّا دُمْتُ فِيهِمْ ۖ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنتَ أَنتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ ۚ وَأَنتَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ)

(وَكُنتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَّا دُمْتُ فِيهِمْ ۖ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنتَ أَنتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ ۚ وَأَنتَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ)

(او زه په دوی باندې ګواه وم تر څو پورې چې زه په دوی کې موجود وم، نو کله چې تا زه واخیستلم (، نو) هم ته له همېشه پر دوی نګهبان وې او ته په هر شي باندې ګواه یې). [المائدة سورت: ایت 117].

د الله –سبحانه و تعالی- ګواهي تر ټولو لویه ګواهي ده، ځکه د هغه ګواهي د حضور او لیدلو ګواهي ده، او له هغه څخه د حقیقت هیڅ اړخونو څخه هیڅ شی پټ ندی؛ لکه څنګه

چې په انسانانو کې پېښيږي، او د هغه چا لپاره چې الله ګواهي ورکړي د هغه لپاره کافي ده، او د نورو ګواهۍ ته اړتيا نلري؛

(قُلْ أَيُّ شَيْءٍ أَكْبَرُ شَهَادَةً ۖ قُلِ اللَّهُ ۖ شَهِيدٌ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ ۚ وَأُوحِيَ إِلَيَّ هَٰذَا الْقُرْآنُ لِأُنذِرَكُم بِهِ وَمَن بَلَغَ ۚ أَئِنَّكُمْ لَتَشْهَدُونَ أَنَّ مَعَ اللَّهِ آلِهَةً أُخْرَىٰ ۚ قُل لَّا أَشْهَدُ ۚ قُلْ إِنَّمَا هُوَ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ وَإِنَّنِي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ)

(قُلْ أَيُّ شَيْءٍ أَكْبَرُ شَهَادَةً ۖ قُلِ اللَّهُ ۖ شَهِيدٌ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ ۚ وَأُوحِيَ إِلَيَّ هَٰذَا الْقُرْآنُ لِأُنذِرَكُم بِهِ وَمَن بَلَغَ ۚ أَئِنَّكُمْ لَتَشْهَدُونَ أَنَّ مَعَ اللَّهِ آلِهَةً أُخْرَىٰ ۚ قُل لَّا أَشْهَدُ ۚ قُلْ إِنَّمَا هُوَ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ وَإِنَّنِي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ)

(ته ووايه: د ګواهۍ په لحاظ کوم شی تر ټولو لوی دی؟ ته ووايه: الله دی، (هغه) زما او ستاسو په منځ کې ګواه دی او ما ته دا قرآن وحي شوی دی، د دې لپاره چې په دې (قرآن) سره زه تاسو ووېروم او هغه څوک چې دا ورته رسي، ایا تاسو په رښتيا (د دې خبرې) ګواهي کوئ چې يقيناً له الله سره نور معبودان (هم) شته؟ ته ووايه: زه (د دې) شاهدي نه کوم، ته ووايه: بېشکه همدا خبره ده چې همغه يو حق معبود دی او بېشکه زه له هغه څه نه بې زاره يم چې تاسو يې شريکوئ). [الأنعام سورت: ايت 19].

دا ګواهي يو له هغو سترو شيانو څخه ده چې په دې سره د مخالفينو د باطل او درواغو سره مخ کيږو:

(وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَسْتَ مُرْسَلًا ۚ قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَمَنْ عِندَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ)

(وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَسْتَ مُرْسَلًا ۚ قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَمَنْ عِندَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ)

(او کافران شوي خلق وايي: ته رسول نه يې، ته (ورته) ووايه: زما او ستاسو په منځ کې د ګواه په ډول الله بسنه کافي دی او هغه څوک (هم) چې له هغه سره د کتاب علم دی). [الرعد سورت: ایت 43].

د پېښ کیدولو وړځ..

او کله چې بندګان د قیامت په ورځ د الله –سبحانه و تعالی- پر وړاندې حاضر شي، نو الله به د هغوی سره په داسې حال کې حساب وکړي چې د هغوی د کړنو څخه باخبر دی، د دوی په پټو رازونو باندې پوهیږي او د هغوی خبرې او کارونه یې شمیرلي دي؛

(إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ)

(إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ)

(بېشکه الله په هر شي باندې ګواه دی). [الحج سورت: ایت 17].

مؤمن په دې پوهیږي چې عملونه به یې له الله سره نه ضایع کیږي،

(قُلْ مَا سَأَلْتُكُم مِّنْ أَجْرٍ فَهُوَ لَكُمْ ۖ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ ۖ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ)

(قُلْ مَا سَأَلْتُكُم مِّنْ أَجْرٍ فَهُوَ لَكُمْ ۖ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ ۖ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ)

(ته (دوی ته) ووایه: هغه چې ما له تاسو نه څه اجرت غوښتی وي، نو هغه دې تاسو لپاره وي، زما اجر نشته مګر په الله باندې دی او هغه په هر شي باندې ښه ګواه (او ښه خبردار) دی). [سبأ سورت: ایت 47].

مګر کافر؛ د هغه کار نه ضایع کیږي؛ او که هغه یې هېر کړي، نو الله حساب کړی دی:

(أَحْصَاهُ اللَّهُ وَنَسُوهُ ۚ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ)

(أَحْصَاهُ اللَّهُ وَنَسُوهُ ۚ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ)

(الله هغه محفوظ کړي دي او دوی هغه هېر کړي دي او الله په هر شي باندې ښه شاهد (ګواه) دی). [المجادلة سورت: ایت 6].

ستا وضعیت..

څوک چې پوه شي چې د هغه رب –سبحانه و تعالى- د هغه پر ظاهر او باطن باندې ګواه دی؛ نو هغه به وشرمیږي چې الله یې په نافرمانۍ او یا په هغه څه کې چې هغه یې نه خوښوي وګوري، او کله چې څوک پوه شي چې الله هغه ویني هغه به ترټولو غوره عمل او عبادت ترسره کړي، او په دې کارونو کې به اخلاص وکړي تر دې پورې چې د احسان مقام ته ورسیږي، او دا د طاعت لوړ مقام دی؛ هغه مقام چې په اړه یې محبوب -صلى الله عليه وسلم- وفرمایل:

«أَنْ تَعْبُدَ اللهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنَّ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ»

«أَنْ تَعْبُدَ اللهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنَّ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ»

«د الله عبادت په داسې شکل وکړه چې ګويا ته يې وينې، او که ته يې نشې ليدلی هغه خو هرومرو تا وينې». [بخاري او مسلم روايت کړی].

که کومه ورځ يوازې له ځانه سره وې داسې مه وايه

چې زه يوازې يم، ليکن ووايه چې پر ما څارونکی شته

داسې فکر مه کوه چې الله به يو ساعت غافل وي

او نه هغه څه چې له هغه څخه پټ دي غايبيږي

او د مؤمنانو موقف: دا دی چې په ياد راولي چې الله – سبحانه و تعالى- د هغوی ټولو کارونه ګوري؛ که کوچنی وي او يا لوی وي؛ او الله – جل و علا - فرمايي:

(وَمَا يَعْزُبُ عَن رَّبِّكَ مِن مِّثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِن ذَٰلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ)

(وَمَا يَعْزُبُ عَن رَّبِّكَ مِن مِّثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِن ذَٰلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ)

(او ستا له رب څخه نه په ځمکه کې او نه په اسمان کې د ذرې په اندازه (شی) هم نه پټيږي او نه له دې نه زيات وړوکی شی او نه له دې نه زيات غټ مګر په واضحه کتاب کې دي). [يونس سورت: ايت 61].

رسول الله -صلى الله عليه وسلم- معاذ يمن ته ولېږه او ورته ويې وويل: اې د الله رسوله ما ته نصيحت وکړه! هغه وفرمايل:

«عَلَيْكَ بِتَقْوَى اللهِ مَا اسْتَطَعْتَ، وَاذْكُرِ اللهَ -عز وجل- عِنْدَ كُلِّ حَجَرٍ وَشَجَرٍ..»

«عَلَيْكَ بِتَقْوَى اللهِ مَا اسْتَطَعْتَ، وَاذْكُرِ اللهَ -عز وجل- عِنْدَ كُلِّ حَجَرٍ وَشَجَرٍ..»
"څومره چې کولی شي د الله څخه وويريږه، او د هرې ډبرې او ونې په لیدلو سره د الله –عزوجل- ذکر وکړه". [صحيح حديث دی. احمد روايت کړی].

ابن القيم -رحمه الله- فرمايلي: "د ذکر مداومت په لاره، کور، اقامت، سفر، او په هر ګوټ کې د بنده لپاره د قيامت په ورځ د ګواهيانو زياتوالی شميرل کيږي"؛

(يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا)

(يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا)

(په دغې ورځې کې به دا ځمکه خپلې خبرې (حالات) بيانوي). [الزلزلة سورت: ايت 4]،

(وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا)

(وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا)

(او کافي دی الله (د) ګواه (په حيث). [النساء سورت: ايت 79].

او ويل شوي دي: هغه څوک چې الله په خپلو فکرونو کې وځاري؛ الله به هغه د غږو په حرکاتو کې وساتي.

بيا که ته هغو اوو کسانو ته وګورې چې د قيامت په ورځ به الله هغوی تر سيوري لاندې راولي؛ ته به وګورې چې په دوی کې مشترک څيز: دا دی چې دوی ايمان درلود چې الله په دوی باندې ګواه دی، او دوی خپل حالت ته وکتل او د هغه

عبادت يې کاوه لکه څنګه چې دوی هغه ويني، نو دوی دغه مقام ترلاسه کړ.

اې الله چې ګواه يې! مونږ له تا څخه غواړو چې مونږ ته بخښنه وکړې، پر مونږ رحم وکړې او مونږ معاف کړې؛ اې تر ټولو ډير رحم کوونکيه!

70

الحَـقُّ (حق) ذات -جل جلاله-

فکر کوونکو ته يې خپل دلايل واضح کړل، ليدونکو ته يې خپل ثبوتونه وښودل، او خپلې نښانې يې عالميانو ته بيان کړلې، د ضد کوونکو عذرونه يې پرې کړل، او د منکرينو دليلونه يې رد کړل؛ نو د ربوبيت نښانې روښانه شوې، او د الوهيت نښانې واضحې شوې، او د شک ستونزې او تيارې ليرې شولې،

(فَذَٰلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمُ الْحَقُّ)

(فَذَٰلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمُ الْحَقُّ)

(نو دغه الله ستاسو په حقه رب دی). [يونس سورت: ايت 32]،

(فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ)

(فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ)

(نو اوچت دی الله حق بادشاه دی). [طه سورت: ايت 114]،

(ثُمَّ رُدُّوا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ الْحَقِّ)

(ثُمَّ رُدُّوا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ الْحَقِّ)

(بيا به دوی ورګرځولی شي الله ته چې د دوی حق مالك دی). [الأنعام سورت: ایت 62].

زمونږ رب – سبحانه و تعالی - په خپل ذات، نومونو او صفتونو او کړنو کې حق دی، د هغه په هکله هیڅ شک نشته، هغه په حق سره معبود دی، او د هغه پرته بل هیڅ په حق معبود نشته.

هغه – عزوجل- حق دی، او د حق پرته بل هر څه باطل او ګمراهي ده، او که څوک له الله پرته بل معبود رابلي، هغه باطل او درواغ رابللي دي؛

(ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِن دُونِهِ هُوَ الْبَاطِلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ)

(ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِن دُونِهِ هُوَ الْبَاطِلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ)

(دغه په دې سبب چې بېشکه الله، هم دی حق دی او دا چې بېشکه هغه چې دوی يې له هغه (الله) نه غیر بولي، همغه باطل دی او دا چې بېشکه الله، هم دی ډېر اوچت، ډېر لوی دی). [الحج سورت: ایت 62].

زمونږ رب –سبحانه و تعالی- حق دی، د هغه خبرې حق دي، عمل يې حق دی، ملاقات يې حق دی، رسولان يې حق دي، کتابونه يې حق دي، دین يې حق دی، او يوازې د هغه عبادت کول حق دي، او هر هغه څه چې هغه ته په حق سره منسوب شوي وي حق دي؛

(فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ)

(فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ)

(نو اوچت دی الله حق بادشاه دی). [طه سورت: ایت 114]

په صحیحینو کې د عبدالله بن عباس -رضي الله عنهما- څخه روایت دی چې د رسول الله -صلی الله علیه وسلم- په دعا کې راغلي دي: هرکله چې هغه د شپې په پای کې د لمانځه لپاره پاڅیده، نو داسې به یې ویل:

«اللَّهُمَّ! أَنْتَ الحَقُّ، وَوَعْدُكَ الحَقُّ، وَلِقَاؤُكَ حَقٌّ، وَقَوْلُكَ حَقٌّ، وَالجَنَّةُ حَقٌّ، وَالنَّارُ حَقٌّ، وَمُحَمَّدٌ حَقٌّ، وَالسَّاعَةُ حَقٌّ».

«اللَّهُمَّ! أَنْتَ الحَقُّ، وَوَعْدُكَ الحَقُّ، وَلِقَاؤُكَ حَقٌّ، وَقَوْلُكَ حَقٌّ، وَالجَنَّةُ حَقٌّ، وَالنَّارُ حَقٌّ، وَمُحَمَّدٌ حَقٌّ، وَالسَّاعَةُ حَقٌّ».

«ای الله! ته حق یې، ستا وعده حقه ده، ستا ملاقات حق دی، ستا خبره حقه ده، جنت حق دی، اور حق دی، محمد حق دی، او قیامت حق دی».

مبارزه..

او دا د حق او باطل تر منځ ابدي مبارزه ده؛ څوک چې له الله سره وي، نو هغه په ښکاره حق باندې دی، او په دنیا او آخرت کې هغه لره بریا ده،

(هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ)

(هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ)

(دی همغه ذات دی چې خپل رسول يې په هدايت او حق دين سره رالېږلی دی، د دې لپاره چې هغه (الله) دا (دين) په نورو ټولو دينونو باندې غالب کړي اګر که مشرکان (دا کار) بد ګڼي). [التوبة سورت: ايت 33].

او مومنان د حق پيروان دي،

(ذَٰلِكَ بِأَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا اتَّبَعُوا الْبَاطِلَ وَأَنَّ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّبَعُوا الْحَقَّ مِن رَّبِّهِمْ ۚ كَذَٰلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ لِلنَّاسِ أَمْثَالَهُمْ)

(ذَٰلِكَ بِأَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا اتَّبَعُوا الْبَاطِلَ وَأَنَّ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّبَعُوا الْحَقَّ مِن رَّبِّهِمْ ۚ كَذَٰلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ لِلنَّاسِ أَمْثَالَهُمْ)

(دغه په دې سبب چې يقيناً کافران شويو کسانو د باطل پيروي کړې ده او يقيناً هغو کسانو چې ايمان يې راوړی دی د خپل رب له جانبه د حق پيروي کړې ده، همداسې الله خلقو ته د دوی مثالونه (او احوال) بيانوي). [محمد سورت: ايت 3]، هغوی يو بل ته د حق په نيولو باندې توصيه کوي:

(وَالْعَصْرِ (1) إِنَّ الْإِنسَانَ لَفِي خُسْرٍ (2) إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ (3))

(وَالْعَصْرِ (1)

(قسم دی په عصر (مازيګر، يا زمانه).

إِنَّ الْإِنسَانَ لَفِي خُسْرٍ (2)

چې بېشکه يقيناً انسان په زيان (او تاوان) کې دی.

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ (3))

غیر له هغو کسانو نه چې ایمان یې راوړی دی او نېك عملونه یې کړي دي او یو بل ته یې د حق (دین) وصیت کړی دی، او یو بل ته یې د صبر وصیت کړی دی). [سورة العصر].

ځوک چې د حق قول ردوي وروسته لدې چې ورته بیان شي: هغه متکبر او پر خپل ځان ظلم کوونکی دی؛ په صحیح حدیث کې هغه – صلی الله علیه وسلم – فرمایلي:

«الكِبْرُ: بَطَرُ الحَقِّ، وَغَمْطُ النَّاسِ»

«الكِبْرُ: بَطَرُ الحَقِّ، وَغَمْطُ النَّاسِ»

«تکبر: له حق څخه انکار، او د خلکو سپکاوی دی". [مسلم روایت کړی].

لاره چېرته ده؟

ډیری خلک لاهم د حقیقت په لټه کې دي ترڅو حق لوري ته یې لاربښوونه وکړي:

ددوی له جملې څخه: ځیني داسې کسان دي چې خپل دننه د فطرت غږ باندې تکیه کوي،

(فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا)

(فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا)

(د الله هغه فطرت لره چې په هغه یې خلق پیدا کړي دي). [الروم سورت: ایت 30].

او ددوی له جملې څخه: ځیني داسې کسان دي چې د "سببیت" اصولو باندې اعتماد لري؛ کوم چې وایي: هر صنعت باید یو جوړونکی ولري، او هره حادثه باید یو پیدا

کوونکی ولري، او د هر نظم تر شا باید یو تنظیم کوونکی شتون ولري.

ددوی له جملې څخه: ځینې داسې کسان دي چې دغه مسله یې د "حساب" مسئله ګرځولې ده، او دوی د شک او شبهې خلک دي، نو دوی دې نتیجې ته رسیدلي چې د دوی د ژوند لپاره او د ژوند څخه وروسته خورا ډاډمن څیز دا دی چې: په الله او آخرت، قیامت او جزا باندې ایمان ولري؛ لکه څرنګه چې د دوی شاعر وایي:

نجومي او طبیب دواړو وویل ... مړي نه راژوندي کیږي، ما ورته وویل: دواړه متوجې شئ

که ستاسي خبره رښتیا شي نو زه به تاوانې نه یم ... او که زما خبره رښتیا شي نو تاسې دواړه په تاوان کې یاستئ

له شک سره ژغورل نشته، الله –سبحانه وتعالى- فرمایلي:

(أَفِي اللَّهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ)

(أَفِي اللَّهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ)

(ایا د الله په باره کې شك دی، چې د اسمانونو او ځمکې پیدا کوونکی دی؟). [إبراهيم سورت: ایت 10].

ددوی له جملې څخه: ځینې داسې کسان دي چې لا هم حیران او مشرکان دي – الله ته پناه غواړو له کمښته وروسته له زیاتوالي څخه، او له ګمراهۍ څخه وروسته له هدایته-.

(۞ أَفَمَن يَعْلَمُ أَنَّمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ الْحَقُّ كَمَنْ هُوَ أَعْمَىٰ ۚ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ)

(۞ أَفَمَن يَعْلَمُ أَنَّمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ الْحَقُّ كَمَنْ هُوَ أَعْمَىٰ ۚ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ)

(ایا نو هغه څوك چې پر دې پوهېږي چې بېشكه هغه (قرآن) چې تا ته د خپل رب له جانبه نازل كړی شوی دی، حق دی، د هغه چا په شان دی چې هغه ړوند دی؟ يقيناً همدا خبره ده چې نصيحت د خالصو عقلونو والا اخلي). [الرعد سورت: ايت 19].

حقيقت دا دی چې: په هر هغه څه چې دليل دلالت وكړي چې تا الله –سبحانه و تعالى- ته نږدې كوي هغه حق دی، او هر هغه څه چې تا له الله څخه لرې كوي هغه باطل دی،

(قُلْ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ)

(قُلْ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ)

[(اې نبي!) ته ووايه: كه چېرې يئ تاسو چې له الله سره مينه كوئ، بيا نو زما اتباع وكړئ، الله به له تاسو سره مينه وكړي]. [آل عمران سورت: ايت 31].

ابن تيميه ويلي: "د انسان صلاح يوازې دا نه ده چې په حق پوه شي ترڅو چې مينه ورسره ونه كړي، او هغه وغواړي او پيروي يې وكړي".

او مصيبت دا نه دی: چې د يو چا په خپل ځان، مال، او اولاد باندې مصيبت راشي، بلكې لوی مصيبت، او هغه (كسر) ماته چې نه جبران كيږي: دا دی چې د يو انسان دين ته مصيبت راشي! او شك د يقين ځای ونيسي؛ او باطل ورته

د حق په توګه، او بنه د منکر په توګه، او منکر ورته د بنه په توګه بنکاره شي.

د ژغورنې دري ته بنکته شه!

هغه کوم لوی کار، سخته ستونزه او لویه اندیښنه ده چې د الله رب العزت لپاره ستونزمنه وي؟ الله حق دی، د هغه خبره حق ده، او د هغه ژمنه حق ده.

نو د بنده لپاره لازمه ده چې خپل رب باندې بنه ګمان وکړي، پر هغه توکل وکړي، د هغه د فضل انتظار وکړي، او له خپل مولا څخه د مهربانۍ غوښتنه وکړي، او د هغه په عهدونو وفا وکړي. له هغه پرته بل هیڅوک ګټه نشي رسولی، یوازې هغه د ضرر مخه نیولی شي، او په هر نفس د هغه مهرباني ده، او په هر حرکت کې د هغه حکمت دی، او په هر ساعت کې خلاصون دی، د شپې وروسته سهار راولي او له وچکالۍ وروسته باران راولي.

او الله د ریښتیني مؤمن دعا نه ردوي؛ ځکه چې الله –جل وعلا- حق دی، او وعده یې حق ده؛ او الله –سبحانه و تعالى- فرمایلي:

(وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ ۚ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ)

(وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ ۚ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ)

(او ستاسو رب فرمایي: تاسو ما وبلئ چې زه ستاسو دعا قبوله کړم. بېشکه هغه کسان چې زما له عبادت نه تکبر کوي،

ژر ده چې دوی به دوزخ ته ننوځي، په داسې حال کې چې خوار او ذلیله به وي). [غافر سورت: ایت 60].

نو؛ ستا ټولې ستونزې په حل کېدو دي، ستا ټول دردونه په رغیدو دي، ستا ټول امیدونه په واقعیت، او ستا ټولې اوښکې به په مسکا بدلې شي ... ډاډه اوسه!

نو له بېوزلۍ وروسته شتمني ده، له تندې وروسته خړوبیدل دي، له جلا کېدو وروسته یو ځای کیدل دي، له هجران وروسته وصال دی، او له پرېکون وروسته په اړیکه کیدل دي، الله –تبارک و تعالی- فرمایلي:

(فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ۖ إِنَّكَ عَلَى الْحَقِّ الْمُبِينِ)

(فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ۖ إِنَّكَ عَلَى الْحَقِّ الْمُبِينِ)

(نو ته خاص په الله باندې توکل وکړه، بېشکه ته په ښکاره حق باندې یې). [النمل سورت: ایت 79].

اې الله! مونږ ته حق د حق په توګه وښیه او مونږ د هغه پیروان وګرځوه، او مونږ ته باطل د باطل په توګه وښیه او مونږ له هغه څخه لرې وساته.

71

المُبِينُ (د هر څخه ښکاره کوونکی) ذات -جل جلاله-

د خپل مبین مالک د دروازې خوا ونیسه، او په خپل پیاوړي او پوه مالک باندې عزت تر لاسه کړه، او د هغه د اطاعت په واسطه هغه ته توسل وکړه؛ نو هغه به په خپلو نعمتونو او مهربانیو باندې تا ونازوي.

که ته د هغه اطاعت وکړي، هغه به تا ته عزت او غوره والی درکړي، او که تا هغه څه چې تیر شوي دي ضایع کړل، هغه به پر تا رحم وکړي او تا ته به مهلت درکړي، او که چیرته تا توبه او رجوع وکړه تا قبلوي، او که تا نافرماني او بد چلند وکړ هغه به ستا پرده وکړي.

زړونه ژوند نشي کولی مګر د هغه د راتګ په هوا سره، او اوښکې به رابنکته نشي مګر د هغه د هجران له ډاره او یا د هغه د وصال په امید سره.

او هغه چاربښتیاویلي: "په الله قسم! هغه لاره به څومره وحشتناکه وي کوم چې الله د هغې امنیت نه وي ساتلی، او هغه لاره به څومره ګمراه کوونکی وي کوم چې هغه یې لاربښوونکی نه وي".

مور څومره د مبین الله د دروازې لاري ته اړتیا لرو؛ ترڅو هغه ته د ورتلو لاره روښانه شي.

دلته راځو د الله –عزوجل- د نوراني نومونو څخه یو نوم چې: (المبین) – عزوجل- دی بیانوو:

نو الله – تبارک و تعالی- د خپل ځان په تعریف کې فرمایلي دي:

(يَوْمَئِذٍ يُوَفِّيهِمُ اللَّهُ دِينَهُمُ الْحَقَّ وَيَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ)

(يَوْمَئِذٍ يُوَفِّيهِمُ اللَّهُ دِينَهُمُ الْحَقَّ وَيَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ)

(په دغې ورځ کې به الله دوی ته د دوی حقه (لایقه) بدله پوره ورکړي او دوی به پوه شي چې بېشکه الله، هم هغه ښکاره (او ثابت) حق دی). [النور سورت: ایت 25].

او د شي بیان: د هغې ښکاره او واضح کیدل دی.

زموږ رب – جل و علا – ټولو مخلوقاتو ته ښکاره دی، خپل وجود او وحدانیت کې څرګند، او دا چې د هغه په الوهیت او نومونو او صفتونو کې هېڅ شریک نشته.

او زموږ رب –سبحانه و تعالی- چې خپلو بندګانو ته یې د هدایت لاره روښانه کړې ده، او هغه عملونه یې ورته روښانه کړي چې په کولو یې د ثواب مستحق کیږي، او هغه عملونه چې په کولو یې د عذاب مستحق کیږي، او د قیامت په ورځ به له منافقانو څخه شک لرې شي؛ هغه کسان چې په دنیا کې یې په کومو وعدو اخته وو.

د بیان صفت: د الله –تبارک و تعالی- یو له سترو صفتونو څخه دی.

او بیان په دوه ډوله راغلي:

لومړی: هغه څه چې د الله –عزوجل- په خپلو نازل کړی شوو کتابونو کې په خپلو پېغمبرانو نازل کړي دي، او هغه څه چې خپلو رسولانو او انبیاوو ته یې وحي کړي دي:

(قَدْ جَاءَكُم مِّنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُّبِينٌ)

(قَدْ جَاءَكُم مِّنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُّبِينٌ)

(یقیناً تاسو ته د الله له جانبه رڼا او روښانه کتاب راغلی دی). [المائدة سورت: ایت 15].

دويم: د هغو نښو سره چې پيدا کړي يې دي هغه باندې دلالت کوي،

(إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ)

(إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ)

(بېشکه د اسمانونو او ځمکې په پيدا کولو او د شپې او ورځې په تلو راتلو کې خامخا د خالص عقل خاوندانو لپاره ډېرې نښې دي). [آل عمران سورت: ايت 190].

او په هر څه کې هغه لره يوه نښه شتون لري ... چې پدې دلالت کوي چې هغه يو دی

لکه څرنګه چې قرآن ښکاره کوونکی و؛ همدارنګه د الله رسولانو –عليهم الصلاة و السلام- هم ښکاره کوونکي وو، ځکه چې الله - عزوجل - د نوح په ژبه وويل:

(إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ)

(زه نه يم مګر ويره ورکوونکی ښکاره). [الشعراء سورت: ايت 115]، او هغه –عزوجل- خپل پيغمبر ته امر وکړ چې ووايي:

(إِن يُوحَىٰ إِلَيَّ إِلَّا أَنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُّبِينٌ)

(إِن يُوحَىٰ إِلَيَّ إِلَّا أَنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُّبِينٌ)

(ما ته وحي نه کېږي مګر د دې چې بېشکه همدا خبره ده چې زه ښکاره وېرووونکی يم). [ص سورت: ايت 70].

او الله –سبحانه و تعالى- په خپلو کتابونو او په دې دنيا کې د خپلو پيغمبرانو په ژبه بندګانو ته ويلي دي چې په هغه څه کې چې دوی په دې دنيا کې اختلاف کړي و د قيامت په ورځ به دوی ته څرګند شي؛ هغه –سبحانه و تعالى- وفرمايل:

(وَلَيُبَيِّنَنَّ لَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ)

(وَلَيُبَيِّنَنَّ لَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ)

(او خامخا ضرور به د قيامت په ورځ تاسو ته بيانوي هغه څه چې تاسو به په هغه کې اختلاف کاوه). النحل سورت: ايت 92].

او چا ته چې حق څرګند شي او بيا له هغه څخه مخ واړوي. د هغه جزا دردناک عذاب دى، هغه -تبارک و تعالى- وفرمايل:

(فَإِن زَلَلْتُم مِّن بَعْدِ مَا جَاءَتْكُمُ الْبَيِّنَاتُ فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ)

(فَإِن زَلَلْتُم مِّن بَعْدِ مَا جَاءَتْكُمُ الْبَيِّنَاتُ فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ)

(او خامخا ضرور به د قيامت په ورځ تاسو ته بيانوي هغه څه چې تاسو به په هغه کې اختلاف کاوه). [البقرة سورت: ايت 209].

همدارنګه چا چې حق پټ کړ؛ ځان يې د لعنت لوري ته وړاندي کړ؛ الله –سبحانه و تعالى- فرمايلي:

(إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَىٰ مِن بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ ۙ أُولَٰئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ)

(إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَىٰ مِن بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ ۙ أُولَٰئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ)

(يقيناً کوم خلق چې هغه څه پټوي چې مونږ نازل کړي دي، چې هدايت او ښکاره دليلونه دي، له دې نه پس چې مونږ هغه په کتاب کې خلقو ته بيان کړي دي، دغه خلق (چې دي)، الله پر دوی لعنت کوي اولعنت ويونکي پر دوی لعنت وايي). [البقرة سورت: ايت 159].

د عقل خاوندان:

نو الله ښکاره (او ثابت) کوونکی- سبحانه و تعالی – خپل دلالت متفکرينو[1] ته روښانه کړ، او ليدونکو ته يې خپل ثبوتونه څرګندې کړي.

---

[1] د الله أهل الثناء والمجد»: کتاب ليکوال وايي: «مؤمن داسې چا ته اړتيا نه لري چې هغه ته د الله –سبحانه و تعالی- د وجود تاکيد وکړي، او يا هغه ته د ايمان اړتيا شرحه کړي، مګر دلته ځيني خبرې او ګواهياني او اعترافونه د ځينو پوهانو او د فکر د خاوندانو او د فلسفې مشرانو وړاندې کوم: يو مشهور امريکايي اروپوه ډاکټر (هينري لينک) چې په دين کافر شوی و، او د ايمان په مقابل کې جنګيدلی و، او د الله له وجود څخه منکر و، له يو اوږد او بې ساري سفر وروسته بيرته راستون شو، بيا يې وويل: چې دين: هغه دی چې پر داسې ځواک ايمان ولري چې هغه د ژوند سرچينه وي، او دغه ځواک: د الله ځواک دی، د کائناتو تدبير کوونکی، د اسمانونو پيدا کوونکی. استاد (هوش) وايي: هرځومره چې د پوهې ساحه پراخه شي، هومره د يو هوښيار خالق قاطع او قوي ثبوتونه ډيريږي، د هغه د وړتيا او احوال لرلو لپاره حد او پای نشته، ساينس پوهان، رياضي پوهانو، فلک پوهانو، او طبيعت پوهانو لاس سره يو کړ ترڅو د پوهې لوړه ودانۍ جوړه کړي، کوم چې هغه: يوازې د الله د عظمت ودانۍ ده". (هربرټ سپنسر) د "تربيه " په رساله کې تشريح کړی؛ هغه وويل: "ساينس د توهماتو او

نړۍ ته د هغه د نښانو له جملې څخه، او د عناد کوونکو د عذرونو پرې کولو لپاره هغه – سبحانه و تعالى- فرمايي:

(أَمَّن جَعَلَ الْأَرْضَ قَرَارًا وَجَعَلَ خِلَالَهَا أَنْهَارًا وَجَعَلَ لَهَا رَوَاسِيَ وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا ۗ أَإِلَٰهٌ مَّعَ اللَّهِ ۚ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ (61) أَمَّن يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ ۗ أَإِلَٰهٌ مَّعَ اللَّهِ ۚ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ (62) أَمَّن يَهْدِيكُمْ فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَن يُرْسِلُ الرِّيَاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ ۗ أَإِلَٰهٌ مَّعَ اللَّهِ ۚ تَعَالَى اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ (63) أَمَّن يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَن يَرْزُقُكُم مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ۗ أَإِلَٰهٌ مَّعَ اللَّهِ ۚ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ (64))

خرافاتو سره مخالف دی، مګر دين سره مخالفت نه کوي"، او هغه ځيني مثالونه وړاندي کړل؛ هغه وويل: هغه ساينس چې د اوبو يو څاڅکی ووينې نو هغه به پوه شي چې دا په ځانګړي تناسب سره د اکسيجن او هايدروجن څخه جوړه شوې ده؛ او که د دې تناسب نيمايي برخه واخيستل شي نو دا به د اوبو پرته بل څه وي؛ باور پر دې دی چې د خالق عظمت، حکمت او ځواک د طبيعي نړۍ پرته خورا پياوړی دی؛ کوم چې يوازې په دې کې د اوبو يو څاڅکی ګوري او بس!" او طبيعت پوه (سير آرتر تامسن) - مشهور سکاټليندي ليکوال - د "ساينس او مذهب" په ټولګه کې وايي: "موږ دې خبرې باندې اقرار کوو چې: ساينس ترټولو لوی خدمت چې ترسره کړی دا دی چې: انسان يې دې مفکورې ته کړ چې الله تر ټولو د عالي پوهې او لوړ مقام څښتن دی". او (وليم جيمز) - مشهور اروپوه -؛ هغه وويل: "زموږ او د الله تر منځ يوه نه پرې کيدونکی اړيکه ده، نو که موږ خپل ځان د هغه نظارت ته وسپارو نو زموږ ټولې هيلې او اميدونه به پوره شي".

(أَمَّن جَعَلَ الْأَرْضَ قَرَارًا وَجَعَلَ خِلَالَهَا أَنْهَارًا وَجَعَلَ لَهَا رَوَاسِيَ وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا ۗ أَإِلَٰهٌ مَّعَ اللَّهِ ۚ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ (61)

(بلکې هغه ذات (غوره دی) چې ځمکه يې د قرار (او ارام) ځای جوړ کړ او د هغې په مينځ کې يې نهرونه جوړ کړي دي او د دې لپاره يې پاخه لوړ غرونه پيدا کړي دي، او د دوو سمندرونو په مينځ کې يې پرده پيدا کړې ده، ايا له الله سره بل معبود شته؟ بلکې د دوی اکثره نه پوهيږي.

أَمَّن يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ ۗ أَإِلَٰهٌ مَّعَ اللَّهِ ۚ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ (62)

بلکې هغه ذات (غوره دی) چې د مجبور (او عاجز) سوال قبلوي، کله چې دغه (الله) وبلي او هغه تکليف (او سختي) لرې کوي او تاسو د ځمکې خليفه ګان جوړوي، ايا له الله سره بل معبود شته؟ تاسو ډېر لږ شانته نصيحت قبلوئ.

أَمَّن يَهْدِيكُمْ فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَن يُرْسِلُ الرِّيَاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ ۗ أَإِلَٰهٌ مَّعَ اللَّهِ ۚ تَعَالَى اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ (63)

بلکې هغه ذات (غوره دی) چې تاسو ته د وچې او سمندر په تيارو کې لاره ښيي او هغه ذات چې له خپل رحمت نه مخکې هواګاني لېږي، چې زېږی ورکوونکي وي، ايا له الله سره بل معبود شته؟ الله ډېر اوچت دی له هغو شيانو نه چې دوی يې (له الله سره) شريکوي.

أَمَّن يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَن يَرْزُقُكُم مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ۗ أَإِلَٰهٌ مَّعَ اللَّهِ ۚ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ (64))

بلکي هغه ذات چې اول ځلې مخلوق پیدا کوي، بیا به دغه (مخلوق) بېرته ژوندی کوي او هغه ذات چې تاسو ته له اسمان او ځمکې نه روزي درکوي، ایا له الله سره بل معبود شته؟ ته (دوی ته) ووایه: تاسو خپل دلیل راوړئ، که تاسو رښتیني یئ). [النمل سورت: ایتونه 61-64]، نو پاکي دې وي هغه ذات لره چې د هغه عظمت د عارفانو (پوهانو) ذهنونه حیران کړي!

پاکي دې وي هغه ذات لره چې رښاګانو یې د لارویانو بصیرت روښانه کړی!

د ځمکې په نباتاتو کې فکر وکړه او وګوره ... هغه نښې نښانې چې بادشاه جوړې کړي دي ... د سپینوزرو چینې وګوره چې واضحه ښکاري ... په سترګو کې ګویا چې خالص سره زر دي

دا د زمردو په تنه (ساقه) کې پدې دلالت کوي ... چې یقیناً الله هیڅ شریک نلري

د آل عمران سورت په پای کې، الله –سبحانه و تعالی- د عقل خاوندانو ستاینه وکړه، کله چې دوی د هغه د کائناتو په اړه د قبلولو لپاره خپلې سترګې خلاصې کړي؛ نو دوی به په خپلو زړونو په ولاړه، ناسته، او په اړخونو الله ته رجوع وکړي، او سینې یې له ایمان ځخه ډکې شولې، او الله ته یې خپل لاسونه د رینتیني دعا او د هدایت غوښتلو لپاره پورته کړل؛ نو ددوی ځواب یې پداسې شکل سره ورکړ:

(أَنِّي لَا أُضِيعُ عَمَلَ عَامِلٍ مِّنكُم مِّن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَىٰ ۖ بَعْضُكُم مِّن بَعْضٍ ۖ فَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَأُخْرِجُوا مِن دِيَارِهِمْ وَأُوذُوا فِي

سَبِيلِي وَقَاتَلُوا وَقُتِلُوا لَأُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَأُدْخِلَنَّهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ثَوَابًا مِّنْ عِندِ اللَّهِ ۗ وَاللَّهُ عِندَهُ حُسْنُ الثَّوَابِ)

(أَنِّي لَا أُضِيعُ عَمَلَ عَامِلٍ مِّنكُم مِّن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَىٰ ۖ بَعْضُكُم مِّن بَعْضٍ ۖ فَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَأُخْرِجُوا مِن دِيَارِهِمْ وَأُوذُوا فِي سَبِيلِي وَقَاتَلُوا وَقُتِلُوا لَأُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَأُدْخِلَنَّهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ثَوَابًا مِّنْ عِندِ اللَّهِ ۗ وَاللَّهُ عِندَهُ حُسْنُ الثَّوَابِ)

(بېشكه زه په تاسو كې د هېڅ يو عمل كوونكي عمل نه ضايع كوم، نر وي او كه ښځه، ستاسو ځينې له ځينو نورو ځخه دي، نو هغه كسان چې هجرت يې كړى دى او له خپلو كورونو نه وېستل شوي دي او زما په لاره كې ورته تكليفونه رسول شوي دي او جنګونه يې كړي دي او وژل شوي دي (نو) زه به خامخا ضرور لرې (معاف) كړم له دوى نه د دوى ګناهونه او خامخا ضرور به يې داسې جنتونو ته داخل كړم چې د هغو له لاندې وَلِي بهېږي، چې د الله له طرفه بدله ده او هم دا الله دى چې له هغه سره ښه بدله ده). [آل عمران سورت: ايت 195].

اې الله! ستا د ښكاره نوم په بركت سره، مونږ له تا ځخه غوښتنه كوو: ته مونږ د نعمتونو جنت ته داخل كړه، او مونږ له اور ځخه وژغوره؛ اې د جهانونو ربه!

المُحِيطُ (هر څيز باندې احاطه لرونکی) ذات -جل جلاله-

ابن حجر -رحمه الله- فرمايلي: «څوک چې د الله، د هغه د نومونو، صفاتو، اعمالو او قضاوتونو په اړه ډير پوه وي؛ هغه به له هغه څخه ډير وويريږي او ډير به پرهيزګار وي، او هرڅومره چې د الله په اړه پوهه کمه وي په هماغه اندازه به ويره کمه وي.

او بنده چې کله پوه شي چې الله هر څيز باندې احاطه لري؛ د هغه روح به ډاډمن شي، او انديښنه به يې ورکه شي، او زړه به يې د احاطه کوونکي رب سره وصل شي».

الله خپلو بندګانو ته خبر ورکړ چې هغه هر څيز باندې احاطه لري؛ هغه -سبحانه و تعالى- فرمايلي:

(وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُّحِيطًا)

(وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُّحِيطًا)

(او خاص د الله لپاره دي هر هغه څه چې په اسمانونو کې دي او هر هغه څه چې په ځمکه کې دي او الله هر شي لره ښه راګېروونکی دی). [النساء سورت: ايت 126].

زمونږ رب -عزوجل- د هغه له علم څخه هيڅ شی پټ نه دی، نه کوچنی او نه لوی، نه ظاهري او نه باطني؛ هغه په هغه شان دی چې خپل ځان يې وصف کړی:

(أَلَا إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُّحِيطٌ)

(أَلَا إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُّحِيطٌ)

(بېشکه هغه په هر شي احاطه کوونکی دی). [فصلت سورت: ایت 54].

او د هغه احاطه کول: په ټولو حالتونو کې پوهېدل او خبرېدلو ته شامل دي]، او همدارنګه: ورتیا او له لاسه نه ورکولو ته شاملیږي، او همدارنګه: واک او فیصلې ته شاملیږي.

په "شرح الطحاویه" کې راغلي دي: دا چې هغه په هر څه باندې احاطه لري؛ هغه –سبحانه و تعالی- فرمایلي:

(وَاللَّهُ مِن وَرَائِهِم مُّحِيطٌ)

(وَاللَّهُ مِن وَرَائِهِم مُّحِيطٌ)

(او الله د دوی له چاپېره نه راګېروونکی دی). [البروج سورت: ایت 20]،

(أَلَا إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُّحِيطٌ)

(أَلَا إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُّحِيطٌ)

(بېشکه هغه په هر شي احاطه کوونکی دی). [فصلت سورت: ایت 54]، پر مخلوقاتو باندې د هغه احاطه کول پدې معنا ندي چې: هغه د فلک په څېر دی، او دا چې مخلوقات د هغه په مقدس ذات کې دننه دي -الله تعالی د دې څخه ډېر لوړ دی-.

بلکې مطلب: د هغه عظمت احاطه کول دي، او د هغه د پوهې پراخوالی او د هغه ورتیا دي، او دا چې هغه د هغه د عظمت په تناسب د سرسۍ (خردل) په څېر دي؛ همدارنګه له

ابن عباس -رضي الله عنهما- څخه روايت دی چې هغه ويلي: "اووه اسمانونه او اووه ځمکې او هر هغه څه چې په دوی کې دي او څه چې د دوی په منځ کې دي د رحمان ذات په لاس کې دي لکه څرنګه چې ستاسو څخه د يوه په لاس کې د سرسۍ (خردل) يوه دانه وي".

هغه احاطه کوونکی دی:

نو، د الله – سبحانه و تعالى- احاطه کول په خپل مخلوق باندې: يوه بشپړ احاطه ده؛ او هغوی هيڅکله تېښته نشي کولی، او هيڅوک نړدې کېدلی نشي، د هغه ځواک دوی محاصره کړي، د هغه پوهې دوی محاصره کړي، هغه د دوی نفس، ويناوي او عملونو باندې احاطه لري؛ لکه څنګه چې هغه – سبحانه و تعالى - فرمايي:

(وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا)

(وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا)

(او دا چې يقيناً الله د علم په لحاظ هر شی راګېر کړی دی). [الطلاق سورت: ايت 12].

او دا عمومي احاطه کول، د اسمانونو او ځمکې د وګړو لپاره دي او دا د رحمت احاطه ده.

مګر ځانګړې احاطه، د قهر او غضب احاطه ده او په دې کې: د نافرمانو او سرغړوونکو لپاره ګوابښ دی.

او اکثراً دغه نومونه د کافرانو او منافقانو لپاره د ګوابنونو او اخطارو په ځايونو کې راغلي، او هغه – سبحانه و تعالى – د هغوی په سازش او دروغو باندې ښه پوهيږي، او هغه –

سبحانه و تعالى - د علم په لحاظ هغوى راګېر کړي دي، او هغوى ته په کمين (څارنه) کې دى، هغه ته بيرته راستنيدونکي دي، او هغه ته د دوى لاره ده، او له هغه – عزوجل- څخه تېښته نشي کېدلى؛ نو چيرته به وتښتي او برخليک به يې چيرته وي؟

نو هغه -سبحانه و تعالى- د کافرانو په اړه وفرمايل:

(وَاللَّهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ)

(وَاللَّهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ)

(او الله تعالى کافرانو لره راګېرونکى دى). [البقرة سورت: ايت 19].

همدا ډول الله – عزوجل- د متکبرانو او حق پوښونکو په هکله فرمايي:

(وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِن دِيَارِهِم بَطَرًا وَرِئَاءَ النَّاسِ وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ ۚ وَاللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ)

(وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِن دِيَارِهِم بَطَرًا وَرِئَاءَ النَّاسِ وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ ۚ وَاللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ)

(او تاسو د هغه خلقو په شان مه کېږئ چې له خپلو کورونو نه ووتل، په داسې حال کې چې تکبر کوونکي او خلقو ته ځان ښودونکي وو او دوى د الله له لارې نه (خلق) منع کوي او الله د هغو کارونو احاطه کوونکى دى چې دوى يې کوي). [الأنفال سورت: ايت 47].

او د کافرانو او منافقانو د بد ګمانۍ او چل په هکله فرمايي:

(إِن تَمْسَسْكُمْ حَسَنَةٌ تَسُؤْهُمْ وَإِن تُصِبْكُمْ سَيِّئَةٌ يَفْرَحُوا بِهَا ۖ وَإِن تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا ۗ إِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ)

(إِن تَمْسَسْكُمْ حَسَنَةٌ تَسُؤْهُمْ وَإِن تُصِبْكُمْ سَيِّئَةٌ يَفْرَحُوا بِهَا ۖ وَإِن تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا ۗ إِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ)

(که چېرې تاسو ته څه ښېګڼه درورسېږي، نو هغه دوی لره خفه کوي او که چېرې تاسو ته څه بدي (تکليف) درورسيږي، نو دوی په هغې باندې خوشحالېږي او که تاسو صبر وکړئ او(د دوی له دوستۍ نه) ځان وساتئ (نو) د هغوی چل (او فريب) به تاسو ته هېڅ ضرر هم در ونه رسولی شي، بېشکه چې الله د هغو کارونو چې دوی يې کوي، احاطه کوونکی دی). [آل عمران سورت: ايت 120].

او کله چې د الله عزوجل- عذاب په کوم قوم باندې نازل شي؛ هغه به د دوی نه چاپېر شي:

(وَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ مُّحِيطٍ)

(وَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ مُّحِيطٍ)

(او بېشکه زه پر تاسو باندې د چاپېرېدونکې ورځې له عذاب نه وېرېږم). [هود سورت: ايت 84].

او د قيامت په ورځ به اور د کافرانو څخه چاپېره وي:

(إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا)

(إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا)

(بېشکه مونږ د ظالمانو لپاره داسې اور تیار کړی دی چې له دغو نه د هغه پردې راچاپېره شوي دي). [الكهف سورت: ایت 29].

ډاډه اوسه!

او کله چې مؤمن په دې پوه شي چې الله چاپېرونکی دی : د هغه نفس به ډاډمن شي، په خپل رب به توکل وکړي او له هغه څخه به ویره وکړي؛ نو هغه د الله مرسته نه سستوي، د هغه له رحمت څخه نه نا امیده کیږي، او د هغه د خلاصون څخه خپل امید نه ماتوي؛ خلاصون به حتمي راځي.

هغه پوهیږي چې د کښتۍ سوري کول: د مهربانۍ لوړه مرتبه ده، او د ماشوم وژل: د رحمت لوړه مرتبه ده، او د دوو یتیمانو خزانه بندي ساتل: د وفادارۍ لوړه مرتبه ده؛

(وَكَيْفَ تَصْبِرُ عَلَىٰ مَا لَمْ تُحِطْ بِهِ خُبْرًا)

(وَكَيْفَ تَصْبِرُ عَلَىٰ مَا لَمْ تُحِطْ بِهِ خُبْرًا)

(او ته به څنګه پر هغه کار صبر وکړې چې د علم په لحاظ تا د هغۀ احاطه نه ده کړې). [الكهف سورت: ایت 68].

مګر د ځیزونو لپاره وختونه دي، او مقدور شیان عمر لري؛ هغه باید دغه موده بشپړه کړي تر څو چې هغه راشي، او د الله سره هر څه یو ټاکلی وخت لري:

(وَإِن تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا ۗ إِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ)

(وَإِن تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا ۗ إِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ)

(او که تاسو صبر وکړئ او (د دوی له دوستۍ نه) ځان وساتئ (نو) د هغوی چل (او فریب) به تاسو ته هیڅ ضرر هم در ونه رسولی شي، بېشکه چې الله د هغو کارونو چې دوی یې کوي، احاطه کوونکی دی). [آل عمران سورت: ایت 120].

الله –عزوجل- د هر څه لپاره اندازه ټاکلې ده، او هغه نیټه لري چې د هغې څخه تجاوز نکوي، او وخت لري چې د هغه څخه نه تیریږي، نو که چیرې ټاکل شوی وخت راشي نو د خپل وخت څخه یو ساعت نه ځنډیږي او نه مخکې کیږي.

او مصیبت هم یو وخت لري او بیا تیریږي، او زمان لري او بیا بدلیږي؛ هغه به د هغه څه د لاسته راوړلو لپاره بیړه ونه کړي چې غوښتلی وي او د هغه څه چې ویره ور څخه لري، ځکه چې خبره بنده پورې تړاو نلري، او بنده باید چې اسبابو او صبر څخه کار واخلي، او د الله –عزوجل- او د هغه خلاصون د هیڅ غوښتونکي لپاره ګرانه نه ده چې هرچیرې وي.

ابراهیم -علیه السلام- راګیر شو، او اور ته واچول شو؛ نو اور ورته یخ او ارام شو.

یوسف -علیه السلام- د خپلو وروڼو له خوا راګیر شو، او کوهي ته یې وغورځاوه، بیا ځل د بادشاه د مېرمنې او د هغې سره د ملګرو لخوا راګیر شو، بیا زنداني شو؛ خو چاپیرونکي الله –سبحانه و تعالی- د دښمنانو دسیسې شنډې کړې؛ نو د دوی راګیرول د یوسف -علیه السلام- لپاره یوه فتحه او بریا وه؛ تر څو د ځمکې خزانو باندې واکمن وګمارل شي.

د موسی -علیه السلام- د مور کور راګیر شو او موسی -علیه السلام- سمندر ته وغورځول شو، نو د هغوی راګیرول د هغه او د هغې د خلاصون سبب وګرځید؛ نو هغه بیرته ورته راوګرځید پداسې حال کې چې هغه ډاډه وه.

فرعون موسی –علیه السلام- او ورسره کسان راګیر کړل؛ د دوی راګیریدل د فرعون له منځه وړلو، او د موسی –علیه السلام- د بریا لامل شو.

کافرانو د رسول الله -صلی الله علیه وسلم- کور محاصره کړل؛ بیا له مکې څخه په غمجنه او په شړل شوي توګه بهر شو، بیا الله د هغه دښمنان راګیر کړل؛ بیا هغه –صلی الله علیه وسلم- د یو بریالي فاتح په توګه بیرته مکې ته راستون شو.

نو کله چې مؤمن د الله –عزوجل- د احاطې احساس وکړي، نو ایمان یې زیاتیږي، په خپل رب باندې خوشحالیږي، او د هغه لورې ته تښتي او د هغه د عظمت تابع وي، او د هغه حکم ته غاړه ږدي، د هغه –عزوجل- د وینا په اطاعت سره چې فرمایي:

(فَفِرُّوا إِلَى اللَّهِ ۖ إِنِّي لَكُم مِّنْهُ نَذِيرٌ مُّبِينٌ)

(فَفِرُّوا إِلَى اللَّهِ ۖ إِنِّي لَكُم مِّنْهُ نَذِيرٌ مُّبِينٌ)

(نو تاسو الله ته وتښتئ، بېشکه زه ستاسو لپاره د هغه له جانبه ښکاره وېرووونکی یم). [الذاریات سورت: ایت 50].

زه ستا لورې ته پناه غواړم او ستا پرته څوک پناه ورکولی شي

نو دغه ضعيف ته پناه ورکړه چې ستا مرستې ته پناه راوړي

ما په ژوند کې هر پناه ځای ته پناه يووړه

خو ستا د پناه ځای څخه مې ډير باعزت پناه ځای و نه ليده

نو زما دعا قبوله کړه او زما غوښتنو ته ځواب راکړه

هيڅکله نه مايوسه کيږي څوک چې ستا څخه غوښتنه کوي او ستا نه اميد ساتي

اې الله! ستا په چاپيرونکی نوم باندې غوښتنه کوم: چې زموږ دښمنان خپل عذاب باندې راګير کړه، او زموږ لپاره د هرې اندېښنې څخه خلاصون راکړه، او د هرې تنګۍ څخه د وتلو لاره پيدا کړه.

73 – 74 – 75 - 76

الأَوَّلُ الآخِــرُ الظــَّاهِـرُ الــبــَاطِـنُ(تر تولو اول، تر تولو آخر، څرګند ښکاره، پټ) -جل جلاله-

الله - سبحانه وتعالى- د خپل ذات په ستاينه کې داسې فرمايلي دي:

(هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ ۖ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ)

(هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ ۖ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ)

(هم دغه (الله) اول دی (هيڅ شی له هغه نه مخکې نه و) او اخر دی (له ده نه بعد هيڅ شی نشته) او لوړ دی (په هر شي بره دی) او باطن دی (له ده په وړاندې هيڅ شی پټ نه

دی) او هغه په هر شي باندې ښه پوه دی). [الحديد سورت: ايت 3].

او له هغه - عليه الصلاة والسلام- څخه روايت شوي دي چې هغه به فرمايل:

«اللَّهُمَّ! رَبَّ السَّمَاوَاتِ وَرَبَّ الأَرْضِ وَرَبَّ العَرْشِ العَظِيمِ، رَبَّنَا وَرَبَّ كُلِّ شَيْءٍ، فَالِقَ الحَبِّ وَالنَّوَى، وَمُنْزِلَ التَّوْرَاةِ وَالإِنْجِيلِ وَالفُرْقَانِ؛ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ كُلِّ شَيْءٍ أَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهِ.

«اللَّهُمَّ! رَبَّ السَّمَاوَاتِ وَرَبَّ الأَرْضِ وَرَبَّ العَرْشِ العَظِيمِ، رَبَّنَا وَرَبَّ كُلِّ شَيْءٍ، فَالِقَ الحَبِّ وَالنَّوَى، وَمُنْزِلَ التَّوْرَاةِ وَالإِنْجِيلِ وَالفُرْقَانِ؛ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ كُلِّ شَيْءٍ أَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهِ.

«اې د آسمانونو او ځمکې او د لوی عرش، پالونکيه (ربه)! او زمونږ او د هر شي ربه، د داني او زړې چوونکيه، د تورات، انجيل او فرقان نازلوونکيه، پناه درورم تاته د هر هغه شي له شر نه چې ته يې له پېکي څخه نيسي.

اللَّهُمَّ! أَنْتَ الأَوَّلُ فَلَيْسَ قَبْلَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الآخِرُ فَلَيْسَ بَعْدَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الظَّاهِرُ فَلَيْسَ فَوْقَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ البَاطِنُ فَلَيْسَ دُونَكَ شَيْءٌ؛ اقْضِ عَنَّا الدَّيْنَ، وَأَغْنِنَا مِنَ الفَقْرِ»

يا الله تعالى! ته اول يې له تا څخه مخکې څه نشته، او ته آخر يې له تا څخه وروسته څه نشته، او ته اوچت يې نو له تا څخه پورته څوک نشته، او ته (د ذات په لحاظ) پټ يې له تا څخه بل څوک پټ نشته؛ زمونږ څخه پور پرې کړه، او مونږ د غريبي څخه مالداره کړه). [مسلم روايت کړی].

نو هغه لومړی دی؛ د هغه څخه مخکې څه نشته.

او هغه آخر دی؛ چې له هغه څخه وروسته څه نشته.

هغه ښکاره دی؛ چې د هغه پورته څه نشته.

هغه پټ دی؛ چې له هغه څخه ښکته بل څوک نشته.

او د دې نومونو مفهوم د دې لپاره دی چې وښيي چې رب –سبحانه و تعالى- خپل مخلوقات يې، د زماني او مكاني له لحاظه احاطه کړي دي:

زماني احاطه: په (لومړي) او (آخر) کې: (لومړی څه نشته مګر الله د هغه څخه مخکې دی)؛ ټول شيان د هغه څخه وروسته پيدا شوي، او هغه د ټولو څخه مخکې دی.

(او وروسته څه نشته مګر دا چې الله له هغه څخه وروسته دی)؛ هغه - عزوجل - د خپل مخلوق (خبرې کوونکی او يا خاموش) له منځه تللو وروسته باقي دی.

او مكاني احاطه: په (ښکاره) او (پټه) کې، نو هغه له هر څه پورته دی، هيڅ شي له هغه څخه لوړ نه دی: (او هيڅ ښکاره څه نشته مګر دا چې الله د هغه پورته وي) عرش باندې برقرار دی، او عرش د ټولو مخلوقاتو څخه لوړ دی، هغه لره د ذات لوړوالی، دمقام لوړوالی دی، او د قهار لوړوالی دی.

(او هيڅ څه پټ نشته مګر دا چې الله د هغه څخه ډير پټ دی): د هغه – سبحانه و تعالى- پټ والي هر څه راګير کړي آن تر دې چې هغه ورته د خپل ځان څخه ډير نږدې وي، او په رازونو او ضميرونو باندې باخبر وي.

او د خپل عظمت او برترۍ باوجود، او دا چې هغه د اسمانونو د پاسه پر عرش باندې برقراره دی؛ بیا هم هغه خپلو بندګانو ته نږدې دی، د هغوی په باطن باندې پوهیږي، او د هغوی له ظاهر څخه هم باخبر دی،

(وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِهِ نَفْسُهُ ۖ وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ)

(وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِهِ نَفْسُهُ ۖ وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ)

(او یقیناً یقیناً مونږه دا انسان پیدا کړی دی، په داسې حال کې چې مونږ په هغه څه پوهیږو چې د ده نفس په هغه سره وسوسه (او خطره) کوي او مونږ ده ته (د ده) د ورمېږ له رګ نه زیات نژدې یو). [ق سورت: ایت 16]،

(قُلْ إِن تُخْفُوا مَا فِي صُدُورِكُمْ أَوْ تُبْدُوهُ يَعْلَمْهُ اللَّهُ)

(قُلْ إِن تُخْفُوا مَا فِي صُدُورِكُمْ أَوْ تُبْدُوهُ يَعْلَمْهُ اللَّهُ)

(ته ووایه: که تاسو پټ ساتئ هغه څه چې ستاسو په سینو کې دي، یا هغه څرګندوئ، الله ته هغه معلوم دي). [آل عمران سورت: ایت 29].

تا ته نږدې دی ..

هغه ستا خبرې اوري، او ستا عملونه وینې، ستا هیڅ پټ کار له هغه څخه پټ ندی.

رسول الله -صلى الله عليه وسلم- د خپلو اصحابو څخه واورېدل چې خپل رب ته یې په لوړ غږ دعا کوله؛ نو هغه وفرمایل:

«أَيُّهَا النَّاسُ! ارْبَعُوْا عَلَى أَنْفُسِكُمْ؛ فَإِنَّكُمْ لاَ تَدْعُونَ أَصَمَّ وَلَا غَائِبًا، وَلَكِنْ تَدْعُونَ سَمِيعًا بَصِيرًا»
«أَيُّهَا النَّاسُ! ارْبَعُوْا عَلَى أَنْفُسِكُمْ؛ فَإِنَّكُمْ لاَ تَدْعُونَ أَصَمَّ وَلَا غَائِبًا، وَلَكِنْ تَدْعُونَ سَمِيعًا بَصِيرًا»
"اې خلکو! خپلو ځانونو باندې رحم وکړئ؛ ځکه چې تاسو کوڼ او غایب نه رابلئ، بلکې تاسو اوریدونکی او لیدونکی ذات رابلئ". [بخاري او مسلم روایت کړی].

په سجده کې په ټیټ غږ وایي چې: " سبحان ربي الأعلى"؛ نو د دعا لپاره آسمانونه پرانیستل کیږي او ځښتن تعالی ستا دعا اوري؛ دا تصور مه کوه چې هغه لرې دی، یا دا چې ستا کوم کار له هغه ځخه پټ دی.

هغه -تعالی- د تور میږی د پښو غږ اوري کله چې، په همواره ډبره، په توره شپه کې روانه وي.

(وَمَا تَسْقُطُ مِن وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا)

(وَمَا تَسْقُطُ مِن وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا)

(او هیڅ یوه پاڼه نه غورځیږي مګر هغه پرې عالم دی). [الأنعام سورت: ایت 59].

د هغه له حکمت او نعمت ځخه: چې تا ته په یاد درولي چې مخلوقات له هغه ځخه پیل شول، او د هغوی بنده ګي خاص هغه لره ده، نو ځرنګه چې هغه ستا په پیدا کولو کې یوازې و، نو ته هغه یوازینی سبب وګرځوه چې ته یې ددې عبادت لایق وګرځولې، او لکه ځنګه چې ستاسو وجود او پیدایښت له هغه ځخه پیل شو، نو ته هغه د خپلې مینې، ارادې او لیاقت انتها وګنه.

که چلونه تا تنګ کړي، او وېرې تا ته پناه راوړي؛ په ياد ولره چې هغه –الله- لومړی او وروستی دی، او هغه تا ته نږدې دی، او هغه په هر څيز باندې واک لري، هغه په خپلو بندګانو باندې غالب دی، هغه د اسمان څخه ځمکې ته لاربښوونه کوي او بيا هغه ته پورته کيږي، او دا چې هغه ستا په رازونو او په هغه څه چې ستا ضمير ته ننوځي باخبر دی.

دلته ستا زړه يو رب لري چې د هغه اراده کوي، يو هغه معبود چې عبادت يې کوي، او بې نيازه ذات دی چې د اړتيا په وخت کې هغه ته رجوع کوي، او پټنځای دی چې هغه ته پناه وروړي، که دا هر څه ځای پر ځای شو نو ستا زړه به خوشحاله وي، ستا روح ته به سکون راشي، ستا ضمير به آرام وي، او خلاصون به نږدې وي، ځکه ته پوهيږی چې هغه لومړی او وروستی دی، ظاهر او باطن دی، او هغه په هر څه قادر دی.

اور ابراهيم خليل الله ونه سوځاوه؛ ځکه چې د الله پالنې يوه کړکۍ پرانيستله شوله،

(قُلْنَا يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ)
(قُلْنَا يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ)

(مونږ وويل: اې اوره! يخ او سلامتيا والا شه په ابراهيم باندې). [الأنبياء سورت: ايت 69].

سمندر کليم الرحمن (موسی) ډوب نه کړ؛ ځکه چې هغه قوي غږ چې د الله په عظمت باور لري داسې وويل:

(قَالَ كَلَّا ۖ إِنَّ مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ)
(قَالَ كَلَّا ۖ إِنَّ مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ)
[(موسى) وويل: هېڅكله داسې نشي كېدى، بېشكه زما سره زما رب دى، هغه به ضرور زما لارښوونه كوي]. [الشعراء سورت: ايت 62].

يونس -عليه السلام- په بحر كې د كب په خېټه كې غږ كوي:
(لَّا إِلَٰهَ إِلَّا أَنتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنتُ مِنَ الظَّالِمِينَ)
(لَّا إِلَٰهَ إِلَّا أَنتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنتُ مِنَ الظَّالِمِينَ)
(نشته هېڅ لايق د عبادت مګر ته يې، ته پاك يې، بېشكه هم زه له ظالمانو څخه يم). [الأنبياء سورت: ايت 87]، يو كمزورى غږ چې له دريو تيارو څخه راوځي: د شپې تياره، د سمندر تياره، او د كب د خېټې تياره؛ اسمان ته پورته كيږي او خلاصون راځي.

او په غيبو كې ضعيف بنده لپاره مهربانيانې دي
پدې سره قلمونه وچ شول او ورقې وترلې شوې

د تحول ځاى ..

انسان په يوازې توګه باندې د پېښو سره مبارزه نه شي كولى، نه د آفتونو او مصيبتونو سره مقاومت كولى شي؛ ځكه چې هغه كمزورى او بې وسه پيدا شوى دى پرته له دې چې پر خپل رب توكل وكړي؛ ځكه چې هغه پوهيږي چې د هغه لومړيتوب د هر څه څخه مخكې دى، او په وروسته والى كې له هرڅه وروسته دى، هغه د خپل ظاهر سره د هر څه څخه پورته دى، او په خپل باطن سره هر څه ته نږدې دى.

له هغه څخه يو اسمان بل آسمان نه شي پناه کولی، او نه تري يوه زمکه بله زمکه پناه کولی شي، بلکي باطن ورته ښکاره دی، غايب ورته حاضر دی، ليري ورته نږدې دی، او راز ورته ښکاره دی.

اې نيک بخته هغه څوک چې په الله پوري تړلي وي، د الله نومونه زده کړي، خپل پټ کارونه سم کړي، عمل کې اخلاص ولري، نيت ښه کړي، او زغم خپل ډال وګرځوي، او په خپل رب باندې اعتماد خپل سپر وګرځوي! نو دا عبادت په خالص او سوچه مينې سره ترسره کيږي.

او تا ته زما شوق زما سره شخړه وکړه او زه يې ولږزولم ... له غيبو څخه هغه څه چې ما يې هيله درلوده

ابن القيم -رحمه الله- فرمايلي: د دې څلورو نومونو پېژندل، يعنې: اول، اخر، ظاهر او باطن د علم او پوهې ستنې دي، نو د بنده لپاره لازمه ده چې د هغو په پېژندنه کې تر هغه ځايه ځان ورسوي چې د هغه قوت او فهم پای ته ورسيږي.

هغه لومړی دی، هغه وروستی دی، هغه ظاهر دی ... هغه باطن دی دا څلور دي په يو وزن سره

چې له هغه څخه مخکې وروسته څه نشته ... اوچت دی الله تعالی د بادشاهی خاوند

او د دې څلورو نومونو او د هغه په معناګانو باندې ځان پوهول د وسوسې په مخنيوي کې لوی تاثير لري.

د ابو زميل په نوم يو سړی د امت عالم عبدالله بن عباس - رضی الله عنهما- ته راغی؛ هغه څخه يې وپوښتل: اې ابن

عباسه! زه په سينه کې يو څه لرم؟ هغه وويل: څه شی دی؟ ما وويل: په الله قسم زه يې نه وايم! هغه وويل: نو هغه راته وويل: آيا د شک څخه څه شی دی؟ ويې ويل: او ويې خندل، ويې ويل: له دې څخه هيڅوک نه دي ژغورل شوي، ويې ويل: تر دې چې الله دغه قول نازل کړ:

(فَإِن كُنتَ فِي شَكٍّ مِّمَّا أَنزَلْنَا إِلَيْكَ فَاسْأَلِ الَّذِينَ يَقْرَءُونَ الْكِتَابَ مِن قَبْلِكَ ۚ لَقَدْ جَاءَكَ الْحَقُّ مِن رَّبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ)

(فَإِن كُنتَ فِي شَكٍّ مِّمَّا أَنزَلْنَا إِلَيْكَ فَاسْأَلِ الَّذِينَ يَقْرَءُونَ الْكِتَابَ مِن قَبْلِكَ ۚ لَقَدْ جَاءَكَ الْحَقُّ مِن رَّبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ)

(نو که چېرې ته د هغه (قرآن) په باره کې په شک کې يې چې مونږ تا ته نازل کړی دی، نو ته له هغو کسانو څخه پوښتنه وکړه چې له تا نه مخکې کتاب لولي، يقينًا يقينًا ستا د رب له جانبه تا ته حق راغلی دی، نو ته هيڅکله هم له شک کوونکو څخه مه کېږه). [يونس سورت: ايت 94].

بيا يې راته وويل: که تا په خپل نفس کې څه پيدا کړل؛ نو دغه ووايه:

(هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ ۖ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ)

(هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ ۖ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ)

(هم دغه (الله) اول دی (هيڅ شی له هغه نه مخکې نه و) او اخر دی (له ده نه بعد هيڅ شی نشته) او لوړ دی (په هر شي بره دی) او باطن دی (له ده په وړاندې هيڅ شی پټ نه دی)

او هغه په هر شي باندې ښه پوه دی). [الحديد سورت: ايت 3]".

اې الله! چې اول او اخر او ظاهر او باطن دی! زمونږ پټ کارونه سم کړه، په ټولو چارو کې زمونږ پايله ښه کړه، او مونږ د دنيا او آخرت له ذلت څخه وژغوره.

77

الـوَكِـيلُ (لوی کار ساز) -جل جلاله-

ايا مونږ د يو څه وخت لپاره فکر کړی او د هغه -عزوجل- دې وينا سره تم شوي يو:

(وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِ ۚ وَكَفَىٰ بِهِ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا)

(وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِ ۚ وَكَفَىٰ بِهِ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا)

(او ته توکل وکړه په هغه تل ژوندي ذات چې نه مري او ته د هغه له ستاينې سره تسبيح بيانوه او هم الله د خپلو بنده ګانو په ګناهونو ښه کافي خبردار دی). [الفرقان سورت: ايت 58]؟

د لوی پادچا لخوا اواز دی .. د هر مومن او مومنې لپاره اواز دی .. د هر ناروغ، اندېښمن او قرضدار لپاره اواز دی.. د هر ويريدونکي يا شکمن لپاره اواز دی..

هغه مونږ ته وايي چې هغه لوی کار ساز - عزوجل – دی، او دا چې هغه په هر څه قادر دی؛ هغه ستا ټولې ستونزې په

حلونو، او ستا ټول دردونه په روغتیا، او ستا امیدونه په واقعیت، او ستا ویره په امنیت، او ستا اوښکې په مسکا بدلوي.

زه د خپل ځواک، سلطې او قوت څخه ښزار یم ... او زه خپل مالک ته خورا فقیر یم

خپل نفس د هغې له ضعف، اضطراب، نفرت څخه ارامه کړه! او هغه دې ته وهڅوه چې د الوکیل (لوی کار ساز) له سیوري څخه په دې کرښو کې برخمنه شي، او د الله د نوم (الوکیل) – عزوجل- له رښاګانو څخه ځان ته واخلي:

نو الله – سبحانه و تعالى- وفرمایل:

(وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ)

(وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ)

(او هغه په هر شي باندې نګران دی). [الأنعام سورت : ایت 102].

علماوو ویلي دي: الوکیل: هغه څوک دی چې په خپل علم، په بشپړ قدرت او حکمت سره د خپل مخلوق کارونه سمبالوي.

او هغه: هغه ذات دی چې د بندګانو د روزۍ او مصلحتونه تضمین يې کړی، او د هغوی چارې ئې اداره کړي، او دوی ته يې لارښوونه کړې چې کوم شیان د دوی د دنیا او آخرت ګټې دي او کوم شیان يې په زیان کې دي.

او دا هماغه د: ټولو مخلوقاتو لپاره عمومي وکالت دی،

(اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ ۖ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ)

(اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ ۖ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ)

(الله د هر شي پيدا کوونکی دی او هغه په هر شي باندې نګران دی). [الزمر سورت: ايت 62].

ليکن دلته يوه ځانګړې وکالت شتون لري؛ دغه وکالت الله – سبحانه و تعالى- خپلو اوليا او د خپل اطاعت کوونکو او مينه پالو لپاره ځانګړی کړی؛ چې هغوی اسانتياو ته برابروي، او له سختيو څخه يې لرې کوي، او د دوی د چارو کفالت کوي.

له همدې امله الله خپل پيغمبر – صلى الله عليه وسلم- ته او ټول امت ته امر وکړ چې پر هغه باندې توکل وکړي د خپل پدې قول سره:

(وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ)

(وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ)

(او ته توکل وکړه په هغه تل ژوندي ذات چې نه مري). [الفرقان سورت: ايت 58]، هغه – عزوجل- دوی د خپلې مينې لپاره په خپلې دې وينا سره ځانګړي کړل:

(إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ)

(إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ)

(يقيناً الله له توکل کوونکو سره مينه کوي). [آل عمران سورت: ايت 159].

نو توکل: د مؤمن نښه، د موحد صفت، او د تقوا نښه ده، او دا له سترو مرتبو څخه ده چې له غوره نومونو سره تړاو لري.

ابن القيم -رحمه الله- فرمايلي: توکل: د دين نيمايي ده، او بله نيمايي: توبه کول دي، نو دين: مرسته غوښتل او عبادت دی.

نو توکل: مرسته غوښتل دي، او توبه: عبادت کول دي.

او توکل: د ايمان په زياتيدو سره زياتيږي، او په کميدو سره کميږي، او هغه څوک چې توکل ونلري هغه ايمان نلري.

(وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ)

(وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ)

(او تاسو خاص په الله باندې توکل وکړئ که چېرې تاسو مومنان يئ). [المائدة سورت: ايت 23].

نو تا لره د الله –عزوجل- کفايت ستا توکل پورې تړلی دی؛

(وَمَن يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ)

(وَمَن يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ)

(او هغه څوك چې په الله باندې توكل وكړي، نو همدى د ده لپاره بس (او كافى) دى). [الطلاق سورت: ايت 3].

نو ته په خپل توکل کې صادق اوسه ترڅو هغه څه ترلاسه کړې چې ته يې غواړې؛ که څه هم لوی وي؛ په ترمذي کې راغلي چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:

«لَوْ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَوَكَّلُوْنَ عَلَى اللهِ حَقَّ تَوَكُّلِهِ؛ لَرُزِقْتُمْ كَمَا يُرْزَقُ الطَّيْرُ: تَغْدُوْ خِمَاصًا، وَتَرُوْحُ بِطَانًا»

«لَوْ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَوَكَّلُوْنَ عَلَى اللهِ حَقَّ تَوَكُّلِهِ؛ لَرُزِقْتُمْ كَمَا يُرْزَقُ الطَّيْرُ: تَغْدُوْ خِمَاصًا، وَتَرُوْحُ بِطَانًا»
"که چیرته تاسو په الله باندې په حق سره توکل وکړئ ؛ تاسو ته به داسې روزي درکړي لکه مرغانو ته يې چې ورکوي: سهار په تشه خیټه ځي، او ماښام په ډکه خیټه بیرته راځي".
[صحیح حدیث دی].

هر څوک غواړي چې په دنیا او آخرت کې د الله – سبحانه و تعالی- په نیز لوړ مقام ترلاسه کړي، او دا کار له ربښتینو خلکو پرته نه کیږي چې په خپل توکل سره يې ترلاسه کوي، ځکه چې دې خلکو زړونه په الله – عزوجل- باندې توکل کړی، او د دوی ژبې په سختۍ کې ویلې دې چې:

(حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ)

(حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ)

(زمونږ لپاره الله کافي دی او هغه ښه کار جوړوونکی دی). [آل عمران سورت: ایت 173]، نو عظمت څرګند شو، معجزه ښکاره شوه، او د الله – عزوجل- ساتنه د هغه اولیاوو ته ښکاره شوه.

(حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ)

(حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ)

(زمونږ لپاره الله کافي دی او هغه ښه کار جوړوونکی دی).

[آل عمران سورت: ایت 173]، ابراهیم -علیه السلام- دا خبره هغه وخت وکړه کله چې اور ته واچول شو؛ نو پایله يې څه وه ؟

(قُلْنَا يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ)
(قُلْنَا يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ)

(مونږ وويل: اې اوره! يخ او سلامتيا والا شه په ابراهيم باندې). [الأنبياء سورت: ايت 69].

زمونږ پيغمبر محمد -صلى الله عليه وسلم - او د هغه اصحابو -رضي الله عنهم- دا خبره وکړه کله چې دوی ته وويل شول:

(إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ)
(إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ)

(بېشکه (د مکې) خلق په ربنتيا سره ستاسو (سره د جنګ) لپاره راټول شوي دي، نو تاسو له هغوی نه ووېرېږئ، نو (دې خبرې) د هغوی ايمان (نور هم) زيات کړ او ويې ويل:زمونږ لپاره الله کافي دی او هغه ښه کار جوړوونکی دی). [آل عمران سورت: ايت 173]؛ نو پايله يې څه وه؟

(فَانقَلَبُوا بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ لَّمْ يَمْسَسْهُمْ سُوءٌ)
(فَانقَلَبُوا بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ لَّمْ يَمْسَسْهُمْ سُوءٌ)

(نو دوی د الله له جانبه په نعمت او فضل سره بېرته راوګرځېدل، په دې حال کې چې ونه رسېد دوی ته هېڅ تکليف). [آل عمران سورت: ايت 174]

کله چې دې مقام ته ورسيدې؛ د هغه –سبحانه و تعالى- مينې ته رسيدلی يې:

(فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ)
(فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ)

(بيا چې کله ته پخه اراده وکړې، نو په الله باندې توکل کوه، يقيناً الله له توکل کوونکو سره مينه کوي). [آل عمران سورت: ايت 159].

او لدې مينې سره سره به تا ته لوی ثواب هم درکړي:

(فَمَا أُوتِيتُم مِّن شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ۖ وَمَا عِندَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ لِلَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ)
(فَمَا أُوتِيتُم مِّن شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ۖ وَمَا عِندَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ لِلَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ)

(پس تاسو ته چې څه شی هم درکړی شوی دی، نو (دغه) د دنيايي ژوند فايده ده، او هغه (ثواب) چې د الله په نېز دی (هغه) ډېر غوره او ډېر باقي پاتې کېدونکی دی د هغو کسانو لپاره چې ايمان يې راوړی دی او خاص په خپل رب باندې توکل کوي). [الشوری سورت: ايت 36].

توکل کوونکو لپاره...

په خپل توکل کې رېښتينی اوسه، الله به تا له شيطان څخه وساتي؛

(إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ)
(إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ)

(بېشکه چې دی، نشته ده ته هېڅ غلبه په هغو کسانو باندې چې ايمان يې راوړی دی او چې خاص په خپل رب باندې هغوی توکل کوي). [النحل سورت: ايت 99].

او کله چې دښمنان د چال او فریب رسی ګانې ولاړې کړي؛ ته هغوی ته د توکل دیوال ولاړ کړه:

(۞ وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ نُوحٍ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ إِن كَانَ كَبُرَ عَلَيْكُم مَّقَامِي وَتَذْكِيرِي بِآيَاتِ اللَّهِ فَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ فَأَجْمِعُوا أَمْرَكُمْ وَشُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُنْ أَمْرُكُمْ عَلَيْكُمْ غُمَّةً ثُمَّ اقْضُوا إِلَيَّ وَلَا تُنظِرُونِ)

(۞ وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ نُوحٍ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ إِن كَانَ كَبُرَ عَلَيْكُم مَّقَامِي وَتَذْكِيرِي بِآيَاتِ اللَّهِ فَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ فَأَجْمِعُوا أَمْرَكُمْ وَشُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُنْ أَمْرُكُمْ عَلَيْكُمْ غُمَّةً ثُمَّ اقْضُوا إِلَيَّ وَلَا تُنظِرُونِ)

(او ته دوی ته د نوح خبر ولوله، کله چې هغه خپل قوم ته وویل: ای زما قومه! که چېرې پر تاسو باندې زما اوسېدل او د الله په ایتونو سره (تاسو ته) زما نصیحت کول سخت (او ګران) وي، نو ما خاص په الله باندې توکل کړی دی، نو تاسو له خپلو شریکانو سره د خپل کار پخه اراده وکړئ، بیا دې پر تاسو باندې خپله معامله پټه نه وي، بیا ما ته ضرر راورسوئ او ما ته مهلت (هم) مه راکوئ). [یونس سورت: ایت 71].

که څوک غواړي چې پر دښمنانو برلاسی او له مصیبته خلاص شي؛ هغه باید په الله باندې توکل وکړي:

(إِن يَنصُرْكُمُ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ ۖ وَإِن يَخْذُلْكُمْ فَمَن ذَا الَّذِي يَنصُرُكُم مِّن بَعْدِهِ ۗ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ)

(إِن يَنصُرْكُمُ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ ۖ وَإِن يَخْذُلْكُمْ فَمَن ذَا الَّذِي يَنصُرُكُم مِّن بَعْدِهِ ۗ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ)

(که چېرې الله ستاسو مدد وکړي، نو بيا پر تاسو باندې هيڅوك غالب راتلونکی نشته او که چېرې تاسو (بې مدده) پرېږدي، نو څوك دی هغه کس چې له هغه (الله) نه بعد به ستاسو مدد وکړي؟ او پس لازم ده چې مومنان خاص په الله باندې توکل وکړي). [آل عمران سورت: ايت 160].

او که مخلوق ستا څخه مخ واړوي؛ نو په وکيل ذات باندې تکيه وکړه:

(فَإِن تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ ۖ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ)

(فَإِن تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ ۖ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ)

(نو که چېرې دوی (د حق له قبلولو نه) وګرځي، نو ته ووايه: ما ته الله کافي دی، نشته دی هېڅ لايق د عبادت مګر هغه دی، خاص په هغه باندې ما توکل کړی دی او هم هغه د عظيم عرش مالك دی). [التوبة سورت: ايت 129].

او که له تا څخه د روغې جوړې او سمون غوښتنه وشوه؛ هغې ته د توکل له لارې داخل شه:

(۞ وَإِن جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ۚ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ)

(۞ وَإِن جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ۚ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ)

(او که دغه (کفار) سولې ته مایل شي، نو ته هم دې ته مایل شه او په الله باندې توکل وکړه، بېشکه هم هغه، ښه اورېدونکی، ښه پوه دی). [الأنفال سورت: ایت 61].

او کله چې ایمان په زړه کې برقراره شو، او ته پوه شوې چې ستا کار د هغه –سبحانه و تعالی- په مخ کې دی؛ ستا توکل باید یوازې پر هغه –عزوجل- باندې وي؛

(قُلْ هُوَ رَبِّي لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ مَتَابِ)

(قُلْ هُوَ رَبِّي لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ مَتَابِ)

(ته ووایه: هغه زما رب دی، له هغه نه غیر د عبادت هېڅ لایق نشته، خاص پر هغه باندې ما توکل کړی دی او خاص هم هغه ته زما بېرته ورتله دي). [الرعد سورت: ایت 30]، څوک چې په هر حالت کې توکل له ځانه سره ولري؛ الله – تبارک و تعالی- به هغه ته کافي وي:

(وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ۚ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ وَكِيلًا)

(وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ۚ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ وَكِيلًا)

(او ته په الله توکل وکړه او الله ښه کافي دی کار جوړوونکی). [الأحزاب سورت: ایت 3].

د وتلو څخه مخکې:

هغه سړی چې له خپل کور څخه ووځي او پر الله باندې توکل وکړي؛ نو الله –عزوجل- به د هغه د کار جوړوونکی وي، په صحیح ډول روایت شوی دی چې هغه -صلی الله علیه وسلم- وفرمایل:

«إِذَا خَرَجَ الرَّجُلُ مِنْ بَيْتِهِ فَقَالَ: بِسْمِ اللهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللهِ، لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ، يُقَالُ حِينَئِذٍ: هُدِيتَ، وَكُفِيتَ، وَوُقِيتَ.
«إِذَا خَرَجَ الرَّجُلُ مِنْ بَيْتِهِ فَقَالَ: بِسْمِ اللهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللهِ، لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ، يُقَالُ حِينَئِذٍ: هُدِيتَ، وَكُفِيتَ، وَوُقِيتَ.
«کله چې یو سړی له کوره ووځي او ووایي: د الله په نوم، زه په الله توکل کوم، د الله پرته هیڅ قوت او ځواک نشته، پدې وخت کې به وویل شي: تا ته لارښونه وشوه، ستا کفایت وشو، او ستا ساتنه وشوه.
فَتَتَنَحَّى لَهُ الشَّيَاطِينُ، فَيَقُولُ لَهُ شَيْطَانٌ آخَرُ: كَيْفَ لَكَ بِرَجُلٍ قَدْ هُدِيَ وَكُفِيَ وَوُقِيَ؟»

بیا به شیطانان د هغه د خوا نه روان شي، او بل شیطان به ورته ووایي: ته څنګه داسې سړی ته ځان ورسوې چې هدایت، کفایت او ساتنه یې شوی وي؟». [صحيح حديث دى. ابوداود روايت كړى].

د رسول الله -صلى الله عليه وسلم- صحابه کرام غمجن شول کله چې د رسول الله -صلى الله عليه وسلم- څخه دغه خبرې واوربدلې:
«كَيْفَ أَنْعَمُ وَصَاحِبُ القَرْنِ قَدْ التَقَمَ القَرْنَ، وَاسْتَمَعَ الإِذْنَ مَتَى يُؤْمَرُ بِالنَّفْخِ فَيَنْفُخُ؟!»،
«كَيْفَ أَنْعَمُ وَصَاحِبُ القَرْنِ قَدْ التَقَمَ القَرْنَ، وَاسْتَمَعَ الإِذْنَ مَتَى يُؤْمَرُ بِالنَّفْخِ فَيَنْفُخُ؟!»،
"زه به څنګه خوشحاله اوسم په داسې حال کې چې د بنکر (قرن) څښتن بنکر خپلې خولې کې نیولی، او غوږ یې نیولی چې کله به ورته د پُو کولو امر کیږي چې پُو یې کړي؟"، او

کله چې رسول الله -صلی الله علیه وسلم- ولید چې دا خبره د دوی لپاره ډیره درنه وه نو هغوی ته یې فرمایل:
«قُولُوا: حَسْبُنَا اللهُ ونِعْمَ الوَكِيلُ! عَلَى اللهِ تَوَكَّلْنَا»
«قُولُوا: حَسْبُنَا اللهُ ونِعْمَ الوَكِيلُ! عَلَى اللهِ تَوَكَّلْنَا»
«الله زمونږ لپاره کافي دی، او هغه تر ټولو ښه کار جوړوونکی دی! مونږ په الله توکل لرو». [صحيح حديث دی. ترمذي روایت کړی].

پند او نصیحت!

د توکل مفهوم ډیری خلکو څخه ورک دی! دوی الله هېر کړ، نو هغه –جل و علا- هم دوی هېر کړل، دوی په الله باندې توکل پرېښود، نو هغه هم دوی خپل ځان ته وسپارل..

ناروغ ناروغیږي او زړه یې ډاکټر باندې ټرل کیږي؛ درمل او ډاکټر باندې ټرل کیږي او دا دواړه اسباب دي، او د ځمکې او اسمان څښتن یې هېر کړی، او هغه څوک چې د شفا ورکولو قدرت لري!!

په ځینو باندې مصیبتونه راځي، او فتنې وربانديې سختیږي، او دوی لپاره کارونه تنګیږي، دوی غمونه او اندیښنې زغمي، او د خپلو ملګرو دروازو ته رجوع کوي، غالب او وهاب ذات – جل و علا- هېروي.

دښمنان هغه څاري، مخالفین یې غولوي، د خصومت کوونکو لخوا محاصره کیږي؛ هغه په سخت غم او اضطراب کې وي، او د هغه چا څخه غافل وي چې هغه –سبحانه و تعالی- هغه ته د هغه د ورمېږ د رګ څخه ډېر نږدې دی.

ابن الجوزي وايي: «پرهيزګاران بايد پوه شي چې الله - عزوجل – د هغه لپاره کافي دی؛ او خپل زړه دې له اسبابو سره نه ښلوي، هغه – سبحانه و تعالى- وفرمايل:

(وَمَن يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ)

(وَمَن يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ)

(او هغه څوك چې په الله باندې توكل وكړي، نو همدى د ده لپاره بس (او كافى) دى). [الطلاق سورت: ايت 3]».

ځيني خلک شته چې د توکل مفهوم څخه د: تواکل معنا اخلي؛ لکه د يمن يوه ډله چې غوښتل چې حج ته لاړ شي بغير لدې چې له ځانه سره توښه او خوراک واخلي، او هغوى وويل: "موږ توکل کوونکي يو"، بيا يې له خلکو څخه خوراک په سوال کولو سره اخيستە! نو الله – عزوجل- دا نازل کړ:

(وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَىٰ)

(وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَىٰ)

(او توښه واخلئ، پس يقيناً بهترينه توښه تقوىٰ ده). [البقرة سورت: ايت 197]، پدې معنا: چې توښه واخلئ چې ستاسو مخونه له خلکو لرې وساتي، او له سوال کولو د ذلت څخه مو ساتي.

او ځيني وايي: زما رزق ليکل شوى دى؛ زه ولې ځمکه کې هڅه وکړم؟!

صح عنه -صلى الله عليه وسلم- أن رجلًا سأله؛ فقال: يا رسول الله! أعقلها وأتوكل، أو أطلقها وأتوكل؟ فقال -صلى الله عليه وسلم- : «اعْقِلْهَا وَتَوَكَّلْ»

له هغه – صلى الله عليه وسلم- څخه په صحيح ډول روايت شوی دی چې يو سړي ورڅخه پوښتنه وکړه: ويې ويل: اې د الله رسوله! و يې ترم بيا توکل وکړم، او يا دا چې خوشې يې کړم بيا توکل وکړم؟ هغه – صلى الله عليه وسلم - وفرمايل: «اعْقِلْهَا وَتَوَكَّلْ» "هغه وتړه بيا توکل وکړه". [حسن حديث دی. ترمذي روايت کړی].

او الله -عز وجل- وفرمايل:

(فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِن رِّزْقِهِ ۖ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ)

(فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِن رِّزْقِهِ ۖ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ)

(نو تاسو د دې په اوږو (اطرافو، لارو) کې وګرځئ او د دغه (الله) له رزق نه خورئ او خاص ده ته (ستاسو) بيا ژوندي را پورته کېدل دي). [الملك سورت: ايت 15]، نو د اسبابو اخيستل له توکل سره مخالفت نه کوي، توکل د سبب له اخيستلو پرته سم ندی، کنه نو هغه: لټي او فاسد توکل دی!

(رَّبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنَبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ)

(رَّبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنَبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ)

(اې زمونږه ربه! خاص په تا باندې مونږ توکل کړی دی او خاص تا ته مو رجوع کړې ده او خاص تا ته بېرته درتګ دی). [الممتحنة سورت: ايت 4].

لار لدې خوا څخه ده ..

زه څنګه په خپل ژوند کې الله باندې توکل وکړم؟

لومړی: د هغه د نومونو او غوره صفاتو په پیژندلو سره، په هره کچه چې د الله -عزوجل- قدر ستا په زړه کې ډیر شي؛ په هماغه کچه به هغه –سبحانه و تعالى- ته نږدې کیږي.

دویم: پر الله- عزوجل- نیک ګمان کول،

«أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي...»

«أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي...»

"زه هغه سي یم لکه څنګه چې زما چې بنده زما په اړه فکر کوي ...". [صحیح حدیث دی. ابن ماجه روایت کړی]، نو هغه انفاق کوونکی انفاق نکوي مګر دا چې پر الله باندې ښه ګمان کوي، دا چې هغه به ورته نیکه بدله ورکوي، او هغه څوک چې د خپلې بسترې څخه پورته کیږي او د خپل رب په وړاندې درېږي، هغه ندی دریدلی مګر دا چې پر الله باندې یې ښه ګمان کړی، همدارنګه عمره کوونکی، حاجي او لمونځ کوونکی ...

دریم: د خپل ځواک پریښودل، او د الله –عزوجل- پر وړاندې خپل ضعف باندې اعتراف کول، او هغه ته د خپلې اړتیا څرګندول، او هغه را بلل دا چې: تا خپل ځان یا د هغه بل مخلوق ته پرې نږدي، او په بل صحیح حدیث راغلي:

«اللَّهُمَّ! رَحْمَتَكَ أَرْجُو، فَلَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ»

«اللَّهُمَّ! رَحْمَتَكَ أَرْجُو، فَلَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ»

«ای الله! زه ستا د رحمت غوښتونکی یم، نو د سترګو د رپولو په اندازه هم ما خپل ځان ته مه پریږده». [صحیح حدیث دی. احمد په مسند کې روایت کړی دی].

څلورم: د سبب درلودل؛ لکه دعا چې الله هغه څه چې غوښتل شوي څيز د حاصلولو لپاره سبب ګرځولی دی.

پنځم: د حالاتو په بدلولو کې د الله قدرت په یاد راوستل، او دا چې د ځمکې او اسمانونو واک د هغه په لاس کې دی او هغه پر هر څه باندې قادر دی، او تل په یاد ولره: چې د هغه په لاس کې د هر څه خزانې دي، نو ستا لپاره هیڅ واک نشته لکه د بې وسه، ضعیف، ماتې خوړلي زوی چې واک خپل پلار ته وسپاري، او الله لره لوړ مثال دی،

(وَأُفَوِّضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ)

(وَأُفَوِّضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ)

(او زه خپل کار الله ته سپارم، بېشکه الله (خپلو) بنده ګانو لره ښه لیدونکی دی). [غافر سورت: ایت 44].

شپږم: په هغه څه راضي اوسه چې الله تعالی درته تقسیم کړی دی، او په دې باندې باید پوه شي چې خیر په هغه څه کې دی چې الله تعالی تاته ویشلی دی، او که راضي نشي نو دا پدې معنا ده لکه چې بشر الحافي ویلي دي: «له هغو څخه به یو څوک ووایي: (زه په الله توکل کوم) هغه پر الله درواغ وایي! که پر الله یې توکل درلودی هغه به په هغه څه راضي وی چې الله تعالی یې ورسره کوي».

ابن حمدون وایي: «د یوې بوډۍ ښځې پر کښت باندې ګلې راغله، له خپې څخه یې سر راوویست، کښت ته یې وکتل چې سوځېدلی و، نو سر یې اسمان ته پورته کړه او ویې ویل: هر څه دې چې خوښه وي وې کړه؛ ځکه چې زما روزي تا باندې ده!».

که بنده په هغه ژوندي ذات باندې چې نه مري توکل وکړي؛ الله به د هغه ټول کارونه د هغه لپاره را ژوندي کړي، کارونه به يې تکميل او بشپړ کړي.

(وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِ ۚ وَكَفَىٰ بِهِ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا)

(وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِ ۚ وَكَفَىٰ بِهِ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا)

(او ته توکل وکړه په هغه تل ژوندي ذات چې نه مري او ته د هغه له ستاينې سره تسبيح بيانوه او هم الله د خپلو بنده ګانو په ګناهونو بنه کافي خبردار دی). [الفرقان سورت: ايت 58].

اې الله اې د کار جوړوونکيه! د سترګو د رپ په اندازه مو خپل ځان ته مه پرېږده، زمونږ په کمزورۍ رحم وکړه، او زمونږ مجبورتيا جبران کړه؛ ته په ټولو شيانو باندې قادر يې.

78

الـنـــُّورُ (رڼا) -جل جلاله-

الله تعالى خپل ذات باندې داسې ثنا وايي:

(۞ اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكَاةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ ۖ الْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ ۖ الزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِن شَجَرَةٍ مُّبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَّا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ ۚ نُّورٌ عَلَىٰ نُورٍ ۗ يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَن يَشَاءُ ۚ وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ ۗ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ)

(۞ اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكَاةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ ۖ الْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ ۖ الزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِن شَجَرَةٍ مُّبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَّا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ ۚ نُّورٌ عَلَىٰ نُورٍ ۗ يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَن يَشَاءُ ۚ وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ ۗ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ)

(الله د اسمانونو او ځمکې نور دی، د هغه د نور صفت داسې دی لکه یوه طاقچه ده چې په هغې کې بله ډیوه ده، بله ډیوه په شیشې (قندیل) کې ده، دغه قندیل (داسې دی) ګویاکې هغه رون ځلیدونکی ستوری دی، د زیتون له مبارکې ونې نه بلولی شي چې (دغه ونه) نه مشرق طرف ته وي او نه مغرب طرف ته، نژدې ده چې د هغې تېل (پخپله) رڼا وکړي اګر چې دغو ته اور هم نه وي رسېدلی، رڼا له پاسه رڼا، الله د خپل نور په طرف هغه چا ته لار ښیي چې یې وغواړي او الله د خلقو لپاره مثالونه بیانوي، او الله په هر شي باندې ښه پوه دی).

[النور سورت: ایت 35].

په "صحیحینو" کې راغلي: چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- به ډې شیانو دعا کوله:

«اللَّهُمَّ! اجْعَلْ فِي قَلْبِي نُورًا، وَفِي بَصَرِي نُورًا، وَفِي سَمْعِي نُورًا، وَعَنْ يَمِينِي نُورًا، وَعَنْ يَسَارِي نُورًا، وَفَوْقِي نُورًا، وَتَحْتِي نُورًا، وَأَمَامِي نُورًا، وَخَلْفِي نُورًا، وَاجْعَلْ لِي نُورًا».

«اللَّهُمَّ! اجْعَلْ فِي قَلْبِي نُورًا، وَفِي بَصَرِي نُورًا، وَفِي سَمْعِي نُورًا، وَعَنْ يَمِينِي نُورًا، وَعَنْ يَسَارِي نُورًا، وَفَوْقِي نُورًا، وَتَحْتِي نُورًا، وَأَمَامِي نُورًا، وَخَلْفِي نُورًا، وَاجْعَلْ لِي نُورًا».

«یا الله! زما په زړه کې رڼا پیدا کړې، او زما سترګې، او غوږونه روښانه کړې، او زما ښی او ګس (چپ) لوری رڼا کړې، او له ما پورته او له ما ښکته رڼا پیدا کړې، او زما مخه او زما شا رڼا کړې، او ما ته رڼا راکړې».

او په الله قسم! دا بنده لپاره د الله له خورا قیمتي ډالیو څخه ده؛ چې هغه ته خپله رڼا او هدایت ورکړي.

او زمونږ بحث د زړونو د غذا، د روحونو د نعمتونه، او د نفسونو د خوښۍ په اړه دی، او دا تر ټولو لویه، ګټوره او غوره غذا ده، لکه څنګه چې ویل شوي:

هغې لره ستا په یاد کې خبرې دي چې مشغوله کړې یې ده
له څښاک او خوراک څخه یې بې غافله کړې ده

هغې لره ستا له مخ څخه رڼا ده چې په هغې سره روښانه کوي.

او له هغه وروسته ستا له خبرې څخه په تېزۍ سره ګټه اخلي

که د هغې لارې د ستونزو په اړه شکایت وکړي چې ژمنه یې کړې

د ملاقات روحیه په ټاکل شوي وخت کې به نور هم پیاوړی شي

د هغه د رڼا په سیوري کې:

الله -تبارك وتعالى- وفرمایل :

(۞ اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ)

(۞ اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ)

(الله د اسمانونو او ځمکې نور دی). [النور سورت: ایت 35].

د کتاب او سنت نصوص -لکه څنګه چې ابن تیمیه- رحمه الله - ذکر کړي، په کومو کې چې الله خپل ځان (رښا) نومولی، په دریو سره راغلي:

لومړی: د هغه وصف په رښا سره، د هغه – سبحانه و تعالی – پدې وینا سره:

(وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا)

(وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا)

(او ځمکه به د خپل رب په نور سره روښانه شي). [الزمر سورت: ایت 69]، او په حدیث کې دي:

«وَأَلْقَى عَلَيْهِمْ مِنْ نُوْرِهِ»

«وَأَلْقَى عَلَيْهِمْ مِنْ نُوْرِهِ»

"او په دوی باندې یې د خپلې رښا څخه واچوله". [صحیح حدیث. ابن حبان روایت کړی].

دویم: دا چې هغه –تبارک و تعالی – پخپله رښا ده،

(۞ اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ)

(۞ اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ)

(الله د اسمانونو او ځمکې نور دی). [النور سورت: ایت 35]، او په حدیث کې دي:

«أَنْتَ نُوْرُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ»

«أَنْتَ نُوْرُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ»

"تاسو د اسمانونو او ځمکې رڼا یاست". [د بخاري او مسلم روایت دی].

دریم: د هغه حجاب (پرده) رڼا ده، لکه په صحیح حدیث کې چې راغلي:

«حِجَابُهُ النُّوْرُ، لَوْ كَشَفَهُ لَأَحْرَقَتْ سُبُحَاتُ وَجْهِهِ مَا انْتَهَى إِلَيْهِ بَصَرُهُ مِنْ خَلْقِهِ»

«حِجَابُهُ النُّوْرُ، لَوْ كَشَفَهُ لَأَحْرَقَتْ سُبُحَاتُ وَجْهِهِ مَا انْتَهَى إِلَيْهِ بَصَرُهُ مِنْ خَلْقِهِ»

"د هغه پرده رڼا ده، که چیرته هغه پرده لرې کړي، نو د هغه د مخ رڼایي به د هغه مخلوق سوځولي وای څومره چې د هغه لید رسیږي". [مسلم روایت کړی]. سبحات وجهه: د هغه نور او رڼا.

او د الله – عزوجل- رڼا چې د هغه وصف ده د پیدا شویو رڼاګانو سره مشابهت نه لري.

(لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۖ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ)

(لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۖ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ)

(د هغه په مثل هیڅ شی نشته او هم دغه ښه اوربدونکی، ښه لیدونکی دی). [الشوری سورت: ایت 11].

او نور د هغه له نومونو څخه دی او همدارنګه

د هغه له صفاتو څخه، پاکي ده هغه ذات لره چې د ثبوت څښتن دی

علامه عبدالرحمن السعدي -رحمه الله- فرمايي: «د هغه – جل جلاله- له نومونو او صفتونو څخه: (رښا) ده؛ چې دا د هغه لوی وصف دی، هغه د عظمت او عزت څښتن دی، او هغه د نور او رښا څښتن دی، که چیرې له خپل عزتمند مخ څخه پرده لرې کړي نو د هغه د مخ رښايي به د هغه مخلوق سوځولي وای څومره چې د هغه لید رسیږي».

هغه؛ هغه ذات دی چې ټوله نړۍ يې روښانه کړې؛ نو د هغه د مخ په رښا سره تیارې، عرش، کرسۍ، اووه طبقې او ټول کاینات روښانه شول، او دا حسي رښايي ده.

او کوم چې معنوی نور دی: نو هغه رښا ده چې د هغه د پیغمبرانو، د هغه ځانګړو، د هغه د اولیاوو او د هغه د پرښتو زړونه په پوهې او مینې سره يې روښانه کړي، او د هغه پیژندنه د اولیاوو په زړونو کې رښاګاني دي د پوهې له مخې چې دوی يې د هغه تعالی د صفتونو د عظمت څخه لري، او هغه ښکلي صفتونه چې هغوی ور باندې عقیده لري.

د هغه د لاړښوونې خوږوالی!

هرکله چې تا الله –سبحانه و تعالی- وپیژانده، تا تر ټولو لوی علم ترلاسه کړ؛ او د هغه په اړه پوهه د لوړو علومو څخه ده، او ټول ګټور علوم په زړونو کې رښاګاني دي، په ځانګړي توګه هغه علم چې: ترټولو علومو غوره، عالي، اصل او اساس دی؟

او دلته؛ ستا په زړه کې د هغه –سبحانه و تعالى- د قول تصديق کيږي چې فرمايي:

(مَثَلُ نُورِهِۦ كَمِشْكَوٰةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ ۖ ٱلْمِصْبَاحُ فِى زُجَاجَةٍ ۖ ٱلزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّىٌّ يُوقَدُ مِن شَجَرَةٍ مُّبَٰرَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَّا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِىٓءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ ۚ نُّورٌ عَلَىٰ نُورٍ ۗ يَهْدِى ٱللَّهُ لِنُورِهِۦ مَن يَشَآءُ ۚ وَيَضْرِبُ ٱللَّهُ ٱلْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ ۗ وَٱللَّهُ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمٌ)

(مَثَلُ نُورِهِۦ كَمِشْكَوٰةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ ۖ ٱلْمِصْبَاحُ فِى زُجَاجَةٍ ۖ ٱلزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّىٌّ يُوقَدُ مِن شَجَرَةٍ مُّبَٰرَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَّا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِىٓءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ ۚ نُّورٌ عَلَىٰ نُورٍ ۗ يَهْدِى ٱللَّهُ لِنُورِهِۦ مَن يَشَآءُ ۚ وَيَضْرِبُ ٱللَّهُ ٱلْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ ۗ وَٱللَّهُ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمٌ)

(الله د اسمانونو او ځمکې نور دی، د هغه د نور صفت داسې دی لکه يوه طاقچه ده چې په هغې کې بله ډيوه ده، بله ډيوه په شيشې (قنديل) کې ده، دغه قنديل (داسې دی) ګويا کې هغه رونې ځليدونکی ستوری دی، د زيتون له مبارکې ونې نه بلولی شي چې (دغه ونه) نه مشرق طرف ته وي او نه مغرب طرف ته، نژدې ده چې د هغې تېل (پخپله) رڼا وکړي اګر چې دغو ته اور هم نه وي رسېدلی، رڼا له پاسه رڼا، الله د خپل نور په طرف هغه چا ته لار ښيي چې يې وغواړي او الله د خلقو لپاره مثالونه بيانوي، او الله په هر شي باندې ښه پوه دی). [النور سورت: ايت 35].

او دغه ورکړل شوی د رڼا مثال : په الله – عزوجل- او د هغه په صفتونو او ښېنانو باندې د ايمان رڼا ده، او همدارنګه د

مومنانو په زړونو کې لکه: دغه رنړا چې ټول صفتونه يې سره يو ځای کړي دي.

نو له همدې امله د رسول الله -صلى الله عليه وسلم- له دعاوو څخه دا وه چې:

«اللَّهُمَّ! اجْعَلْ فِي قَلْبِي نُوْرًا، وَفِي بَصَرِي نُوْرًا، وَفِي سَمْعِي نُوْرًا، وَعَنْ يَمِينِي نُوْرًا، وَعَنْ يَسَارِي نُوْرًا، وَفَوْقِي نُوْرًا، وَتَحْتِي نُوْرًا، وَأَمَامِي نُوْرًا، وَخَلْفِي نُوْرًا، وَاجْعَلْ لِي نُوْرًا»

«اللَّهُمَّ! اجْعَلْ فِي قَلْبِي نُوْرًا، وَفِي بَصَرِي نُوْرًا، وَفِي سَمْعِي نُوْرًا، وَعَنْ يَمِينِي نُوْرًا، وَعَنْ يَسَارِي نُوْرًا، وَفَوْقِي نُوْرًا، وَتَحْتِي نُوْرًا، وَأَمَامِي نُوْرًا، وَخَلْفِي نُوْرًا، وَاجْعَلْ لِي نُوْرًا»

(يا الله! زما په زړه کې رنړا پيدا کړې، او زما ستر ګې، او غوږونه روښانه کړې، او زما ښی او ګس (چپ) لوری رنړا کړي، او له ما پورته او له ما ښکته رنړا پيدا کړې، او زما مخه او زما شا رنړا کړي، او ما ته رنړا راکړې). [بخاري او مسلم روايت کړی].

او کله دې چې زړه لدې رنړا څخه ډک شي، مخ خوا ته جريان پيدا کوي؛ نو مخ هم روښانوي، او د بدن غړي ورسره په اطاعت کولو مطيع او فرمانبرداره وي؛ لکه څرنګه چې په کتاب او سنت کې راغلي دي، او الله –سبحانه و تعالى- فرمايلي دي:

(يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَن يَشَاءُ)

(يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَن يَشَاءُ)

(الله د خپل نور په طرف هغه چا ته لار ښيي چې يې وغواړي). [النور سورت: ايت 35].

ابن سعدي -رحمه الله- فرمايلي: «كله چې د دوى باطني بڼه په لمانځه روښانه شوه، د دوى ظاهري بڼه به د عظمت په رڼا سره روښانه شي،

﴿ سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُود ﴾".

﴿ سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُود ﴾".

(د دوى (د ديندارۍ) نښې د دوى په مخونو کې دي د سجدو له اثر نه)».

او دغه رڼا بنده د بدکارۍ څخه منع کوي؛ ځرنګه له رسول الله -صلى الله عليه وسلم- څخه په صحيح حديث کې راغلي دي چې فرمايي:

«لاَ يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَا يَشْرَبُ الخَمْرَ حِينَ يَشْرَبُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَا يَسْرِقُ حِينَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ..»

«زناکار په داسې حال کې زنا نه کوي چې مومن وي، او هغه شراب نه څښي کله چې هغه څښي په داسې حال کې چې هغه مومن وي، او هغه غلا نه کوي کله چې غلا کوي په داسې حال کې چې هغه مومن وي ...». [بخاري او مسلم روايت کړى].

د هغه کتاب رڼا ده:

الله –عزوجل- موږ ته خبر راکړى چې هغه کتابونه چې د هغه له خوا نازل شوي دي: رڼا ده چې الله د خپلو بندګانو زړونه وربانديې روښانه کوي، هغه – تبارک و تعالى- وفرمايل:

(إِنَّا أَنزَلْنَا التَّوْرَاةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ)

(إِنَّا أَنزَلْنَا التَّوْرَاةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ)

(ببشکه مونږ تورات نازل کړی دی، چې په هغه کې هدایت او رڼا ده). [المائدة سورت: ایت 44]، او فرمایي:

(وَآتَيْنَاهُ الْإِنجِيلَ فِيهِ هُدًى وَنُورٌ)

(وَآتَيْنَاهُ الْإِنجِيلَ فِيهِ هُدًى وَنُورٌ)

(او مونږ هغه ته انجیل ورکړ، چې په هغه کې هدایت او رڼا وه). [المائدة سورت: ایت 46].

او تر ټولو سترو نازل شوو رڼاګانو څخه: هغه کتاب دی چې پر محمد -صلى الله عليه وسلم- نازل شوی دی، هغه – تبارک و تعالی - وفرمایل:

(قَدْ جَاءَكُم مِّنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُّبِينٌ)

(قَدْ جَاءَكُم مِّنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُّبِينٌ)

(یقیناً تاسو ته د الله له جانبه رڼا او روښانه کتاب راغلی دی). [المائدة سورت: ایت 15].

په دې سره الله – عزوجل- هغه کسان چې ایمان یې راوړی وو له تیارو څخه رڼا ته راوویستل:

(الر ۚ كِتَابٌ أَنزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَىٰ صِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ)

(الر ۚ كِتَابٌ أَنزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَىٰ صِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ)

(الف، لام، را، (دا) کتاب دی چې مونږ تا ته نازل کړی دی، د دې لپاره چې ته خلق له تیارو نه رڼا ته وباسې د دوی د رب په اذن (او حکم) سره، د ډېر غالب، ډېر ستایل شوي

ذات لاري ته). [إبراهيم سورت: ايت 1]، نو؛ کله چې کافران په دې پوه شول چې په دې امت کې دغه رنړا څومره اغېز لري؛ هغوی د دی رنړا د خاموشولو هڅه وکړه، مګر الله - عزوجل – د خپل کتاب ساتنه وکړه،

(يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ)

(يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ)

(دوی غواړي چې په خپلو خولو سره د الله رنړا مړه کړي او الله د خپلې رنړا پوره کوونکی دی اګر که کافران (دا کار) بد ګڼي). [الصف سورت: ايت 8]، او الله دې امت تر هغه وخته ساتنه کوي تر څو يې چې د هغه –سبحانه و تعالى- کتاب نيولی او تطبيق کړی وي.

لنډه دا چې ..

څرنګه چې رنړا د هغه له نومونو او صفتونو څخه ده؛ د هغه: دين رنړا ده، رسول يې رنړا ده، خبرې يې رنړا دي، او د بندګانو لپاره د هغه د عزت کور ځلانده رنړا ده، او د هغه د مؤمنو بنده ګانو په زړونو کې رنړا ځليږي، او د هغوی په ژبو جاري ده، د دوی په غړو کې څرګندیږي، او هغه – تبارک و تعالى – خپله رنړا د قيامت په ورځ هغوی باندې بشپړوي، بېشکه چې الله فرمايلي دي:

(نُورُهُمْ يَسْعَىٰ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْ لَنَا ۖ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ)

(نُورُهُمْ يَسْعَىٰ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْ لَنَا ۖ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ)

(د دوی رڼا به د دوی په وړاندې او د دوی په ښي اړخ منډې وهي، دوی به وايي: ای زمونږه ربه! ته مونږ ته زمونږ رڼا پوره کړه او مونږ وبخښه، بېشکه ته په هر شي باندې ښه قادر يې). [التحريم سورت: ايت 8].

اې د ځمکې او اسمانونو رڼا! زمونږ لپاره زمونږ رڼا بشپړه کړه، او مونږ ته بخښنه وکړه؛ ته په هر څه باندې قادر يې.

79

کفایت کوونکی – جل جلاله -

جاء في «الصحيحين» عن جابر -رضي الله عنه- قال: غزونا مع رسول الله -صلى الله عليه وسلم- غزوة نجد، فلما أدركته القائلة وهو في واد كثير العضاه؛ فنزل تحت شجرة واستظل بها، وعلق سيفه، فتفرق الناس في الشجر يستظلون، وبينا نحن كذلك؛ إذ دعانا رسول الله -صلى الله عليه وسلم- ؛ فجئنا، فإذا أعرابي قاعد بين يديه، فقال: «إِنَّ هَذَا أَتَانِي وَأَنَا نَائِمٌ؛ فَاخْتَرَطَ سَيْفِي، فَاسْتَيْقَظْتُ وَهُوَ قَائِمٌ عَلَى رَأْسِي مُخْتَرِطٌ صَلْتًا، قَالَ: مَنْ يَمْنَعُكَ مِنِّي؟ قُلْتُ: اللهُ، فَشَامَهُ ثُمَّ قَعَدَ، فَهُوَ هَذَا»، قال: ولم يعاقبه رسول الله -صلى الله عليه وسلم- .

په "صحيحينو" کې له جابر -رضي الله عنه- نه روايت دی چې وايي: مونږ له رسول الله -صلى الله عليه وسلم- سره د نجد غزا لپاره ووتلو، او په داسې دره کې ور باندې خوب راغلی چې ډيرې ونې پکې وې، نو د يوې ونې لاندې ښکته شو ترڅو د هغې د سيوري لاندې ارام وکړي، او خپله توره يې ځوړنده

کړه، نو خلک د سیوري لپاره په ونو کې خواره شول، نو موږ په همدې حالت کې وو؛ چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- موږ باندې غږ وکړ؛ نو موږ راغلو، د هغه مخې ته یو اعرابي ناست و، هغه وویل: «إِنَّ هَذَا أَتَانِي وَأَنَا نَائِمٌ؛ فَاخْتَرَطَ سَيْفِي، فَاسْتَيْقَظْتُ وَهُوَ قَائِمٌ عَلَى رَأْسِي مُخْتَرِطٌ صَلْتًا، قَالَ: مَنْ يَمْنَعُكَ مِنِّي؟ قُلْتُ: اللهُ، فَشَامَهُ ثُمَّ قَعَدَ، فَهُوَ هَذَا»

« دغه کس هغه وخت ماته راغی چې زه ویده وم؛ او زما توره یې را وویسته، نو زه له خوبه پاڅېدم، چې ګورم هغه زما پر سر ولاړ و، او توره یې له پوښ څخه ویستلې وه، بیایې وویل: تا له ما څخه څوک ژغورلی شي؟ ما وویل: الله! نو هغه خپله توره پوښ کې ننویسته او بیا کېناست، نو هغه دا دی»، هغه وویل: رسول الله -صلى الله عليه وسلم- هغه ته سزا ورنکړه.

هغه – سبحانه و تعالى - وفرمایل:

(أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ)

(أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ)

(ایا الله خپل بنده ته بنه کافي کېدونکی نه دی). [الزمر سورت: ایت 36].

زموږ رب – سبحانه و تعالى- د خپلو بندګانو لپاره کافي دی؛ ځکه چې هغه د دوی روزونکی، ساتونکی او د دوی د چارو اصلاح کوونکی دی؛ الله –عزوجل- د دوی لپاره کفایت کوي، او دا د ټولو مخلوقاتو لپاره عمومي کفایت دی.

مګر د هغه ځانګړی کفایت؛ هغه: د توکل کوونکو او توبه کوونکو لپاره دی.

او دا پراخ کفایت دی، نو الله –سبحانه و تعالی- فرمایلي دي:

(أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ ۖ وَيُخَوِّفُونَكَ بِالَّذِينَ مِن دُونِهِ ۚ وَمَن يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ)

(أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ ۖ وَيُخَوِّفُونَكَ بِالَّذِينَ مِن دُونِهِ ۚ وَمَن يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ)

(ایا الله خپل بنده ته بنه کافي کېدونکی نه دی او دوی تا په هغو (معبودانو) وېروي چې له دغه (الله) نه غیر دي او هغه څوك چې الله یې ګمراه کړي، نو د هغه لپاره هیڅوك نېغه لار ښوونکی نشته). [الزمر سورت: ایت 36]، او هغه -سبحانه وتعالی- فرمایي- :

(وَمَن يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ)

(وَمَن يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ)

(او هغه څوك چې په الله باندې توکل وکړي، نو همدې د ده لپاره بس (او کافي) دی). [الطلاق سورت: ایت 3]، یعنې: د هغه د ټولو دیني او دنیوي چارو لپاره بسنه کوي.

او د هغه –تبارک و تعالی- له کفایت څخه د خپلو رسولانو او مؤمنانو لپاره: دا دی چې پر دوی باندې خپله مرسته نازلوي، او د خپلو ملاتړ کوي په ذریعه د هغوی ملایکو:

(وَلِلَّهِ جُنُودُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ)

(وَلِلَّهِ جُنُودُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ)

(او خاص الله لره د اسمانونو او ځمکې لښکرې دي). [الفتح سورت: ایت 4].

او هغه -سبحانه وتعالى- فرمايي- :

(بَلَىٰ ۚ إِن تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا وَيَأْتُوكُم مِّن فَوْرِهِمْ هَٰذَا يُمْدِدْكُمْ رَبُّكُم بِخَمْسَةِ آلَافٍ مِّنَ الْمَلَائِكَةِ مُسَوِّمِينَ)

(بَلَىٰ ۚ إِن تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا وَيَأْتُوكُم مِّن فَوْرِهِمْ هَٰذَا يُمْدِدْكُمْ رَبُّكُم بِخَمْسَةِ آلَافٍ مِّنَ الْمَلَائِكَةِ مُسَوِّمِينَ)

(ولې نه! که تاسو صبر وکړئ او پرهېزګاره شئ او هغوی پر تاسو باندې په خپل جوش سره په تېزۍ حمله وکړي، (نو) دا دی چې ستاسو رب به په پنځو زرو علامې لرونکو ملايکو سره ستاسو مدد وکړي). [آل عمران سورت: ايت 125].

هغه کافي دی:

بنده د خپل ژوند په ټولو چارو کې حتا د سترګو د رپولو لپاره هم خپل رب ته اړ دی؛ نو هغه د الله حفاظت، کفايت، او تاييد کولو ته اړتيا لري؛ دا پيغمبر - صلى الله عليه وسلم - دی، مور ته يو حديث را زده کوي چې يو له لويو حديثونو څخه دی چې الله – سبحانه و تعالى- د بنده لپاره کافي دی: صحيح روايت دی چې هغه -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل: هغه سړی چې له خپل کور څخه ووځي او پر الله باندې توکل وکړي؛ نو الله –عزوجل- به د هغه د کار جوړوونکی وي، په صحيح ډول روايت شوی دی چې هغه -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:

«إِذَا خَرَجَ الرَّجُلُ مِنْ بَيْتِهِ فَقَالَ: بِسْمِ اللهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللهِ، لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ، يُقَالُ حِينَئِذٍ: هُدِيتَ، وَكُفِيتَ، وَوُقِيتَ.

«إِذَا خَرَجَ الرَّجُلُ مِنْ بَيْتِهِ فَقَالَ: بِسْمِ اللهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللهِ، لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ، يُقَالُ حِينَئِذٍ: هُدِيتَ، وَكُفِيتَ، وَوُقِيتَ.
« کله چې یو سړی له خپل کور څخه ووځي او داسې ووایي: د الله تعالی په نوم، په الله تعالی باندې توکل کوم، نشته ځواک او طاقت مګر الله تعالی لره دي، په دغه وخت کې به ووپل شي: تا ته ښودنه وشوه، او ته خود کفا شوې، او ته بچ وساتل شوې.
بیا به شیطانان د هغه خوا ته روان شي، او بل شیطان به ورته ووایي: ته څنګه داسې سړي ته ځان وررسوې چې هدایت، کفایت او ساتنه یې شوي وي؟». [صحیح حدیث دی. ابوداود روایت کړی].

او مؤمن بنده د حفاظت او استقامت لپاره د هغه په ښکلو نومونو سره په مکرر ډول دعا او توسل کوي، ځکه چې له هغه پرته بل څوک کفایت کوونکی نشته، او له هغه پرته بل څوک ساتونکی نشته، په صحیح مسلم کې راغلي دي چې رسول الله – صلی الله علیه وسلم- چې به کله خپل بستر ته تللو نو دا به یې ویل:
«الحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنَا وَسَقَانَا، وَكَفَانَا وَآوَانَا؛ فَكَمْ مِمَّنْ لَا كَافِيَ لَهُ وَلَا مُؤْوِيَ!».
«الحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنَا وَسَقَانَا، وَكَفَانَا وَآوَانَا؛ فَكَمْ مِمَّنْ لَا كَافِيَ لَهُ وَلَا مُؤْوِيَ!».
«د الله ستاینه ده چې موږ ته یې خواړه او څښاک راکړل، او زموږ لپاره کافي شو او موږ ته یې سرپناه راکړه؛ څومره ډیر دي هغه خلک چې نه کافي لروونکی لري او نه سرپناه!».

د هغه له دروازې څخه مه لرې کيږه!

نو کله چې مؤمن بنده که د الله – سبحانه و تعالى- په هکله ښه ګمان وکړي، او په توکل کې ريښتينی اوسي او د هغه هيله لويه شي؛ نو يقينا چې الله هغه نه مايوسه کوي؛ ځکه الله – سبحانه و تعالى- فرمايلي دي:

(وَمَن يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ)

(وَمَن يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ)

(او هغه څوك چې په الله باندې توكل وكړي، نو همدى د ده لپاره بس (او كافي) دى). [الطلاق سورت: ايت 3].

دا اسبابو ته د هغوى له مسبباتو سره له ورکولو څخه دي، او له هغه –صلى الله عليه وسلم- څخه په صحيح ډول روايت شوي دي چې فرمايي:

«يَقُولُ اللهُ: أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي؛ إِنْ ظَنَّ بِي خَيْرًا فَلَهُ، وَإِنْ ظَنَّ شَرًّا فَلَهُ»

«الله فرمايي: «أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي؛ إِنْ ظَنَّ بِي خَيْرًا فَلَهُ، وَإِنْ ظَنَّ شَرًّا فَلَهُ»

زه به هماغسي يم لکه څنګه چې زما بنده زما په اړه فکر کوي؛ که هغه زما په اړه ښه فکر وکړي، هغه لپاره به هماغسي وي، او که هغه بد فکر وکړي، د هغه لپاره به هماغسي وي». [صحيح حديث دى. احمد په مسند کې روايت کړى دى].

الله د يوسف -عليه السلام- د موضوع مسوليت په غاړه واخيست، نو کاروان يې په صحرا کې اوبو ته اړ کړ چې د

کوهي څخه يې راوباسي، بيا د مصر پاچا يې اولاد ته اړ کړ ترڅو هغه د ځان لپاره په زوی توب ونيسي، بيا يې پاچا د خوب تعبير ته اړ کړ ترڅو له زندان څخه يې وباسي، بيا يې ټول مصر خوراک ته اړ کړ ترڅو د مصر عزيز جوړ شي، نو کله چې الله ستا مسئوولیت پر غاړه واخلي د خوشحالی ټول اسباب به درته چمتو کړي پداسې حال کې چه ته به خبر هم نه يې، نو ته يوازې په الله توکل وکړه هغه ستا لپاره کافي دی، او په ريښتيا توګه ووايه: "وَأُفَوِّضُ أَمْرِي إِلَى اللَّه". "او زه خپل کار الله ته سپارم".

ازموينه ..

ابن القيم -رحمه الله- فرمايي: کله چې هغه خپل کفايت توکل کوونکی لپاره بيان کړ؛ نو کيدای شي چې دا وهم او خيال پيدا شي چې: د توکل په وخت کې د چټکتيا سره به کفايت هم پلي کيږي؛ نو لدې امله يې ورپسې دغه وينا وکړه چې:

(قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا)

(قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا)

(يقيناً الله د هر شي لپاره يوه اندازه مقرره کړې ده). [الطلاق سورت: ايت 3]، يعني: هغه وخت چې هغه څخه نه تېرېږي، هغه به هغه وخت ته رسوي چې د هغه لپاره يې ټاکلی دی.

نو توکل کوونکی دې ښېره نکوي دا چې هغه ووايی: دعا مې وکړه، لمونځ مې وکړ، خو څه مې ونه ليدل، او زما لپاره

کفایت حاصل نشو؟! الله په هغه وخت کې خپل کار ترسره کوي چې د هغه لپاره يې ټاکلی وي".

نو لدې املـه؛ الله -جل و علا- خپل ځينې بندګان د هغوی د توکل ريښتونولي ازمويي؛ نو په ځواب کې ځنډ کوي، او کله چې پر ځينو باندې دغه موده اوږده شي، دوی په الله باندې توکل پريږدي، او هغه به لاړ شي او مخلوق ته به ځان خوار او ذليل کړي؛ حتا که د دين او رب - عزوجل – د رضايت په بيه هم وي .

په حديث کې راغلي دي چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:

«مَنِ التَمَسَ رِضَاءَ اللهِ بِسَخَطِ النَّاسِ؛ كَفَاهُ اللهُ مُؤْنَةَ النَّاسِ، وَمِنَ التَمَسَ رِضَاءَ النَّاسِ بِسَخَطِ اللهِ؛ وَكَلَهُ اللهُ إِلَى النَّاسِ»

«مَنِ التَمَسَ رِضَاءَ اللهِ بِسَخَطِ النَّاسِ؛ كَفَاهُ اللهُ مُؤْنَةَ النَّاسِ، وَمِنَ التَمَسَ رِضَاءَ النَّاسِ بِسَخَطِ اللهِ؛ وَكَلَهُ اللهُ إِلَى النَّاسِ»

«څوک چې د خلکو په قهرولو سره د الله رضا لټوي؛ الله به يې د خلکو د مرستې څخه د هغه کفايت وکړي، او څوک چې د الله په قهرولو سره د خلکو رضايت لټوي؛ الله به يې خلکو ته وسپاري». [صحيح حديث دی. ترمذي روايت کړی].

مناسب او کافي ځواب..

او بنده لره به د هغه مقصود تر لاسه نشي ترڅو چې آخرت خپله انديښنه ونه ګرځوي، او په حديث کې له هغه -عليه الصلاة والسلام- څخه نقل شوي چې فرمايي:

«مَنْ جَعَلَ الْهُمُومَ هَمًّا وَاحِدًا: هَمَّ آخِرَتِهِ؛ كَفَاهُ اللهُ هَمَّ دُنْيَاهُ، وَمَنْ تَشَعَّبَتْ بِهِ الْهُمُومُ فِي أَحْوَالِ الدُّنْيَا لَمْ يُبَالِ اللهُ فِي أَيِّ أَوْدِيَتِهَا هَلَكَ!»

«مَنْ جَعَلَ الْهُمُومَ هَمًّا وَاحِدًا: هَمَّ آخِرَتِهِ؛ كَفَاهُ اللهُ هَمَّ دُنْيَاهُ، وَمَنْ تَشَعَّبَتْ بِهِ الْهُمُومُ فِي أَحْوَالِ الدُّنْيَا لَمْ يُبَالِ اللهُ فِي أَيِّ أَوْدِيَتِهَا هَلَكَ!»

«هغه څوک چې خپلې اندېښنې يوه اندېښنه وګرځوي: د آخرت اندېښنه؛ الله به د هغه د دنيوي اندېښنو کفايت وکړي، او چا لره چې د دنيا د کارونو بيلابيلې اندېښنې راشي، الله به د هغه پروا ونکړي چې په کومه دره کې هلاک کيږي!». [صحيح حديث دی. ابن ماجه روايت کړی].

ابن القيم -رحمه الله- فرمايي: "څوک چې له ځان څخه پرته الله سره مشغول شي، الله به د هغه د کار تضمين او کفايت وکړي، او څوک چې د خلکو پرته الله سره مشغول شي، الله به د هغه کار چې خلکو سره دی تضمين او کفايت وکړي، څوک چې د الله پرته له ځان سره مشغول شي، الله به هغه خپل ځان ته وسپاري، او څوک چې د الله پرته خلکو سره مشغول شي، الله به هغه خلکو ته وسپاري».

ستا لپاره کافي دی هغه ذات چې رحمت ... او کفايت يې مخلوق ته رسېږي د مهربانۍ او احسان څښتن دی .... او ستا لپاره دا کافي دی هغه ذات چې مهرباني يې تر اوسه جريان لري ... تا ته په مهربانۍ او نرمۍ سره راځي ... ستا لپاره کافي دی هغه ذات چې تر اوسه د هغه په ستر کې يې ... او تا وېښي کله چې ته نا فرماني او ګناه وکړې

ستا لپاره کافي دی هغه ذات چې تر اوسه د هغه په ساتنه ... او بچاوو کې يې د زمانو په اوږدو کې ... کافي دی تا لره هغه رب چې ته همېشه د هغه په فضل او مهرباني کې يې ... اوږي را اوږي په پټه او ښکاره کې

اې الله، اې کافي ذاته! مورږ ته په حلالو له حرامو څخه بسنه وکړه، او له نورو د فضل څخه خپل فضل باندې مو بسنه وکړه.

81 - 80

المَـوْ لَى الـوَلِـيُّ (مالک او مدد ګار) -جل جلاله-

ته ملاتړ ته اړتيا لرې، ښوونکي ته اړتيا لرې، مرجع او سرچيني ته اړتيا لرې، هغه چا ته اړتيا لرې چې هغه باندې توکل وکړې، ځښتن ته اړتيا لرې، داسې چا ته اړتيا لرې چې تا ته ډاډ درکړي ځکه چې پدې ژوند کې د ستونزو شتون طبيعي خبره ده، ته قوي ځواک ته اړتيا لرې چې د دښمنانو له شر څخه ستا ساتنه وکړي، ته خپل مالک ته اړتيا لرې.

زه تا ته هېله مند راغلی يم اې د جلال ځښتنه ... نو هغه بد حالت چې په ما راغلی زما څخه يې لرې کړه

يو غلام شکايت نه کوي مګر ... خپل بادار ته اې د غلامانو باداره (مالکه)

الله – سبحانه و تعالى- په خپل کتاب کې فرمايلي دي:

(وَهُوَ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ)

(وَهُوَ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ)

(او هم دی ښه کارساز، ښه ستایل شوی دی). [الشورى سورت: ایت 28]، او فرمایلي یې دي:

(اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ)

(اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ)

(او الله د هغو کسانو دوست دی چې ایمان یې راوړی دی، هغه دوی لره له تیارو نه رڼا ته راوباسي). [البقرة سورت: ایت 257].

زمونږ رب - عزوجل - د ټولو مخلوقاتو ولي او مالک دی؛ په پیدا کولو او تدبیر سره، او په هر وخت او هره شیبه کې د اسمانونو او ځمکې د کارونو او اندازو، او اداره کولو کې، او مونږ لره له هغه پرته بل څوک ساتونکی نشته چې مونږ ته ګټه ورسوي، او له مونږ څخه زیانونه، د شر کارونه او بدۍ لرې کړي، زمونږ واک او اختیار له هغه – عزوجل- سره دي.

او دا عمومي ولایت (دوستي) ده، چې دا: د ټولو مخلوقاتو سرپرستي او ټولیز اداره کول دي، د نیک او فاسق، مؤمن او کافر لپاره.

مګر ځانګړی ولایت (دوستي)؛ دا د متقیانو اولیاوو لپاره ده؛ چې هغوی د جهالت، کفر او نافرمانۍ له تیارو څخه د علم، ایمان او اطاعت رڼا ته راوباسي، د هغوی پر دښمن باندې د هغوی مرسته کوي، او د هغوی لپاره د دوی دنیوي او دیني چارې سموي.

دا ولايت (دوستي) لاندې شيانو ته اړتيا لري: نرمي، رحمت، اصلاح، ساتنه او مينه، ايا الله –عزوجل- ندي فرمايي:

(اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ)

(اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ)

(او الله د هغو کسانو دوست دی چې ایمان یې راوړی دی، هغه دوی لره له تیارو نه رڼا ته راوباسي). [البقرة سورت: ایت 257].

دوستي د پيروی په پيمانه ده:

د الله –تبارک و تعالی- ولايت (دوستي) د مومن بنده لپاره د هغه د مينې له مخې ده چې هغه سره يې لري، ابن القيم -رحمه الله- فرمايي: "د ولايت او دوستۍ اساس: مينه ده، ځکه چې د مينې پرته دوستي نشته، لکه څنګه چې دښمني کې اصل نفرت دی.

او الله د هغو کسانو ساتونکی او دوست دی چې ایمان یې راوړی وي او هغوی د الله اولیا او دوستان دي، نو دوی د هغه سره د مينې درلودلو پر اساس دوستي کوي ،او هغه له دوی سره د مينې درلودلو پر اساس دوستي کوي، نو الله د خپل مومن بنده سره د هغه د مينې پر اساس دوستي کوي".

او د الله -سبحانه و تعالی- دوستي د نورو دوستيو په څير نه ده؛

(لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۖ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ)

(لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۖ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ)

(د هغه په مثل هیڅ شی نشته او هم دغه ښه اورېدونکی، ښه لیدونکی دی). [الشورى سورت: ایت 11].

او الله - سبحانه وتعالى - د خپل بنده سره په احسان، مهربانۍ، او جبران کولو له مخې دوستي کوي.

(اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا)

(اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا)

(الله د هغو کسانو دوست دی چې ایمان یې راوړی دی). [البقرة سورت: ایت 257]، د مخلوق پر خلاف؛ مخلوق به مخلوق سره دوستی کوي تر څو هغه تقویه کړي او په خپلې دوستۍ سره یې ډیروي، د بنده د ذلت او محتاجۍ په موخه.

مګر غالب او بډای ذات – سبحانه و تعالى - هغه د ذلت او محتاجۍ له امله د هیڅا سره خواخوږي او دوستي نه کوي، نو الله – عزوجل- فرمایلي دي:

(وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُن لَّهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُن لَّهُ وَلِيٌّ مِّنَ الذُّلِّ ۖ وَكَبِّرْهُ تَكْبِيرًا)

(وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُن لَّهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُن لَّهُ وَلِيٌّ مِّنَ الذُّلِّ ۖ وَكَبِّرْهُ تَكْبِيرًا)

(او ته ووایه: ټوله ثنا هغه الله لره خاص ده چې نه یې څوك اولاد نیولی دی او نه د هغه لپاره په بادشاهی کې څوك شریك شته او نه د هغه لپاره د عاجزۍ په وجه څوك دوست شته او ته د هغه لویي بیانوه، لویي کامله). [الإسراء سورت: ایت 111].

د الله د بندګانو څخه د دوست صفت: هغه څوک دي چې الله – عزوجل- او د هغه له رسول –صلى الله عليه وسلم- سره مينه لري، او له هغه چا سره مينه لري چې هغه له الله او د هغه له رسول سره مينه لري، او له هغه چا سره دښمني کوي چې له الله او د هغه له رسول سره دښمني کوي، او د هغه چا سره دوستي کوي چې هغه د الله او د هغه د رسول سره دوستي کوي، او د هغه چا سره دښمني کوي چې د الله او د هغه د رسول سره دښمني کوي، او د الله اطاعت کوي، او د هغه د نافرمانۍ څخه ډډه کوي.

(وَمَن يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ)

(وَمَن يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ)

(او څوك چې له الله او د هغه له رسول او مومنانو سره دوستي وكړي، نو يقيناً هم د الله ډله غالبه كېدونكې ده). [المائدة سورت: ايت 56]،

(لَّا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ)

(لَّا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ)

(ته به داسې قوم ونه مومي چې په الله او په ورځ د اخرت ايمان لري، چې دوی به له هغو كسانو سره دوستي كوي چې

د الله او د هغه د رسول مخالفت کوي). [المجادلة سورت: ايت 22].

لاره:

ولايت او دوستي: له دوو شرطونو پرته نه حاصليږي: په تقوا، او ايمان سره، نو الله –سبحانه و تعالى- فرمايلي دي:

(أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (62) الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ (63) لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ ۚ لَا تَبْدِيلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ ۚ ذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ (64))

(أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (62)

(اګاه شئ! بېشکه د الله دوستان چې دي؛ پر هغوی باندې نه څه وېره شته او نه دوی غمژن کېږي.

الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ (63)

هغه کسان چې ايمان يې راوړی دی او ځان (له نافرمانيو) ساتي.

لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ ۚ لَا تَبْدِيلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ ۚ ذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ (64))

د همدوی لپاره په دنيايي ژوند کې زېړی دی او په اخرت کې (هم). د الله کلماتو لره هېڅ تبديلي نشته، همدغه ډېر ستر بری دی). [يونس سورت: ايت 62-64].

او د الله – تبارک و تعالى – دوستي هغه لاسته راوړنه ده چې اسباب او د زړه او جسمي اعمالو په درلودلو سره ترلاسه کيږي، الله –سبحانه و تعالى- فرمايي:

(وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا ۚ وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ)
(وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا ۚ وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ)

(او کوم کسان چې په دین زمونږ کې کوشش کوي، (نو) مونږ به دوی ته خامخا ضرور خپلې لارې وښېو او بېشکه الله خامخا د نېکي کوونکو ملګری دی).[1] [العنكبوت سورت: ايت 69]،

(وَهُوَ وَلِيُّهُم بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ)
(وَهُوَ وَلِيُّهُم بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ)

(او هغه د دوی مددګار دی، په سبب د هغو عملونو چې دوی به کول). [الأنعام سورت: ايت 127].

خلک د الله –عزوجل- په دوستۍ کې د هغوی د ایمان او تقوا له مخې یو بل سره توپیر لري.

د قبولۍ چابیانې:

هرڅومره چې بنده د فرایضو او شرعي غوښتنو په ترسره کولو سره الله ته نږدې شي؛ په هماغه پیمانه به د الله –سبحانه و تعالی- مینه او نږدېوالی تر لاسه کړي.

صحیح روایت دی چې هغه -صلی الله علیه وسلم- وفرمایل: «يَقُوْلُ اللهُ -عز وجل- : مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالحَرْبِ، وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ، وَمَا

[1] هذا الحقل يحذف لأنه جاء مكرراً

يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتَّى أُحِبَّهُ، فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ: كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ، وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ، وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا، وَرِجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا، وَإِنْ سَأَلَنِي لَأُعْطِيَنَّهُ، وَلَئِنِ اسْتَعَاذَنِي لَأُعِيذَنَّهُ.

«يقَوْلُ اللهُ -عز وجل- : مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالحَرْبِ، وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ، وَمَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتَّى أُحِبَّهُ، فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ: كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ، وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ، وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا، وَرِجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا، وَإِنْ سَأَلَنِي لَأُعْطِيَنَّهُ، وَلَئِنِ اسْتَعَاذَنِي لَأُعِيذَنَّهُ.

«الله – عزوجل- فرمايي: څوک چې زما له دوست سره دښمني وکړي، زه له هغه سره د جګړې اعلان کوم، او زما بنده ما ته په يو شي نه نږدې کېږي چې ما ته ډير ګران وي د هغه څه نه چې ما په هغه فرض کړي، او زما بنده په نفلونو سره ما ته نږدې کيږي تر څو چې زه ورسره مينه وکړم، نو کله چې ورسره مينه وکړم: زه د هغه غوږ يم چې هغه ورباندې اوري، او د هغه سترګه به يم چې هغې سره ويني، او د هغه لاس يم چې په هغه ورسره نيول کوي، او د هغه پښه يم چې هغې سره ګرځي، او که هغه له ما څخه وغواړي، زه به يې ورکړم، او که هغه زما څخه د پناه غوښتنه وکړي، زه به هغه ته پناه ورکړم.

وَمَا تَرَدَّدْتُ عَنْ شَيْءٍ أَنَا فَاعِلُهُ تَرَدُّدِي عَنْ نَفْسِ المُؤْمِنِ؛ يَكْرَهُ المَوْتَ، وَأَنَا أَكْرَهُ مَسَاءَتَهُ»

او زه د هيڅ څيز په هکله زړه نا زړه نه يم چې زه يې کوونکی يم لکه زما زړه نا زړه توب د مومن د ساه (روح اخيستلو) کې، هغه د مرګ څخه کرکه لري، او زه د هغه خپګان بد ګڼم». [بخاري روايت کړی].

شيخ الاسلام ابن تيميه -رحمه الله- فرمايي: «ولي، هيڅکله د الله ولي نشي جوړيدلی مګر دا چې په ظاهر او باطن کې د رسول -صلى الله عليه وسلم- پيروي وکړي، نو د هغه سره دوستي کول د رسول -صلى الله عليه وسلم- د پيروی په پيمانه دي».

کله چې تاسره دوستي وکړي تا به حيران کړي !!

د دی ځانګړې دوستۍ غوښتنه: په خپلو بندګانو باندې مهرباني او هغوی ته توفيق ورکول دي،

(اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ)

(اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ)

(او الله د هغو کسانو دوست دی چې ايمان يې راوړی دی، هغه دوی لره له تيارو نه رڼا ته راوباسي). [البقرة سورت: ايت 257].

او دا : د ګناهونو د بخښنې او رحمت تقاضا کوي،

(أَنتَ وَلِيُّنَا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا ۖ وَأَنتَ خَيْرُ الْغَافِرِينَ)

(أَنتَ وَلِيُّنَا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا ۖ وَأَنتَ خَيْرُ الْغَافِرِينَ)

(او الله د هغو کسانو دوست دی چې ايمان يې راوړی دی، هغه دوی لره له تيارو نه رڼا ته راوباسي). [الأعراف سورت: ايت 155].

او په : دښمنانو باندې د بريا او ملاتړ تقاضا کوي،

(أَنتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ)

(أَنتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ)

(هم ته زمونږ کار ساز يې نو د کافر قوم په خلاف ته زمونږ مدد وکړه). [البقرة سورت: ايت 286]، او الله – سبحانه وتعالى- وفرمايل:

(بَلِ اللَّهُ مَوْلَاكُمْ ۖ وَهُوَ خَيْرُ النَّاصِرِينَ)

(بَلِ اللَّهُ مَوْلَاكُمْ ۖ وَهُوَ خَيْرُ النَّاصِرِينَ)

(بلکې الله ستاسو مددګار دی او هغه تر ټولو ښه مدد کوونکی دی). [آل عمران سورت: ايت 150].

د ولايت او دوستۍ تقاضا: جنت ته ننوتل او د دوزخ له اوره ژغورل کيدل دي، الله –سبحانه و تعالى- وفرمايل:

(۞ لَهُمْ دَارُ السَّلَامِ عِندَ رَبِّهِمْ ۖ وَهُوَ وَلِيُّهُم بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ)

(۞ لَهُمْ دَارُ السَّلَامِ عِندَ رَبِّهِمْ ۖ وَهُوَ وَلِيُّهُم بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ)

(د دوی لپاره د خپل رب په نيز د سلامتۍ کور دی او هغه د دوی مددګار دی، په سبب د هغو عملونو چې دوی به کول). [الأنعام سورت: ايت 127].

د الله له سترو نعمتونو څخه: دا چې الله ستا دوست وي، هغه – سبحانه و تعالى - وفرمايل:

(نِعْمَ الْمَوْلَىٰ وَنِعْمَ النَّصِيرُ)

(نِعْمَ الْمَوْلَىٰ وَنِعْمَ النَّصِيرُ)

(هغه ښه مولى دى او ښه مدد كوونكى دى). [الأنفال سورت: ايت 40]، نو كه الله – عزوجل- ستا دوست وي؛ نو په يقين سره تا په دنيا او اخرت كې امنيت تر لاسه كړ:

(أُولَٰئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُم مُّهْتَدُونَ)

(أُولَٰئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُم مُّهْتَدُونَ)

[(نو) دغه كسان دي چې د همدوى لپاره (له عذاب نه) امن (بچاو) دى او دغه كسان هدايت موندونكي دي]. [الأنعام سورت: ايت 82].

ته ډاډمن يې؛ ځكه چې الله – جل و علا- ستا سره دى، ستا ژبه تل وايي:

(قُل لَّن يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا ۚ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ)

(قُل لَّن يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا ۚ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ)

(ته (دوى ته) ووايه: مونږ ته به له سره مصيبت راونه راسپړي مګر هغه چې الله زمونږ لپاره ليكلى دى، همغه زمونږ كارساز دى او پس لازم ده چې مومنان خاص په الله باندې توكل وكړي). التوبة سورت: ايت 51]. هغه تا باندې سختي راولي، تا باندې فشار راوړي، ترڅو تا غوره كړي؛

(وَنُرِيدُ أَن نَّمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ)

(وَنُرِيدُ أَن نَّمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ)

(او مونږ اراده وکړه چې په هغو کسانو احسان وکړو چې په ځمکه کې ډېر ضعیف کړی شوي دي او چې دوی امامان وګرځوو او چې مونږ دوی (د فرعون د ملك) وارثان وګرځوو). [القصص سورت: ایت 5].

که ستا مالک ستا پالنه په غاړه واخلي؛ ته به په ډېره پاملرنې کې واوسې، او په لوی نعمت کې به وې، ته به خطا کوې او هغه تا ته سزا درکوي، ته به اسراف کوې او هغه به تا باندې کمښت راولي، ته به مغروره کیږې او هغه به تا ته ادب درکوي؛ او دا یوازې د دې لپاره دی چې الله – جل و علا – ستا مالک دی؛ ښه پالونکی او ښه ساتونکی دی.

او ته په یقین سره پوهیږې: چې دا د مینه کوونکي لخوا سزا ده او عذاب ندی؛ ځکه چې الله خپلو عزیزانو ته عذاب نه ورکوي؛

(وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَىٰ نَحْنُ أَبْنَاءُ اللَّهِ وَأَحِبَّاؤُهُ ۚ قُلْ فَلِمَ يُعَذِّبُكُم بِذُنُوبِكُم ۖ بَلْ أَنتُم بَشَرٌ مِّمَّنْ خَلَقَ)

(وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَىٰ نَحْنُ أَبْنَاءُ اللَّهِ وَأَحِبَّاؤُهُ ۚ قُلْ فَلِمَ يُعَذِّبُكُم بِذُنُوبِكُم ۖ بَلْ أَنتُم بَشَرٌ مِّمَّنْ خَلَقَ)

(او یهودیانو او نصرانیانو وویل: مونږ د الله زامن او د هغه دوستان یو، ته (ورته) ووایه: نو بیا ولې هغه تاسو ته ستاسو د ګناهونو په وجه عذاب درکوي؟ بلکې تاسو د هغه په مخلوقاتو کې انسانان یئ). [المائدة سورت: ایت 18].

ای زما الله! ته د احسان څښتن یې ... او ستا له طرفه سخاوت او ډېره مهرباني ده

اې زما الله! خپلې بخښنې سره ما باندې مهرباني وکړه ... زه په دروازو کې ذلیل او متواضع ولاړ یم

اې الله! مورِ ستا د مولا په نوم له تا ځخه سوال کوو چې مورِ ته جنت ته د ننوتو اجازه راکړه، او په پټه او ښکاره کې مو له خپلو دوستانو ځخه وګرځوه.

82

الهَـادِي (د نېغې لارې هدایت کوونکی) ذات -جل جلاله-

زه د یو وخت لپاره ګمراه شوم چې په هدایت نه پوهېدم

او هغه زما په زړه کې د تیارې په ځیر وه

نو کله چې الله وغوښتل ما ته لارښوونه وکړي

هغه ماته د حق لاره وښودله او ماته یې لارښوونه وکړه

نو له خپل ځان ځخه مې د بدبختۍ او بدۍ تیاره لرې کړې

او د هدایت لپاره مې رڼا له ځانه سره واخیستله

او زه د محمد پیغمبر دین ته ورسیدم

او د ګمراهۍ وروسته دعوتګر جوړ شوم

د الله –جل و علا- له رحمت ځخه پر بندګانو باندې دا دی چې: هدایت د هغه په لاس کې دی، او الله خپل ځان په لارښوونکي (الهادي- عزوجل-) نومولی:

او مونږ د دې نوم سره تم کېږو، او مونږ له هغه ځخه دا غواړو چې: په خپلې اجازې سره مونږ ته د حق او مستقیمې لارې لارښوونه وکړي:

هغه –تبارک و تعالی- فرمایلي:

(وَإِنَّ اللَّهَ لَهَادِ الَّذِينَ آمَنُوا إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ)

(وَإِنَّ اللَّهَ لَهَادِ الَّذِينَ آمَنُوا إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ)

(او بېشکه الله خامخا هغو کسانو ته چې ایمان يې راوړی دی؛ د نېغې لارې هدایت کوونکی دی). [الحج سورت: ایت 54]، او هغه -تبارک وتعالی- فرمایلي-:

(وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ هَادِيًا وَنَصِيرًا)

(وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ هَادِيًا وَنَصِيرًا)

(او ستا رب ډېر کافي دی، سمه لار ښوونکی، او ښه مدد کوونکی). [الفرقان سورت: ایت 31].

نو زمونږ رب –عزوجل- هغه ذات دی چې خپلو بندګانو ته د ګټې په جلبولو او د تاوان له مخنیوي څخه لارښوونه کوي، او دوی ته هغه څه ور زده کوي چې دوی پرې نه پوهیږي، دوی ته د بریالیتوب او سم کار لارښوونه کوي، او دوی ته د تقوی الهام ورکوي، او د دوی زړونه توبه کولو ته اړ باسي، ترڅو د هغه –سبحانه و تعالی- د امر تابع وګرځي.

د الله لارښوونه انسان ته..

په څلور ډوله ده:

لومړی: عمومي لارښونه، او هغه: د هر نفس لپاره د هغه د ژوند د ګټو او هغه څه چې هغه يې ترسره کوي لارښوونه کوي، او دا د ټولو ژوندیو لپاره جامع لارښوونه ده؛ خبرې کوونکي ژوندي او څاروي، مرغۍ او خوځیدونکي، فصاحت لرونکي او عجمیان.

دويم: د مکلفو کسانو لپاره د هدايت او بيان لارښوونه، او هغه: د الله –عزوجل- حجت دی د هغه پر مخلوق باندې؛ چې هغه ته به عذاب نه ورکوي مګر د حجت د قايمولو څخه وروسته.

هغه –سبحانه و تعالى- فرمايلي:

(وَأَمَّا ثَمُودُ فَهَدَيْنَاهُمْ فَاسْتَحَبُّوا الْعَمَىٰ عَلَى الْهُدَىٰ)

(وَأَمَّا ثَمُودُ فَهَدَيْنَاهُمْ فَاسْتَحَبُّوا الْعَمَىٰ عَلَى الْهُدَىٰ)

(او پاتې شول ثموديان، نو مونږ دوی ته نېغه لار وښودله، نو دوی په هدايت باندې پرونداوالي ته ترجيح ورکړه). [فصلت سورت: ايت 17].

دريم: د توفيق ورکولو او الهام لارښوونه او د حق د منلو او هغه باندې د رضايت لپاره د سينې پراخوالى، نو الله –سبحانه و تعالى- فرمايلي:

(وَمَن يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ)

(وَمَن يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ)

(او چا ته چې الله هدايت وکړي، نو هم هغه هدايت موندونکى دى). [الإسراء سورت: ايت 97]،

(وَمَن يُؤْمِن بِاللَّهِ يَهْدِ قَلْبَهُ)

(وَمَن يُؤْمِن بِاللَّهِ يَهْدِ قَلْبَهُ)

(او هغه څوك چې په الله ايمان راوړي (، نو) هغه به د ده زړه ته هدايت وکړي). [التغابن سورت: ايت 11].

نو لدې امله؛ الله –سبحانه و تعالى- خپلو بندګانو ته امر کړى چې له هغه څخه هدايت او لارښوونه وغواړي؛ بلکې

هغوی ته یې لارښوونه وکړه چې په هر رکعت کې له هغه څخه د لارښوونې غوښتنه وکړي:

(اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ)

(اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ)

(ته مونږ ته سَمَه (نېغه) لاره وښَيَه). [الفاتحة سورت: ایت 6].

څلورم: د قیامت په ورځ د جنت او دوزخ خوا ته لارښوونه؛ نو الله –سبحانه و تعالى- وفرمایل:

(سَيَهْدِيهِمْ وَيُصْلِحُ بَالَهُمْ)

(سَيَهْدِيهِمْ وَيُصْلِحُ بَالَهُمْ)

(هغه (الله) به دوی ته خامخا لار ښوونه وکړي او د دوی حال به ښه کړي). [محمد سورت: ایت 5]،

(وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ)

(وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ)

(او دوی به وایي: ټولې ستاینې هغه الله لره دي؛ هغه چې مونږ ته یې د دې هدایت وکړ او مونږ پخپله (داسې) نه وو چې دا لار مو موندلې وَی، که چېرې الله مونږ ته دا لار نه وه رابنودلې). [الأعراف سورت: ایت 43].

اما د اور خوا ته لارښوونه؛ الله –سبحانه و تعالى- وفرمایل:

(۞ احْشُرُوا الَّذِينَ ظَلَمُوا وَأَزْوَاجَهُمْ وَمَا كَانُوا يَعْبُدُونَ (22) مِن دُونِ اللَّهِ فَاهْدُوهُمْ إِلَىٰ صِرَاطِ الْجَحِيمِ (23))

(۞ احْشُرُوا الَّذِينَ ظَلَمُوا وَأَزْوَاجَهُمْ وَمَا كَانُوا يَعْبُدُونَ (22)

[(الله به ملايكو ته ووايي:) تاسو راټول کړئ هغه کسان چې ظلم (شرك) يې کړی دی او د دوی جوړې (د عقيدې ملګري) او هغه څه چې دوی به يې عبادت کاوه.

مِن دُونِ اللَّهِ فَاهْدُوهُمْ إِلَىٰ صِرَاطِ الْجَحِيمِ (23))

له الله نه غير، نو تاسو دوی د دوزخ په لاره روان (او برابر) کړئ]. [الصافات سورت: ايتونه 22-23].

هرڅومره چې ستا لارښوونې ډيرې شي، په هماغه پيمانه لوړيږي..

او لارښوونه (هدايت) تر ټولو لوی نعمت دی چې لارښود (الهادي) ذات يې خپل بنده ته ورکوي، او له دې پرته هر نعمت زوال کيدونکي دي.

او هغه کسان چې په علم کې راسخ او قوي ريښې لروونکي وي د دې نعمت لپاره خورا ليواله دي، او دوی الله ته دعا کوي چې دغه نعمت تر ختم نشي:

(رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا)

(رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا)

[(او ووايي) اې زمونږ ربه! زمونږ زړونه مه کږوه وروسته له دې چې تا مونږ ته سمه لار وښودله]. [آل عمران سورت: ايت 8].

او په يقين سره چې لارښوونې لپاره پاي نشته؛ که بنده هرڅومره په هغې کې هرې درجې ته رسيدلی وي! نو د هغه د لارښوونې څخه پورته بله لارښوونه شتون لري، او د هغه

لارښوونې څخه پورته بله لارښوونه شتون لري، تر هيڅ پايه پورې، نو څومره چې بنده د خپل رب څخه ووپرېږي، هغه به بلې لارښوونې ته پورته کېږي؛ او هغه به په ډيرو لارښوونو کې وي که چيرې هغه په ديرو تقواګانو کې وي، الله -سبحانه وتعالى- فرمايي:

(وَيَزِيدُ اللَّهُ الَّذِينَ اهْتَدَوْا هُدًى)

(وَيَزِيدُ اللَّهُ الَّذِينَ اهْتَدَوْا هُدًى)

(او الله هغو کسانو ته هدايت نور هم زياتوي چې نېغه لار يې مونډلې ده). [مريم سورت: ايت 76].

او کله چې د تقوا يوه برخه له لاسه ورکړي نو د هغه په اندازه د لارښوونې يوه برخه له لاسه ورکوي، او چا لره چې لارښوونه حاصله شي؛ هغه ابدي نعمتونه ترلاسه کړل، او الله –سبحانه و تعالى- وفرمايل:

(اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ (6) صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ)

(اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ (6)

(ته مونږ ته سَمَه (نېغه) لاره وښَيَه.

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ)

د هغو خلقو لاره چې تا پر هغوی باندې انعام کړی دی). [الفاتحة سورت: ايت 7].

او د لارښوونې نښه: د سينې پراخوالی دی؛ هغه – سبحانه و تعالى- وفرمايل:

(فَمَن يُرِدِ اللَّهُ أَن يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ)

(فَمَن يُرِدِ اللَّهُ أَن يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ)

(نو هغه څوک چې الله هغه ته د هدایت کولو اراده وکړي، (نو) د هغه سینه د اسلام لپاره پراخه کړي). [الأنعام سورت: ایت 125]، او هغه چا لره چې الله –تبارک و تعالی- هدایت وکړي، هیڅوک هغه نشي ګمراه کولی؛ او ددې خبرې ضد هم سم دی؛ هغه –سبحانه و تعالی- وفرمایل:

(وَمَن يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ (36) وَمَن يَهْدِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِن مُّضِلٍّ)

(وَمَن يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ (36)

(او هغه څوك چې الله يې ګمراه کړي، نو د هغه لپاره هیڅوك نېغه لار نشودونکی نشته.

وَمَن يَهْدِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِن مُّضِلٍّ)

او هغه څوك چې الله ورته هدایت وکړي، نو د هغه لپاره هیڅوك ګمراه کوونکی نشته). [الزمر سورت: ایت 36-37].

له همدې امله؛ د رسول الله -صلى الله عليه وسلم- له ډېرو دعاګانو څخه یوه دا وه:

«اللَّهُمَّ! إِنِّي أَسْأَلُكَ الهُدَى وَالتُّقَى، وَالعَفَافَ وَالغِنَى»

«اللَّهُمَّ! إِنِّي أَسْأَلُكَ الهُدَى وَالتُّقَى، وَالعَفَافَ وَالغِنَى»

«اې الله! زه له تا څخه د هدایت او تقوا، عفت او بډاینې غوښتنه کوم». [مسلم روایت کړی]، او هغه -صلى الله عليه وسلم- علي -رضي الله عنه- ته ددې ښوونه وکړه:

«قُلْ: اللَّهُمَّ! اهْدِنِي وَسَدِّدْنِي»

«قُلْ: اللَّهُمَّ! اهْدِنِي وَسَدِّدْنِي»

«وويه: اې الله! ما ته لارښوونه وکړه او ما مضبوط کړه». [مسلم روايت کړی].

او هغه -صلى الله عليه وسلم- حسن بن علي -رضي الله عنهما- ته ښوونه وکړه چې د وترو په قنوت کې دا ووايي:

«اللَّهُمَّ! اهْدِنِي فِيمَنْ هَدَيْتَ»

«اللَّهُمَّ! اهْدِنِي فِيمَنْ هَدَيْتَ»

«اې الله! ما ته هدايت وکړه له هغه چا سره چې تا ورته هدايت کړی وي». [صحيح حديث دی. ابوداود روايت کړی].

د اطاعت او ګناه تر منځ د ژوند يو خطر دا دی چې ته نه پوهيږې چې ستا پايله به په کوم يو سره وي.

شيخ الاسلام ابن تيميه -رحمه الله- فرمايي: «ګناهونه د انسان د نفس له لوازمو څخه دي، او هغه په هره شېبه کې هدايت ته اړ دی، او تر خوراک او څښاک زيات هدايت ته اړتيا لري».

د اسمان دروازه وټکوه!

هغه – عزوجل- د ابراهيم -عليه السلام- په ژبه فرمايي:

(وَقَالَ إِنِّي ذَاهِبٌ إِلَىٰ رَبِّي سَيَهْدِينِ)

(وَقَالَ إِنِّي ذَاهِبٌ إِلَىٰ رَبِّي سَيَهْدِينِ)

(او ده (ابراهيم) وويل: بېشکه زه خپل رب ته تلونکی يم، ژر به هغه ما ته لاره وښيي). [الصافات سورت: ايت 99].

ته په خپل ضعف سره الله ته لاړ شه هغه به تاته په خپل قوت سره راشي.. الله ته په ذلت لاړ شه هغه به تاته په خپل عزت سره راشي..

ته په يوازيتوب او تنهايي سره الله ته لاړ شه، هغه به تاته په خپل اُنس سره راشي..

ته په خپل فقر سره الله ته لاړ شه، هغه به تا ته په خپلې شتمنۍ سره راشي.

ته په خپلې اندېښنې سره الله ته لاړ شه، هغه به تا ته آرامي او خلاصون درکړي..

ته په خپل غم سره الله ته لاړ شه، هغه به تا ته خپله خوښي راوليږي.

اې زما الله ما د خپل عذاب څخه وژغوره ځکه چې زه ... يو ذليل، زنداني، ډاريدونکی او تاته تسليم يم

اې الله ما ته د بخښنې خوند راوڅکه

هغه ورځ چې هلته اولاد او مال ګټه نشي رسولی

او په پای کې ..

شيرازي -رحمه الله- وايي: »يوه شپه مې له خپل پلار سره تيره کړه او شاوخوا نور خلک ويده ول، ما وويل: له دې کسانو څخه هيڅوک هم پا نه څيدل ترڅو دوه رکعته لمونځ وکړي! هغه وويل: اې زما زويه!«.

ستا استقامت تا ته دا حق نه درکوي چې د نورو په ګمراهۍ باندې ملنډې ووهي؛ زړونه د رحمان د دوو ګوتو تر منځه دي، هغه چې څرنګه وغواړي بدلوي يي، نو په خپل کار او عبادت باندې مه دوکه کيږه، ځکه چې دا پر تا باندې د الله فضل دی؛ نو له الله څخه ځان ته د استقامت او نورو ته د

هدايت غوښتنه وکړه؛ او الله خپل پيغمبر – غوره انسان -ته وفرمايل:

(وَلَوْلَا أَن ثَبَّتْنَاكَ لَقَدْ كِدتَّ تَرْكَنُ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا)

(وَلَوْلَا أَن ثَبَّتْنَاكَ لَقَدْ كِدتَّ تَرْكَنُ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا)

(او که ته مونږ (په حق باندې) نه وی ټينګ کړی (،نو) يقيناً يقيناً ته نژدې وې چې دوی ته لږ څه مايله شې). [الإسراء سورت: ايت 74]، نو ستا به څه حال وي؟!".

اې هدايت کوونکی ذاته! مونږ ته لارښوونه وکړه د هغه حق په اړه چې دوی پکې سره ستا په اجازې اختلاف لري؛ ته لارښوونه کوې چا ته چې ته وغواړې.

83

النـَّصِـيرُ (ښه مدد کوونکی) ذات -جل جلاله-

په صحيحينو کې راغلي دي: د حديبي شرطونه د رسول الله -صلى الله عليه وسلم- په اصحابو باندې درانه تمام شول..

قال عمر بن الخطاب: فأتيت النبي -صلى الله عليه وسلم- ؛ فقلت: ألست نبي الله؟ قال: «بَلَى»، قلت: ألسنا على الحق، وعدونا على الباطل؟ قال: «بَلَى»، قلت: فلم نعطي الدنية في ديننا إذًا؟!

عمر بن الخطاب -رضي الله عنه- وايي: زه رسول الله -صلى الله عليه وسلم- ته راغلم؛ ما وويل: ايا ته د الله پيغمبر نه يې؟ ويې ويل: هو يم، ما وويل: آيا مونږ په حق او د دښمنان په باطل ندي؟ ويې ويل: هو دي، ما وويل: نو بيا ولې خپل دين ته ټيټ ارزښت ورکوو؟!

نو هغه – صلى الله عليه وسلم - وفرمايل:

«إِنِّي رَسُولُ اللهِ، وَلَسْتُ أَعْصِيهِ، وَهُوَ نَاصِرِي»

«إِنِّي رَسُولُ اللهِ، وَلَسْتُ أَعْصِيهِ، وَهُوَ نَاصِرِي»

"زه د الله رسول يم، او د هغه نافرماني نه كوم، او هغه زما مرستندوی دی". [دا د بخاري لفظ دی].

ته هغه لوړ ذات يې چې حق غالبوي ... او هغه شر ته ماتې وركوي چې له حده اوختی وي او ورانی كوي

نو ته هغه ذات يې چې حقدارانو ته خپل حقونه وركوي ... او ستا مرسته ډيره قوي او نږدې ده.

الله -تعالى- د خپل لوړ ذات په اړه فرمايي:

(فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَوْلَاكُمْ ۚ نِعْمَ الْمَوْلَىٰ وَنِعْمَ النَّصِيرُ)

(فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَوْلَاكُمْ ۚ نِعْمَ الْمَوْلَىٰ وَنِعْمَ النَّصِيرُ)

(نو تاسو پوه شئ چې بېشكه الله ستاسو مولٰی (ساتونكی) دی، هغه بنه مولٰی او بنه مدد كوونكی دی). [الأنفال سورت: ايت 40].

زمونږ رب – سبحانه و تعالى- هغه ذات دی چې په دې دنيا كې د خپلو دښمنانو په مقابل كې د خپلو رسولانو، پيغمبرانو او اولياوو مرسته كوي، هغه -سبحانه وتعالى- فرمايي:

(إِنَّا لَنَنصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ)

(إِنَّا لَنَنصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ)

(بېشکه مونږ خامخا د خپلو رسولانو او د هغو کسانو چې ایمان یې راوړی دی، په دنیایي ژوند کې مدد کوو او په هغې ورځ کې (هم) چې ګواهان به ودرېږي). [غافر سورت: ایت51].

او زمونږ رب – عزوجل – د کمزورو سره مرسته کوي، او له مظلوم څخه ظلم لرې کوي؛ حتا که هغوی کافران هم وي؛ او د هغوی لپاره له الله پرته بل هیڅ مرستندوی نشته.

او زمونږ رب – عزوجل- مومنانو ته د دوی د دښمن پر وړاندې بریا ورکوي؛ که هغه بهرني وي؛ لکه کافران او ظالمان، او یا داخلي وي؛ لکه نفس او شیطان، او دا د مومن لپاره د هغه د بهرنیو دښمنانو په پرتله ډیر زیان رسوونکي دي؛

(وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا ۚ وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ)

(وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا ۚ وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ)

(او کوم کسان چې په دین زمونږ کې کوشش کوي، (نو) مونږ به دوی ته خامخا ضرور خپلې لارې وښېو او بېشکه الله خامخا د نېکي کوونکو ملګری دی). [العنکبوت سورت: ایت 69].

او کله چې د الله مرسته رابنکته شي؛ نو پر هغه کس به هیڅ څوک بریالی نشي چې هغه یې ملاتړ کوي، او هغه چا سره به مرسته ونشي د چا یې چې مرسته نه وي کړی.

(إِن يَنصُرْكُمُ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ)

(إِن يَنصُرْكُمُ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ)

(كه چېرې الله ستاسو مدد وکړي، نو بيا پر تاسو باندې هيڅوك غالب راتلونکی نشته). [آل عمران سورت: ايت 160].

د بريا شکلونه:

او د الله د مرستې ډولونه د مومنو بندګانو لپاره د الله – عزوجل- له خوا څخه راځي چې بنده يې فکر هم نکوي، نه شميرل کيږي، نه محدوديږي، او نه رد کيږي:

کله: د ملايکو په ملاتړ سره وي؛ لکه څنګه چې د بدر په بريا کې د هغه د پيغمبر او د هغه د صحابه وو سره وشو؛ او کله په سخت باد سره لکه په عاد او احزابو باندې چې وشو، او يا د ابابيل مرغانو په ليږلو سره؛ لکه چې اصحاب الفيل سره وشو، او يا په چيغه باندې؛ لکه څنګه چې په ثمودو باندې وشو، او يا ځمکې په شلېدلو (خسف) لکه چې د قارون قوم باندې ترسره شو؛ او يا په کانې ويشتونکي باد سره، لکه چې د لوط قوم باندې ترسره شو، او يا په طوفان سره ؛ لکه چې د نوح قوم باندې ترسره شو.

او د الله – عزوجل- لښکرې بې حده دي، او الله په خپل کار باندې غالب دی، او هغه –تبارک و تعالى- په هر څه قدرت لري.

د بريا شكلونه: ځينې وختونه پر دښمنانو باندې كاميابېدلو او ماتولو باندې وي؛ لكه د داؤد او سليمان –عليهما السلام- او محمد -صلى الله عليه وسلم-.

او كله كله د رسولانو په ژوند كې له درواغ ويوونكو څخه په غچ اخيستلو سره وي؛ لكه د نوح، او د لوط قومونو، او د فرعون او نورو له منځه وړل، او يا د هغوى له مرګه وروسته؛ لكه د يحيى عليه السلام په قاتلينو باندې د بختنصر تسلط، او د روميانو تسلط د عيسى -عليه السلام- د وژنې په اراده كوونكو باندې.

نو الله -عز وجل- وفرمايل:

(إِنَّا لَنَنصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ)

(إِنَّا لَنَنصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ)

(بېشكه مونږ خامخا د خپلو رسولانو او د هغو كسانو چې ايمان يې راوړى دى، په دنيايي ژوند كې مدد كوو او په هغې ورځ كې (هم) چې گواهان به ودريږي). [غافر سورت: ايت 51].

كافي او بشپړ ځواب..

السدي وايي: «انبياء او مؤمنان په دې دنيا كې په داسې حال كې وژل شوي چې دوى مدد كړل شوي وو، او هغه ددې لپاره: هغه قوم چې د پيغمبرانو او مومنانو سره داسې چلند كوي، تر هغه وخته له منځه نه ځي ترڅو چې الله يو قوم

راولیږي چې هغوی باندې هغو کسانو سره مدد وکړي چې دوی څخه خلک وژل شوي دي، نو په دې آیت سره دغه ستونزه لرې شوه».

او د بلې ستونزې په اړه چې ځینې خلک هغه واردوي د الله – عزوجل- پدې وینا سره:

(وَلَن يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا)

(وَلَن يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا)

او الله به کله هم د کافرانو لپاره په مومنانو باندې (د غلبې) څه لار جوړه نه کړي [النساء سورت: ایت 141]:

نو په آخرت کې هیڅ ستونزه نشته.

مګر په دنیا کې؛ د دې ځواب په اړه لکه څنګه چې ابن القیم -رحمه الله- وفرمایل: "هر کله چې ایمان ضعیف شي، د دوی دښمنان به پر دوی باندې لاري ولري د هغه څه له مخې چې د دوی په ایمان کې نیمګړتیاوې شتون لري.

نو مومن عزیز، غالب، ملاتړ شوی او مرسته کړی شوی دی:

(إِنَّا لَنَنصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ)

(إِنَّا لَنَنصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ)

(بېشکه مونږ خامخا د خپلو رسولانو او د هغو کسانو چې ایمان یې راوړی دی، په دنیایي ژوند کې مدد کوو او په هغې

ورځ کې (هم) چې ګواهان به ودريږي). [غافر سورت: ايت 51].

هغه څه چې مسلمان د کافرانو له تسلط څخه په دې زمانه کې ويني هغه لدې له امله دي: کوم څه چې مسلمانانو په خپل دين کې د لږوالي او يا زياتوالي له مخې منځته راوړي دي، نو که دوی توبه وکړي، د دوی ايمان به بشپړ شي، او د دوی بريا به د الله – عزوجل- له خوا راشي:

(وَعْدَ اللَّهِ ۖ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ وَعْدَهُ)

(وَعْدَ اللَّهِ ۖ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ وَعْدَهُ)

(وعده کول د الله، الله د خپلې وعدې مخالفت نه کوي). [الروم سورت: ايت 6].

د بريا قيمت: ايمان، تيارى او صبر دى؛ ځکه چې الله – عزوجل- فرمايي:

(وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ)

(وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ)

(او په مونږه باندې د مومنانو مدد کول حق دي). [الروم سورت: ايت 47]، او فرمايي:

(وَأَعِدُّوا لَهُم مَّا اسْتَطَعْتُم مِّن قُوَّةٍ)

(وَأَعِدُّوا لَهُم مَّا اسْتَطَعْتُم مِّن قُوَّةٍ)

(او تاسو قوت او تړلي اسونه تيار کړئ څومره چې استطاعت لرئ). [الأنفال سورت: ايت 60]، او فرمايي:

(وَإِن تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا)

(وَإِن تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا)

(او که تاسو صبر وکړئ او (د دوی له دوستۍ نه) ځان وساتئ (نو) د هغوی چل (او فریب) به تاسو ته هیڅ ضرر هم در ونه رسولی شي). [آل عمران سورت: ایت 120]، له رسول الله -صلی الله علیه وسلم- څخه روایت دی چې هغه وفرمایل:

«...وَأَنَّ النَّصْرَ مَعَ الصَّبْرِ»

«...وَأَنَّ النَّصْرَ مَعَ الصَّبْرِ»

"... او بریا له صبر سره راځي". [صحیح حدیث. احمد په مسند کي روایت کړی دی].

او دلته، بریا د مرستندوی رب څخه رابښکته کیږي؛ ځکه چې الله – عزوجل- فرمایي:

(وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِندِ اللَّهِ)

(وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِندِ اللَّهِ)

(او نه دی مدد مګر د الله له جانبه). [آل عمران سورت: ایت 126]، او فرمایي:

(إِن يَنصُرْكُمُ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ)

(إِن يَنصُرْكُمُ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ)

(که چېرې الله ستاسو مدد وکړي، نو بیا پر تاسو باندې هیڅوك غالب راتلونکی نشته). [آل عمران سورت: ایت 160].

او کله چې الله –جل وعلا- تا سره وي، څوک به ستا پر وړاندې وي؟

او کله چې هغه ستا پر ضد وي نو څوک به ستا سره وي؟

څوک چې په الله تعالى پناه واخلي هغه به خود کفا کړي او د هغه مقام به لوړ کړي:

(وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ ۖ فَنِعْمَ الْمَوْلَىٰ وَنِعْمَ النَّصِيرُ)

(وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ ۖ فَنِعْمَ الْمَوْلَىٰ وَنِعْمَ النَّصِيرُ)

(او په (دين د) الله باندې منګولې ټينګې کلکې کړئ، هغه ستاسو مالك دى، نو هغه ښه مالك دى او ښه مدد کوونکى دى).

[الحج سورت: ايت 78].

نو مؤمن له مؤمن سره مينه کوي، او په غيب کې ورسره مرسته کوي، که څه هم کورونه او وختونه له يو بل څخه لرې وي.

اې الله اې مدد کوونکيه! موږ ته پر کافرانو باندې بريا په برخه کړه.

84

الـوَارِثُ (دهر شي وارث ، مالک) ذات -جل جلاله-

يو حکيم ته وويل شو: ته ولې د لکړې په نيولو باندې عادت شوى يې، په داسې حال کې چې نه بوډا يې او نه ناروغ يې؟ هغه وويل: د دې خبرې په ياد راوستلو چې زه مسافر يم.

لکړه مې له ځانه سره واخيسته، کمزورى دې ته اړ کړى نه يم چې هغه واخلم

او نه هم د دې لپاره چې ملا مې د بوډا توب له امله کړه شوې وي

خو ما خپل ځان دې ته اړ کړى چې هغه له ځان سره واخلم ترڅو هغه ته وښايم چې مقيم په سفر کې دى

مسافر ته يې اعلان وکړ چې: په دې دنيا کې د اوسيدو لپاره ځای نه لري؛ هغې ته زړه مه ښه کوه، او اعلان يې د هغه – عزوجل- په دې قول کې دی:

(إِنَّا نَحْنُ نَرِثُ الْأَرْضَ وَمَنْ عَلَيْهَا وَإِلَيْنَا يُرْجَعُونَ)

(إِنَّا نَحْنُ نَرِثُ الْأَرْضَ وَمَنْ عَلَيْهَا وَإِلَيْنَا يُرْجَعُونَ)

(بېشکه مونږ چې يو، همدا مونږ د ځمکې او د هغه چا چې په دغه (ځمکه) باندې دي؛ وارثان کېږو او خاص مونږ ته به دوی بېرته راوستی شي). [مريم سورت: ايت 40].

نو الله: الوارث (دهر شي وارث ، مالک) – تبارک و تعالی- دی.

مونږ د هغه – سبحانه و تعالی- د نوم: الوارث –تبارک و تعالی- سره تم کېږو، مونږ خپل ځان ته يادونه کوو؛ ترڅو الله په مونږ رحم وکړي:

هغه – سبحانه و تعالی- وفرمايل:

(وَإِنَّا لَنَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ وَنَحْنُ الْوَارِثُونَ)

(وَإِنَّا لَنَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ وَنَحْنُ الْوَارِثُونَ)

(او بېشکه مونږ، يقيناً همدا مونږ ژوند ورکوو او مرګ ورکوو او همدا مونږ وارثان يو). [الحجر سورت: ايت 23].

نو زمونږ رب - عزوجل - هغه ذات دی چې د ټولو مخلوقاتو له فنا کيدو وروسته پاتې کېدونکی دی، د ټولو ځيزونو وارث دی کله چې فنا شي هر هغه څه چې په ځمکه او اسمانونو کې دي.

او زمونږ رب الوارث –عزوجل- دی، پرته له دې چې هیڅ ته میراث پرېږدي، پاتې او باقي ذات دی چې ملک یې محدود ندی، هغه –سبحانه و تعالی- فرمایلي:

(إِنَّا نَحْنُ نَرِثُ الْأَرْضَ وَمَنْ عَلَيْهَا وَإِلَيْنَا يُرْجَعُونَ)
(إِنَّا نَحْنُ نَرِثُ الْأَرْضَ وَمَنْ عَلَيْهَا وَإِلَيْنَا يُرْجَعُونَ)

(بېشکه مونږ چې یو، همدا مونږ د ځمکې او د هغه چا چې په دغه (ځمکه) باندې دي؛ وارثان کېږو او خاص مونږ ته به دوی بېرته راوستی شي). [مریم سورت: ایت 40].

او زمونږ رب – سبحانه و تعالی - اوس هم د ټولو شیانو د اصل مالک دی، چا ته چې وغواړي له هغې څخه ورکوي، او چا ته یې چې خوښه وي پر هغې باندې ځای ناستی ګرځوي، هغه –سبحانه و تعالی- وفرمایل:

(إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۖ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ)
(إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۖ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ)

(بېشکه ځمکه د الله لپاره ده، هغه په خپلو بنده ګانو کې هغه څوک د دې وارث ګرځوي چې یې وغواړي او ښه انجام د پرهېزګارانو لپاره دی). [الأعراف سورت: ایت 128].

او زمونږ رب –سبحانه و تعالی- هغه ذات دی چې مومنانو ته په دنیا کې د کافرانو کورونه او په آخرت کې د دوی د استوګنې ځایونه په میراث ورکوي.

او ددنیا په اړه؛ الله –سبحانه و تعالی- فرمایي:

(وَأَوْرَثَكُمْ أَرْضَهُمْ وَدِيَارَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ وَأَرْضًا لَّمْ تَطَئُوهَا)

(وَأَوْرَثَكُمْ أَرْضَهُمْ وَدِيَارَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ وَأَرْضًا لَّمْ تَطَئُوهَا)

(او هغه، تاسو وارثان کړئ د هغوی د ځمکو او د هغوی د کورونو او د هغوی د مالونو او د هغې ځمکې چې تاسو هغه نه وه پایمال کړې). [الأحزاب سورت: ایت 27]، او د آخرت په اړه؛ الله -سبحانه وتعالى- فرمايي:-

(تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي نُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَن كَانَ تَقِيًّا)

(تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي نُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَن كَانَ تَقِيًّا)

(دغه هغه جنتونه دي چې مونږ يې په خپلو بنده ګانو کې هغه څوك وارث ګرځوو چې پرهېزګاره وي). [مريم سورت: ایت 63]، او هغه -سبحانه وتعالى- فرمايي- :

(وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِم مِّنْ غِلٍّ تَجْرِي مِن تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ ۖ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ ۖ لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ ۖ وَنُودُوا أَن تِلْكُمُ الْجَنَّةُ أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ)

(وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِم مِّنْ غِلٍّ تَجْرِي مِن تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ ۖ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ ۖ لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ ۖ وَنُودُوا أَن تِلْكُمُ الْجَنَّةُ أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ)

(او مونږ به د دوی په سینو کې پرته کینه راوباسو، د دوی له لاندې به ویالې بهېږي، او دوی به وایي: ټولې ستاینې هغه الله لره دي؛ هغه چې مونږ ته یې د دې هدایت وکړ او مونږ پخپله (داسې) نه وو چې دا لار مو موندلې وَی، که چېرې الله مونږ ته دا لار نه وه رابنودلې، یقیناً یقیناً زمونږ د رب رسولان په حقه سره راغلي وو او دوی ته به اواز وکړی شي

چې دا جنت دی چې تاسو د ده وارثان ګرځول شوي یئ، په سبب د هغو عملونو چې تاسو به کول). [الأعراف سورت: ایت 43].

او د الله –عزوجل- کتاب : د لاربښونې، عزت او کامیابۍ کتاب دی، هغه چا ته یې په میراث ورکوي چې د عزت له مخې انتخاب او غوره شوي وي، الله -سبحانه وتعالى- فرمایلي:-

(ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا ۖ فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ وَمِنْهُم مُّقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ بِإِذْنِ اللَّهِ ۚ ذَٰلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ)

(ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا ۖ فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ وَمِنْهُم مُّقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ بِإِذْنِ اللَّهِ ۚ ذَٰلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ)

(بیا مونږ د دغه کتاب (قرآن) وارثان کړل هغه کسان چې مونږ په خپلو بنده ګانو کې غوره (او انتخاب) کړي وو، بیا په دوی کې ځینې په خپل ځان ظلم کوونکي دي او ځینې په دوی کې منځ لاري دي او ځینې په دوی کې نېکیو ته ړومبی کېدونکي دي، د الله په حکم سره، یقینًا همدغه ډېر لوی فضل دی). [فاطر سورت: ایت 32].

حقیقي ملکیت ..

دا چې مؤمن جانشین دی او خپل رب ته تلوونکی دی؛ او د مؤمن لپاره د الله له مهربانۍ او سخاوت څخه دا دي: چې هغه ته یې امر کړی چې له هغه څه څخه چې الله ورته ورکړي

دي انفاق وکړي؛ که څه هم هغه د هغه –سبحانه و تعالى- له خاص ملکيت څخه دى، او بيا يې ورته د لوى اجر ژمنه هم وکړه، هغه –سبحانه و تعالى- فرمايي:

(آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَأَنفِقُوا مِمَّا جَعَلَكُم مُّسْتَخْلَفِينَ فِيهِ ۖ فَالَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَأَنفَقُوا لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ)

(آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَأَنفِقُوا مِمَّا جَعَلَكُم مُّسْتَخْلَفِينَ فِيهِ ۖ فَالَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَأَنفَقُوا لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ)

[(اې خلقو! تاسو په الله او د هغه په رسول ايمان راوړئ او له هغه (مال) څخه څه خرچ کړئ چې هغه (الله) تاسو په دغه (مال) کې (د نورو خلقو) ځاى ناستي (خليفه ګان) جوړ کړي يئ، نو هغه کسان چې له تاسو نه يې ايمان راوړى دى او انفاق يې کړى دى، د دوى لپاره ډېر لوى اجر دى]. [الحديد سورت: ايت 7]، او هغه -سبحانه وتعالى- فرمايلي- :

(وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ)

(وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ)

(او تاسو ته څه مانع (او عذر) دى چې د الله په لاره کې خپل مال) نه لګوئ، حال دا چې د اسمانونو او ځمکې ميراث خاص د الله لپاره دى). [الحديد سورت: ايت 10]، واقعي مالکيت: هغه څه دي چې بنده د آخرت ورځې لپاره خوندي کړي دي.

په صحيح مسلم کې مطرف له خپل پلار عبدالله بن الشخير -رضي الله عنه- څخه روايت کړى چې هغه وويل: زه رسول

الله -صلى الله عليه وسلم- ته راغلم، په داسې حال کې چې هغه تلاوت کاوه :(أَلْهَاكُمُ التَّكَاثُرُ) (تاسو غافله کړئ فخر کولو په یو بل باندې په ډېروالي (د مال، اولاد او قام) سره) [التكاثر:1]، هغه وویل:

«يَقُولُ ابْنُ آدَمَ: مَالِي.. مَالِي! وَهَلْ لَكَ -يَا ابْنَ آدَمَ!- مِنْ مَالِكَ إِلَّا مَا أَكَلْتَ فَأَفْنَيْتَ، أَوْ لَبِسْتَ فَأَبْلَيْتَ، أَوْ تَصَدَّقْتَ فَأَمْضَيْتَ؟».

«يَقُولُ ابْنُ آدَمَ: مَالِي.. مَالِي! وَهَلْ لَكَ -يَا ابْنَ آدَمَ!- مِنْ مَالِكَ إِلَّا مَا أَكَلْتَ فَأَفْنَيْتَ، أَوْ لَبِسْتَ فَأَبْلَيْتَ، أَوْ تَصَدَّقْتَ فَأَمْضَيْتَ؟».

«د آدم اولاد وایي: زما مال، زما مال! او اې د آدم اولاده، آیا تا لره پرته له هغه مال څخه چې تا وخوړ او خلاص دې کړې، او هغه چې تا واغوست او زوړ دې کړ، او هغه چې تا صدقه کړ او له زړه څخه دې وبخښه، نور څه تا پورې اړه لري!؟».

او مؤمن پوهیږي چې لاس یې د امانت لاس دی، او هغه څه چې د هغه د لاس لاندې دي امانت دي، او الله وینې چې هغه څنګه کاروي!

مال او کورنۍ ندي مګر امانت دي

او یوه ورځ به هرومرو دغه امانت بیرته سپارې

د دعا له مفاهیمو څخه ..

نو بیا پوه شه چې په دې نوم باندې الله ته توسل کول د الله –سبحانه وتعالى- ددې وینا په عمومیت کې شامل دي:

(وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا)

(وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا)

(او خاص د الله لپاره تر ټولو ښکلي نومونه دي، نو تاسو الله په دغو (نومونو) سره بلئ). [الأعراف سورت: ايت 180]؛ په ځانګړې توګه د غوښتل شوي څيز او ياد شوي نوم ترمنځ د تناسب په نظر کې نيولو سره؛ لکه څنګه چې د الله د نبی زکريا –عليه السلام- په دعا کې راغلي:

(وَزَكَرِيَّا إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ)

(وَزَكَرِيَّا إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ)

(او (ياد کړه) زکريا کله چې هغه خپل رب ته اواز وکړ: ای زما ربه! ما يوازې (بې اولاده) مه پريږده او ته ترټولو غوره وارث يې). [الأنبياء سورت: ايت 89]، او فرمايي:

(وَإِنِّي خِفْتُ الْمَوَالِيَ مِن وَرَائِي وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا فَهَبْ لِي مِن لَّدُنكَ وَلِيًّا (5) يَرِثُنِي وَيَرِثُ مِنْ آلِ يَعْقُوبَ ۖ وَاجْعَلْهُ رَبِّ رَضِيًّا (6))

(وَإِنِّي خِفْتُ الْمَوَالِيَ مِن وَرَائِي وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا فَهَبْ لِي مِن لَّدُنكَ وَلِيًّا (5)

(او بېشکه زه چې يم، خپل وروسته له خپلوانو نه وېرېږم، او زما ښځه له شروع نه شنده ده، نو ته ما ته له خپل جانب نه يو وارث راکړه.

يَرِثُنِي وَيَرِثُ مِنْ آلِ يَعْقُوبَ ۖ وَاجْعَلْهُ رَبِّ رَضِيًّا (6))

چې وارث شي د دين زما او وارث شي د دين د اولاد د يعقوب او دى وګرځوه اى ربه غوره شوى). [مريم سورت: ايتونه 5-6].

هغه ميراث چې دلته يې يادونه شوې ده: دا د علم، نبوت او د الله – عزوجل- لوري ته د دعوت کولو ميراث دى، د مال ميراث ندى، او دا ډول مبارک ميراث هغه دى چې د هغه – سبحانه و تعالى- په دې وينا کې ذکر شوى:

(وَوَرِثَ سُلَيْمَانُ دَاوُودَ)

(وَوَرِثَ سُلَيْمَانُ دَاوُودَ)

(او سليمان د داود (په علم، نبوت او سلطنت کې) وارث شو). [النمل سورت: ايت 16].

او له هغه –صلى الله عليه وسلم- څخه په صحيح ډول روايت شوى دى چې هغه به فرمايل:

«اللَّهُمَّ! أَمْتِعْنِي بِسَمْعِي وَبَصَرِي، وَاجْعَلْهُمَا الوَارِثَ مِنِّي»

«اللَّهُمَّ! أَمْتِعْنِي بِسَمْعِي وَبَصَرِي، وَاجْعَلْهُمَا الوَارِثَ مِنِّي»

«اې الله! زما د غوږونو او سترګو څخه د خوند اخيستلو توفيق راکړه، او هغوى دواړه زما وارثان وګرځوه». [صحيح حديث دى. حاکم په مستدرک کې روايت کړى دى].

علماوو په دې نوم سره دې ته اشاره کړې ده چې: بنده د ميراث د حقوقو په اړه له الله –تبارک و تعالى- څخه ووېرېږي؛ پر هيڅ يو له وارثانو دې ظلم نه کوي.

اې الله! مونږ له تا څخه ستا په الوارث نوم غوښتنه کوو: چې مونږ ته ددې توفیق راکړې چې له غوږونو او سترګو څخه خوند واخلو، او هغوی دواړه زموږ وارثان وګرځوه.

85

الشَّـافِي (شفا ورکوونکی) ذات -جل جلاله-

په "صحیحینو" کې راغلي: چې رسول الله -صلی الله علیه و سلم- د یو ناروغ اعرابي پوښتنې ته لاړ چې له سختې تبې څخه کړېده، هغه ته یې وویل –د هغه د تسلی او هڅونې په موخه - «طَهُورٌ». "پاکي دې وي".

باندې چې وویل: بلکې دا هغه تبه ده چې پر بوډا باندې راځي، او قبر ته یې ننباسي!

قال: «فَنَعَمْ إِذًا!».

هغه وفرمایل: هو، نو هماغسي به وشي!».

د یو انسان روغیدل او یا په خپله ناروغۍ کې پاتې کیدل - ډیرې وختونه - یوازې د خپل ځان څخه سرچینه اخلي، که موږ خوشحاله فکرونه ولرو، موږ به خوشحاله یو، او که مونږ د روغیدلو، خوشبینۍ او د الله په اړه د ښه ګمان کولو فکرونه ولرو، موږ به د الله په اجازې سره روغ شو، او که موږ باندې د ناروغۍ او مرض تشویشونه غالب شي نو ډیره شونې ده چې ناروغي به زمونږ څخه لرې نشي.

او زموږ رب –سبحانه و تعالی- د هر ناروغ لپاره د امید دروازه پرانستې ده، هغه –سبحانه و تعالی- و فرمایل:

(ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ)

(ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ)

(تاسو ما وبلئ چې زه ستاسو دعا قبوله کړم). [غافر سورت: ایت 60]، او هغه -سبحانه وتعالى- فرمایلي- :

(وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا)

(وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا)

(او خاص د الله لپاره تر ټولو ښکلي نومونه دي، نو تاسو الله په دغو (نومونو) سره بلئ). [الأعراف سورت: ایت 180].

د هغه له ښکلو نومونو څخه: (الشافي) دی، نو په دې نوم سره الله ته نږدې شه؛ تر څو چې خپلې موخې ته نږدې شې، او ارتیا ترلاسه کړې.

کله به چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- کوم ناروغ ته راغی او یا به ورته راوړل شو، نو هغه به وفرمایل:

«أَذْهِبِ البَاسَ رَبَّ النَّاسِ! اشْفِ وَأَنْتَ الشَّافِي، لاَ شِفَاءَ إِلَّا شِفَاؤُكَ، شِفَاءً لاَ يُغَادِرُ سَقَمًا»

«أَذْهِبِ البَاسَ رَبَّ النَّاسِ! اشْفِ وَأَنْتَ الشَّافِي، لاَ شِفَاءَ إِلَّا شِفَاؤُكَ، شِفَاءً لاَ يُغَادِرُ سَقَمًا»

«اې د خلکو ربه تکلیف لرې کړه! شفا ورکړه چې ته شفا ورکوونکی یې، هیڅ شفا نشته پرته ستا له شفا څخه، داسې شفا چې هیڅ ناروغي نه پریږدي». [بخاري او مسلم روایت کړی].

او شفا په لغت کې: له ناروغۍ څخه روغیدل دي.

نو زمونږ رب –سبحانه و تعالى- هغه ذات دى چې تكليفونه او ناروغۍ پورته كوي، او ناروغ ته په اسبابو او امید سره شفا وركوي، او ممكن دى چې ناروغ پرته له درملو څخه روغ شي، او ممكن ناروغي د درملو په اخيستلو سره له منځه لاړه شي، او هغې باندې د شفاء اسباب مرتب شي، او دواړه د الله –سبحانه و تعالى- قدرت ته په كتو سره برابر دي.

او زمونږ رب – سبحانه و تعالى - لكه څنګه چې بدنونو ته له ناروغيو څخه شفا وركوي؛ همدارنګه زړونو ته د هغې له ناروغيو څخه شفا وركوي، او سينو ته د هغوى له تنګستيا څخه، او نفسونو ته د هغوى له ناروغيو څخه شفا وركوي، نو الله – عزوجل- وفرمايل:

(يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَتْكُم مَّوْعِظَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِّمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ)

(يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَتْكُم مَّوْعِظَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِّمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ)

(اې خلقو! يقيناً تاسو ته د خپل رب له جانبه نصيحت راغلى دى او په سينو كې چې څه (مرضونه) دي د هغو لپاره ستره شفا ده او د مومنانو لپاره هدايت او رحمت دى). [يونس سورت: ايت 57].

او هغه –سبحانه و تعالى- چا ته چې وغواړي شفا وركوي، او د ډاكټرانو څخه د شفا پوهه پټوي، كه هغه شفا نه وي مقدر كړي.

او هغه –سبحانه و تعالى- يوازې شفا ورکوونکى دى چې هيڅ شريک نلري؛ هيڅ شفا نشته پرته د هغه له شفا څخه، لکه څرنګه چې ابراهيم -عليه السلام- وفرمايل:

(وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ)

(وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ)

(او کله چې زه ناروغه شم، نو هغه ما ته شفا راکوي). [الشعراء سورت: ايت 80]، او لکه څرنګه چې هغه – صلى الله عليه وسلم - وفرمايل:

«...لاَ شَافِيَ إِلَّا أَنْتَ»

«...لاَ شَافِيَ إِلَّا أَنْتَ»

"... پرته له تا څخه شفا ورکوونکى نشته". [بخاري روايت کړى].

او د شفاء ورکوونکي الله له فضل او کرم څخه: چې هيڅ ناروغي يې نده نازل کړې پرته لدې چې دوا يې ورته نازل کړې ده، په صحيح حديث کې رسول الله – صلى الله عليه وسلم- فرمايي:

«يَا عِبَادَ اللهِ تَدَاوَوْا! فَإِنَّ اللهَ -عز وجل- لَمْ يَضَعْ دَاءً إِلَّا وَضَعَ لَهُ دَوَاءً، غَيْرَ دَاءٍ وَاحِدٍ: الْهَرَمُ»

«يَا عِبَادَ اللهِ تَدَاوَوْا! فَإِنَّ اللهَ -عز وجل- لَمْ يَضَعْ دَاءً إِلَّا وَضَعَ لَهُ دَوَاءً، غَيْرَ دَاءٍ وَاحِدٍ: الْهَرَمُ»

«اې د الله بندګانو، تاسو د شفا غوښتنه وکړئ! ځکه چې، الله –عزوجل- هيڅ ناروغي يې نده ټاکلې پرته لدې چې د هغې لپاره يې درمل ټاکلي، پرته له يوې ناروغۍ څخه: چې هغه

بوډا توب (مرګ) دی. [صحيح حديث دی. ترمذي روايت کړی].

ستا پناه ګاه ..

ناروغ باندې ناروغي نازليږي، د شفا دروازې يې پر مخ تړلی کيږي، ځمکه له پراخوالي سره وربانديې تنګيږي، غمونه يې ډېرېږي، او مخلوق سره ځان لپاره هيڅ پناه ګاه او پټنځای نه ويني، او د هغه حالت داسې وايي:

دې ځيزونو کمزوری کړی يم، او دا يو راز دی، او که دا نه وای

د وخت تيريدلو سره به زه کمزوری شوی نه وای

نو کله چې زه خپل سر په خپلو لاسونو باندې تکيه کړم

هغې ځخه ما ته هغه څه روانړل شو چې لاسونه کمزوری کوي

کله چې د ځانښت راختل شپې لره ستړې کړي

نو هيله کوي چې اې کاش سهار تور شوی وای

نو دلته؛ د نفس د فطرت پر اساس، ناروغ الله ته پناه وړي، او د هغه –سبحانه و تعالى- د دروازې پر وړاندې ځان اچوي،

(ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجْأَرُونَ)

(ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجْأَرُونَ)

(او کله چې زه ناروغه شم، نو هغه ما ته شفا راکوي). [النحل سورت: ايت 53]، او مؤمن د شفا ورکوونکي په نوم غږ کوي: اې شفا ورکوونکيه.. اې الله ماته شفا راکړه!

همدا ډول کافر د علاج په هیله د هغه د دروازې پر وړاندې ځان اچوي؛

(فَإِذَا مَسَّ الْإِنسَانَ ضُرٌّ دَعَانَا ثُمَّ إِذَا خَوَّلْنَاهُ نِعْمَةً مِّنَّا قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ ۚ بَلْ هِيَ فِتْنَةٌ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ)

(فَإِذَا مَسَّ الْإِنسَانَ ضُرٌّ دَعَانَا ثُمَّ إِذَا خَوَّلْنَاهُ نِعْمَةً مِّنَّا قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ ۚ بَلْ هِيَ فِتْنَةٌ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ)

(نو کله چې انسان ته تکلیف ورسي (، نو) مونږ بلي، بیا چې کله ده ته مونږ له خپله جانبه نعمت ورکړو (، نو) دی وایي: دا خو ما ته یوازې (زما) د علم په سبب راکړ شوی دی، بلکې دغه (ورکړه) ازمېښت دی، او لېکن د دوی اکثره نه پوهیږي). [الزمر سورت: ایت 49].

له اصرار او صبر څخه وروسته... راحت او خلاصون راځي، او شفا ورکوونکی – جل و علا - د شفا اجازه ورکوي،

(أَمَّن يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ)

(أَمَّن يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ)

(بلکې هغه ذات (غوره دی) چې د مجبور (او عاجز) سوال قبلوي، کله چې دغه (الله) وبلي او هغه تکلیف (او سختي) لرې کوي). [النمل سورت: ایت 62].

د هغه ورکول انعام دی، د هغه مهرباني لویه ده، د هغه سخاوت لوی دی؛ نو اړتیا به پوره شي، او دعاګاني به ومنل شي، او رحمت به نازل شي، او ازموینې به لیرې شي، او شفا به ورکول شي.

ډاکټر څومره ناروغان تداوي کړل ... خو په خپله دردمن پاتې شو

نو ډاکټر مړ شو او ناروغ ژوندی پاتې شو ... نو د خلکو طرف ته راغی چې د ډاکټر د مرګ خبر ورکړي

ابن القیم وویل: "الله –سبحانه و تعالی- خپل بنده د دې لپاره نه ازمایي چې هغه له مینځه یوسي، بلکه هغه د هغه د صبر او بندګۍ د ازمایښت لپاره ازمایي؛ نو بنده باید الله –سبحانه و تعالی- لپاره ستونزمن او د مشقت عبادت ترسره کړي ..

د نیکانو عادت ..

د مؤمن او د نورو تر منځ فرق دا دی: چې مؤمن پوهیږي چې د نړۍ اداره کول د الله –سبحانه و تعالی- په لاس کې دی، او دا چې هغه شفا ورکونکی دی، او هغه د رحم کونکو څخه ډیر مهربان دی، او دا چې ناروغۍ ندي لیږل شوي مګر له خیر سره چې مهربان الله وربانديې پوهیږي؛

(وَعَسَىٰ أَن تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ)

(وَعَسَىٰ أَن تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ)

(او کېدای شي چې تاسو به یو شی خوښوئ، حال دا چې هغه به ستاسو لپاره ډېر بد وي). [البقرة سورت: ایت 216]، نو هرڅومره چې پیښې سختې وي او حالتونه بدل شي؛ په دې اړه به یوازې لویه اراده (د الله اراده) پریکړه وکړي.

(وَاللَّهُ غَالِبٌ عَلَىٰ أَمْرِهِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ)

(وَاللَّهُ غَالِبٌ عَلَىٰ أَمْرِهِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ)

(او الله پر خپل کار غالب دی او لېکن اکثره خلق نه پوهيږي). [يوسف سورت: ايت 21]، ته به يو ناروغ مؤمن، راضي، غاړه ايښودونکی او د هغې ناروغۍ په وجه چې وربانديې راغلې ده د اجر غوښتونکی ومومي.

او مؤمن په دې پوهيږي: "هغه څه چې هغه ته پيښ شوي هغه به ضرور ورته رسيده، او هغه څه چې ورته ندي رسيدلي هغه به هيڅ کله هغه ته پيښ نشي"؛ د هغه – تبارک و تعالى- پدې وينا سره:

(قُل لَّن يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا)

(قُل لَّن يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا)

(ته (دوی ته) ووايه: مونږ ته به له سره مصيبت راونه راسپږي مګر هغه چې الله زمونږ لپاره ليکلي دي). [التوبة سورت: ايت 51]، او د هغه –صلى الله عليه وسلم- پدې وينا سره:

«..وَلَوْ أَنْفَقْتَ مِثْلَ أُحُدٍ ذَهَبًا فِي سَبِيلِ اللهِ مَا قَبِلَهُ اللهُ مِنْكَ حَتَّى تُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ، وَتَعْلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَكَ، وَأَنَّ مَا أَخْطَأَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَكَ، وَلَوْ مُتَّ عَلَى غَيْرِ هَذَا لَدَخَلْتَ النَّارَ»

«..وَلَوْ أَنْفَقْتَ مِثْلَ أُحُدٍ ذَهَبًا فِي سَبِيلِ اللهِ مَا قَبِلَهُ اللهُ مِنْكَ حَتَّى تُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ، وَتَعْلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَكَ، وَأَنَّ مَا أَخْطَأَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَكَ، وَلَوْ مُتَّ عَلَى غَيْرِ هَذَا لَدَخَلْتَ النَّارَ»

«.. او که ته د احد د غره په اندازه سره زر د الله په لار کې مصرف کړې، الله به يې له تا څخه قبول نکړي ترڅو چې په تقدير ايمان راوړې، او پدې باندې پوه شې چې هغه څه چې تاته رسيدلي دي هغه به ضرور تاته رسيده، او هغه څه چې تا

ته ندي رسيدلي هغه به هيڅ کله تا ته و نه رسيږي، او که ته ددې ايمان خلاف مړ شې ته به اور ته ننوځې». [صحيح حديث دی. ابوداود روايت کړی].

علي بن ابي طالب، عدي بن حاتم - رضي الله عنهما- ځخه تېر شو، هغه يې غمجن او خپه ولېد؛ هغه ورته وويل: اې عدي، زه تا ولې خپه او غمجن وينم؟

هغه وويل: زه به ولې خپه او غمجن نه يم چې زما زامن ووژل شول او سترګه مې وويستلی شوه؟

علي -رضي الله عنه- ورته وفرمايل: اې عدي! ځوک چې د الله په هغه حکم راضي شو په هغه باندې به راشي او د هغه لپاره به اجر وي، او ځوک چې د الله په هغه حکم راضي نه وي چې هغه باندې مقرر شوی وي، د هغه عمل به لمنځه لاړ شي».

علماوو ويلي دي: هرځومره چې انسان الله ته اړتيا ولري، د هغه پر وړاندې سر ټيټ کړي، او هغه ته پناه يوسي؛ ځواب به يې هم هماغه اندازه وي، راحت او خلاصون به راشي، او دعا به قبوله شي.

او په مونږ کې داسې ځوک نشته چې د ناروغۍ تجربه و نه لري، او دا چې ځنګه ناروغۍ زمونږ کمزوري په ډاګه کوي، او دا چې زمونږ لپاره هيڅ ځواک او قوت نشته مګر د هغه –تبارک و تعالى- له لارې، او کله چې زمونږ ځخه يې ناروغي لرې کړه، زمونږ حال به داسې وي لکه ځنګه چې شاعر ويلي دي:

مونږ په هر مصيبت کې الله ته دعا کوو ... بيا چې کله سختۍ لرې کړي مونږ هغه هېر کړو

مونږ به څنګه د دعا د قبلېدو تمه کوو ... او مونږ ددعا د قبلېدلو لارې په ګناهونو بندې کړي

له الله – عزوجل- سره زمونږ تعامل حيرانونکی دی !!

مه خپه کيږه!

که ته په کومه ناروغۍ اخته يې، نو پوه شه چې الله شفا ورکوونکی دی، او هيڅ شی د هغه د ارادې مخه نشي نيولی، او که ګمان وکړې چې ستا د ناروغۍ هيڅ علاج نشته؛ نو تا پر الله بد ګمان وکړ! ته يوازې په بښتينې پناه وړلو سره هغه ته مراجعه وکړه، صبر وکړه او د ثواب تمه وکړه او صدقه ورکړه، او په غوښتنه کې ټينګار وکړه: اې شفا ورکونکيه! ځکه هغه حق دی، او د هغه خبره حق ده، او هغه په هر څه قدرت لري.

(وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ)

(وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ)

(او ستاسو رب فرمايي: تاسو ما وبلئ چې زه ستاسو دعا قبوله کړم). [غافر سورت: ايت 60].

په يو حديث کې راغلي دي چې هغه –صلى الله عليه وسلم- فرمايلي:

«إِنَّ اللهَ حَيِيٌّ كَرِيمٌ يَسْتَحِي إِذَا رَفَعَ الرَّجُلُ إِلَيْهِ يَدَيْهِ أَنْ يَرُدَّهُمَا صِفْرًا خَائِبَتَيْنِ»

«إِنَّ اللهَ حَيِيٌّ كَرِيمٌ يَسْتَحِي إِذَا رَفَعَ الرَّجُلُ إِلَيْهِ يَدَيْهِ أَنْ يَرُدَّهُمَا صِفْرًا خَائِبَتَيْنِ»

"الله ډير حيا لرونکی او سخي دی، کله چې يو سړی خپل لاسونه ورته پورته کړي او هغه يې بيرته خالي او مايوسه وګرځوي". [صحيح حديث دی. ترمذي روايت کړی] او الله – عزوجل- وفرمايل:

(أَمَّن يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ)

(أَمَّن يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ)

(بلکي هغه ذات (غوره دی) چې د مجبور (او عاجز) سوال قبلوي، کله چې دغه (الله) وبلي او هغه تکليف (او سختي) لرې کوي). [النمل سورت: ايت 62].

او کله چې ته پداسې حال کی اوسې؛ ستا مولا تا ته ډير لوی اجر او ثواب په برخه کړی دی، هغه – صلی الله عليه وسلم- وفرمايل:

«مَا مِنْ مُصِيبَةٍ تُصِيبُ المُسْلِمَ إِلَّا كَفَّرَ اللهُ بِهَا عَنْهُ؛ حَتَّى الشَّوْكَةَ يُشَاكُهَا»

«مَا مِنْ مُصِيبَةٍ تُصِيبُ المُسْلِمَ إِلَّا كَفَّرَ اللهُ بِهَا عَنْهُ؛ حَتَّى الشَّوْكَةَ يُشَاكُهَا»

«هيڅ مصيبت نشته چې يو مسلمان ته ورسيږي مګر دا چې الله هغه د هغه لپاره کفاره ګرځوي؛ حتا که يو اغزی د هغه په بدن کې ننوځي". [بخاري - دا د هغه قول دی - او مسلم روايت کړي].

ابن تيميه -رحمه الله- فرمايلي: «الله د خپل عزت او کرامت په کور کې د لوړو کورونو څښتن دی: يوازې هغه څوک يې ترلاسه کولی شي چې ستونزې او مصيبتونه يې ګاللي وي».

بيا په مصيبت ځپلو باندې ويارې؛ نو په هر کور کې ژړا، په هر مخ اوښکې، او په هره دره کې بنو سعد شته.

څومره مصيبتونه دي، او څومره صبر کوونکي شتون لري؟!

يوازې ته په مصيبت کې نه يې، او ستا مصيبت د نورو په پرتله لږ دی.

څومره ناروغان د څو کلونو راهيسې په خپلو بسترونو کې دي؟! په بنې او کين اړخ اوړی را اوړي، له درده ځوريږي، او د ناروغۍ له امله چيغې وهي.

او په ياد ولره چې ددې دنيا ژوند د مومنانو لپاره زندان دی، او د غمونو او مصيبتونو کور دی، په دې کې به سهار مانۍ د هغې له اوسيدونکو څخه ډکې وي، او مابنام به له تختونو سره خالي او خاورو سره خاورې شي.

(لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَانَ فِي كَبَدٍ)

(لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَانَ فِي كَبَدٍ)

(يقيناً يقيناً مونږ انسان په مشقت کې پيدا کړی دی). [البلد سورت: ايت 4].

خپله دنيا لکه څنګه چې ده ومنه، او خپل ځان هغې کې د ژوند کولو سره عادت کړه؛ ځکه ناخوالي د هغې له طبيعت څخه ده، او کمال د هغې له شان او طبيعت څخه ندی.

که د ناروغۍ تریخوالی نه وای ته به د روغتیا په نعمت نه پوهیدې.

او تا ته ایوب –علیه السلام- یو بنه مثال دی..

او مؤمن تل له الله څخه د عافیت غوښتنه کوي، عبدالله التیمي -رحمه الله- به ویل: «له الله څخه د عافیت غوښتنه زیاته کوئ، ځکه چې هغه څوک چې په مصیبت اخته وي، که څه هم د هغه مصیبت سخت وي، د هغه چا په پرتله د دعا مستحق ندی چې صحتمند وي چې له مصیبت څخه خوندي نه دی.

هغه کسان چې نن رنځ وړي هغوی پرون د روغو خلکو څخه وو، او هغه کسان چې له نن څخه وروسته اخته کیږي هغوی نن د روغو خلکو څخه دي».

امام ابن القیم -رحمه الله- فرمایلي: "د ناروغۍ لپاره ترټولو لوی درمل: نیک عملونه، احسان، ذکر، په زارۍ سره دعا، او توبه کول دي".

ډاکټر ته ووایه کله چې مرګ له ځانه سره یووړ

اې ډاکټره خپل طب سره ته چا مړ کړې

هغه ناروغ ته ووایه چې وژغورل شو او روغ شو ... پس لدې چې

د طبابت فنونه بې وسه او عاجزې شولې ته چا روغ کړې

هغه مهربان، شفا ورکوونکی، صحت ورکوونکی ذات دی،

(وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ)

(وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ)

(او کله چې زه ناروغه شم، نو هغه ما ته شفا راکوي).
[الشعراء سورت: ايت 80].

اې الله، اې شفا ورکونکيه! موږ او ټولو مسلمانو ناروغانو ته شفا راکړه؛ اې د جهانونو ربه!

86

الجَمِـيلُ (ډير ښکلی) ذات -جل جلاله-

په صحيح مسلم کې له صهيب -رضي الله عنه – څخه روايت دی چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:

«إِذَا دَخَلَ أَهْلُ الجَنَّةِ الجَنَّةَ، يَقُوْلُ اللهُ -تبارك وتعالى- : تُرِيدُونَ شَيْئًا أَزِيدُكُمْ؟ فَيَقُوْلُوْنَ: أَلَمْ تُبَيِّضْ وُجُوهَنَا؟ أَلَمْ تُدْخِلْنَا الجَنَّةَ، وَتُنَجِّنَا مِنَ النَّارِ؟ فَيَكْشِفُ الحِجَابَ، فَمَا أُعْطُوا شَيْئًا أَحَبَّ إِلَيْهِمْ مِنَ النَّظَرِ إِلَى رَبِّهِمْ -عز وجل- ».

«إِذَا دَخَلَ أَهْلُ الجَنَّةِ الجَنَّةَ، يَقُوْلُ اللهُ -تبارك وتعالى- : تُرِيدُونَ شَيْئًا أَزِيدُكُمْ؟ فَيَقُوْلُوْنَ: أَلَمْ تُبَيِّضْ وُجُوهَنَا؟ أَلَمْ تُدْخِلْنَا الجَنَّةَ، وَتُنَجِّنَا مِنَ النَّارِ؟ فَيَكْشِفُ الحِجَابَ، فَمَا أُعْطُوا شَيْئًا أَحَبَّ إِلَيْهِمْ مِنَ النَّظَرِ إِلَى رَبِّهِمْ -عز وجل- ».

«کله چې جنتيان جنت ته داخل شي، نو الله – تبارک وتعالى- به وفرمايي: ايا تاسو اضافه څه غواړئ چې زه يې درکړم؟ دوی به ووايي: ايا تا زمونږ مخونه سپين نه کړل؟ آيا تا موږ جنت ته داخل نکړو، او له دوزخ څخه دې ونه ژغورلو؟ بيا به الله پرده لرې کړي، او دوی ته به خپل رب –عزوجل- ته د کتلو څخه محبوب څيز نه وي ورکړ شوی».

پاکي ده هغه ذات لره چې ښکلا يې فکرونه حيران کړي دي ..

پاکي ده هغه ذات لره چې عظمت يې عقلونه په اضطراب کې اچولي دي..

پاکي دی هغه ذات لره چې ذهنونه د هغه له رښاګانو څخه حیران شوي دي..

الله ښکلی دی او ښایست خوښوي، بلکې هغه ټول ښایست دی، او ټول ښایست د هغه څخه دی، هغه ښایسته کارونه کوي، او ښایسته کارونو باندې انعام ورکوي.

او هغه واقعاً ښکلی دی، او څنګه به داسې نه وي؟!

چې هغه د دې ټولو کائناتو ښکلا ده

د جمیل ذات له ځینو آثارو څخه، چې د هغې رب

ډیر حقدار دی د عرفان د څښتنانو په نیز

ژبه د بیان څخه عاجزه ده!!

په صحیح مسلم کې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- فرمایلي دي:

«إِنَّ اللهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الجَمَالَ».

«إِنَّ اللهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الجَمَالَ».

"بیشک چې الله ښکلی دی او ښکلا خوښوي".

شیخ السعدي -رحمه الله- د ابن القیم د بیتونو د تفسیر په ترڅ کې خپل «نونیة» کې وایي: " الجمیل: هغه څوک چې د ښو او نیکیو صفتونه ولري، نو هغه په خپل ذات، نومونو، صفاتو، او خپلو اعمالو کې ښکلی دی، او هیڅ مخلوق نشي کولی د هغه –سبحانه و تعالی- د ذات ښکلا بیان کړي، آن تر دې چې جنتیان سره له دې چې هغوی تل پاتې نعمتونو، خوندونو،

خوشحالیانو، او نیکمرغیو کې وي چې هیڅ اندازه او حد نلري؛ کله چې دوی خپل رب وویني او د هغه له ښکلاو څخه خوند واخلي، او له دوی څخه هغه خوښي لمنځه ځي چې دوی په کې دي، او دوی هیله لري چې دا حالت دوام وکړي؛ ترڅو د هغه د ښکلا او د هغه د رنا څخه د خپلو ښکلاوو په ډیرولو کې ګټه پورته کړي؛ ځکه چې د دوی په زړونو کې د خپل رب د لیدلو ارمان او تمایل وي، او خوشحالیاني کوي د (مزید د ورځې) لپاره، داسې خوشحالي چې زړونه تقریباً په الوتلو وي!

او همدارنګه هغه: په خپلو نومونو کې ښکلی دی؛ د هغه ټول ښکلي نومونه دي، بلکې د ټولو نومونو څخه غوره او خورا ښکلي دي – سبحانه و تعالى -؛

(وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا)

(وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا)

(او خاص د الله لپاره تر ټولو ښکلي نومونه دي، نو تاسو الله په دغو (نومونو) سره بلئ). [الأعراف سورت: ایت 180].

دا ټول په ستاینې، جلال، عزت او د کمال په انتها دلالت کوي، او هغه په هغه ویشل شوي نوم چې یو یې کمال او بل یې جلا ځیز وي ندی نومول شوي.

او هغه: په خپلو صفتونو کې ښایسته دی؛ د هغه ټول صفتونه د کمال، ثنا او د ستاینې صفتونه دي.

او د هغه ټول عملونه ښکلي دي؛ او په داسې حلقه کې څرخي چې نیکو او ښو عملونو تر منځ دي چې پر هغو باندې د هغه ستاینه او شکر کیږي.

او که وني قلمونه شي، سمندرونه رنګ شي، او اسمانونه تختې شي، او مخلوقات د هغه ستاینه وکړي، او د الله د ښکلا په اړه تعریفونه ولیکي؛ په هغه څه کې چې هغوی مستحق وي، دا به وي چې هغوی مقصر وي په هغه څه کې چې هغه ته لازم دي: هغوی به پورې او پرې کوونکي وبلل شي، او د هغه د شکر په څرګندولو کې به په خپلې ناتوانۍ اعتراف وکړي.

د هغې ښکلا په ذهنونو کې نه احاطه کیږي، او سترګې هغه نشي درک کولی؛ لکه څنګه چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمایل:

«لَا أُحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ، أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ»

«لَا أُحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ، أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ»

"زه نشم کولی ستا ستاینه ادا کړم، ته هغه یې لکه څرنګه چې تا په خپله د خپل ځان ستاینه کړې ده". [مسلم روایت کړی].

د کائناتو ښکلا..

او هغه څه چې په دې کې د ځمکې، سمندر، شنه ځایونه، لمر، سپوږمۍ، ستوري او حیواناتو څخه شتون لري: د هغه –سبحانه و تعالى- د ښکلا ثبوت دی؛ هغه د ښکلا ورکوونکی دی، او د ښکلا ورکوونکی د ښکلا ډیر حقدار وي،

(فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ)

(فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ)

(نو الله ډېر برکت والا دی چې تر ټولو ښه پیدا کوونکی دی). [المؤمنون سورت: ایت 14].

او د دې ښکلا ته څوک نشي لیدلی ترڅو چې الله د هغه زړه ایمان باندې رڼا نکړي؛ او هغه ددې ښکلا تر شا د الله ښکلا، عظمت او کمال ویني.

او څوک چې د الله له ذکر څخه مخ واړوي، د هغه له رڼا نه منکر شي، او د هغه له لارښوونې څخه سرغړاوی وکړي؛ نو هغه باندې د نوښت ښکلا ته کتل حرامېږي، ځکه چې سترګې یې ړندې او بصیرت یې د لیدلو توان نلري!

اې شکایت کوونکیه تا لره هېڅ ناروغي نشته ... ستا حال به څه وی که ته ناروغه شې

... او ته په ګلابونو کې اغزي وینې او ته ړوند یې .... چې هغې باندې شبنم وویني

او څوک چې پخپله د ښکلا څخه محروم وي ... هغه به په وجود کې هیڅ ښکلا و نه وینې

شوق ..

په دې نوم باندې ایمان لرل د مؤمن په ایمان کې زیاتوالی راولي او د ښکلي الله د لیدو شوق او لیوالتیا پیدا کوي، او د رسول الله –صلى الله عليه وسلم- له دعاوو څخه دا ده:

«وَأَسْأَلُكَ لَذَّةَ النَّظَرِ إِلَى وَجْهِكَ، وَالشَّوْقَ إِلَى لِقَائِكَ..»

«وَأَسْأَلُكَ لَذَّةَ النَّظَرِ إِلَى وَجْهِكَ، وَالشَّوْقَ إِلَى لِقَائِكَ..»

"او زه له تا څخه ستا د مخ د لیدلو خوند او ستا ملاقات ته د شوق پیدا کولو غوښتنه کوم". [صحیح حدیث دی. ترمذي روایت کړی]، بیا به ته هغه د هغه څه په اړه ډاډمن او مطمئن وموميِ چې الله - عزوجل - د هغه لپاره مقدر کړی وي؛ ځکه چې هغه –سبحانه و تعالی- د خپل مؤمن بنده لپاره له حکمت او خیر پرته بل څه نه کوي، ځکه چې د هغه ټول عملونه ښکلي دي، او له ښکلي فعل څخه پرته ښکلا نه بل څه نه پیدا کیږي، او دا الله باندې ښه ګمان کول دي؛ کوم چې رسول الله -صلی الله علیه وسلم- په قدسي حدیث کې د امام احمد په مسند کې روایت کړی دی چې : رب العزت وفرمایل:

«أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي؛ إِنْ ظَنَّ بِي خَيْرًا فَلَهُ، وَإِنْ ظَنَّ شَرًّا فَلَهُ»

«أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي؛ إِنْ ظَنَّ بِي خَيْرًا فَلَهُ، وَإِنْ ظَنَّ شَرًّا فَلَهُ»

«زه لکه څنګه چې زما بنده زما په اړه ګمان کوي یم؛ که هغه زما په اړه ښه ګمان وکړي، د هغه لپاره هماغه وي، او که هغه بد ګمان وکړي، د هغه لپاره هماغه وي». [صحیح حدیث دی]

او زه تر هغه پورې الله رابلم، تر دې چې لکه زه چې په ښه ګمان سره ګورم چې الله څه کوي

د ښېګڼې څخه انکار مه کوه!

مؤمن په باطني او ظاهري بڼه ښکلی وي؛ ځکه چې په دې ښکلا سره الله تعالی ته نږدې کیږي، او دا چې الله تعالی په ښکلو خبرو، اخلاقو او عملونو باندې تاکید کوي، نو له خپل

بنده څخه خوښوي چې: خپله ژبه په اخلاص، او زړه يې په اخلاص، توبه او توکل، او د بدن غړي يې په اطاعت سره، او بدن کې په جامو او پاکوالي سره د هغه د نعمتونو په ظاهرولو سره ښکلي کړي.

او مؤمن خپل رب د هغې ښکلا په واسطه پيژني چې د هغه وصف دی، او په هغه عظمت سره د هغه عبادت کوي چې د هغه شريعت او دين دی.

او کله چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- خپلو اصحابو ته وويل:

«لَا يَدْخُلُ الجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبْرٍ»،

«لَا يَدْخُلُ الجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبْرٍ»،

"د چا په زړه کې چې د ذرې په اندازه کبر وي جنت ته به داخل نشي". قال رجل: إن الرجل يحب أن يكون ثوبه حسنًا ونعله حسنةً!

يو سړي وويل: يو سړی دا خوښوي چې جامې يې ښې وي او بوټونه يې ښه وي!

قال -صلى الله عليه وسلم- :

هغه -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:

«إِنَّ اللهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الجَمَالَ، الكِبْرُ: بَطَرُ الحَقِّ، وَغَمْطُ النَّاس»

«إِنَّ اللهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الجَمَالَ، الكِبْرُ: بَطَرُ الحَقِّ، وَغَمْطُ النَّاس»

"الله ښکلی دی او ښکلا خوښوي، تکبر: حق پټول، او خلکو ته په سپکه کتل دي". [مسلم روايت کړی].

اې الله! مور ته په دواړو جهانونو کې ښکلا راکړه، او مور ته په دواړو کړنو کې ښکلا راکړه: پټې کړنې او ښکاره

کړنې، او مور ته په خبرو او عملونو کې ښکلا راکړه؛ ای د جهانونو ربه!

88 - 87

الـقَـابـِضُ الـبـــَاسِـطُ (د هر شي منع کونکی، پراخه روزي ورکونکی) ذات -جل جلاله-

مخکې له پیل څخه یو پیغام ...

هغه چا ته چې ټولو لارو باندې تللی وي؛ او وګوري چې ټولې لارې بندې دي، او دروازې یې ټکولي وي؛ او هغه یې ټرلي موندلي وي..

او هغه چا ته چې د هغه د نفس اړخونه او د هغه باطني رازونه لمس کوي؛ او ځمکه وربانديې تنګه شي سره لدې چې هغه پراخه ده.

او هغه څوک چې د ذلت ترخه احساس کړي او د ناتوانۍ قیدونو چاپیر کړی وي او د هغه وجود له منځه وړي..

او هغه چا ته چې ورونه ور څخه لرې شوي وي، او دوستانو ورځخه مخ اړولی وي، نو دښمن وربانديې خوښ شي او باور یې کمزوری شي..

او هغه چا ته چې د مصیبتونو او بدبختیو سره لاس او ګریوان وي، او ناخوالو راګیر کړی وي، راحت او خلاصون د هغه په لور وځنډیږي..

او د هغه چا لپاره چې زړه یې سخت وي، د هغه روح نا امیده وي، او د ژوند څخه ستړی شوی وي.

او هغه چا ته چې په ناروغۍ اخته وي، يا پور ستړی کړی وي، يا فقر ورته راغلی وي، او يا اړتيا له حرکته غورځولی وي ...

هغه ته وايم چې: مه خپه کيږه! الله –سبحانه و تعالى- د هر شي منع کونکی او پراخه روزي ورکونکی دی؛ هغه ستا د ټولو اندېښنو لپاره کافي دی، په ناورينونو کې ستا ساتنه کوي، په مصيبتونو کې ستا پالنه کوي، پرته له قبيلي تاته عزت درکوي او پرته له مال څخه شتمني درکوي، په شکر ويستلو سره نور هم درکوي، که چيرې ياد يې کړې تا يادوي، او تا ته درکوي که چيرې ته ورځخه وغواړي.

نو د هغه خوا ته وګرځه، او د هغه د دوو نومونو (القابض الباسط) په پوهيدو سره هغه ته نږدې شه: د دې دوو نومونو سره چې يو بل سره يو ځای دي؛ او دا هغه دوه نومونه دي چې په تقابل کې قرار لري او هغه –سبحانه و تعالى- نه بايد په يو د دوو باندې وصف شي..

ترڅو ستا نفس ډاډمن شي، او ستا سينه آرامه شي؛ نو د خپل محبوب –صلى الله عليه وسلم- په څير ووايه چې ويېل به يې:

«اللَّهُمَّ! لَكَ الحَمْدُ كُلُّهُ.

«اللَّهُمَّ! لَكَ الحَمْدُ كُلُّهُ.

«اې الله! ټولې ستاينې تا لره دي.

اللَّهُمَّ! لَا قَابِضَ لِـمَا بَسَطْتَ، وَلَا بَاسِطَ لِـمَا قَبَضْتَ، وَلَا مُقَرِّبَ لِـمَا بَاعَدْتَ، وَلَا مُبَاعِدَ لِـمَا قَرَّبْتَ، وَلَا مُعْطِيَ لِـمَا مَنَعْتَ، وَلَا مَانِعَ لِـمَا أَعْطَيْتَ.

اې الله! د هغه څه لپاره نيوونکی نشته چې تا پراخ کړی وي، او نه د هغه څه لپاره پراخوونکی شته چې تا نيولی وي، او نه نږدې کوونکی شته کوم چې تا لرې کړی وي، او نه لرې کوونکی شته کوم چې تا نږدې کړی وي، او نه ورکوونکی شته د هغه څه چې تا منعه کړی وي، او نه منع کوونکی شته د هغه څه لپاره چې تا ورکړی وي.

اللَّهُمَّ! ابْسُطْ عَلَيْنَا مِنْ بَرَكَاتِكَ، وَرَحْمَتِكَ، وَفَضْلِكَ، وَرِزْقِكَ»

اې الله! زموږ لپاره خپل برکتونه، او خپل رحمت، او خپل فضل، او خپله روزي پراخه کړه». [صحيح حديث دی. بخاري په «ادب المفرد» کې روايت کړی].

د هغه د دوو نومونو القابض الباسط (د هر شي منع کونکی، پراخه روزي ورکونکی): د سيوري لاندې:

زموږ رب – سبحانه و تعالی – کوم چې د خپلو بندګانو څخه د چا لپاره چې وغواړي روزي پراخوي؛ تر څو هيڅ اړتيا پاتې نشي، او هغه له چا څخه چې وغواړي اخلي يې؛ تر څو هيڅ طاقت پاتې نشي؛ په بشپړ ځواک او عدالت سره؛ د هغه څه پر اساس چې د هغه د حکمت تقاضا وي، او د هغه څه پر اساس چې د هغه د بندګانو شرايطو سره سم وي. او که الله – سبحانه و تعالی- هغه زيات کړي؛ نو په هغه کې اسراف او تجاوز نه کوي، او که کم يې کړي نو د کموالي او يا بخل له وجې يې نه کموي؛ نو الله –سبحانه و تعالی- وفرمايل:

(۞ وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ وَلَٰكِن يُنَزِّلُ بِقَدَرٍ مَّا يَشَاءُ ۚ إِنَّهُ بِعِبَادِهِ خَبِيرٌ بَصِيرٌ)

(۞ وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ وَلَٰكِن يُنَزِّلُ بِقَدَرٍ مَّا يَشَاءُ ۚ إِنَّهُ بِعِبَادِهِ خَبِيرٌ بَصِيرٌ)

(او که چېرې الله د خپلو بنده ګانو لپاره روزي پراخه کړي، نو دوی به په ځمکه کې خامخا سرکشي وکړي او لېکن هغه په یوې اندازې سره څومره چې وغواړي نازلوي یې، بېشکه هغه په خپلو بنده ګانو ښه خبردار، ښه لیدونکی دی). [الشوری سورت: ایت 27].

او په حدیث کې راغلي: کله چې د رسول الله -صلی الله علیه وسلم- په زمانه کې نرخونه لوړ شول؛ صحابه کرامو -رضي الله عنهم- له رسول الله -صلی الله علیه وسلم- څخه وغوښتل چې نرخونه وټاکي؛ هغوی وویل: ای د الله رسوله! نرخونه ګران شول، نو زموږ لپاره نرخونه وټاکه؟ هغه وویل:

«إِنَّ اللهَ هُوَ: المُسَعِّرُ القَابِضُ البَاسِطُ الرَّازِقُ»

«إِنَّ اللهَ هُوَ: المُسَعِّرُ القَابِضُ البَاسِطُ الرَّازِقُ»

"په حقیقت کې الله د هر شي تعین کونکی، پراخه کونکی او روزي ورکونکی دی". [صحیح حدیث دی. ابن ماجه روایت کړی].

او زموږ رب – سبحانه و تعالی- چې له شتمنو څخه صدقات اخلي، او ضعیفانو لپاره رزق پراخه کوي، صدقات اخلي او زیاتوي یې، او نعمتونه پراخوي او چمتو کوي یې.

او زموږ رب – سبحانه و تعالی - د مرګ په وخت کې له بدنونو څخه روحونه اخلي، او په ژوند کې بدنونو کې روحونه پراخوي.

او زمونږ رب – سبحانه و تعالى - زړونه تنګوي، نو ښځي يې تنګ کړي، ګويا کې هغه پورته اسمان ته په سختۍ سره خېژي، او هغه د خپلې نيکۍ، لطف او ښکلا په معناګانو سره پراخوي؛ نو هغه به خوشحاله پاتې شي، ځکه چې الله - عزوجل - فرمايي:

(فَمَن يُرِدِ اللَّهُ أَن يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ ۖ وَمَن يُرِدْ أَن يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصَّعَّدُ فِي السَّمَاءِ ۚ كَذَٰلِكَ يَجْعَلُ اللَّهُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ)

(فَمَن يُرِدِ اللَّهُ أَن يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ ۖ وَمَن يُرِدْ أَن يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصَّعَّدُ فِي السَّمَاءِ ۚ كَذَٰلِكَ يَجْعَلُ اللَّهُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ)

(نو هغه څوك چې الله هغه ته د هدايت كولو اراده وكړي، (نو) د هغه سينه د اسلام لپاره پراخه كړي او هغه څوك چې هغه يې د ګمراه كولو اراده وكړي (، نو) د هغه سينه تنګه كړي، ښځي تنګه، ګويا كې هغه پورته اسمان ته په سختۍ سره خېژي، همدارنګه الله پليتي (عذاب) اچوي په هغو كسانو باندې چې ايمان نه راوړي). [الأنعام سورت: ايت 125].

او زمونږ رب –سبحانه و تعالى- چې په خپلو دوو مهربانو لاسونو سره يې نيسي او پراخوي- يې په حقيقت په داسې طريقه چې د هغه د جلال او كمال سره ښايي - د هغه مخلوق لپاره چې ويې غواړي، او د هغو له جملې څخه: ځمكه او لوړ اسمانونه دي.

الله - عزوجل- وفرمايل:

(وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ)

(وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ)

(او دغو (مشرکانو) د الله تعظیم ونه کړ د هغه حق تعظیم، حال دا چې ځمکه ټوله د ده په قبضه کې ده د قیامت په ورځ کې او اسمانونه د ده په ښي لاس کې رانغاړل (راټول کړی) شوي دي). [الزمر سورت: ایت 67]، او په صحیح ډول روایت شوی دی چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمایل:

«يَأْخُذُ اللهُ -عز وجل- سَمَاوَاتِهِ وَأَرَضِيهِ بِيَدَيْهِ؛ فَيَقُوْلُ: أَنَا اللهُ -وَيَقْبِضُ أَصَابِعَهُ وَيَبْسُطُهَا- أَنَا المَلِكُ»

«يَأْخُذُ اللهُ -عز وجل- سَمَاوَاتِهِ وَأَرَضِيهِ بِيَدَيْهِ؛ فَيَقُوْلُ: أَنَا اللهُ -وَيَقْبِضُ أَصَابِعَهُ وَيَبْسُطُهَا- أَنَا المَلِكُ»

"الله – عزوجل- به خپل اسمانونه او ځمکه په خپلو دواړو لاسونو کې واخلي؛ او بیا به ووایي: زه الله یم - او خپلې ګوتې نیسي او پراخوي یې - زه پاچا یم». [مسلم روایت کړی].

او الله – جل و علا- هغه چاته د توبې لاس وغځاوه چې ګناه یې کړي وي، نو له هغه –صلى الله عليه وسلم- څخه روایت دی چې فرمایلي یې دي:

«إِنَّ اللهَ يَبْسُطُ يَدَهُ بِاللَّيْلِ لِيَتُوبَ مُسِيءُ النَّهَارِ، وَيَبْسُطُ يَدَهُ بِالنَّهَارِ لِيَتُوبَ مُسِيءُ اللَّيْلِ؛ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا»

«إِنَّ اللهَ يَبْسُطُ يَدَهُ بِاللَّيْلِ لِيَتُوبَ مُسِيءُ النَّهَارِ، وَيَبْسُطُ يَدَهُ بِالنَّهَارِ لِيَتُوبَ مُسِيءُ اللَّيْلِ؛ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا»

"الله د شپې په اوږدو کې خپل لاس پرانيزي ترڅو د ورځې ګناهکاران توبه وکړي، او د ورځې لخوا خپل لاس اوږدوي ترڅو د شپې ګناهکاران توبه وکړي؛ تر هغه وخته چې لمر له لويديځ څخه راپورته شي". [مسلم روايت کړی].

او هغه – تبارک و تعالی- ګناهکارانو ته مهلت ورکوي؛ او هغوی د ويرې او امید تر منځه ساتي.

او زمونږ رب هر شپه خپل لاسونه هر هغه چا ته پراخوي څوک چې له هغه څخه غوښتنه کوي، د هغه –صلی الله علیه وسلم- څخه روايت دی چې فرمايي:

«...ثُمَّ يَبْسُطُ يَدَيْهِ -تبارك وتعالى- يَقُولُ: مَنْ يُقْرِضُ غَيْرَ عَدُوْمٍ، وَلَا ظَلُوْمٍ؟»

«...ثُمَّ يَبْسُطُ يَدَيْهِ -تبارك وتعالى- يَقُولُ: مَنْ يُقْرِضُ غَيْرَ عَدُوْمٍ، وَلَا ظَلُوْمٍ؟»

"...بيا هغه خپل لاسونه پرانيزي او وايي: څوک دی چې فقير، او غير ظالم (مظلوم) ته پور ورکړي؟" [مسلم روايت کړی].

او زمونږ رب – سبحانه و تعالی- د چا لپاره چې وغواړي په علم او بدن کې يې پراخي راولي، او هغه –تبارک و تعالی- فرمايی:

(وَزَادَهُ بَسْطَةً فِي الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ)

(وَزَادَهُ بَسْطَةً فِي الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ)

(او هغه ته يې په جسم او علم کې زياته پراخي ورکړې ده). [البقرة سورت: ايت 247].

او زمونږ رب په خپل مهربان لاس موتی کړی (له اور څخه به خلک راوباسي)؛ هغه خلک چې هیڅکله یې ښه کار نه وي کړی؛ لکه څنګه چې په اوږد حدیث کې راغلي:

«فَيَقْبِضُ قَبْضَةً مِنَ النَّارِ، فَيُخْرِجُ مِنْهَا قَوْمًا لَمْ يَعْمَلُوا خَيْرًا قَطُّ»

«فَيَقْبِضُ قَبْضَةً مِنَ النَّارِ، فَيُخْرِجُ مِنْهَا قَوْمًا لَمْ يَعْمَلُوا خَيْرًا قَطُّ»

"هغه به د اور څخه یو موتی راواخلي، او هغه خلک به له هغې څخه راوباسي چې هیڅکله یې ښه کار نه وي کړی".

«مسلم روایت کړی».

او زمونږ رب سیوری او رڼاګاني رانیسي او پراخوي یې او هغه څه چې هغې باندې مرتبیږي د شپې او ورځې له اختلاف څخه.

او هغه – سبحانه و تعالی - د تحریم له وجې رانیسي، او د جواز له وجې پراخوي.

او زمونږ رب – سبحانه و تعالی- د بندګانو زړونه رانیسي او پراخي ورکوي، او مؤمن د امید او ویرې ترمنځ ژوند کوي.

هغه منع کوونکی دی، هغه پراخي ورکوونکی دی، هغه تیټوونکی دی

هغه په عدالت او میزان (اندازې) سره پورته کوونکی دی

تله (ترازو):

بنده چې کله د خپل رب لوري ته ځي؛ اطاعت ته لومړيتوب ورکوي، د فرايضو او نوافلو تر منځ اوړي را اوړي، او هغه دواړه ډير ادا کوي، زړه يې له خپل رب سره تړلی وي؛ نو ته به هغه په خوشحاله او پراخه سينه وګورې، ځکه چې الله د هغه لپاره دا حالت پراخه کړي دی، نو کله چې يو مؤمن بنده ګناه وکړي؛ ته به هغه ډير په اضطراب او خپګان کې ووينې.

او دغه خپګان او تنګستيا هماغه د هغه -تبارک و تعالى- رانيول دي، او دا يو سمدستي امتحان دی چې د هغه سخاوت ته رسول کيږي،

(وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خُلِّفُوا حَتَّىٰ إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ أَنفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَن لَّا مَلْجَأَ مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا ۚ إِنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ)

(وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خُلِّفُوا حَتَّىٰ إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ أَنفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَن لَّا مَلْجَأَ مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا ۚ إِنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ)

(او په هغو دري کسانو باندې چې وروسته کړی شوي وو، تر دې چې په هغوی باندې ځمکه، سره د هغې له ارت والي تنګه شوه او هغوی پر خپلو ځانونو (هم) تنګ شول (خپل ځانونه پرې بوج شول) او هغوی يقين وکړ چې د الله (له عذاب) نه د پناه هېڅ ځای نشته مګر هم له هغهٔ سره دی، بيا هغه (الله) پر دوی مهرباني وکړه، د دې لپاره چې دوی توبه وباسي، بېشکه چې الله، هم دی بنه توبه قبلوونکی، بې حده مهربان دی). [التوبة سورت: ايت 118].

نو خوښي او الله جل جلاله ته رجوع کول هغه: پراخي ده، او هغه –سبحانه و تعالى- پراخي ورکوونکی دی.

او د خوښۍ نشتوالی او له اطاعت څخه رجوع کول او یا له اطاعت خوند نه اخیستل عبارت دی له: نیولو (قبض کولو) څخه، او هغه د القابض سبحانه وتعالى له لوري دي، او ممکن دغه نیول (قبض کول) د بنکاره او یا پټو ګناهونو له وجې وي، لکه د زړونو ناروغي.

هغه - صلى الله عليه وسلم- وفرمایل:

«إِذَا أَذْنَبَ العَبْدُ نُكِتَ فِي قَلْبِهِ نُكْتَةٌ سَوْدَاءُ، فَإِنَّ تابَ صُقِلَ مِنْها، فَإِنْ عَادَ عَادَتْ حَتَّى تَعْظُمَ فِي قَلْبِهِ؛ فَذَلِكَ الرَّانُ الَّذِي قَالَ اللهُ:

«إِذَا أَذْنَبَ العَبْدُ نُكِتَ فِي قَلْبِهِ نُكْتَةٌ سَوْدَاءُ، فَإِنَّ تابَ صُقِلَ مِنْها، فَإِنْ عَادَ عَادَتْ حَتَّى تَعْظُمَ فِي قَلْبِهِ؛ فَذَلِكَ الرَّانُ الَّذِي قَالَ اللهُ:

"کله چې بنده ګناه وکړي، په زړه کې يې تور ټکی ولګول شي، او کله چې توبه وکړي نو هغه ور څخه پاک شي، او که بیا ورته وګرځي بیا يې په زړه کې ټکی ولګول شي، تر دې چې په زړه کې يې لوی شي؛ او دا هغه زنګ (ران) لګول دي چې الله يې په اړه فرمایي:

(كَلَّا ۖ بَلْ ۜ رَانَ عَلَىٰ قُلُوبِهِم مَّا كَانُوا يَكْسِبُونَ)

(كَلَّا ۖ بَلْ ۜ رَانَ عَلَىٰ قُلُوبِهِم مَّا كَانُوا يَكْسِبُونَ)

(داسي نه ده، بلکې د دوی په زړونو باندې هغو (د ګناه عملونو) زنګ لګولی دی چې دوی به کول). [المطففين سورت: ایت 14]». [ابن حبان روایت کړی. او شعیب الأرناؤوط صحیح کړی].

د مؤمن حالت د نیولو او پراخولو تر منځ وي؛ له همدې امله هغه تل له الله څخه د استقامت او ښې پای غوښتنه کوي، او د رسول الله -صلى الله عليه وسلم- له دعاګانو څخه یوه دا وه:

«يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوْبِ! ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ»

«يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوْبِ! ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ»

"اې د زړونو بدلوونکیه! زما زړه په خپل دین ټینګ ولره". [صحيح حديث دی. ترمذي روایت کړی]، نو دا د مؤمن حالت دی د خپل رب سره، نو د هغه چا حالت به څنګه وي چې په ګناهونو باندې ټینګار کوي؟!

ترټولو لوی پراخوالی:

له همدې امله علماوو ویلي دي: تر ټولو ستر پراخوالی: زړونو باندې د رحمت پراخوالی دی؛ تر هغه وخته چې روښانه شي، او د ګناهونو له کثافاتو څخه خلاصه شي،

(أَفَمَن شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَىٰ نُورٍ مِّن رَّبِّهِ)

(أَفَمَن شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَىٰ نُورٍ مِّن رَّبِّهِ)

(ایا نو هغه څوک چې الله د هغه سینه د اسلام لپاره پرانیستلې وي، نو دغه کس به رڼا کې وي د خپل رب له جانبه). [الزمر سورت: ایت 22]،

(فَمَن يُرِدِ اللَّهُ أَن يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ)

(فَمَن يُرِدِ اللَّهُ أَن يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ)

(نو هغه څوك چې الله هغهٔ ته د هدايت كولو اراده وكړي، (نو) د هغهٔ سينه د اسلام لپاره پراخه كړي). [الأنعام سورت: ايت 125].

او د دې ضد: د هغه –سبحانه و تعالى- پدې وينا كې راغلى دى:

(وَمَن يُرِدْ أَن يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصَّعَّدُ فِي السَّمَاءِ)

(وَمَن يُرِدْ أَن يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصَّعَّدُ فِي السَّمَاءِ)

(او هغه څوك چې هغه يې د ګمراه كولو اراده وكړي (، نو) د هغه سينه تنګه كړي، ببخي تنګه، ګويا كې هغه پورته اسمان ته په سختى سره خيژي). [الأنعام سورت: ايت 125].

او كله چې الله -تبارك وتعالى- وفرمايل - :

(قُلْ إِنَّ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ)

(قُلْ إِنَّ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ)

(ته (دوى ته) ووايه: بېشكه زما رب رزق پراخوي چا ته چې وغواړي او تنګوي يې او لېكن د خلقو اكثريت نه پوهېږي). [سبا سورت: ايت 36]، او هغه -تبارك وتعالى- وفرمايل- :

(إِنَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ ۚ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا)

(إِنَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ ۚ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا)

(بېشكه ستا رب رزق پراخوي چا ته چې وغواړي او تنګوي يې، (چا ته چې وغواړي) بېشكه هغه په خپلو بنده ګانو بنه خبردار، بنه ليدونكى دى). [الإسراء سورت: ايت 30]؛ خبر ورکوي چې: نيول او پراخول ټول د هغه –تبارک و تعالى- په لاس کې دي؛ په ورکولو او نه ورکولو سره، د چا لپاره چې وغواړي په مال، هوسايني، عمر، او پوهه کې کموالى يا پراخوالى راولي، او هغه حکمت والا او په هر څه بنه پوه دى، او هغه څه چې ته د الله په دښمنانو کې د ورکړې څخه ويني دا پراخلولى ندى بلکه: دا د هغوى لپاره دوکه ورکول او د هغوى راګيرول دي.

او ممکن چې يو مومن له يو څيز څخه منع شي او دا منعه په اصل کې هغه ته ورکړه ده، او ممکن يو څه ورکړ شي او هغه د هغه لپاره بلا او تباهي وي.

(وَعَسَىٰ أَن تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ ۖ وَعَسَىٰ أَن تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ)

(وَعَسَىٰ أَن تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ ۖ وَعَسَىٰ أَن تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ)

(او کېدى شي چې تاسو به يو شى خوښوئ، حال دا چې هغه به تاسو لپاره ډېر بد وي). [البقرة سورت: ايت 216].

او که څه هم الله – عزوجل -: منع کوونکی، پراخي ورکوونکی، بنکته کوونکی، پورته کوونکی دی – د قضا او قدر لمخي -؛ دا د دې مانع نه ګرځي چې دغه کارونه د بندګانو لخوا د اسبابو په عنوان رامنځته شي؛ هرکله چې دوی دا کارونه وکړي، هغوی ته به حاصل شي، او هغه دا دوه شیان د هغه –صلی الله علیه وسلم- په دې قول سره یوځای کړل چې فرمایي:

«مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُبْسَطَ لَهُ فِي رِزْقِهِ، وَيُنْسَأَ لَهُ فِي أَثَرِهِ؛ فَلْيَصِلْ رَحِمَهُ»

«مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُبْسَطَ لَهُ فِي رِزْقِهِ، وَيُنْسَأَ لَهُ فِي أَثَرِهِ؛ فَلْيَصِلْ رَحِمَهُ»

"څوک چې دا خوښوي چې روزي يې پراخه شي، او په خپلو کارونو کې يې زياتوالی راشي؛ خپلولي دې وپالي". [بخاري او مسلم روایت کړی].

نو د رزق پراخول د الله په لاس کې دي، او د خپلولی پالنه یو سبب دی چې بنده یې ترسره کوي.

د راز خبره ...

نو چا باندې چې الله د مال، پوهې، بدن، او مقام پراخوالی راوستی وي؛ هغه باید د نورو بندګانو څخه ډیر الله ته نږدې شي؛ لکه څنګه چې الله په هغه باندې مهرباني او احسان وکړ، او دا د انعام ورکوونکی شکر کول دي، او پدې سره نعمتونه

دوام مومي، او څوک چې دا ونه مومي، هغه دې باید له خلکو سره ښه چلند وکړي:

(وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ)

(وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ)

(او الله نېکي کوونکي خوښوي). [آل عمران سورت: ایت 134].

اې منع کوونکیه.. اې پراخي ورکوونکیه! مونږ باندې خپل رحمت پراخه کړه، او زمونږ څخه خپل شر رسوونکی مخلوق لرې کړه.

اې الله! مونږ باندې خپل برکتونه، رحمتونه، فضل او رزق پراخه کړه.

89 - 90

المُـقَـدِّمُ المُؤَخِّـرُ (مخکې کوونکی، وروسته کوونکی) ذات -جل جلاله-

ابن القیم -رحمه الله- فرمایي: «بنده روان دی او ولاړ ندی، هغه یا پورته خوا ته یا ښکته خوا ته روان دی، یا مخکې خوا ته یا شاته روان دی.

نه په طبیعت او نه هم په شریعت کې هیڅ بشپړ توقف شتون لري، دا یوازې هغه پراوونه دي چې په چټکتیا سره یا جنت خوا ته او یا دوزخ خوا ته قطع کیږي؛ نو دوی کې به ګرځندي هم وي او ورو هم، مخکښ هم او وروسته پاتې هم.

او په لاره کې هيڅ بشپړ ولاړ څوک نشته، مګر دا چې دوی د لارې په لوري کې په ګړندیتوب او سستۍ کې سره توپیر لري،

(إِنَّهَا لَإِحْدَى الْكُبَرِ (35) نَذِيرًا لِّلْبَشَرِ (36) لِمَن شَاءَ مِنكُمْ أَن يَتَقَدَّمَ أَوْ يَتَأَخَّرَ (37))

(إِنَّهَا لَإِحْدَى الْكُبَرِ (35)

(بېشکه دغه (اور د سفر) یقیناً په لویو (بلاګانو) کې یو دی.

نَذِيرًا لِّلْبَشَرِ (36)

چې انسان لره وېرووونکی دی.

لِمَن شَاءَ مِنكُمْ أَن يَتَقَدَّمَ أَوْ يَتَأَخَّرَ (37))

هغه چا لره چې په تاسو کې غواړي چې وړاندې شي، یا وروسته شي). [المدثر سورت: ایتونه 35-37]، او د ولاړیدو یادونه یې نه ده کړې، ځکه چې د جنت او دوزخ تر منځ هیڅ ځای نشته، او نه کومه لاره شته چې تلونکی له هغې څخه ګټه پورته کړي پرته د همدې دوو کورونو (جنت او دوزخ) څخه.

څوک چې په نیکو کارونو سره دې ته (جنت) وړاندیتوب ونکړي، نو هغه به وروسته پاتې وي دې (دوزخ) ته په بدو کارونو سره».

مخکې والی او وروسته والی د الله – عزوجل- په لاس کې دي، او د الله له ښکلي نومونو څخه (المقدم او المؤخر – جل وعلا-) دی:

په صحيحينو کې له ابن عباس -رضى الله عنهما- څخه روايت دى: د رسول الله -صلى الله عليه وسلم- له دعاوو څخه دا وه کله به چې د شپې له خوا پاڅېده:
«فَاغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ، وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ، أَنْتَ الْمُقَدِّمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ -أَوْ: لاَ إِلَهَ غَيْرُكَ-».
«فَاغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ، وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ، أَنْتَ الْمُقَدِّمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ -أَوْ: لاَ إِلَهَ غَيْرُكَ-».
«ما ته بخښنه وکړه د هغه څه چې ما کړي دي او څه چې زه يې وروسته کوم، او هغه څه چې ما په پټه او هغه څه چې ما په ښکاره کړي دي، ته مخکې کوونکى او وروسته کوونکى يې، نشته بل معبود مګر ته يې – او يا: له تا پرته بل معبود نشته».
زمونږ رب مخکې کوونکى او وروسته کوونکى – جل و علا – هر شى په خپله اندازه نازل کړى دى، هر ډول چې وغواړي مخکې او وروسته کوي يې.
مخکې لدې چې مخلوقات پيدا کړي اندازې يې وړاندې کړي دي.
خپلو کومو اولياوو او دوستانو ته يې چې خوښه وي د خپلو نورو بندګانو په پرتله لومړيتوب ورکړى، او ځينې خلقو ته يې د نورو څخه لوړوالى او مرتبې ورکړي.
او چا ته يې چې غوښتلي وي د مخکنيو مقامونو توفيق ورکوي، او چا ته چې وغواړي د دوى له درجې څخه يې وروسته کوي او د هغې څخه يې بې برخې کوي، او ځينې شيان څنګه چې تمه يې کيږي له خپلې مودې څخه ځنډوي د

کوم حکمت او پایلو پر اساس چې پخپله پوهیږي؛ ځکه هغه څه چې هغه وروسته کړي وي د هغه هیڅ مخکې کوونکی نشته، او هغه څه یې چې وروسته کړي وي د هغه لپاره هیڅ مخکې کوونکی نشته.

او زمونږ رب – جل و علا- د خپل مخلوق څخه چا ته چې وغواړي په خپل توفیق سره خپل رحمت ته رسوي، او د هغه د مرسته نه کولو په ذریعه ځینې مخلوق لدې رحمت او توفیق څخه بې برخې او وروسته کوي.

او ددې نومونو په یو ځای کولو کې: ادب او د ښکلا ډیروالی دی؛ ځکه چې کمال د هغو په یو ځای کیدلو کې دی.

هغه منع کوونکی او پراخې ورکوونکی دی او دا دواړه ... د هغه فعلي صفتونه دي چې ذات تابع دي

او دا دواړه ذاتي صفتونه هم دي ځکه چې دا دواړه ... په ذات پورې ولاړ دي نه بل څه شي پورې

وړاندې او وروسته کول..

کوني، او شرعي دي:

د کوني بېلګه: الله – عزوجل- خپل مخلوقات پر ځینو نورو مخلوقاتو په پیدایښت او رامنځته کولو کې مخکې کړي، په حدیث کې راغلي:

«إِنَّ أَوَّلَ مَا خَلَقَ اللهُ: القَلَمَ»

«إِنَّ أَوَّلَ مَا خَلَقَ اللهُ: القَلَمَ»

"لومړی شی چې الله پیدا کړی: قلم دی". [صحیح حدیث دی. ابوداود روایت کړی] اسمانونه او ځمکه یې په شپږو ورځو

کې پیدا کړل، او د ملائکو پیدایښت یې د پیریانو او انسانانو له پیدایښت څخه مخکې کړل، او پیریان یې له انسانانو څخه مخکې پیدا کړي:

(وَالْجَانَّ خَلَقْنَاهُ مِن قَبْلُ مِن نَّارِ السَّمُومِ)

(وَالْجَانَّ خَلَقْنَاهُ مِن قَبْلُ مِن نَّارِ السَّمُومِ)

(او جانّ (پلار د پیریانو) مونږ هغه له ده نه مخکې د بې لوګي اور څخه پیدا کړي دي). [الحجر سورت: ایت 27]، او په پیدایښت کې لومړنی انسان: ادم -علیه السلام- دی، بیا د هغه اولاده په پیدایښت کې پرله پسې پیدا شول، ځینې یې مخکې او ځینې وروسته یې پیدا شول.

دا پدې معنا نه ده: چې مخکینې باید له وروستنې څخه غوره وي؛ نو ادم د شپږو ورځو په پای کې پیدا شو، هغه او د هغه د اولاده پر نورو مخلوقاتو چې لد دوی څخه مخکې پیدا شوي وو فضیلت او غوره والی لري:

(وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُم مِّنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَىٰ كَثِيرٍ مِّمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا)

(وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُم مِّنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَىٰ كَثِيرٍ مِّمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا)

(او یقیناً یقیناً مونږ د ادم اولادې ته ډېر عزت ورکړی دی، او مونږ دوی ته په وچه او سمندر کې سورلی ورکړي دي او مونږ دوی ته خوندور پاکیزه شیان ورکړي دي او مونږ دوی په خپل مخلوق کې په ډېرو زیاتو باندې غوره کړي دي، غوره کول). [الإسراء سورت: ایت 70].

او محمد -صلى الله عليه وسلم - وروستى پيغمبر دى، او هغه تر ټولو غوره پيغمبر دى، او د هغه امت د ټولو امتونو وروستى امت دى، او هغوى په ټولو امتونو کې غوره دي.

او دا هم کيداى شي مخکني له وروستني څخه غوره وي؛ د پيغمبرانو پلار ابراهيم -عليه السلام- له ټولو پيغمبرانو او رسولانو څخه غوره دى؛ پرته زمور له پيغمبر محمد -صلى الله عليه وسلم- څخه.

شرعي او ديني مخکي والى او وروسته والى: اذان پر لمونځ، او د جمعې خطبه د جمعې په لمانځه باندې مخکې دي، او عباداتو لپاره په شرطونو او واجباتو کې يو خاص ترتيب دى چې له هغې پرته عبادت نه صحيح کيږي.

د شرعي او ديني مخکي والي له جملې څخه: د ځينو عبادتونو غوره والى پر نورو باندې، او د ځينو عبادت کوونکو پر نورو باندې؛ نو الله ته فرايض له نوافلو حخه ډير خوښ دي، او تر ټولو غوره انسانان: پيغمبران او رسولان دي، او هغوى په خپل منځ کې يو له بل څخه فضيلت لري، او له دوى پرته نور هم همداسې دي؛ د دوى په منځ کې: مخکښان، او وروستني دي.

او کله چې مؤمن بنده پوه شي چې الله -جل و علا- مخکې کوونکى او وروسته کوونکى دى؛ زړه يې يوازې له الله سره ټرلى وي، او له هغه څخه د ايمان او استقامت غوښتنه کوي، او پر هغه توکل کوي؛ ځکه چې د هغه –سبحانه و تعالى- مخکې کولو لپاره وروسته کوونکى نشته، او د هغه وروسته کولو لپاره مخکې کوونکى نشته.

واقعي پرمختګ:

اصلي او ګټور پرمختګ: د الله –عزوجل-په اطاعت، د هغه جنت، او د هغه په رضامندۍ کې مخکې والی او پرمختګ دی، او په هغو کې ځنډ کول او وروسته والی: بد او مذموم وروسته والی دی؛ ځکه چې الله –سبحانه و تعالی- فرمایلي دي:

(۞ وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ)

(۞ وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ)

(او تاسو له یو بل نه تلوار کوئ هغه (مغفرت او) بخښنې ته چې د خپل رب له جانبه ده او داسې جنت ته چې د هغه پلن والی د اسمانونو او د ځمکې (په اندازه) دی، د پرهیزګارانو لپاره تیار کړی شوی دی). [آل عمران سورت: ایت 133]، او هغه -سبحانه وتعالی- وفرمایل- :

(سَابِقُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ)

(سَابِقُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ)

(تاسو تلوار وکړئ د الله له جانبه مغفرت ته او داسې جنت ته چې د هغه پلنوالی د اسمان او ځمکې د پلنوالي په شان دی). [الحدید سورت: ایت 21].

او په مستند ډول روایت شوی دی چې هغه -صلی الله علیه وسلم- و فرمایل:

«تَقَدَّمُوْا؛ فَأْتَمُّوا بِي، وَلْيَأْتَمَّ بِكُمْ مَنْ بَعْدَكُمْ، لَا يَزَالُ قَوْمٌ يَتَأَخَّرُوْنَ حَتَّى يُؤَخِّرَهُمُ اللهُ!»

«تَقَدَّمُوْا؛ فَأْتَمُّوا بِي، وَلْيَأْتَمَّ بِكُمْ مَنْ بَعْدَكُمْ، لَا يَزَالُ قَوْمٌ يَتَأَخَّرُوْنَ حَتَّى يُؤَخِّرَهُمُ اللهُ!»

«مخکې شئ؛ او ما پسې اقتدا وکړئ، او هغه کسان چې ستاسو شاته دي تاسو ته دې نږدې شي او ستاسو شاته دې ودرېږي، ځکه چې ځینې خلک وروسته درېږي او پاتې کېږي تر څو چې الله هغوی له خپل رحمت څخه وروسته کړی!» [مسلم روایت کړی].

اما دنیا کې مخکې والی او وروسته والی؛ دا د الله - عزوجل - سره د اندازې معیار ندی، او دا ګټه هم نلري.

او د ایمان له دلالت څخه: هغه چه الله –عزوجل- مخکې کړی وي د هغه وړاندې کول، او وروسته کول د هغه څه چې الله –عزوجل- وروسته کړی وي، او دا د مخکې والي او وروسته والي، مینې او کرکې، دوستۍ او دښمنۍ معیار دی، دا د الله مقیاس او معیار دی، نو الله - عزوجل - فرمایي:

(أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ أَن نَّجْعَلَهُمْ كَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَوَاءً مَّحْيَاهُمْ وَمَمَاتُهُمْ ۚ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ)

(أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ أَن نَّجْعَلَهُمْ كَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَوَاءً مَّحْيَاهُمْ وَمَمَاتُهُمْ ۚ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ)

(ایا هغو کسانو چې جرمونه یې کړي دي؛ دا ګمان کړی چې مونږ به دوی د هغو کسانو په شان وګرځوو چې ایمان یې

راوړی دی او نېك عملونه يې كړي دي، په داسې حال كې چې د دوی ژوند او د دوی مرګ به يو برابر وي، بده ده هغه فيصله چې دوی يې كوي). [الجاثية سورت: ايت 21].

اې الله، اې مخكې كوونكيه او اې وروسته كوونكيه! مونږ له تا څخه غواړو چې مونږ ته بخښنه وكړي، مونږ خپل جنت ته داخل كړي، او مونږ له خپل اور څخه وژغورې.

91

الحَيِـيُّ (ډير حياء كوونكی) ذات -جل جلاله-

رسول الله -صلى الله عليه وسلم - يو سړی وليد چې له لنګ پرته په عام ځای كې غسل كوي - يعنې د ځمكې په پراخه ساحه كې- نو رسول الله -صلى الله عليه وسلم- د هغه دغه كار څخه كركه وكړه او منبر ته پورته شو، د الله حمد او ثنا يې وويله، بيا يې وفرمايل:

«إِنَّ اللهَ حَيِيٌّ سِتِّيرٌ، يُحِبُّ الحَيَاءَ وَالسَّتْرَ؛ فَإِذَا اغْتَسَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَسْتَتِرْ»

«إِنَّ اللهَ حَيِيٌّ سِتِّيرٌ، يُحِبُّ الحَيَاءَ وَالسَّتْرَ؛ فَإِذَا اغْتَسَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَسْتَتِرْ»

«په حقيقت كې الله حيا كوونكی او ستر كوونكی دی، حيا او ستر خوښوي؛ نو كله چې يو له ستاسو څخه غسل كوي، هغه دې ځان پټ كړي». [صحيح حديث دی. ابوداود روايت كړی].

نو زمونږ رب – سبحانه و تعالى – ډير حيا كوونكی دی، چې د حيا په كمال سره يې صفت شوی، كوم چې د هغه د

کمال، عظمت او لوړوالي لايق دی. نه د مخلوق د حياء په څير، کوم چې: تغير او عاجزي ده.

د رب –جل و علا- حيا يو بل ډول دی، چې مفهومونه د هغه درک نشي کولی، او نه عقلونه د هغه کيفيت بيانولی شي؛ هغه يو ډول حيا، مهربانی، نيکي، سخاوت او عظمت دی.

د الله –سبحانه و تعالی- له عظمت څخه: دا دي چې د هغه حيا: د هغه څه پريښودل دي چې د هغه د رحمت، د سخاوت له کمال، مهربانی، لوی بخښنې او نرمی سره مطابقت و نلري، د هغو له جملې څخه: دا چې هغه له شرلو څخه حيا کوي کله چې هغه ورته په دعا سره لاسونه پورته کړي.

هغه -صلى الله عليه وسلم- فرمايلي:

«إِنَّ اللهَ حَيِيٌّ كَرِيمٌ، يَسْتَحِي إِذَا رَفَعَ الرَّجُلُ إِلَيْهِ يَدَيْهِ أَنْ يَرُدَّهُمَا صِفْرًا خَائِبَتَيْنِ»

«إِنَّ اللهَ حَيِيٌّ كَرِيمٌ، يَسْتَحِي إِذَا رَفَعَ الرَّجُلُ إِلَيْهِ يَدَيْهِ أَنْ يَرُدَّهُمَا صِفْرًا خَائِبَتَيْنِ»

"يقينا الله حيا کوونکی او سخي دی، کله چې يو سړی ورته لاسونه پورته کړي، هغه حيا کوي چې بيرته يې په نا اميدۍ سر وليږي". [صحيح حديث دی. ترمذي روايت کړی].

او د هغه – سبحانه و تعالی- له جلال څخه: دا دي چې د خپلې بښپړې بډايني او قدرت سره نه غواړي له بنده څخه پرده پورته کړي او هغه بې عزته کړي.

او هغه حيا لرونکی دی، نو خپل بنده نه بې عزته کوي ... کله چې هغه په بنکاره توګه نافرماني وکړي

بلکې پر هغه باندې پرده اچوي ... نو هغه هغه څوک دی چې پرده اچوی او د بخښني څښتن دی.

او د الله له انصاف څخه: دا چې هغه له حق څخه حیا نه کوي، هغه –سبحانه و تعالى- وفرمایل:

(وَاللَّهُ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ)

(وَاللَّهُ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ)

(او الله د حقې خبرې (له ویلو) نه حیا نه کوي). [الأحزاب سورت: ایت 53]، او هرڅومره چې د الله مشاهده ډیره وشي په هماغه پیمانه به د مؤمن په زړه کې د حیا ځواک وي.

حقیقت:

د چا چې ایمان زیات شي د هغه حیا به زیاته شي؛ له همدې امله انبیاء تر ټولو حیا لروونکي خلک وو، او رسول الله - صلى الله عليه وسلم- وصف شوی دی چې هغه: «د یوې پرده کوونکې پیغلې نه هم ډیر حیاناک».

او حیا د ایمان له څانګو څخه ده، له رسول الله -صلى الله عليه وسلم- څخه روایت دی چې فرمایي:

«الإِيمَانُ بِضْعٌ وَسَبْعُونَ شُعْبَةً، وَالحَيَاءُ: شُعْبَةٌ مِنَ الإِيمَانِ»

«الإِيمَانُ بِضْعٌ وَسَبْعُونَ شُعْبَةً، وَالحَيَاءُ: شُعْبَةٌ مِنَ الإِيمَانِ»

"ایمان څو اویا څانګې لري، او حیا د ایمان یوه څانګه ده". [بخاري او مسلم روایت کړي].

تر ټولو ستره او محبوبه حیا: له الله – جل جلاله- څخه حیا کول دي.

ولما قال النبي -صلى الله عليه وسلم- لأصحابه: «اسْتَحْيُوا مِنَ اللهِ حَقَّ الحَيَاءِ»، قالوا: يا رسول الله! إنا نستحيي؛ والحمد لله!

او کله چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- خپلو اصحابو ته وویل: له الله څخه په واقعي توګه حیا وکړئ، هغوی وویل: اې د الله رسوله! موږ حیا کوو؛ او د الله شکر دی!

قال:

هغه وفرمایل:

«لَيْسَ ذَاكَ، وَلَكِنْ مَنِ اسْتَحْيَا مِنَ اللهِ حَقَّ الحَيَاءِ؛ فَلْيَحْفَظِ الرَّأْسَ وَمَا وَعَى، وَلْيَحْفَظِ البَطْنَ وَمَا حَوَى، وَلْيَذْكُرِ المَوْتَ وَالبِلَى، وَمَنْ أَرَادَ الآخِرَةَ تَرَكَ زِينَةَ الحَيَاةِ الدُّنْيَا؛ فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ فَقَدْ اسْتَحْيَا مِنَ اللهِ حَقَّ الحَيَاءِ»

«لَيْسَ ذَاكَ، وَلَكِنْ مَنِ اسْتَحْيَا مِنَ اللهِ حَقَّ الحَيَاءِ؛ فَلْيَحْفَظِ الرَّأْسَ وَمَا وَعَى، وَلْيَحْفَظِ البَطْنَ وَمَا حَوَى، وَلْيَذْكُرِ المَوْتَ وَالبِلَى، وَمَنْ أَرَادَ الآخِرَةَ تَرَكَ زِينَةَ الحَيَاةِ الدُّنْيَا؛ فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ فَقَدْ اسْتَحْيَا مِنَ اللهِ حَقَّ الحَيَاءِ»

«داسې نه ده، څوک چې له الله څخه په حقه سره حیا کول غواړي؛ د سر او هغه څه چې هغه کې دي ساتنه دې وکړي، او د خیټې او هغه څه چې د هغې شاوخوا دي ساتنه دې وکړي، مرګ او د هډوکو زړېدل دې په یاد وساتي، او څوک چې آخرت غواړي ددنیا زینت او سینګار دې پریږدي؛ نو چا چې دا کارونه وکړل هغه واقعا له الله څخه حیا کوونکی دی».

[حسن حديث دی. ترمذي روایت کړی].

ابن القيم فرمايلي: "څوک چې د الله څخه د هغه په ګناه کې حيا وکړي؛ نو الله به حيا وکړي چې د ملاقات په ورځ هغه ته عذاب ورکړي، او څوک چې په ګناه کې له هغه څخه حيا ونکړي، الله به د هغه له عذاب څخه حيا و نکړي".

حيا څومره ښکلې ده!

هغه پرته له خير څخه بل څيز نه راوړي، رسول الله -صلى الله عليه وسلم- په يو سړي تېريده چې هغه يو بل کس د حيا په اړه ملامتوه:(ورته يې ويل) ته حيا کوې! تر دې چې ويې ويل: هغې تا ته زيان ورساوه! نو رسول الله -صلى الله عليه وسلم- هغه ته وفرمايل:

«دَعْهُ! فَإِنَّ الحَيَاءَ مِنَ الإِيمَانِ»

«دَعْهُ! فَإِنَّ الحَيَاءَ مِنَ الإِيمَانِ»

"هغه پرېږده! ځکه حيا د ايمان برخه ده». [دوو شيخانو روايت کړي].

حيا: د زړورتيا، ميړانې، او د ښو اخلاقو نښه ده.

حيا: د الله د عظمت احساس کول، د هغه د وقار څرګندول، او د هغه – جل و علا- د عظمت مراقبت کول دی.

ځينو مخکنيو ويلي دي: زه پوهيدم چې الله زما څخه خبر دی؛ نو زما حيا راځي چې ما په ګناه کې ووينې.

او که په تياره کې له شک (ګناه) سره يوازې شوې ... او نفس د ګناه طرف ته رابللونکی و

نو د الله له نظره حيا وکړه او هغې ته ووايه ... هغه چا چې تياره يې پيدا کړېده ما وينې

عمر بن الخطاب -رضي الله عنه- فرمايي: "د چا چې حيا كمه شي تقوا يې كميږي، او د چا تقوا كمه شي زړه يې مري".

ابن دقيق العيد - رحمه الله - فرمايي: "حيا تر اوسه هم ستايل شوى، نيک كار دى او هغه باندې امر شوى دى، او د لومړنيو پيغمبرانو په شريعتونو كې هم نده منسوخ شوې".

او د پای خبره ...

كله چې الله -سبحانه و تعالى- د جنت د ښځو (حورو) وصف كوي فرمايي:

(فِيهِنَّ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ)

(فِيهِنَّ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ)

(په دغو (جنتونو) كې به د سترګو رامنع كوونكي حوري وي). [الرحمن سورت: ايت 56]، يعنې: هغوى يوازې خپلو خاوندانو ته ګوري، بيا يې د هغوى د ښكلا او ښايست وصف وكړ:

(كَأَنَّهُنَّ الْيَاقُوتُ وَالْمَرْجَانُ)

(كَأَنَّهُنَّ الْيَاقُوتُ وَالْمَرْجَانُ)

(ګويا كې دغه (حورې) ياقوت لعل دي، يا مرجان دي). [الرحمن سورت: ايت 58]، د عفت او حيا صفت يې د ښكلا او ښايست څخه مخكې ياده كړه، د ښځې ښكلا بې له عفت او حيا څخه هيڅ ارزښت نه لري.

ويل شوي دي: د ګناهونو له عذابونو څخه: د حيا او د مخ روښنايي له منځه تلل دي، رسول الله -صلى الله عليه وسلم- فرمايي:

«إِنَّ مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلاَمِ النُّبُوَّةِ الأُولَى: إِذَا لَمْ تَسْتَحِ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ»
«إِنَّ مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلاَمِ النُّبُوَّةِ الأُولَى: إِذَا لَمْ تَسْتَحِ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ»
"په حقيقت کې، د لومړي نبوت له خبرو څخه چې خلک پوه شوي وو دا خبره وه چې: که ته حيا نلري نو هغه څه وکړه چې ته يې غواړې". [بخاري روايت کړی].
کله چې ته د شپو (بدو اعمالو) د پاېلو څخه وېره نه لري ... او حيا هم نه لري نو څه چې غواړې هماغه کوه
يو انسان په خير سره ژوند تېروي کله چې هغه حيا کوي ... او د ونې تنه هله پاتې کېږي چې تر څو يې پوتکی پاتې وي
او په ياد ولره چې د الله تعالی په نزد تر ټولو زيات بد کس هغه څوک دی چې شپه په ګناه کې تېره کړي، او الله هغه باندې پرده واچوي، خو سهار په خپله د الله تعالی اچول شوې پرده له ځانه څخه پورته کړي.
اې الله! له خپل خوا څخه مونږ ته حيا راکړه، او مونږ ته توفيق راکړه چې په حضور او غياب، په پټه او ښکاره کې ستا څخه ووېرېږو.

92

الدَّيـــَّانُ (د خير او شر بدله ورکونکی) ذات -جل جلاله-

يو سړی راغی او د رسول الله -صلى الله عليه وسلم- مخې ته کېناست؛ ويې ويل: يا رسول الله! زه دوه داسې غلامان لرم

چې ما ته درواغ وايي، خيانت کوي، زما نافرماني کوي، او زه هغوی ته بښنځلي کوم او هغوی وهم، نو زه ددوی پر واړندي څنګه يم؟

هغه وفرمايل: «يُحْسَبُ مَا خَانُوْكَ وَعَصَوْكَ وَكَذَّبُوْكَ وَعِقَابُكَ إِيَّاهُمْ؛ فَإِنْ كَانَ عِقَابُكَ إِيَّاهُمْ بِقَدْرِ ذُنُوْبِهِمْ كَانَ كَفَافًا؛ لَا لَكَ وَلَا عَلَيْكَ، وَإِنْ كَانَ عِقَابُكَ إِيَّاهُمْ دُوْنَ ذُنُوْبِهِمْ؛ كَانَ فَضْلًا لَكَ، وَإِنْ كَانَ عِقَابُكَ إِيَّاهُمْ فَوْقَ ذُنُوْبِهِمْ؛ اقْتُصَّ لَهُمْ مِنْكَ الفَضْلُ»، فتنحى الرجل، فجعل يبكي ويهتف.

" د هغوی خيانت، نافرماني، درواغ، او ستا سزا ورکول به حسابيږي؛ که ستا سزا ورکول د دوی د ګناهونو په اندازه وي؛ نو هغه کفايت کوي؛ نه تا لره او نه تا باندې څه حق شته، او که د دوی لپاره ستا سزا ورکول د دوی د ګناهونو څخه لږ وي؛ دا ستا فضل او احسان دی، او که ستا سزا د دوی له ګناهونو څخه ډيره وي؛ نو ستا څخه به د هغه زياتوالي غچ واخيستل شي». نو هغه سړی څنګ ته شو، په ژړا او فرياد يې پيل وکړ.

نو رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل: «أَمَا تَقْرَأُ كِتَابَ اللهِ:

«ايا تاسو د الله کتاب نه لولئ:

(وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا ۖ وَإِن كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا ۗ وَكَفَىٰ بِنَا حَاسِبِينَ)

(وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا ۖ وَإِن كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا ۗ وَكَفَىٰ بِنَا حَاسِبِينَ)

(او د قيامت په ورځ به مونږ ډېرې د انصاف تلې کېږدو، نو په هېڅ نفس باندې به هېڅ شی ظلم ونه کړی شي او که دا (عمل) د اوري د دانې په وزن وي مونږ به هغه راوړو او هم مونږ حساب کوونکي بس يو). [الأنبياء: 47]؟».

فقال الرجل: والله يا رسول الله! ما أجد لي ولهم شيئًا خيرًا من مفارقتهم! أشهدك أنهم أحرار كلهم.

هغه سړي وويل: په الله قسم ای د الله رسوله! زه د دوی او خپل ځان لپاره د دوی پرېښودلو څخه غوره بل څه نه وينم! زه تا ګواه نيسم چې دوی ټول آزاد دي. [صحيح حديث دی. ترمذي روايت کړی].

قسم په الله که خلک پوه شوی وی ... چې هغوی د څه لپاره پيدا شوي دي هغوی به هېڅ کله خوب نه وی کړی

يقينا چې هغوی دداسې کار لپاره پيدا شوي دي ... چې که د هغوی د زړونو سترګې وويني هغوی به حيراني او ړندې شي

د امام احمد په مسند کې له جابر -رضي الله عنه- څخه روايت دی چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:

«يَحْشُرُ اللهُ العِبَادَ، فَيُنَادِي بِصَوْتٍ يَسْمَعُه مَنْ بَعُدَ كَمَا يَسْمَعُه مَنْ قَرُبَ: أَنَا المَلِكُ، أَنَا الدَّيَّان، لا يَنْبَغِي لأَحَدٍ مِنْ أَهْلِ النَّارِ أَنْ يَدْخُلَ النَّارَ وَلَهُ عِنْدَ أَحَدٍ مِنْ أَهْلِ الجَنَّةِ حَقٌّ؛ حَتَّى أَقُصَّهُ مِنْهُ، وَلَا يَنْبَغِي لأَحَدٍ مِنْ أَهْلِ الجَنَّةِ أَنْ يَدْخُلَ الجَنَّةَ وَلأَحَدٍ مِنْ أَهْلِ النَّار عِنْدَهُ حَقٌّ؛ حَتَّى أَقُصَّهُ مِنْهُ حَتَّى اللَّطْمَةَ»

«يَحْشُرُ اللهُ العِبَادَ، فَيُنَادِي بِصَوْتٍ يَسْمَعُه مَنْ بَعُدَ كَمَا يَسْمَعُه مَنْ قَرُبَ: أَنَا المَلِكُ، أَنَا الدَّيَّان، لا يَنْبَغِي لأَحَدٍ مِنْ أَهْلِ النَّارِ أَنْ

يَدْخُلَ النَّارَ وَلَهُ عِنْدَ أَحَدٍ مِنْ أَهْلِ الجَنَّةِ حَقٌّ؛ حَتَّى أَقُصَّهُ مِنْهُ، وَلَا يَنْبَغِي لأَحَدٍ مِنْ أَهْلِ الجَنَّةِ أَنْ يَدْخُلَ الجَنَّةَ وَلأَحَدٍ مِنْ أَهْلِ النَّار عِنْدَهُ حَقٌّ؛ حَتَّى أَقُصَّهُ مِنْهُ حَتَّى اللَّطْمَةَ»

«الله به بندګان حشر کړي، هغه به اواز وکړي چې لرې کسان د نږدې کسانو په څير به دا اواز واوري: زه پاچا يم، زه د خير او شر بدله ورکوونکی يم، هيڅ دوزخي ته نه ښايي چې دوزخ ته ننوځي او د هغه حق جنتي باندې پاتې وي؛ تر څو چې زه يې له هغه څخه پرې نکړم، هيڅ جنتي ته نه ښايي چې جنت ته ننوځي او د دوزخي په هغه باندې پاتې وي؛ تر څو چې زه يې له هغه څخه پرې نکړم، حتا که هغه يوه څپيړه هم وي».

[صحيح دی].

زمونږ رب – عزوجل – -هغه چې خپل عرش باندې بر قراره شو د خپلې پاچاهۍ دپاسه– ټول مخلوق هغه ته تابع شول، او ټول مخونه ورته عاجز شول، او د هغه د عظمت لپاره لويان او ظالمان او ټول مخلوق ذليل او تسليم شول، او هغه – عزوجل- چې ټول مخلوق باندې غالب او زورور دي؛ او ټول مخلوقات هغه –عزوجل- ته تابع شول؛ نو د ټولو بندګانو واک او اختيار د هغه په لاس کي دی، د پاچاهۍ چارې او واکمني د هغه په لاس کي ده، د هغه پرته بل هيڅ حکم کوونکی نشته، له هغه پرته بل رب نشته، او د هغه پرته بل معبود نشته.

او زمونږ رب – سبحانه و تعالى - د خير او شر بدله ورکونکی دی؛ هغه څوک چې د بندګانو محاسبه کوونکی او

اجر ورکوونکی دی، او د دوی ترمنځ په ټاکلي ورځ فیصله کوي؛ لکه څنګه چې هغه –تبارک و تعالی- وفرمایل:

(مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ)

(مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ)

(د بَدلي د ورځې مالك دی). [الفاتحة سورت: ایت 4]،

(وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا ۖ وَإِن كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا ۗ وَكَفَىٰ بِنَا حَاسِبِينَ)

(وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا ۖ وَإِن كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا ۗ وَكَفَىٰ بِنَا حَاسِبِينَ)

(او د قیامت په ورځ به مونږ دېرې د انصاف تلې کېږدو، نو په هیڅ نفس باندې به هیڅ شی ظلم ونه کړی شي او که دا (عمل) د اوري د داني په وزن وي مونږ به هغه راوړو او هم مونږ حساب کوونکي بس یو). [الأنبياء سورت: ایت 47].

څوک چې خیر ومومي، د الله شکر دې ادا کړي، او څوک چې له دې پرته بل څه ومومي، هغه دې یوازې خپل ځان ملامت کړي؛

(يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُّحْضَرًا وَمَا عَمِلَتْ مِن سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا ۗ وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ ۗ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ)

(يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُّحْضَرًا وَمَا عَمِلَتْ مِن سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا ۗ وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ ۗ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ)

(په هغه ورځ کې چې هر نفس به هره هغه نېکي چې ده کړې وي، (خپلې مخې ته) حاضره وموميي او هره هغه بدي چې ده کړې ده (هغه هم)، دا (نفس) به ارزو کوي چې کاشکې د ده په منځ کې او د هغې (بدئ) په منځ کې ډېر لرې واټن وی او الله تاسو له خپل ځان نه وېروي او الله په بنده ګانو باندې ډېر نرمي کوونکی دی). [آل عمران سورت: ایت 30].

پایلو ته پام وکړه!

الله عادل دی؛ د مظلوم حق له ظالم څخه اخلي، او له بادار څخه د غلام حق اخلي، او همدارنګه له حیواناتو څخه، رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمایل:

«يُحْشَرُ الخَلْقُ كُلُّهُمْ يَوْمَ القِيَامَةِ: البَهَائِمُ، وَالدَّوَابُّ، وَالطَّيْرُ، وَكُلُّ شَيْءٍ، فَيَبْلُغُ مِنْ عَدْلِ اللهِ: أَنْ يَأْخُذَ لِلْجَمَّاءِ مِنَ القَرْنَاءِ»

«يُحْشَرُ الخَلْقُ كُلُّهُمْ يَوْمَ القِيَامَةِ: البَهَائِمُ، وَالدَّوَابُّ، وَالطَّيْرُ، وَكُلُّ شَيْءٍ، فَيَبْلُغُ مِنْ عَدْلِ اللهِ: أَنْ يَأْخُذَ لِلْجَمَّاءِ مِنَ القَرْنَاءِ»

«د قیامت په ورځ به ټول مخلوقات راغونډ شي: حیوانات، ساه لرونکي، مرغان او هر څیز، او د الله عدل به دی حد ته ورسېږي چې: د بې ښکرو حیواناتو حق له ښکرلرونکو حیواناتو څخه واخلي». [صحيح حديث دی. حاکم په "المستدرک" کې روایت کړی دی]. او په بل لفظ کې دي:

«وَحَتَّى الذَّرَّةَ مِنَ الذَّرَّةِ»

«وَحَتَّى الذَّرَّةَ مِنَ الذَّرَّةِ»

"حتا له یوې ذرې څخه د بلې زرې حق اخلي". [صحيح حديث دی. احمد په المسند کې روایت کړی دی].

کله چې پوه شوې چې د قیامت، بدلې او حساب په ورځ به له (الدیان) د خیر او شر بدله ورکوونکي سره مخامخ کیږي؛ او دا چې الله د یوې ذرې په پیمانې باندې ظلم نه کوي، او دا چې د خلکو ترمنځ څه شی دي هغه د شخړو پر بنسټ دي، او دا چې د بنده او د هغه د رب تر منځ د بخښنې او عفوې پر بنسټ دي، او حساب به ښو او بدو کارونو باندې وي، نو ته خپله نیکي څنګه نورو خلکو باندې تقسیموې، او د نورو بدۍ ځان ته اخلي، دا په داسي حال کې چې ته پوهیږې چې تا سره به هرومرو حساب کیږي؟!

نو هوښیار اوسه، او ځان سره حساب وکړه مخکې له دې چې تا سره حساب وشي؛ او څنګه چې ویل شوي: عاقل او هوښیار: هغه څوک دی چې خپل ځان وپیژني او د هغه څه لپاره کار وکړي چې له مرګ نه وروسته راځي، او عاجز: هغه څوک دی چې د خپل نفس د غوښتنو پیروي وکړي، او بیا الله څخه د نعمتونو او جنت امید ولري!

او کله چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- له خپلو صحابه و -رضي الله عنهم- څخه وپوښتل: «أَتَدْرُونَ مَا المُفْلِسُ؟»، قالوا: المفلس فينا من لا درهم له ولا متاع؛ فقال:

«ایا پوهیږئ مفلس څه شی دی؟» هغوی وویل: په مونږ کې مفلس هغه څوک دی چې نه درهم (مال) او نه توکي ولري؛ هغه وویل:

«إِنَّ المُفْلِسَ مِنْ أُمَّتِي يَأْتِي يَوْمَ القِيَامَةِ بِصَلاةٍ وَصِيَامٍ وَزَكَاةٍ، وَيَأْتِي قَدْ شَتَمَ هَذَا، وَقَذَفَ هَذَا، وَأَكَلَ مَالَ هَذَا، وَسَفَكَ دَمَ هَذَا، وَضَرَبَ هَذَا؛ فَيُعْطَى هَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ، وَهَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ، فَإِنَّ

فَنِيَتْ حَسَنَاتُهُ قَبْلَ أَنْ يُقْضَى مَا عَلَيْهِ؛ أُخِذَ مِنْ خَطَايَاهُمْ؛ فَطُرِحَتْ عَلَيْهِ، ثُمَّ طُرِحَ فِي النَّارِ»

«إِنَّ المُفْلِسَ مِنْ أُمَّتِي يَأْتِي يَوْمَ القِيَامَةِ بِصَلاةٍ وَصِيَامٍ وَزَكَاةٍ، وَيَأْتِي قَدْ شَتَمَ هَذَا، وَقَذَفَ هَذَا، وَأَكَلَ مَالَ هَذَا، وَسَفَكَ دَمَ هَذَا، وَضَرَبَ هَذَا؛ فَيُعْطَى هَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ، وَهَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ، فَإِنَّ فَنِيَتْ حَسَنَاتُهُ قَبْلَ أَنْ يُقْضَى مَا عَلَيْهِ؛ أُخِذَ مِنْ خَطَايَاهُمْ؛ فَطُرِحَتْ عَلَيْهِ، ثُمَّ طُرِحَ فِي النَّارِ»

"زما امت کې مفلس هغه څوک دی چې د قیامت په ورځ به له لمانځه، روژې او زکات سره راشي، په داسې حال کې به راشي چې یو ته به یې بنکنځلي کړي وي، او په یو بل به یې تهمت لګولی وي، او له بل څخه به یې مال خوړلی وي، او د بل چا وینه به یې توی کړي وي، او بل به یې وهلی وي؛ نو یوه ته به د هغه له نیکیو څخه ورکړل شي، او بل ته به هم د هغه له نیکیو څخه ورکړل شي، نو کله چې د هغه نیکۍ خلاصې شي مخکې لدې چې د نورو حقوق ادا کړي؛ د هغوی ګناهونه به واخیستل شي؛ او هغه باندې به واچول شي، بیا به اور ته واچول شي». [مسلم روایت کړی].

او عمر بن الخطاب -رضي الله عنه- فرمایي: " خپل ځان سره حساب وکړئ مخکې لدې چې تاسو سره حساب وشي، او خپل عملونه وزن کړئ مخکې له دې چې وزن شي، ځکه چې دا به د سبا په حساب کې ستاسو لپاره د نن ورځې حساب کولو څخه اسانه وي، او خپل ځانونه د لوې نندارې لپاره چمتو کړئ".

(يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ لَا تَخْفَىٰ مِنكُمْ خَافِيَةٌ)

(يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ لَا تَخْفَىٰ مِنكُمْ خَافِيَةٌ)

(په دغي ورځ کي به تاسو وړاندې کولی شئ، ستاسو له پټو (عملونو) نه به هېڅ (شی) پټ پاتې نشي). [الحاقة سورت: ایت 18] .

هغه ورځ په یاد ولره کله چې الله ته یوازې راشي ... او د عدالت ترازو ودرول شي

او له ګناهونو څخه پردې پورته شي ... او ګناه پرته له پردې څخه راشي

او د ابو الدرداء -رضي الله عنه- خبره په یاد ولره: «نیکي نه زړیږي، او ګناه نه هیریږي، او د خیر او شر بدله ورکوونکی ذات نه ویده کیږي، نو هغسې اوسه لکه څنګه چې غواړې! لکه څنګه چې ته کوې هماغسې به تاسره کیږي».

نو که ته مظلوم یې نو د خیر او شر بدله ورکوونکی ذات باندې خوشحاله اوسه، او دا نوم د ټولو مظلومانو او ځپل شوي لپاره د تسکین دی:

په الله قسم، ظلم بدمرغي ده ... او ګناهګار همېشه لپاره ظالم دی

او مور د قیامت د ورځې بدله ورکوونکی ذات ته روانیږو ... او د الله پر وړاندې به مدعیان راټولیږي

ای الله! مور له تا څخه غوښتنه کوو ای بدله ورکوونکی ذاته: مور ته له خپلې لورې څخه بخښنه وکړه، او مور باندې تاته د وړاندې کېدو په ورځ رحم وکړه.

المَـنـَّـانُ (احسان کونکی) ذات -جل جلاله-

د الله – تبارک و تعالی- فضل او احسانونه يې شمیره دي! څومره تکلیفونه يې لمنځه وړي! او څومره مرضونو څخه يې روغ کړي يو! څومره تشویشونه يې جبران کړي؟ او څومره غمونه يې خلاص کړي؟

تر ټولو لوی نعمت چې بنده يې په آخرت کې هیله لري: د ګناهونو بخښنه ده، او د هغه بخښنه په ایمان او د نیکو اعمالو په واسطه ترلاسه کیږي؛ که څه هم لږ وي.

نو دا اصیرم عمرو بن ثابت د احد په ورځ مسلمان شو، او په هغه ورځ ووژل شو، او یو لمونځ يې هم نه و ادا کړی، نو رسول الله -صلى الله عليه وسلم- ته يې د هغه په هکله یادونه وکړه؛ نو هغه وفرمایل:

«إِنَّهُ مِنْ أَهْلِ الجَنَّةِ»

«إِنَّهُ مِنْ أَهْلِ الجَنَّةِ»

"هغه له جنتیانو څخه دی". صحیح حدیث دی. احمد په مسند کې روایت کړی، او الهیثمي په المجمع کې ویلي دي: «د حدیث راویان ثقه دي».

او هغه سړی چې سل انسانان يې وژلي و؛ الله – عزوجل- د هغه توبه کې اخلاص ولید؛ نو هغه ته يې بخښنه وکړه.

بیا په دې ژوند کې بنده باندې تر ټولو لوی احسان: هدایت دی:

(بَلِ اللَّهُ يَمُنُّ عَلَيْكُمْ أَنْ هَدَاكُمْ لِلْإِيمَانِ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ)

(بَلِ اللَّهُ يَمُنُّ عَلَيْكُمْ أَنْ هَدَاكُمْ لِلْإِيمَانِ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ)

(بلکې الله پر تاسو باندې احسان کوي دا چې تاسو ته يې د ايمان راوړلو هدايت وکړ، که تاسو ريښتيني يئ). [الحجرات سورت: ايت 17].

او د الله د هغو نومونو څخه چې په هغوی يې خپل ځان ستايلی: (المنان - عزوجل -) دی.

په سنو کې له انس -رضي الله عنه- څخه روايت دی چې هغه له رسول الله -صلى الله عليه وسلم- سره ناست و او يو سړي لمونځ کاوه، بيا يې دا دعا وکړه: اې الله! زه له تا څخه دا غوښتنه کوم چې تا لره ستاينه ده، له تا پرته بل معبود نشته، بدله ورکوونکيه، د ځمکې او اسمانونو پيدا کوونکيه، اې د عظمت او عزت خاونده.. اې ژوندی اې قيوم ذاته!

رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:

«دَعَا اللَّهَ بِاسْمِهِ الأَعْظَمِ الَّذِي إِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَابَ، وَإِذَا سُئِلَ بِهِ أَعْطَى»

«دَعَا اللَّهَ بِاسْمِهِ الأَعْظَمِ الَّذِي إِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَابَ، وَإِذَا سُئِلَ بِهِ أَعْطَى»

"هغه له الله څخه د هغه په لوی نوم سره غوښتنه وکړه، که په هغه سره راوبلل شي ځواب ورکوي، او که په هغه سره ورڅخه وغوښتل شي ورکوي يي". [صحيح حديث دی]

زموږ رب – تبارک و تعالى – د لويو ډاليو، ورکړو او احسانونو ورکوونکی دی، او هغه – سبحانه و تعالى – له غوښتلو مخکې د نصيب او برخې په ورکولو پيل کوي، او له پيل څخه تر پايه ورکوونکی دی، او له هيلو او اميدونو څخه پورته ورکوي.

کله چې منت او احسان د هغه له خوا په سخاوت سره پر خپلو ټولو بندګانو باندې وي؛ دوی باندې به د هغه احسان وي، او پر هغه باندې د هیڅ منت او احسان نشته، او د هغه ترټولو لویه ډالۍ: دا ده چې هغه ژوند، عقل او منطق ورکړی دی، او په ښه شکل باندې یې جوړ کړی، او په سخاوت سره یې نعمت ورکړی.

د هغه – جل و علا- یو له سترو نعمتونو څخه - پر ټولو بندګانو باندې: دا چې هغوی ته یې زیری ورکوونکي او اخطار ورکونکي رسولان لیږلي دي؛ نو په خپل منت او احسان سره یې خپلو مؤمنو دوستانو ته نجات ورکړ، او هغوی ته یې د سمې لارې لارښوونه وکړه، او د دوزخ له اوره یې وژغورل..

(لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِن كَانُوا مِن قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ)

(لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِن كَانُوا مِن قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ)

(خامخا په ربښتیا سره الله په مومنانو باندې احسان کړی دی کله چې یې دوی ته د همدوی له نفسونو (جنس) څخه یو رسول راولیږه، چې دوی ته د هغه ایتونه تلاوت کوي او دوی پاکوي او دوی ته د کتاب او حکمت (سنت) تعلیم ورکوي او یقیناً دوی له دې نه مخکې په ښکاره ګمراهۍ کې وو).

[آل عمران سورت: ایت 164]،

(بَلِ اللَّهُ يَمُنُّ عَلَيْكُمْ أَنْ هَدَاكُمْ لِلْإِيمَانِ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ)
(بَلِ اللَّهُ يَمُنُّ عَلَيْكُمْ أَنْ هَدَاكُمْ لِلْإِيمَانِ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ)

(بلکې الله پر تاسو باندې احسان کوي دا چې تاسو ته يې د ايمان راوړلو هدايت وکړ، که تاسو رښتيني يئ). [الحجرات سورت: ايت 17].

او د هغه له احسانونو څخه: دا چې هغه مظلومان په هر وخت او زمان کې د متکبرانو او فاسدينو څخه ژغوري، او دوی ته امنيت او ځواک ورکوي:

(وَنُرِيدُ أَن نَّمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ)
(وَنُرِيدُ أَن نَّمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ)

(او مونږ اراده وکړه چې په هغو کسانو احسان وکړو چې په ځمکه کې ډير ضعيف کړی شوي دي او چې دوی امامان وګرځوو او چې مونږ دوی (د فرعون د بادشاهۍ) وارثان وګرځوو). [القصص سورت: ايت 5].

خوشحاله او نېکبخته خلک:

او الله –جل و علا- د شکر او بندګۍ ډير حقدار دی، ځکه چې د هغه نعمتونه د مؤمنانو لپاره دايمي دي، تر دې چې جنت ته داخل شي، نو په دنيا کې د هغه اولياوو لپاره نعمتونه: هدايت کول او ساتنه دي، او په آخرت کې: د دوزخ له اور څخه خلاصون، جنت ته داخلېدل او د هغه –سبحانه و تعالى- مبارک و مهربان مخ ته کتل دي، الله -سبحانه تعالى- فرمايلي:

(قَالُوا إِنَّا كُنَّا قَبْلُ فِي أَهْلِنَا مُشْفِقِينَ (26) فَمَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا وَوَقَانَا عَذَابَ السَّمُومِ (27) إِنَّا كُنَّا مِن قَبْلُ نَدْعُوهُ ۖ إِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ الرَّحِيمُ (28))

(قَالُوا إِنَّا كُنَّا قَبْلُ فِي أَهْلِنَا مُشْفِقِينَ (26)

(دوی به ووایي چې ببشکه مونږ له دې نه مخکې په خپل اهل کې وېرېدونکي وو.

فَمَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا وَوَقَانَا عَذَابَ السَّمُومِ (27)

نو الله پر مونږ احسان وکړ او مونږ يې د تودوخي (ګرمباد) له عذاب نه وساتلو.

إِنَّا كُنَّا مِن قَبْلُ نَدْعُوهُ ۖ إِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ الرَّحِيمُ (28))

ببشکه مونږ له دې نه مخکې هم دغه (الله) باله، ببشکه هم دی ډېر احسان کوونکی ، بې حده رحم کوونکی دی). [الطور سورت: ایتونه 26-28].

د مؤمنانو عادت..

او کله چې مؤمن د الله –عزوجل- له طرفه کوم احسان او منتونه ووينې؛ زړه يې حيران شي، روح يې راضي شي، نو خپل رب ته له فقيرو بنده ګانو څخه جوړ شي، يوازې د هغه –سبحانه و تعالى- حمد او ثنا وايي، او دا هغه لره لويه دروازه ده چې بنده د هغې لارې څخه خپل رب ته ننوځي، او هغه: د هغه په وړاندې د خشوع او عاجزۍ دروازه ده؛ دعا کوونکی، غږ کوونکی او اواز کوونکی په : اې منان ذاته!

نو دلته؛ ارمانونه پوره کېږي، او غوښتونکو ته ورکول کېږي، ګناهګار ته بخښنه کېږي، تکليف لرې کېږي، غمونه

له منځه ځي، بندي ازادېږي، ناروغ ته شفاء ورکول کېږي، غايب ېبرته راستنېږي، مجبور او عاجز ته ځواب ورکول کېږي:

(أَمَّن يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ ۗ أَإِلَٰهٌ مَّعَ اللَّهِ ۚ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ)

(أَمَّن يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ ۗ أَإِلَٰهٌ مَّعَ اللَّهِ ۚ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ)

(بلکي هغه ذات (غوره دی) چې د مجبور (او عاجز) سوال قبلوي، کله چې دغه (الله) وبلي او هغه تکليف (او سختي) لرې کوي او تاسو د ځمکې خليفه ګان جوړوي، ايا له الله سره بل معبود شته؟ تاسو ډېر لږ شانته نصيحت قبلوئ). [النمل سورت: ايت 62].

او که چيرته ستاسو له ژوند څخه هر څومره شيان واخيستل شي چې ته فکر کوي چې هغه به ستا د خوښۍ لامل وي، ډاډ اوسه چې الله هغه ستا څخه لرې کړي مخکې لدې چې ستا د بدبختۍ لامل جوړ شي.

منت مه کوه!

او که الله –سبحانه و تعالى- د خپل ځان ستاينه کړې ده چې په خپلو بندګانو باندې يې منت او احسان کړی؛ هغه کسان يې ملامت کړي هم دي چې الله او يا د هغه بندګانو باندې منت کوي؛ له دې امله چې هغوی خپل مالونه مصرف کړي، او هغه کارونه چې هغوی کړي دي؛ نو فرمايي:

(يَمُنُّونَ عَلَيْكَ أَنْ أَسْلَمُوا ۖ قُل لَّا تَمُنُّوا عَلَيَّ إِسْلَامَكُم ۖ بَلِ اللَّهُ يَمُنُّ عَلَيْكُمْ أَنْ هَدَاكُمْ لِلْإِيمَانِ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ)

(يَمُنُّونَ عَلَيْكَ أَنْ أَسْلَمُوا ۖ قُل لَّا تَمُنُّوا عَلَيَّ إِسْلَامَكُم ۖ بَلِ اللَّهُ يَمُنُّ عَلَيْكُمْ أَنْ هَدَاكُمْ لِلْإِيمَانِ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ)

(دوی په تا د دې احسان کوي چې اسلام يې راوړی دی، ته (ورته)، ووايه: تاسو په ما باندې د خپل اسلام راوړلو احسان مه کوي، بلکې الله پر تاسو باندې احسان کوي دا چې تاسو ته يې د ايمان راوړلو هدايت وکړ، که تاسو رښتيني يئ). [الحجرات سورت: ايت 17].

او زمونږ رب – سبحانه و تعالى - مونږ ته خبرداری راکړ چې په هغه څه چې مونږ وړاندې کوو منت او احسان و نکړو؛ ځکه دا کار صدقه او ثواب باطلوي:

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُم بِالْمَنِّ وَالْأَذَىٰ)

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُم بِالْمَنِّ وَالْأَذَىٰ)

(اې هغو کسانو چې ايمان يې راوړی دی! خپل خيراتونه په احسان بارولو (زباتولو) او ضرر رسولو سره مه بربادوئ). [البقرة سورت: ايت 264].

او رسول الله -صلى الله عليه وسلم- مونږ د احسان زباتلو څخه منع کړي يو، نو هغه –صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:

«ثَلَاثَةٌ لَا يُكَلِّمُهُمُ اللهُ يَوْمَ القِيَامَةِ: المَنَّانُ؛ الَّذِي لَا يُعْطِي شَيْئًا إِلَّا مِنَّةً، وَالمُنْفِقُ سِلْعَتَهُ بِالحَلِفِ الفَاجِرِ، وَالمُسْبِلُ إِزَارَهُ»

«ثَلَاثَةٌ لَا يُكَلِّمُهُمُ اللهُ يَوْمَ القِيَامَةِ: المَنَّانُ؛ الَّذِي لَا يُعْطِي شَيْئًا إِلَّا مِنَّةً، وَالمُنْفِقُ سِلْعَتَهُ بِالحَلِفِ الفَاجِرِ، وَالمُسْبِلُ إِزَارَهُ»

"درې کسان دي چې الله به د قیامت په ورځ هغوی سره خبرې نه کوي: منان؛ هغه څوک چې له منت او احسان پرته څه نه ورکوي، او هغه څوک چې خپل توکي په بدو قسمونو خرڅوي، او هغه څوک چې پایځې یې له ښنګرو تیټې وي". [مسلم روایت کړی].

او په صحیح ډول روایت شوی دی چې هغه - صلی الله علیه وسلم- وفرمایل:

«لَا يَدْخُلُ الجَنَّةَ: مَنَّانٌ، وَلَا عَاقٌّ، وَلَا مُدْمِنُ خَمْرٍ»

«لَا يَدْخُلُ الجَنَّةَ: مَنَّانٌ، وَلَا عَاقٌّ، وَلَا مُدْمِنُ خَمْرٍ»

"جنت ته به داخل نه شي: څوک چې منت کوونکی وي، عاق شوی وي (د مور او پلار نافرمانه)، او د شرابو معتاد". [صحیح حدیث دی. نسائی روایت کړی]

تا په منت سره هغه نعمتونه خراب کړل چې تا ته درکړل شوي وو ... سخي ندی څوک چې ورکړي سره خلکو باندې منت وکړي

له همدې امله؛ د صلاح خاوندانو به پخپل منځ کې داسې ویل: کله چې تا یو سړي ته یو څه ورکړل، بیا وګوره چې که هغه باندې ستا سلام اچول درونډ تمامیده؛ هغه ته سلام اچول پریږده.

نیکانو به چې کله له چا سره ښېګڼه وکړه نو هغه به یې هېره کړه، او کله به چې چا هغوی سره ښېګڼه وکړه نو هیڅکله به یې نه هېروله.

او ښه کارونه چې په هر ځای کې وي نه پټیږي

او نه هم د ښو کارونو څښتنان که هر چیرته وي

اې منان ذاته! مورږ باندې احسان وکړه چې زمورږ حالت او زمورږ اولادونه اصلاح شي، او زمورږه خاتمه پخير ولره.

94

الجَـوَادُ (سخي) ذات -جل جلاله-

که اړتياوو محاصره کړي، او ستونزې درباندې راشي، او اندېښنې مو را گير کړي، پورونه ډير شي، او روزي تنګه شي، نو پدې وخت کې سخي ذات، د غم او تکليف لرې کوونکی، او د مجبورانو غږ ته ځواب ورکوونکي ته وګرځه.

په ترمذي کې راغلي: چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:

«إِنَّ اللهَ جَوَادٌ يُحِبُّ الجُودَ»

«إِنَّ اللهَ جَوَادٌ يُحِبُّ الجُودَ»

"الله سخي دی او سخاوت خوښوي". [صحيح حديث دی]

شيخ السعدي -رحمه الله- فرمايلي: الجواد، پدې معنا: چې هغه –سبحانه و تعالى-، مطلق سخي دی، چې په ټولو موجوداتو باندې خپل سخاوت خپور کړي، او هغه يې په خپل فضل، سخاوت او ډول ډول نعمتونو سره ډک کړي دي.

او په خپل سخاوت سره يې هغه کسان ځانګړي کړي دي چې له هغه څخه د ويلو په ژبه او يا د حالت په ژبه غوښتنه کوي؛ که هغه نيک کس وي يا بد، مسلمان وي يا کافر، څوك چې له الله څخه غوښتنه وکړي، هغه ته د هغه غوښتنه ورکوي، او هغه څه چې يې ترې غوښتې وي ورکوي يې؛ ځکه چې هغه -جل و علا- ډېر مهربان او رحم کوونکی دی.

(وَمَا بِكُم مِّن نِّعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ ۖ ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجْأَرُونَ)

(وَمَا بِكُم مِّن نِّعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ ۖ ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجْأَرُونَ)

(او پر تاسو چې هر نعمت شوی دی، نو د الله له طرفه دی، بیا چې کله تاسو ته ضرر درورسېږي، نو (بیا هم) خاص هغه ته زاري کوئ). [النحل سورت: ایت 53]".

په سخاوت او مهربانی کې زمونږ له رب څخه څوک لوی دی؟!

مخلوق د هغه نافرماني کوي.. مګر هغه د هغوی په بسترونو کې داسې ساتنه کوي لکه چې هیڅ نافرماني یې نه وي کړې، داسې یې ساتي لکه چې هیڅ ګناه یې نه وي کړې.. خطاکارانو باندې فضل کوي، او ګناه کار ته مهلت ورکوي او پر توبه کوونکي باندې رحم کوي.

هغه د ټولو بندګانو څخه بډای دی؛ سره لدې هم هغوی باندې د نعمتونو، سخاوت، مهربانۍ، فضل، مهلت ورکولو له لارې مینه کوي.

او د الله –عزوجل- خزانې ډکې دي؛ په مصرف کولو باندې نه کمیږي، په صحیح روایت کې راغلي چې رسول الله -صلی الله علیه وسلم- وفرمایل:

«يَدُ اللهِ مَلْأَى لاَ يَغِيضُهَا نَفَقَةٌ، سَحَّاءُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ، أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْفَقَ مُنْذُ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ؟ فَإِنَّهُ لَمْ يَغِضْ مَا فِي يَدِهِ»

«يَدُ اللهِ مَلْأَى لاَ يَغِيضُهَا نَفَقَةٌ، سَحَّاءُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ، أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْفَقَ مُنْذُ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ؟ فَإِنَّهُ لَمْ يَغِضْ مَا فِي يَدِهِ»

«د الله تعالى لاس ډک دی، نفقه کول يې نه کموي، او هغه د شپې او ورځې لخوا ډير انفاق کوي، ايا تاسو پوهيږئ چې هغه د اسمانونو او ځمکې له پيدا کولو راهيسې څومره مصرف کړی؟ نو هر هغه څه چې د هغه په لاس کې وو ندي کم شوي». [بخاري روايت کړی - او دا د هغه قول دی - او مسلم روايت کړی].

(سحاء) : په دايمي توګه ورول.

او (الغيض): کمښت.

له بندګانو څخه هغه چا سره مينه کوي څوک چې ورته اميد ولري، او له هغه څخه هيله او غوښتنه وکړي؛ تر څو هغوی باندې خپل فضل او نعمتونه ډير کړي: حتا تر دې چې د هغه له فضل او مهربانۍ څخه پرې ولوريږي، او له هغه چا څخه ناراضه کيږي چې هغه څخه څه و نه غواړي، او په ترمذي کې راغلي دي چې هغه – صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:

«مَنْ لَمْ يَسْأَلِ اللهَ يَغْضَبْ عَلَيْهِ»

«مَنْ لَمْ يَسْأَلِ اللهَ يَغْضَبْ عَلَيْهِ»

"څوک چې له الله څخه و نه غواړي، هغه څخه ناراضه کيږي". [حسن حديث دی]، په بل حديث کې راغلي دي چې هغه –صلى الله عليه وسلم- وفرمايل :

«لَيْسَ شَيْءٌ أَكْرَمُ عَلَى اللهِ مِنَ الدُّعَاءِ»

«لَيْسَ شَيْءٌ أَكْرَمُ عَلَى اللهِ مِنَ الدُّعَاءِ»

"د الله په نزد له دعا څخه بل هيڅ شی د عزت وړ نه دی". [حسن حديث دی. ترمذي روايت کړی].

هغه سخي دی، او د هغه سخاوت ټول کاينات يې ...

په فضل او کرم سره را ګير کړی

او هغه سخي دی، او هغه يو سوالګر نه مايوسه کوي ... که څه هم هغه د کفارو له قوم څخه وي

مؤمن او ډاډمن بنده هغه دی: څوک چې د سخاوت صفت ولري، او د الله د فضل، مهربانۍ او سخاوت په لټه کې وي، او پوهيږي چې سخي او مهربان الله به د خپل له فضل، برکت او احسان څخه په پراخه کچه هغه باندې سخاوت وکړي،

(مَّن ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ وَلَهُ أَجْرٌ كَرِيمٌ)

(مَّن ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ وَلَهُ أَجْرٌ كَرِيمٌ)

(څوك دی هغه کس چې الله ته قرض ورکړي، ډېر ښکلی قرض (حسن) نو چې هغه (الله) دغه (قرض) د ده لپاره دوه چنده کړي او د ده لپاره ډېر د عزت اجر دی). [الحديد سورت: ايت 11]،

(وَعْدَ اللَّهِ ۖ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ وَعْدَهُ)

(وَعْدَ اللَّهِ ۖ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ وَعْدَهُ)

(وعده کول د الله، الله د خپلې وعدې مخالفت نه کوي). [الروم سورت: ايت 6]، هغه الله ته د نړۍ کيدو لپاره انفاق کوي.

او زمونږ پيغمبر -صلى الله عليه وسلم- د ټول مخلوق څخه سخي دی؛ هغه په ښو کارونو کې په خلکو کې تر ټولو ډير

سخي و، او هغه د خوشې شوي اس څخه ډېر سخي و، او په رمضان کې تر هر وخت ډېر سخي و.

وفي «صحيح مسلم»: "ما سئل رسول الله -صلى الله عليه وسلم- على الإسلام شيئًا إلا أعطاه، قال: فجاءه رجل فأعطاه غنمًا بين جبلين، فرجع إلى قومه؛ فقال: يا قوم! أسلموا، فإن محمدًا يعطي عطاءً لا يخشى الفاقة!"، وما سئل شيئًا قط فقال: لا.

په صحيح مسلم کې راغلي: "له رسول الله -صلى الله عليه وسلم- څخه به د اسلام لپاره څه نه غوښتل کيده مګر دا چې هغه به ورکول، هغه وويل: يو سړی راغی او د دوو غرونو په منځ کې چې پسونه و هغه ته يې ورکړل، هغه سړی خپل قوم ته لاړ او ويې ويل: اې زما قومه، اسلام قبول کړئ، ځکه چې محمد داسې سخاوت کوي چې له فقر څخه نه ويريږي!" او له ده څخه هېڅکله هم کوم څه نه ندي غوښتل شوي چې هغه ورته: نه ويلي وي.

کله چې ته ورشي هغه به خوشحاله ووينې ... لکه څنګه چې ته هغه ته هغه څه ورکوې چې ته يې غوښتنه کوې

ويل شوي دي:

الجود (سخاوت): هر عيب پوښوي.

په سخاوت سره ځان پټ کړه ځکه چې سخاوت هر عيب ... پټوي لکه څنګه چې ويل شوي

الجواد (سخاوت کوونکی): د خپل سخاوت په وجه په خلکو باندې مشري کوي.

كه سختي نه واى، نو ټولو خلكو به سيادت او مشري كوله ... سخاوت فقر او جګړه مرګ زيږوي

اې الله اې جواد ذاته! له خپلو بركتونو څخه موږ باندې مهرباني وكړه.

95

الرَّفِـيقُ (نرم او مهربان) ذات -جل جلاله-

جاء في «الصحيحين»: دخل رهط من اليهود على رسول الله -صلى الله عليه وسلم- ؛ فقالوا: السام عليكم! قالت عائشة: ففهمتها؛ فقلت: وعليكم السام واللعنة!

په "صحيحينو" كې راغلي: د يهودو يوه ډله رسول الله -صلى الله عليه وسلم- ته راغلل؛ هغوى وويل: السام عليكم (پر تاسو دې مرګ وي)! عايشې وويل: زه د هغوى د خبرې په مفهوم پوه شوم؛ نو ما وويل: وعليكم السام (پر تاسو دې مرګ او لعنت وي)!

قالت: فقال رسول الله -صلى الله عليه وسلم- : «مَهْلًا يَا عَائِشَةُ! إِنَّ اللهَ يُحِبُّ الرِّفْقَ فِي الأَمْرِ كُلِّهُ»، فقلت: يا رسول الله! أولم تسمع ما قالوا؟

هغې وويل: رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل: حوصله وكړه اې عايشې! الله په ټولو چارو كې نرمي خوښوي». ما وويل: يا رسول الله! ايا تا وا نه وريدل چې هغوى څه وويل؟

قال رسول الله -صلى الله عليه وسلم- : «قَدْ قُلْتُ: وَعَلَيْكُمْ»

رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل: «ما وويل: او پر تاسو هم». [دا د بخاري لفظ دی].

د جرم کولو پر وړاندې بخښنه کوي حتا تر دې چې هغه د بخښنې له امله هيڅوک مجرم نه ګڼي

زمونږ پېغمبر ته د دې سترو اخلاقو ورکوونکی: الله – سبحانه و تعالى - دی؛ هغه ذات چې غمونه پورته کوي، ناروغ ته شفا ورکوي، مصيبت لرې کوي، غير حاضر بيرته راګرځوي، بنديي خوشې کوي، او مات شوي ته قوت ورکوي.

په صحيح ډول روايت دی چې هغه -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:

«إِنَّ اللهَ رَفِيقٌ يُحِبُّ الرِّفْقَ»

«إِنَّ اللهَ رَفِيقٌ يُحِبُّ الرِّفْقَ»

"الله مهربان دی او مهرباني خوښوي". [بخاري او مسلم روايت کړی].

زمونږ رب - عزوجل - په خپل تقدير، قضا او په خپلو عملونو کې مهربان دی.

زمونږ رب – عزوجل – په خپلو اوامرو، احکامو، دين او شريعت کې مهربان دی.

او د هغه نرمي په عمل کې: دا چې هغه – تبارک و تعالى - ټول مخلوقات په تدريجي ډول، يو بل پسې پيدا کړي؛ د هغه د حکمت او مهربانۍ له مخې، که څه هم هغه کولی شول چې دا ټول په يوځل او يوه شيبه کې رامنځته کړي.

او زمونږ رب - عزوجل - په خپل شریعت کې مهربان دی: په خپلو اوامرو او منع کولو کې؛ نو له خپلو بندګانو هغه څه نه غواړي چې دوی یې نشي برداشت کولی، او له خپلو بندګانو څخه د سختو مکلفیتونو غوښتنه نه کوي، بلکې هغوی باندې د مهربانۍ او رحمت لمخې د ځینو کارونو په نه کولو سره اجازه ورکوي؛ او له خپلو بندګانو څخه ټول مکلفیتونه په یو وخت کې نه غواړي، بلکې له یو حالت څخه یې بل حالت ته انتقال کړي؛ تر څو روحونه ورسره عادت شي او مزاجونه نرم شي.

او د هغه – تبارک و تعالی- له مهربانۍ څخه: د هغه چا لپاره مهلت ورکول دي چې ګناه یې کړي وي، او هغه – عزوجل- په عذاب ورکولو باندې بیړه نکوي، ترڅو الله ته رجوع وکړي او بیرته راستون شي.

او د هغه – سبحانه و تعالی- له نرمۍ څخه: هغه د خیر ټول اسباب اسانوي، او هغه ددې ټولو شیانو احسان کوونکی دی، او تر ټولو لوی آسان شوی څیز: د هغه د کتاب د حفظ او فهم آسانتیا ده،

(وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِن مُّدَّكِرٍ)

(وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِن مُّدَّكِرٍ)

(او یقیناً یقیناً مونږ دا قرآن (د یادولو او پند اخیستلو لپاره) اسان کړی دی، نو ایا څوك پند اخیستونکی شته؟). [القمر سورت: ایت 17].

او هغه مهربان دی او د مهربانو خلکو سره مینه کوي بلکې

د مهربانۍ لمخې هغوی ته د هیلو څخه ډیر ورکوي

مهربان خلک:

او څوک چې پوه شي چې الله ډېر رحم کوونکی دی، له الله سره یې مینه زیاتېږي، په تعظیم، ثنا او شکر کولو کې یې زیاتوالی راځي، او الله خپل نومونه خوښوي او هغه کسانو سره چې پدې نومونو باندې یاد شوي وي مینه کوي -پرته له هغه نومونو چې خپلو بنده ګانو ته یې نه غواړي-، نو الله رحیم دی او له رحم کوونکو سره مینه لري، سخي دی له سخاوت کوونکو سره مینه لري، مهربان دی او له مهربانو سره مینه لري.

او دې اخلاقو لپاره ترټولو حقدار: پیغمبران دي، او د دوی په سر کې: محمد -صلى الله عليه وسلم- دی، او د هغه –صلى الله عليه وسلم- ژوند د خلکو سره د مهربانۍ څخه ډک وو، هغه د خپل ځان په اړه هیڅکله په غوسه شوی نه و، نه یې خپله سینه د دوی د انساني ضعف له امله تنګه شوې وه، او نه یې د دې دنیا له توکو څخه د ځان لپاره څه ساتلي وو، بلکی ټول هغه څه چې د هغه په لاس کې وو په ډیرې مهربانۍ سره یې هغوی ته ورکړل، او خپل سخاوت، نرمي، نیکي، شفقت، مینه او مهرباني یې هغوی باندې پراخه کړې وه، او داسې کوم کس نه و چې هغه سره یې ناسته کړی وي مګر دا چې رسول الله –صلى الله عليه وسلم- د هغه زړه له مینې څخه ډک کړی نه وي؛ د هغه د نرمۍ او مهربانۍ لمخې.

یو اعرابي (باندې چې) د جومات په څنګ کې میتیازې کوي؛ نو د رسول الله -صلى الله عليه وسلم- صحابه ودرېدل

او ويې ويل: مه کوه مه کوه! رسول الله -صلى الله عليه وسلم- هغوى ته وفرمايل:

«لَا تُزْرِمُوهُ، دَعُوهُ!».

«لَا تُزْرِمُوهُ، دَعُوهُ!».

"هغه باندې ميتيازې مه بندوئ، هغه پرېږدئ!".

کله چې هغه له ميتيازې کولو څخه فارغ شو؛ رسول الله -صلى الله عليه وسلم- را وغوښته؛ او ورته يې وفرمايل:

«إِنَّ هَذِهِ المَسَاجِدَ لَا تَصْلُحُ لِشَيْءٍ مِنْ هَذَا البَوْلِ، وَلَا القَذَرِ، إِنَّمَا هِيَ لِذِكْرِ اللهِ -عز وجل- ، وَالصَّلَاةِ وَقِرَاءَةِ القُرْآنِ»

«إِنَّ هَذِهِ المَسَاجِدَ لَا تَصْلُحُ لِشَيْءٍ مِنْ هَذَا البَوْلِ، وَلَا القَذَرِ، إِنَّمَا هِيَ لِذِكْرِ اللهِ -عز وجل- ، وَالصَّلَاةِ وَقِرَاءَةِ القُرْآنِ»

"دا جوماتونه د دې ميتيازو او کثافاتو لپاره مناسب نه دي، بلکې د الله –عزوجل- د ذکر، لمونځ او د قرآن تلاوت لپاره دي". [مسلم روايت کړى].

او الله مهربان دى او مهربان خلک خوښوي، له هغه -صلى الله عليه وسلم- څخه روايت شوى دى چې فرمايلي دي:

«إِنَّ اللهَ رَفِيقٌ يُحِبُّ الرِّفْقَ، وَيُعْطِي عَلَيْهِ مَا لَا يُعْطِي عَلَى العُنْفِ»

«إِنَّ اللهَ رَفِيقٌ يُحِبُّ الرِّفْقَ، وَيُعْطِي عَلَيْهِ مَا لَا يُعْطِي عَلَى العُنْفِ»

"الله مهربان (نرم) دى او مهرباني (نرمي) خوښوي، او په مهربانۍ (نرمۍ) سره هغه څه ورکوي چې په سختۍ سره يې نه ورکوي". [مسلم روايت کړى].

له پيغمبرانو وروسته په دې برخه کې تر ټولو زيات مستحق: پاچاهان او چارواکي او هغه کسان دي چې د الله خوا ته دعوت کوونکي او عالمان دي، همدارنګه پلرونه هم پدې ډله کې راځي، ځکه چې خلک کافي اندازه لري، او دوی داسې يو چا ته اړتيا لري چې له هغوی څخه دغه اندازه کمې کړي نه دا چې هغوی ته سپکاوی وکړي، د هغوی لوی او پراخې پاملرنې، خوشحاله ژيرې، او هغې مينې ته اړتيا لري چې هغوی احاطه کړي..

خلک مهربانۍ ته ډيره اړتيا لري نسبت دې ته چې هغوی ته په شدت (سختۍ) سره ورکړه ورکړل شي، او هغه خلک چې د مهربانۍ ډير مستحق دي: خپل ځان، بيا ستاسو مور او پلار، ميرمن، ماشومان، رعيت (لاس لاندې کسان)، او هغه کسان چې تاسو سره کار کوي او ستاسو ملګري دي.

په دې کې ستا برخه..

وصح عنه -صلى الله عليه وسلم- أنه قال: «إِنَّهُ مَنْ أُعْطِيَ حَظَّهُ مِنَ الرِّفْقِ؛ فَقَدْ أُعْطِيَ حَظَّهُ مِنْ خَيْرِ الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ، وَصِلَةُ الرَّحِمِ وَحُسْنُ الخُلُقِ وَحُسْنُ الجِوَارِ يَعْمُرَانِ الدِّيَارَ، وَيَزِيدَانِ فِي الأَعْمَارِ»

او له هغه –صلى الله عليه وسلم- څخه په صحيح ډول روايت شوي دي چې فرمايي: "هغه چا ته چې له مهربانۍ څخه برخه ورکړل شوي وي؛ هغه ته د دنيا او آخرت د غوره او ښو برخو څخه برخه ورکړل شوې، او خپلولي، ښه اخلاق او ښه ګاونډيتوب کورونه ابادوي، او د خلکو عمرونه

زياتوي». [صحيح حديث دى. احمد په مسند کې روايت کړى دى].

او په صحيح ډول روايت شوي دي چې هغه -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:

«إِذَا أَرَادَ اللهُ -عز وجل- بِأَهْلِ بَيْتٍ خَيْرًا: أَدْخَلَ عَلَيْهِمُ الرِّفْقَ»

«إِذَا أَرَادَ اللهُ -عز وجل- بِأَهْلِ بَيْتٍ خَيْرًا: أَدْخَلَ عَلَيْهِمُ الرِّفْقَ»

"هر کله چې الله –عزوجل- د يوې کورنۍ د خلکو لپاره خير وغواړي، هغوى ته مهرباني په برخه کوي". [صحيح حديث دى. احمد په مسند کې روايت کړى دى].

او هغه -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:

«إِنَّ الرِّفْقَ لَا يَكُوْنُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ، وَلَا يُنْزَعُ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا شَانَهُ»

«إِنَّ الرِّفْقَ لَا يَكُوْنُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ، وَلَا يُنْزَعُ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا شَانَهُ»

"مهرباني (نرمي) په هيڅ شي کې نه موندل کيږي مګر دا چې هغه ښکلى کوي، او له هيڅ شي څخه نه لرې کيږي مګر دا چې هغه عيبجن (بد رنګه) کوي". [مسلم روايت کړى].

نو له همدې امله؛ د خلکو په نيز تر ټولو څخه ډير نفرت شوى کس: سخت او بې رحم دى؛ الله – عزوجل- وفرمايل:

(وَلَوْ كُنتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ)

(وَلَوْ كُنتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ)

(او كه چېرې ته بدخويَه، سخت زړې وَى (،نو) خامخا دوى به ستا خوا او شانه خواره شوي وو). [آل عمران سورت: ايت 159]، او هغه -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:

«مَنْ حُرِمَ الرِّفْقَ حُرِمَ الخَيْرَ» أو «مَنْ يُحْرَمِ الرِّفْقَ يُحْرَمِ الخَيْرَ»

«مَنْ حُرِمَ الرِّفْقَ حُرِمَ الخَيْرَ» أو «مَنْ يُحْرَمِ الرِّفْقَ يُحْرَمِ الخَيْرَ»

"هغه څوک چې له مهربانۍ څخه بې برخې شو له نيکۍ څخه محروم شو" يا "هغه څوک چې د مهربانۍ څخه محروم شو د خير څخه محروم شو". [مسلم روايت کړى].

اې الله! مورِ ستا په الرفيق نوم باندې ستا څخه غوښتنه کوو: چې مورِ سره مهرباني او نرمي وکړې، او مورِ ته د خير ټولې اسانتياوې برابرې کړې.

96

السَّـــــيِّــدُ (څښتن او سردار) ذات -جل جلاله-

په سنن ابي داود کې له عبدالله بن الشخير -رضي الله عنه- څخه روايت دى چې وايي: زه د بني عامر له پلاوي سره رسول الله -صلى الله عليه وسلم- ته راغلم: مورِ وويل : ته زمورِ بادار او سردار يې، هغه وفرمايل: «السَّيِّدُ اللهُ -تبارك وتعالى- »، سردار او څښتن الله – تبارک و تعالى- دى.

مورِ وويل: په نيکيو او مقام کې زمورِ تر ټولو نيک او لوړ يې، هغه وفرمايل:

«قُوْلُوْا بِقَوْلِكُمْ، أَوْ بَعْضِ قَوْلِكُمْ، وَلَا يَسْتَجْرِيَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ»

«قُوْلُوْا بِقَوْلِكُمْ، أَوْ بَعْضِ قَوْلِكُمْ، وَلَا يَسْتَجْرِيَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ»
"په هماغه الفاظو چې تاسو خبرې کوئ، پرته له مبالغې څخه خبرې وکړئ، او شيطان دې تاسو ته دوکه درنکړي".
[صحيح حديث دی].

" يَسْتَجْرِيَنَّكُمُ " يعني: شيطان تاسو باندې غالب نشي.

او په لغت کې: السيد: هغه څوک دی چې په مهربانۍ، مال، لوړتيا او ګټې کې له نورو څخه لوړ وي، او مال په خپلو حقونو کې ورکوي.

او سردار هغه چا ته ويل کيږي: چې هغه باندې د هغه غضب او غوسه غالبه نشي، او سخي، پاچا او رئيس باندې اطلاقيږي.

د بنده سردار: د هغه بادار او مولا دی، او د بښځې سردار: د هغې ميړه دی، الله –سبحانه وتعالى- فرمايي:

(وَأَلْفَيَا سَيِّدَهَا لَدَى الْبَابِ)

(وَأَلْفَيَا سَيِّدَهَا لَدَى الْبَابِ)

(د هغې له خاوند سره دروازې ته نژدې مخامخ شول).
[يوسف سورت: ايت 25].

او السؤدد: يعني عزت، او د هر څه څښتن: تر ټولو عزتمند او لوړ ته وايي.

پرته د الله – عزوجل- څخه څوک دی چې د هغه عزت بشپړ وي؟!

د بادار او سردار د نوم تر سيوري لاندې:

زمونږ رب – سبحانه و تعالى - سردار دى؛ هغه څوک چې په خپل عظمت کې عظمت ته رسيدلى، او هغه عزتمند ذات چې په خپل شرافت کې بشپړ دى، او هغه مهربان ذات چې په خپلې مهرباني کې بشپړ دى، او هغه بډاى ذات چې په خپل بډاينه کې بشپړ دى، او هغه غالب ذات چې په خپله غلبه کې بشپړ دى، او هغه عالم چې په خپل علم کې بشپړ شوى دى، او هغه حکيم چې په خپل حکمت کې بشپړ شوى دى.

نو الله –سبحانه و تعالى- سردار دى چې هر ډول عزت او مهربانۍ وربانديې پوره ده.

دا د هغه –سبحانه و تعالى- صفتونه دي چې هيڅوک ورسره شريک نه دي، او په هغه کې هيڅ مخلوق ورسره شخړه نشي کولى.

او هغه معبود، سردار او بې نياز دى

چې ټول مخلوق ورته د تسليمېدو اعلان وکړ

له ټولو خواوو څخه په صفتونو کې بشپړ دى

د هغه په بشپړتيا کې هيڅ نيمګړتيا نشته

ټول مخلوق د هغه –تبارک و تعالى- بنده ګان دي، او ټول هغه ته محتاج دي؛ ملائکې، انسانان او پيريان، هيڅوک له هغه څخه بې نيازه ندي؛ هغوى ټول د هغه سخاوت، مهربانۍ او پالنې ته اړمن دي، نو د هغه –جل جلاله- حق دى چې بايد سردار اوسي، او هغوى باندې لازم دي چې ترڅو هغه په دې نوم سره ياد کړي.

زمونږ رب – سبحانه و تعالى - د کائناتو مالک دى. د هغه لپاره هيڅ نظير او مانند نشته.

او هغه – تبارک و تعالى – سردار چې هر دول اطاعت، خشوع او عاجزي خاص هغه لره وشي، او هغه لره هيڅ شريک نشته.

هغه سردار او معبود دى چې هيڅ شريک نلري:

(قُلْ أَغَيْرَ اللَّهِ أَبْغِي رَبًّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ)

(قُلْ أَغَيْرَ اللَّهِ أَبْغِي رَبًّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ)

(ته ووايه: ايا زه له الله نه غير (بل) رب ولټوم، حال دا چې هغه د هر شي رب دى). [الأنعام سورت: ايت 164].

ابن عباس – رضي الله عنهما – وويل: إلهًا، د سردار په معنا دى.

غلط فکر!

يو کس ته شايد مال، اولادونه او مقام ورکړل شي، يا د لوړ او با عزت مقام او وظيفې، پراخه يا ځواکمنې رهبرۍ خاوند شي، او شايد ډير خادمان د هغه په خدمت کې وي، او ډير ساتونکي هم ولري، او د لښکرو لخوا د هغه ساتنه وشي، خلک د هغه تابع وي، سرونه ورته ذليله او عاجز وي، او خلک د هغه پوروړي وي؛ او ددې دنيا ډيرې هوساينې (شرف) په غټه پيماني سره ورته رسيدلي وي؛ مګر هغه يو لنډ مهاله او نيمګړې هوساينه (شرف) ده.

په خوب کې اميدونو هغوى په دوکه کړل

دا اميدونه او تعبيرونه ځومره درواغ دي!

څوک چې ایمان ولري چې الله: ریښتینی مالک دی؛ د هغه زړه یوازې له هغه –تبارک و تعالی- سره تړلی دی؛ د ویرې، امید، مرستې، او د توکل تړل والی؛ ځکه چې هغه د بندګانو په چارو کې تصرف کوونکی دی، او هیڅ داسې ژوندی څیز نشته مګر دا چې د هغې اختیار له هغه سره دی، او ټول بندګان ورته اړمن او فقیر دي؛

(۞ يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ ۖ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ)

(۞ يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ ۖ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ)

(اې خلقو! هم تاسو الله ته محتاجان یئ، او الله، هم دی بنه بې پروا، بنه ستایل شوی دی). [فاطر سورت: ایت 15]، عاجزي او تسلیمېدل یوازې باید الله -سردار او قهار ذات– ته وشي.

اې ښاغلو!

د خلکو په نیز د شرف ستنې: کرامت، عزت، لوړوالی، او په لوړه یادونه، او دا څیزونه یوازې د الله -عزوجل- په اطاعت سره شوني دي؛ له همدې امله پیغمبرانو او اولیاو شرافت ترلاسه کړ، او هغوی د خلکو په منځ کې څرګند او ښکاره ول.

او هغه څوک چې له الله څخه مخ واړوي او په هغه کفر وکړي؛ هغه هیڅ عزت او مشري نلري، او که دوی د دنیا واکمني ولري، هغه غیر حقیقي او لنډمهاله ده.

نو لدې امله؛ منافق ته بادار ويل منع دي، ابو داود څخه روايت دی چې هغه –صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:
«لَا تَقُوْلُوْا لِلْمُنَافِقِ: سَيِّدٌ، فَإِنَّهُ إِنْ يَكُ سَيِّدًا فَقَدْ أَسْخَطْتُمْ رَبَّكُمْ - عز وجل- »
«لَا تَقُوْلُوْا لِلْمُنَافِقِ: سَيِّدٌ، فَإِنَّهُ إِنْ يَكُ سَيِّدًا فَقَدْ أَسْخَطْتُمْ رَبَّكُمْ - عز وجل- »
"منافق ته: سردار (بادار) مه وايئ، ځکه چې که هغه سردار (بادار) وي، نو خپل رب –عزوجل- مو په غوسه کړی دی". [صحيح حديث دی]

د سردار حمايت:

مخلوق لپاره د سيد (سردار) کلمې استعمالول روا دي؛ د الله –عزوجل- په وينا د يحيى -عليه السلام- په اړه: (وَسَيِّدًا) [آل عمران:39]، او د شفاعت په حديث کې راغلي دي:
«أَنَا سَيِّدُ وَلَدِ آدَمَ يوم القِيَامة وَلَا فَخْرَ»
«أَنَا سَيِّدُ وَلَدِ آدَمَ يوم القِيَامة وَلَا فَخْرَ»
"زه به د قيامت په ورځ د بني ادم سردار يم پرته له غرور او فخر څخه". [مسلم روايت کړی]، او د هغه –صلى الله عليه وسلم- وينا د سعد بن معاذ -رضي الله عنه- په اړه:
«قُومُوا إِلَى سَيِّدِكُمْ»
"خپل سردار ته پاڅيږئ". [بخاري روايت کړی].
او ددې دوو روايتونو او د «السَّيِّدُ اللهُ» «الله سردار دی» روايت ترمنځ تعارض نشته. [صحيح حديث دی. ابو داود

روایت کړی]؛ ځکه چې د مؤمنانو په نیز د مخلوق له سردار څخه منظور: ریاست او امامت دی.

او عرب وایي: فلان زموږ بادار (سردار) دی؛ یعنې دا زموږ رییس او مشر دی، چې موږ یې درناوی کوو.

لیکن په سردار سره د الله - عزوجل – یادول پدې معنا دي: چې هغه د مخلوق مالک دی، او ټول مخلوق د هغه بندګان دي.

او د رسول الله -صلی الله علیه وسلم- منعه کول کله چې ورته وویل شول: ته زموږ بادار او سردار یې، هغه وفرمایل:

«السَّيِّدُ اللهُ، قُولُوا بِقَوْلِكُمْ، أَوْ بَعْضِ قَوْلِكُمْ، وَلَا يَسْتَجْرِيَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ»

«السَّيِّدُ اللهُ، قُولُوا بِقَوْلِكُمْ، أَوْ بَعْضِ قَوْلِكُمْ، وَلَا يَسْتَجْرِيَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ»

«سردار او څښتن الله –تبارک و تعالی- دی، په هماغه الفاظو چې تاسو خبرې کوئ، پرته له مبالغې څخه خبرې وکړئ، او شیطان دې تاسو ته دوکه درنکړي». [صحیح حدیث دی. ابوداود روایت کړی] په دې کې: د رسول الله -صلی الله علیه وسلم- د توحید څخه حمایت، او د هغه د عزت ساتنه او حمایت، او د شرک د لارو بندول دي.

او هغه – صلی الله علیه وسلم- بده ګڼله چې د هغه وړاندې د هغه ستاینه وشي، که څه هم دوی له حقیقت پرته بل څه ندي ویلي، ځکه هغه په خپله دا خبره وکړه چې:

«أَنَا سَيِّدُ وَلَدِ آدَمَ»

«أَنَا سَيِّدُ وَلَدِ آدَمَ»

"زه د آدم د اولادې سردار يم". [مسلم روايت کړی]، او د دې وېرې څخه چې د هغوی زړونه به له مخلوق سره يو ډول تعلق پيدا کړي او د هغوی لپاره به ځانونه خوار او ذليل کړي؛ کوم چې دا کار بايد يوازې او يوازې د قهار الله لپاره ځانګړی شي.

اې، مونږ ستا د السيد (سردار) په نوم غوښتنه کوو! ترڅو زموږ ياد لوړ کړې، او زمونږ بار او ګناه لرې کړې؛ ځکه ته په ټولو شيانو باندې قدرت لرې.

97

بَدِيعُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ (د اسمانونو او ځمکې نوښتګر) ذات -جل جلاله-

"زه په قران کريم کې د حقيقت په موندلو کې ډير متاثر او حيران يم!

دغه سپېڅلی قرآن کائنات د وجود له لوړ ځای څخه بيانوي.

لکه څنګه چې مونږ وليدل؛ دا د انساني سرچينې څخه تر لاسه کيدی نشي، -وروسته لدې چې ما قرآن کريم ولوست- زه خپل راتلونکي باندې پوه شوم، زه به د دې جامع نظر په رڼا کې خپلې ځيرنې پلان کړم". [پروفيسر: يوشيدي کوزان].

دا طبيعت ده لږ تم شه اې د شپې تلونکيه ... ترڅو تاته د نوښتګر د ښکلی مهارت نمونې وښيم ... کومه ځمکه او اسمانونه چې ستا شاوخوا ولړزيدلي ... د زياتو ښکلو نښو او معجزو په شتون سره

دا ټول د پاچاهانو پاچاه باندې دلالت کوي چې ... د فقهاوو او علماوو لپاره يې دليل پرېښود ... ترڅو هغه باندې شک وکړي. او د هغه چا لپاره چې شک پکې کوي ... نو دغه نښې او معجزې هغه ګناه لرووونکی شک او انکار له منځه وړي

او که يو انسان د اسمانونو او ځمکې په پيدايښت کې فکر وکړي، نو نوښتګر الله لپاره به داسې دليل راوړي، څرنګه چې هغه –سبحانه و تعالى- د خپل ځان په اړه فرمايي:

(بَدِيعُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ وَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُن فَيَكُونُ)

(بَدِيعُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ وَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُن فَيَكُونُ)

(بې له نمونې پيدا کوونکی د اسمانونو او ځمکې دی، او کله چې د کوم کار فيصله وکړي، نو همدا خبره ده چې هغه ته ووايي: ''وشه'' نو هغه وشي). [البقرة سورت: ايت 117].

ابن كثير -رحمه الله- فرمايلي دي: د اسمانونو او ځمکې نوښتګر، د هغو خالق، د هغو جوړوونکی او د هغو پيدا کوونکی، پرته له کوم مخکينی نمونې څخه.

شيخ السعدي -رحمه الله- فرمايي: «(بَدِيعُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) پدې معنا چې: د هغو خالق او نوښتګر په خورا ښه پيدايښت، نوښت او ځواکمن نظم سره پيدا کړي دي».

د عقل څښتنانو ته غږ!

او که داسې وي؛ دا څنګه امکان لري چې هغه لره د هغو څخه څه شی منسوب شي ګويا چې هغه لپاره اولاد دی -اوچت

دی الله تعالی د دي نه ډير اوچت!- بلکې هغه څه چې په دې ځمکه کې دي د الله تعالی پيدابښت او نوښت دی، او دا ټول الله تعالی ته غاړه کېښودونکي او بندګي کوونکي دي، نو الله تعالی فرمايلي:

(وَقَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا ۗ سُبْحَانَهُ ۖ بَل لَّهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ كُلٌّ لَّهُ قَانِتُونَ (116) بَدِيعُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ وَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُن فَيَكُونُ (117))

(وَقَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا ۗ سُبْحَانَهُ ۖ بَل لَّهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ كُلٌّ لَّهُ قَانِتُونَ (116)

(او هغوی وويل: الله (د ځان لپاره) اولاد نيولی دی، (داسې نه ده) هغه (له دې خبرو نه) پاك دی، بلکې څه چې په اسمانونو او ځمکه کې دي، هغه (ټول) خاص د هغه لپاره دي، ټول د هغه حکم منونکي دي.

بَدِيعُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ وَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُن فَيَكُونُ (117))

(بې له نمونې پيدا کوونکی د اسمانونو او ځمکې دی، او کله چې د کوم کار فيصله وکړي، نو همدا خبره ده چې هغه ته ووايي: ''وشه'' نو هغه وشي). [البقرة سورت: ايتونه 116-117].

او که دا ثابته شي چې: ټول هغه څه چې په اسمانونو او ځمکه کې دي د هغه پيدا کولو او نوښت څخه دي؛ دا ثابته شوه چې: دا ټول د هغه په بندګانو او ملکونو کې شامل دي، نو د هغه لپاره دا ناشوني ده چې هغه زوی ولري.

او که داسي وي؛ دا د انسانانو لپاره لازمه ده چې: د هغه امر ومني او له هغه څه چې هغه منع کړي مخ وګرځوي؛ او دا خو لږ خبره ده چې هغه لره زوی او میرمن منسوب کړي!

بیا الله – سبحانه و تعالی- مونږ ته امر وکړ: چې په کایناتو او د هغه په ښایسته مخلوق کې فکر وکړو، الله – جل وعلا- وفرمایل:

(إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ)

(إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ)

(ببشکه د اسمانونو او ځمکې په پیدا کولو کې او د شپې او ورځې په تلو راتلو کې خامخا د خالص عقل خاوندانو لپاره ډېرې نښې دي). [آل عمران سورت: ایت 190]، په ټولو کایناتو کې د ایمان لپاره دلایل شته، چې د هغه اوریدونکي او لیدونکي پیدا کوونکي ذات ته اشاره کوي.

د کایناتو کرښو ته پام وکړه چې په هغې کې ... د لوړ مقام لرونکو ملایکو لخوا تا ته پیغامونه دي ... او ستا لپاره هغې کې لیکل شوي دي که چیرته ته د هغې لیکلو ته پام وکړې ... حقیقت دا دی چې پرته له الله څخه نور ټول شیان باطل دي

هغوی د الله په فضل او احسان باندې ګواهان دي ... فصیحه او خاموشه ژبه ده څرنګه چې هغه ویلي دي

په کايناتو کې فکر وکړه!

بلال -رضی الله عنه - رسول الله -صلی الله علیه وسلم- ته داخل شو – ترڅو د سهار لمانځه لپاره ورباندې غږ وکړي- ګوري چې رسول الله -صلی الله علیه وسلم- پروت و او ژړل يي؛ ويې ويل: يا رسول الله! څه شی تاسو ژړوي په داسې حال کې چې الله ستاسو مخکيني او راتلونکي ګناهونه معاف کړي؟

هغه ورته وفرمايل: «وَيْحَكَ يَا بِلَالُ! وَمَا يَمْنَعُنِي أَنْ أَبْكِيَ وَقَدْ أَنْزَلَ اللهُ عَلَيَّ فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ:

«افسوس پر تا اې بلاله! او څه شی ما له ژړا نه منع کوي د هغه شي په اړه چې نن شپه الله پر ما باندې نازل کړی دی:

(إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ)

(إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ)

(بېشکه د اسمانونو او ځمکې په پيدا کولو کې او د شپې او ورځې په تلو راتلو کې خامخا د خالص عقل خاوندانو لپاره ډېرې نښې دي). [آل عمران سورت: ايت 190]»؛ او د سورت تر پايه يې تلاوت کړ.

بيا يې وفرمايل: «وَيْلٌ لِمَنْ قَرَأَهَا وَلَمْ يَتَفَكَّرْ فِيهَا!»

افسوس د هغه چا لپاره چې دا ولولي او فکر پرې و نکړي! [صحيح حديث دی. ابن حبان روايت کړی].

اسمانونه او هر هغه څه چې هغې کې دي، ستوري او سيارې، لمر او د سپوږمۍ تماشا کول، او د ځمکې تماشا کول

او هغه څه چې په دې کې دي، غرونه، نهرونه، سيندونه، حيوانات، نباتات، بې جانه شيان، ژوندي او مړه شيان ... د آسمانونو او ځمکې د ښکلا او نوښت څرګندونه کوي،

(تَبَارَكَ الَّذِي جَعَلَ فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَجَعَلَ فِيهَا سِرَاجًا وَقَمَرًا مُّنِيرًا (61) وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ خِلْفَةً لِّمَنْ أَرَادَ أَن يَذَّكَّرَ أَوْ أَرَادَ شُكُورًا (62))

(تَبَارَكَ الَّذِي جَعَلَ فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَجَعَلَ فِيهَا سِرَاجًا وَقَمَرًا مُّنِيرًا (61)

(ډېر برکتناك دى هغه ذات چې په اسمان کې يې برجونه پيدا کړي دي او په ده کې يې چراغ (لمر) او رڼا کوونکې سپوږمۍ پيدا کړې ده.

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ خِلْفَةً لِّمَنْ أَرَادَ أَن يَذَّكَّرَ أَوْ أَرَادَ شُكُورًا (62))

او دى هماغه ذات دى چې شپه او ورځ يې يو له بل پسې راتلونکې پيدا کړي دي، د هغه چا لپاره چې اراده لري چې نصيحت واخلي يا غواړي چې شکر وباسي). [الفرقان سورت: ايتونه 61-62].

د اسلامي ځوانانو په کنفرانس کې؛ چې په (1979) ميلادي کال کې په رياض کې ترسره شو، کله چې امريکايي پروفيسور (پالمر) د الله - سبحانه و تعالى- دغه کلام واوريده، نو پاڅېده:

(أَوَلَمْ يَرَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا)

(أَوَلَمْ يَرَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا)

(ایا هغه کسان چې کافران شوي دي په دې نه دي خبر شوي چې یقیناً یقیناً اسمانونه او ځمکه دواړه سره نښتي وو، بیا مونږ دواړه بېل کړل). [الأنبياء سورت: ایت 30]، او ویې ویل: په حقیقت کې کاینات په پیل کې د لوګي، ګازي، او نښلول شوي لویې وربېځې څخه جوړ و، بیا په تدریج سره په ملیونونو ملیونونو ستورو باندې بدل شو چې اسمان یې ډک کړ، او دا په هیڅ ډول ممکنه نه ده چې دغه خبره داسې کس ته منسوب شي چې (۱۴۰۰ کاله) پخوا مړ شوی وي، په داسې حال کې چې هغه سره تلسکوپونه او فضایي ببړې شتون نه درلود چې د دې حقایقو په موندلو کې ورسره مرسته کړي وي، نو هغه څوک چې محمد ته یې خبر ورکړی دی هغه: الله دی، او پروفیسور (پالمر) د کنفرانس په پای کې خپل اسلام اعلان کړ.

په (۱۴۰۴ هـ ق) کال په ریاض کې د سعودي په اتم طبي کانفرانس کې د تایلنډ د مای پوهنتون د اناتومي او جنین د څانګې مشر پروفیسور ټاګت تاجسون وویل: «او لکه څرنګه چې پیغمبر – صلى الله عليه وسلم - لوستل او لیکل یې نشو کولی؛ نو دا باید محمد - صلى الله عليه وسلم – هغه پیغمبر وي چې دغه حقیقت یې راوړی وي، دا هغه ته د خالق له خوا د وحي په واسطه لیږل شوی و چې په هر څه پوه دی؛ او دا خالق باید الله وي.

له همدې امله؛ زه فکر کوم چې د هغه څه وخت را رسیدلی چې باید ووایم (أشهد أن لا إله إلا الله، وأن محمدًا رسول الله)، زه شاهدي ورکوم چې د الله پرته بل معبود نشته او دا چې محمد د الله رسول دی».

دارو (درمل) ..

او د الله – سبحانه و تعالى- د البديع نوم مقام ډير لوی دی! که هر چا په دې نوم سره دعا وکړه الله به يې قبوله کړي.

ترمذي له انس -رضی الله عنه- څخه روایت کړی چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- مسجد ته ننوت چې ګوري یو سړي لمونځ ادا کړ او دعا کوي او په دعا کې يې ویل: اللهم! لا إله إلا أنت، المنان، بديع السماوات والأرض، يا ذا الجلال والإكرام!

اې الله! له تا پرته بل معبود نشته، منت کوونکی، د اسمانونو او ځمکې پیدا کوونکی، اې د عظمت او عزت خاونده!

فقال النبي -صلى الله عليه وسلم- :

نو رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمایل:

«أَتَدْرُونَ بِمَ دَعَا اللهَ؟ دَعَا اللهَ بِاسْمِهِ الأَعْظَمِ، الَّذِي إِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَابَ، وَإِذَا سُئِلَ بِهِ أَعْطَى»

«أَتَدْرُونَ بِمَ دَعَا اللهَ؟ دَعَا اللهَ بِاسْمِهِ الأَعْظَمِ، الَّذِي إِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَابَ، وَإِذَا سُئِلَ بِهِ أَعْطَى»

"ایا تاسو پوهیږئ چې الله ته يې په څه باندې بلنه ورکړه؟ هغه الله ته د هغه په لوی نوم سره بلنه ورکړه، که په هغه نوم دعا

وکړای شي، هغه يې قبلوي، او که په هغه سره تري څه وغوښتل شي، هغه څيز ورکوي». [صحيح حديث دی].

اې الله! مورِ ته بخښنه وکړه او پر مورِ رحم وکړه؛ اې له تولو رحم کوونکيه!

اې د اسمانونو او ځمکې پيدا کوونکيه! مورِ ته بخښنه وکړه، پر مورِ رحم وکړه، او زمورِ خطاګانې معاف کړه؛ بيشکه چې ته په هر څه توان لري.

98

المُعْطِـي (ورکوونکی) ذات -جل جلاله-

العطاء (ورکوونکی): د هغه د ډاليو له وجې څخه..

الكرم (عزتمند): د هغه له صفتونو څخه يو صفت دی ..

الجود: د هغه له سترو ځانګړنو څخه ده، نو د هغه څخه څوک ډير سخي، او مهربان او ورکوونکی دی؟!

او د الله –تبارک و تعالی- د بنکلو نومونو څخه: (المعطي) – تبارک و تعالی- دی.

په صحيح ډول روايت دی چې هغه -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:

«مَنْ يُرِدِ اللهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ، وَإِنَّمَا أَنَا قَاسِمٌ، وَاللهُ يُعْطِي»

«مَنْ يُرِدِ اللهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ، وَإِنَّمَا أَنَا قَاسِمٌ، وَاللهُ يُعْطِي»

"د چا لپاره چې الله خير وغواړي، هغه ته د دين پوهه ورکوي، زه تقسيم کوونکی او واسطه يم، او الله ورکړي والا دی". [بخاري او مسلم روايت کړی].

زمونږ رب – تبارک و تعالی-: په حقيقي توګه ټولو مخلوقاتو ته ورکوونکی دی، هغه څه چې ورکړي يې دي د هغه منع کوونکی څوک نشته، او هغه څه چې منع کړي يې دي د هغه ورکوونکی څوک نشته.

د هغه – سبحانه و تعالی- ورکړه په ټولو موجوداتو کې شته، د هغه لپاره محدوديت نشته، او نه قيوداتو باندې مقيد دی، او دا د مهربانۍ او سخاوت انتها ده.

او کله چې زمونږ رب ورکړي؛ نو د هغه مهرباني او سمونتيا ده، او که منع يې کړي د هغه د حکمت او مصلحت لمخې به وي.

هغه منع کوونکی او ورکوونکی دی او دا د هغه فضل او احسان دی ... ځکه چې د منان ذات منع کول پخپله عدل او انصاف دی

هغه په خپل رحمت سره ورکوي او هغه چا لره چې وغواړي منع کوي ... په حکمت سره، او الله د قدرت څښتن دی

او د الله ورکړه (ډالۍ) په دوه ډوله دي:

١- عمومي ورکړه (ډالۍ): په دنيا کې.

او دغه ورکړه: د ټولو مخلوقاتو لپاره ده؛ که هغه مؤمنان وي او یا کافران، ځکه چې الله -سبحانه و تعالى- د هغوی لپاره دنیوي چارې سمې کړي، الله – عزوجل- فرمایي:

(كُلًّا نُّمِدُّ هَٰؤُلَاءِ وَهَٰؤُلَاءِ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ ۚ وَمَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا)

(كُلًّا نُّمِدُّ هَٰؤُلَاءِ وَهَٰؤُلَاءِ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ ۚ وَمَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا)

(له هر یو سره مونږ ستا د رب له ورکړې څخه مدد کوو، له دوی سره او له دغو سره، او ستا د رب عطا (ورکړه په دنیا کې) کله هم منع کړی شوې نه ده). [الإسراء سورت: ایت 20].

۲- خاصه ورکړه (ډالۍ): په دنیا او آخرت کې.

او دغه خاصه ورکړه (ډالۍ): د خپلو انبیاوو، او خپلو پیغمبرانو او خپلو صالحو بندګانو لپاره ده، نو هغوی ته په دې دنیا کې حلاله روزي، صالح اولاد، ایمان او تقوا، یقین او روښانه هدایت ورکوي، او دا په دنیا کې تر ټولو ستر نعمتونه دي، حاکم په (المستدرک) کې روایت کړی، او ذهبي د هغه تصحیح کړې: د رسول الله- صلى الله عليه وسلم- روایت دی چې فرمایي:

«إِنَّ اللهَ يُعْطِي الدُّنْيَا لِمَنْ يُحِبُّ وَمَنْ لَا يُحِبُّ، وَلَا يُعْطِي الدِّينَ إِلَّا مَنْ يُحِبُّ».

«إِنَّ اللهَ يُعْطِي الدُّنْيَا لِمَنْ يُحِبُّ وَمَنْ لَا يُحِبُّ، وَلَا يُعْطِي الدِّينَ إِلَّا مَنْ يُحِبُّ».

"الله دنيا ورکوي هغه چا سره چې مينه لري او يا يې نلري، ليکن دين نه ورکوي پرته له هغه چا څخه چې هغه سره مينه لري".

مګر په آخرت کې؛ او د هغه په لوړو جنتونو کې ترټولو له سترو ورکړو څخه ده؛ چې له هغه څخه بشپړ او لوی مقام والا نشته! هغه –سبحانه و تعالى- وفرمايل:

(جَزَاءً مِّن رَّبِّكَ عَطَاءً حِسَابًا)

(جَزَاءً مِّن رَّبِّكَ عَطَاءً حِسَابًا)

(د رب له جانبه به بدله ورکولی شي (د عملونو) په حساب سره ډېره ورکړه). [النباء سورت: ايت 36].

د ښکلا او جلال په کور کې ترټولو ستره ورکړه (ډالۍ): د رب العالمين رضايت، او د هغه عزتمند مخ ته کتل دي.

د ورکړې (ډالۍ) کليدونه:

او زمور رب سخي دی او له سخاوت کوونکو سره مينه لري، او هغه ورکوونکی دی او له ورکوونکو سره مينه لري، له همدې امله خلک د ورکړې د خاوندانو عزت کوي، له ابو داود څخه روايت دی چې رسول الله -صلى الله عليه وسلم- وفرمايل:

«الأَيْدِي ثَلَاثَةٌ: فَيَدُ اللهِ العُلْيَا، وَيَدُ المُعْطِي الَّتِي تَلِيهَا، وَيَدُ السَّائِلِ السُّفْلَى، فَأَعْطِ الفَضْلَ، وَلَا تَعْجَزْ عَنْ نَفْسِكَ»

«الأَيْدِي ثَلَاثَةٌ: فَيَدُ اللهِ العُلْيَا، وَيَدُ المُعْطِي الَّتِي تَلِيهَا، وَيَدُ السَّائِلِ السُّفْلَى، فَأَعْطِ الفَضْلَ، وَلَا تَعْجَزْ عَنْ نَفْسِكَ»

«لاسونه دري دي: د الله لوړ لاس دی، د ورکونکي لاس چې له هغې څخه وروسته دی، او د سوالګر ټیټ لاس دی، د خپل ضرورت څخه اضافه مال انفاق (ورکړه) کړه، او پدې کار کې خپل نفس سره مجاهدت او مبارزه وکړه». [صحيح حديث دی].

او د سخاوت څښتنانو لپاره به د پاچاهانو د پاچا له لوري لوی اجر وي؛

(وَأَنفِقُوا مِمَّا جَعَلَكُم مُّسْتَخْلَفِينَ فِيهِ ۖ فَالَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَأَنفَقُوا لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ)

(وَأَنفِقُوا مِمَّا جَعَلَكُم مُّسْتَخْلَفِينَ فِيهِ ۖ فَالَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَأَنفَقُوا لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ)

(او له هغه (مال) څخه څه خرچ کړئ چې هغه (الله) تاسو په دغه (مال) کې (د نورو خلقو) ځای ناستي (خليفه ګان) جوړ کړي يئ، نو هغه کسان چې له تاسو نه يې ايمان راوړی دی او انفاق يې کړی دی، د دوی لپاره ډېر لوی اجر دی). [الحديد سورت: ايت 7].

او هغه – سبحانه و تعالى - له خپل رسول - صلى الله عليه وسلم - سره وعده کړې ده چې هغه ته به تر هغه کچې ورکړي تر څو چې هغه راضي شي:

(وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَىٰ)

(وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَىٰ)

(او خامخا ژر به تا ته ستا رب درکړي، نو ته به راضي (خوشحاله) شې). [الضحى سورت: ايت 5].

او له هغه څه څخه چې الله خپل رسول ته په آخرت کې ورکړي دي: نهر کوثر دی:

(إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ)

(إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ)

(بېشکه مونږ تا ته کوثر درکړی دی). [الکوثر سورت: ایت 1]، د هغه – صلی الله علیه وسلم- څخه روایت دی چې د کوثر په اړه یې وفرمایل:

«نَهْرٌ وَعَدَنِيهِ رَبِّي -عز وجل- ، عَلَيْهِ خَيْرٌ كَثِيرٌ، هُوَ: حَوْضٌ تَرِدُ عَلَيْهِ أُمَّتِي يَوْمَ القِيَامَةِ، آنِيَتُهُ عَدَدُ النُّجُوْمِ»

«نَهْرٌ وَعَدَنِيهِ رَبِّي -عز وجل- ، عَلَيْهِ خَيْرٌ كَثِيرٌ، هُوَ: حَوْضٌ تَرِدُ عَلَيْهِ أُمَّتِي يَوْمَ القِيَامَةِ، آنِيَتُهُ عَدَدُ النُّجُوْمِ»

«داسې یو نهر دی چې زما رب - عزوجل - له ما سره وعده کړې ده، چې په هغې کې ډیرې ښېګڼې او خیر دی، او هغه داسې حوض دی: چې زما امت به د قیامت په ورځ هغې ته راستنیږي، او د هغې جامونه به د ستورو په شمیر وي». [مسلم روایت کړی].

او کله چې الله تا ته وګوري او پوه شي چې تا هغه خپل د اعتماد وړ او خپل پناه ځای ګرځولی، او هغه دې پرته له مخلوق څخه خپلو ارتیاوو ته ځانګړی کړی، هغه به تا ته د هغه څه څخه غوره درکړي چې تا یې غوښتنه کړېده، او تا باندې به ډیره مهرباني او سخاوت وکړي چې غوښتی دې وي.

پاک دی هغه ذات چې په فکرونو سره امیدونه ورکوي ... هغه امیدونه چې په نفس کې وي او په ژبې سره نه وي ویل

شوي ... پاک دی هغه ذات چې د هغه د پوهې څخه هیڅ شی پټ ندی ... ځکه چې ټول رازونه د هغه لپاره ښکاره دي او رزق یې

پاکي دی هغه ذات لره چې اوس هم شتون لري ... د ټولو جهانیانو لپاره ضامن دی

ای الله! مونږ ته راکړه او مونږ مه بې برخي کوه، او په مونږ مهرباني وکړه او مونږ مه مایوسه کوه؛ ای د جهانونو ربه!

99

المُحْسِـنُ(احسان کوونکی) ذات -جل جلاله-

په صحیح ډول روایت دی چې هغه -صلی الله علیه وسلم- وفرمایل:

«إِذَا حَكَمْتُمْ فَاعْدِلُوْا، وَإِذَا قَتَلْتُمْ فَأَحْسِنُوْا، فَإِنَّ اللهَ -عز وجل- مُحْسِنٌ يُحِبُّ الإِحْسَانَ»

«إِذَا حَكَمْتُمْ فَاعْدِلُوْا، وَإِذَا قَتَلْتُمْ فَأَحْسِنُوْا، فَإِنَّ اللهَ -عز وجل- مُحْسِنٌ يُحِبُّ الإِحْسَانَ»

"کله چې تاسو قضاوت کوئ نو انصاف وکړئ، او کله چې تاسو ذبحه کوئ، نو احسان او نیکي وکړئ، ځکه چې الله -عزوجل – احسان کوونکی دی او احسان کوونکي خوښوي".

[حسن حدیث دی. طبراني په المعجم الاوسط کې روایت کړی دی].

او په بل حدیث کې د شداد بن اوس -رضی الله عنه- څخه روایت دی چې رسول الله -صلی الله علیه وسلم- وفرمایل:

«إِنَّ اللهَ -عز وجل- مُحْسِنٌ يُحِبُّ الإِحْسَانَ...»

«إِنَّ اللهَ -عز وجل- مُحْسِنٌ يُحِبُّ الإِحْسَانَ...»
"الله - عزوجل - احسان كوونكى دى او احسان كوونكي خوښوي ...". [صحيح حديث دى. "الجامع الصغير"].

زمونږ رب – عزوجل – په خپل ذات، صفاتو او اعمالو كې د كمال حد ته رسېدلى دى؛

(وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا)
(وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا)

(او خاص د الله لپاره تر ټولو ښكلي نومونه دي، نو تاسو الله په دغو (نومونو) سره بلئ). [الأعراف سورت: ايت 180]، له هغه څخه نه څوک غوره دى او نه بشپړ دى!

او زمونږ رب – عزوجل- هغه:

(الَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ)
(الَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ)

(هغه (الله) چې ښايسته كړى يې دى هر شى چې ده هغه پيدا كړى دى). [السجدة سورت: ايت 7].

احسان د هغه اړين وصف دى، هيڅ موجود د سترګو د رپولو په اندازه د هغه له احسان څخه بې برخي ندي، ټول مخلوق د هغه په احسان او فضل باندې پوښل شوي؛ كه هغه نيک انسان وي او كه فاسق، مؤمن وي او كه كافر، او د دوى لپاره هيڅ ډول پاڅون او دوام نشته مګر د هغه د مهربانۍ او انعام له لارې.

د هغه – عزوجل- احسان او مهربانۍ پر بنده باندې دا دى چې هغه يې له نشت څخه را منځته كړ،

(هَلْ أَتَىٰ عَلَى الْإِنسَانِ حِينٌ مِّنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُن شَيْئًا مَّذْكُورًا) [الإنسان:1]، (وَبَدَأَ خَلْقَ الْإِنسَانِ مِن طِينٍ)

(هَلْ أَتَىٰ عَلَى الْإِنسَانِ حِينٌ مِّنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُن شَيْئًا مَّذْكُورًا)

(يقيناً په انسان باندې داسې وخت هم راغلی دی چې دی څه داسې د یادولو (وړ) شی نه و) [الإنسان سورت: ایت 1]،

(وَبَدَأَ خَلْقَ الْإِنسَانِ مِن طِينٍ)

(او د انسان تخلیق یې له خټې نه شروع کړی دی). [السجدة سورت: ایت 7].

بیا یې د هغه صورت جوړ کړ په ښکلي ډول باندې:

(وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ)

(وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ)

(او ستاسو صورتونه یې جوړ کړي دي، پس ستاسو صورتونه یې ښکلي جوړ کړي دي). [غافر سورت: ایت 64]، بیا یې د حق او باطل تر منځ د توپیر کولو لپاره هغه ته عقل ورکړ:

(وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ)

(وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ)

(اومونږ ده ته دوه لارې ښودلي دي). [البلد سورت: ایت 10].

او اسمانونه او ځمکه او هغه څه چې په دې په منځ کې دي د هغه تابع وګرځول:

(أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً)

(أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً)

(ایا تاسو نه دي کتلي چې ښکه الله ستاسو لپاره په کار اچولي دي هر هغه څه چې په اسمانونو کې دي او هر هغه څه چې په ځمکه کې دي او پر تاسو باندې يې خپل نعمتونه، چې ظاهري دي او باطني دي پوره کړي دي). [لقمان سورت: ايت 20].

او بې شمېره نعمتونه يې ورته ورکړي دي:

(وَإِن تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا ۗ إِنَّ الْإِنسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ)

(وَإِن تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا ۗ إِنَّ الْإِنسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ)

(او که تاسو د الله نعمتونه وشمېرئ (نو) تاسو به هغه ونشمېرلی شئ، ښکه انسان خامخا ډېر ظلم کوونکی، ډېر ناشکره دی). [إبراهيم سورت: ايت 34].

د احسان کمال:

بنده باندې تر ټولو ستر احسان: هغه ته پر دين باندې توفيق ورکول دي، د اسلام په اړه د هغه سينه پراخول او تر مرګه پورې په حق باندې ثابت قدمه اوسيدل دي،

(إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوا وَّالَّذِينَ هُم مُّحْسِنُونَ)

(إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوا وَّالَّذِينَ هُم مُّحْسِنُونَ)

(ښکه الله د هغو کسانو ملګرى دى چې پرهېزګاري کوي او د هغو کسانو چې هغوى نېکي کوونکي دي). [النحل سورت: ايت 128].

او خپلو اولیاوو او دوستانو ته د ښه او خوندي ژوند لپاره توفیق ورکول دي:

(مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُ حَيَاةً طَيِّبَةً ۖ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ)

(مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُ حَيَاةً طَيِّبَةً ۖ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ)

(چا چې نېك عمل وكړ، سړی وي، یا که ښځه، په داسې حال کې چې مومن وي، نو خامخا هرومرو به مونږ هغه ته ژوند ورکړو، ډېر پاکیزه ژوند او خامخا هرومرو به مونږ هغوی ته د هغوی د اجر جزا ورکړو د هغو تر ټولو ښو عملونو په بدل کې چې دوی به کول). [النحل سورت: ایت 97]..

او خپل اولیا له غمه خلاصول دا دي چې: له سختیو او اندیښنو څخه يې ژغوري؛ الله –سبحانه و تعالی- د یوسف - علیه السلام- په اړه وفرمایل:

(إِنَّ رَبِّي لَطِيفٌ لِّمَا يَشَاءُ)

(إِنَّ رَبِّي لَطِيفٌ لِّمَا يَشَاءُ)

(بېشکه زما رب باریك تدبیر والا دی، د هغه (شي) لپاره چې اراده يې وکړي). [یوسف سورت: ایت 100].

بیا د هغه احسان کمال له خپلو اولیاوو او دوستانو سره په آخرت کې هم څرګندیږي؛ کوم چې تر ټولو لوړ احسان او زیاتوالی دی، الله –عزوجل- فرمایي:

(۞ لِّلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ)

(۞ لِّلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ)

[د هغو کسانو لپاره چې نېکي يې کړې ده ډېره نېکه بدله ده او زیادت (د اجر هم شته)]. [یونس سورت: ایت 26].

نو هغوی لره الحسنی : جنت دی.

او زیاتوالی: د خپل لوړ رب مخ ته کتل دي؛ کوم چې له هغه څخه غوره، ښکلی، بشپړ، او لوړ څه شتون نلري!

او هغه –تبارک و تعالی- د هغوی لپاره دوه اجرونه په خپلې دې وینا کې را جمع کړي: ګړندی اجر او ځنډول شوی اجر:

(فَآتَاهُمُ اللَّهُ ثَوَابَ الدُّنْيَا وَحُسْنَ ثَوَابِ الْآخِرَةِ ۗ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ)

(فَآتَاهُمُ اللَّهُ ثَوَابَ الدُّنْيَا وَحُسْنَ ثَوَابِ الْآخِرَةِ ۗ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ)

(نو الله هغوی ته د دنیا بدله او د اخرت ښکلی ثواب ورعطا کړ او الله له نېکي کوونکو سره مینه کوي). [آل عمران سورت: ایت 148].

او زموږ رب - عزوجل - د هغه فضل او احسان خورا لوی دی؛ هغه خپل شریعت په بشپړ دول جور کړ او په هغه کې يې ښې پایلې د لویو اهدافو لپاره شاملې کړي؛ کوم کې چې د ټولو مخلوقاتو لپاره خیر دی،

(وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ)

(وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ)

(او په فيصله کولو کې له الله نه (بل) څوك ډېر ښه دی، د هغه قوم لپاره چې يقين کوي!). [المائدة سورت: ايت 50].

احسان په دوه ډوله دی:

1) د الله –سبحانه و تعالی- په عبادت کې احسان کول:

او دا د دين تر ټولو لوړ او عالي مقام دی؛ لکه څنګه چې د جبرائيل -عليه السلام- په مشهور حديث کې راغلي، او په حديث کې يې د احسان تفسير کړی دی:

«أَنْ تَعْبُدَ اللهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنَّ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ»

«أَنْ تَعْبُدَ اللهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنَّ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ»

"د الله داسې عبادت کول لکه څنګه چې ته هغه ګورې، نو که ته هغه نشې ليدلی، نو هغه تا وينې". [بخاري او مسلم روايت کړي].

2) او د الله –سبحانه و تعالی- په بندګانو باندې احسان کول:

هغوی ته د هر ډول خير رسول، او هغوی ته له ضرر رسولو څخه ځان ساتل دي؛ هغه – تبارک و تعالی - وفرمايل:

(إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ)

(إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ)

(بېشکه الله د نېکي کوونکو اجر نه ضايع کوي). [التوبة سورت: ايت 120].

او زمونږ رب -سبحانه و تعالی- خپل نومونه خوښوي، او خوښ ګڼي چې د هغه بندګان د هغه د نومونو په معنا سره هغه ته خپل ځانونه نږدې کړي؛ نو هغه رحيم دی او له رحم کوونکو سره مينه لري، سخي دی او له سخاوت کوونکو سره

مینه لري، احسان کوونکی دی او د احسان کوونکو سره مینه لري، هغه -سبحانه و تعالی- فرمایي:

(إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ)

(إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ)

(بېشکه الله د نېکي کوونکو اجر نه ضایع کوي). [البقرة سورت: ایت 195]،

دې کار لپاره ډیر حقدار خلک: مور او پلار دي؛ د الله -عزوجل- ددې وینا په اساس:

(وَوَصَّيْنَا الْإِنسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا)

(وَوَصَّيْنَا الْإِنسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا)

(او مونږ انسان ته له خپل مور و پلار سره د نېکۍ کولو کلك حکم کړی دی). [الأحقاف سورت: ایت 15]، او هغه -سبحانه وتعالی- وفرمایل- :

(وَأَحْسِن كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ)

(وَأَحْسِن كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ)

(او احسان کوه، لکه چې تا سره الله احسان کړی دی). [القصص سورت: ایت 77] .

اې د عرش الله زه په عاجزۍ سره تا ته شکایت کوم

اې زما ربه زه تاته په سختۍ کې دعا کوم چې زما دعا واورې

اې زما الله! دغه هیله پوره کړه او مونږ باندې

مهربان، رحم کوونکی اوسه، او زمونږ دعاګاني قبولې کړه

اې احسان کوونکيه تا مخکې هم هرکله احسان کړی
اې پراخې ورکوونکيه، ستا بښنه هم پراخه وه
موږ تاته پناه دروړو، اې الله، له خپلو بدو کړنو څخه
موږ له تا څخه د بښنې هيله لرو
زموږ سره مرسته وکړه او شدت لمنځه يوسه، کوم چې
رامنځته شوي او سختۍ زمونږ څخه پورته کړه
موږ باندې سخاوت او فضل وکړه، کوم چې ته د هغه وړ
يې
له عفوې او بښنې څخه، اې غوره دعا غوښتل شوی ذاته
اې الله! موږ د نيکو خلکو څخه وګرځوه، او له موږ سره احسان وکړه؛ او زموږ څخه او زموږ د مور او پلار او ټولو مسلمانانو څخه قبول کړه.

ستر پرده اچوونکی ذات جل جلاله

زموږ حال به څه و که چېرته مو کړي ګناهونه په تندي ليکل کېدل؟! او زموږ به څه حال وای که چېرته د ګناهونو په اندازه بويونه راځخه تلل؟! زموږ به څه حال وای که چېرته خلک په هغه څه باندې پوه شي چې الله تعالی پر موږ پرده اچولې ده؟!
او هغه ډېر حيا لرونکی ذات دی چې خپل بنده نه رسوا کوي
کله چې په ښکاره توګه د هغه نافرماني وکړي
مګر هغه پرې پرده اچوي

نو هغه پرده اچونکی او د بښني خاوند دی

مورږ اوس د الله تعالی یو له خورا ښکلي نومونو سره تم کیږو ، او هغه د: (الستیر جل جلاله)، ستر پرده اچونکي نوم دی:

له یعلی رضي الله عنه څخه په صحیح حدیث کې روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم یو سړی ولید چې په ځمکه او یوه پراخه فضا کې لوڅ غسل کوي، پرته له جامو څخه، نو منبر ته پورته شو او د الله حمد یې ادا کړ او د هغه ستاینه یې وکړه، بیا یې وفرمایل:

«إِنَّ اللهَ حَيِيٌّ سِتِّيرٌ، يُحِبُّ الحَيَاءَ وَالسَّتْرَ؛ فَإِذَا اغْتَسَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَسْتَتِرْ»

«إِنَّ اللهَ حَيِيٌّ سِتِّيرٌ، يُحِبُّ الحَيَاءَ وَالسَّتْرَ؛ فَإِذَا اغْتَسَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَسْتَتِرْ»

«بېشکه الله جل جلاله ډېر حیا کوونکی او پرده اچوونکی ذات دی، ستر او پرده خوښوي؛ نو کله چې له تاسو څخه یو څوک غسل کوي، نو باید ځان پټ کړي (او په عام محضر کې غسل ونه کړي)». [صحیح حدیث دی. ابو داود روایت کړی].

او السِّتِّیر: هغه ذات دی چې په خپلو بندګانو پرده اچوي؛ نو هغوی د خلکو پر وړاندې نه رسوا کوي، او خپل هغه بندګان خوښوي چې د خپل ستر او پردې خیال ساتي او له هغه څه څخه ډډه کوي چې هغوی رسوا کوي.

او زمورږ رب لکه څرنګه چې په عیبونو او رسوایانو پرده اچوي؛ له هغه چا سره مینه کوي چې ناوړه او بد کارونه پرېږدي.

سيني؛ په خاطرو، فکرونو، مقصدونو او نيتونو سره پټوي؛ چې غوږ ورته لار نه مومي، او نه سترګي ورته رسيږي، خو حکيم او عالم ذات له هغو څخه با خبر دی، خو بيا يې هم پټوي او پرده پرې اچوي.

شپه په خپلو تيارو سره پټوي، اسمان په خپلو وزرو سره پوښي، او هغوی په پټه خوله غږيږي، او پټې خبرې کوي؛ چې هېڅ ګاونډی يې نه اوري، او نه ورځخه د کور خلک خبريږي، او نه له هغوی څخه کوم خبر لږدول شوی وي.. خو لطيف، او خبير ذات پرې پوه دی، اوريدلي او ليدلي يې دي او بيا هم پرې پرده اچوي.

او زمونږ پروردګار سره لدې چې د ټولو مخلوقاتو له اطاعت او بندګۍ څخه بې نيازه دی؛ هغه د خپل بنده عزت کوي، هغه باندې پرده اچوي، او د هغه په بنکاره کولو او رسوا کولو او د هغه په واسطه عذاب ورکولو باندې بيړه نه کوي، بيا هغه ته د پښېمانۍ او توبې توان ورکوي، هغه ته عفوه او بخښنه کوي.

(أَلَمۡ يَعۡلَمُوٓاْ أَنَّ ٱللَّهَ هُوَ يَقۡبَلُ ٱلتَّوۡبَةَ عَنۡ عِبَادِهِۦ وَيَأۡخُذُ ٱلصَّدَقَٰتِ وَأَنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلتَّوَّابُ ٱلرَّحِيمُ)

(أَلَمۡ يَعۡلَمُوٓاْ أَنَّ ٱللَّهَ هُوَ يَقۡبَلُ ٱلتَّوۡبَةَ عَنۡ عِبَادِهِۦ وَيَأۡخُذُ ٱلصَّدَقَٰتِ وَأَنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلتَّوَّابُ ٱلرَّحِيمُ)

(ايا دوی نه پوهېدل چې يقينًا الله دی چې هغه د خپلو بنده ګانو توبه قبلوي او صدقې اخلي او دا چې بېشکه الله، هم دی

بنه توبه قبلوونکی، بې حده مهربان دی). [التوبة سورت:104 ایت].

له (ستر پرده اچونکي) الله پرته بل معبود نشته! حرمتونه يې تر پښو لاندې کيږي، او د هغه د اوامرو مخالفت کيږي، زياتې تېروتنې کيږي، او ډېر ګناهونه ترسره کيږي؛ سره لدې هم توبه قبلوي، بخښنه او عفوه کوي، او پرده اچوي او ګناهونه پاکوي.

هغه زمونږ کمزورۍ باندې پوه دی، زمونږ ځای وينې، هغه زمونږ د سترګو په خيانت پوه دی او هغه څه چې زمونږ سينه يې پټوي پرې پوه او ترې باخبر دی، او د پردې اچولو سربېره؛ زمونږ عزت کوي، هغه تعالى فرمايلي:

(وَهُوَ ٱلَّذِي يَقۡبَلُ ٱلتَّوۡبَةَ عَنۡ عِبَادِهِۦ وَيَعۡفُواْ عَنِ ٱلسَّيِّـَٔاتِ وَيَعۡلَمُ مَا تَفۡعَلُونَ)

(وَهُوَ ٱلَّذِي يَقۡبَلُ ٱلتَّوۡبَةَ عَنۡ عِبَادِهِۦ وَيَعۡفُواْ عَنِ ٱلسَّيِّـَٔاتِ وَيَعۡلَمُ مَا تَفۡعَلُونَ)

(او دی همغه ذات دی چې د خپلو بنده ګانو توبه قبلوي او د بديو معافي کوي او په هغو کارونو پوهيږي چې تاسو يې کوئ). [الشورى سورت: ايت 25].

او کله چې له ابن عمر رضي الله عنه څخه د نجوا (پټې خبرې) په اړه پوښتنه وشوه، هغه وويل: ما له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه واورېدل چې ويل يې:

«يَدْنُو أَحَدُكُمْ مِنْ رَبِّهِ حَتَّى يَضَعَ كَنَفَهُ عَلَيْهِ؛ فَيَقُوْلُ: عَمِلْتَ كَذَا وَكَذَا؟ فَيَقُوْلُ: نَعَمْ، وَيَقُوْلُ: عَمِلْتَ كَذَا وَكَذَا؟ فَيَقُوْلُ: نَعَمْ،

فَيُقَرِّرُهُ، ثُمَّ يَقُولُ: إِنِّي سَتَرْتُ عَلَيْكَ فِي الدُّنْيَا، فَأَنَا أَغْفِرُهَا لَكَ اليَوْمَ»

«يَدْنُو أَحَدُكُمْ مِنْ رَبِّهِ حَتَّى يَضَعَ كَنَفَهُ عَلَيْهِ؛ فَيَقُوْلُ: عَمِلْتَ كَذَا وَكَذَا؟ فَيَقُوْلُ: نَعَمْ، وَيَقُوْلُ: عَمِلْتَ كَذَا وَكَذَا؟ فَيَقُوْلُ: نَعَمْ، فَيُقَرِّرُهُ، ثُمَّ يَقُولُ: إِنِّي سَتَرْتُ عَلَيْكَ فِي الدُّنْيَا، فَأَنَا أَغْفِرُهَا لَكَ اليَوْمَ»

«د قيامت په ورځ به مؤمن خپل رب ته ورنژدې شي تر هغه چې الله تعالى به يې په خپل رحمت وپوښي؛ او ورته به ووايي: ايا فلانى او فلانى ګناه دې په ياد ده؟ هغه به ووايي: هو، الله تعالى به ووايي: دغه او دغه عملونه دې کړي و؟ هغه به ووايي هو، او پخپلو ګناهونو به اعتراف وکړي، بيا به الله تعالى وفرمايي: ما په دنيا کې ستا پر ګناهونو ستر او پرده اچولې وه، او نن يې تاته بخښم» [بخاري روايت کړى].

تر ټولو بد خلک ..

او په ياد ولره چې د الله تعالى په نېز تر ټولو بد خلک هغه دي چې: د الله تعالى نافرماني وکړي پداسې حال کې چې الله تعالى د هغه ستر او پرده کړى وي، بيا سبا د هغه څه څخه پرده پورته کړي چې الله تعالى هغه باندې پرده اچولى وه.

په "الصحيح" کې له ابوهريره رضي الله عنه څخه روايت دى وايي چې: ما له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه واورېدل چې فرمايل يې:

«كُلُّ أُمَّتِي مُعَافًى إِلَّا المُجَاهِرِينَ، وَإِنَّ مِنَ المُجَاهَرَةِ: أَنْ يَعْمَلَ الرَّجُلُ بِاللَّيْلِ عَمَلًا، ثُمَّ يُصْبِحَ وَقَدْ سَتَرَهُ اللهُ عَلَيْهِ، فَيَقُوْلُ: يَا

فُلَانُ! عَمِلْتُ البَارِحَةَ كَذَا وَكَذَا، وَقَدْ بَاتَ يَسْتُرُهُ رَبُّهُ، وَيُصْبِحُ يَكْشِفُ سِتْرَ اللهِ عَنْهُ»

«كُلُّ أُمَّتِي مُعَافًى إِلَّا المُجَاهِرِينَ، وَإِنَّ مِنَ المُجَاهَرَةِ: أَنْ يَعْمَلَ الرَّجُلُ بِاللَّيْلِ عَمَلًا، ثُمَّ يُصْبِحَ وَقَدْ سَتَرَهُ اللهُ عَلَيْهِ، فَيَقُوْلُ: يَا فُلَانُ! عَمِلْتُ البَارِحَةَ كَذَا وَكَذَا، وَقَدْ بَاتَ يَسْتُرُهُ رَبُّهُ، وَيُصْبِحُ يَكْشِفُ سِتْرَ اللهِ عَنْهُ»

«زما ټول امتيان معاف دي پرته له بنکاره کوونکو خلکو څخه، او بنکاره کوونکي خلک هغه دي چې: يو سړی د شپې يو کار (ګناه) وکړي، بيا په داسې حال کې سهار کړي چې الله د هغه ستر او پرده کړي وي، بيا ووايي: اې فلانيه! ما تېره شپه داسې او داسې وکړل، او حال کې هغه په داسې حال شپه تېره کړې وي چې الله تعالى د هغه ستر او پرده کړي وي، مګر هغه سبا د هغه څه څخه پرده پورته کوي چې الله هغو باندې پرده اچولې وي». [بخاري روايت کړی -او دا يې لفظ دی-، او مسلم روايت کړي دي].

د عثمان بن ابي سوده رضي الله عنه څخه روايت دی ويلي يي دي چې: «د هېڅا لپاره نه بنايي چې د الله تعالى پرده باندې تجاوز وکړي، وويل شو: د الله تعالى په پرده څرنګه تجاوز کېدلی شي؟ هغه وويل: يو سړی ګناه کوي او الله تعالى د هغه ستر او پرده کوي، بيا دغه سړی هغه د خلکو په منځ کې خپروي».

آيا پرده نه کوې؟

الله تعالى خوښ ګڼي چې مور د هغه د نومونو سره سم عمل وکړو، ځکه چې هغه سخاوتمند دی او سخاوت خوښوي، ډېر

پرده اچونکی دی او پرده اچول خوښوي. هغه موږ ته د الله تعالی په بندګانو باندې د پردې اچولو امر کړی، او دا چې د هغوی ستر او پرده باندې ټپری ونشي او د هغوی عیبونه و نه څېړل شي، د امام احمد په مسند کې راغلي دي چې: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي:

«يَا مَعْشَرَ مَنْ آمَنَ بِلِسَانِهِ وَلَمْ يَدْخُلِ الإِيمَانُ قَلْبَهُ! لَا تَغْتَابُوْا المُسْلِمِينَ، وَلَا تَتَّبِعُوْا عَوْرَاتِهِمْ؛ فَإِنَّهُ مَنْ يَتَّبِعْ عَوْرَاتِهِمْ يَتَّبِعِ اللهُ عَوْرَتَهُ، وَمَنْ يَتَّبِعِ اللهُ عَوْرَتَهُ يَفْضَحْهُ فِي بَيْتِهِ»

«يَا مَعْشَرَ مَنْ آمَنَ بِلِسَانِهِ وَلَمْ يَدْخُلِ الإِيمَانُ قَلْبَهُ! لَا تَغْتَابُوْا المُسْلِمِينَ، وَلَا تَتَّبِعُوْا عَوْرَاتِهِمْ؛ فَإِنَّهُ مَنْ يَتَّبِعْ عَوْرَاتِهِمْ يَتَّبِعِ اللهُ عَوْرَتَهُ، وَمَنْ يَتَّبِعِ اللهُ عَوْرَتَهُ يَفْضَحْهُ فِي بَيْتِهِ»

«اې هغه کسانو چې په ژبه يې ايمان راوړی خو زړونو ته يې ايمان نه دی داخل شوی! د مسلمانانو غيبت مه کوئ، او د هغوی عيبونه مه څېړئ؛ ځکه څوک چې د هغوی عيبونه څېړي، الله تعالى به يې عيبونه وڅېړي، او الله تعالى چې د چا عيبونه وڅېړي په کور کې يې رسوا کوي». [صحيح حديث دی].

او په "صحيحينو" کې راغلي: چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل:

«مَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللهُ يَوْمَ القِيَامَةِ» ، ويدخل في ذلك: ما يأتي في أدوات التواصل من منكرات أو فاحشة أو خطإ؛ فمن نوى الستر ولم ينشرها ستره الله تعالى.

«مَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللهُ يَوْمَ القِيَامَةِ»، «څوک چې د يو مسلمان ستر او پرده وکړي، الله تعالى به د قيامت په ورځ د

هغه ستر او پرده وکړي»، او پدې کې هغه څه شامل دي چې په ټولنیزو رسنیو (سوشل میډیا) کې راځي د منکراتو، فحشا او یا تېروتنو څخه؛ نو څوک چې د ستر او پرده اچولو اراده وکړي او نشر یې نه کړي، الله تعالی به د هغه ستر او پرده وکړي.

غوره خبرې (نکتې) ..

- ستر او پرده حتا د پیریانو له سترګو څخه هم کېدلی شي؛ له علي رضی الله عنه څخه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل:

«سَتْرُ مَا بَيْنَ أَعْيُنِ الجِنِّ وَعَوْرَاتِ بَنِي آدَمَ إِذَا دَخَلَ أَحَدُهُمُ الخَلاَءَ: أَنْ يَقُولَ: بِسْمِ اللهِ»

«سَتْرُ مَا بَيْنَ أَعْيُنِ الجِنِّ وَعَوْرَاتِ بَنِي آدَمَ إِذَا دَخَلَ أَحَدُهُمُ الخَلاَءَ: أَنْ يَقُولَ: بِسْمِ اللهِ»

«د پیریانو د سترګو او د انسان د شرمګاه په منځ کې پرده دا ده چې کله تشناب ته ننوځي نو : بسم الله» ووایي. [صحیح حدیث دی. ترمذي روایت کړی].

- د (الستیر) او (الستار) تر منځ توپیر: دواړه په ستر او پرده کې مبالغه کولو باندې دلالت کوي؛ ځکه چې الله تعالی د خپلو بندګانو ډېر ستر او پرده کوي، مګر د الله تعالی نومونه توقیفي دي؛ په هغه کې د عقل لپاره ځای نشته، نو مور الله تعالی نه نوموو مګر په هغه نوم چې هغه پرې خپل ځان یاد کړی وي او یا د هغه رسول صلی الله علیه وسلم یاد کړی وي.

او په سنتو کې راغلی لفظ دا دی:

«إِنَّ اللهَ حَيِيٌّ سِتِّيرٌ»
«إِنَّ اللهَ حَيِيٌّ سِتِّيرٌ»
«الله تعالى ډېر حيا كوونكى او ډېر پرده اچونكى دى». [صحيح حديث دى. ابو داود روايت كړى].

اې هغه ذاته چې پر ما ښكلى ستر او پرده لرې
كه زه تاته عذر وړاندې كړم نو قبول به شي
زما ملاتړ دې كړى او په ما دې رحم كړى او په ما دې پرده اچولې
د سخاوت له مخې، ځكه چې ته د هغه چا ضامن او كفيل يې چې تا غواړي
نافرماني مې وكړه بيا مې ستا عفوه او بخښنه پراخه وليدله
او پر ما تل ستا پرده غوړېدلې ده
په ستاينه كې ټولې ستاينې او حمدونه ستا لپاره دي
اې هغه ذات چې غوښتل كيږي او بلل كيږي

د رسول الله صلى الله عليه وسلم له دعاګانو څخه چې سهار او ماښام به يې ويل:
«اللَّهُمَّ! اسْتُرْ عَوْرَاتِي، وَآمِنْ رَوْعَاتِي»
«اللَّهُمَّ! اسْتُرْ عَوْرَاتِي، وَآمِنْ رَوْعَاتِي»
«اې الله! زما په عيبونو پرده واچوه، او زما وحشتونه او وېرې په امن بدلې كړه». [صحيح حديث دى. ابن ماجه روايت كړى]، پدې معنا چې: زما په عيبونو، نيمګړتياوو او هر هغه څه باندې پرده واچوه چې د هغه ښكاره كېدل ما غمجن كوي.

اې الله! زمونږ عيبونو باندې پرده واچوه، زمونږ وحشتونه او وېرې په امن بدلې کړه، زمونږ ګناهونه معاف کړه، زمونږ عملونه او ژوند په نيکو عملونو پای ته ورسوه، مونږ او زمونږ مور او پلار او ټولو مؤمنانو ته بخښنه وکړه.

پاک او منزه ذات (جل جلاله)

په صحيح مسلم کې له ابو هريره رضی الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمايل:

«أَيُّهَا النَّاسُ! إِنَّ اللهَ طَيِّبٌ لَا يَقْبَلُ إِلَّا طَيِّبًا، وَإِنَّ اللهَ أَمَرَ الْمُؤْمِنِينَ بِمَا أَمَرَ بِهِ الْمُرْسَلِينَ؛ فَقَالَ:

«أَيُّهَا النَّاسُ! إِنَّ اللهَ طَيِّبٌ لَا يَقْبَلُ إِلَّا طَيِّبًا، وَإِنَّ اللهَ أَمَرَ الْمُؤْمِنِينَ بِمَا أَمَرَ بِهِ الْمُرْسَلِينَ؛ فَقَالَ:

«اې خلکو! الله تعالی پاک دی او له پاکې پرته بل څه نه قبلوي، او الله تعالی مومنانو ته د هغه څه امر کړی چې رسولانو ته يې امر کړی و؛ نو فرمايلي يې دي:

(يَٰٓأَيُّهَا ٱلرُّسُلُ كُلُواْ مِنَ ٱلطَّيِّبَٰتِ وَٱعۡمَلُواْ صَٰلِحًاۖ إِنِّي بِمَا تَعۡمَلُونَ عَلِيمٞ)

(يَٰٓأَيُّهَا ٱلرُّسُلُ كُلُواْ مِنَ ٱلطَّيِّبَٰتِ وَٱعۡمَلُواْ صَٰلِحًاۖ إِنِّي بِمَا تَعۡمَلُونَ عَلِيمٞ)

(اې رسولانو! تاسو له پاکيزه څيزونو څخې خورئ او نېک عملونه کوئ، بېشکه زه په هغو کارونو چې تاسو يې کوئ، ښه عالم يم). [المؤمنون سورت:51 ايت] او فرمايي:

(يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُلُواْ مِن طَيِّبَٰتِ مَا رَزَقۡنَٰكُمۡ وَٱشۡكُرُواْ لِلَّهِ إِن كُنتُمۡ إِيَّاهُ تَعۡبُدُونَ)

(يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُلُواْ مِن طَيِّبَٰتِ مَا رَزَقۡنَٰكُمۡ وَٱشۡكُرُواْ لِلَّهِ إِن كُنتُمۡ إِيَّاهُ تَعۡبُدُونَ)

(اې هغو کسانو چې ایمان يې راوړی دی! له هغو پاکو حلالو څیزونو څخه خورئ چې مونږ تاسو ته درکړي دي، او د الله شکر وباسئ، که تاسو داسې یئ چې خاص د هغه عبادت کوئ). [البقرة سورت:172 ایت]».

بیا يې یادونه وکړه چې:

«الرَّجُلَ يُطِيلُ السَّفَرَ، أَشْعَثَ أَغْبَرَ، يَمُدُّ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ: يَا رَبِّ.. يَا رَبِّ! وَمَطْعَمُهُ حَرَامٌ، وَمَشْرَبُهُ حَرَامٌ، وَمَلْبَسُهُ حَرَامٌ، وَغُذِيَ بِالحَرَامِ؛ فَأَنَّى يُسْتَجَابُ لِذَلِكَ؟!».

«الرَّجُلَ يُطِيلُ السَّفَرَ، أَشْعَثَ أَغْبَرَ، يَمُدُّ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ: يَا رَبِّ.. يَا رَبِّ! وَمَطْعَمُهُ حَرَامٌ، وَمَشْرَبُهُ حَرَامٌ، وَمَلْبَسُهُ حَرَامٌ، وَغُذِيَ بِالحَرَامِ؛ فَأَنَّى يُسْتَجَابُ لِذَلِكَ؟! ».

«یو سړی به اوږدې مودې لپاره سفر کوي، سر او ځان به يې ګډوډ او په دوړو وي، خپل لاسونه به اسمان ته پورته کوي: (وایي به) اې ربه، اې ربه! خو خوراک به يې حرام وي، او څښاک به يې حرام وي، او جامې به يې حرامې وي، او په حرامو به تغذیه (لوي) شوی وي؛ نو څنګه به د هغه غوښتنې قبولې شي؟! ».

غوره معناوي..

نو زمونږ رب له ټولو عیبونو او نیمګړتیاو څخه پاک دی، له هر ډول آفت، شر او بدۍ څخه پاک دی؛ له ټولو اړخونو څخه د هغه د کمال او عظمت په خاطر.

او زمونږ رب د هر هغه بیان څخه پاک دی چې له کمال څخه بې برخې وي یا د ښه تعریف او ستاینې څخه بې برخې وي؛ په هر حال او حالت کې.

او زمونږ رب جل جلاله په خپل ذات کې پاک دی؛ او دا ترټولو کامل ذات دی، چې د لوړ او خورا بشپړ صفاتو څخه برخمن دی.

او د هغه سبحانه و تعالی په نومونو کې پاکي شتون لري، ځکه چې د ښه معنا، او د خورا غوره دلالاتو څرګندونه کوي.

او هغه جل جلاله په خپلو اعمالو کې پاک دی؛ ځکه چې هغه خورا حق او سم دی، او هغه یو کار نه ترسره کوي مګر دا چې خورا بشپړ، غوره، او پاک وي.

او هغه جل جلاله په خپلو خبرو کې پاک، په خبرونو کې ریښتینی، او په اوامرو او منع کولو کې عدل کوونکی دی.

او هغه جل جلاله په خپلو تقدیري احکامو کې پاک دی، ځکه چې هغه له شر څخه منزه دی؛

«وَالشَّرُّ لَيْسَ إِلَيْكَ»

«وَالشَّرُّ لَيْسَ إِلَيْكَ»

«او شر ستا لپاره ندی». [مسلم روایت کړی].

او هغه په خپل شرعي حکمونو کې پاک دی؛ ځکه چې په دې کې د بندګانو ګټې شاملې دي.

او هغه د جزا په احکامو کې پاک دی؛ ځکه چې هغه په دنیا او آخرت کې په خپل عدل، انصاف او فضل سره حکم کوي.

او الله جل جلاله جنت يې د مؤمنانو لپاره پاک ګرځولی؛ هغه يې په زړه پورې خوشبو ګرځولی،

(وَيُدۡخِلُهُمُ ٱلۡجَنَّةَ عَرَّفَهَا لَهُمۡ)

(وَيُدۡخِلُهُمُ ٱلۡجَنَّةَ عَرَّفَهَا لَهُمۡ)

(او دوی به جنت ته داخل کړي چې هغه يې دوی ته وربښودلی دی) [محمد سورت:6 ایت].

نو که الله جل جلاله په مطلق ډول سره پاک وي؛ نو هغه هېڅ عملونه او خبرې نه قبلوي مګر هغه څه چې په پاکۍ باندې تعریف شوی وي؛

(إِلَيۡهِ يَصۡعَدُ ٱلۡكَلِمُ ٱلطَّيِّبُ وَٱلۡعَمَلُ ٱلصَّٰلِحُ يَرۡفَعُهُۥۚ)

(إِلَيۡهِ يَصۡعَدُ ٱلۡكَلِمُ ٱلطَّيِّبُ وَٱلۡعَمَلُ ٱلصَّٰلِحُ يَرۡفَعُهُۥۚ)

(همدغه (الله) ته پاکیزه خبرې پورته خېژي او نېک عمل دغه (کلمات) پورته کوي). [فاطر سورت: 10 ایت]

(يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَنفِقُواْ مِن طَيِّبَٰتِ مَا كَسَبۡتُمۡ)

(يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَنفِقُواْ مِن طَيِّبَٰتِ مَا كَسَبۡتُمۡ)

(اې هغو کسانو چې ایمان يې راوړی دی! له هغو پاکو (مالونو) نه انفاق کوئ چې تاسو ګټلي دي) [البقرة سورت: 267 ایت].

په بخاري کې راغلي چې: رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمایل:

«مَنْ تَصَدَّقَ بِعَدْلِ تَمْرَةٍ مِنْ كَسْبٍ طَيِّبٍ؛ وَلَا يَقْبَلُ اللهُ إِلا الطَّيِّبَ، وَإِنَّ اللهَ يَتَقَبَّلُهَا بِيَمِينِهِ، ثُمَّ يُرَبِّيهَا لِصَاحِبِهَا كَمَا يُرَبِّي أَحَدُكُمْ فَلُوَّهُ؛ حَتَّى تَكُوْنَ مِثْلَ الجَبَلِ».

«مَنْ تَصَدَّقَ بِعَدْلِ تَمْرَةٍ مِنْ كَسْبٍ طَيِّبٍ؛ وَلَا يَقْبَلُ اللهُ إِلا الطَّيِّبَ، وَإِنَّ اللهَ يَتَقَبَّلُهَا بِيَمِينِهِ، ثُمَّ يُرَبِّيهَا لِصَاحِبِهَا كَمَا يُرَبِّي أَحَدُكُمْ فَلُوَّهُ؛ حَتَّى تَكُوْنَ مِثْلَ الجَبَلِ».

«څوک چې د يوې کجورې (خرما) په اندازه له پاک مال څخه صدقه ورکړي؛ او الله تعالى هېڅ شى نه قبلوي مګر پاک شي، او الله تعالى هغه په خپل ښي لاس قبلوي، بيا يې د خپل صاحب لپاره پالي لکه څرنګه چې له ستاسو څخه يو څوک د خپل اس د بچي پالنه کوي؛ آن تر دې چې د غره په څېر لوى شي».

پاک خلک

مومن په مکمل ډول پاک دى: د هغه زړه، ژبه او بدن؛ دا ځکه چې د هغه په زړه کې ايمان ځاى لري، او د هغه په ژبه کې د ذکر په واسطه ښکاري، او نيک عملونه د هغه په غړو (اندامونو) کې څرګندېږي؛ کوم چې د ايمان ميوه ده، ځکه نو؛ الله تعالى د نيکو خلکو لپاره د خپلو غوره نومونو څخه يو نوم اخيستى او د خپلو ځانګړتياوو څخه يې يو صفت را اخيستى، نو الله تعالى فرمايي:

(وَٱلطَّيِّبَٰتُ لِلطَّيِّبِينَ وَٱلطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَٰتِۚ)

(وَٱلطَّيِّبَٰتُ لِلطَّيِّبِينَ وَٱلطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَٰتِۚ)

(او پاکې ښځې د پاکو سړيو لپاره دي او پاک سړي د پاکو ښځو لپاره دي). [النور سورت:26 ايت].

او خپلو پاکو اولياوو ته يې هدايت وکړ:

(وَهُدُوٓاْ إِلَى ٱلطَّيِّبِ مِنَ ٱلۡقَوۡلِ وَهُدُوٓاْ إِلَىٰ صِرَٰطِ ٱلۡحَمِيدِ)

(وَهُدُوٓاْ إِلَى ٱلطَّيِّبِ مِنَ ٱلۡقَوۡلِ وَهُدُوٓاْ إِلَىٰ صِرَٰطِ ٱلۡحَمِيدِ)

(او هغوی ته د سپېځلي خبرې لارښوونه شوې وه او د ستاېل شوي (الله) لارې ته ور سم کړی شوي وو).

[الحج سورت:24 ایت].

نو مؤمن پاک وي، د ښو اخلاقو خاوند وي، د احمقانو له حماقت څخه نه متاثره کيږي، خپل سخاوت د بخيلو د بخل لپاره نه پرېږدي، د خپلو ملګرو خيانت په وفاداری سره ځوابوي، که بد کاری سره مخامخ شي نو حيا غوره کوي، کله چې خلک له ورکړې څخه لاسونه واخلي هغه خپل لاس خلکو ته اوږدوي، مهربان او صبر کوونکی وي او د جاهلانو بې غوری ته توجه نکوي، امانتدار وي کله چې خيانت کوونکي ډېر شي، او کله چې خيرخواهان لږ وي، هغه خير خواه وي، او کله چې درواغجن ډېر شي، هغه يو له ريښتينو کسانو څخه وي، په هغه کې اصل: ښه اخلاق، او پاک حالت وي؛ لکه د کجورې ونې په څېر.

له حقد څخه د کجورې ونې په شان لوړ اوسه چې ډېرې باندې ويشتل کيږي خو هغه غوره ميوه ورته غورځوي

نو ځکه کله چې مؤمن په دې دنيا کې پاک وي؛ الله تعالى به هغه ته د پاکانو کور ته په داخلولو سره عزت ورکړي:

(سَلَٰمٌ عَلَيۡكُمُ ٱدۡخُلُواْ ٱلۡجَنَّةَ بِمَا كُنتُمۡ تَعۡمَلُونَ)

(سَلَٰمٌ عَلَيۡكُمُ ٱدۡخُلُواْ ٱلۡجَنَّةَ بِمَا كُنتُمۡ تَعۡمَلُونَ)

(پر تاسو دې سلام وي، تاسو جنت ته داخل شئ، په سبب د هغو (نېکو) عملونو چې تاسو به کول). [النحل سورت:32 ایت]

(وَعَدَ ٱللَّهُ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ وَٱلۡمُؤۡمِنَٰتِ جَنَّٰتٖ تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَا وَمَسَٰكِنَ طَيِّبَةٗ فِي جَنَّٰتِ عَدۡنٖۚ وَرِضۡوَٰنٞ مِّنَ ٱللَّهِ أَكۡبَرُۚ ذَٰلِكَ هُوَ ٱلۡفَوۡزُ ٱلۡعَظِيمُ)

(وَعَدَ ٱللَّهُ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ وَٱلۡمُؤۡمِنَٰتِ جَنَّٰتٖ تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَا وَمَسَٰكِنَ طَيِّبَةٗ فِي جَنَّٰتِ عَدۡنٖۚ وَرِضۡوَٰنٞ مِّنَ ٱللَّهِ أَكۡبَرُۚ ذَٰلِكَ هُوَ ٱلۡفَوۡزُ ٱلۡعَظِيمُ)

(الله د مومنو سړيو او مومنو ښځو سره د داسې جنتونو وعده کړې ده چې د هغو له لاندې ويالې بهيږي، چې دوی به په هغو کې همېشه وي او د داسې پاکيزه اوسېدو ځايونو چې د عدن (تل اوسېدنې) په جنتونو کې به وي او د الله له جانبه رضامندي تر ټولو لويه ده، همدغه ډېره لويه کاميابي ده).

[التوبة سورت:72 ایت].

اې الله! مورِ د خپلو پاکو بندګانو په ډله کې وشمېره، هغه کسان چې ورته ويل کيږي به:

(ٱدۡخُلُواْ ٱلۡجَنَّةَ لَا خَوۡفٌ عَلَيۡكُمۡ وَلَآ أَنتُمۡ تَحۡزَنُونَ)

(ٱدۡخُلُواْ ٱلۡجَنَّةَ لَا خَوۡفٌ عَلَيۡكُمۡ وَلَآ أَنتُمۡ تَحۡزَنُونَ)

(تاسو جنت ته داخل شئ، پر تاسو باندې هېڅ وېره نشته او نه به تاسو غمجن کېږئ). [الأعراف سورت:49 ایت]، او مورِ له تا څخه د ګټور علم، پاکې روزئ، او د نېکو اعمالو غوښتنه کوو.

وتر او تنها ذات جل جلاله

ابن القيم رحمه الله فرمايي: «كله چې خلک په دنيا بسيا شي، نو ته په الله تعالى بسيا شه، او كه هغوى په دنيا خوشحاله شي، نو ته په الله تعالى خوشحاله شه، او كه چېرته هغوى خپلو عزيزانو سره انس او محبت كوي، نو ته الله سره انس او محبت غوره كړه، او كه هغوى له خپلو پاچاهانو او مشرانو سره اشنا شي ترڅو د هغوى له لارې عزت او سرلوړي ترلاسه كړي، نو ته الله تعالى سره تعرّف او شناخت پيدا كړه، او هغه سره د مينې له لارې ځان نږدې كړه، په دې توګه به له شک پرته جلال او لوړوالى ترلاسه كړې».

او ابو سليمان وايي: «مبارکي دې وي هغه چا ته چې يو ګام د الله تعالى د رضا لپاره پورته كوي».

"مبارک دى هغه څوک چې يو ګام د سپېڅلي ذات الله لپاره پورته كوي او له له پرته يې د بل چا خوښي مراد نه وي."

نو تلپاتې باغونو ته ودرومئ، ځكه چې هغه

زمونږ لومړني كورونه دي چې په هغې كې مېشت كېږو

او د هغې باغيچو او خېمو ته ودرومئ

او داسې ژوند ته ودرومئ چې په هغې كې ستړيا نشته

له ابوهريره رضي الله عنه څخه روايت دى چې هغه صلى الله عليه وسلم وفرمايل:

«لِلَّـهِ تِسْعَةٌ وَتِسْعُونَ اسْمًا؛ مَنْ حَفِظَهَا دَخَلَ الجَنَّةَ، وَإِنَّ اللهَ: وِتْرٌ، يُحِبُّ الوِتْرَ»

«لِلَّـهِ تِسْعَةٌ وَتِسْعُونَ اسْمًا؛ مَنْ حَفِظَهَا دَخَلَ الجَنَّةَ، وَإِنَّ اللهَ: وِتْرٌ، يُحِبُّ الوِتْرَ»

«د الله تعالى نهه نوي نومونه دي؛ څوک چې هغه حفظ کړي جنت ته به داخل شي، او الله تعالى: وتر (تنها) دى، او تنهايي خوښوي». [بخاري او مسلم روايت کړي دي - او دا د هغه لفظ دى -].

نو زمونږ رب جل و علا چې طاق دى؛ هيڅ شريک يا مثيل نلري، بلکې هغه واحد رب او بې نيازه (بې حاجته) دى؛ نه يې (څوک) زيږولى دى او نه دى (له چا) زيږول شوى دى، او د ده هيڅوک سيال (او) برابر نشته.

او زمونږ رب عزوجل په خپل ذات کې د کمال او د عظمت په صفاتو کې بې ساري دى.

او هغه جل جلاله په خپل ربوبيت او الوهيت سره يوازې او تنها دى، او په خپلو صفتونو او عملونو کې هيڅ مثيل، ورته والى، نظير، او مثل نلري؛ په ټولو برخو کې د هغه جل جلاله د بشپړتيا له کبله.

(لَيۡسَ كَمِثۡلِهِۦ شَيۡءٞۖ وَهُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلۡبَصِيرُ)

(لَيۡسَ كَمِثۡلِهِۦ شَيۡءٞۖ وَهُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلۡبَصِيرُ)

(د هغه په مثل هيڅ شى نشته او هم دغه ښه اورېدونکى، ښه ليدونکى دى). [الشورى سورت:11 ايت]،

(وَلَمۡ يَكُن لَّهُۥ كُفُوًا أَحَدُۢ)

(وَلَمۡ يَكُن لَّهُۥ كُفُوًا أَحَدُۢ)

(او د ده هېڅوک سيال (او) برابر نشته). [الإخلاص سورت:4 ايت]

(هَلۡ تَعۡلَمُ لَهُۥ سَمِيّٗا)

(هَلۡ تَعۡلَمُ لَهُۥ سَمِيّٗا)

(ايا ته د ده کوم همنام پېژني!) [مريم سورت: 65 ايت]،

(فَلَا تَجۡعَلُواْ لِلَّهِ أَندَادٗا وَأَنتُمۡ تَعۡلَمُونَ)

(فَلَا تَجۡعَلُواْ لِلَّهِ أَندَادٗا وَأَنتُمۡ تَعۡلَمُونَ)

نو له الله سره هېڅ قسمه شريکان مه جوړوئ، حال دا چې تاسو پوهېږئ). [البقرة سورت:22 ايت].

اقرار ..

نو څوک چې دا ومني او اقرار وکړي؛ د الله تعالى په وړاندې به عاجزي او تسليمي غوره کړي، او يوازي الله تعالى سره به مينه وکړي، او يوازې له هغه څخه به اميد ولري، او يوازي پر هغه به توکل کوي، او يوازي هغه ته به رجوع کوي، او د هغه عبادت په اخلاص سره کوي، نو الله تعالى مورِ نه يو پيدا کړي مګر ددې شيانو لپاره:

(وَمَا خَلَقۡتُ ٱلۡجِنَّ وَٱلۡإِنسَ إِلَّا لِيَعۡبُدُونِ)

(وَمَا خَلَقۡتُ ٱلۡجِنَّ وَٱلۡإِنسَ إِلَّا لِيَعۡبُدُونِ)

(او ما پېريان او انسانان نه دي پيدا کړي مګر د دې لپاره چې دوی زما عبادت وکړي). [الذاريات سورت:56 ايت]، او هغه: د الله تعالى يوازې په عبادت کې دى.

هغه وتر (طاق) دی:

او له هغه څخه پرته ټول جفت (جوړه) دي؛ او له مخلوق څخه دي، او دا د ازدواج څخه پرته نه سميږي او استقرار نه مومي :

(وَمِن كُلِّ شَيۡءٍ خَلَقۡنَا زَوۡجَيۡنِ لَعَلَّكُمۡ تَذَكَّرُونَ)
(وَمِن كُلِّ شَيۡءٍ خَلَقۡنَا زَوۡجَيۡنِ لَعَلَّكُمۡ تَذَكَّرُونَ)

(او له هر څيز څخه مونږ دوه قسمه جوړې (نر او ښځه) پيدا کړي دي، د دې لپاره چې تاسو پند واخلئ). [الذاريات سورت: 49 ايت]، او دا ځکه چې خلک يو بل ته اړتيا لري؛

(وَرَفَعۡنَا بَعۡضَهُمۡ فَوۡقَ بَعۡضٖ دَرَجَٰتٖ)
(وَرَفَعۡنَا بَعۡضَهُمۡ فَوۡقَ بَعۡضٖ دَرَجَٰتٖ)

(او په درجو کې مو د دوی ځينې د ځينو نورو له پاسه پورته کړي دي). [الزخرف سورت:32 ايت].

ستا زړه ..

او کېدای شي چې دوی پر مخلوق تکيه وکړي او خالق هېر کړي، او د هغوی مينه له مخلوق سره تر دې حده ورسيږي چې الله تعالی سره يې لري او يا له هغه څخه هم ډېر؛ تر دې چې زړونه له خالق څخه مخلوق ته وګرځي!

(وَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِن دُونِ ٱللَّهِ أَندَادٗا يُحِبُّونَهُمۡ كَحُبِّ ٱللَّهِۖ)
(وَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِن دُونِ ٱللَّهِ أَندَادٗا يُحِبُّونَهُمۡ كَحُبِّ ٱللَّهِۖ)

(او په خلکو کې ځينې هغه څوک دي چې له الله نه غير شريکان نيسي، له هغوی سره مينه کوي له الله سره د مينې په شان). [البقرة سورت:165 ايت].

زړونه د هغه چا سره مينه کوي چې له هغې سره يې ښه کړي وي، او ددې لارې څخه شيطان عبور کوي.

نو دلته؛ الله تعالى مخلوق ته خبرداری ورکړی چې شرک کې واقع نشي! - لکه د هغه چا په شان چې محبوب خپل رب او يا شفاعت کوونکی ونيسي؛ نو الله تعالى فرمايي:

(فَلَا تَجۡعَلُواْ لِلَّهِ أَندَادٗا وَأَنتُمۡ تَعۡلَمُونَ)

(فَلَا تَجۡعَلُواْ لِلَّهِ أَندَادٗا وَأَنتُمۡ تَعۡلَمُونَ)

(نو له الله سره هيڅ قسمه شريکان مه جوړوئ، حال دا چې تاسو پوهيږئ). [البقرة سورت 22 ايت]، الله عزوجل فرمايي:

(أَمِ ٱتَّخَذُواْ مِن دُونِ ٱللَّهِ شُفَعَآءَۚ قُلۡ أَوَلَوۡ كَانُواْ لَا يَمۡلِكُونَ شَيۡـٔٗا وَلَا يَعۡقِلُونَ)

(أَمِ ٱتَّخَذُواْ مِن دُونِ ٱللَّهِ شُفَعَآءَۚ قُلۡ أَوَلَوۡ كَانُواْ لَا يَمۡلِكُونَ شَيۡـٔٗا وَلَا يَعۡقِلُونَ)

(بلکې ايا دوی له الله نه غير شفاعت کوونکي نيولي دي، ته (دوی ته) ووايه: ايا (دوی به شفاعت کوي!) اګر که دوی په داسې حال کې وي چې نه د څه شي مالکان وي او نه عقل لري) [الزمر سورت:43 ايت].

او د هغه تعالى دغه قول:

(قُلۡ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ)

(قُلۡ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ)

(اې نبي!) ته (دوی ته) ووايه: شان دا دی چې الله يو دی).
[الإخلاص سورت:1 ايت] دلته قاعده عملي کيږي چې: ايمان ظاهري او باطني بڼه لري، او رسول الله صلى الله عليه وسلم خپل امت ته دغه قاعده بيانوي:

«وَهُوَ: وِتْرٌ، يُحِبُّ الوِتْرَ»؛

«او هغه: وتر (تنها) دی، وتر خوښوي». يعنې: الله تعالى يو دی، هېڅ شريک نلري او هېڅ سيال نلري.

نښانې

د هغه تعالى مينه له وتر سره څرګندېږي - کوم چې: توحيد دی - په ډېرې قولي او فعلي عبادتونو کې څرګند دي؛ فرض لمونځونه: پنځه، او د شپې لمونځ (تهجد) پای يې وتر (تاق)، او غسل: وتر (تاق)، او د پاکوالي عددونه: وتر (تاق)، او مړو ته کفن ورکول: وتر (تاق)، او د فرضي لمونځو وروسته استغفار ويل: وتر (تاق)، او همدارنګه نور ډېر اذکار.

او رسول الله صلى الله عليه وسلم په خپلو ټولو چارو کې وتر (تاق) مراعتول؛ له هغه صلى الله عليه وسلم څخه د سهار پيلول په اوو کجورو سره ثابت شوي دي، او همدارنګه د اوبو څښل په درې ساګانو باندې.

او د الله تعالى مينه له وتر (تاق) څخه: دا ده چې هغه تعالى ځان لپاره نهه نوي بڼکلي نومونه ځانګړي کړي دي، دا چې څوک يې حفظ کړي جنت ته به داخل شي.

اې زما ربه، ما خپل اميدونه تاته متوجه کړي

زما دعا واوره او زما په کمزوري حال باندې رحم وکړه
ما هغه چا ته مه سپاره چې ما باندې خيال نشي ساتلى
ته زما کفيل شه، ځکه ته کافي کفالت کوونکى يې
اې الله! مورِ ستا په وتر (تاق) نوم باندې غوښتنه کوو چې:
مورِ جنت ته داخل کړه، او له جهنم څخه مو وساته.

کفيل او ضامن جل جلاله

په صحيح بخاري کې له ابوهريره رضي الله عنه څخه روايت دى چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل:

«رَجُلًا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ سَأَلَ بَعْضَ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنْ يُسْلِفَهُ أَلْفَ دِينَارٍ، فَقَالَ: ائْتِنِي بِالشُّهَدَاءِ أُشْهِدُهُمْ، فَقَالَ: كَفَى بِاللهِ شَهِيدًا! قَالَ: فَأْتِنِي بِالكَفِيلِ، قَالَ: كَفَى بِاللهِ كَفِيلًا! قَالَ: صَدَقْتَ، فَدَفَعَهَا إِلَيْهِ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى، فَخَرَجَ فِي البَحْرِ فَقَضَى حَاجَتَهُ، ثُمَّ التَمَسَ مَرْكِبًا يَرْكَبُهَا يَقْدَمُ عَلَيْهِ لِلْأَجَلِ الَّذِي أَجَّلَهُ؛ فَلَمْ يَجِدْ مَرْكِبًا، فَأَخَذَ خَشَبَةً فَنَقَرَهَا، فَأَدْخَلَ فِيهَا أَلْفَ دِينَارٍ وَصَحِيفَةً مِنْهُ إِلَى صَاحِبِهِ، ثُمَّ زَجَّجَ مَوْضِعَهَا، ثُمَّ أَتَى بِهَا إِلَى البَحْرِ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ! إِنَّكَ تَعْلَمُ أَنِّي كُنْتُ تَسَلَّفْتُ فُلاَنًا أَلْفَ دِينَارٍ، فَسَأَلَنِي كَفِيلاً، فَقُلْتُ: كَفَى بِاللهِ كَفِيلًا! فَرَضِيَ بِكَ، وَسَأَلَنِي شَهِيدًا، فَقُلْتُ: كَفَى بِاللهِ شَهِيدًا! فَرَضِيَ بِكَ، وَأَنِّي جَهَدْتُ أَنْ أَجِدَ مَرْكِبًا أَبْعَثُ إِلَيْهِ الَّذِي لَهُ فَلَمْ أَقْدِرْ، وَإِنِّي أَسْتَوْدِعُكَهَا، فَرَمَى بِهَا فِي البَحْرِ حَتَّى وَلَجَتْ فِيهِ. ثُمَّ انْصَرَفَ وَهُوَ فِي ذَلِكَ يَلْتَمِسُ مَرْكِبًا يَخْرُجُ إِلَى بَلَدِهِ، فَخَرَجَ الرَّجُلُ الَّذِي كَانَ أَسْلَفَهُ؛ يَنْظُرُ لَعَلَّ مَرْكِبًا قَدْ جَاءَ بِمَالِهِ، فَإِذَا بِالخَشَبَةِ الَّتِي فِيهَا المَالُ، فَأَخَذَهَا لِأَهْلِهِ حَطَبًا، فَلَمَّا نَشَرَهَا وَجَدَ المَالَ وَالصَّحِيفَةَ، ثُمَّ قَدِمَ الَّذِي كَانَ أَسْلَفَهُ، فَأَتَى بِالأَلْفِ دِينَارٍ؛ فَقَالَ: وَاللهِ! مَا زِلْتُ جَاهِدًا فِي طَلَبِ مَرْكِبٍ لِآتِيَكَ بِمَالِكَ، فَمَا

وَجَدْتُ مَرْكِبًا قَبْلَ الَّذِي أَتَيْتُ فِيهِ، قَالَ: هَلْ كُنْتَ بَعَثْتَ إِلَيَّ بِشَيْءٍ؟ قَالَ: أُخْبِرُكَ أَنِّي لَمْ أَجِدْ مَرْكِبًا قَبْلَ الَّذِي جِئْتُ فِيهِ، قَالَ: فَإِنَّ اللهَ قَدْ أَدَّى عَنْكَ الَّذِي بَعَثْتَ فِي الخَشَبَةِ، فَانْصَرِفْ بِالأَلْفِ دِينَارٍ رَاشِدًا».

«رَجُلًا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ سَأَلَ بَعْضَ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنْ يُسْلِفَهُ أَلْفَ دِينَارٍ، فَقَالَ: ائْتِنِي بِالشُّهَدَاءِ أُشْهِدُهُمْ، فَقَالَ: كَفَى بِاللهِ شَهِيدًا! قَالَ: فَأْتِنِي بِالكَفِيلِ، قَالَ: كَفَى بِاللهِ كَفِيلًا! قَالَ: صَدَقْتَ، فَدَفَعَهَا إِلَيْهِ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى، فَخَرَجَ فِي البَحْرِ فَقَضَى حَاجَتَهُ، ثُمَّ التَمَسَ مَرْكَبًا يَرْكَبُهَا يَقْدَمُ عَلَيْهِ لِلْأَجَلِ الَّذِي أَجَّلَهُ؛ فَلَمْ يَجِدْ مَرْكِبًا، فَأَخَذَ خَشَبَةً فَنَقَرَهَا، فَأَدْخَلَ فِيهَا أَلْفَ دِينَارٍ وَصَحِيفَةً مِنْهُ إِلَى صَاحِبِهِ، ثُمَّ زَجَّجَ مَوْضِعَهَا، ثُمَّ أَتَى بِهَا إِلَى البَحْرِ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ! إِنَّكَ تَعْلَمُ أَنِّي كُنْتُ تَسَلَّفْتُ فُلَانًا أَلْفَ دِينَارٍ، فَسَأَلَنِي كَفِيلاً، فَقُلْتُ: كَفَى بِاللهِ كَفِيلًا! فَرَضِيَ بِكَ، وَسَأَلَنِي شَهِيدًا، فَقُلْتُ: كَفَى بِاللهِ شَهِيدًا! فَرَضِيَ بِكَ، وَأَنِّي جَهَدْتُ أَنْ أَجِدَ مَرْكِبًا أَبْعَثُ إِلَيْهِ الَّذِي لَهُ فَلَمْ أَقْدِرْ، وَإِنِّي أَسْتَوْدِعُكَهَا، فَرَمَى بِهَا فِي البَحْرِ حَتَّى وَلَجَتْ فِيهِ. ثُمَّ انْصَرَفَ وَهُوَ فِي ذَلِكَ يَلْتَمِسُ مَرْكِبًا يَخْرُجُ إِلَى بَلَدِهِ، فَخَرَجَ الرَّجُلُ الَّذِي كَانَ أَسْلَفَهُ؛ يَنْظُرُ لَعَلَّ مَرْكِبًا قَدْ جَاءَ بِمَالِهِ، فَإِذَا بِالخَشَبَةِ الَّتِي فِيهَا المَالُ، فَأَخَذَهَا لِأَهْلِهِ حَطَبًا، فَلَمَّا نَشَرَهَا وَجَدَ المَالَ وَالصَّحِيفَةَ، ثُمَّ قَدِمَ الَّذِي كَانَ أَسْلَفَهُ، فَأَتَى بِالأَلْفِ دِينَارٍ؛ فَقَالَ: وَاللهِ! مَا زِلْتُ جَاهِدًا فِي طَلَبِ مَرْكِبٍ لِآتِيَكَ بِمَالِكَ، فَمَا وَجَدْتُ مَرْكِبًا قَبْلَ الَّذِي أَتَيْتُ فِيهِ، قَالَ: هَلْ كُنْتَ بَعَثْتَ إِلَيَّ بِشَيْءٍ؟ قَالَ: أُخْبِرُكَ أَنِّي لَمْ أَجِدْ مَرْكِبًا قَبْلَ الَّذِي جِئْتُ فِيهِ، قَالَ: فَإِنَّ اللهَ قَدْ أَدَّى عَنْكَ الَّذِي بَعَثْتَ فِي الخَشَبَةِ، فَانْصَرِفْ بِالأَلْفِ دِينَارٍ رَاشِدًا».

«د بني اسرائيلو يوه سړي له بني اسرائيلو څخه وغوښتل چې زر دينار قرض ورکړي، هغه وويل: ګواهان را ته راوله چې زه يې ګواهان ونيسم، هغه وويل: د ګواهۍ لپاره الله کافي دی! ويې ويل: ماته ضامن او کفيل راوله، ويې ويل: د ضمانت لپاره الله کافي دی! ويې ويل: ته ريښتيا وايي، نو هغه ته يې د ټاکلي وخت لپاره قرض ورکړ، بيا د سمندر خوا ته لاړ او خپل ضرورت يې پوره کړ، بيا د مرکب (کښتۍ) په لټه کې شو، تر څو د ټاکلي نېټې لپاره ځان ورسوي، مګر مرکب (کښتۍ) يې ونه موندله، نو د لرګي يوه ټوټه يې راواخيسته او هغه يې سورى کړ او په هغې کې يې زر دينار کېښودل، سربېره پر دې يې خپل ملګري ته يو خط پکې دننه کېښود، بيا يې هغه سورى بند کړ، بيا يې سيند ته راوړ، او ويې ويل: اې الله! ته پوهيږې چې ما له فلانکي څخه زر دينار پور اخيستي و، هغه له ما څخه ضامن وغوښت، ما وويل: الله تعالى د ضمانت لپاره کافي دی! هغه ستا په ضمانت راضي شو، او له ما څخه يې د ګواه غوښتنه وکړه، نو ما وويل: د ګواهۍ لپاره الله کافي دی! هغه ستا په ګواهۍ باندې راضي شو، او ما ډېره هڅه وکړه چې يوه کښتۍ پيدا کړم تر څو هغه پور يې ېبرته ولېږم، خو ونه توانېدم او زه دا تا ته سپارم، نو هغه يې په بحر کې وغورځاوه، تر دې چې بحر کې ننوتله. بيا هغه روان شو په داسې حال کې چې هغه د کښتۍ په لټه کې و چې ېبرته خپل هېواد ته لاړ شي، نو هغه سړى چې پور يې ورکړى و ېبرون ووتلو، ګواکې کومې کښتۍ د هغه مال راوړى وي، هغه لرګى يې وموند چې پکې پيسې وې، نو هغه يې د خپلې کورنۍ لپاره د سوځولو لپاره واخيست، او کله يې

چې خلاص کړ، مال او ورقه يې ومونډل، بيا هغه سړی راغی چې پور يې اخيستی و، او زر دينار يې له ځانه سره راوړل؛ بيا يې وويل: په الله قسم! ما تر دې دمه هڅه کوله چې يوه کښتۍ پيدا کړم ترڅو ستا مال درته راوړم، نو کومې کښتۍ کې چې راغلم له هغې څخه مخکې ما کښتۍ ونه موندله، هغه وويل: ايا تا ماته څه ليږلي و؟ ويې ويل: زه درته دا ويل غواړم چې کومې کښتۍ کې چې راغلم له هغې څخه مخکې ما کښتۍ ونه موندله، هغه وويل: الله تعالى د هغې څه په ذريعه ستا پور ادا کړ چې تا په لرګي کې راليږلي و، نو ته له زر دينار سره ببرته بريالی وګرځه».

(وَقَدۡ جَعَلۡتُمُ ٱللَّهَ عَلَيۡكُمۡ كَفِيلًاۚ)

(وَقَدۡ جَعَلۡتُمُ ٱللَّهَ عَلَيۡكُمۡ كَفِيلًاۚ)

(او حال دا چې تاسو الله پر خپلو ځانونو کفيل (ضامن) ګرځولی دی) [النحل سورت:91 ايت].

او کفيل په لغت کې: ضامن او مسؤول ته وايي.

او زمونږ رب عزوجل د مخلوقاتو د چارو مسؤول دی، د هغوی د رزق او روزۍ ضمانت کوي، هغوی ته ګټه رسوي، او له هغوی څخه ضرر لرې کوي.

او ضمانت په دوه ډوله دي:

لومړی عمومي ضمانت:

دا د اسمانونو او ځمکې د ټولو مخلوقاتو لپاره؛ ضمانت او ساتنه، حمايت او مرسته، او هر ډول رزق او روزي، په هر وخت کې ده.

نا شوني ده چې رزق ورکړل شوی خپل ځان لپاره رزق چمتو کړي؛ مګر دا الله تعالی دی چې انسانانو، څارویو او جنین ته د خپلو مېندو په ګېډو کې روزي ورکوي، او مرغان له خپلو ځالو څخه وړي راوځي او ببرته خپلو ځالو ته په ډکو خټو ګرځي، او همدا راز په دښتو کې حشرات او ځناورو ته روزي ورکوي.

ما ستا مسولیت پر غاړه واخیسته کله چې ته
ته د خپلې مور په ګېډه کې جنین وې
او ستا لپاره مې ستا مور مهربانه وګرځوله
د دردونو سرببره یې ته په خپل غېږ کې اخیستی وي
زه هغه څوک یم چې ستا
پریشاني او غم کفالت کوم
نو پورته شه له مورِ څخه وغواړه
ستا چارو کې به ستا لاس ونیسم

دویم خاص ضمانت:

او دا د هغه اولیاوو او دوستانو لپاره دی چې د هغه ضمانت باندې راضي دي، نو د دوی په ټولو دنیوي او شرعي، ظاهري او باطني چارو کې ضمانت کوي.

هغه لوی ذات د هغوی د ګمان مطابق هغوی سره تعامل کوي، نو هغه د دوی سرپرستي او ساتنه کوي، داسې کفالت چې د هغه مقابل کې څوک مقاومت نشي کولی او هغه لره ضرر هم نشي رسولی.

هر څه چې تا غمجنوي هغه (الله) تا ته بسنه کوي ...

زمونږ څښتن جل و علا ضامن دی، او هغه پر هر څه قادر دی، ستا سرپرستي کوي، ستا ټولې ستونزې حل کوي، ستا ټول دردونه په روغتیا اړوي، ستا ټول ارمانونه په حقیقت بدلوي، ستا وېره په امنیت بدلوي، او ستا ټولې اوښکې په موسکا بدلوي؛ نو ځان دې له کمزورۍ، اندیښنو، تشویشونو، خفګانونو او سستوالي څخه خلاص کړه، او کفایت کوونکي ذات ته یې وسپاره.

له خپل ځواک، سلطې او قوت څخه بې زاره یم او زه خپل مولا ته ډېر اړمن یم

که په انسان باندې آفتونه راشي، او ناخوالي وربانديې راشي، او دروازې یې پر مخ وتړلې شي، او ځمکه وربانديې تنګه شي، او غمونه وربانديې زیات شي، او مخلوق سره هېڅ پناهګاه او پټنځای و نه مومي..

دلته ده چې مصیبت ځپلی الله تعالی ته رجوع کوي، او مصیبت ځپلی له هغه څخه مرسته غواړي، کاینات ورته اړمن شي، مخلوقات د هغه څخه سوال او غوښتنې کوي، ژبې د هغه ډېر ذکر کوي، زړونه هغه لره اشتیاق پیدا کوي، او توکل کوونکي هغه باندې توکل کوي، مجاهدین هغه باندې اعتماد او تکیه کوي، او الله تعالی د خپل ضامن په توګه نیسي؛ او د رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه روایت دی چې فرمایي:

«تَكَفَّلَ اللهُ لِمَنْ جَاهَدَ فِي سَبِيلِهِ، لَا يُخْرِجُهُ إِلَّا الجِهَادُ فِي سَبِيلِهِ، وَتَصْدِيقُ كَلِمَاتِهِ بِأَنْ يُدْخِلَهُ الجَنَّةَ، أَوْ يَرْجِعَهُ إِلَى مَسْكَنِهِ الَّذِي خَرَجَ مِنْهُ، مَعَ مَا نَالَ مِنْ أَجْرٍ أَوْ غَنِيمَةٍ»

«تَكَفَّلَ اللهُ لِمَنْ جَاهَدَ فِي سَبِيلِهِ، لَا يُخْرِجُهُ إِلَّا الجِهَادُ فِي سَبِيلِهِ، وَتَصْدِيقُ كَلِمَاتِهِ بِأَنْ يُدْخِلَهُ الجَنَّةَ، أَوْ يَرْجِعَهُ إِلَى مَسْكَنِهِ الَّذِي خَرَجَ مِنْهُ، مَعَ مَا نَالَ مِنْ أَجْرٍ أَوْ غَنِيمَةٍ»
«الله جل جلاله د هغو کسانو ضمانت کوي چې د هغه په لار کې جهاد کوي، او هغه له کور ځخه نه باسي مګر د الله تعالى په لار کې جهاد کول، او د هغه په خبرو باندې باور کوي چې هغه به جنت ته داخلوي، یا یې بېرته خپل کور ته ستنوي چې له هغه ځخه وتلی و، سره له هغه اجر یا غنیمت ځخه چې ترلاسه کړی یې دی». [بخاري او مسلم روایت کړي].

هرځوک غواړي چې د الله تعالى په ځانګړي کفالت کې پاتي شي؛ دا د پیغمبرانو او صالحانو ریښتیا ویوونکو مقام دی چې په هغه توکل لري، الله تعالى باندې نیک ګمان لري؛ هغوی دې باندې پوه دي چې د دنیا او آخرت خوشحالي هغه وخت ترلاسه کیږي چې الله تعالى د خپلو عزیزانو او دوستانو کفالت وکړي.

نو دلته؛ د دوی لوړه په مړښت اوړي، او تنده یې ماته شي، بیداري یې په خوب، او ناروغي یې په روغتیا بدله شي، محبوس به یې خلاص شي، مسافر به یې بېرته راوګرځي، او غمونه یې پاي مومي؛ ځکه چې دوی د خپل رب په اړه نیک ګمان کوي؛ نو هغه یې خپل ضامن او استازی وټاکه؛ نو الله تعالى غوره حمایت او مرسته کوونکی دی.

نو مور باندې څه شوي دي چې زړونه مو هغه ته نه یوازې کیږي؟! او مور باندې څه شوي دي چې خپلو کارونو او اړتیاوو کې هغه باندې اعتماد نه کوو؟! نو مور څومره د هغه

ځواک او بډايني ته اړمن يو، موږ لره ځواک نشته پرته د هغه له ځواک او توفيق څخه، موږ لره د ګناهونو څخه د ځان ساتنې او د نفس له بديو څخه د مخنيوي بله لاره نشته مګر د هغه په واسطه، موږ يې کمزوري پيدا کړي يو، موږ ضعيف پيدا شوي يو، او کمزوري به مړ کيږو؛

(وَخُلِقَ ٱلۡإِنسَٰنُ ضَعِيفٗا)

(وَخُلِقَ ٱلۡإِنسَٰنُ ضَعِيفٗا)

او انسان ډېر کمزورى پيدا کړى شوى دى. [النساء سورت:28 ايت].

د الله تعالى سره تړون..

او زموږ کفالت کوونکى رب جل جلاله: ډېر قدردان او ښکلى دى، مهربان، بډايه، او د ستاينې وړ دى، د پراخو ثوابونو مالک، او د خپلو مهربانو بندګانو سره مينه لري، او هغه خوښ ګڼي چې ته د هغه مخلوق سره عاجزي او مهرباني وکړې، او د خپلو وروڼو اندېښنې او غمونه لرې کړي، او واوره هغه څه چې په "صحيح البخاري" کې راغلي: دا چې رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي:

«أَنَا وَكَافِلُ اليَتِيمِ فِي الجَنَّةِ هَكَذَا»، وقال بإصبعيه السبابة والوسطى.

«أَنَا وَكَافِلُ اليَتِيمِ فِي الجَنَّةِ هَكَذَا»

«زه او د يتيم پالونکى به په جنت کې داسې يو»، او په خپلو شهادت او منځنى ګوتو سره يې اشاره وکړه.

ابو قتاده؛ د خپل قرضدار څخه خپل قرض وغوښت، نو هغه ورڅخه ورک او پناه شو، بیا یې پیدا کړ، هغه ورته وویل: زه ناداره یم، هغه ورته وویل: په الله قسم؟! هغه وویل: په الله قسم!

هغه وویل: ما له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه اورېدلي چې فرمایل یې:

«مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُنْجِيَهُ اللهُ مِنْ كُرَبِ يَوْمَ القِيَامَةِ؛ فَلْيُنَفِّسْ عَنْ مُعْسِرٍ، أَوْ يَضَعْ عَنْهُ»

«مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُنْجِيَهُ اللهُ مِنْ كُرَبِ يَوْمَ القِيَامَةِ؛ فَلْيُنَفِّسْ عَنْ مُعْسِرٍ، أَوْ يَضَعْ عَنْهُ»

«که څوک خوښ ګڼي چې الله تعالى هغه د قیامت د ورځې له سختیو څخه وساتي؛ د نادار او بې وزله لاس نیوی دې وکړي، او یا دې ورته پریږدي». [مسلم روایت کړی].

او له هغه صلى الله عليه وسلم څخه روایت دی چې فرمایل یې:

«مَنْ نَفَّسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ الدُّنْيَا؛ نَفَّسَ اللهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ يَوْمَ القِيَامَةِ، وَمَنْ يَسَّرَ عَلَى مُعْسِرٍ؛ يَسَّرَ اللهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ»

«مَنْ نَفَّسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ الدُّنْيَا؛ نَفَّسَ اللهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ يَوْمَ القِيَامَةِ، وَمَنْ يَسَّرَ عَلَى مُعْسِرٍ؛ يَسَّرَ اللهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ»

«څوک چې له مؤمن څخه د دنیا له غمونو څخه یو غم لرې کړي؛ الله تعالى به د قیامت د ورځې له سختیو څخه یو سختي له هغه څخه لرې کړي، او څوک چې نادار باندې اسانتیا

راولي؛ الله تعالى به ورته په دنيا او آخرت کې اسانتيا راولي».
[مسلم روايت کړی].

څوک چې نرمي کوي د برکت ځښتن کيږي او سختي کوونکی به تاوتريخوالی او ستونزو سره مخ شي او د الله تعالى په وړاندې نيکي ترټولو غوره پايله لري

او الله تعالى د نيکۍ کوونکي داسې مرستندوی دی چې ساری نلري تر ټولو ښه وينا کوونکی انسان ښه عمل کوونکی انسان دی وينا تر هغه وخته اعتبار نه لري تر څو چې عمل سم نه وي

اې الله! زموږ پالنه وکړه، او خپل جنت ته مو داخل کړه.

د الله تر ټولو ښکلي نومونو سره تم کيدل

او د هغه پوهه بايد له کتاب او سنتو څخه اخيستل شوي وي، او هغه څه چې له صحابه وو او تابعينو څخه ثابت وي.

1- مؤمن خپله ټوله هڅه کوي چې الله -تبارک و تعالى- د هغه په نومونو، صفتونو او عملونو سره وپيژني؛ پرته له نفي، مثال، تغير ورکولو، او څرګندنوالی څخه.

2- د الله – جل و علا- نومونه توقيفي دي، چې عقل لپاره په هغې کې ځای نشته، نو پدې اساس؛ لازمه ده چې په هغه څه بسنه وکړي چې کتاب او سنت کې راغلي وي؛ او په هغې کې زياتی او کموالی را نه وستل شي.

3- او د الله ښکلي نومونه د شمېرنې لاندې نه راځي او شمېرلو پورې محدود نه دي؛ نو الله -سبحانه و تعالى- لره نومونه او صفتونه دي چې هغه يې د غيب په علم کې له ځانه

سره ساتلي؛ د هغې په اړه نه هغه نږدې ملائکه او نه کوم رالیږلی شوی پیغمبر پوهه لري، لکه څنګه چې په حدیث کې راغلي:

«..أَسْأَلُكَ بِكُلِّ اسْمٍ هُوَ لَكَ؛ سَمَّيْتَ بِهِ نَفْسَكَ، أَوْ أَنْزَلْتَهُ فِي كِتَابِكَ، أَوْ عَلَّمْتَهُ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ، أَوْ اسْتَأْثَرْتَ بِهِ فِي عِلْمِ الغَيْبِ عِنْدَكَ..»

«..أَسْأَلُكَ بِكُلِّ اسْمٍ هُوَ لَكَ؛ سَمَّيْتَ بِهِ نَفْسَكَ، أَوْ أَنْزَلْتَهُ فِي كِتَابِكَ، أَوْ عَلَّمْتَهُ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ، أَوْ اسْتَأْثَرْتَ بِهِ فِي عِلْمِ الغَيْبِ عِنْدَكَ..»

".. ستا په ټولو هغو نومونو له تا څخه سوال کوم، چې تا پرې خپل ځان نومولی، او یا دې له خپلو بندګانو څخه چاته ښودلي دي، او یا دې په خپل کتاب کې رالیږلي دي، او یا دې په پټ علم کې له ځان سره ساتلي.. ". [صحيح حديث دى. طبراني په معجم الكبير كې روايت كړى"].

او د هغه – صلى الله عليه وسلم- پدې وینا چې فرمایی: «إِنَّ لِلَّـهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ اسْمًا مِائَةً إِلَّا وَاحِدًا مَنْ أَحْصَاهَا دَخَلَ الجَنَّةَ»

«الله لره نهه نوي نومونه دي، سل نومونه پرته له یوه څخه، هر چا چې یاد کړل جنت ته به داخل شي". [بخاري او مسلم روایت کړي]؛ او خبره یوه جمله ده.

او د هغه –صلى الله عليه وسلم- دا قول چې: «مَنْ أَحْصَاهَا دَخَلَ الجَنَّةَ» «هر چا چې یاد کړل جنت ته به داخل شي»: صفت دی، د راتلونکي لپاره خبر نه دی، او معنا یې داده چې: هغه لره ګڼ شمیر نومونه دي او معنا یې داده چې هر چا یاد کړل جنت ته به داخل شي.

او دا نه نفي کوي چې پرته له هغو څخه هغه لره نور نومونه هم شته، او دا هغه څه دي لکه څنګه چې ته ووایئ: " فلان کس لره سل غلامان دي چې دوی یې د جهاد لپاره چمتو کړي دي"، دغه خبره دا نه نفي کوي چې هغه لره ددې پرته نور غلامان نشته چې د جهاد پرته کار لپاره چمتو کړي وي، او په دې اړه د علماوو تر منځ اختلاف نشته.

او د هغه – صلى الله عليه وسلم- په قول کې : «مَنْ أَحْصَاهَا دَخَلَ الجَنَّةَ» "هر چا چې یاد کړل جنت ته به داخل شي" یعني: څوک چې هغه حفظ کړي، او هغې باندې ځان پوه کړي، او هغې باندې د الله -سبحانه و تعالى- ثنا او حمد ووایي، او دا درې مرتبې دي، نو چا ته چې د دې څخه یوه هم پیښ شي، سره له ښه نیت او د هغې په مقتضا عمل وشي؛ نو دغه کس واقعا دغه نومونه یاد کړي؛ لکه څرنګه چې قرطبي او الخطابي او ابن القيم – رحمهم الله- ویلي دي.

۴- او د الله – جل جلاله- ټول نومونه ښکلي دي، چې په څلورو برخو وېشل شوي دي:

لومړی برخه: د ښکلا نومونه:

او دا د بنده په نفس کې: د الله -سبحانه و تعالى- سره مینه، هغه سره د آرامتیا احساس، او د هغه ملاقات لپاره لیوالتیا او شوق ځای پر ځای کوي، او دغه نومونه د آرامتیا او ډاډ احساس ورکوي، او مخلوق لپاره د امید دروازه پرانیزي؛ نو د الله له رحمت څخه نه نا امیده کیږي، لکه: (الرحمن، الرحيم، الكريم، العفو، الحليم، الغفور، التواب)، او داسې نور.

دويمه برخه: د جلال او عزت نومونه:

او دا په نفس کې: هيبت، ويره، ډار، او د الله – عزوجل- څخه خوف، او د هغه تعظيم او عزت را منځته کوي.

او دا هغه نمونه دي: چې د جبر، ځواک، جبروت او لويي معنا لري؛ لکه دغه نومونه: (العزيز، والجبار، والقهار، والقوي، والكبير، والمتكبر).

دريمه برخه: د ربوبيت نومونه:

او دا هغه نومونه دي : چې مومن د هغې په مقابل کې د ذلت احساس کوي، او دا چې هغه د الله – عزوجل- مخلوق دی.

او دغه نومونه: د الله - عزوجل – ربوبيت باندې دلالت کوي؛ لکه (الرب، والسيد، والملك، والمالك، والخالق، والبارئ، والرازق).

څلورمه برخه: د الوهيت نومونه:

او دغه نومونه: مومن ته دا احساس ورکوي چې: هغه د الله – سبحانه و تعالى- بنده دی، او دا چې الله -عزوجل- يوازې د عبادت وړ دی.

او دا هغه نومونه دي: چې هغې کې د الوهيت معنا شتون لري؛ لکه: (الإله، والصمد).

دا د معنا په پام کې نيولو سره يوه تقسيم بندي ده، که نه د الله -عزوجل- نومونو کې ټوله ښکلا، عظمت، کمال او لويي يوځای شوي ده، او دا په غوره نوم سره مسما شوی او عالي وصف باندې دلالت کوي.

5- د دې نومونو څخه هر یو د الله لپاره د کمال د صفت ثبوت دی؛ له همدې امله دغه نومونه حسنی (ښکلي) دي، او د هغه- تبارک و تعالی- ټول صفتونه د کمال صفتونه دي، او د هغه ستاینې ټولې د عظمت ستاینې دي، او د هغه عملونه ټول د حکمت، رحمت، مصلحت او انصاف دي.

۶- د الله - عزوجل- په نومونو کې داسې نوم نشته چې په هغې کې بدي او شر وي، او یا نیمګړتیا باندې دلالت وکړي.

شر او بدي د هغه لپاره نه دي؛ او د هغه په صفتونو کې نه شاملیږي، او نه د هغه ذات پورې تړاو لري، او د هغه په هیڅ عمل کې نه داخلیږي؛ او د هغه هیڅ کړنو او وصف ته نه شاملیږي.

۷- الله -جل جلاله- خپلو بندګانو ته امر کړی چې په دې نومونو دعا وکړي:

(وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا)

(وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا)

(او خاص د الله لپاره تر ټولو ښکلي نومونه دي، نو تاسو الله په دغو (نومونو) سره بلئ). [الأعراف سورت: ایت 180]، پدې کې دا هم شامل دي: د عبادت دعا، او د غوښتنې دعا.

او دا د غوره طاعتونو، او نږدېوالي لوی سبب دی.

۸- د اسماء حسنی په شمیر کې له رسول الله -صلی الله علیه وسلم- څخه یو حدیث هم ثابت ندی.

او قاعده دا ده چې: "د الله -سبحانه وتعالى- پاک نومونه له کتاب او سنتو څخه بايد واخيستل شي".

۹- دويمه ګڼه د الله د نهه نوي نومونو په تشريح باندې متمرکزه ده لکه څنګه چې د شيخ محمد بن صالح بن العثيمين، او ډاکټر عمر سليمان الاشقر، او شيخ عبدالعزيز بن عبدالله بن باز -رحمهم الله- لخوا موافقه شوې ده، او يا دا چې د دريو څخه د دوو لخوا موافقه شوي وي.

او په پای کې ..

د الله -سبحانه و تعالى- ستاينه ادا کوم چې دې کتاب د مطالبو په راټولولو کې يې ما ته توفيق راکړ؛ او د الله – عزوجل- څخه غواړم چې زما څخه يې قبول کړي، او ټولو بندګانو ته يې ګټه ورسوي.

وصلَّى الله وسلَّم وبارك على نبيِّنا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين.

والحمـدُ للَّهِ ربِّ العـالَمـين

تدقيق او بيا کتنه هر يو، استاذ محمد عبدالعظيم او استاذ محمد عبداللطيف له خوا ترسره شوې، ټايپ کول او ليکل د معاذ رزق لخوا شوي، او تنظيمول د استاذ احمد کشوقه لخوا ترسره شوي، الله دې دوی ټولو ته توفيق ورکړي.

*د ليکوال لنډه پيژندنه:

عبدالله بن مشبب بن مسفر القحطاني چې په ۱۳۷۸ هجري لمريز کال کې په رحيمه کې زيږيدلی، په اسلامي فقه کې د دوکتورا سند ترلاسه کړی، متقاعد تعليمي لارښود دی، د ابو

بکر الصدیق -رضی الله عنه- په جومات کې امام او خطیب دی، د سعودي عربستان په دمام ښار کې.

فهرست

الله - جل جلاله-؛ د مينه والو آرامتيا..... 2
د الله جل جلاله بنکلي نومونه او د هغه غوره صفتونه له کتاب او سنت څخه..... 2
ډالۍ..... 2
د دويم چاپ سريزه..... 2
سريزه..... 4
.. اې زما ربه..... 7
-اللهُ الإِلَــهُ -جل جلاله..... 8
..زړونه يې عبادت کوي، او روحونه يې غواړي..... 12
:اســم اعظـم)ستر نوم(..... 13
!له الله سره اوسه هغه به له تا سره اوسي..... 17
-رب – جل جلاله..... 19
..دروازه ټکول..... 19
:او د هغه ربوبيت د مخلوق لپاره په دوه ډوله دي..... 21
..ټوله ستاينه خاص ستا لپاره ده..... 22
.. د خزانو کلياني..... 24
!اې ربه..... 25
!!او رب له ياده باسو..... 27
-يوازې يو الله -جل جلاله..... 30
.. فطرت..... 33
:بنکاره دليل..... 35
!څه چې دوی وايي الله له هغه څخه لوړ دی..... 37
:جهان د هغه پر وحدانيت ګواهي ورکوي..... 40

..الله د شريکانو له شرک څخه غني)بې حاجته (دی 41
.. پند او نصيحت 43
-الصَّـمَـدُ)بې نيازه (-جل جلاله 46
..کافي ځواب 48
..د زړه سپارل 51
!ايا دوی بلنه ومنله؟ 53
!اړاړه اوسه 54
-الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ)ډيرمهربانه او ډير رحم کونکی (-جل جلاله 56
:او د الله رحمت په دوه ډوله دی 60
..هغه الرحمن)رحم کونکی (دی 61
!زيری 64
:د رحمت کلياني 65
!شيطان دې تا نه مايوسه کوي 68
-الحَـيُّ)تل ژوندی پاته کيدونکی (-جل جلاله 70
:بنکاره دليل 72
..د کاياناتو آواز 74
..د مينه والو زړونه 76
!هغه ته تواضع وکړه 78
-القَـيُّـومُ)د ټول عالم انتظام کوونکی ذات (-جل جلاله 81
..له ټولو څخه ډير د عبادت وړ 85
!اړاړه اوسه 88
-المَـلِـكُ المَـلِـيكُ- حقيقي پادشاه او مالک -جل جلاله - 89
:د پادشاه د نوم د سيوري لاندې 91
..شيطان هغوی ته د هغوی کړنې ښايسته کړي 95
..د قيامت د ورځې مالک 96

:د هغه پادشاهي بشپړه ده 98
!اې هغه ذاته چې د هغه پادشاهی نه ختمېږي 101
!د پادشاه دروازه وټکوه 102
-کامل او له عیبونه ځخه پاک -جل جلاله 105
..تاسو تر ټولو حقدار یاست 106
..زړونو واوریدل 108
:د خوشحالۍ کلیاني 110
!پاکي تا لره ده 112
-د ټولو عیبو ځخه پاک -جل جلاله 114
!هغه لره پاکي ده 117
..ته تر ټولو مستحق یې 118
..په هغه کې ستا برخه 119
-السَّـلاَمُ)سلامتیا بخښونکی ذات (-جل جلاله 122
:د سلام نوم د سیوري لاندې 124
:د مینه والو ډالۍ 127
.. له هغې ځخه ستا برخه 129
وقفه) ..تم کېدل(..... 130
-المُؤْمِنُ)امن ورکونکی (ذات -جل جلاله 132
:وقفه)تم کېدل ... (د المـؤمـن د نوم له سیوري لاندې 133
:دري ځایونه 138
... په هغه کې ستا برخه 140
-ساتونکی او نګهبان -جل جلاله 141
..هغه ساتونکی او نګهبان دی 144
!ډاډه اوسه 145
...د نجات رسۍ 147

-پر ټولو غالب -جل جلاله.....148
:د غالب ذات پناه ګاه.....151
.. د هغو کسانو لپاره چې د عزت په لټه کې دي.....153
.. هغه تا ته ویاړ درکوي.....157
:د عزت کلیاني)کلیدونه(.....160
!فکر وکړه.....162
-ترټولو زبردست -جل جلاله.....164
!د هغه مخالفت مه کوه.....166
!د اسمان دروازه وټکوه.....168
!مر هم شه.....172
-د لویې خاوند -جل جلاله.....173
..د عاجزۍ بنده ګي.....174
!پایلو ته فکر وکړه.....176
:دارو)علاج(.....179
-د هر شي پیداکونکی او نوښتګر -جل جلاله.....181
...د خالق عظمت.....183
:د کائناتو همغږي.....185
!ډاډه اوسه.....188
-پیداکوونکی -جل جلاله.....189
..نا څاپي نه دی.....193
-صورت جوړونکی -جل جلاله.....196
:بشپړ دلالتونه.....200
..بالاخره.....202
-د ګناه عفوه کوونکی -جل جلاله.....204
:او د هغه بخښنه دوه ډوله ده.....207

.. هغه بخښوونکی دی 207
!هغه ته وروګرځه 208
:د بخښنې کیلي 210
-الغَفُوْرُ الغَـفَّـارُ -جل جلاله 214
-د ډیرو او لویو ګناهونو بخښونکی ذات -جل جلاله 214
..دروازه پرانیستې ده 216
!مه مایوسه کیږئ 219
! د خپل ځښتن لپاره تواضع وکړه 221
.. د ژغورنې رسۍ 222
-الكَبِـيرُ -جل جلاله 225
-د بزرګۍ خاوند -جل جلاله 225
.. د دروازې په درشل کې 225
!عقلونه لنډ شول 228
.. غوره وینا 229
:بادشاه ته د ننوتلو کیلیاني 230
..غالب هغه دی چې لوی ذات ته پناه یوسي 231
-الأَعْلَى الـعَـلِـيُّ المُـتَـعَـالِ -جل جلاله 233
-د لوی مرتبې خاوند، تر ټولو لوړ او برتر ذات -جل جلاله 233
!الله چیرته دی؟ 236
..لار 240
.. خپل ارمان ته ورسیدې 243
-تسلط لرونکی او پر ټولو زورور ذات -جل جلاله 244
:هغه قهار ذات دی 247
..خپل کار هغه ته وسپاره 249
-الوَهَّـابُ -جل جلاله 252

-ډالۍ)بخښش (ورکوونکی ذات -جل جلاله 252
:هغه د هر شي ورکونکی دی..... 253
..د هغه په درشل 256
!وهاب)ورکوونکي (ذات ته رجوع وکړه 258
!راز د دعا په خوږوالي کې دی..... 259
...پټه خبره 261
-الرَّزَّاقُ -جل جلاله..... 262
-روزي ورکونکی ذات -جل جلاله..... 262
.. تقدیرونه لیکل شوي دي..... 264
..د هغه خزانې ډکې دي 267
!تم شه 268
.. د روزۍ کیلیانی..... 269
!هیره شوي روزي..... 271
..بالاخره..... 272
-الفَتَّاحُ)اسان کوونکی (-جل جلاله 273
.. حقیقت 276
...کلیاني د هغه په لاس کې دي 277
!هغه ته ورمخ کړه 279
.. ځانګړې فتح 280
-السَّمِیعُ)اوریدنکی (ذات -جل جلاله 281
:هغه اوریدونکی او نږدې دی..... 284
:د خلاصون کیلیانی..... 286
..اوریدونکی ذات ستا ساتنه کوي..... 289
.. پند او نصیحت 291
-البَصِیرُ)هر څه لیدونکی (ذات -جل جلاله..... 293

.. د اطاعت)تابعداری (خوږوالی.....295
.. پند او نصیحت 299
-الـتَّـوَّ ابُ)ډیر ژر توبه قبلونکی (ذات -جل جلاله 300
!الله ځومره مهربان دی.....302
.. پند او نصیحت 304
..که چېرته تاسو ګناه نه کولی.....306
.. د دروازې په درشل کې.....310
.. د بیداری ټکان.....311
-الـعـلِـيمُ)پراخ علم لرونکی (ذات -جل جلاله 313
:هغه پوه ذات دی 315
:د الله پوهه بشپړه او پراخه ده 318
..حـقـيـقـت 320
... په دې کې ستا برخه.....322
-العـظِـيـمُ)لوی او د عظمت ځښتن (ذات -جل جلاله 324
!تا لره پاکي ده اې عظیم ذاته.....324
!خپل لاسونه پورته کړه 328
..چا چې لوی ذات ته پناه یوړه وژغورل شو.....329
:د خلاصون چابي 331
مسلمان به ځنګه د خپل رب تعظیم کوي؟.....334
-الـقَـوِيُّ)د قوت خاوند (ذات -جل جلاله.....337
..ځواک د هغه ځخه دی 339
.. د الله ورځې.....341
!آیا تا خبر نکړم؟ 345
المَـتِـيـنُ)د ډیر قوت خاوند (ذات جل جلاله 347
!هغوی چیرته دي؟.....349

..ستا هيله پوره کيږي.....351
د قدرت خاوند، مطلق قادر، او د قدرت ښکاره کوونکی ذات -جل
-جلاله.....354
.. د هغه د ځواک بشپړتيا.....357
..تقديرونه ليکل شوي دي.....359
!مه حيرانيږه.....360
:هر څه لپاره اندازه شته.....364
-الحَـفِـيظُ)غوره ساتونکی (ذات -جل جلاله.....366
:او الله خپل مخلوق په دوه ډوله ساتي.....368
.. ستا ملاتړ کوي.....369
:رباني انعام.....371
:يوه ارزښتناکه سپارښتنه.....372
..زيری.....376
-الغَـنِـيُّ)بې نيازه (ذات -جل جلاله.....377
.. ټوله نړۍ الله لره اړمن دي.....381
:د بې نيازۍ چاپي.....383
الحَكَمُ الحَكِيمُ)د مخلوقاتو مطلق حاکم، د لوی حکمت خاوند (ذات -جل
-جلاله.....387
.. د حکمت والا ذات جايزه.....393
!اډاډه اوسه.....395
!ځان وساته.....396
-اللَّـطِـيـفُ)په بارکيو پوه (ذات -جل جلاله.....400
:هغه په بارکيو پوه دی.....402
!ايا د هغه د ملاقات شوق نه درځي؟.....404
:د خوښۍ چاپي.....405

!په باریکیو پوه ذات لپاره تواضع وکړه 406
-الخَبِـــيرُ)خبرداره (ذات -جل جلاله 407
:د احسان مقام 410
!راز په زړه کې دی 411
:ملتیا 415
-الحَلِيمُ)ډیر تحمل والا (ذات -جل جلاله 416
!هغه)حلیم (ډیر تحمل والا ذات دی 417
!الله څومره تحمل والا دی 418
!پټه خبره 420
!د اطاعت خوږوالی 421
..په پای کې 424
-الرَّؤُوْفُ)ډیر شفقت کوونکی (ذات -جل جلاله 425
:بشپړې نښانې 427
.. پیغام 431
..زړونو سجده وکړه 434
-الوَدُوْدُ)ډیر محبت کوونکی (ذات -جل جلاله 435
:خالص احسان 439
!یوازې د مینه والو لپاره 441
:د مینې دلیل 444
..نښه 446
-الـبـــرُّ)نښه سلوک کوونکی (ذات-جل جلاله 448
..تول ستا په خدمت کې دي 451
..د نیکۍ وړمه 452
... هغه کې ستا برخه 455
-القَريبُ)ډیر نږدې (ذات -جل جلاله 457

:او د مخلوق سره د هغه نږدې والی دوه ډوله 458
..د الله په حمایت کې 460
:هغه نږدې دی 462
... د بې وزلۍ جامه 464
-المُجِـيـبُ)دعا قبلونکی (ذات -جل جلاله 468
.. ددروازې په درشل 470
.. پند 471
-المَجِـيـدُ)د لوی شان خاوند (ذات -جل جلاله 473
..ستا رب ستاینه خوښوي 473
..تا لره ستاینه ده 476
!له هغه سره اوسه 477
:د کامیابۍ دره 478
:عرش 483
-الحَمِيدُ)د حمد او تعریف لایق (ذات -جل جلاله 484
!خپل رب ته عاجزي وکړه 486
..ټوله ستاینه تا لره ده 488
-الشَّـــاكِرُ الشَّكُورُ)ډیر قدردان (-جل جلاله 491
!ورځې کړل نو ویې ستایه 494
.. تر ټولو لویه بدله 495
:او شکر په دوه ډوله دی 497
:د زړونو کیلي 500
-الأَكْـرَمُ الكَرِيـمُ)ډیر مهربان سخاوتمند (ذات -جل جلاله 501
:وریې کړل او ویې ستایه 505
:هغه ډیر سخي دی 506
..له ستاینې څخه بې نیازه 507

..له اميدونه څخه ډير ورکوي.....508
:تله.....511
..پند او نصيحت 512
-المُقِـيـتُ)مخلوق ته په روزۍ سره قوت ورکوونکی (ذات -جل جلاله
514.....
!اډاډه اوسه 518
!مننډوی اوسه.....519
:د شتمنۍ ستني.....521
.. د صالحانو عادت.....521
-الـوَاسِـعُ)پراخي ورکوونکی (ذات -جل جلاله 524
!پراخي راوستونکی ذات ستا د انيښنو لپاره بسنه کوي.....527
.. بيعې ګټه وکړه 531
... د وېريدونکو اوښکي 533
..پيغامونه.....535
-الرَّقِـيـبُ)لوی ساتونکی (ذات -جل جلاله 537
..بريالی شو.....539
:د الله مرسته 541
... پټه خبره 542
-الحَسِـيـبُ)د ټولو لپاره کافي (ذات -جل جلاله 544
:او د هغه کفايت 547
..په سختو حالاتو کې ستا پالنه کوي 548
... ستا شعار او جامه.....549
:ستا د شعار معنا دا ده 551
:ددې لپاره چې لاره امن وي.....552
.. پند او نصيحت 553

-الشَّـهِـيدُ)هر وخت، حاضر او ناظر (ذات -جل جلاله.....555
:حـقـيـقـت.....558
..د پېش کيدولو ورځ.....560
..ستا وضعيت.....561
-الحَـقُّ)حق (ذات -جل جلاله.....564
..مبارزه.....566
لاره چېرته ده؟.....568
!د ژغورنې دري ته ښکته شه.....571
-المُبِينُ)د هر څخه ښکاره کوونکی (ذات -جل جلاله.....572
:د عقل خاوندان.....577
-المُحِـيـطُ)هر څيز باندې احاطه لرونکی (ذات -جل جلاله.....582
:هغه احاطه کوونکی دی.....584
!إدامه اوسه.....587
،الأَوَّلُ الآخِـرُ الظـَّاهِـرُ الـبـَاطِـنُ)تر تولو اول، تر تولو آخر
-څرګند ښکاره، پټ (-جل جلاله.....590
.. تا ته نږدې دی.....593
!په ولاړيدو مه ستړی کيږه.....595
.. د تحول ځای.....596
-الـوَكِـيلُ)لوی کار ساز (-جل جلاله.....599
... ربښتيا ويوونکو لپاره.....602
...توکل کوونکو لپاره.....605
:د وتلو څخه مخکې.....608
!پند او نصيحت.....610
.. لار لدې خوا څخه ده.....612
-الـنـُّورُ)رڼا (-جل جلاله.....615

:د هغه د رنا په سیوري کي..... 617
... تا ته څو خبرې ډالۍ کوم..... 620
!د هغه د لارښوونې خوږوالی..... 620
:د هغه کتاب رنا ده..... 623
.. لنډه دا چې..... 625
- کفایت کوونکی – جل جلاله 626
:هغه کافي دی..... 629
!د هغه له دروازې څخه مه لرې کیږه..... 631
.. ازموینه 632
..مناسب او کافي ځواب..... 633
-المَـوْ لَی الـوَلِـيُّ)مالک او مدد ګار (-جل جلاله..... 635
:دوستي د پیروۍ په پیمانه ده..... 637
.. هغوی هغه خلک دي 639
:لاره 640
:د قبولۍ چاباپاني..... 641
!! کله چې تاسره دوستي وکړي تا به حیران کړي..... 643
-الهَـادِي)د نېغې لارې هدایت کوونکی (ذات -جل جلاله 647
..د الله لارښوونه انسان ته 648
..هرڅومره چې ستا لارښوونې ډیرې شي، په هماغه پیمانه لوړیږي
..... 651
!د اسمان دروازه وټکوه..... 654
.. او په پای کي..... 655
-النَّصِـيرُ)ښه مدد کوونکی (ذات -جل جلاله..... 656
:د بریا شکلونه 659
..کافي او بشپړ ځواب 660

-الـوَارِثُ)دهر شي وارث ، مالک (ذات -جل جلاله.....664
.. حقيقي ملکيت.....668
.. د دعا له مفاهيمو څخه.....670
-الشَّــافِي)شفا ورکوونکی (ذات -جل جلاله 673
.. ستا پناه ګاه.....677
.. د نيکانو عادت 679
!مه خپه کيږه 682
-الجَمِـيلُ)ډير ښکلی (ذات -جل جلاله 686
!!ژبه د بيان څخه عاجزه ده 687
..د کائناتو ښکلا.....689
.. شوق 690
!د ښېګڼې څخه انکار مه کوه.....691
الـقَـابِـضُ البــَاسِطُ)د هر شي منع کونکی، پراخه روزي ورکونکی (ذات -جل جلاله.....693-
... مخکې له پيل څخه يو پيغام 693
د هغه د دوو نومونو القابض الباسط)د هر شي منع کونکی، پراخه روزي ورکونکی :(د سيوري لاندې.....695:
:تله)ترازو(.....701
:ترټولو لوی پراخوالی.....703
.. پند او نصيحت 706
... د راز خبره.....706
المُـقَـدِّمُ المُؤَخِّـرُ)مخکې کوونکی، وروسته کوونکی (ذات -جل جلاله.....707-
..وړاندې او وروسته کول 710
:واقعي پرمختګ.....713

-الحَيِـيُّ)ډير حياء کوونکی (ذات -جل جلاله.....715
:حقيقت.....717
!حيا څومره ښکلي ده.....719
... او د پای خبره 720
-الدَّيـَّـانُ)د خير او شر بدله ورکونکی (ذات -جل جلاله 721
!پايلو ته پام وکړه 726
-المَـنـَّـانُ)احسان کونکی (ذات -جل جلاله 730
:خوشحاله او نېکبخته خلک 733
..د مؤمنانو عادت 734
!منت مه کوه.....735
-الجَـوَادُ)سخي (ذات -جل جلاله.....738
!په سخاوت او مهربانۍ کې زموږ له رب څخه څوک لوی دی؟...739
:ويل شوي دي.....742
-الرَّفِـيقُ)نرم او مهربان (ذات -جل جلاله 743
:مهربان خلک.....746
..په دې کې ستا برخه.....748
-السَّـــيِّـدُ)څښتن او سردار (ذات -جل جلاله.....750
:د بادار او سردار د نوم تر سيوري لاندې.....752
!غلط فکر 753
!اې ښاغلو 754
:د سردار حمايت.....755
بـــَدِيعُ السَّـــمـَاوَاتِ وَالأَرْضِ)د اسمانونو او ځمکې نوښتګر(
-ذات -جل جلاله 757
!د عقل څښتنانو ته غږ.....758
!په کاياناتو کې فکر وکړه 761

.. دارو)درمل(.....764
-المُعْطِـي)ورکوونکی (ذات -جل جلاله.....765
:او د الله ورکړه)ډالی (په دوه ډوله دي.....766
:د ورکړې)ډالی (کلیدونه 768
-المُحْسِـنُ)احسان کوونکی (ذات -جل جلاله 771
:د احسان کمال.....774
:احسان په دوه ډوله دی.....777
ستر پرده اچوونکی ذات جل جلاله.....779
!الله تعالی څومره مهربان ذات دی.....781
.. تر ټولو بد خلک 783
آیا پرده نه کوې؟ 784
.. غوره خبرې)نکتې(.....786
پاک او منزه ذات)جل جلاله(.....788
پاک خلک.....792
وتر او تنها ذات جل جلاله.....795
.. اقرار.....797
:هغه وتر)طاق (دی.....798
.. ستا زړه.....798
نښاني.....800
کفیل او ضامن جل جلاله 801
د الله تر ټولو ښکلي نومونو سره تم کیدل 810
:لومړی برخه :د ښکلا نومونه 812
:دویمه برخه :د جلال او عزت نومونه.....813
:دریمه برخه :د ربوبیت نومونه.....813
:څلورمه برخه :د الوهیت نومونه 813